

STILLMAN DRAKE

RB171,160

LIBRARY
of the
UNIVERSITY
of
TORONTO

60 [illegible]

Digitized by the Internet Archive
in 2024 with funding from
University of Toronto

https://archive.org/details/operachirurgica00fabr

OPERA CHIRVRGICA

HIERONYMI FABRICII AB AQVAPENDENTE,

MEDICI ANATOMICI ET Chirurgi: nec non in celeberrimo Gymnaſio Patauino Profeſſoris ſupraordinarij,

IN DVAS PARTES DIVISA:

Quarum prior operationes Chirurgicas per totum corpus humanum à vertice capitis vſque ad imos pedes peragi ſolitas, plurimis rariſque obſeruationibus & nouis inuentis Chirurgiæ dexteritatem & iucunditatem ſpectantibus refertas comprehendit.

Opus multa diligentia & longa experientia perfectum, nec antehac vnquam in lucem datum, aut ab vllo hucvſque tractatum.

ALTERA,

Libros quinque Chirurgiæ iam ante in Germania impreſſos & ſub nomine PENTATEVCHI *Chirurgici diuulgatos complectitur.*

C. J. tenand: d:

LVGDVNI,
Ex Officina IOANNIS PILLEHOTTE;
Sumpt. IOANNIS CAFFIN, & FRANCISCI PLAIGNARD,
ſub ſigno nominis IESV.

M. DC. XXVIII.
CVM PERMISSV SVPERIORVM.

SACRÆ ET SERENISSIMÆ

REGIÆ MAIESTATI,

INVICTISSIMO, PO-
tentiſſimóque Principi, ac
Domino, Dom.

SIGISMVNDO III.

DEI GRATIA REGI
POLONIÆ,

MAGNO DVCI LITHVANIÆ,
Ruſsiæ, Pruſsiæ, Maſouiæ, Samogitiæ, Liuo-
niæque; necnon Suecorum, Gothorum,
Vandalorúmque hæreditario Regi,
Domino ſuo Clementiſsimo

HIERONYMVS FABRICIVS AB
AQVAPENDENTE, S. P. D.

NON indigne feret virtus tua, Rex potentiſſime, atque inuictiſſime, hominem extra imperij tui, ſed intra immenſos famæ tuæ fines degentem, celebritate Augu-

ſtiſſimi Nominis tui permotũ, eiuſq; ſingulari veneratione victum, opere hoc Chirurgico Maieſtati Tuæ conſecrato animi ſui ſymbolum dare. Nimirum is Ego meam tibi gratitudinem probare cupio, quem & litteris per Clariſſimum Ioannem Gallum Medicum tuum delatis humaniſſime ſalutatum in conſilium tuendæ ſalutis tuæ fidenter adhibuiſti, & Regia effigie pro tua magnificentia donatum, & exornatum ad apertam obſequij debitique mei ſignificationem prouocaſti. Etſi vero nihil præſtari à me poſſe intelligam, quod non longe infra ampliſſimarum Maieſtatis tuæ laudum faſtigium ſerpat; malui tamen humilis videri, & veluti votiuam tabulam ad virtutis tuæ aras appendere, quam excuſare labores ab extrema ſenecta vix impetratos in edendo dicandoque Nomini tuo volumine, quinquaginta annorum, quibus in florentiſsima hac Academia Putauina Chirurgiam, & Anatomen impigre profeſſus ſum, omneque medicinæ munus exercui, ſtudio, experimento,

to, induſtria, diligentia, quanta in me eſſe potuit elaborato. In hoc enim agnoſcent poſteri Regiæ virtutis, quæ geſtis tuis domi, militiæq; prætulit ſemper faces, quodãmodo adumbratas laudes, quibus profecto aliquod etiam à me in patrocinium tuum recepto ſtatui trophæum oportebat. Nam quod facit Chirurgia, vt ſine crudeli barbaroque vſu ferri, ac flammæ humano generi proſpiciat, & marceſcentium partium exſectione politiam corporis tueatur; hoc Maieſtas Tua præclaris belli paciſque artibus inſtructa vtriuſque tempore ſic præſtitit; vt nemo fortius fœliciuſque cõtra hoſtes, nemo humanius & clementius erga victos ac ciues flamma, ferroque vſus eſſe videatur. Tu enim, Rex inclyte, æmulos Regni ad quod tua te virtus extulit, ab imperio fortiter repuliſti, de Michaele Vvuayuoda Moldauiæ Regni tui finibus infeſto glorioſe triumphaſti: Liuoniam pene perditam ab hoſtium iniuria vindicaſti, totamque breui temporis curriculo, multis hominum millibus

cæſis & profligatis, munitiſſimiſque arcibus expugnatis victoriis tuis peragraſti: frequentes Turcarum, & Tartarorum conatus eliſiſti, barbaroſque impetus repreſſiſti, inteſtinos motus ciuili diſcordia excitatos fortitudine atque manſuetudine facile compreſſiſti: Ditionem Seuinenſem annis plus centum à Moſchis occupatam & propugnatam, poteſtati tuæ ſubieciſti: Smolenskum inſtructiſſimam eius ditionis arcem conſtanti obſidione iuſſu tuo cinctam multis cœli ſolique iniuriis fortiſſime ſuperatis, vt ſtrenuus miles oppugnaſti, vt inuictus Imperator expugnaſti, ampliſſimique imperij fines extendiſti. Quid triumphum illum memorem æterna hominum memoria celebrandum? cum Moſchorum Principem ſceptro ac diademate iam inſignitum, virtute tua captum, publicis totius Regni Comitiis coram omni Nobilitate victoriis tuis applaudente, coram exterorum Principum Legatis triumphum tibi gratulantibus in Theatrum produxiſti, & ad tuos pedes

humi

humilem ac prouolutum aſpexiſti? Grande profecto impoſuiſti onus Vladislao Sigiſmundo filio te patre digniſſimo, non vt ſciat ſolum exemplo tuo, quantum creſcere mortalium virtus poßit; ſed etiam vt veſtigiis tuis ad excelſum, in quo es gloriæ faſtigium gradiatur. Nunc tamen Heroica ſua indole fauſtis nutrita ſub penetralibus, pace belloque ſic profecit; vt ſplendorem abs te acceptum fama ſua ſuſtentet, ac de vniuerſo Moſchorum imperio, cuius ſedi magnis viribus iam incumbit, tuam expeditionem feliciter proſequens, illuſtrem victoriam (quod Deus faxit) breui reportaturus eſſe ſperetur. Accipe ergo Rex inter potētißimos optime; inter optimos potentiſſime: inter vtroſq; maxime, Chirurgicū hoc monumentū, in quo artis profeſſione tuas laudes veluti adumbraui; & ſine inter victrices tuas laureas extare aliquod mei erga Maieſtatem Tuam cultus argumentum. Quod

Si mihi tam longæ maneat pars
vltima vitæ,

 vt

vt Chirurgicorum inſtrumentorum formas & externorum morborum ad hanc Medicinæ partem attinentium imagines coloribus expreſſas emittere in lucem poſſim ſub ſacratiſsimi nominis tui auſpiciis; hoc quoq; opus expecta. Interim Deum Opt. Max. precor Regiam Tuam Maieſtatem Chriſtiano Orbi quam diutiſſime ſeruet incolumem. Patauij Anno Domini, M. DC. XVIII. 16. kal. Ianuarij.

INDEX

INDEX CAPITVM PARTIS PRIMÆ OPERATIONVM CHIRVRGICARVM.

PRæfatio, in qua Chirurgiarum ſingularium partium corporis habetur catalogus. fol. 1

CAPVT I. *De fonticulo in ſutura coronali.* 11

II. *De operationibus Chirurgicis in capitis vulneribus per vectes, terebras, forſicipes, ſerrulas, &c.* 18

III. *De capitis Chirurgiis, quæ fiunt in ſincipite, occipite, poſt aures, in fronte, & temporibus.* 28

IV *De Chirurgiis capitis hodie obſoletis.* 34

V. *De Setaceo parando.* 36

VI. *De Exuſtione occipitij in puerulis.* 39

VII. *De Ancyloblepharo.* 40

VIII. *De Verrucis palpebrarum.* 44

IX. *De Veſicis pinguibus, grauibuſque in ſuperiore palpebra obortis.* ibid.
X. *De Hordeolo.* 45
XI. *De Chalazio.* 46
XII. *De palpebrarum pilis oculos irritantibus.* ibid.
XIII. *De Palpebris laxatis, ita vt cutis corrugetur, compliceturq; ſupra oculum, & ipſum operiat.* 48
XIV. *De Lagophthalmo.* 49
XV. *De Ectropio.* 51
XVI. *De ſuffuſione oculorum, cataracta dicta, vbi docetur modus nouus medicamenta oculis applicandi.* ibid.
XVII. *De Staphylomate.* 61
XVIII. *De vngue, ſeu pterygio oculorum.* 64
XIX. *De Encanthide.* 67
XX. *De Hypopyis, ſeu purulentis oculis.* 68
XXI. *De Aegylope, vulgo fiſtula lacrymali dicta.* ibid.
XXII. *De Hydrocephalo.* ibid.
XXIII. *De eruto, & amiſſo oculo.* 83
XXIV. *De polypo extrahendo.* ibid.
XXV. *De Inſtrumento Auctoris pro polypo extrahendo.* 89
XXVI. *De Ozæna narium vlcere.* 93
XXVII. *De ſuffumigio Anglico ex Taba-*

co, Chirurgia naſi oriſq; cõmuni. 97
XXVIII. De oris Chirurgiis, & primo quomodo labiorum fiſſuræ curentur. ibid.
XXIX. Quomodo curta labia reſarciantur, inciſa glutinentur, eorumque carcinoma tollatur. 98
XXX. De Gingiuarum Chirurgiis, vbi de Epulide & patulide agitur. 101
XXXI. De Chirurgia, qua gingiuæ eroſæ nutriuntur. 103
XXXII. De dentium Chirurgiis. ibid.
XXXIII. De Chirurgia dentium conſtrictorum. 108
XXXIV. De inſtrumentis idoneis pro dentibus extrahendis. 110
XXXV. De Palati Chirurgia. 111
XXXVI. De quatuor linguæ Chirurgiis. 112
XXXVII. De vuæ Chirurgia. 115
XXXVIII. De tonſillis. 117
XXXIX. Quomodo ſpina, aut oſsiculum, aut quiduis aliud in faucibus firmatum eximatur. 135
XL. De menti Chirurgia. 119
XLI. De Aurium Chirurgiis quatuor. 123
XLII. De colli Chirurgiis, & primo de Bronchocele, & tuberoſo tumore, Goſſo vulgo dicto. 124

XLIII.

XLIII. *De ſtruma: vbi etiam docetur cura colli ex catarrho diſtorti.* 133

XLIV. *De perforatione aſperæ arteriæ in angina.* 136

XLV. *De Gibboſitate.* 147

XLVI. *De thoracis Chirurgiis.* 148

XLVII. *De ſectione thoracis in Empyemate.* ibid.

XLVIII. *De thoracis fiſtulis.* 168

XLIX. *De papilla mammæ exterius non apparente, ſed intus occultata, & de lacte concreto.* 172

L. *De mammilla mulieris cancro affecta.* 174

LI. *De virorum mammis, muliebrium in morem prominentibus.* 177

LII *Chirurgiæ Abdominis.* 179

LIII. *De vmbilici prominentia.* 185

LIIII. *De rupto peritonæo, tum in viris, tum in fœminis.* 190

LIV. *De perforatione abdominis in hydrope, ſeu quomodo aqua hydropicis emittatur.* 193

LV. *De modo ſuendi vulnera abdominis.* 211

LVI. *De ventris varicibus.* 216

LVII. *De imi ventris abſceſsibus, & fiſtulis.* 227

LVIII.

LVIII. *De Veſicæ vitiis Chirurgia indigentibus; & primo de vrinæ ſuppreßione.* 219
LIX. *De calculo extrahendo è veſica.* 224
LX. *De Chirurgiis penis.* 232
LXI. *Ad tegendam colis glandem detectam.* 233
LXII. *Ad aperiẽdam glandem tectã.* 235
LXIII. *Ratio inſibulandi adoleſcentes.* 237
LXIV. *De circumciſione.* 238
LXV. *Modus eximendi lapidem è meatu vrinario.* ibid.
LXVI. *De modo leniendi vrinæ ardorem in gonorrhæa.* 239
LXVII. *De auferenda caruncula è meatu vrinario.* 240
LXVIII. *De coalitu glandis cum præputio.* 242
LXIX. *De glande non perforata.* 243
LXX. *De excreſcentiis carnis in glande & præputio, quæ vulgo porrifichi dicuntur.* 244
LXXI. *De Chirurgia teſticulorum; & primo de Herniis.* 246
LXXII. *De Bubonocele.* 249
LXXIII. *De Hernia inteſtinali.* 254
LXXIV. *De Hernia Epiplocele.* 258
LXXV. *De Hernia aquoſa.* 259
LXXVI. *De Hernia carnoſa, Græcis Sarcocele*

le dicta. 260
LXXVII. De Hernia carnoſa, & aquoſa ſimul. ibid.
LXXVIII. De Ramice. 261
LXXIX. Chirurgiæ circa naturalia fœminarum. 262
LXXX. De Hermaphroditis. 263
LXXXI. De vitiis, quorum cauſa fœminæ concubitum non admittunt, & conceptio impeditur. 266
LXXXII. De Hymene imperforato. 270
LXXXIII. De glutinatis vuluæ labris. 272
LXXXIV. De carne, aut tuberculo, aut abſceſſu, in ſinu vuluæ adnatis. 273
LXXXV. De vteri procidentia. 276
LXXXVI. Qua ratione fœtus mortuus ex vtero extrahatur. 277
LXXXVII. De Secundis relictis extrahendis. 283
LXXXIIIX. De Ani Chirurgiis. 284
LXXXIX. De Ano non perforato. 284
XC. De Ani procidentia. 286
XCI. De Condylomate. 287
XCII. De carne adnata, ſeu mariſcis, vulgo Creſte. 288
XCIII. De Ani vlcere. ibid.
XCIV. De Ani fiſtulis. 290
XCV. De Hemorrhoïdibus. 298

XCVI.

XCVI. *De Artium Chirurgiis. Et primum De Fonticulis.* 336

XCVII. *De Gangrænæ, & Sphaceli Chirurgia.* 345

XCVII. *De Chirurgiis digitorum, & primo cohærentium.* 349

XCVIII. *De curuo digito ex vlcere vel cicatrice relicto.* 350

XCIX. *De rigidis articulis relictis.* 351

C. *De Varis.* 353

CI. *De Valgis.* 354

CII. *De vnguium Chirurgia, videlicet de tondendis, & aſperis læuigandis.* 355

CIII. *De Pterygio ſeu panaritio vnguium.* 359

CIV. *De Vnguis pollicis pedis interius intruſione.* 361

CV. *De varicum Chirurgia.* 362

CVI. *De articulorum vſtione.* 367

CVII. *De carnis Chirurgia, quæ ad Tumores pertinet, & inciſio dicitur.* 375

CVIII. *De Chirurgia, quæ in carne ſit, Vulnerum curandorum gratia* 398

CIX *De telis, ſagittis, & globulis plumbeis è corpore extrahendis.* 417

CX. *De carnis Chirurgia, quæ ad vlcera pertinet.* 424

CXI. *De Chirurgiis, quæ ad oſſa ſpectant.* 431

CXII. *De oſſium fracturis, earumque variis differentiis.* 480

CXIII. *De Luxatis.* 484

CXIV. *De Gummatibus.* 485

CXV. *De oſſis carie.* 487

Finis Indicis Capitum, partis primæ.

INDEX LIBRORVM ET CAPITVM PARTIS II.

LIBER I.

Quo agitur de Tumoribus præter naturam.

CAP. I. *DE Tumoris appellationibus variis, & eiuſdem definitione.* 491

II. *De cauſis Tumorum internis, & externis.* 495

III. *De differentiis ſeu ſpeciebus Tumorum.* 496

IV. *De generali Tumores curandi ratione, quoad indicationes deſumptas à fluxione, congeſtione, partiumque in alienam ſedem prolapſu.* 502

V. *De particulari tumorum natura & curatione: ac primum de inflammatione citra ſuppurationem.* 505

VI. *De curanda phlegmone per ſuppurationem.* 538

VII.

VII. *De accidentibus, quæ curã inflammationis impediũt, aut remorãtur, vt sũt Febris, Durities loci, &c.* 548
VIII. *De Eryſipelate.* 552
IX. *De Eryſipelate in capite.* 569
X. *De Oedemate.* 573
XI. *De Tumore flatuoſo.* 582
XII. *De pſydracio.* 589
XIII. *De Fico.* 591
XIV. *De talpa topinaria.* 593
XV. *De Tumoribus cum folliculo.* 595
XVI. *De Atheromate.* 598
XVII. *De Meliceride.* 601
XVIII. *De Steatomate.* 603
XIX. *De Scirrho.* 604
XX. *De Tumoribus aquoſis.* 614
XXI. *De Bubonibus non contagioſis.* 617
XXII. *De Phymate.* 624
XXIII. *De Phygerhlo.* 625
XXIV. *De Bubone Gallico.* ibid.
XXV. *De Bubone peſtifero.* 628
XXVI. *De Carbunculo.* ibid.
XXVII. *De Gangræna & Sphacelo.* 633
XXVIII. *De Herpete.* 648
XXIX. *De Strumis.* 652
XXX. *De Cancro.* 659
XXXI. *De Herniarum differentiis.* 675
XXXII. *De cura Herniæ inteſtinalis, perito-*

næo ſaltẽ dilatato, vel relaxato. 677
XXXIII. *De cura Herniæ inteſtinalis, peritonæo diſrupto.* 680
XXXIV. *De cura Herniæ omentalis.* 683
XXXV. *De cura Herniæ aquoſæ.* 684
XXXVI. *De cura Herniæ ventoſæ.* 686
XXXVII. *De Sarcoceles, & Hydroceles curatione.* 687
XXXVIII. *De curatione Herniæ varicoſæ.* 689

CAPITA LIBRI II.

De Vulneribus.

CAP. I. *De vulneribus generalis conſideratio.* 691
II. *De vulnere carnis ſimplici* 693
III. *De ſiſtenda profuſione ſanguinis in vulneribus.* 695
IV. *De inflammatione prohibenda.* ibid.
V. *Quomodo labia vulneris ad mutuum contactum ſint applicanda, & applicata ſeruanda.* 702
VI. *Vt præcauendum, ne quid labiis vulnerum intercidat.* 715
VII. *De partis vulneratæ ſubſtantia ſalubri conſeruanda.* 716
VIII. *De vulnere carnis compoſito, ſeu cauo.* 717

IX.

IX. *De cicatricũ deformitate tollẽda.* 726
X. *De vulneribus vaſorum, id eſt, venarum & arteriarum.* 729
XI. *De Vulneribus Neruorum* 741
XII. *De Vulneribus ligamentorum.* 750
XIII. *De Capitis Vulneribus: & primũ de partibus capitis anatomica conſideratio, ad præſens negotium neceſſaria.* ibid.
XIV. *De differentiis vulnerum capitis.* 753
XV. *De ſignis vulnerum capitis.* 756
XVI. *De curatione ſimplicium & exteriorum vulnerum capitis.* 760
XVII. *De curanda fractura cranij, quæ non peruenit ad duram matrem.* 765
XVIII. *De fractura caluariæ ad duram matrem penetrante, ita tamen, vt hæc illæſa ſit.* 769
XIX. *De vulnere duræ mæningis.* 779
XX. *De Vulnere membranæ, tenuis, & ipſius cerebri.* 781
XXI. *De vulneribus frontis.* 782
XXII. *De vulnere ſuperciliorum.* 791
XXIII. *De vulneribus palpebrarum.* 792
XXIV. *De vulneribus oculorum: & primo de inciſione tunicæ corneæ & coniunctiuæ* 794
XXV. *De vulnere oculi, cum exitu humoris aquei.* 798

XXVI. *De vulnere oculorum, cum effuſione humoris vitrei & cryſtallini.* 799
XXVII. *De vulnere oculorum profundiore.* ib.
XXVIII. *De vulneribus naſi.* 800
XXIX. *De vulnere oßis naſi.* 801
XXX. *De vulnere Cartilaginis naſi.* 803
XXXI. *De vulneribus genarum.* 804
XXXII. *De vulneribus labiorum.* 807
XXXIII. *De vulneribus auricularum.* 809
XXXIV. *De vulneribus Linguæ.* 811
XXXV. *De vulneribus Colli.* 814
XXXVI. *De vulnere aſperæ arteriæ.* 815
XXXVII. *De vulnere gutturis & Laryngis.* 816
XXXIIX. *De vulnere venarum, & arteriarum iugularium.* 817
XXXIX. *De vulnere ſpinalis medullæ.* 818
XL. *De vulneribus Gulæ.* 819
XLI. *De Thoracis vulneribus; & primum de eorum differentiis, & ſignis prognoſticis.* 821
XLII. *De vulnere thoracis penetrãte, ſine internorum membrorũ læſione.* 822
XLIII. *De vulnere pulmonis, & diaphragm.* 828
XLIV. *De vulneribus Abdominis: & primum de eorum differentiis, ſignis, & prognoſt.* 829
XLV. *De vulnere Abdominis penetrante, cũ exitu inteſtini, aut omenti.* 832

XLVI.

XLVI. *De Inteſtinorum vulneribus* 838
XLVII. *De ventriculi vulnere.* 841
XLVIII. *De Hepatis, Lienis, & renum vulneribus.* 842
XLIX. *De vulneribus articulorum.* ibid.

CAPVT III.

De Vlceribus, & Fiſtulis.

CAP. I. *De nomine, definitione, differentiis, cauſis, & prognoſticis Vlcerũ in genere.* 848
II. *De curatione vlcerum generali.* 854
III. *De curatione vlcerum ſimplicium, & planorum, & cauorum.* 861
IV. *De vlceribus ægrè curabilibus: & primum de vlcere cũ vitioſi humoris affluxu, ac proinde difficulter cicatricem admittente.* 878
V. *De vlcere maligno, quod Cacoete dicitur: & primum de eo, quod iunctã habet ſiccam intemperiem.* 881
VI. *De vlcere cum humida intẽperie.* 892
VII. *De vlcere cum intemperie calida ſine materia.* 896
VIII. *De vlcere cum frigida intemperie.* 897
IX. *De vlcere verminoſo.* 899
X. *De vlcere cum oſſe corrupto.* 900

Conſenſus Procuratoris Regij.

HIERONIMI FABRICII ab aquapendente, Medici, Anatomici, & Chirurgi opera Chirurgica, in duas partes diuiſa, & Franco-furti edita, anno 1620. Typis hac in vrbe mandari & in lucem edi à IOANNE CAFFINO, Bibliopola Lugdunenſi. Ego Regis Conſiliarius; & Procurator non impedio, die viceſima prima menſis Ianuarij, anno Domini M. DC. XXVIII.

PVGET.

Permiſſio.

EGo permitto ſupradictum librum, impenſis IOANNIS CAFFINI, Bibliopolę Lugdunenſis, Typis mandari: datum, die viceſima quarta menſis Ianuarij, anno domini 1628.

AVSTREM.

HIERONYMI

FABRICII AB AQVAPENDENTE,

EQVITIS, ET PROFESSOris Medicinæ in Gymnaſio Patanino Supraordinarij.

De Chirurgicis operationibus.

PRÆFATIO.

CHIRVRGICAS aggredimur operationes, quas χειρϐργίας Græci dicunt, vulgus manuales, ſeu manuis manuarias operationes; quæ ita dicuntur quod manibus fiant, & manuũ opera abſoluantur. Ideoque externæ ſunt, & in externis fiunt corporum partibus, vel internis quoquo modo, ad quas Chirurgi manus peruenire poteſt. Quarum omnium intentio, ac finis eſt, *affectarum partium curatio, & ſanitas*: quæ quidem non aliunde, quam à Chirurgia proxime, ac maxime prouenit, ac pendet. Quocirca ſi quis Chirurgus medicamentum vlceri, aut tumori, ſeu vulneri manum adhibeat, id non erit Chirurgia curare, quia ſanitas à medicamento, vt puta ſuppurante, proxime dimanat. At ſi quis abſceſſum ferro incidat, aut luxatum os reponat, nulli dubium eſt, ſanitatem aut à manu Medici, aut ab in-

Quid nominis Chirurgicæ operationis.

Vnde Chirurgica operatio nominetur, & in quibus partibus fiat.

Chirurgicæ operationis finis.

ciſione, quæ manu fit, & Chirurgia dicitur, quaſi τ̃ χειρὸς τὸ ἔργον, manus operatio, prouenire. Nam ſicuti filum, & ſutura in vulnere eſt materia remedij adducentis labra ad mutuum contactum, & glutinantis; ſic medicamentum ophthalmiæ eſt materia remedij digirentis eam, & curantis: Pariter cũ abſceſſum ferro incidimus, manus primo operatur, tũ ſequitur inciſio, & curatio per ferrũ, quod proxime ſanat. Nos de omnibus agemus, potiſſimũ autẽ de iis, quæ tũ à ſola Chirurgi manu dependent, tum etiam à manu, & Chirurgicis inſtrumentis. Igitur in his operationibus quatuor potiſſimum addiſcentur: nempe *vitium*, *pars affecta*, *modus adminiſtrandi Chirurgiam*, *atque inſtrumenta*, quibus ea adminiſtratur. Quædam autem prænoſcere oportet, antequam hæc omnia proſequamur.

Auctoris intentio.

Operis vtilitas.

Quod enim ad vitium attinet, ſeu affectum præter naturam, ipſius ſigna, cauſas, & prognoſticum interdum afferemus, interdum vero hæc eadem tamquam nota præteribimus. At quod huic loco maxime competit, illud eſt, vt pateat, aliquando omnium malorum externorum ad Chirurgiam pertinentium picturas atque inſtrumentorum chirurgicorum delineationes edendas eſſe; nunc autem affectum præter naturam animo concipere oportet, ita enim fiet, vt omnes fere Chirurgicæ operationes in corpore humano, velut in ſubjecto expleri poſſint.

Quæ prænoſcenda ſint.

Quid de affectu præter naturam dicatur.

Ad partem vero affectam quod attinet, percipietis ex hoc tractatu ſingulares, & proprios cuiuſque partis affectus. Diſtinguetis præterea, qui commu-

Quid de affecta parte.

nes

nes omnium ſint, venireque in quamlibet corporis partem poſſint, quique certas habeant ſedes. Videbitis etiam Chirurgias expleri tum in partibus ſimiliaribns, tum diſſimilaribus, vt exempli gratia, in capite, in quo aliæ Chirurgiæ in carne, veluti parte ſimilari, aliæ etiam in muſculo, veluti diſſimilari, adhiberi ſolent.

Quid circa miniſtrandi modum.

De modo autem adminiſttandi huiuſmodi operationes Chirurgicas, cum agemus, *duo* addiſcetis: videlicet in nõnullis operibus modos ab antiquis varios, varioſque à recentioribus, quoſdam etiam à me excogitatos, vel immutatos. Diuerſas vero ab illo æuo Chirurgias apud nos eſſe in vſu, cuilibet noſtrum hunc tractatum verſanti facile apparebit. Præterea antiquorum Chirurgias alias obſoletas haberi, alias ad vſum reuocari. Sed enim Chirurgicarum adminiſtrationum quædã *exiguæ, faciles*, *ac mites* ſunt; quædam *arduæ, ac periculoſæ:* quædam vero *vehementiſſimæ, atque atroces*. Rurſus aliquæ ad vitam ſimpliciter ſunt neceſſariæ: aliquæ ad incolumitatem, vitæque commodam rationem conferunt. Mites & exiguæ quæcunque habentur, paſſim vſu veniunt, & à nobis exercentur: maiores, ac duriores quædam recipiuntur, quædam vero reiiciuntur. Reiiciuntur enim, quæcunque ſunt factu difficiles; qualis eſt inciſio, ſiue vſtio venarum temporum & occipitij, venæque ſub poplite: Item medicamentorum antiquorum intra oculum impoſitio, & aliæ huiuſmodi. Reiiciuntut etiam maiores operationes, quæ periculoſæ ſunt, vt capitis cutem incidere ab vna ad alteram aurem in palpebræ affectione; ob vulneris enim magnitudinem periculum minatur, dicente

Adminiſtrationes Chirurgicæ quotuplices.

Celſo, *vulnus periculum facit , quodcunque magnum eſt.* Vehementiſſimæ , atque crudeles nunquam admittuntur , niſi vitæ magnum diſcrimen agatur, tunc enim *ſatius eſt*, vt inquit Celſus, *anceps præſidium experiri , quam nullum.* Ideoque quemadmodum glandem denudatam contegere , circumcidendo præputium ipſum atque attollendo , operæ pretium non eſt,cum vitæ non inſeruiat;ita è contra anum non perforatum perforandi ratio , quia ſtatim vitam reſpicit , communi Medicorum omnium aſſenſu recipitur.

Quid circa inſtrumenta chirurgica.

Demum quod in hoc tractatu proponetur,erunt inſtrumenta Chirurgica , quibus Chirurgicæ operationes abſoluuntur.Qua in re primum addiſcentur inſtrumentorum nomina , & ſpecies : immenſus pene eorum numerus , & apparatus , tum ab antiquis , ac recentioribus , tum à me nuper excogitatorum. Quippe qui in hac Medicinæ parte quinquaginta iam annos me exercens , mirum videri non debet , ſi omnium inſtrumentorum, quæ Chirurgo neceſſaria ſunt , pulcherrimã officinam mihi paraui. Hanc vobis, ſtudioſi iuuenes, aperire eſt animus. Præſertim vero ſingulis operationibus ſingula & propria inſtrumenta deſcripta ſubiiciemus, quorum numerum nolite admirari , quoniam veſtri gratia bona pariter & mala proferentur inſtrumenta , item meliora , & peiora. Antiquitus enim incommoda , minuſque apta inſtrumenta vſurpabantur ; aptiora, expeditioraque excogitauêre poſteri. Archetypum quale eſt inſtrumentum illud polypo exterendo idoneum , nuper inuentum. Quinimo quibuſdam in regionibus & à quibuſdam imperitis rudiora præ manib. habentur

tur, & vſurpantur : ab aliis vero politiora,præclarioraque eliguntur, velut hîc Patauij. Decebat enim in celeberrimo omnium ſcientiarum & literarum emporio, vbi medica ars & ipſa inter cæteras effloreſcit, celeberrima quoque inſtrumenta ad illam honorifice exercendam proponi. Quæ omnia ita à nobis nunc breuiter deſcribentur, ſed delineata propediem (ſi vita ſuperſtes) exhibebuntur, vt bona inſtrumenta ad vſum comparentur, mala ſi quæ ſunt, reiiciantur, & ab illis abſtineatis.

Hæc breuiter de omnibus præfatus, protinus ad earum operationum recenſum,quæ in toto hoc Opere exponentur, tranſibo, atque à capite exorſus ad imos vſque pedes per ſingula membra deſcendam. *Chirurgica operationes ſingularum partium.*

In *Capite* itaque duodecim operationes Chirurgicæ exerceri ſolent. 1. Quomodo fonticulus in ſutura coronali paretur. 2.Quomodo oſſa depreſſa attollantur. 3.Cranium terebra perforetur.4.Scalpro deradatur. 5. Foraminis facti ora inſtrumento lenticulari læuigentur. 6. Oſſa capitis barioſa curentur. 7. Os inter duo foramina forcipe exſcindatur. 8.Dura meninx inſtrumento decuſſorio deprimatur. 9.Os ſerrula ſecetur. 10. Oſſis fruſtula eximantur. 11. In ſincipite ſectiones ad oculorum defluxum fiant. 12. Qua ratione Hydrocephalos incidatur. *Capitis.*

In *Occipite* tres. 1. Quomodo venæ poſt aures incidantur. 2.Seto in occipitio paretur.3.Infantes & pueruli in eodem adurantur. *Occipitis.*

In *Fronte* duæ. 1.Quomodo frontis incisio efficiatur. 2.Vaſa frontis & temporum, id eſt, venæ & *Frontis.*

 arte

arteriæ ſecentur, & adurantur.

Palpebrarum. In *Palpebris* nouem. 1. Quomodo curare conueniat Ancyloblepharon. 2. Quomodo Verrucas palpebrarum. 3. Veſicas pingues. 4. Hordeolum. 5. Chalazion. 6. Palpebrarum pilos oculos irritantes. 7. Palpebras laxatas. 8. Lagophthalmon. 9. Ectropion.

Oculorum. In *Oculis* octo. 1. Quomodo ſuffuſio, vulgo cataracta dicta, curetur. 2. Modus facilis à me inuentus medicamina oculis imponendi demonſtratur. 3. Qua ratione curetur Staphyloma. 4. Quomodo vnguis oculi. 5. Encanthis. 6. Oculi hypopyi. 7. Fiſtula lachrymalis. 8. Quomodo oculus arte factus in eruti locum ſubſtituatur.

Naſi. In *Naſo* tres. 1. Quomodo polypus extrahatur. 2. Ozæna curetur. 3. De ſuffumigio Anglico ex Tabaco.

Labiorum. In *Labiis* quatuor. 1. Qua ratione profundæ fiſſuræ iuuentur. 2. Curta labia reficiantur. 3. Altius inciſa mutuò applicētur adglutinenturque. 4. Quomodo labij carcinoma tollatur.

Gingiuarum. In *Gingiuis* duæ. 1. Quomodo gingiuæ laxatæ, intumeſcentes, putridæque conſumantur. 2. Eroſæ nutriantur.

Dentiū. In *Dentibus* ſeptem. 1. Quomodo dentes conſtricti quacunque de cauſa aperiantur. 2. Oſtracodermata dentium tollantur. 3. Carioſi curentur. 4. Eruti auro impoſito præſeruentur. 5. Incommodi, & aliena ſede geniti tollantur. 6. Irritantes buccas, & linguam pungentes læuigentur & retundantur. 7. Inutiles eximantur.

Palati. In *Palato* duæ. 1. Quomodo foramen ex vlcere contractum obturatur, reficiaturque. 2. Os detectum

tectum carioſum aduratur.

In *Lingua* quatuor. 1. Quomodo lingua deprimatur, vt oris vitia inſpici poſſint. 2. A craſſo excremento eidem adhærente detergatur. 3. Subiectum linguæ vinculum præcidatur. 4. Batrachion ſeu ranula incidatur. *Lingua.*

In *Vua* vna. Quomodo vuæ prolixitas corruptioque tollatur. *Vua.*

In *Tonſillis* vna. Quomodo tonſillæ ſuppuratæ incidendæ ſint. *Tonſillarum.*

In *Faucibus* ſeu *gutture* vna. Quomodo ſpina, aut oſſiculum, aut quid ſimile in faucibus hærens eximatur. *Fauciũ.*

In *Partibus oris* duæ. 1. Quomodo cibandi ſint febricitantes, quibus oris partes exſiccatæ ſunt. 2. Qua ratione cibandi ſint ægri qui caput nequeunt attollere. *Oris.*

In *Mento* vna. Quomodo maxillæ portio abſciſſu oborto, vel dente eruto putreſcens extrahatur. *Menti.*

In *Auribus* quatuor. 1. Quomodo auris curta reficiatur. 2. Obſtructa aut à caruncula aut à membrana aperiatur. 3. Externæ res intus illapſæ eximantur. 4. Eadem geſtandæ rei cuiuſdam gratiæ ex Celſo perforetur. *Aurium.*

In *Collo* quatuor. 1. Quomodo Bronchocele curetur. 2. Quomodo Strumæ. 3. Ceruix ex catarrho diſtorta reponatur. 4. Aſpera arteria in angina perforetur. *Colli.*

In *Thorace* tres. 1. Quomodo thorax in empyemate perforetur. 2. Fiſtula thoracis curetur. 3. Gibboſitas corrigatur. *Thoracis.*

In *Mammis* quatuor. 1. Quomodo papillæ in- *Mammarum.*

tus occultatæ extrahantur. 2.Lac concretum euocetur. 3.Cancer mammarum excindatur. 4.Mammæ in viris protuberantes caſtigentur.

Abdominis. In *Abdomine* nouem. 1. Quomodo ventriculi intemperies frigida per aduſtionem curetur. 2.Iecoris vomica aduſtione aperiatur. 3.Lienis aduſtio fiat in ſcirrho. 4.Prominentia vmbilici corrigatur. 5.Ruptum peritonæum cute integra, ope Chirurgiæ iuuetur. 6.Aqua hydropicis emittatur. 7.Abdominis vulnera tractentur & conſuantur. 8.Varices ventris curentur. 9. Abſceſſus & fiſtulæ imi ventris ſanentur.

Veſica. In *Veſica* duæ. 1.Quomodo vrina ſuppreſſa per ſyringam euocetur. 2.Calculus ex veſica extrahatur.

Colis. In *Cole* decem. 1.Quomodo glans nuda tegatur. 2.Contecta denudetur. 3.Modus infibulandi adoleſcentes. 4.Modus circumciſionis præputij. 5.Qua ratione calculus canali vrinario inſidẽs foras educatur. 6. Vrinæ ardor ex gonorrhæa deuitetur. 7.Caruncula,vel vlcus in canali vrinario curetur. 8.Præputium glandi adnatum ſeparetur. 9.Glans non perforata aperiatur. 10.Excreſcentia in glande, *porifichi* dictæ curentur.

Inguinũ. In *Inguinibus* vna. Quomodo bubones ſecentur abſque vaſorum periculo.

Teſtium. In *teſtibus* ſex. 1.Quomodo herniæ inteſtinales curentur cum,vel ſine extractione teſtium. 2.Epiplocele curetur. 3. Quomodo hernia aquoſa. 4.Sarcocele. 5.Hernia carnoſa eademque aquoſa. 6.Ramex.

Naturalium fœminarũ. In *Fœminarum naturalibus* octo. 1.Hermaphroditorum chirurgia. 2.Quomodo mulieres ob vi-

tia

tia partium genitalium, concubitum non admittentes iuuentur. 3. Hymen imperforatum perforetur. 4. Vuluæ labia coalita diſiungantur. 5. Excreſcentiæ aut abſceſſus in ſinu vuluæ curentur. 6. Vteri prolapſus reducatur. 7. Fœtus emortuus ex vtero extrahatur. 8. Secundæ relictæ extrahantur.

In *ano* ſeptem. 1. Quomodo nõ perforatus anus perforetur. 2. Ani procidentia curetur. 3. Condylomata. 4. Caro adnata, vulgo *creſte*. 5. Ani vlcus. 6. Ani fiſtulæ. 7. De hæmorrhoidibus. *Ani.*

Superſunt artuum chirurgiæ, quarum quædam ſunt propriæ, & peculiares ipſis, quatenus crura & brachia ſunt, nempe inſtrumenta totum corpus integrantia; quædam cum toto corpore communes, vt ex partibus ſimilaribus & diſſimilaribus compoſita ſunt, quibus ſcilicet partibus totum corpus conſtat. *Chirurgia artuum.*

Propriæ autem brachiorum & crurum chirurgiæ ſunt duodecim. 1. Quomodo fonticuli in iis parentur. 2. Quomodo gangræna aut ſphacelo emortua amputentur. 3. Digiti cohærentes per chirurgiam à ſe inuicem ſeparentur. 4. Digitus curuus ex vlcere aut cicatrice relictus diſtendatur. 5. Articuli regidi relicti emendentur. 6. Vari curentur. 7. Valgi corrigantur. 8. Vnguium cura habenda. 9. Pterygion ſeu panaritium vnguium curetur. 10. Vnguis pollicis pedis interius intruſus eximatur. 11. Varices in cruribus extrahantur. 12. Articuli inurantur. *Propria.*

At quatenus artus conſtant carne & oſſibus, partib. nimirum cum toto corpore communibus, varias quoque requirunt chirurgias, prout hæ *Communes.*

Ratione morborũ in carne. partes varie afficiuntur. Nam ratione carnis triplicis generis exurgunt chirurgiæ, quatenus videlicet caro triplici genere morborum affligitur, *tumore, vulnere, & vlcere.* In *tumore* fiunt inciſiones, & abſceſſuum purgationes, & nonnunquam folliculi, in quo materia abſceſſus continetur, extractio. Vulnerum chirurgiæ ſunt deligatura, ſutura, fibulæ, & glutinum: Item quomodo tela, ſagittæ, & globuli plumbei è corpore extrahantur, & vulnera ſclopetorum curentur. Ratione vlcerum fiunt vſtiones cum ferramentis candentibus, præſertim in malignis, putridis, gangrænaque affectis vlceribus, & fiſtulis.

Ratione morborũ in oſſe. Ratione oſſium variæ quoque reſultant operationes chirurgicæ: Etenim oſſa maxime afficiuntur continui ſolutione, quæ ſi procedat ex cauſa interna, fit caries; ſi ab externa, fractura, modo cum vulnere, modo ſine vulnere: ratione articulationis oſſa patiuntur luxationes: item duros tumores, quos gummata vocant. *Oſſium chirurgiæ quot.* Hinc nos *quinque* trademus oſſium chirurgias: Prima fiet in fracturis primo ſine vulnere, deinde cum vulnere, quæ adminiſtratur per deligaturas, faſcias, ferulas, & capſulas. Secunda erit in fractura male coaptata. Tertia in luxatione. Quarta de gũmatibus. Quinta & vltima in oſſis carie.

Chirurgiæ præſtantia. Ex quibus omnibus luculentiſſime patebit, chirurgiam ampliſſimam, immenſam, & inter omnes medicinæ partes potiorem, imo potiſſimam, & bobiliſſimam eſſe quam Hippocrates, Galenus, Celſus, & alij vetuſtiſſimi, nobiliſſimique Auctores excoluerunt, & manibus propriis perpetuo exercuerunt. Hanc diuinam quoque fateri par eſt, cum

cum Ieſus Chriſtus Dominus noſter eam adhibuerit, dum appoſito luto cœcum liberauit, loculo contacto iuuenem ab orco reuocauit, ſublato grabato paralyticum reſtituit.

Cæterum inter omnes medicinæ partes Chirurgiam vtiliſſimam eſſe, Hip. teſtatus eſt, cum dixerit, *quæ medicamentum non ſanat, ferrum ſanat, quæ ferrum non ſanat, ignis ſanat, quæ ignis non ſanat, inſanabilia ſunt*, quod eſt perinde ac ſi dixiſſet; *quæ medicamentum non ſanat, Chirurgia ſanat.* Potior igitur hæc pars eſt, quam ea, quæ medicamentis purgat, & merito quidem, cum in medicamentaria parte multum fortuna conferat, vt ait Cel. in Chirurgia omnis profectus hinc pendeat, ſitque eius effectus inter omnes medicinæ partes euidentiſſimus. *Chirurgia vtilitas.* *Sect. 7. aph. vlt.*

De fonticulo in ſutura coronali.

CAPVT I.

SI hæc igitur manent, exordiendum à capitis Chirurgiis, inter quas primo ſeſe offert ſuturæ coronalis Fonticulus, qui in capite efficitur ad coronalem ſuturam, vbi ſagitttali committitur, iungiturque, quod maxime confert ad eliciendos, reuellendos, euacuandoſque humores, qui intus in capite ſunt, ne detenti aut deorſum deſcendentes, varias corporis partes afficiant; nam detenti plures pariunt morbos, vnde Meſue, & Albucaſis *lib. 1. cap. 2.* voluerunt, in primis conferre ad capitis morbos frigidos, & humidos, vt puta ſodam, ſcotomiam, vertiginem, capitis dolorem, ſomni grauitatem, paralyſim, & quoſque morbos qui ex deten *Fonticuli in ſutura coronali ſumma vtilitas.*

detentis in capite humoribus oriuntur; ſed & ad defluxum ad oculos, nares, aures, columellam, fauces, dolorem dentium, gingiuarum, gutturis, & ad defluxum ad ſtomachum conferunt, ex eodem Meſue, & Albucaſi. In primis autem ad eos reuellendos conferre apertum eſt, qui ad thoracem deſcendunt, & membra ſpiritalia offendunt, vnde, & ad phthiſim, aſthma, empyema, & omnino omnem ſpirandi difficultatem prodeſſe conſtat, vt experientia ſæpius à me comprobatum eſt: vltimo artuum dolores potiſſimum iuuare, ſi materia quandoque, ex Fernelio, inter cutem, craniumque conſiſtat, & feratur. Itaque hic fonticulus in capite factus, pluribus eſt valde neceſſarius, quatenus multis, pluribuſque morbis ſuccurrit; quos ſane tollere recta via eſſet capitis intemperiem frigidã, & humidam auferre, & corrigere, ſic enim humorum prouentum impediremus; at cum intemperies vehemens eſt & valẽter impreſſa, habitumque contraxit, tunc difficulter corrigitur; quo in caſu ad Fonticulum recurrimus, qui ſenſim humores euacuando morbis propoſitis ſubuenit.

Recta via tollẽdi morbos quibus Fonticulus in ſutura coronali ſuccurrit.

Locus autem aptus ex communi omnium conſenſu eſt ſuturarum locus, vbi coronalis ſutura ſagittali iungitur, & ſuturæ duæ ſimul concurrunt. Cur verò primò locus ſuturarum opportunus ſit, ea ratio eſt: nam ſi humores ex interioribus capitis partibus exterius reuellere, & foras trahere conſilium eſt, dubio procul ea in parte Fonticulus parandus eſt, vbi abunde datur exitus intus lædentibus, qui nullus alius in cranio alioquin duro, denſo, & craſſiſſimo reperitur, quam ſuturarum locus: propterea in ſenib. minori cum fructu Fonticulus

Locus Fonticuli in ſutura coronali expenditur.

ticulus fit, quia in ipſis ſuturæ obliterantur, & obcæcantur, vt cuilibet in ſenum caluaria palam eſſe poteſt.

Cum vero ſuturæ in pleriſque cranij partibus conſiſtant, certe aptior locus erit, ex quo copioſior humorũ euacuatio fieri poterit, qui in capite is eſt, vbi plurium ſuturarũ concurſus fit, qui duplex eſt; vel vbi coronalis ſutura ſagittali; vel vbi ſagittalis lãbdoidi iungitur. Eligitur autẽ prior locus, quinque de cauſis; *Primò* hoc in loco facilius detinentur, geſtanturque Fonticuli, & à patiente ipſo gubernantur, propter planitiem loci; quàm ſecundus propter loci decliuitatem. *Secundò*, quia anterior capitis pars poſteriore humidior eſt, & humores ſuperuacui indigent euacatione magis, quã qui in poſteriore continentur. *Tertiò* quia hic locus tardius, & poſterius cæteris oſſeus fit, vt proinde ſit etiam minus durus, & ad humorum exhalationem, & euacuationem magis opportunus; propter quam cauſam infantibus, quibus os deeſt, Fonticulus in ſutura coronali non fit. *Quartò*, pars dicta laxior, tenuior, & rarior, quam cæteræ corporis partes, eſt. *Quintò*, quia vena ibi adeſt interius per ſuturas penetrans in nonnullis per caluariam inſculpto in ea foraminulo, quia caluaria combuſta, & aperta humores multi è penitioribus partibus proſiliunt, cuius venæ meminerunt Celſus, & Arabes: Rhaſes enim *primo Continentis cap*. 8. eo loci adeſſe venam Ieſue nomine loci appellatam dixit; Celſus autem eam inſinuare videtur, dum inquit, *tum vbi lineæ committebantur, ſcalpello inciderunt, & poſt, ſanguine fuſo, os ibidem aduſſerunt.*

Cum

Veri loci inueniẽdi neceſſitas Fonticulo ſuturæ coronali inurendo. Fonticuli vtilitas.

Cum vero hic locus ex ſe apertus ſit, & cutim habeat ſuperpoſitam, ideo multum intereſt ipſum adamuſſim inuenire, alioqui Fonticulus abſque vlla vtilitate impedimento eſſet, qui aliàs ſemper maximam affert vtilitatem; & ego libere, & ex animo teſtor, me in praxi vidiſſe empyematicum, ſeu empyemate affectum, quotidie pituitæ catinum extuſſientem, fuiſſe per huiuſmodi Fonticulum ſanitati redditum; tanta enim erat humoris copia, quæ ex Fonticulo effluens ab hac vena ſubminiſtrabatur, qua in re auctores vario modo ſumma vſi fuere diligentia, inque varias proceſſere opiniones, vt ſex reperiantur inter ſe variæ ſententiæ.

Circa Fonticulum ſuturæ coronali inurendũ variæ opiniones. Prima opinio.

Primo Meſue *cap.2. de Catarrho*, & Albucaſis *lib.1.cap.2.* vnanimes voluerunt, carpum ad radicem naſi inter vtrumque oculum ponendum eſſe, tum extendendam manum, & digitos ſuper frontem, & capillos, & vbi deſiit extremitas digiti medij, ibi locum ſuturæ eſſe, ſtatuunt, atramentoque ſcriptorio ſignandum eſſe decernunt.

II. Secvndo Auic. *3.primi* vult, carpum ſimiliter ad extremum naſi ponendum eſſe; ita tamen, vt aptum locum indicet, non vbi medius, ſed vbi index, aut annularis deſiit, qua in re à Meſue, & Albucaſi differt.

III. Tertio ex Auicenna *loco citato* habetur, quod ſumatur filum, & extendatur ab vna ad alteram aurem, ducendo ipſum ſuper naſum; deinde filum duplicetur, & poſita altera eius extremitate ſupra alteram aurem, altera autem ducatur ſuper caput reliquum aurem verſus, & vbi in capite fili duplicati extremitas deſiit, ibi Fonticulo locum aptum eſſe cenſet.

QVARTO Rhaſis *primo continentis capite octauo* IV.
cenſet, infirmum porrigere debere extremum volæ manus ad extremum naſi, & extenſa manu, vbi pertingit os maioris digiti, ibi vult eſſe locum: in quo differt à Meſue, & Albucaſi, qui locum aptum ad apicem digiti medij poſuere; differt quoque ab Auicenna, qui conſtituit locum ad apicem digiti, aut annularis, aut indicis.

QVINTO Celſus *lib. 7. cap. 6. de Fluxu pituitæ ad oculos*, inquit: *Quidam enim atramento duas duxere lineas à media aure ad mediam alteram aurem; deinde à naribus ad verticem; tum vbi lineæ committebantur, ſcalpello inciderunt, & poſt ſanguine effuſo os ibidem aduſſerunt.* V.

SEXTO hîc Patauij vbi literæ, cunctæque diſciplinæ potiſſimũ vigent, ita Fonticulus iſte paratur, ponitur carpus ad naſi globulum: inde extenduntur ſupra naſum, frontem & caput manus, & digiti; & quo apex medij digiti pertingit, ibi eſt locus, vbi ſuturæ committuntur, Fonticuluſque eſt inurendus: dicere autem, ibi eſſe locum ſuturæ, vbi cutis capitis difficulter mouetur, vt dicit Fallopius, hoc non eſt certum adducere ſignum. VI.

Fallopij opinio reiicitur.

Inter tot, tamque varias ſententias quidam has ita conciliare tentarunt, quod diſcordia propoſita potuerit prouenire ex varietate figuræ capitis, non ſolum in eadem regione, ſed maxime in diuerſa; inſuper ex varia manuum, naſique magnitudine; atque ita oportere Medicum eſſe prudentem, & perpendere variam capitum figuram, manuum, naſique magnitudinem; nam in capite curtis figura eſt oblonga, vt magna ex parte Genuenſium capita ſunt, & præterea cuius naſus eſt breuis, & manus

Quomodo nonnulli dictas opiniones conciliare tentarint.

nus itidem breuis, inuenietur locus aptus replicatione nodi digiti medij, vt dixit Rhaſes. In capite vero, cuius figura eſt magis rotunda, naſus magnus, & manus longa, inuenitur cum extremitate indicis, aut annularis, vt dixit Auic. Cum vero dicta membra mediocriter ſe habebunt, tum inuenietur cum extremitate digiti medij, quidquid Meſue, & Albucaſis protulerint. Hæc autem omnia, vt mihi videtur, potius obſcurare quam hunc locum patefacere videntur; ex his enim potius caſu, quam arte id omne inueniri ſignificatur, & reuera ego in praxi locum hunc incertum ſemper reperi, quoniam animaduerti, interdum modum prædictum, quo ego ſum vſus, poſſe verum eſſe; interdum non poſſe, cum quandoque vix ſupra frontem ad capillorum initia digitus medius pertingeret, vt verbi gratia, in naſo longo, manu breui, & capite oblongo donato, quare cum alicubi apud Galenum legerim, in inueniendo huiuſmodi loco oportere nos ægrotanti præcipere, vt dentes ſimul valideque percuteret; atque tunc tangentes locum ſupernum capitis, vbi obſcurus quidam motus perſentitur, ibi eſſe locum aptum aſſeuerare, hoc primum ſigno adinueni, quod tamen neque etiam certum eſt. *Secundò* aliud adhuc ſignum prædicto certius obſeruo, quod in caluis, in conſiſtente ætate, ac declinante, maximeque in ſenibus apparet, & eſt; quod vbi ſuturæ adſunt, ibi cutis magis depreſſa videtur, propter quam cauſam in caluis hominibus ſuturarum locus euidentiſſime etiam exterius apparet. *Vltimò* in horum ſignorum obſcuritate, vbi nullum habeo certitudinis loci ſignum, id molior; eligo enim locum magis

Dicta cōciliatio expenditur.

Galeni ſentētia.

Obſeruationes quædam.

magis ſuperum, ita vt ſi forte fortuna me ſuturæ coronalis cum ſagittali concuſſus aufugiat, ſagittalis tamen ſutura non aufugiat. Hoc autem veriſſimum eſſe, nempe carpum ad pinnam narium ponendum, pluries in theatro monſtratum eſt.

Inſtrumenta autem, quibus hāc præſtamus operationem, in genere adurentia ſunt, in ſpecie duplicia; alia adurentia potentia, vt veſicantia: alia actu, vt ferramentum candens. Vtraque probantur, ſed hæc perpetuo tutiora ſunt: & quod ad actu adurentia, id eſt, ferramenta candentia pertinet, licet plura ab auctoribus proponantur, videlicet Auic. Alb. Rhaſi, & aliis, cuiuſmodi ſunt ferramenta oliuaria, id eſt, ad formam nuclei oliuæ maioris coaptata; oportet nihilominus inſtrumenta hæc non eſſe ſolida, & vniformia ſicuti cætera, quibus Fonticuli parantur; quia cum oporteat peruenire ad os, & etiam aliquid oſſis inurere, vt omnes præcipiunt, quo attenuetur, certe nimis tarda eſſet operatio cum ſolido ferramento, quia cutis capitis denſa, dura, & craſſa eſt, & eam non patiuntur ægrotantes; & ideo oportet inſtrumenta eſſe, quæ fonticulum, ſeu foramen faciant, non quidem ſimpliciter adurendo, ſed incidendo quoque, quod facit ferramentum duplicis generis, aliud cauum, dentatum; aliud cauum ſimpliciter, non autem ſtellatum: laudo magis ſecundum, quod vbi ad os venit, circumuoluendum eſt. Primum enim non ita prompte incidit. Arabes, vt Albucaſis, Meſue, Rhaſes, ſumendum ferramentum oliuare eſſe volunt, quod præſtantiſſimum eſt, & præſtantius foret, ſi in cannulam immitteretur, quia partes propinquæ tutiores ab igne redderentur, & minus

Inſtrumentorũ, quibus Fonticulus in ſuturæ coronali peragitur recenſus.

Qualia debeant eſſe hæc inſtrumenta.

Auctoris ſententia circa inſtrumenta.

dolerent: ſed multo præſtantius noſtrum eſt, quia plena inſtrumenta tarde operantur, & ſerius ad os perueniunt; operationes autem non exigui momenti, quæ candente ferramento adminiſtrantur, ictu oculi perfici deberent vniuerſæ.

De Chirurgicis operationibus in Capitis vulneribus.

CAPVT II.

Quando os capitis deprimitur. Rima in oſſe depreſſo varietas.

Fractura lata oſſis non admodum depreſſi quomodo attollatur.

Vectis tres ordines.

Maioris oſſis capitis depreſſioni quod instrumentum conueniat.

Alia diſtinctio.

SI fractura cranij tanta eſt, vt os deprimatur, ſiue vna, ſiue multiplex exiſtat, quoniam ex Hip. *deprimi, & in profundum cedere os non poteſt, ni totum findatur*; in hoc caſu vel rima lata, vel anguſta eſt, & rurſus, vel modice, vel multum os depreſſum. In fractura lata, & oſſe non admodum depreſſo vtimur ad attollendum, & ſubleuandum os primo vecte (vulgo *licua*) inſerto, ſeu ſub oſſe immiſſo, cuius tres ſunt ordines, qui differunt, quod alius maior, & robuſtior altero eſt, quibus pro opportunitate vtendum eſt. Quod ſi hoc non ſufficit, vtimur altero, quod robuſtius eſt inſtrumentum, & valentiore eleuat robore, quia firmitatem non in manu tãtum, ſed in capite habet. Quod ſi hoc quoque parum valet, quod depreſſio maior ſit, vtimur triploide appellato inſtrumẽto, quod in vectis genere eſt; ſed triploides particulatim dicitur, quod triplici firmetur baſi, & ſi ſpatium adeſt, vectẽ triploidis ſubmittimus; ſi non eſt, os perforamus cum altero vecte triploidis acuto. *Alia diſtinctio* eſt; ſi ex vna tãtum parte depreſſio eſt, vtimur primo, & ſecundo inſtrumento; ſi vndequaque, triploide, quamuis triploides omnibus modis commodet, &

cum

cum vecte, ſi ex vna parte depreſſio eſt, & vectis inſeri poteſt; & cum perforãte inſtrumento, cum ex omni parte depreſſio eſt, & locus vectis nõ adeſt.

Quod ſi cranij fractura vniuerſum craniũ duntaxat penetrauerit, os tamen non depreſſerit, tunc ob timorem deſcenſus virulentiæ ad interiora, vt prodit Auicen. & vt abunde detur exitus ſaniei, & intus lædentibus, vt Celſus tradit, os excidẽdum, ſeu perforandum eſt ferramento, quod Græce τρύπανον dicitur, vulgo *trapano*; quod duum generum ex Celſo eſt, aliud nempe terebra, & aliud modiolus dictum. Terebra eſt ſimilis communi terebræ, qua fabri lignarij vtuntur; modiolus, Græce χοινίκιον, eſt ferramentum cauum, teres, imis oris ſerratum, vt dicit Celſus; quod ſi clauum in medio habet, maſculus eſt: ſi caret, fœmina. Vtroq; cranium perforatur, quod triplici firmatur baſi. Sed *aduertendum*, in cranij perforatione duo ſubeſſe pericula; alterum pertinet ad locũ, alterum ad inſtrumentum, ambo tamen duræ matris læſionem reſpiciunt. Ad locum ſpectat, vt perforatio non fiat ſupra pericranium, ſed nudato oſſe, propterea quod Celſus dicit, inflammationes mouere graues: mouet autem graues inflammationes, quod neruoſum pericranium ſit: Aut in loco ſuturarum, quoniam communicatur inflammatio duræ matri ſubiectæ: *Inſuper* quoniam ſub ſuturis adſunt duræ matris ſinus ſanguine copioſiſſimo referti: Aut à lateribus, ad tempora, & ſinciput, propterea quod ea parte per internam caluariam vaſa diſcurrunt, & in oſſe canaliculos efformant, quorum cauſa fieri non poteſt oſſis perforatio, quia rumpuntur vaſa, & ſanguis inter cranium, & duram

Quid agendum in fractura vniuerſi cranij abſq; oſſis depreſſione.

In cranij perforatione duplex periculum, & inſtrumenti, & loci ratione.

Ratione inſtrumenti.

matrem cum periculo mortis ſpargitur. *Alterum periculum* pertinet ad inſtrumentum, ſeu ferramentum, quod in oſſis perforatione vix fieri poſſit, ne dura mater violetur; id autem duplici ratione, *&* quia inſtrumentum ſecto fere oſſe prę pōdere præcipitet deorſum, ſicque non modo in duram matrem, ſed etiam piam, & cerebrum deſcendat & irruat, *&* quia extremitate ſua acuta duram matrem pungat, & continuum ſoluat, *aut* vtrumque; quorum alterum incommodum potius ſpectat ad ſuperius inſtrumentum, vertibulum appellatum, alterum ad inferius, videlicet ad quod vertitur, ſeu ad modiolum. Quæ duo tum priſci, tum recentiores Chirurgi proſpicientes, vario modo vtrumque periculum corrigere, & euitare ſtuduerunt, quamuis difficulter admodum vtrumque deuitari poſſit; nam cum ſit neceſſarium, ſuperius inſtrumentum deorſum premere, vt os durum, craſſum, & denſum perforetur, facile penitus præcipitare poteſt. Similiter quoque cum dura membrana fere vbique os contingat, fieri ferme non poteſt, vt à ferramentis non pungatur acutis, id primo, & potiſſimum omnes affectantes, vt nullum horum ferramentorum mergi, & cadere intus poſſet, ideoque Hip. primus eiuſmodi inſtrumenta ἀβάπτιστα, id eſt, abaptiſta, mergi non potentia nominauit. Vt autem ſummatim dicam, hæc ferramenta futura ſunt, vt citò, tutò, & iucundè perforent. *Citò* quidem, quod mora in eiuſmodi opere fatiget, & vulnus frigore afficiatur, inflammatioque inducatur. *Tutò*, ob mortale læſionis duræ matris periculum. *Iucundè*, id eſt, ſine ſtrepitu, & horrore; quod vtrumque ægrotantem, & alios deterrere, & exanimare poteſt:

Circa dicta inſtrumenta Hippocratis ſentent.

Qualia dicta inſtrumenta futura ſint.

De dictis inſtrumentis Autoris ſentẽtia.

teſt: quo fit, vt ferramenta, quæ tria propoſita non reſpiciunt, minus idonea ad caluariæ perforationem cenſeantur. Itaque cum plura Trypana ſint tum ab antiquis, tum à modernis excogitata, certe terebra, & modiolus, quæ obſtaculo omni carent, quod prompte, facileque demergantur, aliena omnino ſunt, quod abaptiſta non ſint, vt terebræ vſuales ſunt; pariter quæ facile pungere, & vellicare duram matrem poſſunt, aliena ſunt, vt quæ vnica, & ea quidem acutiſſima cuſpide donantur, quo nomine terebra fortaſſe obſoleta eſt, & quæcunque huiuſmodi ſunt, vt lancinata terebra eſt, & modioli illi, qui dentes magnos, id eſt, longos, craſſioreſque, & rariores habent; perpetuo enim quo in omnibus dimenſionibus minora ſunt inſtrumenta, eo exiſtunt oportuniora tanquam tutiora, & minus patientibus verenda, dummodo tanta ſint, vt vſum expleant. Hanc igitur tum demerſionem, tum punctionem auctores vario modo inſtrumentis variis vitare excogitarunt. *Alij* enim obſtaculum firmum in orbem quaſi nodum apponunt, vt in terebra; in modiolo verò, in quo nodus eiuſmodi non reperitur, obſtaculum aliud, aliudque excogitatum eſt: etenim alij paulo ſupra ſerratas oras, eminentiam in circuitu modioli parant, & eã firmam quidem & ſunt ſex. *Alij* mobile obſtaculum parant, quod ſubinde pauxillum quid mergatur in oſſe modiolus, & eſt duplex. *Alij* ſerratas imas oras duplices faciunt, inferiorem nempe, & ſuperiorem, & eſt vnus. *Alij* latum, ſeu alatum modiolum vſurpant, quia acutiem habet, & incidit, quod ſua latitudine extrema, membranam pungere nequeat, & ſunt octo, quibus viciſſim vtuntur à

Qua ratione dicta pericula quidam euitare tentarint.

maiori incipientes, & ſubinde minorem minimumque vſurpantes. *Alij* Limatum modiolum ita vſurpant, qui nullo modo membranam pungere poteſt, tum quod aciem nõ habeat, tum quod lata eius extremitas ſit. *Alij* alas exiguas, ſpiras, & anfractus referentes cochleæ modo circumducuntur, & ſunt tria inſtrumenta. *Alij* præterea alas quatuor per longitudinem modioli poſitas habẽt, quæ ſane alæ demerſionẽ, & ſic pungendi periculũ impediunt, cum ad imas ſerratas oras anguſtiores, ſubindeque ſurſum latiores alæ fiant, quorũ modiolorum iudicium hinc patet. Primus modiolus nota non caret, quod ſtabile obſtaculum non valeat cranium tenuius, & craſſius, in puero, & ſene, & vbi caluaria tenuior eſt, & vbi craſſior tuto perforare. Mobile vero obſtaculum magis ſatisfacit, ſed quadam tenus cum mora operatur, quæ in ipſo coaptãdo, & producendo ex neceſſitate venit, qui vero duas habet ſerratas oras, ſuperiorem, & inferiorem, cum dupliciter perforare vno tẽpore caluariũ debeat, & laborioſa, ac difficilis ab his operatio ſuccedit. Qui vero modioli alati ſunt, adhuc propter eorum latitudinem tardior ipſos perforatio conſequitur, quo etiam nomine, & qui limati, & cochleæ modo tortuoſi modioli ſunt, reiiciuntur, cæteris autem meliores quatuor alis alati cenſentur, quod obſtaculum habeant aſſiduum, & firmum; cum tamen latius ſit ſuperius, anguſtius inferius, ideo obſtaculum omnibus accommodatur caluariis, neque vlla mora his iuncta eſt.

Dictorũ modiolorum iudicium.

Diximus de Trypanorum extremitate, quæ iuxta os circumfertur, circumuoluitur, & operatur; nunc de altera eorum ſuperiore parte, quæ agit, & circum

De Trypanorũ ſuperiore parte vertibulo ſcil.

circumuoluit, dicendum, vertibulumque appellatur, in quo ſimiliter varietas non eſt exigua; *Alij* enim triangulum inſtrumentum parant ex ligno, aut ferro, tum recto, tum tranſuerſo, & chorda trãſuerſo ligno appenſa quo circumuoluunt, vt perforent artificum lebetum more (quos vulgo *conzalanezi* dicimus.) *Alij* rectum lignum, aut ferrum cum pila, & habena circa lignum, ferrumque ſeu haſtã conuoluta vſurpant, quod inſtrumentum à Celſo deſcribitur. *Alij* arcu, & chorda circumuoluunt, vt illi, qui coronas faciunt, *archetto* vulgo. *Alij* rurſus manubrium, vt terebra habent, quo circumuoluũt. *Alij* vſurpant cannulatam, ſeu fuſum, quem exporrectis ambabus palmis circumuoluũt, vt Venetiis, & ſunt duo inſtrumenta: *aliis*, prout in cõmuni eſt vſu, hæc vſurpantur, quæ duum ſunt generum, in vno enim Trypano ſuperior pila voluitur, in altero premitur, vt apud Andream à Cruce videre eſt. Iudicium autem horum omnium hinc patet, in his vertibulis tria vitãda ſunt *grauitas, vaſtitas, & ſtrepitus*, potiſſimum autem illud, ne inſtrumentũ ex ſe ipſo, ſuopte videlicet pondere quicquã agere poſſit, ſed perpetuo à chirurgi manu gubernetur, ac regatur, contra tria exoptata ſunt, *Leuitas, paruitas, & quies*, ita tamen hæc omnia propoſitis compenſanda ſunt, vt imum ferramentũ agere faciat: itaq; omnia, quæ chordam admittunt tanquã ſtrepentia, & quæ ſua magnitudine horrorem incutiãt, & parum tuta ſint, quod mergi ſuo põdere nocere poſſint, & à chirurgo ex toto non regantur tanquam obſoleta remanſerunt; cannulata, vt fuſum, veluti nimis tarda, & moram trahentia ſimiliter aliena ſunt, quæ vero admodum grauia ſunt, & ſupra

Vertibulorum diuerſitas.

Quæ in dictis inſtrumentis vitanda.

Quæ optanda.

comprimunt, tanquam quæ mergi in membranam incaute poſſint, tuta non ſunt quod pondus ex ſe operetur, neque à Chirurgi manu opus magna ex parte dependeat, vt ſunt quæ paſſim vſurpantur. Propterea ego adinueni ferramétum, ac trypanum ex modiolo, & terebra compoſitum; cuius ima pars, quæ os perforat, eſt modiolus alatus quatuor alis; altera pars, quæ vertit, eſt terebræ manubriolum, ſeu ſuperior portio; quæ neque ita grauis eſt, vt mergatur; neque ita leuis, ne abſoluatur opus; neque vaſta eſt, & nullo modo ſtrepens, & manus perpetuo ipſam gubernat, ac regit, nequaquam naturali pondere deorſum comprimente, propter quas cauſas celerrime, tutiſſime, & iucundiſſime, id eſt, ſine vllo ſtrepitu, & horrore, ſubindeque feliciſſime operatur.

Auctoris Trypanũ.

Trypani adminiſtrandi modus.

Dictum eſt de Trypanis eorumque differentiis; ſupereſt, *vt modum adminiſtrandi* perſequamur; & hæc eſt *Chirurgia*, quod docebimus, quomodo cranium trypano excidatur, & perforetur. Nudato oſſe à pericranio, ne à terebra, ſi tangatur, doleat, & inflammetur, & vulnere ſi opus eſt, dilatato, quo modiolus collocari, & verti commodo ſine labiorum læſione poſſit: Inſuper munitis vndique labiis per linteola aut ſicca, aut vino nigro expreſſa, ne à frigore, aut ferramenti contactu afficiantur; iam modiolus eius magnitudinis, prout fractura maior, aut minor exigit, ſic minor aut minor eſt eligendus: nam detegere, & aëri frigido membranam magis, quam par ſit, exponere, error eſt: tum maſculus modiolus, in cuius medio clauus cernitur, figendus ad rimæ ſeu fracturæ latera eſt, tam diſtans à rima, vt ipſam non attingat, comprehendatque

modio

modioli ora, quo æque fiat omni ex parte perforatio. Quod ſi rima nulla apparet, ſed vulnus acutiſſimo telo, quod ſtylum vocant, inflictum eſt, in medio eius, & centro perforandum, tum manu ſiniſtra ſuperius comprimere, dextera vero circumagere inſtrumentum oportet, quouſque imprimatur veſtigium modioli in oſſe, tunc enim remoto maſculo, fœmina inſerenda eſt, & ſimiliter comprimendum, conuoluendumque inſtrumentum; dum vero conuoluitur pro ſcobis copia Trypanum attollendum eſt; dumque attollitur modo in oleũ roſaceum infundendum, quo magis lubrico circumagatur, & ſcobs à ferramento decidat; modo imam ferramenti partem in aqua roſacea madefacimus, vt ferramẽtum ſupercalefactum ex circumrotatione deferueat. Vbi vero ad meditullium ventum eſt, *quod ex ſanguine dignoſcemus apparente*, tunc cautius agendum mitiuſque comprimẽdum eſt, ne incaute ſuopte pondere mergatur, ad quod ex anatome craſſitiei ipſius cranij notitia non parum confert. Vbi autem parum abeſt, quin totum exciſum os ſit, quod quia vacillat cognoſcemus, & præterea in oſſe idem incircumrotando renixus non ſentitur; tunc vecte exiguo inter labia exciſi oſſis immiſſo, & aliquantulum oſſe dimoto, ſic oſſis fruſtulum volſella arreptum auferimus, atque hæc de Trypani Chirurgia dicta ſint. Hic autem modus perforandi cranium communi expletur inſtrumento Modiolo appellato: ſed tutius eſt eo vti, quod diximus ex modiolo, & terebra compoſitum, quoniam ſub hoc fere exacte ſentitur, quod os totum perforatum ſit, quod pertinet ad membranæ ſubiectæ tutelam.

De ſcalpro. *Quando ſcalprum adhibendum.* *Scalpri differentia.* *A quo ſcalprū incipiendum.* *Qua in parte ſit adigendus.* *Scalpri miniſtrādi modus.* *Inſtrumentum Lenticulare cui rei inſeruiat.*

His habitis, de *ſcalpro* dicendum eſt, circa quod, multiplex cum ſit, hæc præſertim veniunt conſideranda, *primò*, quod potiſſimum in ſciſſura Cranij adhibetur: *ſecundò* quod aliud latius, aliud minus latum eſt, *tertiò* quod à latiore ſemper eſt incipiendum, ſubindeque ad minus latum deueniendum; *quartò* quod, ne quis error intercidat, ſciſſura atramento ſcriptorio notanda eſt, & eo ſcalprum adigendum, ex quibus modus adminiſtrandi talis elicietur: ſciſſura atramento ſcriptorio notatur, tum ſcalprum latius pro ſciſſuræ ratione adigitur, indeque minus latum, quouſque ſciſſura ex toto abraſa fuerit. Dum verò hæc fiunt, vt iam dictum eſt, & muniendæ ſunt partes, & ſcalprum in oleum roſaceum mergendum, ſemperque ſcobs extrahenda.

Præter dictas operationes, quæ vecte, ſcalpro, & Trypano abſoluuntur, ſex adhuc ſuperſunt, quæ tamen non ſunt diuerſi generis à propoſitis, imo ad ea reducuntur, quatenus vel iis miniſtrant, vel ad ea perficienda inſtituuntur; etenim vel foramini facto vſui ſunt, vel ſcalpros adiuuant, & vectes, *vna* autem eſt, quod perforato Cranio in interna facie potuit remanere aut os aſperum, aut exigua ſquammula, à cuius contactu læditur: idcirco læuanda eſt interna ora foraminis, & id præſtamus inſtrumento, quod habet lenticulam in extremitate, qua membrana contingit, vnde *lenticulare* appellatum eſt, quod oras ſua acie læuat, & membranam non offendit. *Altera operatio* eſt, quæ fit ad membranæ cuſtodiam, quando ſcilicet ad os in capite carioſum factum eximendum vſque ad durā matrem, ne dura mater, aut à ſcalpris, aut aliter offendatur, ſubmittimus inter cranium, & durā

matrem

matrem laminam modice ſimam, vt membranam tueatur, & cuſtodiat, vnde à Celſo *lib.8. cap.3. membranæ cuſtos* fuit inſtrumẽtum hoc appellatum, Græce μενιγγόφυλαξ, quod ex ænea lamina parandum eſſe Celſus monuit, non autem ex ferro, quod, vt puto, ferri contactus duræ matri ſua frigiditate noxius ſit, & inſtrumenta hæc tria ſunt, quæ modice reſima ſunt, qua membranam attingunt reſpiciuntque. *Tertia operatio* eſt, vt cum caſus, & ratio vulneris exigit in magnis, & multis oſſiũ fracturis vno in loco, eoque ampliore factis, vt ſint neceſſariæ duæ nimirum cranij perforationes, altera ab altera non admodum diſtante, & neceſſarium ſit congruum ad oſſa fracta auferenda interſtitium, quod præſtamus *forcipe*, quod apprehendit portionem oſſis intermediam, incidit atque rumpit. *Quarta operatio*, ea eſt, quam peragimus ad exitum præbendum copiæ ſaniei, quæ inter duram matrẽ, & cranium colligitur, & detinetur, qua dura mater cranio exacte applicatur; quo in caſu opus eſt, vt ſubinde dura mater modice deprimatur, vt ſanies exeat, quod abſoluimus inſtrumento *decuſſorio* appellato. *Quinta operatio* eſt, quæ *ſerrulis* peragitur, cum ſcilicet ſitus oſſis, aut carioſi, aut fracti is eſt, vt ad ipſum auferendum cõmodior ſit ſerrula alio inſtrumento, & ideo quinque paraui ſerrulas diuerſarum formarũ, & magnitudinis, ad huiuſmodi vſum explendum. *Sexta, & vltima operatio* verſatur circa oſſis aliquod fruſtulum auferendum, quod diuiſum à reliquo oſſe inſertum inter oſſa ſit, quod auferimus partim rumpendo, partim abſcindendo *forcipibus*, vulgo mordenti octo, qui inuicem differunt magnitudine, vt minores in minoribus,

Membranæ cuſtos.

Forceps Inſtrumentum cui proſit.

Inſtrumentum decuſſionũ quid iuuet.

Serrulæ quæ in re iuuent.

Forcipũ varietas.

maiores in maioribus oſſibus rumpendis vſurpentur; differunt præterea forma, quæ varia eſt, vt varietati oſſis rumpendi, auferendique reſpondeat.

De capitis Chirurgiis, quæ fiunt in fronte, ſyncipite, temporibus, occipitio, poſt aures, ad cutim, venas, & Arterias pertinentes, de Setaceo, vſtioneque occipitij in puerulis.

CAPVT III.

Temporũ aduſtiones, & inciſiones quibus cõferant ex Paulo.

Frontis quibus.

Syncipitis.

Venarum poſt aures inciſiones quando iuuent.

AGgredimur nunc Chirurgicas operationes, quæ fiunt in fronte, ſyncipite, temporibus, occipitio, & poſt aures, quæ ad duas ſpectant partes, ad *vaſa*, id eſt, *venas, & arterias*, & ad *cutem*: vtræque partes tum inciduntur, tum aduruntur; ſed prius de iis, quæ ad vaſa pertinent dicetur; quæ itidem modo inciduntur, modo aduruntur, & inciſio vaſorum vel ſimplex eſt, pro ſanguine mittendo tantum, vel tranſuersè fit vaſa incidendo, vt inhibeatur humorum curſus ad oculos ſubiectaſque partes, vnde Paulus *lib. 6. cap. 5. 6. & 7.* in *temporibus aduſtiones*, & inciſiones conferre *hemicranicis, & oculorum fluxionibus, & doloribus ex calida fluxione* voluit. *Frontis* vero inciſiones prodeſſe voluit, ſimiliter *calidis oculorum fluxionibus*, vbi facies rubeſcit, & in fronte ſenſus quidam, & diſcurſus veluti vermium, aut formicarum oboritur. *Syncipitis* autem ſectiones idem Paulus *ad copioſum ad oculos ex altis venis fluxum* valere dixit. *Poſt aures* autem venarum inciſiones valere compertum eſt, tum *ad oculos*, tum *ad caput*, tum *ad delirium*, tum *ad ſoporem*, & *alias id genus Capitis affectiones, quæ ex repletione veniunt.*

Sed

Sed vnum in his peragendis ante omnia ſcire licet, videlicet, alias ex his operationibus hac noſtra ætate obſoletas eſſe, & ab vſu receſſiſſe; alias fieri quidem, ſed propter earum difficultatem parum abeſſe, quin obſoleuerint, vt ideo raro adminiſtrentur. Sunt præterea quæ eo non fiunt, quia vel prorſus non ſunt neceſſariæ, vel parum. *Animaduerſio ante dictas operationes.* *Obſoleta operationes.*

Obſoletæ prorſus hac noſtra ætate, me iudice, ſunt, *quæ magnæ dolorem inferentes, horribiles,& crudeles* viſuntur, de quibus idoneo loco, nunc *difficiles* exæquamur. Inciduntur venæ frontis, temporum, ſyncipitis, poſt aures, in occipitio, & naſo ad inhibendum humorum curſum validum, aut ad oculos, aut alio, quæ tamen omnes operationes difficulter peraguntur, etenim vt ſanguis ex iis euacuetur, & incidi poſſint, apparere debent, cum tamen interdum nullo modo oculis pateant venæ Frontis, venæ ſyncipitis, atque eæ occipitis, temporum venarum nonnihil interdum manifeſtatur, ſicuti venæ poſt aures, & in naſo exiguæ admodũ ſunt, vt vix conſpiciantur. Quam difficultatem auctores conſiderantes antequam ad earum inciſionem deuenerint, primo modum edocuerunt, quo huiuſmodi venæ in omnibus hiſce locis vtcumque manifeſtentur, vnde Celſus *lib.7.cap.7.de pituita oculorum, de aduſtione venarum temporum* loquens, vt inflentur, magiſque ſe venæ oſtendant, præcipit, ceruicem ante modice deligandam eſſe, & paulo poſt ait, *eodem modo ceruice deligata, retentoque ab ipſo ſpiritu, quo magis venæ prodeant &c.* Paulus verò *lib.6. cap.5. vult*, vt fomenta præcedant, tum ceruix deligetur, vt venæ temporum *Quæ difficiles ſint operationes.* *Quomodo difficiles chirurgicas operationes aliqui ſint exequuti.*

appa

appareant, deraſo prius capite. Itaque fomenta præmittere, ſpiritum retinere, & ceruicem deligare faciunt, frontis, temporum, ſyncipitis, occipitis, & poſt aures venas apparere; quibus ego adderem decliuem capitis ſitum niſi oculorum affectus, aut aliud obſtaret, vnde experientia comprobauimus, quod hominibus ſtillicidio ad ſuturam coronalem ſubiectis, tum propter decliuem capitis ſitum, tum propter pilei aſtrictionem ſupra frontem venæ quam maxime inflantur; ſed pilei vice deligatura vtendum eſt, quæ ni executioni mandentur, nunquam è vena frontis, & aliis propoſitis ſanguis mitti poterit.

Auctoris cautio.

Ceruicis ligandæ ex Celſo, & Paulo modus.

Sed quod ad deligaturam pertinet, notare oportet, Celſum, & Paulum præcipere, ceruicem deligandam eſſe, hoc eſt, *magis poſteriorem capitis partem,* non dixerunt *collum*, quod anterius eſt, & aſperam arteriam, id eſt, *ſpiritus viam* comprehendit, & offendit, propter quam cauſam in vſu eſt à poſterioribus partibus anterius verſus ambabus manibus linteum conuolutum, & contortum, vulgo *fazzolo* ſtringere ceruicem ſatis valide poſterius, anterius autem modice; imo Paulus *lib.6. cap.40.* dicit, *digitis ſuper guttur interpoſitis, ne ſuffocatione ægri intereant*; ſic enim inflantur omnes propoſitæ venæ abſque eo, quod ſpiritus occludatur, & ita poteſt in iis Chirurgia propoſita miniſtrari.

Alia Pauli cautio.

Quando dicta non ſuccedũt.

Quæ in *Fronte* quidem ſuccedit, & interdum temporibus, poſt aures, in ſyncipite, occipite, & in naſo, vt plurimum non ſuccedit, quamuis meminerim apud Galenum legiſſe *5. Aphor. 59. ſecandas eſſe venas, quæ in occipitio ſunt*; niſi forte dicamus, non eſſe ſecandas venas Phlebotomo; ſed quouis

modo,

modo,id eſt,ſcarificatione,& cucurbitulis,nam vtcumque exeat ſanguis è vena ſiue ſecta, ſiue aperta,ſiue per ſcarificationem, ſiue hyrudinum appoſitionem;ſemper quid adiumenti fit.Propterea nos in his ſolemus,aut cucurbitulas ſcarificatas affigere, vt in occipite, quod efficax eſſe remedium ad oculorum fluxiones,Galenus prodidit.13.*Methodi cap.*19.&*ſecundo de medicamentis per loca cap.*2.imo ſic ex auctoritate Archigenis dixit,*ſecandas eſſe venas in fronte,& naſo* & de occipitio loquens præcipit,*eſſe in eo cucurbitulas affigendas aut hyrudines admouendas*,vt in ſyncipite,poſt aures,in temporibus, atque etiam naſo,atque ita analogon venæ ſectioni proponere abſoluereque. Proponit igitur Gal. ex Archigene, ſecandas eſſe venas naſi,& occipitis, *ſi forte in aliquo apparent, quamuis communiter non appareant*; alioquin, ſcarificationes,cucurbitulas, & hyrudines proponit,& ita ſoluitur difficultas.

Quæ chirurgiæ dictã loco miniſtrent.

At Celſus *loco citato* in temporibus docet modum ſecandi venas hoc modo ceruice deligata, retentoque ſpiritu, quo magis venæ prodeant, átramento notare eas contra tẽpora,& inter verticem, ac frontem oportet; deinde ceruice reſoluta, qua notæ ſunt, venas incidere, & ſanguinem mittere. Hæ ſunt in propoſitis venis Chirurgiæ, quæ fiunt quidem,ſed propter earum difficultatem interdum expleri nequeunt; ſed, vt dixi, fiunt, ſi non phlebotomo,ſaltem ſcarificatione,cucurbitulis,hyrudinibuſque,ideo Gal.2.*de medicamentis per loca* dixit, *aperta vena ex naribus, &c.*

Ex Celſo venas temporũ ſecandi modus.

Secunda Chirurgia, quam omnes Medici probarunt in hemicranicis, & oculorum affectibus circa venarum inciſionem eſt, quæ venas quidem

non

non incidit, vt mittatur tantum ſanguis, ſed vt etiam ex toto inhibeatur humorum curſus ad oculos. Atque hæc Chirurgia fit tranſuerſis diſectis venis. Quomodo autem tranſuerſe ex toto incidantur venæ, proponitur à Paulo *lib.6.cap.5.* deraſis igitur primum in temporibus pilis, & apparentibus vaſis per fomenta, & ceruicis deligaturam, atramento per longitudinem vaſa notantur; tum cutis ſiniſtra Medici manu, & miniſtri altera per longitudinem attollitur, & qua notata eſt, ſecatur ita, vt vena conſpiciatur: tum hamulo cœco vena ſuſpenditur, & à membrana liberatur manubriolo ſcalpelli, ſi vas tenue fuerit, & perrumpitur. At ſi magnum eſt vas, eo eleuato, & inciſo, & ſanguine ſat fuſo, acu filum trahente ligatur vtrinque funiculo, & tranſuerſe ſecatur, *quod facit in magno vaſe, non in exiguo, ob ſanguinis timorem qui à magno, nõ à paruo plus iuſto effluere poteſt.* Hoc modo inciduntur propoſitæ venæ, tum ſimpliciter ad mittendum ſanguinem, tum tranſuerſe ad curſum humorum ad oculos inhibendum.

De venis tranſuerſe ſcandis Pauli opinio.

Celſus venas temporũ non tantum ſecat, ſed etiam vrit.

At Celſus venas temporum non ſolum ſecat, ſed vbi ſatis ſanguinis fluxit, etiam comburit; dicitque, frequentem eſſe curationem, venas temporum adurere incurſu pituitæ oculos infeſtante, donec in oculos pituitæ curſus conquieſcat, quas venas in huiuſmodi malo tumidas eſſe ait. Comburit autem eiuſmodi venas tenuibus, & rectis ferramentis, quod proſequitur non ſolum in venis temporum, ſed etiam in iis, quæ ſunt inter verticem, & frontem. Quam ſane Chirurgiam per aduſtionẽ Paulus quoque proponit his verbis; *Non*

Qua ratione venæ comburãtur.

Venarum vſtionis Paulus meminit.

Nonnulli (inquit) *candentibus ferramentis citra ſectionem vaſa adurunt plagis ſatis aliis.* Qua in re variat Paulus à Celſo, quod hic primo ſecat,inde comburit ; ille abſque ſectione præcedente comburit. Verumtamen Paulus adhuc difficiliorem modum proponit de ſecandis Arteriis poſt aures, quam etiam *lib.6. cap.4.* ad longas oculorum fluxiones , & vertiginoſum affectum laudat ; primò enim præcipit, deraſo capite eius partis, & digitis ex pulſu arteria percepta, & atramento notata per duorum triumve digitorum longitudinem vſque ad os diuidere oportet , donec Arteria conſpiciatur,tum tranſuerſe incidatur, & ſanguis arterioſus ſat fluere ſinatur. Poſtea pericraneo inciſo, ne inflammationem inſignem moueat,raſoque oſſe,medicamentis congruis vulnus curabitur.

Differentia circa venas vrendas inter Celſum, & Paulum.

Pauli modus circa ſecandas arterias.

Quanquam autem Celſus dicat , frequentem eſſe curationem venas temporum adurere, & Paulus inciſionem arteriarum poſt aures proponat ; neutra tamen chirurgica operatio in vſu eſt , puto ego tum quia difficulter admodum fieri poſſunt , quod profundiſſima,& exigua vaſa ſint ; tum quia periculoſa exiſtat operatio ; arteriæ quidem,quod magna ſit operatio ; venarum vero temporum , quod propter muſculos temporales ſubiectos periculoſa ſit.

Quare dictæ chirurgicæ rationes obſoletæ ſint.

Quod reſpiciens Celſus dicebat *verticem vehementer , & ad os vſque , ſed tempora timide adurere oportet, ne ſubiecti muſculi, qui maxillam tenent , ſentiant.*

Quod ſi hæ ſunt obſoletæ chirurgicæ operationes; multo profecto magis erunt , quæ longe maiores, crudeliores , & magis horribiles in eiuſdem

partibus proponuntur; vt non poſſim non mirari, atque ex animo aſſeuerare iſtiuſmodi tantum barbaris conſuetas, & peculiares eſſe; Etenim audio Turcarum morem eſſe (quæ eſt barbarorum conſuetudo) ſibi foramina in frontis cute, vt decoris gratia pennam geſtent, parare; alios amoris indicij ergo ſeſe vltro magnis afficere vulneribus.

Turcarũ mos.

Vidi aliquando quatuor pulcherrimos equos ſub curru à Scytha vulgo Tartaro cicatricib. longis omnes affectos à capite ad caudam, & à dorſo ad crura, & inordinate paſſim; quæ vt à Scytha pulchritudinis gratia factæ ſunt, ita noſtris oculis turpiſſimæ apparuere. At nos haſce obſoletas chirurgias, quæ crudeles ſunt, & horrorem, doloremque inferunt, recenſeamus, quæ tametſi à Celſo proponantur, potius ex aliorum, quam ſui ſententia id facit.

Scytharum.

De Chirurgiis capitis obſoletis.

CAPVT IV.

CElſus *lib.7. cap. de* pituita oculorum, ad inhibendum pituitæ curſum ad oculos dicit, *in Græcia* repertos eſſe: (notate modum loquendi Celſi) qui dicit *in Græcia*, non *Romæ repertos eſſe*, quaſi dicat, viſos eſſe homines, ita audaces, crudeles, ac truces, & aliquos tantum, qui nouẽ lineis cutem Capitis inciderẽt, hoc videlicet modo; duabus in occipitio rectis; vna ſuper eas tranſuerſa; dein duabus ſuper aures, vna inter eas itẽ tranſuerſa, tribus inter verticem, & frontem rectis. Subiungit adhuc Celſus *reperti ſunt, qui à Capite recta eas*

Cutis capitis inciſio ex Celſi relatione.

Cutis capitis & temporũ.

lineas

lineas ad tempora deducerent vſque ad maxillarũ muſculos; cognitiſque ex motu maxillarum muſculorum initiis leuiter ſuper eos cutem inciderent. Notetis quæſo, quam longiſſimæ ſint huiuſmodi inciſiones. *ex Celſi relatione inciſio.*

Paulus ſimiliter *lib.6. cap.7.* ad fluxiones ex capite ad oculos proponit Chirurgiam *periſcyphiſmũ* dictam, qua fit ſectio ab vno ad aliud tempus coronæ modo paulo ſuperius, quam frons eſt & triplex ſit. *Tranſuerſa ſectio*, in qua coronalis ſutura vitatur, quæ ſane operatio atrox eſt, vt patet; ſicuti pariter illa quam idem Paulus ex Leonide proponit, qui præcepit, per mediam frontem lineam deducendam vſque ad os eſſe, ſed non minus horribilis, & crudelis eſt, quam idem Paulus in fronte proponit *lib.6. cap.6. hypoſpathiſmum* dictam ad oculorum fluxiones, vbi vult, tres lineas, ſeu ſectiones rectas pari diſtantes ſpatio in fronte efficiendas eſſe, latas quidem ſingulas duos digitos, altas ad os vſque trium digitorum interuallo inuicem diſcretas. Deraſis igitur in fronte pilis, per quæ verba ſignificatur tres futuras eſſe inciſiones, longas paulo minus ad verticem vſque; id quod cõfirmatur, ſi futuræ ſunt duos digitos latæ. Quod ſi trium digitorũ interuallo inuicem diſcretæ futuræ ſunt, omnino Venæ inciſiones prope temporales muſculos, ſcilicet vtrinque vna media in medio frontis facienda eſt: notate inciſionum magnitudinem; ſed hoc minimum eſt, illud ſæuius; nam his factis ſectionibus debet ſpatha ab extrema ſectione ad mediã ſubiici, & totũ, quod interiacet excoriare vna cum pericranio: Poſtea à media inciſione ſpatha ad reliquam demitti omnia à capite ad oculos deſcendentia vaſa præcidendo. *Temporũ ſectio ex Paulo, quæ tripliciter fit.* *Frontis inciſio ex Paulo.*

Plures adhuc legere eſt apud auctores huiuſmodi atroces, doloremque inferentes operationes, tum in capite, tum alibi, quas obſoletas eſſe ideo aſſeuero, quod ægri malint oculorum, palpebrarumque affectiones toto vitæ ſuæ tempore geſtare, quam ſæuis his operationibus ſe ſubmittere: at in noſtris regionibus modeſtiores, & magis miſericordes Medici ſunt; nam ad oculorum fluxiones, & caput vniuerſum à ſuperuacuis purgandum excrementis perpetuo, ego ſetaceum probo tanquam experientia,& vſu efficaciſſimum exploratum remedium, & *minime* dolorem inferens, factuque expeditiſſimum, quod bis in vita mea geſtaui ſemper cum oculorum ſalute.

Quare dictæ operationes obſoletæ ſint.

Quid capitis morbis conferat.

De Setaceo.

CAPVT V.

SEtaceum tribus inſtrumentis peragitur, *forcipe, acu & ſetone,* quæ inter ſe aliquatenus differũt: nam *forceps quatuor habet differentias*, interdum enim ſubiectam habet alam, ea interdum deſtituitur: ponitur ala,ne acus ignita partes ſubjectas lædat. Quod tamen ſub experto Chirurgo non fit, qui dum perforat, leuiter forcipem ad ſe trahit, & ita cutem attollit, vicinamque cutem diſtantem ab acu reddit: rurſus forcipes alij habent prope foramen ſuperius circularem cauitatem amplam, alij recti ſunt; habent cauitatem, vbi occiput perforandum eſt valde carnoſum, & pingue, quo cutis apprehenſa, cum craſſa ſit, intra circulum ingrediatur,& non elabatur. Vbi autem cutis tenuis perforanda eſt, circulo non eſt opus,

Quibus inſtrumentis ſetaceum peragatur.

Forcipis differentiæ.

quia

quia apprehenſa detinetur, amplius foramina forcipis, neque nimis lata, neque nimis anguſta eſſe debent. Nam nimis anguſta interdum perforationem fallunt; nimis vero lata foramina recte, & rite non faciunt niſi cutis obeſi corporis ſit & valde craſſa, tunc enim foramen requiritur amplum. Præterea forceps alius ſtringit cutem ex ſe, alius à Chirurgo ſtringitur: ſatius eſt, à Chirurgo ſtringi, & gubernari, qui quantum opus eſt, ſtringit, niſi forte Chirurgus ſolus ſit, neque miniſtrum habeat adiutorem, qui ferrum cãdens porrigat; nam in eo caſu habere forcipem exiguum, & leuem, qui ex ſe locum teneat arcte, commodum eſt, vt eſt exiguus forceps, & leuis. Inſuper *acus* bene rubens, & candens futura eſt, ſic enim quam citiſſime pertranſit, & ſine fere dolore; neque admodum longa, ne cuſpis foramen fallat, ſed palmam æquet, item neque nimis tenuis, neque nimis plena, ſed foramini paulo minus reſpondeat; quin etiam acus tantum perforare debet, nequaquam & perforare, & altera extremitate ſetonem trahere, vt nonnulli imperiti faciũt, quia candens apprehendi non poteſt propter multa incommoda, alias vbi ſetonem imponebam, ipſum acum alligabam filo; ſed potior, & expeditior modus eſt, vt ſetonem cum puntali longo, & anguſto, vt vulgo dicitur adſtrictum habeatis paratum, & ita imponatis.

Qualis acus pro ſetaceo futura ſit.

Locus aptus eſt in occipitio, non quidem ita ſuperius, vbi os caluariæ tangitur; neque adeo inferius, vt extra Capillos, & in ceruice potius ſit, hoc enim dolet propter aſperum ſetacei contactũ, illud autem parum proficit, quod interius contentos

Quomodo ſeto imponẽdus: Locus in occipitio ſetaceo aptus.

tos humores ſuperuacuos non expurget, quia nimis altus eſt locus, itaque locus aptus eſt *inter primam, & ſecundam vertebram*, qua Capilli quaſi per duos digitos terminantur, vbi cauitas tangitur, ſimul atque ſpinalis medulla deorſum fertur, vbi tum via ampliſſima in cerebrum habetur, tum venæ ea diſcurrunt. Igitur digito indice hac percepta cauitate, quæ ſane capillis tegitur, qui propterea ante deradendi ſunt ſtatim atramento ſcriptorio locus per longitudinem notandus ita, vt linea in media cauitate fiat; & ne medius locus aufugiat, æger rectam ceruicem medio offerat; mox chirurgus ambo foramina, tum à dextris, tum à ſiniſtris ſimiliter atramento ſignet ſic, vt vtriuſque foraminis interſtitium ſit vnus tranuerſi digiti cum dimidio alterius plus minuſue, prout corpus vaſtum eſt; tum digitis primo forcipe cutis apprehendenda, ad ſeque trahenda ac ſtringenda eſt ad bonam patientis tolerantiam potiuſque cum aliquo doloris ſenſu ſtringere oportet, ſic enim obſtupeſcente perforanda parte nil fere doloris ægri perſentiunt, eaque ratione apprehendenda cutis eſt, vt anterius linea per longitudinem facta, tum vero vtrinque foraminum notæ per forcipis foramina oculis obiiciantur: tum acus ignita momento fere temporis traiicienda eſt: deinde puntalis vulgo, aut filum, vel altera acus ſetonem trahens immittenda, ſetoque relinquendus: Setonem appellamus *chordam ſericam*, quam relinquimus, quæ *ſeto* ab auctoribus paſſim appellatur, *quod*, vt puto, *ex ſetis equinis iam fieret*, ſed cum nimis aſpera in parte ſentiente contactus ratione facile inflammationem moueret, mutata materia retentum nomen eſt,

Quomodo ſetacei locus ſignandus ſit.

Stacei inurendi modus.

Seto quid & vnde ſic dicatur.

eſt, ſeto autem per foramen tranſit, aut per acum magnam filum trahentem ſetonis extremo adnexam, aut in altero ſetonis extremo coaptato rotundo ſpecillo, *puntale* vulgo, longiore tamen, quam in ligulis ſit.

Quomodo ſeto traiiciatur.

Sunt, qui volunt ſetaceum fieri per colli longitudinem, ita vt foramina recta ſint, vt vnum directe ſupra aliud ſit, ſed falluntur. Primo quia non poteſt apprehendi, & perforari cutis tranſuerſe: ſecundo quoniam alterum foramen, vt puta ſuperius eſſet ſuperuacuum, vt ideo præſtaret ex aliquorum ſententia fonticulum parare.

Nōnullorum de ſetaceo opinio, quæ reiicitur.

Qui tamen haud probatur, tum quia fonticulus difficulter ea geſtatur in parte, pilaq; ægre detinetur propter loci, & partis decliuem ſitum: tum quia ſi vtilitas ex euacuatione materiæ ſperanda, expectandaque eſt, magis vtique ex duobus, quam ex vnico foramine expectanda, ſperandaque venit.

Fonticuli in occipitio vſus refellitur.

De Exuſtione occipitij in infantibus, & puerulis.

CAPVT VI.

SOlet quoque occipitium ferramento candente comburi, idque potiſſimum infantibus nuper natis, & puerulis, cum aliquod epilepſiæ, apoplexiæ, vertiginiſque ſignum apparet, ſeu diſpoſitio hæreditaria adeſt, ſopor inuadit, idq; cũ manifeſta, & præſentiſſima ſæpenumero vtilitate, eſtque tam frequens huiuſmodi Chirurgia in quibuſdam regionibus, vt Florentiæ forte propter aeris humidam frigidamque conſtitutionem, vel nulli, vel certe pauci ſint pueri, qui hanc chirurgiam euadãt,

Quare inuratur occipitiũ puerulis.
Vbi dicta chirurgia in frequentiſſimo eſt vſu.
Dicta inuſtionis vtilitas,

quæ vti tutiſſima eſt,ita ſtrenue,humores pituitoſos ſuperuacuos in cerebro conſiſtentes reuellit, & expurgat. Ergo ferramento occipitis cauitati accommodato,nunc rotundo,nunc nouali,& oblongo,pro loci varietate; & in tenella ætate leniter attingitur pars,& in exiguo periculo ſemel,in maiori bis,terue adigitur,ſic vt vbi multos dies ſeruare apertum locum oportet,altius,vbi pauciores,lenius adigere ferramentum conueniat. Poſtea butiro proſequimur, & diapalma, aut triapharmaco,vt cruſta decidat; & pars excoriata multos dies aperta, & fluens detineatur. In adultis quoque eadem miniſtratur Chirurgia, vbi aut epilepſia, aut apoplexia,aut ſopor, ſimiliſue affectus inuadit.

Quibus ferramẽtis abſoluuntur.

Miniſtrandi modus.

Adultis eſt occipitiũ adurendũ, & quibus in caſibus.

De palpebrarum oculos irritantium vitio. Et primum de ancyloblepharo.

CAPVT VII.

A Capite ad oculos deſcendentibus Palpebræ primo occurrunt; quarum Chirurgiæ licet multæ abſente morbo expleri nequeant; magna tamen ipſarum pars adminiſtrabitur ab Ancyloblepharo exordiendo.

Ancyloblepharon quid.

Ancyloblepharon Græcis *ἀγκυλοϐλέφαρα vitium* eſt, *in quo Palpebræ inter ſe coaleſcunt, oculuſque aperiri nequit:* interdum etiam palpebræ cum Oculi albo cohæreſcunt, quod euenit, cum vlcus negligenter in vtroque curatum fuit: vbi enim vlcus ad ſanitatem vergit,vt Palpebræ inuicem diducantur, neque inuicem glutinentur,linamenta,aliaque huiuſmodi corpora interponenda ſunt.

Neque

Neque ſolum id palpebris accidit,ſed etiam digitis,qua ſe cóſtringunt,exulceratis. Accidit etiam fœminæ,cui vuluæ labia ita coaluere,vt ſecum vir coire nequierit, donec ſcalpello coalitus inciſus fuerit : Paulus non ſolummodo albo oculi, verum etiam cum cornea palpebras coaleſcere dixit. Diducuntur Palpebræ inter ſe cohærentes non difficulter ex Celſo, ſed rurſus facile glutinantur : & duplex eſt modus ſeparandi, vt dicit Celſus ad Palpebras inuicem commiſſas ſeparandas. *Alter* auerſum ſpecillum inſerendum, diducendæque eo palpebræ ſunt : deinde exigua penicilla interponenda, donec exulceratio eius loci finiatur. *Altera* ad palpebram cum ſubjecto oculo cohærentem adminiſtratur, & Heraclidis Tarentini modus eſt,qui voluit, aduerſo ſcalpello ſubſecandum eſſe inter vtrunque oculum,ſcilicet,& palberam magna cum moderatione, vt neque ex oculo, neque ex palpebra quicquam abſcindatur, ac ſi neceſſe eſt,ex palpebra potius, quem modum ex ſententia mentis ferunt parum profuiſſe,quia rurſus palpebra oculo agglutinatur, hæ ex Celſo Chirurgiæ ſunt.Paulus verò alias duas proponit, vna eſt,vt auri ſcalprum ſub palpebram ſubiiciatur, & ſuper ea diſſecetur: altera, vt palpebra primum per hamulum eleuata ſcalpello ad Pterigia excidenda idonea diſſoluatur.

Vnde ancyloblepharum veniat.

Duplex ex Celſo palpebras diducendi modus.

Circa huiuſmodi operandi modus, & inſtrumenta,quibus palpebræ commiſſæ ſeparantur, primo ſeſe offert Celſi maxime proprius latine loquendi modus, quem ego inter cæteros admiror, dicit *auerſum ſpecillum inſerendum*,& rurſus ſubdit, *aduerſo ſcalpello ſubſecandum*, pro horũ intelligen-

Specillum quid. tia nunc ſcire ſit ſatis ſpecillum eſſe *inſtrumentum oblongum, & teres, aut æneum, aut argenteum, aut plumbeum, quo fiſtularum ductus pertentantur, cuius alterum extremum latius, alterum anguſtius eſt,* vulgo *ſtilo.* De latiore loquitur Gal. 13. *Meth. cap.* 5. cum dicit, *lato ſpecilli mucrone pulueres ſupra vlcus volutare,* tenuius extremum interdum acutum eſt mucronis modo, interdum habet extremum globulum rotundum, & politum, plura de ſpecillis in fiſtularum tractatione. Sed quod ad propoſitum locum attinet, dupliciter curat Celſus palpebrarum coalitum, nam vel inſerit ſpecillum auerſum, vel ſubſecat ſcalpello aduerſo: per ſpecillum auerſum intelligit latiorem ſpecilli partem; per anguſtam, quæ inciſoriæ facultatis non eſt expers; propterea dicit auerſum, quaſi dicat dorſo ſpecilli, id eſt, latioris partis dorſo, aut rurſus auerſum ſpecillum inſerendum, id eſt, recuruatum, vt gibba pars palpebram reſpiciat; quo inſerto, diducendæ palpebræ ſunt; quod fiet eam attollendo ſpecilli partem, quæ manu comprehenſa eſt: hanc expoſitionem veram eſſe, ex eo patet, quod *auerſus* participium ab *auerto*, ſignificat, qui terga oſtendit, cui opponitur aduerſus, vt apud Ciceronem 2. *de Orat.* quod totum conſentit Celſi dictis, qui dum dicit, *auerſum ſpecillum inſerendum,* intelligit tergus ſpecilli, quod ſcilicet tergus oſtendat, hoc eſt, recuruam; ſeu gibbam ipſius partem inſerendam eſſe, quæ reſpiciat glutinatas palpebras. In quo etiam conuenit Paulus, dum auriſcalpium inſerit, id eſt, curuam auriſcalpij partem. Quæ veritas ex eo tandem manifeſtatur, quod dicit Celſus *lib.* 7. *cap.* 7. *de vngue oculorum, vel aduerſus in ſedili con-*

Dupliciter Celſus palpebrarũ coalitum curat.

Celſi expoſitio.

Dictæ expoſitionis veritas patefit.

Dictis Paulus aſſentitur.

Eadem veritas ex Celſo probatur.

tra Medicum homo collocandus, vel ſic auerſus, vt in gremium eius caput reſupinus affundat. Rurſus in altera operatione dicit, *aduerſo ſcalpello ſubſecare*, id eſt, ſcalpello, quod habeat aciem palpebris oppoſitam, ſubſecare, id eſt, ſubterſecare oportet, ex quo coniicere eſt, vtendum eſſe ſcalpello recuruo, ſeu falcato, vulgo *gamaut*, aut altero ex his conſimili, quod ex vna tantum parte aciem habeat, ex altera retuſus ſit, nam ſi rectus ſcalpellus vſurpetur, qui ex vtraque parte aciem habeat, vt eſt phlebotomum inſtrumentum Chirurgicum, vulgo *lancetta*, poterit oculus ſubiectus altera acie offendi, quod etiam Celſus vitat, & quia eſt periculum offendendi & oculum, & palpebram; ideo Celſus monet, potius offendendam eſſe palpebram, vbi aliter fieri non poteſt. Ideo ego, vt neutrum offendatur, laudo, vt non ſolum ſcalpellum falcatum vſurpetur, & ex altera parte incidens ad oculi tutelam; ſed etiam ne palpebra alibi, quam non eſt opus, incidatur, & dumtaxat in mutua ſecetur commiſſione. Laudo, vt ſcalpelli mucroni annectatur puſilla pila oblonga, & acuta ex cera alba, vt immiſſo ſcalpello inter oculum & palpebram exterius digito pertentetur locus incidendus, antequam ſecetur, quo percepto tum demum perforetur, & incidatur, quæ omnia locum expoſtulant ita apertum, vt inſtrumentum immitti poſſit, & reuera nunquam in hoc affectu vniuerſa palpebra fere ex toto coaleſcit. Ex his patent quoque Chirurgiæ in ancyloblepharo.

Quibus inſtrumentis vtendum ſit ex veterũ ſententia.

Circa dicta inſtrumēta auctoris ſententia.

De Verrucis palpebrarum.

CAPVT VIII.

Pro verrucis deturbandis auctoris medicamentũ.

PAulus *lib.6.cap.17.* Palpebrarum verrucas volſella prehendit, & ſcalpello amputat. Ego autem dimiſſa *Chirurgia*, quæ *omnino dimittenda eſt, quando medicamentum ſanare poteſt, tuſam portulacam, vel ſabinam pulverizatam ſubinde ſuppono, & verrucas extermino tum ex palpebris, tum ex omni alia corporis parte.*

De Veſicis pinguibus, grauibuſque in ſuperiori palpebra obortis.

CAPVT IX.

Palpebrarum veſicæ ex genere abſceſſuũ ſunt, qui tunica includũtur.

In pueris potiſſimũ dictas veſicas naſci.

De atheromate auctoris ſentẽtia.

CElſus *lib. 7. cap. 7.* ait, quod in ſuperioribus palpebris veſicæ naſci ſolent pingues, graueſque, quæ vix attollere oculos ſinunt, & palpebram aperire. Eas experientia doctus teſtor ex genere abſceſſuum eſſe, qui tunica includuntur, in qua duplex continetur materia, ſeu ſubſtantia; altera pinguis grauiſque, vt dicit Celſus, atque etiam Paulus *lib.6.cap.14.* qui *hydatida* affectum hunc nominat: altera pulticulæ ſimilis atheroma nominandus abſceſſus eſt, quem ego vidi ex extractione, ſeu inciſione curacium, qui erat vt nux iuglandis magnus, & palpebræ omnem motum adimebat. Ambo (vt dixi) abſceſſus ſunt, & veſicæ. In pueris naſci Celſus voluit, at atheroma in adulto vidi. Ambo tunicam habent, quæ materiam continet: propterea Celſus vult, incidendam eſſe veſicam, ſuſpenſa leniter manu, ne veſica ipſa vulneretur, tunc

tunc enim moleſtius eſt propter humoris in folliculo contenti exitum, quem amplius colligere non eſt, vt folliculus integer cum eo extrahatur. Oportet igitur compreſſo digitis duobus oculo atque ita cute intenta ſcalpello tranſuerſa linea incidere. Tranſuerſa Celſus ſecat linea, vt ſequatur fibras muſculi tranſuerſas, ne incidantur; vbi autem locus patefactus eſt, veſica prorumpit, & digitis eam apprehendere, & euellere licet, facile enim in pueris ſequitur. Sed in adulto, & maiori tumore fundamentum atheromatis non digitis euellere, ſed præcidere oportet, quia vena ſubiecta eſt, à qua & alimentum, & augmentum tumor aſſumit. Si igitur integer extrahitur tumor, id eſt, cum integro folliculo, tum labia è veſtigio glutinare oportet, quod ſi inciditur, vt veſica ſub Chirurgia vulnerata ſit, puri mouendo ſtudendum eſt, quo tum materia vniuerſa exeat, tum veſica putreſcat.

Dictas veſicas incidendi modus.

De Hordeolo.

CAPVT X.

EIuſdem generis exiguum tuberculum eſt, quod Latinis paſſim hordeolum, κριθὴ Græcis dicitur ab hordei ſimilitudine ita appellatum; nam & ipſum quoque in tunica includi Celſus teſtatur, continerique in ea quiddam, quod difficulter matureſcat, vnde ipſis veſicis, atheromateque craſſiorem, denſioremque materiam continere par eſt, cui plerumque ſanguis admiſcetur. Hoc tuberculum ſuper pilorum locum oboritur, & propter eius paruitatem modo diſcutitur, modo concoquitur: diſcutitur, ſi calido pane, vel cera ſubinde

cale

calefacta fouetur; vbi autem concoquitur, & pus ſe oſtendit, ſcalpello diſcindi debet, & quicquid intus humoris eſt, exprimi.

De Chalazio.

CAPVT XI.

ORitur inſuper & in palpebris prope pilos tuberculum ſimiliter exiguum, quod figura tamen varium à prædictis eſt, ſed & mobile, ac lubricum, digitoque huc atque illuc impellitur, vt grando, præterque ſui lubricitatem etiam mobilitatem obtinet, ideoque χαλάζιον vocatur Græce, quam quoque ſubſtantiam æmulatur, quod vt grando, album ac diaphanum quodammodo viſitur. Incidere ipſum oportet, ſi ſub cute eſt, ab exteriore parte; ſi ſub cartilagine, ab interiore; dein ſcalpelli manubriolo diducendum ab integris partibus eſt, & extrahendum.

Chalazij ratio.

De Pilis palpebrarum oculos irritantibus.

CAPVT XII.

Quibus de cauſis palpebræ oculos irritent.

CElſus *lib.7.cap.7.* de Palpebrarum pilis agens, qui oculum irritant, & Chirurgia indigent, dicit, pilos, qui in palpebris ſunt, duabus de cauſis oculum irritare; nam modo palpebræ ſuperioris ſumma cutis relaxatur, & procidit; quo fit, vt eius pili ad oculum ipſum conuertantur, quia non ſimul quoque cartilago ſe remiſit relaxataque eſt, modo ſub ordine naturali pilorum alius ſuccreſcit ordo, qui protinus intus ad oculum tendit. Curat Celſus hoc modo: tenuis acus ferrea ad haſtæ

Ex Celſo curandi modus.

ſimi

ſimilitudinem lata in ignem coniicienda eſt, puto ego, hãc acum futuram eſſe, vt eſt ea, qua vtuntur, qui calceamenta ex corio facta conſuunt: deinde candens, ſublata palpebra ſic, vt eius noxij pili in cõſpectum veniant ſub ipſis pilorum radicibus ab angulo inurenda eſt, vt ea tertiam palpebræ partem tranſeat, deinde iterum, tertioque vſque ad alterum angulum, quo fit, vt omnes pilorum radices aduſtæ emoriantur. Proponit deinde Celſus alium modum nõnullorum, qui hanc Chirurgiam cum capillo muliebri adminiſtrant, quem etiam recenſet Paulus *lib.6. cap.13.* ſed Paulus diſtinguit, num pilus qui irritat, ſit vnus, aut duo, aut ad ſummum tres, in quo caſu Chirurgiam adminiſtrat hoc modo: per acus tenuiſſimæ auriculam capillus muliebris, aut ſimpliciſſima byſſina linea tranſmittitur, duobus ſimul extremis cõmiſſis, vt quod intenditur duplicem habeat anſulam, alterumque huiuſmodi pilum, aut capillus anſulæ inquam, traductaque acu per cilium, vbi pili enati apparent, pilum, piloſue anſulæ impoſitos auriſcalpio detrahemus, & ſiquidem palpebræ pilus prehenſus eſt, anſulam attrahamus, ſin vero vnus, aut plures exciderint, per iniectum principium, rurſus anſulam deorſum trahemus; itemque pilo ſeu pilis in eam poſitis attrahemus; at ſi vnus duntaxat pilus gracilis oculum pungat, etiam alterum ex naturalibus pilis palpebræ ſimul euellemus inunctũ pinus gummi, aut alio quodam glutinante, deligabimuſque, donec pilus coaleſcat. *Ex Paulo.*

Tertiam adhuc Chirurgiam proponit Paulus, forte cæteris potiorẽ, quæ eſt, vt inuerſa palpebra, & extracto volſella pilo, au pilis pungentibus

candens

candens aut ſpecillum, quod vtroque in extremo cuſpidem habeat, aut auriſcalpium, aut eiuſmodi aliquod tenue inſtrumentum in loco euulſi pili adigatur, ſic enim cute denſata nullus pilus poſtea enaſcitur.

De Palberis laxatis ita, vt cutis corrugetur, compliceturque ſupra oculum, & ipſum operiat.

CAPVT XIII.

Palpebras aſperior pilus potiſsimũ offendit. Duplex in palpebra laxata Chirurgia requiritur.

INterdum ex nimia ad palpebras humiditate influente, ac deſcendente cutis palpebrarum ita laxatur, vt circumplicata oculum operiat, idque facit magis ſuperior palpebra, propter pondus, interdum non ſimpliciter oculum operit, ſed etiam pili ad oculum conuertuntur, & oculum irritant, vnde duplex Chirurgia requiritur, quarum vna pilos curat, altera oculum aperit. De prima Celſus *lib.7.cap.7.* ait, *pilis vero, qui in palpebris ſunt, &c.* Secunda verò ita abſoluitur, primo atramento ſcriptorio per duas ligneas ſignamus, quantum cutis detrahendum ſit, vt naturaliter ſe habeat, quod fit, eleuando primum palpebram, deinde notando, poſtea ſcalpello falcato pluribus vicibus incidimus totum interſtitium cutis atramento notatæ, incipientes in ſiniſtro oculo ab eo angulo, qui tempori, in dextro ab eo, qui naribus propior eſt, & id, quod inter duas lineas interponitur, incidendum eſt: tum oræ vulneris inter ſe ſimplici ſutura committendæ, operiendusque oculus eſt, & ſi parum palpebra deſcendat, laxanda vtique, ſi nimium, aut aſtringenda, aut ruſus tenuis habenula

nula apponenda, aut cutis ſegmentum oblongum, ab vlteriore ora excidendum, vbi ſectum eſt, aliæ ſuturæ adiiciendæ, quæ ſupra tres eſſe non debent. Hæc operatio præter quam quod per quam difficilis eſt, etiam videtur atrox eſſe, & crudelis, & ideo tanquam obſoleta dimittenda. Ego autem, quando oculum ſuperior palpebra operit, pono glutinum vnum cum duabus tenuibus habenulis ſupra totam palpebram, alterum vero ſimile ſupra ſupercilium in fronte, tum ambas habenulas ſuperiores attractas inferioribus alligò, & ita aperitur oculus, fit quoque, vt ſpatio temporis congruo curetur palpebra, beneficio glutini aſtringentis, exſiccantis, & palpebram contrahentis.

De Lagophthalmo.

CAPVT XIV.

VItium propoſito contrarium accidit, quod eſt, quando oculus non contegitur à palpebris, quod ſi ex vitio ſuperioris palpebræ accidit, λαγώφθαλμον Græci dicunt, prouenit, vel quia nimium exciſa cutis eſt in ſuperiori curatione, vel, vt Paulus ait, ex impoſito ſupra in palpebras cauſtico medicamento, ex immodica, ſcilicet, vſtione vel alia de cauſa. Si igitur plurimum palpebræ deeſt, multa id reſtituere curatio poteſt, ſin exiguum, mederi licet. Paulum infrà ſupercilium cutis incidenda eſt lunata figura cornibus eius deorſum ſpectantibus, altitudo plagæ eſſe debet ad cartilaginem vſque, id eſt, vſque ad ſubſtantiam palpebræ membraneã, quam Celſus, vt ideo, Cartilaginem nominat. Ego autem addo eſſe potius

Lagophthalmi cauſa que.

Celſi cura.

D vitan

vitandum ſubiectum palpebræ muſculum orbicularem, qui cuti proxime ſubiectus eſt, qui lædi non debet, alioqui palpebra concideret, neque amplius attolli poſſet. Tamen diducenda inciſio eſt, & liniamentum coniiciendum, vt apertum vulnus ita carne repleatur, vt palpebra oculum operiat. Quæ Chirurgia, vti videtis, primum obſoleta eſt, quia magna, incidere enim ab vno ad alterum angulū, non eſt exiguum inferre vulnus: quod ſi magnum eſt vulnus, ex Celſo, periculum facit. Deinde alterum inconueniens ſub propoſita Chirurgia illud eſt, quod refert Celſus *lib. 7. cap, de pilis palpebrarum oculum irritantibus*, inquiens igitur, *ſi quidem ſub hac Chirurgia duo circumſtant pericula, ſi nimium fuerit exciſum, ne contegi oculus non poſſit ſi parum, ne nihil actum ſit, & fruſtra ſectus aliquis ſit.* Ideoq; ego, huius Chirurgiæ vice, mitiorem, imo mitiſſimam excogitaui, quæ glutino perficitur: applicetur igitur vnum glutinum, quod duas aut tres habenulas appenſas habeat, ad ſuperiorem palpebram, & aliud oppoſito, & ex aduerſo reſpondens ad gerram: & adalligentur habenulæ ſibi inuicem aduerſæ, & ſubinde valentius adſtringantur, trahanturque, ita enim diſtendi, & inferior ad ſuperiorem palpebram perduci, & oculum tegi, tandem neceſſe erit. Quod ſi etiam aliud glutinum ſtatim ſupra ſupercilium applicetur cum ſuis habenulis, & deorſum propoſito inferius aliud illi reſpondens anglutinetur trahanturque, & alligentur inuicem habenulæ, erit & hoc aliud præſidiū diſtenſionem ſuperioris palpebræ adiuuans per ſupercillij, & frontis cutem deorſum protenſam, quæ Chirurgia, vti mitiſſima, ita tutiſſima, & feliciſſima eſt.

Authoris nouus modus curandi.

De Ectropio.

CAPVT XV.

INferior quoque palpebra interdum parum ſurſum attollitur, & ita huius rei cauſa palpebra inferior cum ſuperiore non committitur, nec contegitur oculus, idque euenit, vel propoſito curationis vitio, vel ſenectute, ἐκτρόπιον Græci vocant. Curatur Chirurgia, quæ plagæ tantum cornua ad maxillas, non ad oculum, conuertat. Deinde eadem ratione, quæ *ſuperius* propoſita eſt; ſed & hoc quoque loco omiſſa magna ſectione, & truci, glutinum vſurpandum, quod ſurſum trahat, & palpebram diſtēdat inferiorem, ideoque tum inferiori palpebræ, tum fronti aduerſum applicandum, & habenulæ trahendæ, alligandæque inuicem ſunt, ita enim congruo temporis ſpatio inferior palpebra diſtenta, & ſurſum tracta oculum operit: quod ſi fomenta præcedant, ex decocto maluæ, & chamæmeli, non modice ad palpebræ productionem proficient, tum in ſuperiori ad logophthalmum, tum in inferiore ad ectropium.

Curatio ectropij.

Fomenta in curatione præmittenda.

De Suffuſione.

CAPVT XVI.

SVffuſio Latinis, ὑπόχυμα, Græcis, Arabibus vel aqua, vt Albucaſi *lib.*2. *cap.*23. vel Auicennæ *lib.*3.*fen.*3.*tract.*4.*c.*18. vulgo cataracta dicitur, ſumpta, vti opinor, denominatione ab illis portis, quæ in Oppidis & Caſtris ſuperne deorſum cadunt, & omnem prohibent tranſitū. Cataracta enim cadens

D 2 ſuper

ſuperne à capite in oculos tranſitum luci & viſioni adimit, vnde ægroti cæci poſtea fiunt. Fit hoc impedimentum ab humore pituitoſo concreſcente intra oculum ad modum tunicæ, ſeu maculæ, ſeu guttæ, ſeu panniculi, ſeu pelliculæ, ſiue aquæ, quæ proinde albam veluti pelliculam intus præ ſe fert intuentibus, & hoc euenit cum iam confirmata eſt; nam initio, dum concreſcit, non tunicam redolet, ſed quaſi fumum, aut vaporem, aut nebulam; quo fit, vt pro humoris varia denſitate ſic viſio offendatur, dū alij veluti per craſſum aërem, & fumum; alij veluti per nebulam vident: ſimiliter quoq; per variam poſitionē, variat etenim humor, etſi perpetuo pupillæ opponitur, id tamen magis, ac minus pro partis, & loci differentia contingit, interdum enim in medio pupillæ exacte humor inſedit, relicto reliquo ſpatio libero, tuncque obiecta in medio occultantur, in circuitu cuncta apparent. In ſumma pro vt pupillæ pars hæc, vel illa occupatur humore, ita viſionem variam contingere par eſt. Concreſcit autem hic humor in oculo propter oculi potiſſimum imbecillitatem, quam excitauit, aut caſus, aut percuſſio, aut alia cauſa, à qua imbecillus redditur oculus, qui cum ſua natura frigidus ſit, frigidior ex imbecillitate adhuc redditur, quare non eſt mirum frigiditatis ſigna poſtea in eo apparere, crudi ſcilicet humoris generationem, eiuſdemque concretionem, denſitatem, & obdurationem, materiæ inquam pituitoſæ, quæ perinde induratur in parte oculi imbecilliore, cuiuſmodi eſt humor aqueus, quem oculi veluti excrementum ex Galeno in Anatome conſtituimus, vt iam ex prædictis pateat, cur concreſcat

Cauſa ſuffuſionis.

Quomodo fiat cataracta.

creſcat in oculo pituita, & cur in humore aqueo, quamuis in quo oculi loco exactè concreſcat, variæ ſint opiniones. Celſus *lib.*7. *cap.*7. inter duas tunicas, corneam ſcilicet, & vueam concreſcere vult, in qua parte locum eſſe vacuum perhibet, quod non vſque adeo veritati cõſentire reor. Paulus *lib.*6. *cap.*21. in Cornea membrana, vt eius verba ſonant, *ſuffuſio*, inquit, *otioſi humoris in cornea membrana iuxta pupillam concretio eſt*, quod falſum puto, quamuis aliter Paulus *lib.*3. *cap. proprio* dicat, nimirum hypochyma affuſionem humorum, qui inter tunicam ceratoidem, & cryſtalloidem concreſcunt, eſſe Gal. 10. *de vſu partium cap.*1. *&* 4. inter corneam, & cryſtallinum concreſcere humorem prodidit, quod Gal. dictum adeo generale eſt, vt locum hunc veluti prius ignoremus. Ego vero, qui bis, aut ter propria manu hanc fui molitus operationem, plures etiam alios operantes vidi, cum viderem acum immiſſam retro poſt vueam tunicam, ante tamen ſuffuſionem apparere; in eam veni ſententiam, vt vel ad foramen tunicæ vueæ, id eſt, circa eius circumferentiam concreſcat humor, vel paulo poſt ipſum in humore aqueo; verumtamen cum dilatetur vueæ foramen; probabilius eſt dictu, ſtatim poſt vueæ foramen concretum humorem conſiſtere, quia ſi in ipſius circumferentia cõcreſceret, non dilataretur, quam tamen inſtantiam ex Paulo ſoluimus, qui vult premi oculum ſuffuſum digito, & poſt compreſſionem, & motum, ſi dilatetur pupilla, indicio eſſe, ſuffuſioni, non confirmatæ, ſi non dilatatur, confirmatam eſſe, quod nouiſſe maxime ad curationem confert.

Celſi opinio de loco cataracta.

Pauli.

Galeni.

Curatio ſuffuſionis. Curatur igitur, vbi fieri poteſt, medicamentis, hæc enim regia via eſt, abſtinendo quo magis fieri poteſt, à Chirurgia, quod ſuccedit, quando non perfecte concreuerit, & recens ſit: ad quam curandam innumera fere proponuntur medicamenta, quæ *collyria* appellantur ab auctoribus, quæ tamen, quo numeroſiora, eo inutiliora, & minus vſurpanda ſunt, quia ſiue pulueres ſint, ſiue liquores, ſiue modo vnguentorum mollia omnino oculus ita ab his expaueſcit, vt imponi nullo permittat modo, quod patientis voluntas contra nitatur, vel ſi coactus permittat, ne momẽto quidem temporis perſiſtant, ſed extemplo vna oculi conuolutione extra abiiciantur, quia nullo modo oculi motus inhiberi, & firmari poteſt. Quæ omnia cum aliquando cum excellentiſſimis Medicis experiremur, atque ſimul veterum admiraremur opinionem, qui medicamenta quidem propemodum infinita proponerent, quæ tamen vſurpari non poſſent, & nullum fructum ſecum propter oculi motum afferrent; annluum plumbeum, quo oculus firmaretur proprio marte parandum iuſſimus, qui neque oculum quietum reddere potis fuit, ita vt medicamenta extemplo non elaberentur. Tandem cum viderem, poſſibile non eſſe oculum firmare modum inueni, quo Medicamenta in oculo perſiſtant, etiamſi oculus moueatur, qui completur vitreo vaſculo, ſeu cucurbitula vitrea, cuius os reſpõdeat orbitæ, ſeu cauo, ac ſub cauo ipſius oculi, in qua cucurbitula imponi poſſunt liquores, & aquæ, & vna cum liquoribus etiam pulueres miſceri; & appoſita ad aculum cucurbitula, ſurſumque elata primum palpebris clauſis, inde ſenſim, & ſenſim

Authoris inuentũ nouũ pro remediis oculis applicãdis.

ada

adapertis, facile hac ratione expertum eſt ægrotantes toleraſſe medicamenta, eaque diutius in oculis conſtitiſſe,& vim eorum cum fructu percepiſſe, & eſt modus generalis; quo etiam curari poſſunt omnes oculorum affectiones medicamentis ſiue externæ,ſiue internæ ſint. Sed quod ad cucurbitulas attinet, primo tempore, quo à nobis excogitatæ ſunt, vſi ſumus communibus cucurbitulis,quæ adamuſſim reſponderent cauo,& ſubcauo oculi, ne humores in circumferentia effluerent & manu ſupra oculum detinebantur, quod cum incommodum eſſet,ideo commodiores poſtea factæ ſunt cum manubriolo ex vtraque parte efformatæ,per quod habenulæ trāſmiſſæ ad occipitium alligarentur. Quia vero è cucurbitula aqua facile fluebat cum rotunda ſit, oculi vero domicilium oblongum, vltimo paratum eſt vitreum vaſculum oblongum ex cryſtallino vitro confectum exacte oculi orbitæ reſpondens, quod circa caput arcte alligatum exacte aquam tenet, neq; diffluere ſinit. Quia vero aqua,quæ in vaſculum immittitur, tepida futura eſt, quo non ſolum frigore non offendat, verum etiam oculum rarefaciat, & medicamento penetrationem inducat, tepida autem aqua euaporat, vapor autem exitum non habens circumpoſitas oculi partes comprehendere & foras oculum ad ſe trahere, ſimulque trahere aliunde ad oculum humores poterat, tandem tuba, ſeu tubulum perforatum ſuperius, per quod vapor expiraret vaſculo adiunctum eſt, atque ita confectum, & efformatum vaſculum eſt propoſito vſui aptiſſimum, & accommodatiſſimum,ad continendum videlicet in oculo medicamentum tenue & aqueum,

aqueum, cuius contactum facile oculus ſuſtinet, quod etiam vtile eſt, vt per infundibulum foramini admotum liquores immittantur, & hoc ſæpiſſime incipientes ſuffuſiones ex toto diſcuſſæ fuere.

Medicamentum pro ſuffuſione Authoris.

Inter cætera autem medicamenta, quæ, vti dixi, ad ſuffuſiones infinita propemodum ab antiquis proponuntur, vnum habeo expertum ad incipientes ſuffuſiones optimum, ſi modo prædicta vſurpetur ratione, & eſt *aqua eufragiæ, chelidoniæ, & roſarum cum modico aquæ vitæ primæ deſtillationis*, cui diſſoluendi, attenuandi, & penetrandi vis ineſt, quæ ſunt intentiones in propoſito caſu potiſſimæ. Sed hæc ſcopum noſtrum excedere videntur; agamus modo de manuaria operatione.

Chirurgia in ſuffuſione.

Cum ſuffuſio perfecta eſt, tunc omnes volunt ipſam Chirurgia curare debere, quod medicamenta oculum quidem irritent, nihil autem iuuenit, ob nimiam concretionem, & duritiem ipſius ſuffuſionis, & quod etiam in profundo ſit, quæ abſoluitur, ſi acu deponatur, deorſumque deducatur. Antequam autem dico, ſciendum, medicamentis ſuffuſionis curationem eſſe tentandam, cum patientes adhuc aliquem viſionis ſenſum habent, qui aut veluti per fumum, aut veluti per velum, aut denique veluti per nebulam vident; nam ſi vlterius viſus deperdatur, conſummata eſt ſuffuſio, in qua propter concretionem humorum membranulæque denſitatem penitus viſoria acies impedita eſt, quæ Chirurgia tantum ſuperatur, quæ alioqui enixe vitanda eſt, vt ideo Celſus *lib.7. cap. proprio* iure dixerit, *ſuffuſionis Chirurgicam curationem inter ſubtiliſſimas haberi*, quaſi dixerit, *inter ingenioſiſſimas difficillimaſque numerandam eſſe*, propter quam cauſam

ſam antequam ſuffuſionis Chirurgiam proponat, vult oculi conſtitutionem, & fabricam Chirurgo perſpectam, & cognitam eſſe, ideoque eam proponit. Habetur igitur inter ſubtiliſſimas curationes ſuffuſionis Chirurgia, quia non ſolum oculi naturam perſpectam ſupponit, ſed etiam multas alias difficultates,& conditiones ſecum habet cõiunctas,& à Celſo relatas. Ideoque ipſum legatis, quia non eſt, quod quiſpiam exactius, elegantius, aut doctius rem hanc explicare tentet,omnia enim tum quæ ad ſuffuſionis differentias,prognoſticum, ſigna ad oculos,& homines huic chirurgiæ magis minuſque aptos ad locum pungendum,ad modum operandi Celſus luculentiſſime proponit, vt propterea nil reliqui huic loco ſit, niſi Celſi verba percurrere, inquit Celſus, *vitij eius plures ſunt ſpecies, &c.*

Hic eſt modus, qui ab omnibus auctoribus deſcribitur Celſo, Paulo,Albucaſi;& cæteris, in quo nullo pacto difficultates, quæ occurrunt, reticere volo. Primum igitur vidi Chirurgos huiuſmodi operationem priuatim profitentes, quos merito ocularios appellamus, interdum bene, & feliciter operatos fuiſſe, ſæpenumero etiã infeliciter, quia interdum ab ipſis vuea tunica nimium diducebatur, interdum rumpebatur, ex quo vel admodum amplificatum, vel diſtortum etiam pupillæ foramen poſtea redditum eſt,cum viſus læſione,interdum ſub operatione oculus vniuerſus intus conturbabatur cum cæcitate eiuſdem oculi, non raro ſuccedebant poſtea magnæ inflammationes ſimiliter cum ipſius viſus ablatione, nonnunquam ſi nihil apparebat in oculo, tamen male omnino ho-

Authoris auſus. mines videbant, neque cauſa vlla patebat. Propter hos omnes euentus credidi Chirurgos propoſitos potius caſu, quam arte operari, & fortuito euentu prouenire, vnde volui ego quoque huiuſmodi tentare operationes, quas bis aut ter molitus ſum, à quibus poſtea deſtiti, tum quia iſti me odio habebant, tum deinde, quia in huiuſmodi operatione attentiſſime diutius oporteret oculis intueri, ſentiebam ex hoc efflatu dignam in meis oculis læſionem, ne forte dum aliorum oculos iuuare cuperem, meos amitterem, tum denique quia opinatus ſum, modum adminiſtrandi ab his aliquam inſignem partem neceſſario offendere, quam præcauere difficillimum omnino erat, vt non immerito Celſus inter ſubtiliſſimas operationes habeat ſuffuſionis curationem, quamuis ij, quos ego curaui, vel adiuti fuerint, vel ſaltem non læſi, ita vt melius, quam prius poſtea viderint. Credidi igitur hãc operationem ab iſtis fieri non poſſe abſque cryſtallini perforatione, & ratio primum hoc perſuaſit, deinde experientia, ſi quidem facta punctione in oculi albo diſtante notabili ſpatio à cornea tunica, & ab iride verſus angulum externum, neceſſario cryſtallinus læditur, quia, vt anatome indicat, circulus, qui cryſtallinum diuidit anteriorem à poſteriore, vbi omnes oculi tunicæ ipſi cryſtallino in orbem nectuntur, eſt ad corneam, & prope corneã; propter quam cauſam, in albo oculi fieri non poteſt punctio, niſi per cryſtallinum tranſeat, & ſit neceſſarium, vt omnes hæ oculi partes puniantur, ac perforentur, muſculorum neruoſæ partes, ſclerotica, choroides retina tunica, humor vitreus, & cryſtallinus, vltimo aqueus humor, & forte vuea,

ita

ita vt nulla ſit pars oculi, quæ ſub hac operatione non patiatur, non perforetur, rumpatur, aut dilatetur, idque duplici modo vel punctione, vel motu ipſius acus. Oportet modo cogitare, quare omnes hæ patiantur partes, potiſſimumque illæ, quæ magis patibiles ſunt, dum acus ſurſum, deorſumque mouetur, ad deponendam ſuffuſionem, aut, vt rectius dicamus quæ ſuccedunt ad paſſiones propoſitas amplificationem, certe id quod experientia quotidie cõfirmat, & indicat, ſcilicet, conturbationem totius oculi ex perruptis propter acus motionem venis in choroide, aut foraminis pupillæ impenſam dilatationem, diſtorſionem, & cõfuſionem, ex vuea dilatata aut perrupta, aut ex vaſis etiam ipſius læſis, inſuper inflãmationem inſignem ex omnium oculi partium perforatione, diſtenſione, & attritione, ex motu excitatis, denique, quod peius eſt, diminutã viſionem aut omnino cæcitatem, ac nõ raro etiam ex ipſius cryſtallini in duas partes diuiſione ab acu facta propter motum ſurſum deorſumque ſæpe repetitum, & quod ſumma eſt, inflammationem alterius oculi ſani per conſenſum, vt ex his non ſit mirandum, infeliciter vt plurimum hãc operationem propoſitis Chirurgiis ſuccedere.

Quare omnes oculi partes patiantur, in hac curatione.

Quod ſi velimus his omnibus occurrere, vtique poterimus, ſi fiat aut in cornea punctio, aut in albo, ita prope corneam, vt non longe à propoſito circulo, vbi tunicæ omnes cryſtallino adhæreſcũt, acus tranſmittatur, ſic enim cryſtallinus forte, aut non offeudetur, aut quam minimum, ad eius videlicet tantummodo circumferentiam intacta atque incolumi remanente pupilla, vtcumque etiam læſa quam minima cryſtallini parte ipſum corruga

Quomodo malis hãc operationem ſubſequẽtibus occurratur.

rugari propter araneæ punctionem aliquod immineat periculum. Sed detur propter ligamenta circumpoſita hoc incommodum non ſuccedere, illa tamen neceſſario eueniunt, quia ſi cornea perforabitur, humor aqueus exibit, cum oculi omnino vitiata læſione: ſi prope corneam tam pauca copia acus ingredietur, vt prorſus ad motum ſurſum, deorſumque ad ſuffuſionis depoſitionem reddetur inepta, vnde eſſe vndique anguſtias compertum eſt. Igitur ſi aliqua datur in ſuffuſione operatio tuta, ea forte erit, vt vel acus prope corneam immittatur, vel ſi aliquanto longius à cornea, non tamen tantum, quantum iſti faciunt. Locus hic ab Albucaſi *libro ſecundo, capite vigeſimo tertio*, his verbis notatur, *pone extremitatem acus prope corneam per groſſitudinem radij in ipſa albedine oculi, quæ reſpicit minorem angulum.* Paulus autem *lib.6. cap.* 21. hunc locum ita notat, *& diductis palpebris recedemus ab iride appellata, quantum ſpecilli cuſpis ſpatij continet*; quod dictum Albucaſi conſentit, qui ſpecillum radium nominat, quod forte ex latiore parte tendat in anguſtum, vt quiuis luminis radius. Celſus autem locum hũc vult eſſe medium inter nigrum oculi, & angulum tempori propiorem, è regione mediæ ſuffuſionis. Aduertendum eſt, vt tranſactis tunicis & acus cuſpide ad cauum perueniente ſtatim oblique ſecundum tunicas internas, aut prope eas acus ſenſim tranſmittatur, quoad cryſtallini terminos, & prope concurſum tunicarum à poſterioribus ad anteriora progrediatur.

Quæ operatio Chirurgica detur in ſuffuſione.

Cautio.

De Staphylomate.

CAPVT XVII.

STaphyloma Græcis σαφύλωμα ex Paulo *lib.3. cap. proprio, tunicæ vueæ procidentia* eſt, πρόπτωσις Græce, quæ eroſa ruptaue tunica cornea accidit. Quam ſane procidentiam Celſus *lib.7. cap. proprio* ait fieri, aut ruptis intus, aut laxatis membranis quibuſdam, quæ procul dubio non alia, quam vuea tunica eſt. Vnde Paulus *lib.6. cap.19.* dixit, eſſe *vitium rhagoidis debilitatæ*, aut vitio defluxionis, aut exulcerationis. Celſus autem non expreſſe dixit, tunicam corneam ruptam eſſe, aut eroſam, ſed ſublatam tantum, ideoque dixit, *nunquam ſumma attollitur tunica cornea*, quod ſimiliter Paulus non negat, *lib.6. cap.19.* facile tamen dignoſcitur, cum attollitur, aut rumpitur, ex ſuperficiei corneæ aſpectu, & continuitate; quamuis ego multo ſæpius procidentiam ex eroſa, aut rupta tunica cornea, quam ex relaxata aut protuberante vidiſſe meminerim. Quia vero per magis, & minus non modice variat vueæ procidentia, propterea Paulus eam diſtinguens dicit, *quod cum nondum creuit, muſcæ capiti ſimilis ſit. Myocephalon nominatur. Cum vero amplius, & eouſque ſuccreuerit, vt acinum vuæ repræſentet, Staphyloma dicitur. Vbi tandem plurimum factum eſt procidentiæ augmentum, ita vt palpebras tranſiliat, Melon, hoc eſt, malum appellatur. Quod ſi occalluerit, Clauus tunc dicitur.* In omnibus pene viſus deperditur, ſed decoris gratia cura adhibetur, & exoptatur, à pleriſque autem negligitur, quod viſione amiſſa decorem non amplius

Staphyloma quid ſit.

Myocephalon quid ſit, Staphyloma, Melon, Clauus.

plius curent, cum præterea timeant, ne ſub Chirurgia totus oculus euacuetur, & ita aut eadem, aut maior ſequatur deformitas, qui tamen non recte ſentiunt, quia *maior deformitas, quàm in ſtaphylomate fere contingere non poteſt;* quod niger, aut liuidus tumor ſit, vt plurimum inæqualis, læuigatam corneæ ſuperficiem corrumpens, & aſpectu horridus ſit, ac turpis, præterquam quod corrigi poteſt deformitas cortice Smalti vulgo dicti, ad alterius oculi ſimilitudinem depicti de quo infra.

Deformitatis correctio.

Curatio Myocephal.

Myocephalon Græcis μυοκέφαλον medicamentis aſtringentibus curatur, quorum Paulus multa proponit. Sede ego laudo, vt ligni Sancti fructus immaturi contuſi apponãtur, qui etiam ſtaphylomati conueniunt. Sed ſi ſub his ſtaphyloma non curatur, quod ſæpe euenit, aut quia incurabile euaſerit, quod callum contraxerit, & album factum fuerit, in eo caſu ad Chirurgiam recurrendum eſt.

Curatio Staphylomatis.

Quæ ex Celſo duplex eſt, ex Paulo ſimplex, qui tamen parum à Celſo variat. Prima cura perficitur tranſmiſſa acu duo *lina* ducente ad ipſas radices ſeu baſim per medium ſtaphyloma: deinde alterius lini duo capita ex ſuperiore parte, alterius ex inferiore aſtringere inter ſe oportet, quæ paulatim ſecando id excidunt.

Differentia inter filum, linum, & aciam.

Linum quid ſit.

Notetis, Celſum, qui ad amuſſim ſemper loquitur, tres vſurpare voces *filum, linum,* & *aciam*: filum videtur eſſe genus ſub ſe continens linum, & aciã; linum autem poteſt duplex eſſe, vel fibra ex lino pexo aſſumpta, vel ſimplex filum, quod nendo primum fit, quod puto Celſum, & alios per linum ſignificare & intelligere; quod adhuc duplex eſſe poteſt, vel crudum, vel coctum, ex quo tela

con

conficitur; crudum eſt, quod primum nendo fit: In ſumma *linum eſt filum tenue ſimplex, & non tortum.* Contra *acia*, vulgo hic *azza*, alibi *reſſe*, eſt *filum ex duplicato lino compoſitum, & intortum*, vnde craſſius eſt, & robuſtius. Vſus vtriuſque eſt ad alligandum quidpiam & ſtringendum, ſed tamen ſcopus eſt vtriuſque diuerſus: Nam *linum* ſtringitur vt ſecet, *acia* vero, vt contineat, vnde Celſus *lib.* 5. *cap.* 26. acia vtitur ad conſuenda vulnera, vt labia ad mutuum contactum adducta conſeruet, quæ ne incidat, nos eam ſolemus cera etiam candida oblinire, & glutino quoque iuuare. At *linum* vſurpamus, vt ſtringat quidem, ſed ſtringendo aſtrictum corpus poſtea ſecet, vt patet hic in ſtaphylomate, & *paulo poſt* in oculi vngue, quod vſurpat ad vtrumque excidendum. *Acia quid ſit. Vſus lini & aciæ.*

Nos autem vbi excidere, & ſecare quidpiam oportet, vtimur ſerico filo ſimplici, & non torto, atque etiam rubeo, quod tinctura etiam ſectionem adiuuet; & Paulus ad ſecandum modo quidem linum vſurpat, modo vero pilum equinum, aut ex cauda, aut iuba, ſeu collo ſumptum, vt *in ſequenti Chirurgia* de pterygio patebit, in qua pilum equinum eligit tanquam ad ſecandum lino validior ſit: ſed cæteris adhuc validius eſt filum ſericum ſimplex, tenue, & nõ tortum. Ad rem igitur redeundo, huic curationi Paulus ſubſcribit, niſi quod acum addit *ſine filo*, quæ priore loco ab inferiore parte ſurſum per baſim ſtaphylomatis traiicitur, quam manere vult, quouſque fila alterius acus inter ſe ſupra, infraque aſtringantur: quod facit, vt puto, vt fila tuto prope radicem ſtaphylomatis ad corneam aſtringantur. Nam ſtaphyloma interdum baſim *Author filo ſerico vtitur. Paulus ſeta equina. Curatio Staphylomatis ſecundũ Paulum.*

habet

habet anguſtiorem, quam ſit eius reliquum corpus in quo caſu ſufficit ſola acus filum trahens, vt alligetur tuto ad baſim ſtaphyloma: interdum baſis ſtaphylomatis eſt latior reliquo, in quo caſu requiritur etiam acus Pauli, quæ facit, vt circa baſim prope corneam ſtaphyloma aſtringatur, neque aſtrictum linum elabatur. Quo facto detrahitur acus, & lana oui liquore imbuta imponitur ad inflammationem arcendam, poſtea oculum lenire oportet, donec fila ſimul cum ſtaphylomate decidant.

Secundũ Celſum. Altera Celſi cura eſt, vt in ſumma parte eius ad lenticulæ magnitudinem excidatur, vt portio eius auferatur & exulceretur, deinde ſpodium aut cadmia infricetur, vt ſcilicet reliquum exſiccetur. Vtrolibet autem facto, album oui lana excipiatur, & imponatur, poſtea vapore aquæ calidæ foueatur oculus, & lenibus medicamentis inungatur.

De Vngue Oculorum.

CAPVT XVIII.

Vnguis deſcriptio. ET ſi vnguis Oculi, πτερύγιον à Græcis vocatus, non ſic facile deſcribi poſſit, tamen ſi membranam neruoſam, fibroſamque mente concipimus, in magno potiſſimum oculi angulo obortam, & ſupra oculi album vſque ad corneam productã, nonnunquam etiam ad pupillam vſque extenſam, & his partibus valide copulatam & inhærentem, iam oculi vnguem deſcriptum ad vnguem habebimus, qui naſcitur, & augetur per venulas in membranulam diſcurrentes. *Sæpius*, ait Celſus, *à nariũ, interdum etiam à temporum parte naſcitur, & vbi pupillam*

Recens vnguis medicamentis curari poteſt.

pupillam tegit, ei officit, qui ſi recens ſit, & tenuis, & albicans, addit Paulus, non difficulter medicamentis diſcutitur, quibus cicatrices in oculis extenuantur, vt eſt *acetum album, & vinum album ſimul miſta; aqua eufragiæ cum ſaccharo; aqua chelidonij melli admiſta; & aqua fœniculi cum nitro, aut ſale liquato.*

Modus excidendi.

Quod ſi vnguis, ſeu membrana inueterauit, iamque ei craſſitudo quoque acceſſit, excidi debet, ait Celſus, *firmato prius oculo annulo plumbeo, vt ſupra,* inde ægro in ſedili aduerſo cótra medicum collocato, vel ſic auerſo, vt in gremium eius caput reſupinus effundat. Quidam ſi in ſiniſtro oculo vitium eſt, aduerſum; ſi in dextro, reſupinum collocari volunt. Alteram autem palpebram à miniſtro diduci oportet, alterã à Medico; ſed ab hoc, ſi ille aduerſus eſt, inferiorem: ſi ſupinus, ſuperiorem. Tum idem Medicus hamulum acutum, paulum mucrone intus recuruato, ſeu modice inflexo ſubiicere extremo vngui debet, eumque infigere, atque eam quoque palpebram tradere alteri, ipſe hamulo apprehenſo leuare vnguem, eumque acu modice inflexa traiicere linum trahente. Paulus pilum etiam equinum vſurpat, quod aut ex collo, aut cauda ſumitur, & lino vnguem alligat, & attollit, equino autem pilo eundẽ vnguem ſecat. At Celſus aliter, vt *infra.* Sed hoc loco prius vnum adnotandum eſt, quod ad omnia ea loca pertinet, quæ anguſta ſunt, interea vero multo indigent apparatu, quodque ſcitu eſt maxime neceſſarium, neque obſeruari poteſt, niſi ab eo, qui in artis operibus ſit exercitatus, & experientiſſimus, videlicet difficile admodum eſſe tot manus ac digitos in anguſtiſſimo loco, & re minima apprehendenda, ac tractanda capi,

Modus Pauli.

Obſeruãda in chirurgiis locorum anguſtorum.

 & ope

Autoris duplex præſidiũ in exciſione vnguis.

& operari poſſe, nam vnus miniſter vnam tenet palpebram, alius aliam, Medicus hamulum vna manu, altera acum linum trahente, adde, quod alium firmare oculum oportet. Itaque impoſſibile, vti videtis, eſt, quinque manus circa vnum tantũ oculum conſiſtere & agere; propterea ego duplex excogitaui præſidium. *Alterum* eſt annulus plumbeus, quo tum firmatur oculus, quod opus ante omnia eſt maxime neceſſarium, tum etiam palpebræ, inferior ſcilicet, & ſuperior diducuntur, & quod ſumma eſt, ab hoc plumbeo annulo locus nõ anguſtatur, quia manus eum tenens locum exteriorem occupat, & longe diſtat ab interno angulo, vbi Chirurgia adminiſtratur. *Alterum* præſidium eſt, vt palpearæ tum inferiori, tum ſuperiori glutinum longam habenulã trahens applicetis, ſic enim miniſtri apprehenſis habenulis longius ſua manu diſtare ab oculo poterunt, & Medicus Chirurgiam non incommodè moliri. Poſtea Medicus duobus lini capitibus apprehenſis, & eleuatis manubriolo ſcalpelli, ſi qua parte vnguis oculo inhæret, diducendus, donec ad angulum veniat: Tandem lini duobus capitibus hinc inde apprehenſis, modo remittere, modo attrahere Medicus debet, donec vnguis in ſubiecto oculo, videlicet Cornea & albo ſit ſeparatus; magna cura adhibita, ne vbi ad angulum ventum eſt, ipſius caruncula, quæ cuſtos foraminis eſt, humorẽ & lachrymas effundentis, lino abſcindatur, & affectum excitet ῥύαδα Græcis dictum, ex quo humor ſemper effluit. Itaque excidere vnguẽ ab angulo Medicus ita accuratè debet, vt neque ex eo aliquid relinquatur, quod exulceratũ vix vllam recipiat curationem, neque ex angulo aliquid de-

Cautio adhibenda in exciſione vnguis.

traha

trahatur, quod ῥύαδα affectum excitet. Vltimo in hac Chirurgia proximis diebus quotidie oculum diducere opus eſt, ne ad angulum palpebræ inuicem cicatrice agglutinentur. Qua expleta Chirurgia Paulus momentum ſalis in leuorem detriti inſpergit, & lanam ouo exceptam deſuper apponit, nos tutius cadmiam aut pompholigem læuigatam ad exſiccandum & detergendum, ouumque totum lana exceptum ſuperdamus tum ad leniendum, tum ad inflammationem arcendam.

Medicata poſt Chirurgiam adhiberi ſolita. Pauli. Authoris.

Celſus ex *melle* linamentum imponebat. Sed in vniuerſum *medicamenta exiccantia ſint & deterſoria*, ita tamen, vt neque mordeant, & partem irritent, & omnino inflammationem arceant. Atque hæc de vngue oculorum dicta ſint; nunc de Encanthide agendum.

Celſi.

De Encanthide.

CAPVT XIX.

ENcanthis Græcè Ἐγκανθὶς in Oculi angulo (vnde etiam nomen accepit) *exiguum tuberculum eſt*, vel ex fluxione obortum, vel ex vngue parum exciſo, inde in ſe ipſum contracto, conglobato, & in tuberculum conuerſo. Conueniunt Celſus & Paulus in Chirurgia, quod excipi hamulo & circumcidi debeat. Paulus volſellam ad apprehendendum vſupat. Sed hic quoque diligenter temperata manu vtẽdum, ne quid ex angulo abſcindatur, tum exiguum linamentum, aut *Cadmia*, aut *atramento ſutorio* reſpergendum eſt. Paulus *Chalcitidem læuigatam* vſurpat, ſed mitiora, quæ non irritant, tutiora ſunt, vt eſt *thutia præparata*, aut *pompholix*, aut *ſit falbum, ſine opio*.

Encanthidis cauſa.

Modus eam curandi.

De Hypopyis, ſeu purulentis oculis.

CAPVT XX.

PAulus *lib.6.cap.*20.ex Galeno Chirurgiam proponit ad ὑποπύυς, hoc eſt, hypopyos vel purulentos oculos, qui vndique intus pus continent, idque potiſſimum intus ſub cornea apparet. Chirurgia autem relata à Galeno, erat cuiuſdam Medici ocularij cognomento *Iuſti*, qui in ſedili ægro collocato, & capite eius vtrinque à lateribus apprehenſo, mox quatiebat adeo, vt pus deorſum deſcendere infra Corneam videretur: quæ tamen Chirurgia medicamentis digerentib. poſtea indigebat, propterea Galenus 14.*meth. cap.vltimo*, rurſus proponit ſuam ad hypopyos Chirurgiam, dicitque frequenter multum ſimul puris euacuatum eſſe, tunica Cornea diuiſa, paulo ſupra locum, quo vniuerſæ inter ſe tunicæ committuntur, quem Coronam & Iridem vocant,

Chirurgia ad hypopyos.

Vnde pus egrediatur.

De Ægilope oculorum fiſtula lachrymali vulgo dicta.

CAPVT XXI.

SOlet non raro in interno oculorum angulo oboriri fiſtuloſus affectus, Græcis ἄγιλωψ, qui quamuis oculi fiſtula appelletur, tamen à principio videtur potius palpebrarum eſſe, quam ipſius oculi; Nam per puſillum vtriuſque videlicet inferioris, ſuperioriſque palpebræ foramen, quod eminet in oculi interno angulo, & lachrymæ naturaliter ex eo effluunt, ſolet primum lachryma facile

Aegilopis principium, & progreſſus.

fre

frequentiuſque prodire, quam ſoleat,inde ſenſim, ſenſimque facilitas adaugetur, donec aſſiduus fiat lachrymarum effluxus;interdum effluxus cõtinuus non eſt, ſed lachryma ita in ſpatio, & ſinu facto, meatuque dilatato colligitur,vt perpetuo ad digiti compreſſionem effluat.Effluit quoque ex vtriuſque palpebræ foraminibus,vbi nares vehementius emunguntur,cum quadam ſpiritus detentione;qui affectus ſi non ſanetur, ſolet ſubinde maior ſubſequi loci ampliatio, & cauitas, quæ ad oculi etiam angulum iam ſpectat; & ſicuti à principio vlcus non adeſt,ita dum diutius collecta ſeroſa, ſalſaque lachryma permanet,nec putredinem contrahit, & cauitatem meatumq; ſenſim erodit, & dilatat,quo tempore non amplius ſolius palpebræ meatus afficitur, ſed ſinus angulum quoque comprehendit & occupat, quo fit, vt lachryma ſaniei admiſta primum erumpat,deinde temporis progreſſu ſola ſanies: & locus affectus duritiem contrahit, quæ ad tactum perſentitur: in quo ſtatu affectus cum eſt, Anchilops dicitur à Paulo *lib.3. cap.22.* quæ non inepte à poſterioribus lachrymalis fiſtula appellatur; quod in lachrymarum loco & ductu oboriatur. *Anchilops* autem à Paulo dicitur priuſquam abſceſſus extra in vlcus erumpat, etenim vbi affectus inueteraſcit,ſolet etiam exterius inflammatio oboriri,quæ in abſceſſum verſa foras expurgatur, facto nimirũ exterius in cute foramine, quod ſæpe cicatrice obducitur,& rurſus aliquo temporis interuallo interpoſito renouatur:interdum autem diutius apertum permanet. Ex diuturnitate tẽporis tandem ſuccedit, vt ad naſi os fiſtula pertingat & materiam ſanioſam per nares nonnunquam

Anchylops quia ſit Paulo.

expurget, per illud ſcilicet foramen, quod in interno angulo in nares pertunditur.

Interdum ita procedit affectus, præſertim cum per internas nares non expurgatur, ſed colligitur in ſinu materia, vt narium quoq; os vitiet, & corrumpat. *Cæterum* in quocunque ſtatu affectus conſiſtat, Chirurgiam expoſtulat, non tamen eandem: nam in principio & vſque quo ad os non pertingit affectio, ſolet curari tum ſolis medicamentis, tum medicamentis Chirurgia adiutis; etenim in principio *Oxæleum ceratum* lachrymam copioſam exſiccauit, aut *aqua aluminoſa*, aut *ſpongia in eadem aqua imbibita*, aut *pulpa fructus ligni indici immaturi contuſa*, & applicita. At in progreſſo affectu, vbi quoque ſanies lachrymæ admiſta ex vtroque angulo effluit, ego fui Inſtrumentum imaginatus, quod ad angulos fiſtuloſum ſinum comprimens ſolet ipſum glutinare, ſi ſpongia ex vino nigro aluminoſo expreſſa plumbeis corporibus ſubiiciatur. *Vltimo loco*, videlicet vbi ad os pertingit, ſiue vitiatum, ſiue nudatum tantum ſit os ſubiectũ, adurentibus ferramentis ſuccurritur. Celſus ita Chirurgiã hanc adminiſtrat: *hamulo ſummo fiſtulæ foramine excepto, deinde vſque ad os exciſo, oculoque & cæteris iunctis partibus bene obtectis, & munitis, os ferramento adurendum eſt vehementius, quod ſi iam carie vexatum os eſt, quo craſſior ſquama abſcedit, eo melius.* Paulus & ipſe ſimiliter excidit vſque ad os; quod ſi os carie nondum affectum, nudatum tamen ſit, ipſum eradit. Sed quia in hac parte oſſis deraſio difficillima eſt, ideo opinor, Celſum ſtatim ad ferramenta adurentia deueniſſe, dimiſſo ſcalpro. Ego autem ad eradendum os cum Paulo, deraſoria quædam inſtru

Curatio ægilopis in principio.

In progreſſu.

Quando malum ad os pertingit.

Authoris chirurgia in ægilopo.

inſtrumenta mihi paraui ad hunc vſum facientia, quæ tria ſunt, & differunt per magis, & minus; quod ſi caries os occupauit, ferramentis candentibus vtendum ſtatim eſt, quæ Paulus acuta, aut in cuſpidem abeuntia vſurpat, & adeo ipſe quoque comburit, vt ſquama abſcedat. Poſtea monet quoque, fuiſſe nonnullos, qui poſt carunculæ & loci exciſionem terebra vſi, humorem, aut pus in nares deriuarint, quod mea ſententia efficiendum eſt, vbi aliis expertis non curetur fiſtula; ſatius enim eſt ipſam percolari interius, quam exterius per genã: Terebra autem futura eſt exigua, ac tenuis, quæ exitum tantum paret, cuiuſmodi eſt, quæ è veſtigio perforat propter naſi oſſis eo loci tenuitatem. Hæ igitur ſunt Pauli, & Celſi Chirurgiæ ad ægilopem. Ego autem, vbi ſubeſt os nudatum, aut vitiatum, & vetuſta fiſtula abſque alia cutis aut fiſtulæ exciſione, quæ dolens admodum eſt, ſtatim cannula ſupra foramen poſita, vt oculum tueatur, & compreſſione cutis ſenſum obtundat, ferramento candente per cannulam immiſſo ad os vſque combuſſi, alias vſurpaui ferramentum latum, ſed cum tarde penetret, & Chirurgiæ omnes celeres futuræ ſint, ideo laudo potius oliuare inſtrumentum, quod cuſpidem habet inſtar nuclei oliuæ. Vltimo Celſus præter propoſitam Chirurgiam, proponit quoque adurentia medicamenta, quæ ego vſurpo, cum ægrotantes timidi ſunt, & ferramentum candens expaueſcunt, & cauſtico appoſito itã comburo, donec ad cauitatem ipſius ſinus digito pertentatam & cognitam ventum ſit: ne vero ſpargatur cauſticum eiuſmodi, argentea exigua opercula cauſtico ſuperpono & comprimo. Hoc

Anthoris noua ratio curãdi fiſtulã lacrymalem.

modo curatur lacrymalis fiſtula, in quocunqee ſtatu ſeſe curanda obtulerit: Nam canceroſam fiſtulam non eſſe attingendam Chirurgia, à Celſo ſumus admoniti, quod mortem curatio hæc maturet.

De Hydrocephalo.

CAPVT XXII.

Hydrocephali curatio.

HYdrocephalus eſt, *proprius capitis tumor, potiſſimum ex aqua ſeu ſeroſa humiditate prouenieñs*, vt nomen indicat. Hunc tumorem puerorum eſſe affectum, etiam quam primum in lucem editi ſunt, teſtatur Paulus *lib.*6. *cap.* 3. quem ego aliquando vidi in infante tam magnum, vt in eo non ſolum tota capitis cutis quodammodo eſſet à toto pericranio ſeparata, ſed etiam in inſignem excederet tumorem, in qua humor, quaſi in vtre inundabat. Hydrops capitis aptiſſime poterat appellari, & verus hydrocephalus. Seroſa autem humiditas contenta dignoſcitur ex indolentia, mollitie, quæ ad tactum facile cedit, ſed potiſſimum ex inundatione ipſius aquæ de vno in alium locum ob cõpreſſionem, quæ veluti in vtre ſemipleno apparet.

Seroſa humiditas vnde dignoſcatur.

Hydrocephali differentia.

Interdum etiam fiunt minores, atque etiam minimi in capite iſtiuſmodi tumores, ita vt à maximo ad minimum maxima intercedat latitudo: Sed minimi tumores aquoſi ſub papularum genere potius continentur, vt prodit Galenus; maiores autem tumores aquoſi potius dicendi; ſolus autem maximus & totius capitis tumor recte Hydrocephalus appellandus eſt, niſi forte vnum (vt cum vulgo loquar) particularem aquoſum tumorem,

alium

alium vero totius capitis vniuerſalem tumorem appellemus, tametſi etiam hydrocephali inter ſe diſtinguantur per magis & minus, vti mox patebit. Morbus eſt peculiaris capitis puerorum & infantum, in quibus oritur ob nimiam capitis humiditatem, qua naturaliter ſcatent; propter quam cauſam adulti raro hoc tumore detinentur, licet & adultos quoque hoc eodem morbo affici, teſtentur Galenus, Aëtius, & Paulus, qui tamen aliquanto à proprio ſitu euariat, vt patet ex Galeni definitione.

Definitur à Galeno *in libro definition. Medic.* quod ſit *collectio humoris aquoſi, aut fæculenti ſanguinis in parte corporum aliqua eorum, quæ caput concinnant.* Duo dicit Galenus, quæ dubia ſunt: *Alterum,* quod collectio ſit nō ſolum *humoris aquoſi, ſed ſanguinis etiam feculenti*: puto, quod cum caput & cranium contuſionem aut colliſionem exterius accipit, & venæ ex colliſione ſanguinē ſpargunt inter cutem & pericranium, ille ſanguis putreſcens facit tumorem molliſſimum & inundantem, ac ſi ſeroſa aquoſitas eſſet collecta, id quod experientia in capitis contuſionibus facile comprobat, & etiā Paulus aſſerit *lib.6.cap.3.* qui ex vaſis vnius pluriū ve ruptura effectus prouenire fertur, ſanguine videlicet, qui emanat, in ocioſam, inutilemque mutato ſubſtātiam. Similiter Aëtius *lib.6.cap.1.* voluit hydrocephalum fieri ex fęculenta materia, vel ſanguinea, quæ in tenuem ſubſtantiam mutetur.

Hydrocephali definitio.

Dubium de materia hydrocephali.

Alterum, quod dicit Galenus, eſt, quod hydrocephalus ſit collectio *aquoſi humoris in parte corporum aliqua eorum, quæ caput concinnant.* Ex quo videtur Galenus innuere, hydrocephalum eſſe

Aliud dubium.

morbum cuiuſdam partis capitis, non hydropem vniuerſi capitis. Reſpõſio elicitur ex Galeno, *in lib. qui Introductio, ſeu Medicus inſcribitur, c.* 18. & confirmatur ex Aëtio, & Paulo, qui tradens hydrocephali ſpecies, inquit, quod hydrocephalus quatuor habeat ſpecies. *Vnam,* cum inter cerebrum & inuolucrum eius humor ſubſidet. *Alteram,* cum inter membranas & oſſa. *Tertiam,* cum inter os & pericranium. *Quartam*, vbi inter os & cutem interiacet: quæ omnes ſpecies vniuerſalem capitis hydropem aſſignant & teſtantur, quantumuis etiam particulares loci ipſius capitis afficiantur. Eaſdem hydrocephali ſpecies recenſet quoque Aëtius, qui tamen vnam addit, videlicet, cum humor in muſculis temporum colligitur. Idem recenſet quoque Paulus *lib.* 6. *cap.* 3. qui etiam ſigna cuiuſque proponit, dicens, quod cum cuti & membranæ caluariam integenti humor interiacet, tumor ſequitur tactu mollis, concolor, indolens, turgidus, puluino ſublimi & particulis; ſubiectus, digitis premẽtibus facilè cedit, & rurſus aſſurgit. Addatis vos, quod compreſſus motum inundationis habet, vt in vtre. Quæ ſigna apparent, vbi ſponte à principio euenerit hydrocephalos, vt ait Aëtius: at ſi à percuſſione, contuſionevè fuerit, initio quidem rubens, dolenſque tumor continget, inquit Aëtius, ſed poſtea deſidente humore in tenuem ſubſtantiam mutato, tum demum concolor, & ſine dolore euadet. Quibus vero inter pericraniũ & os intercedit humor, reliqua ſanè reſpondent, ſed tumor durior multo eſt, & lente cedit, vtque etiam pluribus corporibus ſubſit, dolorque magis vrget, propter pericranij diſtentionem. Si inter cerebri membranam & os humor

Hydrocephali ſpecies.

Signa.

humor ſe recepit, tumor quidem erit, ſed qui prementi non cedat, neque tactu ſit mollis, tamen violenter preſſus cedat, ſiquidem os infantium recens adhuc compactum facile cedit, præſertim cũ ſuturis rarefactis humori tranſitus foras pateat. Cognoſcitur etiam facile inde, quod humor, cum illum conſtringere volumus, ex aduerſo repreſſus in altum effugiat; dolor hic acrior obſidet, caput totum in diuerſa agitur, frons ipſis foras producta eſt, oculis cernunt inconniuentibus, & crebrius illachrymantur, ſoporeque afficiuntur patientes, ſenſuſque hebetes habent, propterea quod ſuturæ ex humoris multitudine diſtrahahantur; initio autem vbi adhuc humor modicus eſt, caput grauatur, obtenebrationes aſſiduæ fiunt, ac ſenſus immutantur, viſus inquam, auditus, & reliqui. Quod ſi lethargo, aut appoplexia corripiantur, matura mors ſequitur.

Cauſæ hydrocephali aliæ ſunt externæ, aliæ internæ. Inter *externas* vna recẽſetur à Paulo in pueris nuper natis, quibus ab obſtetricibus parũ dextre caput preſſum eſt. Altera eſt *contuſio*, ſeu *colliſio*, ſeu *ruptura vnius aut plurium vaſorum*; quæ ſimiliter à Paulo affertur. Tertia eſt *ambiens aër frigidus*, cui pueri caput diu fuerit expoſitum. Quarta eſt *nimius aquæ potus, aut etiam vini*, fætantis dum vtero gerebat, aut etiam nutricis, dum lac exhibet. Item *raritas meatuum*, ſeu *vaſorum, ſeu vaſis localibus* (vt dicit Aëtius *loco citato*) *rarefactis*, ex quibus materia reſudat, & colligitur. Inſuper *lactis nutricis nimia frigiditas, aut ſeroſitas*. Quæ ſane cauſæ potuerunt colligere in capite multam aquoſam humiditatem concurrente interna cauſa, refrigerato humecta

Cauſæ hydrocephali.

humectatoque cerebro, aut in toto primum collecto aquoſo humore, mox ad cerebrum delato; In vniuerſum omnis hydrocephalus tardi motus eſt, vt prodit Aëtius *lib.*6. *cap.*1. & omnis tãdem cerebrum refrigeratum habet à principio quidẽ, quod intra cranium eſt, & à cauſa interna, verum etiam exterior, & à cauſa externa, propter rationem, moram, & contractum.

Species hydrocephali quæ. Et vt ſummatim omnes ſpecies hydrocephali colligamus, & ad methodum redigamus, ſcire licet, hydrocephali duas eſſe ſpecies: *Vnam*, in qua humor tantum aquoſus continetur, & ſeroſa humiditas, & fit à cauſa interna, hoc eſt, ex abundantia ſeri in corpore collecti. *Alia* ſpecies non continet ſincerum ſerum, ſed fæculentus quoque ſanguis admiſcetur, qui exit ex vena rupta ex contuſione, & à cauſa fit externa. Rurſus hydrocephalos, qui fit à ſeroſa tantum humiditate, adhuc diſtinguitur penes magnitudinẽ, & triplex eſt: *alius* exiguus & puſillus, & puſtula appellatur: *alius* maior, & aquoſus tumor poteſt appellari: *alius* maximus, & hic hydrocephalus verus dicitur; cuius quatuor ſpecies recenſentur à Galeno, Paulo, & Aëtio, vti ſupra audiuiſtis. *Vna* cum aquoſa humiditas colligitur inter cutem & pericranium. *Secũda*, cum inter pericranium & cranium. *Tertia*, cum inter cranium & duram matrem. *Quarta*, cum inter duram & piam, ſiue cerebrum: quarum ſpecierum ſigna quoque à Paulo adduntur.

Prognoſticon. Quod ad præſagium ſpectat, ſi inter cerebrum & eius membranas humor collectus ſit, omnes volunt, videlicet Paulus, Aëtius, & Galenus *locis citatis*, lethalem eſſe affectum; puto ego, quia cerebrum

brum ex humoris potentia remollitum laxatumque ex toto quodammodo liquatum ſit. Alias vero hydrocephali ſpecies omnes curant propter contrarias cauſas, quarum tamen quædam periculo non vacant, cuiuſmodi ſunt omnes magni hydrocephali, etenim, vt dicebat Celſus & Galenus, *morbus periculum facit quicumque magnus eſt.*

Cura hydrocephali primæ ſpeciei.

Primo igitur hydrocephalos curetur, qui inter cutem & pericranium conſiſtit, cui quoque reſpondet alter ex Aëtio, qui inter pericranium & cranium continetur, quamuis certe difficilior ſit ſecundi, quam primi curatio. Omnis igitur hydrocephalos curatur per aquæ euacuationem, que duplex eſt, vniuarſalis in toto corpore:& particularis in capite. Habenda prius ratio eſt redundantiæ aquoſi humoris ex vniuerſo corpore, quæ tollitur euacuatione facta vel per aluum cum *pilulis cochiis*, in puero natu maiore, vel *elaterio*, vtputa *duobus granis elaterij cum ſcrupulo pillularum alephanginarum*: vel per vrinam, exhibendo *decoctum betonicæ, fæniculi, aniſorum, aſparagorum.* Cæterum ſatius erit vti his conſeruis magis, quam decoctis. Item euacuatur ſeroſa humiditas ſudore, propterea probatur *decoctum ligni, ſalſæ, & ſaſſafras*, ſi ætas tulerit: & mouendus eſt ſudor tum totius corporis, tum capitis: & ſi per vires liceat, vratur patiens laconico, vel inſtrumento ſudatorio appellato, quo vtendum eſt etiam ſi nullum aſſumeret decoctum. Item parciſſimè patiens bibet. Quod ſi infans ſit, & per ætatem non licet hæc exhibere, neque laconico vti, id totum exequatur nutrix, imo mutandum eſt lac nutricis, ſi frigidum & ſeroſum

Euacuatio humoris aquoſi quomodo tẽtanda.

Quomodo in infantibus.

roſum ſit, in contrarium, inhibenduſque nutrici potus eſt, quantum fieri poteſt, & omnes cauſæ procatharticæ tollendæ, quæ enumeratæ ſunt. Inſuper cerebrum refrigeratum & humectatum calefacere & exſiccare oportet, ſed quæ id faciunt, conferunt etiam ad partis affectæ curationẽ, quæ ſanatur per aquæ euacuationem, quæ ſenſibiliter, & inſenſibiliter euacuari poteſt. Et Paulus, & Aëtius vtrumque hydrocephalum curant ſenſibiliter, videl. ſectione, modo ſimplici, modo duplici, triplicique. Tamen mea ſententia, prius inſenſibilis euacuatio tentanda eſt, tum quia ſemper Galenus hanc eligit, tum quia ſenſibilis non ita tuta eſt, quia ſub ea interdum pueri commoriuntur, veluti in hydrope abdominis ſecto accidit. Puto ego id prouenire, quod dum aqua exit, aër frigidus ingreditur qui crebri calorem iam refrigeratum facile extinguit. Digerentibus igitur prius vtendum.

Euacuatio inſenſibilis tutior.

Cæterum ad aquæ collectionem & retentionem concurrit quoque denſitas cutis, & ideo rarefacienda & emollienda prius cutis eſt. *Proinde* prius fouemus locũ ſpongia expreſſa in aqua, cui *malua, melilotum, anethum ſint incocta*, aut etiam lixiuio quam dulciſſimo cum *radicibus altheæ, & cucumeris aſinini incoctis*, aut *vino albo dulci cum maluæ foliis, & parietariæ pariter incoctis*. Poſtea in moderato hydrocephalo, & in valde puero exiſtente, laudo, vt ſpongia noua applicetur, & arctè quoque ſuperligetur, quę expreſſa ſit ex *aqua thermali Aponitana*, cuius ſi copia non ſit, arte paranda eſt aqua, in qua decocta fuerint, *ſal, ſulphur, & alumen*: quo caſu *ſal* etiam *ammoniacus* ſi eliquetur, adhuc valẽtius redde-

Quomodo cutis rarefacienda.

In maximo hydrocephale.

detur medicamentum. Præterea laudatur quoque ſpongia ex lixiuio expreſſa. Item *ceratum ſacrum* in nuper nato. Quod ſi hydrocephalos ſit maximus, & puer infãtiam exceſſerit, laudo vt valẽtius vſurpetur, & ſpõgia exprimatur in aqua calcis, & arcte faſcia conſtringatur, quæ totum caput circumaget, vt dictum eſt: Sumitur enim calx viua, illa, inquam, quæ paratur ex decoctis lapidibus illis, qui in fluuiorum alueis colliguntur (vulgo *cuogoli*) & illa extinguitur in aqua aut communi, aut thermali, & cum primum aqua fuerit calce infecta & conſpurcata, aqua illa calce tincta ponenda eſt in peluim, abiecta tamen calcis portione, quæ in fundo ſubſederit; atque in hac exprimenda ſpongia eſt: *Quod ſanè remedium eſt efficaciſſimum*, & ego hoc tantum huiuſmodi malum, dico hydrocephalum, curare ſum ſolitus. Etiam *aquæ vitæ primæ deſtillationis cum tantumdem aquæ ſcabioſæ*, ſimiliter ſpongia expreſſa opportuniſſimum eſt medicamentũ. Aſſumo enim perpetuò ſpongiam, & arctè faſciam ſuperligo, quia ſpongia & ipſa cõbibit humiditates, & extrahit, quæ ne refrigeretur, ſubinde ipſam linteo ſuperpoſito calefacere moderate oportet.

Quod ſi his non diſſoluatur aqueus humor, in eo caſu recurrendum eſt ad ſectionem. Paulus vult, quod ſi humor aquoſus inter cutem & pericranium contineatur, & tumor non admodum magnus ſit, caput vna linea tranſuerſim per medium incidatur. Quod ſi humor inter pericranium & cranium intercedat, & tumor maior ſit, duabus vtemur lineis per medium ſe mutuo ſecantibus: Si magis adhuc ſit turgidum caput, etiam tribus, ad ſimilitudinem H, litteræ: & humore ita euacuato, *Sectio quomodo facienda ſecundum Paulum.*

cuato, inſeruntur linamenta, & caput commode deligatur, & vſque ad tertium diem œnoeleo perfunditur pars; inde ſolutam medicamento in linteolum illito perſanabimus. Quod ſi longiore ſpatio os carnem non recipiat, leniter ipſum rademus. Huic modo Paulus curam hydrocephali ſectione perſequitur. At Aëtius *lib.* 6. *cap.* 1. vult, tumore non admodum magno exiſtente, apicem ipſius vnica inciſione ſecandum eſſe; ſed ſi maior fuerit, duas, aut tres, aut etiam plures pro magnitudinis ratione, adhibendas, in his potiſſimum partibus, vnde commodiſſimè defluxus fieri poſſit. Quibus factis ſectionibus, ſolis linamentis vtendũ eſt, vt labia inciſa coaleſcant. Quod ſi infans ſit, faſcia obuolutus, ita vt ligatas manus habeat, recuſat Aëtius capitis deligaturam ob grauitatẽ, ſed vult lanam tantum ouo madefactam apponendam eſſe, & pileolo caput operiendum. At in puero natu moiore aut validiore, vult, linamentum deligatum eſſe cuſtodiendum; præcipitque poſt tertiam diem eſſe iuuandam glutinationem aliquo glutinante medicamento, cuiuſmodi eſt v. g. *ceratum barbarum.*

Secũdum Aetium.

Quod ſi collectio facta ſit ſub muſculo temporali, ne muſculus incidatur, expectare oportet redundantiam, poſtea oblique muſculum incidere, inquit Aëtius. Ego autem ita velle dicere Aëtium autumo, oblique ad muſculum cutem incidere. Quod ſi humor profunde ſub muſculo latuerit, ſectio vtrinque faciẽda eſt in obliquis muſculi lateribus, deinde cutis ex his partibus capulo ſcalpri ſenſim detrahenda, ac poſt totius humoris excretionem curanda, vti proxime dictum eſt. Vbi vero ſub

Euacuatio humoris ſub muſculo tẽporali.

ſub cranio humor conſederit, ibi quoque tamdiu expectandum, donec redundet, ſuturæque diſtrahantur, ac tumor appareat, tuncque eminentiorem locum ſecare oportet. Hoc modo Paulus, & Aëtius potiſſimum omnes hydrocephali ſpecies curant.

Ego autem, qui ſectionem in capite, & totius aquæ ſenſibilem euacuationem, valde pertimeſco, propter cauſam antedictam, & infelicem euentum, qui euenit, vti dixi, quod dum aqua exit, aër frigidus ingreditur, qui exiguum cerebri calorem extinguit; ne igitur id eueniat, dupliciter deuito; primum vacuando aquam tum ſenſibiliter, tum inſenſibiliter vno tempore, & ita miſtam intentionem habendo, tum aquam euacuando ſenſibiliter, ſed ſenſim, & exiguam portionem quotidie. Quod vt fiat, oportet habere paratam cannulam, & cultrum, ſeu ſcalpellum, quæ ſibi inuicem reſpondeãt. Propterea laudo, vt cum digerentibus non poteſt humor exſiccari, euaporare, & euacuari, & inciſione opus eſt, vt inciſio fiat primum exigua, & demum tanta, vt reſpondeat exacte cannulæ argenteæ prius paratæ, ita vt facta ſectione, & cannula immiſſa, non exeat humor, niſi per cannulam: id quod difficulter non fit, ſi modo antea cultrum, ſeu ſcalpellum, & ſimiliter cannulam ſibi inuicem magnitudine reſpondentia paraueris; cannulam autem oportet eſſe aliquantulum inflexam, vt debitam habeat longitudinem. Facta igitur ſectione, & cannula immiſſa, permittendum eſt prima vice parum humoris exire, inde cannulam tereti, & exigua ſtupa obuoluto ligno obſtruere, atque deſuper medicamentum imponere, quod vim dige-

Quomodo Author humorem aquoſum euacuet.

Cura poſt ſectionẽ.

rendi habeat, cuiuſmodi eſt ſpõgia expreſſa in *aqua thermali*, aut *aluminoſa*, aut *ſalſa*, aut *ſulphurata*, & per inſequentes dies itidem facere, ita vt humor, partim ſenſibiliter, partim inſenſibiliter hoc eodem tempore paulatim euacuetur, ita enim ſolet curatio feliciter ſuccedere. Etenim ego, vt dixi, ſolam ſenſibilem aquoſi humoris euacuationem ſuſpectam ſemper habui propter frigidum aërem ingredientem, & modicum cerebri calorem extinguentem, qui ſcopulus euitatur ex medicamento calido, & digerente, quod gemina ope iuuat, tum calefaciendo, tum digerendo.

Obſeruatio in cerebro refrigerato.

Vnum autem eſt admodum in hac cura animaduertendum, quod vbi indicia adſunt valde humectati, & refrigerati cerebri, ſiue hydrocephalus ſit internus, ſiue externus, (quamuis in interno magis ſoleat cerebrum hac intemperie affici) in eligendo digerens medicamentum oportet valentius eligere, ita vt ſpongia etiam apponatur expreſſa aut ex *aqua vitæ, & ſcabioſæ*, aut etiam ex *aqua calcis*, qua in re Medicus prudens eſſe debet, præſertim in calefaciendo, non ita in exſiccando, etenim in exſiccatione cerebri error committi non poteſt, in calefaciendo vero poteſt. Quod

Cura hydrocephali ex vaſorum ruptura.

ſi abſceſſus ex vaſorum colliſione, & ruptura factus ſit, in quo non ſolum aquoſa humiditas, ſed etiam fæculentus ſanguis continetur, intentio eſt, fæculentum ſanguinem primo incidere, & attenuare, inde diſcutere, & euacuare: Quod fit cum ſtupa, aut ſpongia madefacta ex poſca, ſi æſtas ſit; ſi hyems, ex *vino* cui *acetum* ſit admiſtum. *Oxymel* quoque *farinæ hordeaceæ admiſtum* prodeſt. Quod ſi aquoſi tumores exigui ſint, vt

puſtu

puſtulæ, iis abruptis, & humore euacuato, *emplaſtro triapharmaco*, aut *diapalma* conſolidantur.

De eruto, & amiſſo oculo.

Cap. XXIII.

DE eruto, & amiſſo oculo illud dicam, non poſſe eum niſi æquiuoce corrigi, nimirum cum oculo vitreo, vel lapideo, vel argenteo, ſeu alterius materiæ, qui ſano coloribus, figura, magnitudine, & poſitione ſit quam ſimillimus. Quod ſi oculus totus erutus eſt, rotundus imponendus: ſi vero portio remanſit, cortex vitreus concauus aptandus.

De Polypo extrahendo.

Cap. XXIV.

POlypus ex Paulo *lib. 6. cap. 25.* eſt *tumor præter naturam in naribus internis obortus*, ex marini polypodis ſimilitudine nomen ſortitus, tum quod illius carnem repræſentet; tum quod ſuo complexu, qui ipſum capiunt, vlciſcatur, ita vitium hoc nares comprehendens ipſas obſtruit, id efficiens, vt & difficulter reſpirent, & ſermonem ægre exprimant; interdum ex toto reſpiratio per nares impeditur, & coguntur patientes per os diu, noctuque perpetuo reſpirare, cum ingenti moleſtia, & vitæ incommodo. Addit Celſus; quod quando polypus ita producitur, vt ad fauces perueniat, etiam ægri ſuffocantur. Albucaſis. *lib. 2. cap. 24.* dixit, has carnes aſſimilari ſcorpionibus mul- *Polypus quid.* *Polypi incommoda.*

Polypus qualis. torum pedum. Eſt huiuſmodi tumor quaſi caro alba, mollis, replens nares, non quidem vniformis, ſed multæ apparent veluti carunculæ ſimul iunctæ, aut altera ab altera pendens, appenſæ quidem, modo quidem ad cartilagines, modo oſſibus, aut naſi, aut ſuperne ſpongioſis. Albucaſis *lib.*2. Vnde *Eius cauſa.* prouenit à materia potiſſimum pituitoſa, & habet nonnullas venas, à quibus nutritur; vnde veriſimile eſt fieri à ſanguine admodm pituitoſo, qui in cerebro redundat, & ad nares confluit.

Huius plures ſunt differentiæ, vt Paulus ait, & Albucaſis. Nam interdũ polypus eſt durus, adhærens, liuidus, dolens, & vt vno verbo dicam, cancerosus, quem nullis inſtrumentis eſſe curandum, *Differentia polypi.* quia Chirurgica operatione irritatur, ſed blandientibus tantum lactandum: aut ſi curare precibus ægrotantis cogimur, monet Paulus, ipſum eſſe adurendum candentibus ferramentis, quæ per cannulam ſunt immittenda, obuoluta cannula linteo in vino frigido madefacto, vt tantum affecta pars inuratur, non alia; cannula enim ingreſſo in ipſam ferramento, valde incaleſcit, cum dolore, & læſione narium, & partium circumſtantium.

Alia differentia. Alius mollior, laxus, albus, indolens, ſupra appenſus tantum naſi cartilaginibus, aut oſſibus, aut ſpongioſis ſuis radicibus, infra vero pendulus; pendet autem, vt interdum extra nares exeat, interdum retrahatur ſurſum: turſus interdum per narium foramina ad fauces declinet, & in faucibus appareat. Videantur polypi differentiæ ab Hippocrate deſcriptæ *lib.*2. *de morbis, cap. de polypo*, & modi curandi. Hunc igitur Chirurgia curamus.

In

In quo curando monet Celſus *lib.* 7. *cap.* 10. oportere rurſum per nares immittere ferramentum acutum, in modum ſpathæ factum, & ipſum polypum ab oſſe reſoluere, adhibita diligentia, ne ſubiecta cartilago lædatur, quia difficilis ſuccedit curatio. Vbi polypus abſciſſus eſt, vnco ferramento extrahendus eſt. Tum implicitum linamentum ad ſanguinem ſupprimendum imponendum, tum purgandum, & denique pinna impoſita medicamento cicatricem inducente obducta ſanandum. Hoc modo Celſus docet curationem polypi per Chirurgiam. *Curatio polypi ex Celſo.*

Paulus *loco citato* præcipit, vt ægro figurato in ſedili aduerſus ſolis radios, Chirurgus ſiniſtra manu narem aperiat, & dilatet, dextra vero ſpathula ad id facta in myrtacei folij modum acuta, orbiculatim polypum præcidere, illic acie ferramenti impoſita, vbi naribus coaluit: poſtea inſtrumento in oppoſitum conuerſo, manubriolo ipſius carunculam ſucciſam foras eximemus; idque toties efficiemus ſecando, & eximendo, quouſque totus polypus fuerit exemptus. Vt videtis, non variat Paulus à Celſo, niſi quia Celſus vnco vtitur ad polypum extrahendum, Paulus ſpathæ manubriolo, quod credendum eſt, obtuſum eſſe vncum. *Rurſus* Celſus ad cicatricem obducendam vtitur pinna, Paulus vero plumbeis canaliculis. *Tertio* Celſus abſtinet à ferramentis adurentibus, Paulus autem vtitur illis, ſed in naribus polypi. *Chirurgia polypi ex Paulo.* *Differentia inter curam Celſi & Pauli.*

Indicabit totum polypum eſſe exemptum, ſi reſpiratio per nares libera, & ſine obſtaculo reuertatur, ſi vox, ſeu loquela concinna ſequatur; addit aliud ſignum Paulus, & Albucaſis, ſi humor per *Signa extracti polypi.*

palatum in fauces prodeat, ſignum enim eſt, viam illam liberam, & expeditam, factam eſſe. Quod ſi huiuſmodi ſigna diminuta appareant, ſignum eſt, reliquias polypi remanſiſſe, & eſſe neceſſarium aliquid moliri ad ipſas exterendas, ſiue polypus verus ſit, ſiue canceroſus ſub aduſtione remanſerit. Quod ſi modus prædictus extrahendi non amplius ſit poſſibilis, in eo caſu præcipit Paulus, & Albucaſis, eſſe ſumendum linum mediocriter craſſum, funiculi inſtar, & nodis hinc inde pluribus, & frequentibus conſtrictum, ita vt inter nodum, & nodum ſit quantitas digiti tranſuerſi, aut etiam minus, vt monet Albucaſis: & huiuſmodi funiculum immittendum à naribus ad palatum, & foras per os extrahendum cum ſpecillo perforato, aut plumbeo, aut argenteo ad cuſpidem alteram, tum vero dextra, ſiniſtraque manu duo fili capita, tum quod à naribus, tum quod ab ore pendet, viciſſim trahenda, ac retrahenda, donec reliquiæ polypi abſumantur. Hæc eſt curatio polypi ex Celſo, & Paulo.

Reliquiæ quomodo exterendæ.

Albucaſis variat aliqud modo hanc curationem, dum *lib.*2.*cap.*14. dicit, polypum, id eſt, carnes illas, prius vnco ferramento in nares immiſſo, foras extra nares trahendum, tum vero præcidendum, quantum eius foras extractum eſt; & id toties faciendum, donec totus polypus ſit exemptus. Quod ſi reliquiæ remanſerint, quas non ſit amplius poſſibile foras trahere, tunc vult Albucaſis, ſicuti Celſus, & Paulus, vt immiſſo incidente inſtrumento ad modum ſpathæ, præcidantur reliquiæ, & vnco ferramento extrahantur. Quæ Albucaſis operatio optima eſt, cum poly-

Chirurgia polypi ex Albucaſi.

pus

pus vaſtus eſt, & foras extra nares trahi poteſt.

Ego autem non recuſabo, quæ habeo in polypo curando vobis communicare. Ratio ab auctoribus propoſita bona eſt, neque ipſam damno; ſed ſolet ſub ipſa duplex periculum imminere, & contingere: *vnum* eſt, ſanguinis profuſio magna, quæ impedit operationem: *aliud*, inciſio cartilaginis narium. Quod ſane duplex periculum animaduerterunt omnes, Celſus, Paulus, Albucaſis, & cæteri, & proponunt etiam remedia; Celſus vero priuatim præcipit, ne infra cartilago lædatur, quia in ea difficilis curatio eſt; quaſi innuat, fieri vlcus intus quaſi incurabile. Et ideo ego habeo inſtrumentum tutiſſimum, quo ſæpiſſime, ac feliciſſime ſum vſus, quod ſimul præcidit, apprehendit, & foras trahit, quæ ſunt tres potiſſimæ intentiones, ſeu operationes, quæ in hoc caſu requiruntur. Sed quod maius eſt, præcidit tantum polypum, & illæſas ſeruat omnes alias partes. Præterea apprehendit, & foras trahit, neque ſanguinis effuſionem effatu dignam mouet, quia non præcidit alias venas, quam per carunculas polypi diſperſas: aut ſi propoſitum inſtrumentum euellit, & radicitus à cartilaginibus exſtirpat polypum, non propter hoc ſequitur tanta profuſio, quanta ſequeretur, ſi venæ, quæ ſunt propriæ cartilaginis, præciderentur, quoniam venæ polypi non ſunt ita magnæ, neque naturaliter adhærent, vt cartilaginum venæ. Et ideo memoria teneatis formam prædicti inſtrumenti, quo perpetuo omnem polypum perfectè curaui, ita vt omnes patientes ad me firma accurrant ſpe ſalutis.

Duplex periculũ Chirurgia propoſita.

Inſtrumentum Authoris valde accommodum.

Reliquias polypi qua ratione tollat Celſus.

Exempto polypo, facile adhuc aliquæ reliquiæ remanent, quæ tamen ita exiguæ ſunt, vt vel ex ſe ipſis exſiccentur, & conſumantur, vel medicamento aliquo impoſito. Celſus primum imponit implicitum linamentum, vel ex penicillo aliquod medicamentum reſpergit, quo ſanguis ſupprimatur, poſtea purgat vulnus, & pinna impoſita medicamento cicatricem obducente obducta ſanat. Paulus funiculari linamento paſtillo obducto, ad reliquias conſumendas vtitur: Albucaſis *vnguento Aegyptiaco*. Ambo poſtea præcipiunt canaliculos plumbeos in nares immittendos; Celſus vero pinnam cum cicatricem obducentibus. Ego, & prædictis vtor, & per cannulam, aut pulueres inſufflo, aut impello intus in cannulam, ſtylo circulum ex altero extremo habente intra eam impoſito, & impulſo. Poſſumus quoque efficere inſtrumentum Albucaſis, quod habet cannulam, quæ in nares immittatur, deinde exterius habeat veluti conchulam adiunctam, aut adapertam, aut clauſam, & in conchula pulueres ponere, qui ſurſum poſtea à patiente per inſpirationem attrahuntur, & ad ſummitatem narium perueniunt: neque verendum eſt, ipſos poſſe ſurſum ad cerebrum peruenire propter obſtructionem factam à reliquiis polypi, dummodo dextere, & moderate trahantur. Quo ſane inſtrumento vtebatur quoque Albucaſis in caputpurgiis liquidis attrahendis.

Albucaſis.

Author.

Inſtrumentum Albucaſis.

De Inſtrumento Authoris pro Polypo extrahendo.

CAP. XXV.

DVo ſunt hoc loco manifeſtanda; *alterum*, hoc vnum meum ferramentum ea omnia præſtare, quæ quatuor antiquorum moliuntur inſtrumenta, nimirum ſpata, vncus, pinna, ſeu cannula plumbea, & funiculus nodoſus. *Secundo* loco manifeſtabitur, hoc meum ferramentum cito, tuto, ſine dolore, & ſine vllo periculo feliciter operari; antiquorum vero quatuor propoſita tarde, cum moleſtia, & cum periculo, & omnino infeliciſſime opus ſuum peragere; ideoque Chirurgiam ſub his infeliciter ſuccedere, neque bonam eſſe Chirurgiam. Ex his *Tertio* loco eliciendum erit, omnino in hac polypi Chirurgia reiicienda eſſe tum inſtrumenta omnia, tum modum adminiſtrandi Chirurgiam antiquorum. Sitis vos iudices. *Inſtrumenti Athoris commoditas.*

Probo primum hoc vnum inſtrumentum omnia præſtare, quæ quatuor antiquorum. Quatuor ſunt intentiones in polypi Chirurgia; polypum *Primo* incidere; *deinde* ipſum apprehendere, & extrahere; *Tertio* reliquias, quæ remanſere, ſimiliter ſeparare, & auferre; *Quarto* cicatricem in loco polypi exulcerato inducere. Ad incidendum polypum ſpatha antiqui vtebantur: Nos vero idem exequimur hoc inſtrumento, quod habet aciem, & ideo incidit, imo facilius, & promptius incidit, quam ſpatha, quod hæc vna acie incidit, hoc ferramentum autem duplici; ſpathæ acies ad mutuum occurſum non venit, ſed incidit, quemadmo *Quatuor intentiones in Chirurgia polypi.* *Inſtrumenta pro prima intentione.*

admodum omnia, quæ longiore ſunt acie, at ferramentum ad mutuum occurſum accedens, incidit; vt forceps, & omnia alia inſtrumenta, quæ ad robuſte incidendum apta ſunt. Ad ſecundam intentionem explendam, videlicet, ad apprehendendum, & extrahendum ſuccifum polypum, antiqui vtebantur vnco: At noſtrum ferramentum, & ipſum vt vncus apprehendit, & foras trahit; apprehendit enim, cum à partibus contrariis ad mutuum occurſum, vt forceps, venit; foras trahit polypum à Chirurgi manu adiutum: quin imo ferramentum eodem fere tempore, & incidit, & apprehendit, quod antiquorum inſtrumenta non faciunt, quæ diuiſa, & diuerſa ſunt. Adde rurſus, quod ferramentum ad Chirurgi libitum, & apprehendit, ſi mitius, & incidit, ſi valentius comprimatur, quorum nullum cætera exequuntur. Ad tertiam intentionem, quæ eſt reliquias polypi auferre, antiqui vtuntur nodoſo filo, at ferramentum ſuo extremo abradit ab oſſe omnes reliquias; id quod ego tactus, & auditus ſenſu comprobaui, præſentiens ipſius polypi fruſtula à ferramento ab oſſibus ſpongioſis abradi, & ſeparari. Ad quartam intentionem, hoc eſt, ad cicatricem inducendam in loco ablati polypi, antiqui penna, & canaliculo plumbeo vtebantur. At nos inſufflare intus ſurſum medicamenta poſſumus.

Pro ſecunda.

Pro tertia.

Pro quarta.

Modo ſecundum manifeſtandum eſt, videlicet antiquorum propoſita inſtrumenta infeliciter omnia peragere, ferramentum vero noſtrum feliciſſime operari. Quis non videt ſpatham intra nares immiſſam, in locum ſcilicet anguſtiſſimum, & obſcu-

Incommoda ſpathæ antiquorum.

obſcuriſſimum, impoſſibile eſſe ſolum polypum incidere, cum non videamus vllo modo quid ſecandum, aut ſeruandum ſit? Dicat Celſus quidquid vult, vt adhibeatur diligentia, ne cartilago lædatur, quoniam lædi ipſam neceſſe eſt ſub ſpatha. Dicat Paulus quantum libeat, figurandum eſſe hominem aduerſus ſolis radios, & narium foramen ſiniſtra manu eſſe explicandum, & dilatandum, quoniam nunquam polypus, qui ſit in nariū ſummitate vbi perpetuo degit appenſus, videbitur: Itaque cum ſpatha neſcimus, quid facimus. Quod ſi aut cartilaginem, aut internam narium partem incaute incidamus, primum dolor intolerabilis, inde ſanguinis profuſio, tertio loco inflammatio excitabitur: poſt quæ omnia gangræna etiam ſuperuenire poteſt cum periculo mortis.

Commoda ferramenti Authoris.

Quorum nullum ſub noſtro ferramento euenire poteſt: ferramenti enim acies introrſum recuruata eſt, & non poteſt aliud incidere, quam polypum. Amplius non poteſt incidere ferramentum, niſi prius rem incidendam apprehendat, in apprehendendo autem pertentamus, num polypus ſine ſenſu, aut pars narium ſenſu exquiſito prædita comprehenſa ſit. Amplius ſpatha poteſt latius, dum incidit, temerè excurrere, ferramentum vero noſtrum ad mutuum occurſum veniens, non poteſt.

Incommoda vnci.

Secundum antiquorum inſtrumentum erat vncus, qui infeliciter, & tarde operatur, propterea quod neque apprehendere, neque extrahere probe poteſt, quod à Chirurgo non videtur; præterquam quod dum deorſum trahitur vncus, ſuo mucrone offendere narium latera poteſt: At

noſtrum

noſtrum ferramentum, tum cito, tum tuto, tum ſine noxa apprehendit, & foras trahere totum polypum poteſt, ita vt vnica vice aliquando totum extraxerim polypum Venetiis.

Incommoda funiculi nodoſi. Tertium antiquorum inſtrumentum erat funiculus nodoſus, à naribus in fauces, & per os exiẽs, qui tractus, & retractus, modo vna, modo altera manu polypi reliquias aufert. Qui modus imperfectiſſimus eſt, difficilis, & incommodis coniunctus: Nam primo immittere acum plumbeum à naribus ad fauces, & à faucibus per os trahere, neque facile eſt, neque ſolatium patienti. Nam ſi digitis linguam tantum deprimamus, facilè interdum ventriculus ſubuertitur, & ad vomitum incitatur, quid igitur acciderit, ſi acus, & funiculus in fauces perueniat? Præterea trahere, & retrahere nodos, nonne eſt dolorem ingentem inferre? præſertim cum partes ſentientes aſpero nodorũ contactu affricantur? Præterquam quod ego certe, qui *Reliquiæ polypi vbi remaneant.* plurimos polypos Chirurgia curaui, teſtari poſſum, nunquam me vidiſſe polypi reliquias remanſiſſe in ea via, quæ à naribus ad palatum perducit, ſed omnes ad os ſpongioſum eſſe appenſas, quod à memorata via longo diſtat interuallo. Itaque nodos per hanc regionem mouere nil aliud eſt, quam corpora ſentientia irritare, interea vero omnes polypi reliquias relinquere ſuperius appenſas. At noſtrum inſtrumentum ſuo extremo lato recuruato, & incidente, facile à ſupernis oſſibus omnes abradit polypi reliquias, abſque vlla narium moleſtia. Ad explorandum autem ductum, qui à naribus ad palatum ducit, ſi forte opus ſit, recuruatum ferramentum ad id paratum eſt.

Quarto

Quarto loco antiqui vtebantur pinna, & canaliculo plumbeo cum medicamentis ad cicatricem inducendam: à nobis autem neutrum horum vſurpatum eſt, quia ſoli *vini nigri ablutio*, interdum *ſimplicis*, interdum *aluminoſi* profecit. Neque vnquam vidi in polypo extracto reliquias remanſiſſe, quæ rurſus expullularint, ac renouatæ ſint: puto ego id proueniſſe ex præcedente ferraméti opera, quod atterit polypi reliquias omnes, & quæ attritæ ex ſeipſis poſtea exſiccantur, & commoriuntur. Ex his modo facile vos ipſi eliciatis, neque inſtrumenta, neque Chirurgiam antiquorum in Polypi curatione admittendam eſſe, quin imo reiiciendam. Vide Hipp. 2. *de morbis, cap. de polypo.*

Authoris inſtrumentum reliquias polypi atterit.

De Ozæna, narium vlcere.

Cap. XXVI.

NAres intus exulcerari compertum eſt, at ὄζαιναν non quodcunque narium vlcus appellari, teſtis eſt Celſus *lib.6.cap.*8. qui ozænam *vlcera intra nares, plures cruſtas, & odorem fœdum habentia,* eſſe dixit; & Paulus quoque *lib.3.c.*24. ozænam vlcus eſſe tradidit *putridum, ex humorum acrium illuuie creatum.* Quibus vlceribus Celſus etiam dixit vix poſſe ſuccurri; puto ego propter eorum malignam naturam, quæ tum ex fluxione acri, & parua ab hepate, & capite tranſmiſſa à virulentia Gallica proueniat, quæ ozænæ vlceri ſæpe coniungi ſolet: tum vero etiam à partis affectæ intemperie, quæ humorem etiam bonum, ſi influeret, corrumperet. In quo curando præter ea, quæ medicamētorum ope fiunt, quæve tum iecur, tum caput reſpiciunt, & fluxio

Ozæna quid.

Ozæna cauſa.

fluxionem, intemperiemve arcent, & corrigunt, & decocto ligni Indici, ſi opus eſt, purgant, & præter localia etiam medicamenta appoſita, vbi non ſanatur ozæna, tunc ad eam ſanandam manus admouenda eſt. Celſus dicit, quod ſi ozæna medicamentis non cedat, quemadmodum manu curanda ſit, apud magnos Chirurgos ſe non reperiſſe. Et ſubdit: *Credo, quia raro ad ſanitatem ſatis proficit, cum aliquod in ipſa curatione tormentum habeat.* Et vera dicit Celſus, quod tormenta in curatione non arrident, & ægre ſuſtinentur; maxime autem cum in parte valde ſenſitiua, cuiuſmodi internæ nares ſunt, tormentum afferat, aut per inciſionem, aut per aduſtionem.

Difficilis ozænæ cura.

Attamen proponit Celſus ad ozænam duplicem Chirurgiam, potius ex aliorum ſententia, hoc modo: *Apud quoſdam tamen poſitum eſt, vel fictilem fiſtulam,* (notetis triplicem vocem; vel ſutilem fiſtulam, vel ſubtilem, vel fictilem, ego potius fictilem recipio.) *Igitur aliqui ſunt, qui volunt, vel fictilem fiſtulam, vel enodem ſcriptorium calamum in narem eſſe coniiciendum, donec ſurſum ad os perueniat,* id eſt, ad naſi oſſa, *tum per id tenue ferramentum candens dandum eſſe ad ipſum os; deinde aduſtum locum purgandum eſſe ærugine, & melle; vbi purum vlcus eſt, licio ad ſanitatem perducendum.*

Chirurgia prima ozænæ ex Celſo.

Proponit poſtea Celſus alteram Chirurgiam, quam nemo, vt puto, admittet. Inquit; vel narem incidendam eſſe ab ima parte ad os, vt & conſpici locus poſſit, & facilius candens ferramentum admoueri; Tum ſui narem debere, & aduſtum quidem vlcus eadem ratione curari: Suturam vero illini vel *ſpuma argenti*, vel alio glutinante. Hæc Celſus. Certè ſecare narem vſque ad oſſa naſi, & poſtea aduſtis

Alia Chirurgia ex Celſo.

Eius incõmoda.

aduſtis exulceratis partibus vulnus conſuere, nullus (vti opinor) perferret; neque etiam ſi quis perferret à prudenti Chirurgo admitti, & adminiſtrari deberet ſectio: Primo, quia inciditur tota pinnarum narium cartilago, non autem ſimplex cutis; ſecundo, quia vſque ad oſſa naſi ozæna poteſt, & conſpici dilatatis naribus, & comburi etiam, & medicamentis tandem impoſitis non incommodè curari; fruſtra igitur inciditur.

Propterea ego ſimilem quidem Chirurgiam, at longè mitiorem vobis ad ozænam propono. Immittenda cannula ferrea ſurſum per nares tam longa, vt vlceris longitudinem ſequatur, & æquet, nariumque cauitatem æmuletur, & per ipſam ferramentum candens indendum, quod tamen non niſi cannulam attingat: ſic fiet, vt ferrum candens calefaciat cannulam, & hæc nares, & ozænam, nolo autem nares ex hoc calore dolere, ſed tantum citra dolorem calefieri partem exulceratam, ad bonam laborantis tolerantiam, qua perſpecta, tunc cannula à naribus è veſtigio eximenda, rurſumque immittenda, totieſque ferramentum candens, quod tantum calefaciat, repetendum, quouſque exſiccata ſufficienter pars extiterit: ex pluribus enim iteratis vicibus fit, vt ſine dolore iterata calefactio ſuppleat vicem aduſtionis, partem ſcilicet exſiccando, & corroborando, & humores digerendo, atque ita vlcus ſanando; etenim ſi ferrum ignitum adurendo exſiccat, digerit, & corroborat, præterea vero ſubſtantiam partis abſumit, vno excepto, quod eſt partis ſubſtantiã conſumere, idem fere præſtabit, non tamen ita valide, ac velociter calefactum: quod tamen per plures vices

Authoris Chirurgia in ozæna.

Iterata calefactio ſuplet aduſtionem.

vices iteratum, tandem opus abſoluere neceſſe eſt, atque idem fere præſtare, quod candens ferrum ſemel admotum: eſtque modus à propoſito primo per magis, & minus euarians, qui ferrum candens per fictilem fiſtulam, aut calamum ſcriptorium indit. Quamuis ignorem, quomodo ferramentum candens per calamum ſcriptorium dari poſſit, abſque eo quod ſcriptorius calamus comburatur, niſi forte comburi vlcus per combuſtum calamum velimus. Sed Celſum declaremus: Calamus ſcriptorius antiquitus non erat penna ex ala anſerina, vt nunc, ſed erat fiſtula ex arundine conflata, qua tunc antiqui ſcribebant, & nunc quoque Græci ſcribunt. Quod verum eſſe, ex eodem Celſo patet, qui pinnam paſſim non pro calamo ſcriptorio, ſed pro pinna ſimpliciter accipit, vt patet *cap.* 8. *& cap.* 10. *ſeptimi libri.* Et quia inter hos quidam ſunt nodoſi, quidam enodes, eligit merito enodem calamum Celſus. Qui ferro adurendi modus omnibus partibus exquiſito ſenſu præditis, & aduſtione opus habentibus competit, vt analogon aduſtionis habeatur, & dolore vacans præſidium. Et memoriæ mandetis hoc præſidium, quo ego plurima iſtiuſmodi vlcera iuui, & curaui. Ab ipſa autem calefactione medicamenta ſuperdanda, quæ refrigerent, & ſiccent, vt eſt *linimentum ſimplex*, *vnguentum de ceruſſa*, & id genus.

Celſus explicatur.

Chirurgia propoſita electio.

De

De ſuffumigio Anglico ex Tabaco, Chirurgia naſi, oriſque communi.

CAPVT XXVII.

SOlent quoque paſſim in Anglia ſuffumigium parare ex Tabaco, ſeu herba regina exſiccata, quam ignitam,& fumum exhalantem,& alteri extremo admotam herbam per fiſtulam fictilem ore fumum illum trahunt, eoque ore repleto, vt buccas inflet, exeatque per nares. Ferunt huiuſmodi fumum ita aſſumptum, & ad cerebrum, pulmoneſque attractum, contractu ſuo valere admodum ad catarrhum ad pectus deſtillantem, & ſuffocantem. De quo tamen medicamento nonnulli conqueruntur quod caput repleat, & dolorem capitis moueat: nonnulli ſe id non pati atteſtantur; attamen in Anglia, vt dixi, eſt cum fæliciſſimo ſucceſſu in frequentiſſimo vſu.

Suffumigij ex Tabaco vtilitas.

De oris Chirurgiis.

CAPVT XXVIII.

PLurimæ in ore adminiſtrantur Chirurgiæ cum enim oris partes plurimæ ſint, nulla eſt vel minima, quæ manuum curationem non deſideret, proinde inſtrumentorum ſuppellectilem non requirat: Etenim in *labris* quatuor fiunt Chirurgiæ, in *gingiuis* duæ,in *oris partibus* duę,in *dentibus* octo, in *palato* duæ,in *lingua* quinque,in *vua* vna,in *tonſillis* vna,quę omnes interdum inciſione,ſed vt plurimum per ferramenta adurentia explentur, quod hæ oris partes,vt humidiſſimæ ſunt,ita multis pu-

Oris partes ob humiditatẽ multis eſſe obnoxias morbis.

tridis morbis patent, qui adurentibus, impenſeque exſiccantibus maximè iuuantur. Adminiſtrabimus igitur Chirurgias in ore, prout ſeſe eius partes offerunt, orſi à labiis, inde ad gingiuas, dentes, palatum, linguam, vuam, & tonſillas deuenientes.

In oris Chirurgiis progrediendi ordo.

Labia igitur quadruplicem requirunt Chirurgiam: *prima* labiorum fiſſuras curat: *ſecunda* curta labia reſarciuntur: *tertia* inciſa vſque in profundum mutuo applicantur, & glutinantur: *quarta* labium cancro affectum adimit.

De labiorũ Chirurgiis.

Ad *primam* quod attinet, Celſus *lib. 7. cap. 12.* vnam adminiſtrat Chirurgiam in labiorum profũdioribus fiſſuris, dolentibus, & ſanguinem fundentibus, potiſſimum inter loquendum, & comedendum, quas actioues etiam prohibent, cum aliis ferè oris officiis, quas Celſus præcipit inurendas ferramento tenui, quod ſpathæ ſimile quaſi tranſcurrat, non autem imprimatur: puto, hanc ſpatham futuram eſſe acutam quidem, ſed retuſa acie præditam, quo fiſſuræ profunditatem attingat, nequaquam autem ſimul comburat, & incidat, vt eſt ferramentum, quod ex altiſſima parte aciem acutam, ex altera retuſam habet.

Chirurgia in labiorum fiſſuris.

Quomodo curta labia reſarciantur.

CAPVT XXIX.

2. De quibus labiis curtis Author agat.

AD ſecundam autem Chirurgiam quod attinet, ad curtum labium reficiendum, vel naſum, vbi materia aliunde, & longius deſumenda eſt, vt in naſo, ex brachio deſumitur, de hoc autem vos remitto ad huiuſce rei ſcriptores, cum eam curationem nos experti adhuc non fuerimus.

At

At vbi materia reſarcienda aliunde petenda non eſt, tanquam à me adminiſtratam Chirurgiam vos docere inſtituo. Igitur vbi in labijs aliquid deeſt, vel illud ſit à natiuitate; vnde non paucos videmus, quibus ex anteriore oris parte, in ſuperno potiſſimum labio ad incisores dentes deeſt labium in medio, & reliquum hinc inde interius ad gingiuas adglutinatum eſt; Vel ſit labij defectus ex vulnere, ſoleo ego non aliunde, quam ex ipſomet labio materiam comparare, quod totum euenit, quia labia præterquam quod molliſſima, & humidiſſima ſunt, multum extendi etiam non difficulter poſſunt, ideoque ego in primo caſu, ſi exigua labij portio deficit, ſcarificato prius labio, & eo in primis à gingiuis omnino ſeparato, iam ſutura vtramque eius partem ad mutuum contactum adduco, ſtatimque glutino ex vtraque parte poſito, contrariiſque ſimul attractis habenulis adſtringo, atque ita ſuturæ, ne erodant, prohibeo. Interea verò labium ad mutuum contactum adductum glutinatur. Quod vt quam citiſſime ſuccedat, pulueres inſpergimus adſtringẽtes ex *bolo Armena Oriẽtali, thure, & aloë*. Sed maxime omnium ad glutinandum præſtat *oleum Hiſpanum*, cuius deſcriptionem habetis *in libro Chirurgico edito*.

Modus curandi labia curta Authoris.

Si parua labij portio deſit, quomodo curetur.

Quod ſi labij portio multa deſit, & ſub ſutura, & glutino difficulter labium adducatur, & adductum conſeruetur, in eo caſu facta labij à gingiuis ſeparatione, non ſtatim frontem labij ſcarifico, neque ſuturas impono, ſed linteo prius inter gingiuas & labium interpoſito, ne rurſus glutinetur, glutinum hinc inde appono: idque duplex, hoc eſt, alterum anterius, alterum poſterius,

Si portio magna deficiat.

quo valentius trahat, tunc ſuas habenulas ita ad inuicem traho, vt ducentem ſequantur, atque ita labium ad extenſionem ſequax reddo: vbi autem ſatis diſtentum labium ex vtraque parte eſt, ita vt iam ad contactum veniat, tunc ſcarifico, conſuo, & glutino renouato habenulas ad vnguem traho, & ita proſpere ſuccedit curatio.

3. Chirurgia labij inciſi. Tertia labiorum Chirurgia, quæ glutinat labiũ inciſum vſque in profundum, ſutura & glutino ſimiliter curatur, vt nuper in curto labio dictum eſt: neque enim glutinum ſolum ſufficit, vt in aliis faciei vulneribus, quia glutinum non comprehendit totam vulneris profunditatem, ſed tantũ vulneris ſuperficiem trahit, ſutura autem frontes labiorum per omnem profunditatem comprehendit.

4. Chirurgia cãcri labiorũ. Quarta labiorum Chirurgia illa eſt, quæ *cancrũ* à labio euellit: cancer enim ſolet non raro labrum arripere, qui quando medicamentis non cedit, & adaugetur, ac exulceratur, intolerabiles cruciatus excitat, tunc amputatur vnà cum toto labio cancro affecto. Ad quam Chirurgiam antequam deueniamus, omnia alia prius tentanda ſunt, quia eſt Chirurgia moleſtiſſima, periculoſa, magna, atque turpiſſima. *Quæ tentanda priuſquã ad ſectionẽ cancri deueniatur.* Primum igitur de cauſa oportet eſſe ſollicitos, quæ reſpiciat victus rationem, quæ ſit contraria generationi atræ bilis, itemque ſanguinem atrum, & feruentem euacuet per frequenter iteratam ſanguinis miſſionem, modo ex venis, modo ex hæmorrhoidibus: Item per fonticulos in crure, per potum lactis, aut ſeri caprini: Vltimo *Quæ medicamẽta apponenda.* impoſito in parte affecta medicamento, quod fiat ex *ſucco ſonchi*, *ſucco ſolatri hortenſis*, *virgæ aureæ*, & vbi validiore opus eſt refrigeratione, ex *ſucco*

etiam

tiam hyoſcyami cum farina milij , & oleo raſceo & *apa* , quod refrigerat , exiccat , & dolorem lenit. Quod ſi his cancer non curetur, imo increſcat, & mpenſius cruciet , & ad curam Chirurgicam deuenire coacti ſumus , amputare ipſum oportet, vbi nonnulli vtuntur ferramentis , quæ eodem tempore incidunt,& comburunt,vt ſanguinis profuſionem auertant , vt eſt,*nouacula* (vulgo *raſoio.*) Ego autem, qui dolorem etiam plurimi facio , & vtrique proſpiciendum eſſe conſulo , vbi aliqua corporis pars amputatur, laudo , vt acuta moneta ex argento , aut ligno duro, vel cornu attenuato, & acuto ſimiliter facto, fiat , ſic vt aciem habeat, & incidere vtcumque poſſit,iam aut monetam,aut lignum ſubinde , vel quicquid aliud in aqua illa forti appellata madefacimus , qua Aurifices aurum ſeparant ab argento, & ita labium totum cãcro affectum mitiore Chirurgia incidimus, poſtea totum ouum corticibus abiectis, quod & dolorem lenit,& inflammationem arcet, ſubactum ex ſtuppa imponimus ; inde pus mouentibus , purgantibus , ſarcoticis, cicatricemque obducentibus proſequimur.

Modus exſcindendi cãcrum.

Authoris modus.

De Gingiuarum Chirurgia.

CAPVT XXX.

Gingiuæ ſimiliter madeſcentes,tumefactæ,putridæ, & nigricantes , quarum cauſa dentes dimouentur, ex Celſo *lib.7.c.*12.de Dentibus,Chirurgiam omnino expoſcunt, quæ eſt,vt ferramento ſimiliter inurãtur, ſed leuiter,vt non inſidat , quia mollem gingiuarum ſubſtantiam auferret , nedum

Quã gingiuæ Chirurgiam deſiderẽt.

In magno tumore gingiuarum quæ cura cõueniat.

laxantem humiditatem. Quæ ſi ita intumeſcant, vt dentium vallum fere ſuperent, hoc prius adurere oportet leuiter, quotidie ſemel, quod fit tenuibus ferramentis, quibus ego non ſemel tumentes, liuidas, putriſdaſque gingiuas curaui: aduſtæ gingiuæ *melle* illinendæ, & *mulſo* eluendæ ſunt, putridiſque vlceribus factis arida medicamenta infricanda ſunt, reprimentia, & aſtringentia, vtputa *roſarum, & verbenæ puluis*, valentiora ſunt *malicorium*, & *galla*.

Epulidis & Parulidis Chirurgia.

Caro craſſa & putrida circa molares quomodo auferenda.

Quod ſi gingiuæ tantum tuberculo, aut exiguo abſceſſu afficiantur, prima affectio Epulis, ſecunda Parulis à Paulo *lib.6.cap.27.* dicitur, *Epulis* quidem volſella, aut hamulo eleuata præcidetur: *Parulidi* in orbem exectæ linamenta inſerimus ex Paulo. Quod ſi præter gingiuarum tumorem accedat retro magis ad molares dentes caro craſſa & putrida maxime extuberans, in eo caſu ferramenta adurentia difficulter imponuntur, tum quia propter carnis craſſitiem & denſitatem, cum multa mora non ſatis comburunt, tum propter loci anguſtiam, & partes circumſtantes, quæ non ſuſtinent candentia ferramenta: ideoque neceſſarium eſt *prius*, quantum fieri poteſt, excidere ferramentis excidentibus, ſcalpris ſimilibus, ſed longe maioribus. *poſtea* reliquias inurere, & os quoque maxillæ, quod labem contraxit. Quod ſi ſcalpra ſanguinis profluuium moueant, iiſdem aut certe aliis eadem forma præditis, ſed candentibus vtendum eſt: vt his, qui in reliquo recti, in extremo recuruati ſunt, prout vſus, & locus requirit, *poſtremo* ad reliquias putridæ carnis, & os ſubiectum, quod ex contactu putridæ, glanduloſæque & pinguis

Sãguinis profluuiũ ſcalpris quomodo ſiſtendũ.

carnis

carnis vitium contraxit, inurenda, commoda alia ferramenta ſunt, quæ per cannulam immittuntur, & obſtacula ſecundum eorum longitudinem habent, ſanarum partium contactum prohibentia, quæ ſane putridæ, & intumeſcentes carnes, & ſi ab aliis non proponuntur, mihi tamen ſunt perſpectæ, & experientia comprobatæ, & certa ac determinata ferramenta ad id fabrefacta.

De Chirurgia, qua gingiuæ eroſæ curantur.

CAPVT XXXI.

PRimum quidem ſolliciti eſſe debemus de cauſa, quæ erodit, per medicamenta aluum ſubducentia, ſed hoc tempore quod ad affectam partem attinet, confert *vinum album, ſubdulce*, in quo *radices tithymali omnium generum* ebullierint, in ore bis die detentum. Quæ quidem operatio proprie Chirurgica non videtur dici poſſe.

De dentium Chirurgiis.

CAPVT XXXII.

IN dentibus autem ſeptem fere Chirurgicæ operationes adminiſtrari ſolent. *Prima* dentes conſtrictos, valideque commiſſos aperit, ne æger fame pereat. *Secunda* immunditiam, & oris fætorem tollit. *Tertia* dentes carioſos, ac perforatos ad cariem inhibendam iuuat. *Quarta* foramina dentium auro implet, ad præſeruationem eorumdem. *Quinta* dentes in alieno loco genitos, intra linguam, extra vero buccas offendentes eximit.

Sexta dentes in alieno loco obortos, eademque incommoda afferentes retundit. *Septima* dentes mobiles, dolentes, carioſos extrahit.

Prima operatio in dentibus eſt reſeratio dentium.

Vt ergo primam explicemus, ſcire oportet, bifariam poſſe dentes conſtringi, valideque committi, *conſulto* videlicet, vel *coacte*. Vbi *conſulto* fit, vt in pueris, & melancholicis, tunc cauſa ſymptomatis non pertinet ad partem affectam: ſi *coacte*, tunc cauſa morbi eſt in partibus motui ſurſum maxillæ deſeruientibus, quæ vel primario afficiuntur (vt ſi tumor occupet muſculos) vel per conſcenſum à cerebro, (vt in conuulſione.) Si igitur conſtrictio dentium non habet cauſam in muſculis ſurſum maxillam mouẽtibus, ſed accidentalem, (vt in pueris propter obſtinationem, & melancholicis) interdum non eſt difficile os aperire cum validis inſtrumentis, quorum vnum eſt pro pueris, alterum pro natu maioribus: interdum neque etiã eſt ita facile dentes, & os reſerare. *Non eſt*, inquam, *ita facile*, potiſſimum in melancholicis; qui immenſo conatu, & validiſſimo motu aſtringunt, & ſurſum trahunt maxillam: validiſſimum autem eſſe maxillæ motum ſurſum, illi facile concedent, qui viderunt dentibus & ſua inferiore maxilla trabem geſtari ducẽtorum, & quinquaginta librarum pondo, ſed & plures, & robuſtiſſimi muſculi maxillæ validum eorum motum quoque atteſtantur. Si cauſa à muſculis dependet, aut ex tumore, vel conuulſione, in eo caſu, ſi ſine dolore affectio eſt, licet: ſi vero cum dolore dentium valida commiſſio eſt, non licet vi, & ferramentis propoſitis aperire, ne forte maius ſubſequatur malum, quod cerebrum afficiat cum mortis periculo, niſi forte

Motum maxillæ ſurſum eſſe validiſſimũ.

præ

præmiſſis lenientibus ad muſculos. Sed ſi hæc parum valent, omnino abſtinere oportet à ferramentis, & alia via, ne ægri fame pereant, prouidere.

Triplex eſt modus in hoc caſu cibum exhibendi: fuere, qui cibum liquidum porrexere, veluti per infundibulum poſita fiſtulæ extremitate intra os per locum, vbi aliquis dens deficit: alij vnum, atque alterum dentem dedita opera excuſſere: vel forte etiam ægro ſuccurri poteſt liquido cibo per cannulam recuruam intra gingiuas extremas poſitam immiſſo. Sed ſi id fieri non poteſt, dupliciter miſeris ſuccurritur, vel ægrum alendo per clyſteres in anum immiſſos ex contuſo pulli, aut iuſculis pinguibus, & conſummatis vulgo dictis, qui modus omnino ægre nutrit, quod per venas pauciſſimas, & minimas, & forte non plene coctus cibus attrahatur. Vel tandem ſuccurritur modo à me nuperrime excogitato, & eſt, vt per fiſtulam argenteam paulo recuruatam per nares in palatum liquidum cibum immittamus, & probus (vti opinor) eſt modus, præcipue ſi cannula agnino inteſtinulo obuoluatur niſi forte eam ſecum afferat difficultatem, ne cibo è naribus cadente epiglottis in laryngem recuruetur, quamobrem ſuffocationis periculum immineret: quem modum (vt libere, & ex animo dicam) non fui expertus, nam ſi ſuffocationis periculum aliquod imminere exploratum fuerit, hic modus abigendus erit, ſin ſecus, recipiẽdus, quod in ſano homine experiri licebit.

Qua ratione cibãdi ægri dentibus conſtrictis.

Modus cibandi ab authore inuentus, ſed ambiguus.

Cum autem huc vſque locuti fuerimus de aſtrictione, & valida dentium commiſſione quæ conſulto fit, vt in pueris, & melãcholicis, & Chirurgia

corrigitur ſuperius narrata, ſupereſt, vt ad alteram dentium commiſſionem, quæ non conſulto, ſed coactè fit, vt propter conuulſionem, aut fluxum, aut tumorem, aut alia de cauſa Chirurgiæ adhibeamus operam Hæc vero erit, vt dentes diducantur, & os aperiatur, vt ægrotantes cibum capiant, & ne fame pereant: quod inſtrumentis duobus abſoluitur, quę quidem robuſtiſſima ſunt, propterea quod robuſtiſſimum motum ſunt ſuperatura, qualis eſt maxillæ motus ſurſum: puto aliquos veſtrum vidiſſe quendam, qui ſuſtulit ſcabellum nuceum dentibus apprehenſum, cuius pondus quinquaginta libras excedebat, & alium ſaccum tritico plenum.

Chirurgia dentiũ coactè clauſorum.

2. *Chirurgia oſtracodermatis.* Secunda Chirurgia dentium immunditiam, & oris fœtorem tollit, dum rubiginem ſeu corticem quaſi oſtreum adnatum adimit, *oſtracoderma* dictũ: quod præſtant inſtrumenta tenuia ex lato ſpecilli mucrone, & pro magnatibus argentea.

3. *Curatio dentium carioſorum.* Tertia Chirurgia eſt, qua dentes carioſi, & perforati ad cariem ſiſtendam aduruntur, quod primo infundibulo argenteo ad foramen impoſito, deinde *oleo de ſulphure*, aut *vitriolo*, aut *alio liquore aliquo* inſtillato: poſtea vero ferramentis candentibus in foramen adactis abſoluitur. Quo facto,

4. Quarta ſequitur Chirurgia, quæ eſt foramen auro foliato implere ad præſeruationem.

Chirurgia dentium in alieno loco natorum.

5. Quinta Chirurgia eſt, quomodo dentes in alieno loco geniti intus linguam offendentes extra vero buccas, eximantur: id quod exciſione fit, videlicet ferramento, quod naturam, fomamq; mordentis vulgo appellati habet pro externis. Pro internis autem aliud diuerſa forma præditum.

Sex

Sexta dentium Chirurgia, vt dentes in alieno loco oborti, & exciſi, aut linguam, aut buccas adhuc ſua aſperitate irritantes, pungenteſque retundantur, quod fit lima, ſeu ferramento limæ aſſimillimo. 6.

Septima dentium Chirurgia eſt quomodo dentes, qui aut vacillant ac dimouentur, vel dolent, vel carie pertuſi ſunt, vel oris fœtorem inducunt, eximantur. Extractio expletur inſtrumentis, de quibus antequam dico, operæ pretium eſt, vos admonere, *nullo modo dentes extrahendos eſſe ſine multa cautione, & præparatione, quæ faciliorem extractionem exhibeat*, propterea quod qui ſine hac præparatione dentes vi extraxerunt, nonnunquam etiam totam maxillam ex putredine amiſerunt, propterea dicebat Celſus: *Dens hærens cum ſummo periculo euellitur. Mirabilis Celſus in omnibus, quem nocturna verſare manu, verſare diurna conſulo.* Ego pluries aut dimidiam maxillam in fruſtula extraxi, aut etiam totam putrefactam ex vnius dentis extractione: *maxilla* enim, *vbi eam arripuit pus, facillime putrida tota euadit*, propterea quod præter externam laminam denſiſſimam, eamque tenuiſſimam, qua incruſtatur, tota reliqua poroſa, fungoſaque eſt, proindeque putredini contrahendæ idonea redditur. Præparatio autem eſt, vt aptis inſtrumentis circumradatur dens, vt gingiua ab eo reſoluatur, vt dicit Celſus, denteſque ſuperiores maius periculum faciunt, quod tempora, & oculi concuti poſſunt in ſuis alueolis. Præſtant autem id tenuia, acuta, oblongaque ferramenta, dentiſcalpia appellata. Ad extrahendos autem dentes plurima Chirurgi vſurpant ferramenta, quorum alia ſunt

7. *Dentium extractio.*

Dentes non temere extrahendi, & quare.

Celſi commendatio.

Maxilla cur facile putreſcat.

Dens extrahendus quomodo præparetur.

Authoris fidelitas.

ſunt dentiſcalpia, alia vectes trifidi, alia forcipes varij, de quibus infra.

De Chirurgia dentium conſtrictorum.

CAPVT XXXIII.

Duplex difficultas in hac chirurgia.

IN ea chirurgia, quæ pertinet ad conſtrictos dentes, quam ego excogitaui ex tempore, duplex difficultas exſurgebat: *altera*, vt in cannula immittenda moleſtia concurreret ex inſolito extranei corporis contactu: *altera* ex periculo ſuffocationis. Primum incommodum iam ablatum & remotum eſt, quia domũ reuerſus fui expertus immittere ſyringam ad mulieres factam in nares vſque ad fauces, & ad fauces perueniens nihil omnino perſenſi, quod moleſtum eſſet: ideoque tota difficultas ex eo pendet, vt liquor cadens in fauces non cadat in laryngem, & periculum ſuffocationis inducat, cui propterea occurrendum puto duobus modis: vel vt ipſa cannula *vltra* laryngem, vel *citra*, materiam eructet: ſi vltra, certum eſſe, ipſam in gulam deſcenſuram, neque vllum ſubeſſe periculum, vt in laryngem labatur. Quod ſi citra, in eo caſu epiglottis recuruabitur, & laryngis foramen occludetur, vt ſolet etiam naturaliter in cibi deſcenſu euenire. Quod ſi quis vtrumque fieri neget, ſed in laryngem deſcenſurum cibum velit, iam habeo præſidium præparatum, vt cannula ſit ita recuruata, vt ſuo extremo cibum porrigat in oris amplitudinem anterius; ita vt prætereat columellam palatum verſus abſque vlla difficultate. Atque ad hoc perſuadendum, & probandum, oportet per caput mortuum periculum facere, & ſyphonem cum infundi

Periculo ſuffocationis duobus modis ſuccurritur.

Autoris cannula.

fundibulo parare, quod ex altero extremo longius ſit, & magis recuruatum, vt materiam eructet anterius in oris amplitudinem, ante vuam palatum verſus.

Experiri quoque & alterum oportet, vt materiam eructet poſt vuam retro verſus fauces ſupra epiglottida. Forteque tertium experiri commodum erit, quod cannula in altero extremo tam modice ſit recuruata, vt materia deſtillet in gulam retro poſt laryngem: quo in mortuo corpore triplici facto periculo, poterimus ſimiliter & in viuo facere. Sit autem alimentalis materia, quæ per ſyphonem porrigitur omnino fluida, tum propter anguſtiam, & longitudinem meatus, tum propter dictum Hippocratis, quod *facilius eſt refici potu quam cibo*; vt eſt pulli contuſum liquidum, aut iuſculum conſummatum dictum, aut aqua carnis, aut vinum, ſi licet.

Aliud experimentum. *Tertium experimentum.* *Cibus iniiciendus qualis.*

Hæc dum ita conſidero, vt probabilem nouam viam ægros cibandi efficiam, quidam meus Auditor amantiſſimus, & mihi familiariſſimus, aliam detexit viam longe faciliorem, quæ eſt per foramen poſt extremos dentes naturaliter inſculptum, & pone oris amplitudinem pertuſum, in quod cum digitus ingrediatur, longe facilius ingredi cibus poterit per fiſtulam recuruatam immiſſus. Qui tamen modus difficultate non vacat, quia vbi conſtricti ita dentes ſunt, omnino & conuulſi ſunt muſculi maxillæ, cum quibus & buccarum quoque muſculi, & forte etiam ipſa lingua conuulſa eſt. In quo caſu etiamſi cibus in oris amplitudinem perueniat, tamen non poteſt vltra ad deuorandum propelli. Ideoque tũc prior Chirurgia iam propo-

Alius modus cibandi. *Difficultas huius vltimi modi.*

ſitã

ſita per nares ex vſu eſt, quæ cibum ad intimiores fauces porrigit. Quod ſi buccarum muſculi conuulſi non ſint, nec maxillæ oppreſſæ, vt non difficulter fiſtula ingrediatur, vſupari & hic modus poterit.

De Inſtrumentis extrahendis dentibus idoneis.

CAPVT XXXIV.

Varia inſtrumentorũ nomina vnde deſumantur.

QVod ſpectat ad ferramenta ad eximendos dentes idonea, ſcire licet, nouem proponi ferramenta, quæ nomina ſumpſerunt partim ab ore, partim à roſtris animalium, hoc eſt, eorum figura, quamuis plæraque ſub nomine forcipis cõprehendantur: quorum alia ad molares dentes euellendos apta ſunt, quæ *pellicani* vulgo appellantur, quod pellicano volatili roſtro interius ſpectanti ſimilia ſint, & firmantur vna baſi ad alios dentes, alia vero roſtrum animalis imitantia dentem euellunt. Duo autem ſunt pellicani, prout duplex eſt ordo dentium extrahendorum, dexter, & ſiniſter: ſuperior & inferior.

Pellicani duo.
Roſtrum.

Succedit ad inciſores dentes euellendos alterum inſtrumentum, quod videtur imitari roſtrum.

Roſtrum coruinũ.

Quartum ferramentum videtur imitari roſtrum coruinum, atque eo vtuntur ad radices dentium euellendas.

Quinti & ſexti inſtrumenti vſus.

Quintum & ſextum appellantur vulgo *cagnoli*, quod firmum canis morſum imitentur: valentque ad eos dentes euellendos, ad quos pellicanorum priorum opera non pertingit, aut melius aptantur, quam pellicani.

Septi

Septimum dicitur *terebra*, vulgo *triuellino*, & vectis vicem ſupplet, quia ad diducendos inuicem dentes ſubſtituatur, qui arcte inuicem ſunt aſtricti, & compaginati, vt ſine difficultate euellantur. *Terebræ vſus.*

Octauum vectis trifidus appellatur, quod tres cuſpides habeat.

Nonum ſunt *dentiſcalpia*, quæ primo loco vſurpantur, ſeparantque dentes à gingiuis vt promptius euellantur, & ſine periculo euulſionis maxillæ. *Dentiſcalpiorũ vſus.*

Octaua & vltima dentium Chirurgia, & operatio eſt, reficere erutos dentes, & dentium defectum per æquiuocos dentes corrigere, nimirum ex ebore, aut oſſe quopiam, vt tibia bouina, efformatos, & filo aureo ligatos, vt conſiſtant. Quo præſidio plurimi tum turpitudinem corrigunt, tum locutionis vſum ſatis commode explent, primoribus præcipue dentibus ſubſtitutis. *Dentium reſtitutio.*

De Palati Chirurgiis.

CAPVT XXXV.

IN Palato fit Chirurgia, cum palatum deficit, quia eroditur; quod contingit vel à prima natali die, cum infantes ſine palato oriuntur, qui lac ſugere non valentes, tandem moriuntur, vt ego vidi: aut deeſt palati portio poſt ortum, quia præter eroſionem os quoque ſubiectum corripitur, quæ affectio loquelam deformat, & cibum potumque par nares magna ex parte patientes regerunt: eſtque affectio, quæ non raro morbo Gallico adiungitur, ipſumque ſequitur. Corrigitur ſpongia,

vel

Palati eroſi correctio. vel goſſypio, vel lamina argentea, quæ palato appendatur, vt foramen obſtruatur.

Oſſis in palato detecti inuſtio. Altera palati Chirurgia eſt, cum os detectum, ne vlterius caries procedat, tenuibus ferramentis inurimus.

De Linguæ Chirurgiis.

CAPVT XXXVI.

Depreſſio linguæ quomodo fiat. LInguæ vna Chirurgia eſt, vt lingua deprimatur, quo vitium aliquod aut in ore, aut in faucibus conſpiciatur, & medicamenta etiam imponantur: quod fit inſtrumento, quod à Paulo *lib.6. cap.*30. linguæ ſpatha appellatur, *gloſſocathocon.* Sed ſi id parum valeat, quod in faucibus affectio ſit, aliis duobus inſtrumentis altero maiore, pro adultis, altero minore pro pueris, ſuccurritur.

2. *Linguæ deterſio à craſſo excremẽto.* Altera linguæ Chirurgia eſt eiuſdem deterſio à craſſo excremenro ei adhærente, vt in febribus, quod fit primum ſpongia in globuli ſpeciem contorta, extremo ſpecillo alligata, & vino albo, aut aqua hordei, aut aceto, aut omphacio permiſto expreſſa. Vtuntur quoque arundinis corticis portione acutie prædita, & in oualem figuram efformata. Ad eandem etiam ſimilitudinem parantur inſtrumenta argentea ac ferrea, acutie prædita.

3. *Inciſio vinculi linguæ ſubiecti. Obſtetricũ temeritas.* Tertia linguæ Chirurgia eſt, vt adminiſtretur, quando ſubiectum linguæ vinculum inciditur, de qua antequam dico, vos admonitos velim de obſtetricum temeritate, quæ paſſim in quocumque naſcente infante vngue, quem paratum, & acutum ad id perpetuo geſtant, incidunt ſub eorum lingua ligamentum, quod opus niſi præſtarent, poſſe loqui infan

infantem nequaquam credunt: quaſi vero natura (ô admirabilem inſcitiam) non poſſe loqui hominem, qui locutionem tanquam hominis propriam actionem obtinet, ſine vnius fatuæ mulierculæ opera, quæ ipſi auxilietur, & præſidio ſit. Et ego vidi infantem nuper natum, qui diutius ita detinebatur, vt expectarent ſecundas, qui neque plorabat, neque quicquam forte moleſtum perſentiebat, cum vero obſtetrix vinculum abſcidit vngue ſub lingua, ſtatim ex dolore plorauit. Sed hoc minimũ eſt, illud certe longe maioris momenti eſt, videlicet propter eam vnguium Chirurgiam, inflammatione oborta, ſæpenumero infantes papillam apprehendere nequeunt, neque lac ſugere, propter quam cauſam ſæpenumero emoriuntur: quodque adhuc longe peſſimum eſt, omnem mortis cauſam, vel in partum, vel ſimpliciter in impotentiam papillam apprehendendi, vel in quodcunque aliud, quam in veram obſtetricis culpam, reiiciunt. Et credatur, quia vera profero, miror valde, quod lege ſancitum, cautumque non ſit, vt prohibeantur infantum neces. Vos igitur moneo, vt præcipiatis, ne obſtetrices filios, prolemque veſtram, aut aliorum attingant. Quod ſi vinculum in lingua maius fuerit, quam par ſit, poterit quocunque tempore excindi, quod raro tamen, imo rariſſime accidit, quia natura non hominem conderet ad loquendum idoneum, niſi etiam inſtrumenta ad id aptiſſima conſtrueret. Quod ſi ex centum millibus vix vnus naſcitur cum hoc ligamento, quod Chirurgiam expoſtulet, nihil intereſt. Quod ſi eueniat, ſolemus primo præcipere, vt æger linguam extra dentes exerat, deinde eam Celſus

Natura homini ad loquẽdum apta inſtrumenta miniſtrat.

vollella ſed nos forcipibus apprehendimus: Interdum neque his apprehendere poſſumus, vt in pueris, qui linguam exerere aut neſciunt, aut certe nolunt; ſed apprehendimus, ſi primo faciamus, vt plorent, deinde poſito inter duos digitos, pollice, & indice ſiniſtræ manus, linteo tenui aſpero, quo detineatur lingua, foras trahatur, & ſurſum reuellatur, ac recuruetur, quo vinculum appareat: tandem dextra manu vinculum incidimus. Sumptoque ſcalpello incidente modice ad cuſpidem recuruatum, ad modum exigui cultri vnius tantum oblongioris aciei factum, vinculum tranſuerſe ſecamus ſemel, bis, iterumque, donec vniuerſum ſit diſſectum, tum vero à lateribus poſitas vinculi partes, magna cura adhibita, ne ſubiecta vaſa violentur, quod ſub Chirurgo Anatomes perito euenire non poteſt, qui vaſa ſub lingua nouit. Poſtea *vino nigro* os abluitur interdum *diamorone* admixto, & ita ex ſe ſanatur locus. Et plerique quidem vbi conualuerunt, expedite loquuntur: quod euenit, cum impedimentum à ſolo vinculo pendet: At ſi interius recondita, abſtruſaque cauſa concurrat, non ſequitur effectus.

Pueris quomodo incidatur.

Effectus huius incisionis.

4. Quarta linguæ Chirurgia eſt inciſio tumoris ſub lingua, qui *batrachium* (vulgo *ranula*) dicitur, & à Celſo proponitur *libro* 7. *cap. de abſceſſu ſub ſub lingua.* Vidi aliquando adeo ingentem, vt omnes ferme oris actiones labefactarit; ſub genere abſceſſuum reponit Celſus: ergo materia in tunica, ſeu folliculo continetur, & cum mollis ſit tumor, ad meliceridis naturam accedit; quo præciſo mellea veluti materia exit. Et quamuis meliceris

Ranulæ curatio.

medi

medicamentis ſanari ſoleat, in ore tamen non ſanatur propter copioſiſſimam humiditatem perpetuo ſub lingua tanquam à puteo quodam ſcaturientem. Celſus curationem ex manu docet, quæ folliculum extrahit. Sed cum exiguus eſt abſceſſus, vnica ſectione eſt contentus: Cum amplior, præcipit ſummam cutim ad tunicam vſque excidendam eſſe: deinde vtrinque oras hamulis excipiendas, & tunicam vndique circundatam liberandam eſſe magna diligentia per omnem curationem adhibita, ne qua maior vena incidatur. Ego vero, qui locum ſub lingua incommodum eſſe ad folliculum extrahendum, & ad ſectiones multas efficiendas expertus ſum, dimiſſo folliculo, vnam tantum ſectionem molitus ſum, & eam quidem, quo fieri potuit, per ſummum tumorem longiſſimam. Sic enim & tota ſtatim expurgata materia eſt, folliculus ſenſim putrefactus exiuit, & locus tandem ſanandus eſt medicamentis, in principio quidem lenientibus, vt *decocto maluæ*: inde vero deterſoriis, vt *vino albo cum melle roſaceo*, aut *diamorone*: demum cum *oxymelite*, vſque dum purum appareat vlcus, & folliculo prorſus liberum: tertio loco ad cicatricem inducendam *vinum nigrum alumini admiſtum* in ore detentum.

Modus incidendi ranulam Celſi.

Authoris modus.

Medicamenta adhibenda poſt ſectionem ranulæ.

De Vuæ Chirurgia.

CAPVT XXXVII.

VVa cum recedit à ſua naturali magnitudine, ſiue craſſefacta, ſiue inferius producta ſit, quæ voci, & deglutitioni officiat, curanda eſt.

Vua affectus quãdo medicamentis

curan-tur. Curatur autem, ſi ex inflammatione talis euaſerit, medicamentis refrigerantibus, & aſtringentibus, vt eſt aqua hordei cum omphacio. Quod ſi ex relaxatione à pituitæ influxu accidat, ſimiliter medicamentis pugnandum eſt, medicamentis inquam, valde aſtringentibus, & digerentibus; cuiuſmodi aut decocta ſunt, aut pulueres ex *corticibus granatorum cum exiguo pipere* per paruum cochleare ad id factum admoti, & hucuſque vuæ affectiones Chirurgia non indigent.

Quando Chirurgiam deſiderent. At ſi vua vel ex inflammatione obnigruerit, aut ex pituitæ defluxu albida facta fuerit, mollis, hebes, ſenſuque carens, aut putrida tandem facta, vti non raro accidit lue Gallica affectis; in eo caſu tanquam mortua præcidenda vua eſt, antequam corruptione vicina pars vitietur. Quam Chirurgiam Celſus molitur ita, vt volſella vua apprehenſa, ſub ea quicquid volumus, excidamus. Ego autem in praxi difficile admodum eſſe expertus ſum, in anguſtiſſimo, & profundiſſimo oris loco, & obſcuro volſella vuam apprehendere vna manu, altera vero excidere, præſertim cum linguæ quoque depreſſio à tertia manu requiratur. Ideoque omiſſa volſella, & depreſſa lingua, forficula ſtatim vuam præcidi, & à præciſione facta exiguum ferramentum in cochlearis formam ad vuæ Chirurgiam factum, bene calefactum, nequaquam ignitum, admoui, quo calor natiuus vuæ fere extinctus roboretur, & reuiuiſcat, vt vita partis euaneſcens à calore roborata reuocetur. Ignitum autem cochleare admouere veritus ſum, ne caruncula tenuis & pendula ſub igniti ferri contactu magis, quam par eſt, abſumatur: Nam ea nimis

Authoris modus excidendi vuam.

decur

decurtata, refrigeratos eſſe pulmones, & difficilem obortam fuiſſe reſpirationem, & aſthma experti ſumus.

De Tonſillis.

CAPVT XXXVIII.

TOnſillæ à Celſo appellantur *glandulæ*, quæ initio faucium mutuo opponuntur, ideoque à Græcis ἀντιάδες dictæ ſunt, quaſi inter ſe contrarias dixeris, in quarum medio columella eſt, quamuis columella potius in fine palati, tonſillæ vero in principio faucium à lateribus hinc inde ſint. Proponitur tum à Celſo, tum à Paulo Chirurgia, vbi ex inflammatione obduruere, & deglutitioni, reſpirationique negotium faciunt. Ego, qui nequaquam ex leui cauſa extrahendas eſſe duco, quod Chirurgiam difficillimam, ne dixerim periculoſiſſimam exiſtimem, tum propter earum exciſionem ex loci anguſtia, & longitudine arduam; tum propter ſanguinis profuſionem glandulis fere coniunctam, & familiarem, cum ad vaſorum diuiſiones veluti cunei incumbant; quam formidat etiam Paulus infra: omitto inflammationem, quæ in faucibus periculoſiſſima eſt, & cum iis glandulis coniungitur, abſtinendum à Chirurgia ex Paulo cenſeo, quibus de cauſis fit, vt multi perpetuo huiuſmodi glandulas tum tumidas, tum etiã pertuſas geſtent, ita vt neque patientes neque Medici Chirurgiam hanc adminiſtrent. Quo magis admiror auctores, qui rem hanc valde facilem proponunt, ita vt ſolis digitis ipſam auferri poſſe exiſtiment. Vnde Celſus dixit, oportere digito circumradere,

Tonſillæ quæ dicantur.

Quando Chirurgiam requirant.

Chirurgia tonſillarum difficilis ob varias cauſas.

& euellere. Si ne ſic quidem reſoluuntur, hamulo excipere, & ſcalpello excidere, quod etiam quam difficillimum eſſe, vnuſquiſque videt. Vtcumque dicat Paulus, manum eſſe admouendam glandulis, præſertim albis, contractis, & anguſta baſi firmatis: ſed ſi putrefactæ interdum glandulæ ſint, hamulis apprehenſæ, extrahendæ ſunt. Idque non difficulter euenit, ſi vndique paulo minus ſeparatæ, aut parum appenſæ ſint. Ad quod opus præſtandum Paulus primo iubet, vt miniſter ſpatha ad comprimendam linguam facta, & *Gloſſocatocon* appellata, linguam deprimat: poſtea Chirurgus hamulo acuto per tonſillam tracto, ipſam, quantum licet, ad ſe trahat, ita tamen, vt membranæ non euellantur. Poſtea monet Paulus, vt totam tonſillam ex baſi amputemus ſcalpro (nos potius dicamus ſcalpello, quia infra non ſcalprum, ſed ſcalpellum nominat) ſcalpello igitur amputabimus ad ligandum apto, quod Græci ἀγκυλότομον nuncupant: & deſcribens, quid ſit ἀγκυλότομος, ait eſſe *duo inſtrumenta aduerſos acie inflexos habentia.* Etenim ἀγκυλότομος eſt vox deducta ab ἄγχω, quod ſignificat laqueo ſtringo, & τόμος, quod ſignificat inciſionem, quaſi ſit inſtrumentum, quod ſtringendo, vt laqueus etiam incidit. Succiſa igitur tonſilla ex vna parte, alia quoque ex altera incidenda eſt: poſt monet Paulus eſſe aqua frigida, aut poſca gargarizandum; & in metu profuſionis ſanguinis, nunc *deluto rubi, & roſarum rubearum, & myrti* vtendum, nunc *plantaginis, & ſymphyti ſucco,* aut *paſtillo ex electro,* & alia pleraque Paulus proponit, & docet.

Curatio tonſillarũ ſecundũ Paulum.

ἀγκυλότομος quid.

Authoris, &c.

Ex quibus licet colligere, quod à principio dicebamus, neque facilem, neque omnino tutam hãc

Chi

Chirurgiam eſſe. Ideoque nos, qui omnem in hoc opere vitandam eſſe violentiam volumus, tentauimus primo vecte ipſam à ſubiectis partibus diducere, & reſoluere, & vbi reſoluta eſt, volſella tenuiſſima, ac longiſſima apprehenſam ita foras trahere, vt dextre trahentem quaſi ſua ſponte tonſilla ſubſequatur.

Quomodo ſpina, aut oſſiculum, aut quiduis aliud inter comedendum in faucibus firmatum, eximatur.

CAPVT XXXIX.

ALia operatio, quæ ſtatim tonſillis ſuccedit, & ad internas magis oris partes, fauces nimirũ pertinere videtur, ea eſt, qua corpora nonnulla, vt piſcis ſpina, aut oſſiculum angulatum, aut aliud id genus, inter deglutiendum faucibus hærens, neque deorſum in ventriculum deſcendens, extrahuntur: quæ corpora præter quam quod deglutitioné cibi impediunt, dolore etiam excruciant, inflammationemque in faucibus, ex acuto ipſorũ contactu mouent, non raro etiam pungendo continuũ ſoluunt, & exulcerant. Eximuntur extranea hæc corpora multis modis; ſi ſint in conſpectu, volſella, quæ ab extrahenda ſpina Græcis, & Paulo ἀκανθάβολος dicitur, extrahemus. Quo loco id ſcire conuenit, quod ex Celſo paſſim *volſella*, & *vulſella* dicitur ferramentum ad quidpiam apprehendendum aptum; cuius generis duo ſunt etiam alia ferramenta, *forfex* nimirum, & *forceps*, quæ tamen à volſella eo diſtinguuntur, quod forfex incidat, quod non facit volſella, & forceps maius, validiuſque ferramentum ad rumpendum etiam

Quomodo corpora in faucibus hærentia eximantur, ſi ſint conſpicua.

Differentia inter forficem forcipem, & volſellam.

Volſella quid. Vnde ſic dicta.

idoneum ſit,quod volſellæ non competit. Eſt igitur volſella *ferramentum ad quidpiam apprehendendum, foraſque euellendum, extrahendumque idoneum:* vnde volſella forte à vellendo dicta eſt, eo quod euellat, & eſt ferramentum, quod vulgo (*molletta*) dicitur,& eſt illud,quo mulieres ad pilos ex ciliis, & aliis corporis partibus euellendos,vtuntur,vt eſt apud Martialem de vetula loquentem: *Purgentque ſæuæ cana labra volſellæ.* Cuius propterea non vnam eſſe formam ex Paulo *lib.6.cap.52.* elicitur, vbi loquens de ſpina in gutture ait; *quæ igitur in conſpectum veniunt, volſella,quam Græci appellant ἀκανθάβολον, eximemus*: quamuis in Codice Græco non habeatur volſella, ſed tantum ἀκανθάβολον, quod ego opinor eſſe inſtrumentum longiſſimum,& tenue admodum, *Forfex,* & *forceps* forte diſtinguuntur,quod prior apprehendendo incidit, & eſt vulgo(*la forfetta*)poſterior vero apprehendendo ſtringit,& rumpit,eiuſmodi ſunt fabrorum ferrariorum forcipes,vulgo(*tanaglie*)vnde apud Grammaticos. *Forfex incidit, conſtringit forcipe ferrum,* & Virgil. *Verſantque tenaci forcipe maſſam.*

Differentia inter forficem & forcipem.

Inſtrumentum autem illud oblongum duplex eſt,alterum rectum,alterum recuruum, vtrumque autem volſella dici poteſt, quorum alterutro pro opportunitate vtendum eſt.

Quod ſi ſpina, aut oſſiculum hiante ore, & lingua inferius depreſſa, oculis non pateât, quod imis faucibus inſideant ad gulam, multipliciter ſpinam Paulus extrahit ex aliorum ſententia, dum ait: *Sunt, qui dicant maiores eſſe deuorandas moles, vt caulem lactucarum, & panis buccellam: alij vero ſpongiam puram, mollemque exiguæ magnitudinis lino*

alliga

alligatam deglutire iubent, linoque apprehenſo retrahi, idque frequenter effici vt ſpina ſpongiæ impacta educatur: alij vero à cibo ventriculum ad vomitum aut digitis, aut pennis in os demiſſis ciendum volunt, ita enim vna cum cibo ſpina, aut oſſiculum exit.

Ego autem, qui neque etiam hiſce remediis ſpinam, aut oſſiculum è faucibus exiiſſe vidi, ſumpta candela ex alba cera facta, & craſſa quanta eſt minimi digiti craſſities, & recuruata iuſſi, vt à patiente ab ore in fauces demitteretur, donec impulſu corpus extraneum in ventrem deſcenderet. Sed aliquando neque etiã hoc iuuit præſidium, in quo caſu neceſſitate coacti negotium totum tempori, & naturæ commiſimus: mulier enim cum oſſiculum bifurcatum ex ſumma columbiala deglutiſſet, & in itinere remanſiſſet; nulliſque remediis extrahi potuiſſet, ita multos dies manſit, poſtea tuſſi oſſiculum reiectum eſt, non quidem integrum, ſed multas in partes comminutum quoquo modo, ſeu diuiſum, atque in ſuis angulis retuſum. Progreſſu enim temporis calor naturalis concoquendo, & alterando corporis externi ſubſtantiam immutat, & imminuit. Paulus dicit modo concoqui, modo in pus verti ſpinam, vtraque lectio veritati congruit: nam cum calor naturalis alicuius partis in aliquam agit materiam, eo actionem dirigit, vt materiam in ſubſtantiam propriam partis vertat, quod fit alteratione, & concoctione: vbi vero materia immutanda non eſt apta in ſubſtantiam agentis mutari, tunc natura, & naturalis calor partis ipſam in pus vertit, vti forte euenit ſpinæ, aut oſſiculo faucibus inſidenti. Nos igitur à natura edocti in hoc caſu id moliri debemus,

Author candela in hac vtitur.

Vel natura negotium cõmittit.

Author quibus in hoc caſu medicamentis vtatur.

quod Paulus ex Leonide præcipit, naturæ operam, id eſt, concoctionem adiuuandam eſſe aliquo concoquente medicamento ceruici appoſito ex hordei farina confecto: nos autem imponimus Cataplaſma ex *radicibus althææ cum farina ſem. lini, & fænugræci, ſapa, & oleo amygdalino*, expectantes, donec corpuſculum aliqua ex parte imminutum, concoctumque exeat.

Quomodò cibãdi febricitantes, quibus oris partes exiccatæ.

Superſunt vltimo loco duæ Chirurgiæ, quæ pertinent ad os, & oris partes, & docent, quomodo nutriri debeant febricitantes valida febre correpti & imbecilles redditi; plerique enim ſunt, qui propter continuam, & ardentem febrem adeo exiccatas, ac duras partes oris habent, & faucium, atque in ſumma omnium, quæ faciunt ad cibum degluțiendum, vt tametſi cibus omnino liquidus ſit, impelli tamen retro ad fauces, & deuorari ſeu degluțiri nequeat: interdum vero ægri non deglutiunt cibum, quia mens ægrotat, & labat. Quare nos opem ferimus inſtrumentis, quæ cibum ad poſtremas oris partes deducunt, & comportant, ad quas vbi peruenit, deſcendit, ingeriturque, & ſunt duo, alterum è ſtanno, alterum ex aurichalco, quæ ſuo tempore maximè neceſſaria ſunt.

Qua ratione cibandi ægri, qui caput attollere nequeunt.

Altera Chirurgia habet vſum in iis febricitantibus, & ægris, qui ob virium imbecillitatem caput attollere à puluinari non poſſunt, ideoque coguntur iacentes cibum & potum ſumere, & ego multos vidi ad vomitum fuiſſe incitatos, & cibũ iamiam aſſumptum regeſſiſſe, non ob aliam cauſam, niſi quia cum vellent ad cibum ſumendum ſtatim caput imbecillum à lecto attollere, conſentit ſtomachus, & ita cibum reiecerunt: cui ego occurri,

atque

atque præcepi, vt ægri aliquantiſper ſic ſederent in lecto, poſtea cibum ſumerent, ita enim caput parumper firmatum ſtare didicit, & ventriculus cibum complexus eſt. Sed redeamus ad eos, qui propter virium imbecillitatem caput à puluinari nullo modo attollere poſſunt, quod nō raro vertiginoſis etiã, & apoplecticis contingit; ideo ars excogitauit Chirurgiam, quæ expletur per duo vaſa vitrea, quorum alterum ad cibum liquidum ſorbendum, alterũ ad bibendum confert, abſque eo, quod caput ægri à puluinari attollatur. Et hæc de oris Chirurgiis.

De Menti Chirurgia.
CAPVT XL.

IAm *ſupra* ſæpe dictum fuit, ex violentia dentibus editis ſæpenumero maxillam non difficulter conſentire, ac putreſcere: putreſcit autem propterea, quod os maxillæ tenuiſſima lamina obducitur, in reliquo autem foraminulenta in totum eſt, in qua ſi incipit putredo, facile vitiatur & ſerpit, ita, vt ſi non occurratur, tota fere maxilla putreſcat, & neceſſario extrahi debeat. In quo caſu putredinem ſiſtere ſcopus eſt, quod medicamentis primo tentandum, vtputa *puluere tridis, ariſtolochiæ, peucedani, manna thuris*, & potiſſimum *aloës*. Sed hæc vt plurimum mitiora ſunt, ideoque ad valentiora aſcendere oportet, vt ad inſtillandum oleum de ſulphure, aut vitriolo. Quod ſi hæc adhuc parum valent, ferramenta candentia, & plura, minora, maiorave, prout vſus poſtulat, admouenda, quibus ſane putredini obſiſtitur. Sed ſi maxilla fere tota putrefacta curanda offeratur, tunc volſella, & forcipibus extrahenda vniuerſa oſſa putrefacta ſunt,

Maxillæ os pronũ ad putredinem.

Scopus in hoc caſu putredinẽ ſiſtere, quod fit vel medicamentis.

Vel ferramentis candentibus.

Quid agendum putrefacta in totum maxilla.

ſunt, inde vero ſarcoticis potiſſimum actu ſiccis, & in pollinem redactis procedendum.

De Aurium Chirurgia.

CAPVT XLI.

Aurium Chirurgia quot ſint.

TRes potiſſimum Chirurgiæ in auribus fiunt, nam curta auricula ex vulnere, ſeu vlcere reficitur, & corrigitur, qua de ſupra in naſi Chirurgia diximus. *Secūda* operatio eſt, quomodo meatus auditorius obſtructus, aut non perforatus Chirurgia curetur. *Tertia* quomodo extrahantur ea, quæ in meatum auditorium inciderunt. Addit Celſus *quartam*, quæ ad eos dirigitur, quorum aures perforandæ perforatæque ſunt, cuiuſpiam rei ad decorem geſtandæ gratia.

De prima Authoris mens.

Ad primam quod attinet, iam vobis *ſupra* dixi, me libenter, vbi materia aliunde quærenda eſt, vos remittere ad eius rei profeſſores, tum antiquos, tum modernos, qui ſcripſerunt quomodo curta reſarciri debent.

Secunda Chirurgia aurū qua.

Meatus auditorius.

Venio ad ſecundam Chirurgiam, quæ pertinet ad meatum auditorium obſtructum, vnde ſurdi fiunt patientes: quod ſi à natiuitate id vitium inceperit, etiam muti. Igitur obſtruitur meatus auditorius, qui longus eſt ductus incipiens ab auriculæ concha, & oblique deorſum procedens vſque ad membranam tenuiſſimam, tympanum appellatam. Qui meatus vel obſtruitur à natiuitate, vel poſtea: ſi à natiuitate, ex Paulo *lib.6.cap.23.* duplex eſt membrana, quæ obſtruit, exterior & interior, hoc eſt, vel in ſuperficie eſt oculis patens, vel profunda eſt, & oculis non obuia. Membranam in

Duplex membrana in obſtructione à natiuitate.

alto

alto abſtruentem bis ego in toto meæ vitæ curriculo ex Anatome obſeruaui in puerulis, qui membranam ſupra tympanum habebant craſſiſſimam, robuſtiſſimam, & quodammodo cutaceam, quos ob id exiſtimaui ſurdos, & mutos: imo ſurdos, & mutos à natiuitate non puto aliunde prouenire, quam à propoſita membrana.

Pro qua eximenda Paulus proponit Chirurgiam ſeſe duobus verbis expediens: dicit *primo difficilem huius futuram eſſe adminiſtrationem*: poſtea ſubdit, *tentandum tamen eſt tenui quodam inſtrumento ipſam incidere*. Satius, vtputo, erat dicere, fruſtra tentandum ipſam incidere, quoniam, vt *ſupra* dixi, membrana hæc tum craſſa, tum denſa, tum robuſtiſſima eſt, & tympano ſuperpoſita, & in circuitu adhærens, vt nullo modo conſpici poſſit, ne dicam attingi, propter quam cauſam credo ego (vt dixi) ſurdos, & mutos à natiuitate perpetuo ita eſſe, & incurabilem eſſe caſum. Ideo Celſus *lib. 7. cap. 9.* longe melius, quam Paulus, etiamſi non videatur huiuſce membranæ notitiam habuiſſe, tamen quod dicit, idem videtur ſignificare, videlicet ſi altè eſt, quod meatum replet, & obſtruit, tunc vt ait Celſus, illud attingi non oportet, ne ſine effectus ſpe diſtenſio oriatur neruorum, & ex ea mortis periculum ſit. Propterea ego (vt ingenue fatear) internam hanc membranam nunquam curaui, neque curare aggreſſus ſum. Dicam tamen vobis, quid in hoc caſu tentarem, ſi ſurdum, & mutum à natiuitate rogatus aut coactus exciperem curandum. Cum omne ferramentum aut incidens, aut adurens in propoſito caſu alienum ſit, tentarem per liquo

Chirurgia Pauli.

Ab Authore reiicitur.

Chirurgia Celſi.

Authoris de hac curatione ſentẽtia.

liquores inſtillatos prius membranam attenuare, inde erodere. Inſtillarem igitur primo aut *acetum ſimplex*, aut *ſquilliticum*, tum *ſuccum cæpe*, aut *aquam vitæ*, poſtea *roſaceam aquam cum gutta vna olei de ſulphure*, aut *de vitriolo mixtam*, & procedente proſpere curatione,ita vt patiens obtuſe audire ſe fateatur, olea propoſita in minore quantitate aliis permixta infunderem, quæ omnia inſtillanda ſunt per fiſtulam argenteam recuruatam foramine perquam exiguo in fine peruiam, ita vt fiſtulæ extremitas membranam attingat, ne medicamentũ in aliud, quam in membranam agat,ſubeſt autem periculum, ne tympanum vnà cum mẽbrana erodatur, quod tamen euitabitur, quia vbi erodenda membrana ſub medicamento maiori ex parte attenuata, & eroſa eſt, iam aliquod ſignum, licet obtuſum, ſenſus audiendi percipitur, quod vbi obſeruatur, iam ſpes ſalutis ſupereſt, & mitiora erodentia, & attenuantia tunc vſurpanda erunt.

Quomodo tympani eroſio vitanda.

Curatio mẽbranæ exterius aurẽ obſtruentis.

Hæc igitur pro membrana interna curanda ſuccurrunt: ſi vero membrana meatum obſtruens auditorium exterior ſit, longe facilior manuum curatio ſuccedit ex Celſo. Scalpro ait Paulus, quod Græci σκολοπομαχαίριον appellant, hanc diuiſam etiam, vbi vſus exiget, auferemus. Ignoro, quis vſus ſcalpri ſit hoc loco, præcipue ſi prius membrana fuerit diuiſa: propterea ego *ſcalpri* vice *ſcalpellum* legi debere puto, quia σκολοπομαχαίριον ſignificat inſtrumentum pungens & incidens, cuiuſmodi eſt, quod vulgo (*gammaut*) dicitur. Celſus autem longe exactius rem hanc proſequitur, & docet, comprehendit Celſus obſtructionẽ,

ſeu

ſeu repletionem meatus auditorij, ſiue fiat ab ipſa natali die, ſiue poſtea, ex exulceratione carne primum ſuperflua genita, inde cicatrice inducta vult, qua cauum eſſe debet, vel medicamentum aliquod imponendum eſſe ex adurentibus, vel candente ferro aperiendum, vel etiam ſcalpello incidendum. Ponit tres modos Celſus aperiendi, ſeu perforandi meatum, & omnes ſunt congrui: ſubdit Celſus, quod cum locus patefactus eſt, & iam vlcus purum, ne rurſus coaleſcat, iniicienda eo pinna eſt illita medicamento cicatricem inducente, circaque idem medicamentum dandum, & vt cutis circa pinnam ſaneſcat, quo fiat, vt ea remota poſtea facultas audiendi ſit. Paulus autem vice pinnæ ſumit tortile linamentum ex viliore panniculo factum, hoc eſt, turundam, quod ſpacioſo meatus ſinui aptatum aqua imbuemus, inuolutumque *chalcitide* læuigata, ſeu volutatum, in meatum demittemus, ne caro rurſus enaſcatur.

Loco patefacto quid agendum ex mente Celſi.

Ex mēte Pauli.

Tertia Chirurgia aurium eſt, quæ ab aure extrahit aut lapillum, aut vitrum, aut fabæ granum, aut ceraſi oſſiculum, aut ſiliquarum ſemen, aliaque id genus extranea corpora: vt plurimū autem ſolet pueris incidere in aurem ſemen ceraſi, aut ſiliquæ temere ſibi ipſis intrudentibus. Cæterum lapillus, & vitrum vbi intra aurem incidunt, ſuam ſeruant magnitudinem, at dicta ſemina, ſeu grana naturali eius loci humiditate madefacta, eaque intus abſorpta, & combibita inflantur & intumeſcunt, maximoſque cruciatus, vt dicit Paulus, mouent: nonnumquam diutius detenta humiditate,

Tertia aurium Chirurgia quæ.

ditate, & calore operante eo vſque creſcunt, vt naſcantur, & germina expullulent cum maiori cruciatu, quem poſtea ſequitur inflammatio, conuulſio, omnino vitæ periculum, cui malo propterea quam citiſſimè ſuccurrendum. Paulus multis modis, variiſque inſtrumentis eximit, quæ ex varia dependent magnitudine, forma, & ſitu, quatenus videlicet cauſæ, aut valentius hærent, ſedemque ſibi pene immobilem faciunt, aut leuiter inſident.

Pauli cura in hoc caſu.

Quid agendum, ſi corpus exiguum & rotũdum inciderit.

Si igitur lapillus exiguus, rotundus, & læuigatus inciderit, aut etiam culex, neque ad imum vſque meatum deſcenderit, tunc capite in aurem tantum inclinato exit, aut in aurem *ſaliua*, vel *tepente oleo amygdalorum dulcium* inſtillato, mox capite inclinato exibit. Quod ſi corpus extrahendum ſit angulare, & maius, magiſque inſideat, robuſtior operatio Chirurgica requiritur, vt eſt capitis concuſſio, aure interea ſuper circulum quendam declinata, qua ex concuſſione ſi extraneum non exit corpus, præcipit Paulus extrahendum eſſe ſpecillo lana, aut goſſipio inuoluto, (Addo ego, aut ſpongia alligata) & in *reſinam terebinthinam*, aut aliud quoddam glutinans demiſſo, eoque leniter in meatum auditorium iniecto. Sin minus hæc profecerint, medicamento, quod ſternutamentum moueat, naribus indito, ore & naribus obturatis. Cõuenit poſt hæc vel auriculario ſpecillo, vel hamulo, vel volſella hæc extrahere, hamulum vero cœcũ fore arbitror. Quod ſi nullo horum eximatur, ad ferramenta atque inciſionem recurrendum eſſe Paulus monet. Sed quæſo notetis Chirurgiam Pauli, & eam iudicetis: *Figurabitur itaque ægrotus, vt auris*

Quid ſi corpus angulare.

In caſu difficiliori chirurgia Pauli.

auris auerſa ſit ad baſim ipſius poſt appellatam fibram, & lunata vtemur diuiſione exigua, auerſaque ſpecilli parte corpuſculum, quod inſidet, eximemus. Hoc ablato vulnus ſuturis committemus, & medicaminibus ad cruenta inſcriptis vtemur. Hæc Paulus. Ex quibus verbis primum difficulter, quo loco efficienda ſectio ſit, intelligimus: credo ego, ægrum eſſe figurandum ita, vt poſterior auris dorſum ſcilicet auris Chirurgo oſtendat (nam auerſus ſignificat, qui dorſum oſtendit) tunc incidatur lunata inciſione auris ad baſim poſt appellatam fibram, donec ad foramen meatus in confinio pinnæ ventum ſit, vbi ſcilicet deſinit fibra, & incipit pinna, vbi ſi fiat ſectio, in meatum itur, inde per eam diuiſionem ſpecillo immiſſo ad extrahendum corpuſculum accommodato, hoc eſt, ex vno extremo latum mucronem habente rem noxiam eximemus. Non video, quid lucremur ex lunata inciſione ad corpuſculum extrahendum, niſi forte meatus directionem, & breuitatem, quæ ſi comparetur cum vulnere, certe vulnus maioris momenti eſt, & vitandum, ſi fieri poteſt, ex vulnere enim ſanguis profluit, qui illico operationem obſcurat, poſtera die inflammatio, quæ vulneri ſuperuenit, adminiſtrationem ſimiliter impedit, ideoque Pauli inciſio omnino vitanda eſt: præterquam quod Paulus videtur ſtatim corpus extrahere tam facile, vt mirum ſit. Ego autem, ad quem plurimi huiuſmodi pueri ex Italia, & aliis prouinciis delati fuere, enixe cauens, quo minus tympanum membrana violaretur, & ex conſecutione ſurditas inſequeretur, ſanitati reddidi non aliis inſtrumentis, quam volſella, & ſpecillo duplici,

Ab Authore examinatur.

Authoris experientia.

duplici, quorum alterum in vno extremo cauitatem, vt commune auriſcalpium habet, alterum vero ſpecilli mucronem recuruatum obtinet. Puero igitur iacente ad oppoſitum latus figurato, vt auris Chirurgo aduerſa ſit, & à miniſtro capite eius firmato, & toto quoque corpore, ſi opus ſit, opus autem frequentiſſime eſt propter puerorum impatientiam, ante omnia vero ductus meatus auditorij dirigendus eſt, & quam maxime diducendus: vt vero dirigatur canalis, ſeu meatus auditorius, & dilatetur, cuius cauſa forte Paulus ſectionem præcipit lunatam: ego dimiſſa omni ſectione, tanquam multis nominibus noxia, traho, & attollo auris pinnam ſiniſtra manu, dextra vero primo ſpecillum ad alterum extremum latius, & recuruatum in aurem immitto, quouſque corpuſculum noxium attingatur, quod non difficulter dignoſcitur ex duro, aſperoque ſpecilli contactu, tum ſubter corpuſculum ſubiicitur, & ita ſurſum impulſum extrahitur. Interdum opus eſt ſpecillo, quod cauitatem habeat, aut auriſcalpium ſit, quo corpuſculum cauitati inſideat, & ſurſum feratur. Quod ſi his corpus extrahi nequit, tandem volſella vtor, quæ ſuo extremo forcipis inſtar facto, & eo ſerrato ſolet valide corpuſculum, aut ſemen extraneum apprehendere, & foras trahere, perpetuo tamen antequam apprehendo, inſtrumenti cuſpide extraneum corpus tango, vt ſciam, quid apprehendendum ſit. Hæc eſt Chirurgia, quam plurimis in pueris fæliciter adminiſtraui. De quarta aurium Chirurgia nil dico, quia in Celſo ipſam legere quilibet poterit.

Modus Authoris extrahẽdi corpuſculum ex aure.

De ceruicis, ſeu colli chirurgiis, de Bronchocele, & de tuberoſo tumore, (Goſſo *vulgo dicto.*)

CAPVT XLII.

Bronchocele quid.

QVatuor in collo manu curantur affectiones, *angina, bronchocele, ſtrumæ, & ceruicis ex catarrho diſtorſio.* De omnibus agemus, à brochocele exorſi. Qui tumor, vt ait Celſus, in collo inter cutem, & aſperam arteriam increſcit, Βρογχοκήλην Græci vocant, de quo antequam dico, ſcire licet, in collo quatuor oboriri tumores iam dictos: Angina eſt laryngis proprius tumor, ſtrumæ glandularum colli bronchocele aſperæ arteriæ, cuius etiam peculiaris eſt tumor, qui vulgo (*gozzo,* ſeu *goſſo*) appellari ſolet: ſed ea eſt inter vtrumque differentia, quod bronchocele non eſt tumor in glandula, ſed ſupra arteriam aſperam obortus, alius vero eſt tumor in glandula aliqua ex iis, quæ aſperæ arteriæ adiacent, potiſſimum in iis, quæ ſub larynge ſtatim hinc inde ad aſperæ arteriæ latera ponuntur. Qui tumores paſſim graſſari ſolent in quadam Bergomenſis agri parte, vbi tum viri, tum mulieres anterius in collo tumores geſtant magnos, fere omnes, ſed tamen mobiles, molles, & pendulos, qui cum non doleant, neque vllam pene offendant actionem, ideo toto vitæ tempore geſtantur, dicuntque ex eius regionis aquis prouenire, quaſi vero aqua ebibita inibi proprietatem aduerſam his glandulis obtineat, vti cantharides veſicæ, & renibus. Quos Chirurgia curare non eſt opus, quia de eo nil curat patiens, quos ſi curarem, eadem progrederer cura, de qua *infra.*

Quatuor tumores in collo oriri ſolent.

Differentia inter ſtrumam, & bronchocelē.

Locus in agro Bergomenſi multos habet ſtrumoſos.

Bronchocele vnde dicta. Bronchocele vero compoſita vox eſt ἀπὸ τῶ βρόγχȣ, quod ſignificat aſperam arteriam, & κηλῆς, id eſt, tumor, in qua ſignificatione antiquitus vſurpabatur: Ideoque Celſus ait, quod ſit tumor inter cutem, & aſperam obortus arteriam, & eſt de genere abſceſſuum ex Celſo, cuius materia in folliculo, ſeu tunica, ſeu inuolucro conditur, quæ modo eſt caro hebes, ait Celſus, modo humor aliquis melli, aquæve ſimilis, interdum minutis oſſibus, veluti immiſti ſunt pili. Huius Celſus duplicem ponit curam, per adurentia medicamenta, & ſcalpellum: per adurentia quidem medicamenta, quæ & cutem, & folliculum adurant, ſic vt exeat materia ex ſe, aut digitis eximatur. Quæ curatio non ita prompta eſt; quia relinquit folliculum, qui progreſſu temporis putreſcit, tandemque eiicitur: propterea Celſus laudat potius curam per ſcalpellum, tanquam breuiorem, hoc modo; *Medio tumore vna linea inciditur ad tunicam vſque, tunc vitioſus ſinus ab integro corpore digito ſeparatur, totuſque cum velamento ſuo eximitur, deinde aceto, cui vel ſalem, vel nitrum aliquis adiecit, eluitur, oræque vna ſutura iunguntur. Si quando autem tunica eximi non poterit, adurentia inſpergenda ſunt.* Hæc Celſus: Et optime quidem, ſed ego experientia ductus illud addo, me nunquam poſt abſceſſuum extractionem ſutura vſum fuiſſe, ſed glutino potius, quia ſuturam, quæ cum dolore fit, ſemper aliqua ſequitur inflammatio, quæ curationem moratur. Illud inſuper addo, quod cum in abſceſſu totus folliculus non extrahatur, ſi vena ſubiecta, illa, inquam, vnde folliculus, & abſceſſus alimentum, & incrementum ſuſcipit, tranſuerſe incidatur, ſolet folliculus

Bronchocele quid Celſo.

Duplex Celſi cura in brōchocele.

Per medicamenta adurentia.

Per ſcalpellum.

Author glutino potius quam ſutura vtitur, & cur.

culus facile putreſcere, & exire: at ſi relinquatur, difficulter putreſcit, quinimo vt plurimum reuertitur abſceſſus: *Omnis enim abſceſſus vnam ſaltem habet venam à ſana parte ad folliculum propagatam, cuius merito abſceſſus, & folliculus ſanæ parti hæret appenſus, in reliquo autem liber eſt, atque hæc vena fere ſemper in fundo ipſius abſceſſus eſt, quæ omni ſtudio ſecanda venit.* Et hæc ſane curatio omnium abſceſſuum communis eſt.

Omnis abſceſſus habet venam à ſana parte.

De Struma.

CAPVT XLIII.

STruma vero, eſt *glandula in collo indurata*, & ipſa Chirurgia euellitur tota. Quæ curatio à Paulo proponitur *lib. 6. cap. 35.* ſimilique modo curatur, ac alij abſceſſus, qui cum ſua tunica eximuntur. Sed ſumma hoc loco cura adhibenda eſt, ne aut aliquod vas violetur, aut neruus recurrens, quorum alterum periculũ facit ob ſanguinis profuſionem, alterum, quod vocem adimat. Ideoque Paulus in tota hac cura perpetuo sãguinis profuſioni proſpicit, tum primo admonet, ne arteriæ carotides, aut nerui violentur, deinde dicit, *quod ſi vas aliquod diuiſum opus obſcuret, funiculo excipietur, vel per medium amputabitur, niſi magnum fuerit.* Rurſus ad idem propoſitum ait; *quod ſi magnum aliquod vas, aut etiam plura iuxta ſtrumæ fundum eſſe ſuſpicemur, non ex baſi ipſa exſcindere, ſed funiculo excipere conuenit, vt ſine periculo ſponte excidat.* Itaque videtis Paulum perpetuo proſpicere vaſis, & sãguinis profuſioni. Ideoque Albucaſis recenſet caſum cuiuſdam Medici, qui ſecans apoſtema ſcrophuloſum

Duo pericula in ſectione ſtrumæ cauenda.

in collo mulieris, incidit quaſdam arterias, ex quibus tanta ſanguinis effuſio venit, vt ægra in manu Medici perierit, néque id præter rationem accidit, glandulæ enim etſi nonnullis in locis alium quempiam vſum præſtant, vbique tamen illum adipiſcuntur, vt vaſorum diuiſionibus, veluti cunei quidam incubantes præſint. Propter quas cauſas conſulo, vt ſtrumis, & glandulis in collo extirpandis abſtineatis, niſi quando ita putridæ euaſerint, vt ex ſe ipſis à ſubiectis partibus non difficulter ſeparentur, & quaſi ducentem ſua ſponte glandulæ ſubſequantur, tunc enim, quod Paulus præcipit, efficiendum eſt, videlicet ſuperficiarias ſimplici linea diuiſas ab incumbentibus diſſoluendas eſſe, maiores autem hamis transfixas primo ſuſpendendas eſſe, inde à corporibus adiacentibus liberandas, & extrahendas, tum vero ſuturis oras coniungendas: canceroſas autem ſtrumas non eſſe attingendas Paulus ex ratione ſcripſit.

Struma non facile ſecanda niſi cum omnino computruerint.

Hæc autem omnia, quæ dicta ſunt, facile conſpicias, ſi cutem colli anteriorem à ſiniſtris ad dextras excories, videbis enim oculata fide primum aſperam arteriam, vbi bronchocele oritur, inde ſupra ipſam glandulas magnas ſub larynge poſitas, quæ faciunt tumores illos extuberoſos (vulgo *gozzo*) poſtea ad latera magis tibi apparebunt tres, quatuorve glandulæ exiguæ quidem, vbi naturaliter ſe habent, at cum intumeſcunt, fiunt ſtrumæ, quæ conſiſtunt ſupra venam, & arteriam iugularem internam, & recurrentem neruum, quas partes ſibi inuicem vicinas parua ſeparatione conſpicies, ita vt nullo modo errare potueris, vt diſtinguas bronchocelem ab extuberoſo tumore, & à ſtrumis,

Bronchoceles & ſtrumæ ſitus, & conſtitutio.

& vlti

& vltimo animaduertas periculum in extrahendis ſtrumis à violandis venis, arteriis, & recurrente neruo imminens, vt prodit Paulus.

Tertia colli Chirurgia reſtituit collum ex catarrho diſtortum, in qua oportet primo catarrhum reſpicere, qui prout gignitur, eius prohibenda generatio eſt, quod fit ſi intemperies frigida, & humida capitis, vnde catarrhus gignitur, corrigatur, in quo caſu abluatur quotidie caput lixiuio confecto *ex foliis betonicæ, ſtœchadis, ſcabioſæ, baoharis, & roſarum*, item eſt *radicibus iridis, & cucumeris aſinini*. *Curatio colli ex catarrho diſtorti.* *1. Scopus.*

Secundo loco catarrhus conſiderandus, vt genitus eſt, qui primo ex ventriculo, & toto corpore euacuandus eſt, in puero quidem *pilulis de aloe cum ſucco roſarum*, tertio, aut quarto quoque die ante cœnam ad ſcrupulum exhibitis; in natu grandioribus *pilulis cochiis*, aut de *agarico Meſué*, & in affectu valido etiam *de hermodactylis maioribus*: purgandum præterea priuatim caput *maſticatoriis*, vt *maſtiche*, *& pyrethro*, inſuper *errhinis*, vt *maiorana manna, cæpæ ſucco ſurſum attracto, aurantij*, ſeu *mali aurei fruſtulo* in nares immiſſo. *2. In hac cura obſeruandus.*

Tertio reſpiciendus eſt catarrhus quatenus mouetur, & ad collum fertur, quo in caſu reuellendus ad alias partes eſt, aut fonticulo in brachio, vel in ſutura coronali, qui ſurſum ab internis ad externa humores reuellat, aut vomitu, aut pilulis propoſitis, reliquiſque præſidiis reuellentibus. 3.

Quarto reſpiciendus eſt catarrhus, quatenus iam fluxit, & in parte affecta, hoc eſt, ad ſpinam impactus eſt, & induratus, ideoque vertebras è propria ſede deturbat, & ceruicis diſtorſionem facit: 4.

in quo caſu medicamentis opus habemus, quæ fluxam pituitam emolliant,ac digerant,vt ſunt fomenta quotidie facta *ex decocto maluarum, radicis althææ,& cucumeris aſinini*,inde loco inuncto *ex oleo de lumbricis,vulpino,& de caſtoreo*,tertio loco appoſito *cerato meo citrino.* Quibus ſatis loco affecto emollito, fluxaque materia diſſipata, iam tempus eſt colli diſtorſionem tollere,quod facimus inſtrumento ferreo,quod impellat,& vertebras ad contrariam ſedem deducat, ideoque ego paraui loricam ferream cum inſtrumentis quibuſdam in ſpiram ductis (vulgo *vide*) appellatis, quæ impellendo vertebras dimotas ſenſim ad ſitum proprium reducant.

Chirurgia in colli diſtorſione.

Authoris inſtrumentum.

De perforatione aſperæ arteriæ in Angina.

CAPVT XLIV.

INter omnes Chirurgicas operationes, quæ in homine ſalutis gratia à Medico adminiſtrantur, vnam eam,ac præcipuam ſemper exiſtimaui,in qua homines à ſubita morte in ſubitam ſalutem reuocãtur:quæ Medicum Æſculapio quam ſimillimum facit, hæc autem eſt aſperæ arteriæ perforatio, in qua patientes ex prohibita reſpiratione fere ſuffocati ſubito reſipiſcunt,& vitalem auram,videl.aërem adeo vitæ neceſſarium,in pulmones,&cor attrahunt,& deperditam pene vitam reſumunt.

Perforationis aſperæ arteriæ vtilitas.

Et quanquam hæc operatio ab omnibus fere auctoribus,& Græcis, & Arabibus proponatur, in ea tamen ſtatim duas reperio difficultates. *Prima* eſt,quia video ſcriptores inter ſe diſſentientes, in quo morbo incidi debeat aſpera arteria,&quando: Nam

Duæ difficultates in hac operatione occurrentes.

1. Difficultas.

Nam Galenus *in libr. qui Introductorius* inſcribitur, *cap.* 13. ex ſententia Aſclepiadis hanc perforationem tanquam vltimum auxilium fieri in angina voluit. Rhaſes 3. *cont.* ex ſententia Andruſiij Medici idem dixit, in angina ſc. debere fieri. Et eandem opinionem habuere Meſué, Haliabbas, Auenzoar, & tandem Auicenna. Paulus tamen *lib.* 6. *cap.* 33. vbi ex profeſſo de hac operatione agit, ex auctoritate Antylli Chirurgi præſtantiſſimi dixit: *In ſynanchicis quidem Chirurgiam improbamus, cum inutilis ſit præciſio.* Idem poſtea aſſeuerat Albucaſis. *lib.* 2. *cap.* 43. Quin imo quod Aretæus auctor vetuſtiſſimus idem ſenſerit, eius verba manifeſtant, qui omnino talem Chirurgiam tollit, & damnat. Quæ tamen difficultas ita ſoluitur; *Oportere ſc. fieri hanc operationem cum frugi futura eſt, nequaquam ſine fructu.* Et cum generaliter hæc operatio requiratur in omni ſpiritus cohibitione, vbi alia remedia irrita ſunt, & ægrotantes ſuffocantur, attamen non in omni poſtea difficili reſpiratione fruſtuoſa operatio eſt: Nam quando aſpera arteria vniuerſa, & pulmones ſunt affecti, & materia repleti, tunc inutilis eſt operatio. Ex hoc dicit Paulus *loco citato*, quod inutilis ſit operatio, & improbanda, in qua omnes arteriæ, & pulmo affectus eſt. Quoniam vero in angina ſuppurata ſæpenumero materia deſcendit, & aſperam arteriam, & pulmones replet, quod ex Hipp. etiam confirmatur, qui 5. *Aph.* 10. malum ex angina ad pulmonem tranſire prodit hinc ſequitur, vt in hoc caſu non ſit incidendum.

Authores hanc actionem improbãtes.

Pauli ſententia explicatur.

Quando hæc operatio ſit inutilis.

Ex quibus elicitur, in quibus affectibus ſit ſecanda, & quando, & vbi abſtinendum ſit. Breuiter *in omni difficultate reſpirationis ſecãda eſt, vbi ſuffocationis* pericu-

Quando aſpera arteria ſecanda, & quando non.

periculum imminet, & alia remedia non conferunt, ſi modo tota aſpera arteria, & pulmo colluuie non ſint repleta, cuius cauſa neceſſario ſuffocetur patiens. Ergo à ſectione abſtinendum eſt in Empyemate, in Pleuritide, in Peripneumonia, & in ea angina, in qua omnes ſubiectæ reſpirationis viæ ſunt replete. Contra ſecandum eſt, quando aut in ore, aut ſub mento, aut tõſillis, aut columella, aut in faucibus, aut in larynge inflammatio oboritur, tam magna, vt viam aſperæ arteriæ perfecte obſtruat, in qua tamen bronchia omnia materia repleta non ſint: & hanc anginam intellexerunt Rhaſes, Auicenna, Auenzoar, & Haliabbas. In ſumma *vbi affectio, & materia eſt tantum à larynge ſupra, incidendum; vbi vero à larynge infra, abſtinendum.*

Altera difficultas eſt, quia video nonnullos auctores valde pertimeſcere huiuſmodi operationem; alios vero tanquam tutiſſimam, & facilem habere. Nam Meſué dicebat: *Cura hæc difficilis eſt apud me.* Albucaſis autem dixit, non vidiſſe aliquem in terra ſua, qui huiuſmodi ſectionem adminiſtrarit propter infamiæ timorem, & inexperientiam. Qui porro timor adaugetur ex eo, quod omnes volunt, tunc eſſe ad hanc operationem deueniẽdum, cum pene deplorata res eſt, videlicet, cum patientes alia incaſſum experti, pene ſuffocantur: & ideo Galenus ex Aſclepiade tũc ſecari prodidit, cum ſummus metus eſt, ne ſtrangulentur. Auicenna ſimiliter tunc ſecandum dixit, cum angina vehementior eſt, & non valent medicinæ, & creditur quod perditio ægri ſit futura. Rhaſes autem dicebat, huiuſmodi inciſione non eſſe vtendum, niſi cum mors fuerit indicata. Quibus auctoritatibus

perterre

perterrefacti Chirurgi noſtrorum temporum,non audent hanc moliri Chirurgiam : & ego quoque eorum veſtigia ſecutus nūquam adminiſtraui. Sed adhuc noſtris Chirurgis adaugetur pauor, quod timent, aut venas, aut arterias iugulares, aut neruos,aut muſculos violare, aut ne in poſterum glutinetur vulnus,aut tandem formidant ſpiritus exitum cum ſtertore, aut aliud tale, quod non eſt ex inciſione timendum. Sed maxime omnium Chirurgos perterret infamia, quia etiam ſi operatio fiat tutiſſima,& fœliciſſima,ſequatur autem poſtea mors patientis,qui ſuffocetur,quia repleta ſit vniuerſa aſpera arteria, omnem culpam reiiciunt non in veram mortis cauſam, ſed in inciſionem. Tandem perterrefacit Chirurgos nomen huic operationi à nonnullis impoſitum; Etenim *ſubſcanatio*, hæc Chirurgia nuncupatur.

Quando tuto ſecari poſſit aſpera arteria.

Ergo cum ſubita inflammatio cum maxima ſpirandi difficultate, & ſuffocationis periculo oborta eſt in larynge,& ſuperioribus laryngis partibus, eaque magna ſit, & nondū ſuppurata,neque ægri thorax,& aſpera arteria,aut etiam caput naturaliter fluxionibus ſit frequenter obnoxium, ex quo ſuſpicari poſſimus,aſperam arteriam repletam eſſe,ſecare audecter oportet:imo vero etiam ſi aſperæ arteriæ repletionis aliquot ſigna adſint,nihilominus ſecarem,cum ſectio ſit tutiſſima,vti videbitis,propterea quod ex ſectione non exiguum emolumentum ſuccedere poteſt,indicato tamen prius neceſſariis ægrotantis in difficili ſpem eſſe, ne ſi ars victa malo fuerit, vel ignoraſſe, vel fefelliſſe videatur, vt dicit Celſus. Nam plures ſunt auctores, qui ſectionem probarunt, tum antiqui, tum recen

Auctores approbātes ſectionem aſperæ arteriæ.

recentiores: Etenim Albucaſis *lib.2. cap.43.in fine* expreſſe dixit, in ſectione aſperæ arteriæ non eſſe timorem, idque comprobat exemplo ancillæ, quæ cum aliquando ſibi ipſi cultello aſperam arteriam præcidiſſet, ipſam ſanauit facile, & ſine vllo periculo: ſed & recentiores multi, vt Braſauolus, & alij id ipſum atteſtantur. Cui opinioni ego libenter ſubſcribo, dummodo *qui ſecat, ſit anatomes peritus, quia ſub hoc Medico, & artifice omnia tutiſſime, & fœliciſſime peraguntur.* Primo enim ab hoc non poterunt lædi venæ & arteriæ iugulares, quæ longius ab hoc loco diſtant, vt dicit Paulus, & anatome commonſtrat: neque nerui, cum ea anterior colli pars neruorum expers ſit: neque muſculi, quod in medio loco, vbi fit ſectio, muſculorum interſtitium ſit: & cum, vt dicit Paulus, hic locus excarnis ſit, neque etiam alia pars alicuius momenti lædi, aut violari poteſt.

Anatomiæ peritus ſit, qui ſecare vult aſperam arteriã.

Priuſquam autem ad ſectionem deueniant Chirurgi, multa ante experiuntur, inter quæ, vt medicamenta omittantur, & Chirurgiæ tantummodo recenſeantur, ac proponantur, ſunt ea inſtrumenta, quæ per os immittuntur ad aſperam arteriam, & laryngem, quod faciunt ad rumpendum apoſtema in larynge, aut tonſillis, aut faucibus. Vnde Hipp.2. *de morbis, cap.de Angina, in fine*, præcipit, loco ſub tonſillis ſuppurato, ad ipſum rumpẽdum, vbi per digitum loci mollities fuerit pertentata, acutum ferramentum ad digitum alligandum eſſe, & ita perforandum. At nos habemus gladiolum longiſſimum ad id aptum, cum locus conſpicitur; at vbi non apparet, melior eſt modus Hippocratis, quo poſſumus digito prius pertẽtare, deinde incide

Multa tentanda ante quã ad ſectionem procedatur.

Quomodo apoſtema in angina rumpendum.

incidere. Debet autem eſſe inſtrumentum digito alligatum breue, cuiuſmodi eſt vel *Gammaut* vulgo dictum, vel paruus culter falcatus. Meſué dixit nonnullos miſiſſe digitos in guttur, & apoſtema rupiſſe; ſed hi futuri ſunt, qui habent digitos longos, & vngues longos, & robuſtos. Auicenna autem vbi maturatio longius progreditur, præcipit eſſe rumpendum apoſtema, vel intromittendo inſtrumentum ligneum bene politum, vel ferreum, vel corneum. Noſtris temporibus vtuntur obliquata ſeu recuruata ex alba cera cādela. Cæterum hæc omnia minus difficulter ab ægrotātibus peraguntur, præcipue cum ſe ſuffocari perſentiunt. Sed vnum ſciatis, videlicet hæc omnia fauces, & partem affectam irritando fluxiones ad eam mouere, & inflammationem adaugere, quod pars etiam ſana hæc non toleret: deinde ſi inflammatio ſit in larynge interius, parum proficit vſus inſtrumentorum, & ratio hæc curandi. *Cautio.*

Vbi autem his factis adhuc præceps imminet periculum ſuffocationis, tum demum ad perforationem deueniendum eſt, quæ hoc modo adminiſtratur à Paulo ex Antillo, & ab Albucaſi. Inclinato ægroti capite retrorſum, vt arteria reddatur conſpicua, (addo ego) vt arteria diſtendatur, & longior fiat, & membranoſa intermedia, ſeu interſtita magis appareant; tranſuerſa linea incidemus cutim, quæ exterius in collo eſt inter duos circulos, ita vt membranam ſecemus, quæ inter cartilaginé interponitur, non cartilaginem: quæ ſectio facienda eſt infra caput aſperæ arteriæ ſpatio trium ipſius quatuorve circulorum. Quod ſi Chirurgus in opere expaueſcit, hamulo prius cutem eleuatam *Modus ſecandi aſperam arteriā, ex Paulo.*

diuidet,

diuidet, deinde arteriam ſubiectam ſecabit; inquit Paulus.

Reprehẽditur antiquorum modus.

Propoſitam ſectionem ex antiquorum ſententia ob oculos ponam, vt videatis, & quam imperfecta ſit, & ſubinde quæ partes offendantur. *Primum* enim tranſuerſa cutis ſectio eius aliquam venam violare poteſt, quæ tantum ſanguinis ſpargat, vt aliqua ex parte operationẽ abſcondat. *Deinde* muſculi per longitudinem aſperæ arteriæ progredientes, qui in medio ipſius ſeſe contingunt, quadamtenus tranſuerſæ ſecantur, & præterquã quod ſanguinem ſpargunt, etiam inflammatio communicari à fibris ſectis ad non ſectas poteſt, vnde etiam cõuulſio non raro ex Galeno ſuperuenit. *Tertio*, circuli, ſeu annuli aſperæ arteriæ tres, aut quatuor, cum cutis eſt ſuperpoſita, haudquaquam diſcernuntur, tum vero facile inciſio poteſt contingere ſupra cartilaginem, non ſupra membranam. *Quarto*, hamus, quo attollitur cutis, niſi inſideat, non attollet; vbi inſidet, dolorem infert. Quare ego ita rite efficiendum eſſe autumo; crudeles operationes ego ſemper abhorrui, præcipue quando neceſſariæ non ſunt, neceſſarias vero abhorrere prorſus non oportet: nam neceſſariæ, & quæ ſubitam portendunt mortem, ſi non fiant, quantumuis difficiles, crudeles, & periculoſæ adminiſtrandæ omnino ſunt, non quod certa in eis fiducia ſit, ſed quod dubia ſpes certa deſperatione ſit potior (vt ait Celſus) & vbi ægrotantes iam ſuffocãtur, ſatius eſt anceps auxilium experiri, quam nullum. Scio vnum Aretæum, auctorem probatiſſimum, & vetuſtiſſimum *lib.6. c.7*. prorſus damnare arteriæ inciſionem his verbis: *At quicunque ſtrangulationem ab angina verentes,*

Quid ſentiat Author de hac operatione.

Aretæus hanc Chirurgiam improbat.

tes,

tes, quo laxius ſpiritus duceretur, arteriam ſecuerunt, non ſane experimento rem comprobaſſe videntur, quippe caliditas inflammationis maior ex vulnere efficitur, ſtrangulatum adauget, tuſſimque commouet; quin etiam ſi alioqui periculum id euaſerit, vulneris oræ in vnum coaleſcere nequeunt, ambæ enim cartilagineæ, atque inter ſe inglutinabiles ſunt. hæc Aretæus contra hanc Chirurgiam. Sed ego repeto, in ſuffocationis imminente periculo ſatius eſſe anceps auxilium experiri, quam nullum, cum *dubia ſpes certa deſperatione ſit potior:* Potiſſimum cum Aretæi rationibus reſpondere arduum non ſit, nam caliditas inflammationis maior ex inciſione efficeretur, ſi ſupra laryngem, vbi morbus eſt, ſectio expleretur, at infra efficitur ad tres, quatuorve cartilagines à loco affecto diſtantes; propter quam cauſam cum materiæ deriuatio potius fiat, ſtrangulatum non adaugere, imo vero ſedare poteſt, neque etiam tuſſim commouere, cum nihil intus in aſpera arteria tangatur, valet. Tandem vulneris oras in vnum coaleſcere nihil vetat, cum membranæ vnio efficienda ſit, hæc enim diuiſa eſt, non cartilago; quod ſi concedatur cartilaginem non vniri, nonne hæc quoque ſi non per primam, ſaltem per ſecundam intentionem vnitur, hoc eſt, callo ſupernato? Sed detur nullo modo vniri aſperæ arteriæ poſſe vulnus, ſatis mihi eſt, muſculos ſuperpoſitos, & cutem poſſe inuicẽ vniri. Igitur prius ægro collocato, vti dictum eſt, calamo, & atramẽto ſignanda eſt linea recta per mediam, & anteriorem colli longitudinem vſque fere ad iuguli cauitatem, deinde digitis tangendum eſt caput aſperæ arteriæ, poſtea ex anteriori parte exacte digitis finis Laryngis pertentandus, tum deſcende

Reſpondetur Aretæi rationibus.

ſcendere oportet vſque quo tres,aut quatuor aſperæ arteriæ annuli deorſum præteriti ſint, tres quidem, vt puto, in breui, quatuor in collo longo præditis, quem terminum cognoſcemus vel ſenſu, vel ratione: ſenſu in collo excarni: ratione vero imaginantes, coniicienteſque latitudinem trium circulorum, quo in caſu contulerit alteram aſperam arteriam videre.

Cur ſectio non ſtatim ſub larynge fiat.

Quod ſi quæratur, cur ſectio præcipitatur poſt tres,aut quatuor aſperæ arteriæ cartilagineos circulos, non autem ſub larynge ſtatim? Reſpondetur,vt diſtans à parte affecta ſectio ſit,& potius deriuationis vicem ſuppleat: nam ſi proxima laryngi ſectio fieret inflammatio à ſectione prouenieus facile communicaretur laryngi. Qui locus atramento ſcriptorio tranſuerſe ſignandus eſt, vt nobis indicet locum ſectionis, & quantitatem: fere autem à termino laryngis inferno ad tertium circulum tanta eſt, quanta digiti pollicis tranſuerſi latitudo.

Locus ſectionis atramento ſignãdus eſt.

Inuento loco membraneo inter circulum&circulum medio, ipſum ſignabimus atramento per latitudinem cutis: poſtea cute prius hinc inde digitis à miniſtro,non hamo,apprehenſa, ipſam per longitudinẽ prioris lineæ factæ ſecamus, ſic enim nullum periculum eſt, vt vaſa, neruus, aut muſculi lædantur; ſecus ſi tranſuerſe incideremus, &vulnus etiam poſtea facilius conſuitur,&ad mutuum contactum adducitur. Quantitas autem ſectionis ſit,verbi gratia,quanta pollicis trãſuerſi latitudo eſt.Præterea ſectio futura eſt,quæ in medio ſpatio ſeruet lineã tranſuerſam;& tam longa ſit,vt diductis labiis ſcalpellus, quo vtimur in miſſione ſanguinis,

Quantitas ſectionis qua eſſe debeat.

ſanguinis latiore mucrone ingrediatur; poſteà diducimus hinc inde digitis, aut lato ſpecilli mucrone, aut retuſo hamo cutem, adeo vt muſculus aſperæ arteriæ ſuperpoſitus nudus appareat, qui liquido apparebit, ſi venas vitemus, aut goſſipio vſto, & oui albumine ſtatim eas occludamus, & ſanguinem effluere omnino prohibeamus. Quo facto muſculi duo attendendi, obſeruandique ſunt, qui aſperæ arteriæ ſuperſtant, incumbuntque; & linea quædam albicans, qua in medio inuicem dirimuntur, conſpicienda. Tum vero vnus ab altero muſculo per longitudinem ſectione diducendus, & retuſo hinc inde hamulo ſpatium latum ſeruandũ, ita enim aſperæ arteriæ corpus ſtatim apparebit; quo apparente tum demum ſectio inter annulum, & annulum efficienda eſt tranſuerſe, & ita alte demittendum eſt inſtrumentum, vt ad cauitatem valde propinquam perueniat; cuius rei indicium erit, quia vt dicit Antillus, ſpiritus per vulnus cum murmure exhibit.

Muſculi aſperæ arteriæ incumbentes obſeruãdi.

Profunditas ſectionis quæ requiratur.

Inſtrumenta autem apta duo ſunt, vel rectus, vel falcatus ſcalpellus: rectus ille eſt, quo vtimur in vena ſecanda (vulgo *lancetta*) nimirum is, qui non anguſtum, ſed latum habet mucronem, ne forte oppoſitam partem lædat, à quo incommodo forte falcatus eſt immunis, ſed lanceola expeditior. Quo facto cannula immittenda exigua, quæ tamen foramini reſpondeat, & alas habeat, vt intus trahi à ſpiritu prohibeatur, & breuis ſit, ne interna lateri arteriæ attingat, alioqui tuſſis, & dolor excitabitur: quam præterea non tam ſpatioſam futuram quis forte exiſtimabit, vt reſpirationi naturali ſufficere poſſit; ſed tamen hoc verum non

Inſtrumenta ſectioni accommoda.

Cannula foramini incidenda.

Cannulæ amplitudo quæ debeat eſſe.

K eſt,

eſt, quoniam ſic, vt eſt aſperæ arteriæ amplitudo, futura eſſet, attamen exigua ſufficit propter eam rationem, quoniam aër per inciſionem infra factã integris ſuis viribus peruenit ſtatim ad pulmones, & cor; ergo multo frigidior eſt, quam ſi per nares, fauces, laryngem, & aſperam arteriam pertranſiret, in quo itinere flexuoſo, & longo aer alteratur, amittitque magna ex parte frigiditatem. Præterea tam longa futura eſt, vt aſperæ arteriæ parietes, aut oppoſitam partem non contingat: inſuper propter eandem cauſam rectam figuram recurua ei commodiorem eſſe apparet; recurua enim ex motu aeris tranſeuntis moueri & ipſa poteſt. Itaque fiſtula exigua, quæ non ſuperat intus ipſam arteriam, hoc eſt, interiorem eius faciem, & alata eſt, commoda exiſtit. Quæ eo vſque ſeruanda, quo timor ſuffocationis prætereat, quod ſolet intra triduum, aut quatriduum eſſe: poſtea renouato cutis vulnere per ſcarificationem, ſi ſit opus, cutis perfecte crebris ſuturis mutuo applicanda, conſeruandaque eſt, forteque ſi duplex fiat ſutura, vna muſculorum mutuo, altera cutis ſuperpoſitæ, fiet exacte vnio, & non ſuccedet vox rauca, vt Paulus innuit. In ſumma tres tantum partes concurrunt ad huiuſmodi Chirurgiam, cutis, muſculus, & aſpera arteria: cutis facile inciditur, muſculi non inciduntur, ſed manubriolo ſcalpelli inuicem diducuntur, & ſeparantur, vt arteria appareat, qua apparente ſine vllo negotio inciditur; in qua neque ſanguis obſtaculo eſſe poteſt, quod cutis cum exiguo ſanguine inciditur, arteria vero cum nullo.

Cannulæ longitudo & figura quæ deſideretur.

Quomodo vulnus conſolidandum.

De

De Gibboſitate.

CAPVT XLIV.

Gibboſitas prouenit à ſpinæ contorſione, vel à ſuæ rectitudinis receſſu, qui vel anterius fit, vel exterius, vel oblique ad alterutrum latus; ſed anterius rariſſime, & fere nunquam, exterius frequentiſſime, ad latus autem frequenter obliquatur. Ratio eſt, quia anterius inter vertebram, & vertebram cartilago multa, & craſſa interponitur, quæ prohibet ſpinam antrorſum protumpere, in cæteris autem poſitionibus nullum adeſt impedimentum. In quemcunque autem locum proſiliat, illud fit vel ab externa, vel ab interna cauſa: ſi ab externa, ſtatim proſpiciendum eſt; ſi ab interna, diſſipanda, euacuandaque, vtputa dura emollienda, craſſa attenuanda, viſcida ac lenta detergenda: quod ſimiliter efficiendum eſt, vbi externa cauſa malum fecit, ſed recens non eſt. *Gibboſitatis differentia.* *Eius cauſa.*

Materiæ autem præſidiorum ſunt *ceratum citrinum, emplaſtrum ex radicibus altheæ*; itē fomenta, & alia eiuſmodi, quæ pluries antea relata ſunt. Quo facto Chirurgia expoſcitur, quæ ferreis inſtrumentis, & laminis maxime perficitur: hæc autem ſunt, quæ hic paſſim à me parari ab artificibus præcipiuntur. Sunt autē inſtrumenta hæc talia, quæ impellant ſpinam ad contrariam partem, ad quā promota eſt, non quidem violenter, ſed blāde, ſenſimque id præſtent. Submittitur autem ferrum oblongum, ac teres ſpiratum in modum per totam longitudinem excauatum, quod in ſimilem cauitatem inſinuetur, ac ingrediatur, & lamina ferrea coſtas, *Materiæ præſidiorum.* *Chirurgia.*

ac ſpinam in contrariam partem,ad quam promota eſt, impingere valeat.

De Thoracis Chirurgiis.

CAPVT XLV.

Thoracis Chirurgiæ ſeptẽ.

QVinque potiſſimum miniſtrantur in thorace Chirurgiæ: *Vna* perforat thoracem in empyemate; *ſecunda* perforat thoracem in hydrope thoracis; *tertia* abſcindit cancrum in mammilla mulieris;*quarta* thoracis fiſtulas curat; *quinta* gibboſitatem tum anteriorem, tum poſteriorem corrigit, & emendat. Addit rurſus Paulus duas, ad purulentos aduſtionem,quæ cum prima fere coincidit; & ad mammas in viris modo fœminarum adauctas diminuendas,ita vt ſeptem in totum thoracis Chiturgiæ dinumerentur. De omnibus agemus, ab ea exorſi, quæ maioris eſt momenti, & thoracem perforat, quæque ſecum duas alias Chirurgias adiunctas habet, ita vt vno capite tres cõprehendãtur Chirurgiæ: quomodo incidatur thorax in empyemate, quomodo perforetur thorax in hydrope, & quomodo aduratur in purulentis, ſeu empyicis.

Duæ aliæ Chirurgiæ cum prima cõiunctæ.

De Thoracis ſectione in empyemate.

CAPVT XLVI.

Empyema quid ſit.

EMpyema eſt *collectio materiæ purulentæ in cauitate thoracis*, quæ non ſinit thoracem attolli, & ita reſpirationis expleri munus: qui morbus Chirurgia interdum curatur, ad quam non peruenimus, niſi cum materia per alias partes non euacuatur,

cuatur,& ſuffocationis periculum imminet,& præ materiæ copia pulmones, ac diaphragma dilatari pro reſpiratione non poſſunt. Materia vero, quæ cauitatem thoracis replet, & ſuffocat triplex eſt, vel pituitoſa,vel aquoſa,vel purulenta,vel ſi quarta addatur, colluuies ex omnium miſcella: omitto nunc ſanguineam aut ex eroſione,aut ex vulnere, tanquam ad huiuſmodi locum minus ſpectantem. Qualiſcunque ſit materia, vel in ipſomet thorace colligitur,vel aliunde decumbit, & tranſmittitur,nimirum à capite pituitoſa; ab hepate,ac toto corpore aquoſa: ab ipſo thorace purulenta: quæ etiam aliunde defluere interdum ſolet, vt ex angina ſuppurata à faucibus; ſed ſi à thorace proueniat, omnino ex abſceſſu prouentus, & repletio fit, qui vel in pleura ex pleuritide, tum exquiſita, tum ſpuria in variis thoracis partibus facto abſceſſu, vel in pulmonibus ex peripneumonia, vel in pericardio propter cordis affectum conſeruatur. Nam aliquando ex anatome inueni pericardion purulenta materia repletum, & cordis vniuerſam ſuperficiem ſcabioſam, ſeu vlceroſam redditam.

Materia empyematis.

Vnde ortum ducat empyema.

Ex his colligitur, in quibus caſibus efficienda ſectio ſit: fit enim in pleuritide,& in peripneumonia ſuppurata, ex Hipp. 2.*de Morbis*: Et in omni abſceſſu intus oborto vel ex vulnere, vel tuberculo, vel alia cauſa: fit in hydrope thoracis: fit demum in quauis purulentæ, ac pituitoſæ materiæ. collectione. Quæcumque ſit materia, quæ replet, omnino tum quantitate,tum qualitate offendit, & ſuffocat, extinguens natiuum nempe calorem, & non niſi euacuatione tollitur affectus,

In quibus caſibus ſectio tentanda.

quæ vtrumque vitium emendat, ſcilicet tum quantitatem, tum qualitatem; quæ ſanè euacuatio nequaquam inſenſibilis, tum propter præſens ſuffocationis periculum, ſemper enim morbus non dabit inducias, tum propter diſſipandæ materiæ difficultatem, ſed ſenſibilis tentanda eſt, alioqui ſuffocatur homo, non ſolum quia thorax, pulmo, & cor quantitate materiæ obruta attolli, & moueri prohibentur, ſed etiam quia ab eiuſdem qualitate, prauitateque offenditur, & ſtrangulatur. Quare, vt diximus, neceſſaria omnino eſt materiæ ſenſibilior euacuatio.

Materia per quas vias euacuetur.

Materia autem, quæ in thoracis cauitate continetur, vel euacuatur *per tuſſim*, (quod vt plurimum accidit, tranſſumpta ſcilicet, ac tranſmiſſa in bronchia pulmonis, & tuſſi per os eiecta:) vel euacuatur *per viam vrinæ*, de qua via meminit etiam Gal. 6. *de locis affectis*, quamuis ipſe ignorauerit viam veram, rectam, regiam, & breuiſſimam, qua vtitur natura ad thoracis materias egerendas; quæ eſt per venam ſine pari, quæ recta deorſum fertur, & in emulgentes pertunditur, aut in cauam venam prope emulgentes ſitam. Vel tertio euacuatur materia, quæ in thorace eſt, *per aluum*, quemadmodum prodit Gal. quæ tamen via non ita patet, vt cæteræ propoſitæ, ſed fit per medias quaſque regiones, & corporis poroſitates, cum totum corpus conſpirabile ſit, & peruium, & ad aluum, tanquam ad aptam cloacam, vel ſentinam excrementa tranſmittat. Hippocrates tamen hanc alui viam frequentiorem exiſtimauit, dum *ſecundo de Morbis*, in ſuppurato ex peripneumonia dixit; *Sæpe enim prorumpit ad aluum, & ſtatim melius habere ſibi videtur,*

tur, vbi ex anguſto, & concluſo ad ampliorem regionem, & apertam deuenerit.

Igitur cum nec per tuſſim cum vocatis lambitiuis, neque per vrinas cum vrinam cientibus, neque per aluum cum purgatoriis exhibitis, neque tandem per ea, quæ Hippocrates plurima proponit *ſecundo de Morbis, cap. de ſuppurato ex peripneumonia*, thoracis collectio euacuari poſſit, tunc accedimus ad manuariam operationem, hoc eſt ad Chirurgiam, quæ eſt thoracis perforatio, vt ægrum ex præcipiti leuemus. Quæ ſicuti antiquitus frequentius, & tutius vſurpabatur, ita his noſtris temporibus videtur obſoleta, ſicuti ferme omnes aliæ Chirurgicæ operationes effatu dignæ. Puto ego quia non reperiantur eximij Chirurgi, ſicuti deceret, qui calleant anatomen, & tuto nouerint perforare, & id genus omnes operationes tuto moliri, ſed formidoloſi ſint. *Secunda cauſa* eſt, quia antiqui forte plurima audebant, & tentabant in robuſtioribus corporibus. *Tertia*, quia temporibus noſtris adeo timidi patientes ſunt, & delicati, vt non admittant egregia iſtiuſmodi opera. *Vltima* eſt periculum, quod incurrimus offendendi alicuius momenti partes. Quo magis ego in præſentia cupio vos tutiſſime hanc operationem perforandi thoracem docere: prius autem antiquorum modos recenſeamus.

Quando tandem ad Chirurgiam deueniendum.

Cur multa operationes Chirurgica veterum hodie obſoleta ſint.

II. Cauſa.

III.

Hippocrates *ſecundo de Morbis, capit. de ſuppurato ex peripneumonia*, antequam ſecet thoracem, multa proponit medicamenta, quæ per os pus euacuant, ſed eis non conferentibus tandem deuenit ad ſectionem: prius autem proponit ſigna loci abſceſſus, in quo efficienda ſectio eſt, quæ vbi non adſunt, primo conſiderat, quodnam latus magis

Methodus ſecandi Hippocratis.

ſit tumidum,& magis dolent, & inibi præcipit ſecandum, quod ſi neque hoc appareat, ſed vtrumque latus indifferenter & doleat, & tumeat, tunc eligit ſiniſtrum potius, quam dextrum,quia *minus lethalis operatio eſt*, inquit Hipp.Puto ego hoc præcipere propter iecur, quod ſua gibba parte ſurſum diaphragma premit, & thoracem verſus incuruat, ſeſeque in thoracem adigit,& inſinuat.Monet igitur Hipp. eſſe partem affectam infime ſecandam magis poſt tumorem,quam ante,vt materia exitum faciliorem habeat. Secat autem Hippocrates inter coſtas cutem prius nouacula, deinde ſcalpello acuto. Notare hic oportet Hipp. non proponere duplex inſtrumentum,vt verba,& verſio ſonat,videlicet nouaculam, & ſcalpellum acutum, ſed idem inſtrumẽtum, quod ipſe μαχαιείδα ςαθοειδὴν nominat, vult eſſe obligandum ad cuſpidem tam longè à mucrone, quanta eſt magni digiti latitudo, ita vt ſumma ipſius pars ad vnguis magni digiti menſuram expedita reſtet, quam intromittas.

Hippocr. explicatur.

Poſt hæc emiſſo pure, quantum viſum fuerit, vulnus linamento ex lino crudo obligato, foras propendente filo concludito, & quotidie ſemel pus educito. Poſtquam autem decimus affuerit dies, omni pure emiſſo linamentum ex linteo indito: deinde vinum, & oleum tepefactum per fiſtulam infundito, ne pulmo à pure humectari ſolitus de repente exſiccetur. Emittendum autem eſt, quod mane infuderis ad veſperam, quod veſperi, mane. Vbi vero pus tenue velut aqua fuerit,& ad digiti contactum viſcoſum, & modicum, penicillum ſtanneum cauum indito. *Primo* ponit

Quid agendum emiſſo pure.

turun

turundam ex lino crudo, quæ mollior eſt, dura enim inflammationem decimo die, quo tempore inflammationis timor præteriit, moueret, tum turunda ſit, & ideo quæ ex linteo, quod durior ſit, vt apertus ſeruetur locus, reiicitur. *Tertio loco* fiſtula ex ſtanno ſumitur, ne remaneat materia intus, & ad cicatricem duci poſſit inciſio: ideoque ait *minuendum eſſe linamentum paulatim, donec vlcus coaleſcat. Poſtquam autem omnino exſiccatum fuerit, paulatim linamentum præſectum minuito, donec vlcus coaleſcat, & ipſum penitus eximat:* hæc Hippocrates de modo ſecandi thoracem. ***Rationes cur res propoſitæ adhibeãtur.***

Rurſus alium modum ſecandi affert Hippocrat. *in libro de internis affectionibus*, his verbis: *Intellecto, vbi abſceſſus eſt, coſtam tertiam ab vltima vſque ad os ſecato, deinde cum terebra caua vltra perforato, & vbi perforata fuerit, aquæ parum emittito, & vbi emiſeris linamentum ex crudo lino indito, & ſpongiam mollem ſuperimponito, deinde ne linamentum excidat, deligato: emittere autem duodecim dies aquam oportet, ſemel in die, poſt duodecimum autem diem ſequenti decima tertia totam emittere aquam, & reliquo tempore, ſi ſubnaſcatur aqua, emittere, & ventrem cibis reſiccare, & bis in die aquam euacuare, poſt ſectionem autem hæc exhibere oportet.* ***Alius modus ſecandi Hippocr.***

Quo loco quæritur, *cur Hippocrates in hydrope thoracis ſecat ſupra quartam coſtam omnia ſuperpoſita, ita vt coſta denudetur:* Reſpondetur, quod etſi reuera thoracis ſectio inter quintam, & ſextam fieri debet, ita vt ſupra ſextam coſtam fiat, tamen ex Hippocrate ſupra octauam fieri debet, quia Hippocrates retro magis ſectionem præcipit, quo loci diaphragma habet ortum multo inferius, quam ***Dubium.*** ***Solutio.***

ante, & ideo ibi non attingitur diaphragma. At ſi ſit ſectio anterius, magis omnino efficienda eſt ad ſextam coſtam, quoniam diaphragma anterius pertingit ad quintam coſtam, & ad ſextam terminatur, vbi rurſum incuruatur, etenim *diaphragma poſterius originem ſuam habet inferius, anterius vero longe ſuperius habet.* Coſta igitur denudata, dicta omnia peragenda ſunt.

Aliud dubium. Quæritur ſecundo, *cur Hippocrates in hydrope thoracis coſtam perforet, non autem ſpatiũ intercoſtale, vt in altera ſectione, in peripneumonia videlicet ſuppurata?*

Solutio. Reſpondetur, vt facilius foramen turunda obturetur, ne aqua tota confeſtim exeat, quod non contingeret, ſi in ſpatio intercoſtali ſectio fieret, exiret enim breui ſpatio tota aqua.

III. Dubium. Quæritur tertio, *cur terebra caua vtatur Hippocrates? & præterea quid intelligat per cauam terebram?*

Solutio. Dicendum, terebras duplices eſſe, alias rectas cum quatuor acutis angulis, alias cochleæ modo cauas.

Terebræ duplices. Vult Hippocrates eligendas eſſe terebras cauas, quæ mucronem habent quoquo modo inflexum, & ideo minus periculoſæ ſunt, ne aliquid intus pungant. Alia ratio eſt, vt in terebræ cauitate ſcobs colligatur, ne in cauum thoracis decidat: quamquam autem hæc eſt in verbis Hippocratis expoſitio, attamen nonnulla propoſitam Hippocratis Chirurgiam infirmare videntur, propterea quod terebra perforare coſtam nil aliud eſt, quam facillime internas violare partes, cum coſta intus magis emineat, quam intercoſtale ſpatium, & præterea fiſtulam in coſta excitare, quod interius ſpongioſa coſta ſit. Quare ſatius erit intercoſtale ſpatium incidere, inde fiſtulam argenteam ad amuſſim incisioni

An materia in thorace contenta per vſtionẽ euacuari poſſit.

ciſioni reſpondetem demittere, vt *infra* patebit, vt aqua non niſi ad libitum exeat.

Materia in thorace contenta non modo ſectione, verum etiam vſtione euacuatur, cum Hippocr. *ſect.6. aph.27.* dicat: *Quicumque empyici aut hydropici vruntur, aut ſecantur, &c.* in quodam enim codice Græco *vruntur* tantum legitur, in alio autem, *vruntur ac ſecantur*, cui poſtremæ lectioni Galenus aſſentitur. Sed quomodo ab Hipp. fiat vſtio in empyemate, Galenus remittit Lectorem ad librum de internis affectionibus, vbi ait Hippocratem hoc executum fuiſſe, ſed in hoc libro vel non meminit Hippocrates modi vrendi, vt vidimus duobus in locis, tum *ſecūdo libro de morbis*, tum *libro de internis affectionibus*, pro quibus duntaxat ſecandi, nequaquam vrendi modum docet, vel ſi de vſtione mentionem facit, vſtionis tantummodo meminit, non autem ſectionis, vel modi vrendi, & *libro tertio de morbis* dicit, *ſecato aut vrito*, ita vt ex Hippocrate incertum ſit, quomodo in thoracis collectione vſtio fiat, imo *lib.3. de morbis*, diaphragmatis meminit, quod cauendum eſſe in ſectione dicit. Hi ſunt Hipp. loci, in quibus loquitur de modo ſecandi tātum thoracem, non autem docet modum vrendi, & vti opinor iure Hipp. dimiſit modum vrendi thoracem, quod tutior ſit ſectio, quam vſtio: nam vſtio penetrans poteſt facile pulmones, & internas partes offendere, quod ſectio non poteſt, cum nimis vires ſe oſtendant. Inſuper inſtrumentum aptū ad ſecandum, quod, vti *infra* dicetur, ad cuſpidem recuruatum futurum eſt, & ex altera parte acutum, & ex altera retuſum, non poteſt offendere intus aliquid per ſectionem, per vſtionem autem poteſt.

Ex Hippocrate nihil certū colligitur, quomodo vſtio fiat.

Cur Hippocrates nō doceat modum vrendi.

Paulus

Pauli vrẽdi modus qualis. Paulus tamen duobus in locis vrendi modum proponit, ſed primus non eſt ad mentem Hipp. quia Paulus non vrit ita, vt vſtio penetret vſque in cauitatem, & totam euacuare purulentiam confeſtim poſſit, vt Hippocr. docet: ſed Pauli vſtio euacuat quidem ſenſibiliter, ſed potius tranſſumptiue, ita vt materia per meatus ab internis exterius tranſumatur, & per vſtiones exeat. Nam combuſta cute tanquam denſiore, non difficulter euacuari, ac trãſſumi materia poteſt ab internis ad externa per carnis poros. Et quia eſt modus, per quem materia nimis tarde euacuaretur, propterea multis ſupplet vſtionibus, & euacuationibus. Itaque vnã facit iuxta clauiculam, duas exiguas iuxta mentum, duas ſub mammillis, ampliores inter tertiam quartamque coſtam, alias duas inter quintam, & ſextam, paulo poſterius aliam per medium pectus, aliam ſupra os ventriculi: & tres poſterius, videlicet ſupra dorſum vnam, in vnoquoque ſpinæ latere duas, ita vt in totum duodecim faciat vſtiones, vel ferramento candente, vel radice ariſtolochiæ longæ oleo intincta & accenſa. Hic eſt modus vrendi Pauli, qui ſicuti ſæuus eſt, ne crudelis, & immanis dicam, vt iam dixi, non eſt ad mentem Hipp. *Alium* Paulus proponit ex Leonide, & aliis antiquioribus modum vrendi thoracem vſtione penetrante, & perforante, hoc modo. *Ferro mucronato candente per medium coſtæ ſpatium, vbi abſceſſus eſt, adacto vſque ad pus vſtionem moliti ſunt.* Vbi per ferrum mucronatum intelligere poſſumus, vel ferrum acutum incidens, vel mucronatum, id eſt, non incidens, cuiuſmodi ſunt, quæ paſſim punctualia ferramenta vocant. Proponit poſtea

Alius Pauli modus vrẽdi thoracem.

Paulus

Paulus modum ſecandi thoracem ex quorumdam ſententia dicens: *Nonnulli etiam hos curare auſi ſunt tranſuerſa linea inter quintam, & ſextam coſtam ducta, & cute paululum oblique diuiſa, deinde ſic ſcalpello membrana, quæ coſtas ſuccingit, perforata pus excreuerunt.* Quas tamen poſtremas Chirurgias Paulus tutas non habet, vt patet ex verbis, quæ ita ſubiungit: *Atque hi, qui ſecant, cum illis, qui ferro vſque ad imum adurunt, aut ſtatim mortem inferunt, vitali ſpiritu confeſtim vna cum pure euacuato, aut fiſtulas reddunt inſanabiles.* Hippocrates *ſupra* dixit, *ſi ſectio fiat in ſiniſtra parte, minus lethalis eſt,* nunc vero Paulus inquit: *Atque ij, qui ſecant, cum illis, qui ferro vſque ad imum adurunt, aut ſtatim mortem inferunt, vitali ſpiritu confertim vna cum pure euacuato, aut fiſtulas reddunt inſanabiles,* quæ verba aliquem non perterrefaciant, & ab huiuſmodi Chirurgia deterreant, nobis enim enitendum eſt modum excogitare, quo tuta hæc Chirurgia & ſectio fiat, poſteaquam iam viſum eſt, quomodo ab antiquis, Leonide nimirum, Hippocrate, & Paulo fuerit adminiſtrata.

Tuta autem, ni fallor, erit chirurgica operatio, ſi primo ſtudeamus, ne qua pars in thorace effatu digna in perforando violetur, cuius cauſa periculoſa reddatur operatio, quod nil aliud eſt, quam locum opportunum ad ſecandum inuenire. Poſſunt igitur, primo offendi interna membra, pericardium ſcilicet, pulmones, & diaphragma, tum vero externa, vena ſcilicet, arteria, neruus, & denique muſculi. Itaque primo eligimus locum aptum pro tutela pericardij, non perforantes in anteriori, neque in poſteriori parte thoracis, ſed ad latus, vt ita

Quomodo tuta fiat hæc operatio.

Locus perforandus.

ita vitemus ipſum ſternum, & in lateribus perforemus, poſtea vitamus pulmones, & diaphragma, efficientes ſectionem in confinio vtriuſque, quod eſt inter quintam, & ſextam coſtam, quod etiam ex Leonide & Paulo confirmatur: ratio, quia neque diaphragma ſuperius aſcendit, dum incuruatur, & concidit in expiratione libera, neque pulmones deorſum deſcendunt, dum ſimiliter concidunt, quod pluries pleno theatro ipſo viſu comprobaui, gladiolo ſcilicet inter quintam, ſextamque coſtam infixo: vidimus enim neque diaphragma, neque pulmones læſos fuiſſe, ſed ad vtriuſque terminum gladiolum deueniſſe.

Status patientis in ſectione qualis eſſe debeat.

Ex quibus elicitur, in quo ſtatu, ſeu poſitu debeat eſſe patiens, & conſiſtere, dum inciditur, quatenus ad reſpirationem ſpectat: debét enim eſſe in ſtatu expirationis, ſi tamen fieri per difficilem reſpirationem poteſt, ita vt debeamus præcipere ægrotanti ipſum ſpiritum totum tunc emittere, cum perforamus; ſic enim pulmones ſpiritu prius turgentes concidunt, & ita thoracis cauitas paratur, neque vllo modo offendi poſſunt. Diaphragma autem etſi in hoc ſtatu ſurſum incuruatur, offendi tamen non poteſt, quia cum à lateribus, vbi perforandum non eſt, ad coſtas terminetur ſpurias, quæ ſunt à ſeptima coſta infra, ideo non poteſt adeo ſurſum incuruari diaphragma, vt offendi poſſit, cũ fiat ſectio inter quintam, & ſextam coſtam; vt ex Leonide quoque Paulus prærepit, *lib.6. cap.44.* Ex quo eliciatur, male Chirurgos illos præcipere, vt fiat inter tertiam, & quartam coſtam ſectio, propter cauſas dictas, & Pauli authoritatem ex Leonide. At Hipp. *locis ante citatis* coſtam tertiam ab vl-

Locus Hipp. explicatur.

tima

tima ſecari iuſſit. Quod ſi intelligamus coſtam tertiam non enumerata vltima, erit paulo inferius ac ſupra à nobis dictum eſt, hoc eſt, quarta coſta ſpuria. Quod ſi rurſus mittamus primam, ſeu vltimam, quæ adeo parua eſt, vt enumerari, neque exterius tangi poſſit, procul dubio ex Hipp. erit fere locus idem, qui à nobis propoſitus fuit, qui diaphragma tuetur, maxime propter ſui originem obliquam: nam vbi incuruat diaphragma, id in medio ipſius diaphragmatis potiſſimum contingit, non à lateribus, neque in ſuis terminis, vbi coſtis adhæreſcit. Præterea in viuo animali veriſimile eſt diaphragmatis curuitatem non ita alte aſcendere, vt in mortuo, in quo omnia penitus decidunt, & denſantur. Vnde nunquam ad ſextam coſtam diaphragma peruenire vllo modo poteſt cum ſuis terminis, etſi in medio poſſit. Hoc igitur modo fit perforatio thoracis abſque læſione internorum membrorum, pericardij ſcil. pulmonis, & diaphragmatis.

Vitamus denique partium externarum læſionē, venarum ſcilicet, arteriarum, neruorum, & muſculorum, quæ ſi læderentur, omnino operationem minus tutam redderent, ſi incidamus in ſuperiore ipſius coſtæ parte, nequaquam in inferiore. Cumque inter quintam, ſextamque coſtam perforatio facienda ſit, adſitque in hoc ſpatio & pars inferior quintæ, & ſuperior ſextæ, ideoque omnino vitanda ſit inferior coſtæ pars, ſeu terminus, ad ſuperiorem ſextæ coſtæ partem efficienda ſectio eſt, quia per inferiorem quintæ coſtæ partem, vt Anatome commonſtrat, & Gal. 8. *de Anat. adm.* monet, excurrunt vena, arteria, & neruus, ita *Læſio partium externarū quomodo euitetur.*

enim

enim non modo has partes vitamus, ſed etiam harum partium propagines, quod vtique non accideret, ſi alibi, quam prope ſextam coſtam perforaretur. Nam in inferiore parte quintæ adſunt hæ partes, in intercoſtali vero ſpatio medio harum partium propagines, horum autem neutrum adeſt in ſuperiori ſextæ coſtæ parte, in qua tuta ſit perforatio, ſi modo coſta inciſione non attingatur, aut denudetur. Quo loco ſententiæ Hipp. aſſentiri nequeo, qui terebra coſtam perforat, vt inde colluuies euacuetur, propter fiſtulæ periculum, & partium internarum læſionem, quæ facilius in coſta perforata ſuccedere poteſt, cum in cauitate thoracis magis eminens ſit, quam ſpatium intercoſtale. Sed Hippocrates operationem illam potius moliri videtur in thoracis hydrope, quam in puris collectione, cum ſemper aquam nominet, non pus, aut quiduis aliud: in perforatione autem, vbi aqua continetur, periculum magis imminet de exitu totius aquæ confertim facto, qui fortè facilius euitatur, ſi coſta perforetur, quæ facilius obturatur, quam alia pars. Si vero Hippocrates ideo thoracem terebra perforat, vt facilius foramen obturetur, ne aqua tota confertim exeat, hæc perforatio huic vſui quidem ſatisfacit, ſed dictam habet difficultatem, quia cum interius coſta magis emineat, quam intercoſtale ſpatium, ideo facilius à terebra pulmo offendi poteſt, quam ſi intercoſtale ſpatium perforaretur: inſuper fiſtulæ incurabilis periculum imminet. Sed ſi nos intercoſtale incidamus ſpatium, & præſertim id in expiratione moliamur, inde vero ſtatim cãnulã paratam habeamus foramini ad vnguem reſpondentem,

Hipp. ſẽtentia reiicitur.

Hipp. ſẽtentia ſaluatur.

Difficultas hæc quo modo tollatur.

tem,qua obſtructa,ne quidem aquæ gutta effluat, facile me iudice omnis tolletur difficultas.

Vltimo efficienda ſectio eſt ad latus. Quæritur modo,qua in lateris parte? Hippocrates in ſuppuratis duo proſpiciebat,& partem affectam,& ſitum decliuem, ideoque aliquando præcepit, poſterius potius ſectionem efficiendam eſſe: at in collectione,aut pituitoſa,aut aquea, quæ cauſam à thorace non habet, ſectionem anterius moliri ſatius eſt, quia muſculi pauciores ſunt,& terminantur, necnon pulmo finitur, quam poſterius, vbi muſculi ſuperpoſiti, & plures, & craſſiores, & magis neruoſi ſpinæque propinquiores ſunt. Regio enim anterius ſpectans, exempli gratia quatuor aut quinque digitos longe à pectoris oſſe diſtans,paruos habet muſculos, & paucos ſuperpoſitos, fereque non niſi vnum, qui brachium ad pectus adducit, qui etiam ibi tenuiorem habet terminum, ideoque potius anteriora, quam poſteriora verſus fieri debet ſectio. *Alia* ratio eſt, quia poſterius pulmones ſua baſi conſiſtunt, tum vero muſculi multi,& neruoſi, vt puta ſpinales, adſunt.

In qua parte lateris facienda ſit ſectio.

Cur in parte anteriore.

Alia ratio.

Itaque ſectionis locus, qui differt ſecundum anterius,& poſterius, ſit, vbi muſculis eſt vacuus, & deſtitutus,id eſt, vbi omnium muſculorum termini ſunt, videlicet adducentis brachium ad pectus, obliqui deſcendentis abdominis,& in ſimis ſcapularum ſiti thoracem attollentis.Exactiſſime autem locum inuenies, ſi filo metiens ſpatium vnam fili partem à medio pectore ad coſtam ſextam, & ſeſquialteram, hoc eſt,vnam cum dimidia ab illo ſextæ coſtæ termino ad ſpinam dimetiaris.In ſumma, quò pertingit tertia pars fili totius ſextæ coſtæ longitudinis.

Locus ſectionis quis ſit.

Quomodo inueniẽdus.

Hippocratis inſtrumentum ad ſectionem thoracis.

Antequam ſectio fiat, inſtrumentum parandum eſt. Hippocrati appellatur inſtrumentum, quo thorax perforatur, μαχαιρὶς στηθοειδὴς, id eſt, gladiolus pectoris formam, ſeu ſimilitudinem referens: quæ dictio interpretari poteſt, *vno modo*, quod gladiolus ſit exterius curuus, interius cauus, ſicuti eſt pectus; *alio modo*, vt hic gladiolus, quo thorax perforatur, ſit ſicuti eſt os pectoris, quod ξιφοειδὲς appellatur, id eſt, enſiformis, quia ſcalpellus hic ſit ſimilis oſſi pectoris, vna cum mucronata cartilagine, quæ eſt acuta, vt cuſpis enſis, ita vt ſicut os pectoris ad iugulum, & alterum extremum eſt latum, in fine vero, & altero extremo acutum, & tenue, ſcilicet ad mucronatam cartilaginem, ſic μαχαιρὶς στηθοειδὴς ſit eiuſdem figuræ, quæ eſt quodammodo triangularis. Paulus *lib.6.c.44.* ferrum ad inciden-

Pauli inſtrumentum.

dum thoracem aptum σκολοπομαχαίριον vocat: quod Gal. deſcribens 8. *de anat. adm. cap.* 6. dixit, à ſe fuiſſe excogitatum inſtrumentum ſcolopomachærio ſimile, quod oblongum eſt, & latera duo habet acuta in extremo ad vnum verticem coeuntia: quod videtur eſſe illud, quod vulgo *lanceola* appellatur. Vnde à ſagittæ ſimilitudine à nonnullis dicitur *ſagittella*. Ego autem libenter ſcolopomachærion

Etymon ſcolopomacharij ſecundũ authorẽ.

deducerem à roſtro illius auis, quæ vulgo appellatur *gallinazza*, Latine *gallinago*, Græce σκολόπαξ, à qua ſcolopomachærion ſignificat gladiolum longum, & ad cuſpidem paulum recuruatum, vt eſt roſtrum auis ſcolopacis dictæ: nam σκολιόω, intorqueo, ſeu obliquum, & tortuoſum reddo, ſignificat, qui ex vno latere, interno ſcilicet, habet aciem, anterius vero retuſus eſt, qui ſane gladiolus tutior eſt ad perforandum thoracem, quam alius, qui duas

habet

habet acies, neque recuruus eſt,hoc enim offendi pulmones poſſunt.

Nunc docendum eſt,quomodo ſit facienda perforatio, ſed prius adnotandum, quod Hipp. 2. *de humor. cap. de ſuppurato ex peripneumonia*, dum ſecat, optat ſectionem fieri magis in ſiniſtro, quam dextro latere, *quia* (inquit) *minus lethalis eſt*. Puto ego id dicere propter iecur quod ſua parte gibba ſurſum fertur, diaphragma magis incuruat,thoracemque verſus magis protenditur, vti quoque antea dictum eſt. Quod autem ad ſectionem attinet, opinor debere fieri perforationem quoquo modo obliquam, ita vt ſecundum fibras muſculorum exteriorum intercoſtalium progrediatur, nam cum ſit neceſſarium præcidere aut externos, aut internos intercoſtales muſculos propter cõtrariam poſitionem, quam habent, minor læſio ſuccedat ex inciſione internorum, quam externorum, cum externi maiores ſint, & potiori vſui deſtinati, nimirum inſpirationi, interni contra minores, tenuioreſque ſint, & expirationi conducant. *Sectio fiat in ſiniſtro latere.* *Obliqua.*

Itaque facta prius linea ex atramento inciſionis efficiendæ,inde ſumpto inſtrumento ex altera parte retuſo,ne ſubiecti pulmones lædantur,ex altera aciem habente, & eo quidem modice ad cuſpidem recuruato, vt pulmones vitentur, vt dictum eſt: Altera parte, qua retuſum eſt inſtrumentum, ad ſextam poni coſtam, & inniti debet, priuſque cutem ipſam, vt monet Hipp. 2. *de morbis*, & Paulus, incidere oportet, paululum oblique diuiſa. *Primo* volunt, eſſe incidendam *cutem*, quoniam propter ſui duritiem, & denſitatem ferro reſiſtit, & difficulter perforatur, & propter reſiſtentiam *Modus incidendi.* *Cur primo incidenda cutis.*

Cur oblique incidenda. exacte intercoſtales muſculos, vt par eſt, ſecare non permittit. *Secundo* volunt *oblique* eſſe ſecandam cutem, cum iam dictum ſit, ſecundum rectitudinem fibrarum muſculorum intercoſtalium externorum fieri debere ſectionem, oblique igitur poſteriora, ſuperioraque verſus axillam incidendo progredi, & eo vſque oblique intra adigere, donec ad cauitatem ventum ſit, quæ inciſio lente fieri debet, quo prius pulmones deſidant vix facto foramine, quam turgidi offendantur. Quæ noxa omnino deuitabitur, ſi in ſtatu expirationis æger conſiſtat, dum fit inciſio. *Quomodo cognoſcatur ad cauitatem eſſe peruentum.* Cognoſcemus autem ad cauitatem vētum eſſe vel ex exitu ſaniei, vel ex iuxta poſitione inſtrumenti immiſſi, vnde ſi, vt tutiores ſimus, inſtrumenti congruam partem immittendam tātum denudemus aliquid alligantes, quod notat Hipp. 2. *de morbis, cap. de peripneum. ſuppurata*, vbi dicit, *ſcalpello acuto, quod paniculo ſit obligatum, ita vt ſumma ipſius pars ad vnguis magni digiti menſuram expedita reſtet, quam intromittas, probe faciemus. Tertio* dignoſcitur penetratio à perito Chirurgo, quia non ſentit amplius ad cuſpidem inſtrumenti reſiſtentiam, ſed potius vacuitatem. *Vltimo*, quia exit aër aliquis.

Duplex inſtrumentorū vſus. Huiuſmodi inſtrumentis duplici modo vti poſſumus, vel *candentibus*, vel *non candentibus*. Auctores magis eligunt, ac probant candentia: puto ego, quia fortè timeant gangrænam, propter exitum colluuiei, nam Galenus 5. *Meth.* dicit, in hoc caſu in plurimis putrefieri & pleuram, & etiam coſtam. At Hipp. 2. *lib. de morb. cap. de ſuppur. ex peripneu.* vtitur ſcalpello acuto non candente, cuius cauſam ſupra audiuiſtis. Quod ſi vna pars thoracis reple

repleta ſit, ex ea parte tantum, ſi ambæ, ex vtraque parte perforandum.

Facienda eſt ſectio *parua* propter tres cauſas: *Prima*, quia minor eſt inflammationis timor ex minori inciſione facta. *Secunda*, quia minus offenduntur, & refrigerantur internæ partes ex aëre ingrediente per exiguum foramen. *Tertia*, quia ita prohibemus facile exitum totum ipſius materiæ vnica vice, quod periculoſum eſt, vt *infra* patebit. *Sectio facienda parua, & cur.*

Sed tamen tam magna eſt efficienda, vt colluuies collecta poſſit exire. In quo caſu perpendenda eſt craſſities materiæ: Vnde minor inciſio facienda eſt in hydrope thoracis, maior in ſuppuratis, & adhuc maior in pituitoſa materia collecta, ita tamen, vt generaliter potius parua ſit inciſio, quam magna, propter periculum propoſitum. *Sectio quanta facienda.* Quod ſi interdum decipiamur, ita vt materia ſit craſſior, foramen vero anguſtius, quo minus exire poſſit, in eo caſu vtimur inſtrumento dilatante vlcera cauernoſa in carne, quod pulmones propter obſtaculum in eius extremo poſitum offendere non poteſt. *Foramen anguſtius quomodo dilatandum.*

Maximum autem in hac operatione imminet periculum, ne tota materia collecta nobis inuitis vnica vice confertim exeat, cum qua exeunt etiam ſpiritus, viriumque debilitas tanta ſuccedit, vt Hipp. 6. *Aph.* 27. dixerit, *quicumque empyci aut hydropici vruntur, aut ſecantur, ſi pus aut aqua vniuerſim effluxerit, omnino moriuntur.* Ob quam cauſam ego imaginatus ſum cannulam argenteam, quæ adeo magna ſit, vt exacte incidenti inſtrumento, & foramini reſpondeat, ita vt quantum

nobis libeat, aquæ euacuetur, non plus. Sic enim periculoſum huiuſmodi prædictum ſcopulum vitamus. Cannulam quoque præcipit Hipp. 2. *de morb.* vbi dixit, *penicillum ſtanneum cauum indito.*

Cannula qualis cõueniat. Facta perforatione, & immiſſa cannula, quæ habeat alas, aut filum appenſum, ita vt intra thoracem inſpirando non ingrediatur, & ſit pluribus foraminibus perforata, vt poſſit ex omnibus, prout opus eſt, exire colluuies. Eius ſit longitudinis, vt ad pus perueniat, non tamen pulmones tangat, curua ſit, vel oblique intus incedat pone coſtam propter eandem cauſam, immittaturque deorſum inſtrumenti curuitas diaphragma verſus, ne pulmones ab extremitate eius tangantur. *Quomodo pus euacuandũ.* Permittendum deinde eſt quotidie exire aliquid puris, vt puta ſemi libra, aut plus, minuſve, dum tutum ſit, quod pulſus indicabit, & inde per cannulam colluuiem exire permittendum, quæ libere, ac facile exeat, hoc modo eſt euacuanda: ſin minus, iubere oportet (vt Galen. præcipit *Meth.* 5. *cap.* 8.) vt in laborantem, & inciſam partem inclinati tuſſiant, aut molliter corpus concutiant, agitentque, aut ſi collectio craſſior ſit, aut facile exire non poſſit, nam craſſiſſima ſolet interdum exire, vt in vulnere thoracis aliquando accidit, ex quo barbitonſor dixit exire cerebra, imitabatur enim veluti ſubſtantiam cerebri, tanta erat eius craſſities: In quo caſu præcipit Galenus, mulſa prius infuſa, quæ fluxibiliorem, liquidioremque materiam reddat, iubere vt ægrotans tuſſi, & concutiendo eiiciat.

Si mate- Vltimo loco, non exeunte materia, præcipit eſſe attra

attrahendam, & foras euocandam colluuiem inſtrumento puris tractorio, quod proinde πύουλκος à Græcis nominatur, de quo pyulco à Galeno mentio etiam *ſecundo ad Glauc. cap.*8. & eſt, quod à nobis vulgo *ſchizzo* dicitur; quod etſi à Galeno non deſcribitur, tale tamen eſſe teſtatur etiam Hiero. *in tractatu ſuo de ſpiritibus*. quo vi vacui ſaniem ex thorace foras trahit, & educit. De quo pyulco illud eſt animaduertendum, plerumque pyulcum effectui non reſpondere, quod nihil puris, aut humoris trahit: ratio eſt, quia eius cauitas debet proportionem habere cum cauitate, ex qua quippiam trahitur: Nam ſi pyulcus ſit exiguus, vt eſſe ſolet, qui immittitur, & in thorace cauitas magna exiſtat, tantum ab eo trahetur, quanta eius cauitas capere poteſt. Quod ſi rurſus in thorace adſit cauitas (vti adeſt) quæ partim aere plena ſit, partim humore, & pure, nihil omnino ſaniei trahet pyulcus, ſed tantum aere replebitur, quia quod vi vacui trahitur, omnino prius quod tenuius eſt, ſequitur: *aqua enim, & ſabulo vaſe pleno, ſi ſiphonem longiſſimum immiſeris, prius omnino ſequetur aqua, quam ſabulum*, dicebat Galenus. Sic exiguus pyulcus à thorace prius attrahet aerem, quam ſaniem: quo aere repleto aliud attrahi non poteſt; & hæc eſt cauſa, cur à pyulco nihil trahitur. Quod ſi pyulcus ſit latiſſimus, vt præter aera, materiam quoque recipere poſſit, tunc trahetur pus, præcipue ſi ſipho ad pus pertingat, & ſpiritus per exſpirationem ſit antea euacuatus, patienſque à reſpiratione abſtineat.

ria non exeat quid agẽdum.

Cur pyulcus non attrahat pus.

De Thoracis fiſtulis.

CAPVT XLVII.

Fiſtulæ thoracis cur incurabiles. *1. Cauſa.* MVltis nominibus thoracis fiſtulæ incurabiles cenſentur: *Primo* enim perpetuus thoracis motus, quod dilatatur, & contrahitur, impedit ſanationem. *Secundo*, ſi fiſtula in cauitatem pe-
2. netret, non amplius glutinatur pleura ſubiecta, non ſolum quia adduci nequeunt labia eius ad mutuum contactum, ſed etiam quia neruoſa, tenuis, exanguis, & membranoſa eſt, vti quoque Galenus de veſica dixit *in Aphoriſmis.* Vnde qui vulnus thoracis penetrans acceperunt, ſolent vt plurimum, toto ſuæ vitæ tempore argenteam geſtare fiſtulam: & ego nonnullos noui, qui vigintiquinque, & triginta annos geſtarunt, & vitam ſatis
3. commndam traxerunt. *Tertia* cauſa eſt, quia fiſtula intus in coſtam penetret, ac terminetur, cum coſta cauernoſa ſit, ſolet facile in ea pus colligi, & ſerpere perpetuo læſæ corruptio coſtæ, cuius cauſa non ſanatur. *Vltima* cauſa eſt obliquus flexuoſuſq; fiſtulæ ſinus, & præterea finis fiſtulæ decliuis, cuius cauſa expurgari fiſtulæ excrementa non poſ-
Alia cauſa. ſunt. Addo ego *aliam* cauſam, fiſtulæ conditionem, quam obſeruari, & eſt, cum fiſtula non ſolum decliuis eſt, & terminum habet inferius, ſed etiam à ſpatio intercoſtali ſuperiore ſubtus coſtam ſeſe inſinuat, videlicet inter pleuram, & coſtam, donec in alterum intercoſtale ſpatium ſubiectum terminetur.

Quas porro fiſtulas curabiles euadere nemo dubitabit, ſi *cauſæ* abſcindantur, *cauſæ* (inquam) *à loco affecto*

affecto deſumptæ, aliis nunc dimiſſis. *Prima* cauſa eſt thoracis motus, cui occurritur, ſi intercoſtales muſculos moueri, & intercoſtale ſpatium, coſtaſque tolli, ac deprimi prohibeamus, quod ſane fiat, ſi reſpiratio tantum libera, in qua ſolum diaphragma mouetur, ab ægrotante efficiatur: quod eueniet, *ſi*, vt vno verbo dicam, *in totum violenta vitetur reſpiratio*. Vnde in lecto quieſcere æger debet, & à voce, & locutione omni, ab ira, & quacumque cohibita reſpiratione abſtinere. *Secundæ* occurritur, propterea, quod etſi pleura non glutinatur, caro tamen muſculorum intercoſtalium, & ſuperpoſita cutis glutinari, & cicatricem inducere poteſt, ſi modo prius callus fiſtulæ auferatur, aut molliente, aut erodente, aut adurente, ſiue medicamento, ſiue ferramento. Præterquam quod *nihil obſtat, pleuram cicatrice obduci poſſe, tametſi glutinari non poſſit*. Sed *cur eſt, quod multi in thoracis vulneribus geſtant argenteas cannulas tot annos?* Dicendum, id eſſe neceſſarium, cum per fiſtulam copioſus materiæ fluxus eſt, qui occludi ſine noxa non poteſt, ſed ſi exſiccetur, poteſt. *Tertia* cauſa amputatur non difficulter, ſi candens, exiguumque ferramentum aut ex ſe, aut per cannulam in coſtam inſeratur, putrilagoque omnis exſiccetur, & abſumatur, parſque corrupta roboretur, ita enim cicatrice obducetur. *Quarta* cauſa abſcindetur, ſi flexuoſus, decliuiſque ſinus vniuerſus ſcalpello abſcindatur: ſolemus autem vti aut ſcalpello, quod vulgus *Gammaut* nominat, aut paruo cultro vnam aciem habente, eamque in extremitate paulo intus recuruatam: ſed ſiue hoc, ſiue illo vtamur, perpetuo tamen ceræ albæ exiguum globulum cuſpi-

Cauſa prima quomodo ſuccurrē-dum.

Quomodo ſecunda.

Tertia.

Quarta.

dibus ſcalpelli annectere oportet, ne ſcalpelli cuſpis in fiſtulæ ductum offendat, neu finem eiuſdem aſſequatur, & pertingat. Ad *vltimam* cauſam tollendam, quæ fiſtulam incurabilem reddebat, propterea quod à ſuperiori parte ſeſe ſubtus coſtam inſinuabat, & ipſam præteribat, donec in ſpatium intercoſtale inferius finiret. Celſus, vt videre eſt *lib.* 7. *cap.* 4. vult, præcidendam eſſe, & eximendam ex vtraque parte coſtam, cuius verba ita habent: *Solent autem inter coſtas fiſtulæ ſubter ire, quod vbi accidit, eo loco coſta ab vtraque parte præcidenda, & eximenda eſt, ne quid intus corruptum relinquatur.* Quæ operatio quam difficilis ſit, quamque periculoſa, non eſt, quod longioribus proponam, imaginatione enim facile quiſque aſſequitur. Sed ad factum veniamus. *Præcidenda vtraque parte coſta eſt.* Quomodo coſta oſſea, & dura præcidatur, neſcio, niſi forte hoc inſtrumento, quod vno tempore præcidit, & rũpit: deinde quomodo eximetur coſta ſine pleuræ diſtractione, & tandem morte ipſius ægrotãtis, pariter ignoro. Ego autem libenti animo vobis cõmunico, quod in tali caſu excogitarim, commentuſque fuerim ad Chirurgiam mitiorem, tutamque reddendam. Dimiſſa enim coſtæ tum amputatione, tum extractione, tanquam periculoſa, & atroci operatione, paraui mihi fiſtulam argenteam recuruatam, quæ ſequeretur totum fiſtulæ ductum à principio ad finem vſque, ita tamen, vt cannulæ argenteæ extremitas, quæ ad fundum fiſtulæ pertingit, ſurſum, ſeu exterius ſpectet, immiſſaque intus per totum cannulæ ductum recuruata, & longa acu non longe à cuſpide perforata, & filum trahẽte, inde acu impulſa perforaui fiſtulæ decliuem extremi

Vltima.

Celſi Chirurgia.

Authoris Chirurgia tutior.

tremitatem, ita vt acus cum filo ex ea ſuperius, exteriuſque exiret, poſtea exempta acu filum remanſit, & alligatis fili vtriuſque extremitatibus, ita ſeruatus apertus locus eſt, vt excrementa vlceris commode, & decliui loco effluerent, ſic enim vlcus, ſinuſque purus redditus, ſolet poſtea aut carne impleri, aut glutinari.

Cæterum Celſus adhuc proponit alteram thoracis fiſtularum differentiam adhuc cæteris magis incurabilem, hoc modo: *Solent quoque fiſtulæ, vbi coſtas tranſierunt, ſeptum id, quod tranſuerſum à ſuperioribus viſceribus inteſtina diſcernit, violare, quod intelligi & ex loco, & ex magnitudine doloris poteſt. Et quia nonnumquam ſpiritus eo cum humore quaſi bullante prorumpit, maximeque ſi hunc æger ore continuit; in eo medicinæ locus nullus eſt: in cæteris vero, quæ circa coſtas ſanabilia ſunt.* Hæc Celſus. Reuera autem *omnes thoracis fiſtulæ difficillimã recipiunt curationem,* ita vt interdũ tum Medici, tum ægrotantes defeſſi, & ſpe deſtituti, curam ipſi naturæ relinquant. Ad quẽ caſum vbi ego deueni, quid egerim, vobis manifeſtabo: Non ſemel, ſed iterum ac ſæpius impoſui ipſi fiſtulæ orificio pilam ex cera alba appenſum filium habente, præcepique vt quotidie eam mundarent, ac tractarent veluti ſi eſſet fonticulus, curantes ipſam in poſterum vt fonticulum, non vt fiſtulam: tandem progreſſu temporis factum eſt, vt ſenſim genita caro ſit per totum fiſtulæ ductum, & ita fiſtula alioqui incurabilis, curata eſt. Quod ſi tunc videamus corpus aliquo prauo humore redundare & ad fiſtulam influere, eamque vexare, ſolemus pilam propoſitam ex flaua cera conformare, & illi admiſcere medicamenta in pollinem

Alia fiſtularum thoracis differentia.

Authoris Chirurgia in fiſtulis deſperatis.

Curatio fiſtulæ thoracis in corpore cacochymico.

reda

redacta, quæ peculiarem humorem trahant, & expurgent; vt ſi acris ſit humor, *rhabarbarum pulueriζatum prius*, inde *ſcammoneum*; ſi pituitoſos, *agaricum*, vt mitiorem, inde *colocynthidem*: ſi melancholicus, *ſenam, & epythymum*, aut *polypodium*, vt mitiora, inde helleborum nigrum, vt valentius medicamentum, cauendo tamen, ne ſua manifeſta acri qualitate corrodat.

De Papilla mammillæ exterius non apparente, ſed intus occultata, & concluſa; ac de lacte concreto, & coagulato.

CAPVT XLVIII.

Duplex affectus mammarum. SOlet in mulieribus effætis duplex affectus in mammis oboriri: quorum *alter* ad papillam, *alter* ad mammam pertinet. Et ad mammam dupliciter Medici opera eſt neceſſaria, vel ad euocandum lac in mamma conglobatum, vel ad abſceſſum ex coagulato lacte obortum, iuuandum. Ad papillam ſpectat cum intra mammam remanet, neque poteſt infans ipſam ore apprehendere, & lac ſugere. *Modi quibus extrahitur papilla.* In quo caſu vt foras trahatur, nonnullæ ætate grandiores, factis prius ex *malua* fomentis, ſolent papillam labiis valide apprehenſam, necnon dentibus leniter foras trahere. Quod ſi id parum valet, à parua cucurbitula ſicca loco papillæ admota foras nonnumquam extracta papilla eſt, aut etiam corniculis applicitis. Vltimo vitrum vacuũ, longum, & anguſtum, & altera extremitate os habens, magnitudini papillæ reſpondens, ex altera vero foramen paruum, per quod quædam natu grandior ſuctu trahat, dupliciter iuuat: etenim & lac

lac euocat, & extrahit, & papillam foras trahit, quod inſtrumentum Italorum vulgus appellat *Latterolum*, in quo caſu præmittere fomenta oportet. Amatus Luſitanus *in Centuriis* profitetur, ſe Venetiis hoc etiam modo vitium illud curaſſe: ſumit vitream phialam anguſtioris oris, quam feruenti aqua implet, & ea impenſius calefacta euacuatur aqua, ſtatimque os phialæ papillæ admouetur, extemplo enim cuti adhæret, & valide trahit, ita vt ſæpenumero & papilla, & lac euocetur. *Amati Luſitani modus.*

Cæterum ad lac priuatim euocandum, etiam in iis, quibus lac præmature aut exſiccatum eſt, aut euanuit, & (vt dicitur) lac amiſerunt, ex quacunque cauſa id factum ſit, ſolet lac iterum reuerti ex *vinca peruinca*, vel in acetariis comeſta, vel decocta, & iuſculo eius propinato, vel denique in ferculis aſſumpta. *Lac quomodo à mammis euocetur.*

Quod ſi concreto nimis in mammilla lacte, iã ex prohibita perſpiratione computruit, & abſceſſus contractus eſt, vel ſit ex propoſita cauſa factus, vel quia effæta propter rimas in papilla obortas, & dolẽtes lac exhibere infanti abſtinuerit; chirurgia eſt ſimplex per ſcalpellum inciſio, & putrefacti lactis extractio: qui affectus etſi diutius durat propter lactis affluentiam, ſanatur tamen. *Neque vnquam vidi tumorem, & abſceſſum in mamillis tempore lactis obortum non fuiſſe ſanatum:* ſic *alio tempore raro vidi tumorem in mammis obortum, qui cancri naturam non fuerit æmulatus*, de quo nunc dicemus. *Si lac cõcretum computruit, quid agendum.*

De

De Mammilla mulieris cancro affecta.

CAPVT XLIX.

SOlent mulierum mammæ frequentiſſime cancro apprehendi, virorum vero rariſſime, ita vt in mea vita vnum tantum viderim, habitu melancholico, cui in internis partibus cancer obortus exterius tranſmiſſus eſt. Puto ego eam eſſe cauſam, quod mulierum mammæ grandes ſunt, ſoléntque glandoſa, & ſpongioſa earum corpora facile nigrum, & exuſtum ſanguinem tum attrahere, tum ſuſcipere ab vtero, per eas venas, quæ ex vtero ſurſum per rectos abdominis muſculos feruntur, & per anaſtomoſim venis, quæ deorſum à mammis deſcendunt, vniuntur: vnde ex Hipp. maximus oritur conſenſus mammarum cum vtero, & è contra, ita vt fluentibus menſibus lac deficiat, nonnullis è contra lacte in mammillis exiſtente menſes deficiunt, quo fit, vt cancri eas potiſſimum mulieres infeſtent, quæ menſes, aut ſuppreſſos, aut diminutos habent: quas curare alio modo, quam Chirurgia, non eſt quod tentes. *Chirurgia*, inquam, *& cura heteroclita*, vt ſic dixerim, quæ vna cum morbo partem etiam affectam tollit, hoc eſt, cancrum, & mammam: tametſi (vt verum vobis fatear) bis aut ter ego cancrum mammillæ curauerim patiente ſeruata: & quæ curatæ non ſunt, melius tamen ſe habuerunt: Idque factum à me fuit hoc medicamento, quod ℞. *ſolatri hortenſis, virgæ aureæ, ſonchi, ana m. duos: coctis in aqua, & contuſis adde farinæ milij lib. vnam, olei roſati ducti in mortario plumbeo cũ piſtillo plumbeo, donec cõtrahat*

Cur mulieres potius quã viri cancro in mãmis vexentur.

Cancer per ſolam Chirurgiam curandus.

Medicamentum quo Author vſus eſt in cãcro.

colo

colorem plumbi vnici. 5. *ſapæ & decocti prædicti quantum ſufficit, miſce, & fiat emplaſtrum, quod ſane emplaſtrum ad ceroti quoque formā confici poteſt.* Sed *vna hirundo non facit Ver*: etſi duas curaui, mille tamen non ſunt curatæ, & Albucaſis ſe nullam curaſſe profitetur. Curatum tamen cancrum vnum vidi Chirurgia ab alio Chirurgo, non à me facta, decet enim ingenuum virum ita fari. Ille abſcidit circumcirca totā mammillam cancro affectam, ipſam à ſubiecta parte ſeparando, poſtea ferramentis candentibus combuſſit, & proſpere ſucceſſit curatio. Ego autem etſi nil tale facere molitus ſum, ſi eſſem facturus, vt dolorem primo vitarem, & ſaniei profuſionem, ſi cancer ſit mobilis, ipſum forcipe hoc apprehenſo, ſtatim cultro vno eodemque tempore candente, & incidente opus peragerem, vt forcipe valide conſtringente ſenſus partis hebetetur, cultro incidente amputetur cancer, & eodem candente ſanguis ſupprimatur. Quod ſi cancer mammillæ adhærens, & firmus ſit, neque ſtringi poſſit, excidendus omnino eſt, atque ad vitandum & dolorem, & profuſionem, exciderem cum ligno, aut cornu aciem habente, intincto tamen ſubinde in aqua illa, qua aurifices ab argenteo aurum ſeparant, quam fortem vulgus nominat; quo tota cutis in circuitu mammillæ incidenda eſt, poſtea digitis potiſſimum, & vnguibus mãmillæ glandulosa ſubſtantia à ſubiecta parte ſeparanda.

Authoris modus exſcindẽdi cãcri.

Quod ſi ſanguinis profuſio opus obſcuret, tunc bombyce exuſto venæ obcæcandæ ſunt, inde vero ferramentis candentibus ſi opus ſit, tutius ſanguis ſupprimendus: quæ quidem tametſi profuſio

Sãguinis profuſio quomodo impediẽda.

non

non adſit, admouenda nihilominus ſunt, quo pars robur acquirat, ne rurſus cancer reuertatur. Poſtea cũ pus mouentibus, purgantibus, ſarcoticis, & epuloticis proſequendum eſt vſque ad perfectã ſanitatem. De qua ſanitate Celſus valde dubitat, *lib.*2.*cap.*28. quia cancer eſt affectus, qui curatione irritatur: ideoque ait Celſus, *quidam vſi ſunt medicamentis adurentibus, quidam ferro aduſſerunt, quidam ſcalpello exciderunt, neque vlla vnquam medicina profuit, ſed adusta protinus concitata ſunt, & increuerunt, donec occiderent, exciſa etiam poſt inductam cicatricem tamen reuerterunt, & cauſam mortis attulerunt: aliis autem ſanato in mammilla cancro oculis obmia, non multo poſt obortus in vtero latens eſt, qui miſerrime patientes vſque ad interitum excruciauit.* Propter quam cauſam Celſus potius eos laudat, qui nullam vim adhibendo, qua tollere id malum tentent, ſed lenia tantum medicamenta imponendo, quæ quaſi blandiantur, & quo minus ad vltimam ſanectutem perueniant, patientes non prohibeantur. Quod tamen vt plurimum propter cancri ferociam, ac moleſtiam non admittunt, ſed curare cogunt: & ideo vbi ad cancri exſtirpationem ventũ eſt, ne peiora ſuccedant, quæ Celſus expectanda eſſe dixit, perpetuo totius corporis habere rationẽ oportet per Chirurgiam, Medicamenta, & Diætã, videlicet ſanguinem frequenter aut ex vena, aut ex hæmorrhoidibus euacuando, fonticuloſque parando, tum purgantia medicamenta frequenter exhibendo, lactis vſum frequentando, & alia pleraque efficiendo, quæ ad hunc locum non pertinent, qui ſolum Chirurgias tractat.

Celſi de ſanatione cancri ſentẽtia.

In curatione cãcri totius corporis habenda ratio.

De virorum mammis naturaliter muliebrium in morem prominentibus.

CAPVT L.

SOlent interdum nonnullis viris mammæ ita augeri, vt ſimiles muliebribus fiant, quæ tamen cum neque actionem vllam offendant, ſed indecore tantum promineant, atque hoc decoris vitium pannis, & veſtitu corrigi facile in maribus queat, propterea ſuperuacuum mihi videbatur de iis verba facere; præſertim cum eiuſmodi in quibuſdam maribus auctas mammas non temere à natura fuiſſe factas, imo vero vſum habere non vulgarem exiſtimauerim: nam cum viderim viros omnes eiuſmodi mammis affectos depili quoque pectore fuiſſe donatos, & qui ita ſunt, cor intus potius frigidum obtinent, ideo opinatus ſum mammarum magnitudinem à natura ad cordis calorem fouendum iis de induſtria datam eſſe; nam & inter mulieres, quæ mammas naturaliter grandes habent, nulla vnquam hirto pectore viſa eſt; & eundem quoque vſum cordi præbere, quis negabit? Quo magis hoc loco Paulum admiror, qui eiuſmodi Chirurgiam de minuendis mammis adauctis propoſuerit, quæ forte ad eos dirigitur, qui obſtinate id efflagitant.

Tumidas virorum mammas veſtibus corrigi poſſe.

Quæ vſũ habeant mammæ tumidæ in viris.

Sed ſuperat omnem admirationem, dum Pauli Chirurgiam conſidero, adeo ſæuam, & trucem, vt de ea vos ipſos iudices conſtituam. Is enim, *lib.6. c.*46.ait: *Quemadmodum fœminis, ita maſculis quoque pubertatis tempore mammillæ modice inflantur, ſed pleriſque rurſus ſubſidũt, in nonnullis ſumpto initio creſcũt*

Pauli in hoc caſu ſæuaChirurgia.

pinguedine ſubnaſcente. Cum itaque indecora hæc corporis figura muliebris habitudinis notam repræſentat, digna eſt, cui manus admoueatur. Lunata per imam mammillæ partem linea ducitur, vt detracta, ademptaque pinguedine ſuturis committatur. Si hæc Chirurgia tam facile, & expedite fieret, quam breui oratione expoſita eſt, concedi vtcumque poſſet: At non eſt hic finis, ſed rurſus Paulus ait; *At ſi forte mammilla partibus ipſius, ob magnitudinem ad ima, vt in mulieribus inclinauerit*, hoc eſt, ſi longior producta ſit mammilla, ita vt inferius propendeat, *lunatas duas plagas in extremis inuicem coeuntes inſeremus, vt minor à maiore comprehendatur, cute, quæ intercedit, cum pinguedine adempta, ſimiliter ſuturis vtemur.* Rurſus *tertio* ait Paulus: *At ſi aberrantes minus exciderimus, tunc eo, quod ſupereſt, rurſus adempto ſuturas iniiciemus, & medicamentum cruentis idoneum accommodabimus.* Hæc Paulus. Et iure digni ſunt, quia ita de ſuis mammis ſunt ſolliciti, vt tertio repetatur Chirurgia.

Auctoris medicamentum pro auctis virorum mammillis. Ego autem non poſſum me hoc loco continere, quin medicamentum proponam ad huiuſmodi mammillas auctas exſiccandas opportuniſſimum, truci propoſita Pauli Chirurgia prorſus euitata. Hoc autem eſt ſpongia noua in aqua thermali, ſeu lixiuio cum calce viua expreſſa mammæ appoſita, ac ſtrictim faſcia obuoluta.

De

De Chirurgiis abdominis: Et primum de vſtionibus iecoris, lienis, & ventriculi.

CAPVT LI.

ABdomen pro curatione morborum ſibi accidentium nouem deſiderat Chirurgias, quæ explicandæ, & adminiſtrandæ ſunt, prout locus, ſeu ſedes, aut ſuperior, aut inferior exigit: propter quã cauſam prima, ſecunda, ac tertia erunt iecoris, lienis, & ventriculi aduſtiones; quarta ad prominentem vmbilicum pertinebit; quinta de rupto peritonæo, tum in maribus, tum in fœminis aget; ſexta quomodo aqua hydropicis emittatur, docebit; ſeptima quomodo ſuantur vulnera abdominis inquiret; octaua de ventris varicibus; nona de abſceſſibus, & fiſtulis imi ventris aget.

Quod ad primum attinet, Paulus *l.6.c.*47.48.*&* 49.& cum eo Albucaſis *lib.*1.*c.*28.29.30.*&* 32. proponunt in abdomine vſtiones ad iecur, lienem, & ventriculum ex ferramento candente, quæ hac noſtra ætate obſoletæ in totum ſunt: puto ego propter multas cauſas. *Prima*, quod doleant nimis, & difficulter tolerabiles ſint operationes; præcipiunt enim nequaquam eſſe adurendam cutis ſuperficiem, ſed interdum dimidiam cutem, interdum totam. *Secunda*, quia parum omnino, aut fere nihil proficiant eiuſmodi aduſtiones affectionibus horum viſcerum: vt ratio multiplex eſt: Nam ſi cum his aduſtionibus duo præſtanda ſunt, vt dicunt, videlicet intemperiem frigidam, & humidam ſubiectorum viſcerum tollere: inde vero ab iiſdem viſceribus ſuperflua oppreſſis meteria, eandem per

Cur vſtiones hæ noſtra ætate obſoletæ.

Prima cauſa.

2.

Duo præſtare deberẽt aduſtiones.

Primum non præſtant, & quare. exuſtum locum euacuare, vt dicũt. Neutrum vſtiones præſtare poſſunt: non *primum*, quia intemperies ſenſim contracta, & impreſſa, ſenſim quoque recedit, non autem violenter vnico ictu, & ferramenti adactu corrigitur, neque aufertur, præſertim cum amotis ferramentis, iam paulo poſt ceſſet omnis calor: ſed neque etiam vniuerſum viſcus intẽperie affectum anguſta ferramenta, niſi exiguam viſceris portionem calefacere, & ſiccare poterunt; Si vero latiſſima, & ampliſſima vſurparentur, ea ſuſtinere eſſet impoſſibile. Sed neque etiam exuſtio exterius in cute facta quantumuis, aut totam, aut dimidiam cutem comburat, poteſt effatu dignum in viſcera præſtare, cum muſculos ſuperpoſitos penettare, & comburere prius oporteat: & propterea inter viſcus, & abdomen ſpatium, & interuallum interdum ſit ſpatioſiſſimum. Vltimò ferramenta candentia, quæ momẽto temporis maxime, & violenter agunt, nunquam vidi vſurpata, niſi in præcipiti affectu, qui mortis periculum portendat, vt in epilepſia, apoplexia, ſphacelo, in larga ſanguinis profuſione, in putrilagine inſigni, & ſimilibus, nequaquam in diuturna alicuius partis intemperie.

Secundũ præſtare non poſſunt, & cur. Quod ſi de *ſecundo* loquamur, quia iecur, lien, & ventriculus, quæ viſcera leuari volunt ac expurgatione materiæ, quæ ex aduſta parte prouenit, neque appenſa ſunt abdomini, nedum continua, vt propter continuitatem materia ex vſtionibus effluens, poſſit per partem poſt partem à viſceribus noxios humores expurgare, & ita iis benefacere: imo vero neque etiam contigua ſunt viſcera peritonæo, cum ſæpenumero notabili ſpatio diſtantia

3. ab ipſo ſint. *Tertia* cauſa eſt, quia inter auctores, qui

qui ipſam proponunt, Albucaſis conſulit propter periculum abſtinendum eſſe ab vſtione iecoris, dum dixit: *At vero dimittere ipſam operationem, apud me eſt melius. Vltima* cauſa eſt, quia nos, & poſteriores Medici ſuccurrere horum viſcerum affectionibus mitioribus remediis didicimus. Quæ omnia patebunt veriſſima, ſi Pauli, & Albucaſis vſtiones recenſeamus. 4.

Modus adurendi ventriculum ſecundũ Albucaſim.

Albucaſis *Primo* proponit modum vrendi ventriculum ad frigidam, & humidam ventriculi intemperiem corrigendam, atque in ſumma ad calefaciendum, & ſiccandum ipſum ventriculum: admouet ferramenta ſubmucronata cartilagine, vbi cauitas adeſt, quæ vulgo dicitur *la pozza del ſtomaco*, & ab Albucaſi dicitur *cochleare pectoris*, & *interdum* tria admouet ferramenta, treſque facit vſtiones ad trianguli formam, ita vt inter vnam, & aliã diſtantia ſit digiti tranſuerſi, & profundæ ſint, vt vrant duas cutis partes: interdum vno ferramento magno circulari comburit: & *Tertio* interdum in timidis per puncta frequentia punctualibus ferramentis adurit. At nos breuiter frigidam, & humidam ventriculi intemperiem ſtillicidio, aut ex *aqua thermali*, aut ex *oleo ſpicato*, aut *caryophyllorum*, aut *abſinthij*, aut *menthæ* fomentamus, & corrigimus, cerata, & inunctiones calidas ventriculo applicãtes: quæ etſi longiore tempore operantur, ſunt etiam tolerabiliora, tutiora, & efficaciora pene remedia, quam vſtiones, quæ momento fere temporis inſignem calorem imprimunt, reliquo tempore iis remotis ceſſat calor: at ſtillicidia, cerata, & inunctiones perpetuo calefaciunt, calorem imprimunt, & ad intimas partes diffundunt,

Neotericorum modus corrigẽdi frigidam vẽtriculi intemperiem.

Modus Albucaſis in aduſtione iecoris obſeruatus.

Proponit *Secundo* Albucaſis modum adurendi iecur in intemperie frigida, & humida iecoris corrigenda, & præcipit ferramentis candentibus adurendum eſſe dimidiam tantum cutem ſupra iecur poſitam, quia inibi cutis tenuis eſt, & inteſtina habet ſubiecta, quæ non ſine periculo poſſunt vim ignis experiri, ac perſentire: & exponens Albucaſis, vbi efficienda vſtio ſit, ait ſub hypochondrio, quo pertingit cubitus dexter patientis, eſſe adurendum. At ego in frigida, & humida iecoris intemperie, vbi periculum hydropis imminet, aut adeſt, dimiſſa vſtione, ſoleo ſpongiam ſuperponere expreſſam *in aqua calcis viuæ ex ſaxo factæ*, quæ calefaciendo, & exiccando intemperiem corrigit, & eſt remedium, quo plures hydropicos ſanaui.

Author quomodo corrigat iecoris intemperiem frigidam.

Modus veterum adurendi iecoris in abſceſſu.

Rurſus Albucaſis,&Paulus proponunt aduſtionem ſimiliter iecoris ad abſceſſum, ſeu apoſtema, ſiue vomicam iecoris curandam, hoc modo: *Ferrum candens mucrone tenui, quod ex Albucaſi ſimile ſit radio, paulo ſupra inguen, vbi iecur deſinit, iniicitur (nam iecur apoſtemate affectum deorſum fertur) ita vt tota cutis aduratur ſubiecti muſculi, item peritonæum, & demum tunica abſceſſui, ſeu vomicæ ſuperpoſita.* Paulus, & Albucaſis prætereunt muſculorum aduſtionem, quæ omnino neceſſaria eſt, ſi ad iecoris vomicam peruenire ferramentum oportet, donec pus exeat. Poſtea Paulus vtitur *lenticula cum melle*, itemque *mulſa cum ſarcoticis, & epuloticis*. De qua cura nihil vobis dico, niſi quod Albucaſis admonet, oportere ſcilicet Medicum, qui hanc Chirurgiam adminiſtrat, eſſe in artis operibus maxime exercitatum, & prouectum, & qui alias eiuſmodi

Chirur

Chirurgiam exercuerit : ſed his non obſtantibus, concludit tandem,& dicit, quod dimittere ipſam apud ſe ſit melius. Et certe ferramento candente acuto inurere cutem,& ſubiectos muſculos,& peritonæum, & penetrare vſque ad iecoris vomicam, & ipſam quoque adurere, nil aliud mihi videtur eſſe, quam hominem pene mortuum occidere. Audiui autem aliquando à Nicolao Nouocomenſi, Medico optimo, & viro religioſiſſimo, interque Venetiarum Medicos facile principe, præceptore meo amantiſſimo, eum in caſibus deſperatis dicere ſolitum eſſe, *ſatius eſſe ſinere patientes mori,quam occidere.*

Authoris de hoc adurendi modo ſententia.

Vltima aduſtio in abdomine propoſita, eſt *aduſtio lienis*, quam in affectionibus lienis, vt in ſcirrho, & cæteris remediis non conferentibus, proponunt. Inquit Paulus: *Cutis, quæ lieni incumbit, hamo eleuata, oblongo ferro candente, & duplicatam extremitatem habente per totum aduretur, vt vnico impreſſu duæ fiant cruſtæ ſecundum lienis longitudinem, & altera ab altera remota per digiti diſtantiam,idque faciemus ter,ita vt ſex numero cruſtæ fiant:* dicitque Paulus,Marcellum vſum fuiſſe ferramento tridenti ſimili, quam Τρίαιναν Græci dicunt, & vno adactu cruſtas excitaſſe. Albucaſis locum vrendum deſignabat cum cubito ſiniſtro patientis, vti in iecore dictum eſt. Hoc modo aduritur lien ex Pauli,Albucaſis,& Marcelli ſententia,cum tribus, quatuor, & ſex aduſtionibus, quæ totam adurant cutem.

Modus veterum adurendi lienis.

Modus Marcelli.

Albucaſis.

Hæc Chirurgia adeo crudelis eſt,vti videtur,vt in memoriam mihi reuocarit aliam lienis Chirurgiam, quam vir alicuius nominis,cui multi credebant,

Abſurda cuiuſdam lienis Chirurgia.

bant, hic Patauij olim profitebatur in ſcirrho lienis, & nominabat hanc Chirurgiam *ſplenem excidere*, aut *ſplenis exciſionem*: Hic cartha ſupra lienem obduratum, & ſupra cartham acie ſecuris impoſita, tum malleo ſecurim percutiebat valide, & ita dimittebat patientes, ceu curatos: eratque ita hic curandi modus diuulgatus, vt D. Cæſar Guagnius Placentinus, tunc meus auditor amantiſſimus, qui lienem obduratum habebat, venerit ad me, dixeritque ſe velle ire ad hominem, qui lienem ſuum præcideret, quem ego vix multis verbis, & rationibus à ſua opinione abducere potui. Tandem ſemel accidit, vt ſecuris acies ſub valentiore percuſſione, & cartham, & abdomen, & lienem vno ictu præciderit, cum morte ipſius patientis. Et ſcio fuiſſe hic Patauij Medicum, qui conabatur hanc Chirurgiam de excidendo liene probabilem reddere, quam ego tanquam abſurdam nunquam volui audire, quia ex Ariſtotele, *ſtultas opiniones diſquirere, ſtultum eſt*, præſertim cum in lienis ſcirrho remedium habeam probatum, quod eſt ceratum meum pro ſplene factum, *Ex duabus partibus ammoniaci in aceto diſſoluti, vna ſucci herbæ reginæ, quam Tabacum vocitant, dimidia reſinæ pini, & terebinthinæ, & ſucci ebuli, vna olei de capparibus, & ceræ nouæ q. ſ. ad emplaſtri, ſeu cerati formam adipiſcendam*, quod emolliente, & digerente ſua facultate plurimos obduratos lienes ſanauit.

Ab Auctore reiecta. Authoris medicamentum in ſcirrho lienis.

Authoris experientia.

Dicam vobis & aliud, videlicet; quid oſtendat aliquando experientia. Ego aliquando curabam quendam Nobilem, cuius cuſtos domus erat hydrope affectus ex ſcirrho lienis, quem habebat permagnum, cui ego ordinaui ſpongiã ex aqua calcis

viuæ

viuæ expreſſam. Sanato domino non amplius acceſſi, neque ille me adiuit, ſed expertus in dies magis ſpongiarum earum vtilitaté, perpetuo vſus eſt ſpongiis iam propoſitis, quouſque, tum ex hydrope, tum ex ſcirrho lienis fuerit curatus. Ego autem forte credens ipſum obiiſſe, in eum incidi, qui mihi retulit, ſe fuiſſe curatum à ſpõgiis in aqua calcis viuæ expreſſis, quibus perpetuo vſus fuerat: quod remedium ego veritus eſſem tamdiu vſurpare, ne forſitan propter nimiam medicamenti ſiccitatem lien magis indureſceret: tamen ex ratione totum proſpere ſucceſſit, quia materia, tum pituitoſa, tum melancholica ex frigida lienis intemperie coacta, & indurata, ex aqua calcis viuæ primo calefacta, inde attenuata, & fuſa, atque hac ratione emollita, tandem illius medicamenti vſu aſſiduo diſſipata eſt, & tumor ablatus, frigidaque tandem intemperies tum iecoris, tum lienis ſublata, ſine vlla ſiccitatis noxa, propterea quod multum intereſt medicamentum nudæ parti affectæ admouere, aut per interpoſita corpora, cuiuſmodi eſt tota muſculorum abdominis ſubſtantia, applicare.

Præſtãtia aquæ calcis in ſcirrho lienis.

De Vmbilici prominentia.

CAPVT LII.

PRominet interdum vmbilicus indecore, vt plurimum fæminis, Græce ἐξόμφαλον dicitur; atque hæc prominentia etiam lædit actiones partium internarum, præſertim inteſtinorum, & ventriculi, quæ flatibus apprehenduntur ex diminuta coctione à frigida intemperie, quæ prouenit ab externo aëre eis occurrente. Etenim vmbilici

Prominentia vmbilicî incommoda.

prominentia, & tumor, fere ſemper prouenit ob eius dilatationem, quo fit, vt tum pateat exitus internis corporibus, videlicet inteſtinis, & omento, tum aditus ipſi aëri, & vtroque nomine læditur proba concoctio. Quam læſionem non paruifecerunt antiqui, vt patet ex nominibus vitiis impoſitis. Nam quando auctores ſuis nominibus res decorant, ſignum eſt, eas ab ipſis magnifieri, non floccipendi. Itaque ſi ex vmbilico, qui Græce ὄμφαλος, dicitur, exeant *inteſtina*, vitium ἐντερόμφαλος appellatur: quod ſi *omentum* exeat, ἐπιπλόμφαλος: ſi vero *humor*, ſeu *aqua*, ὑδρόμφαλος: ſi *ſpiritus*, πνευματόμφαλος. Solet quoque, vt ait Celſus, interdum caro in vmbilico increſcere ex præcedente vmbilici vlcere, quæ poterit σαρκόμφαλος appellari: atque hæc interdum integra eſt, & naturalis, interdum vitioſa, carcinomati ſimilis. Nonnunquam miſcentur corpora, & ita componuntur tumores, & etiam nomina. Vnde ſi *aqua & inteſtina* exeant, ὑδροεντερόμφαλος tumor dicitur: ſi *inteſtina, & omentum* ſimul, ἐντεροεπιπλόμφαλος affectus nuncupatur. Signa omnium afferuntur à Celſo *lib.* 7. *c.* 14. & à Paulo *lib.* 6. *cap.* 51. Cauſæ autem cur eiuſmodi corpora exeant, vel eſt *dilatatio vmbilici*, vel *ruptio*. *Ruptio* ab externa cauſa maxime fit, vtputa ab ictu. *Dilatatio* autem ab interna, vtputa vel flatu, vel pituita. Solet autem vt plurimum fæminis accidere vmbilici dilatatio, quia dum vtero gerunt, diſtenditur membrana, Græcis περιτόναιον, nobis peritonæum dicta, & ita ſuccedit vmbilici prominentia, propter exitum alicuius memorati corporis.

Prominentiæ vmbilici variæ differentiæ.

Cauſæ prominentiæ vmbilici.

Cura vmbilici prominẽtis ex Celſo, & Paulo.

Huius mali, tum Celſus, tum Paulus curationem

nem per Chirurgiam proponunt, atque ſingulis tumoris differentiis proprium curandi modum aptant,iis dimiſſis,quæ incurabiles ſunt, cuiuſmodi eſt caro carcinomati ſimilis, *quæ per curationem irritatur, & cum periculo tractatur*, ait Celſus. Eſt etiam vbi ſpiritus prominentiam facit: quem ſimiliter Celſus & Paulus, medicinam non admittere,dixerunt: puto ego,quia propter ſuam tenuitatem ſubinde influat, & recurrat ſpiritus, & pars infletur. Quod ſi ex aquoſo humore tumor proueniat, inciſo ſummo tumore, vt ait Celſus, humor effunditur. Et ego vidi, hydrope affectis ex vmbilici prominentia ex ſe abrupta, vniuerſam ſenſim in abdomine aquam contentam fuiſſe euacuatam cum ſalute ægrotantis. Caro autem non vitioſa,ſed dumtaxat ſuperflua, prominentiam faciens, exciditur à Celſo, mox linamentis impoſitis curatur. At vmbilici prominentia, aut ab omẽto,aut inteſtinis foras irrumpentibus excitata,non modo artificioſam, & priuatam requirit Chirurgiam, ſed etiam multiplicem. Sed ante omnia Celſus præcipit reſupinandum eſſe corpus, vt in ventrem,ſiue inteſtinum,ſiue omentum,ſiue vtrũque ſit, quod prolapſum eſt, delabatur, & recondatur. *Vbi autem vmbilici locus, & ſinus vacuus factus eſt, à quibuſdam,* ait Celſus, *duabus regulis excipitur, vehementerque earum capitibus deligatis, emoritur.* Nos poſſemus etiam vice regularum vti ferramento ſeu forcipe, quod forte regulis æquipollet. Alius modus à Celſo proponitur. Sumpta acu duo lina ducente, primum tumore ipſa traiicitur,deinde vtriuſque lini duobus capitibus diuerſæ partes aſtringuntur, ſicuti quoque in vua, ſeu ſtaphy

Vmbilici prominentia quæ incurabilis.

Cura hydromphali.

Chirurgia epiplomphali.

2. Modus à Celſo propoſitus.

ſtaphylomate oculi factum eſt, nam ſic, quod ſupra vinculum eſt, emoritur. *Cui Chirurgiæ nonnulli addunt,* inquit Celſus, *vt antequam vincirent, ſummum tumorem vna linea inciderent, quo facilius digito demiſſo, quod illuc irrupiſſet, depellerent, tum deinde vincirent.* Ruſus videtur Celſus, & tertium modum proponere, qui à propoſitis non admodum variat, omnes enim vnum habent communem ſcopum, vt prius recondantur ea, quæ exciderunt, & prominentiam faciunt, inde ſtrictura emoriatur, quod ſupra vinculum eſt, tertio loco, vt glutinetur, qua parte vinculo aſtrictum eſt, propterea Celſus ait: *Sed abunde eſt iubere ſpiritum continere, vt tumor, quantus maximus eſſe poteſt, ſe oſtendat, tum imam baſim eius atramento notare, reſupinatoque homine digitis tumorem eum premere, vt ſi quid delapſum non eſt, manu cogatur: poſthæc vmbilicum attrahere, & vbi nota attramenti eſt, lino vehementer aſtringere: deinde partem ſuperiorem, aut medicamentis, aut ferro adurere, donec emoriatur, atque vt cætera vſta vlcus nutrire.* Quam curam Celſus voluit perficere etiam vbi aqua, aut humor prominentiam facit. Hæ ſunt Celſi, & aliorum Chirurgiæ in ſingulis vmbilici prominentiis curandis: à qua tam modice Paulus variat, vt ſuperfluum ſit verba eius recenſere.

3. Celſi modus.

Authoris de curatione prominentis vmbilici ſententia.

Ego vero quid habeam, quod vobis in vmbilici prominentia proponam, dicere non recuſabo. Vmbilicus cum prominet, vel multum, vel parum prominet, vnde tumor vel exiguus, vel magnus eſt, vel maximus, etenim omnium magnitudinum genus vidi, & curaui: præcipue autem curatio vmbilici prominentiam ex inteſtino, aut omen

omento prolapſo reſpicit. Quando itaque exigua eſt prominentia, & recens, propoſitæ Celſi, & Pauli Chirurgiæ non ſunt neceſſariæ, & abſtinendum ab iis eſt, tum quia illæ non omninò tutæ ſunt, quod expreſſe Celſus dixit *in vltima capitis parte* his verbis: *Sed ante Chirurgiam quædam viſenda ſunt, ne quod ex vinculo periculum ſit. Nam curationi, neque infans, neque debilis annis, aut ſenex aptus eſt, ſed à ſeptimo fere anno ad quartumdecimum: deinde ei corpus idoneum eſt, id quod integrum eſt: At quod mali habitus eſt, quodque papulas, impetigines, ſimiliaque habet, idoneum non eſt. Leuibus quoque tumoribus facile ſubuenitur. At in eorum, qui nimis magni ſunt, curatione periculum eſt. Tempus autem anni, & autumnale, & hybernum vitandum eſt: Ver idoneum maxime eſt, ac prima æſtas non aliena eſt. Præter hæc abſtinere pridie à cibo debet. Neque id ſatis eſt, ſed aluus quoque ei ducenda eſt, quo facilius omnia, quæ exceſſerunt intra aluum conſidant.* Has difficultates, & pericula adducit Celſus ſubeſſe in primis Chirurgiis, propter quas in exiguis prominentiis abſtinendum eſſe cenſui. *Altera* cauſa eſt, quia in exiguis tumoribus, & prominentiis, tum inteſtinum, tum omentum exiguum excidit, quod etiam facile compreſſu reconditur, in aluum delabitur, & ita reconditum ſeruatur, vt interdum dilatatio quoque glutinetur, & ſanetur, aut ſi non glutinatur, certe in peiorem ſtatum non adducitur: vnde longe mitiori Chirurgia opus eſt, quam ego adminiſtro inſtrumento, & medicamento. Inſtrumentum eſt cingulus ex linteo, qui abdomen cingit, ſtringitque, & ea parte, qua vmbi

Cur Celſi Chirurgia omittenda in exiguis prominentiis.

Alia cauſa.

Cingulus in vmbilici prominentia.

vmbilicus eſt, circulum veluti placentam, ſeu duriuſculum puluinar obtinet, in cuius centro globulus ex aſtricto linteo ſit, qui in vmbilici dilatationem ſeſe inſinuet, & intret, ita examuſſim, vt inteſtinum, aut omentum rurſus exire, & erumpere prohibeat: ſed prius ceratum aſtringens ad dilatationem ponendum eſt, quo dilatatio conſtringatur, vnde conſtrictiuum ceratum vulgo dicitur: quod ſic præſcribo.

Ceratum conſtrictiuum.

R. Boli Armeni
Sanguinis draconis

Maſtiches
Sarcocollæ } *an. drach.* 1.

Bislinguæ
Tegulæ pul. } *an. drach.* 3.

Reſinæ pini *vnc.* 1. *ſem.*
Oui albuminis, & ceræ an. q. ſ. m. & f. ceratum.

De rupto peritonæo, tum in viris, tum in fœminis.

CAPVT LIII.

NOn eſt admodum diuerſa à propoſita de vmbilici ex inteſtinis prominentia, hæc Chirurgia, quæ adhibetur, cum peritonæum in aliqua abdominis parte, cuiuſmodi in viris pars ilium eſſe ſolet, abrumpitur, ſuperiore cute integra, & in mulieribus paulum verſus inguina dilatatur, qua parte

liga

ligamenta vteri perforant peritonæum,& à lateribus alligantur:quoniam ſicut in vmbilico prominentia fit ab inteſtino foras erumpente, ita in his efficitur, quam ego mulierum herniam ſoleo appellare, quod fæminæ non aliam patiantur herniam, quam prædictam: Vnde & tumor apparet mollis, & compreſſus digitis facile cedit, & intus etiam recurrit inteſtinum. Cuius tumoris cauſa, vel eſt ictus, vel contuſio, vel quomodolibet membranæ diſtractio in viris. Celſus dicit quoque fieri ex retento diutius ſpiritu, vel etiam ſub graui faſce. In mulieribus vero ligamentorum vteri ad latera dimotio, aut diductio: cauſa eſt, quæ in vtero gerente, aut flatibus intus impetum facientibus, aut vtero ſcirrho, cancroque, aut vterinis affectibus laborante, vno verbo, in quacumque vteri effatu digna motione fit.

Mulierum hernia quæ. Peritonæi rupti cauſa in viris. In fæminis.

Curatur peritonæi ruptio, ſi rupta eius labia glutinentur, quod effici non poteſt, niſi ad mutuum contactum adducantur, & adducta conſeruentur: id quod ſimiliter fieri non poteſt, quia cutis ſuperpoſita integra eſt, quæ impedimento eſt, quo minus labia rupta inuicem adducantur, niſi ruptio patefiat, cute prius diuiſa, patefactaque. At non eſt hoc ſatis, ſed ruptio vetus peritonæi non coit, niſi renouetur. Ideoque Celſus multiplicem proponit curationem, quæ partim cutis ſuperpoſitæ continuitatem tollit, & ipſam patefacit, partim peritonæi ruptionem, diuiſionemque renouat: in qua cura perpetuo intelligere, ſupponereque oportet, inteſtinum extra prolapſum ante omnia opera reconditum intus eſſe.

Curatio peritonæi rupti.

Ruptio vetus renouanda.

Dicit igitur Celſus, *quod quidam per acum duobus*

Prima Celſi Chirurgia.

linis

linis ad imam baſim immiſſis, ſic vtrinque deuinciunt, quemadmodum, & in vmbilico, & in vua poſitum eſt, vt quidquid ſupra vinculum eſt, emoriatur. Hæc Celſus de prima Chirurgia: cui ſubiungatis vos, quod ita emortua, cute ſuperpoſita,& aſtricta peritonæi ruptura,cum cutis labiis recens exulceratis glutinatur,& coit. Rurſus Celſus,& alium proponit modum: *Quidam medium tumorem excidunt ad ſimilitudinem myrtacei folij,& tum oras ſutura iungunt.* Qui tamen modus inſufficiens eſſe videtur,vt ponitur, & verba ſonant, quod tantum cutis rationem habeat, poſthabita peritonæi ruptura. Ideoque Celſus tertium adhuc proponit modum his verbis: *Commodiſſima eſt autem, reſupinato corpore experiri manu, qua parte is tumor maxime cedat, quiq necesse eſt ea parte rupta membrana ſit,quæque integra eſt,ea magis obnitatur:tum vbi rupta videbitur,incidẽdæ ſcalpello duæ lineæ ſunt, vt exciſo medio, interior membrana vtrinque recentem plagam habeat: quia quod vetus eſt, ſutura non coit.* Hæc Celſus. Et quia in rupto peritonæo multum intereſt in omni parte nouam eſſe plagam,& nihil veteris relinqui, alioqui ex parte non vniretur,propterea Celſus addit *Loco patefacto ſi qua parte membrana non nouam plagam,ſed veterem habet,tenuis excidenda habena eſt,quæ tantum ora eius exulceret, hoc eſt portiuncula veteris rupturæ, quaſi habenæ tenuis amputunda eſt, vt fiat in omni ora recens plaga, quo glutinetur: poſtea conſuenda labia recentia inuicem ſunt.* Hæc Celſus. Neque miremini, me diutius in verbis Celſi explicandis immorari,quoniam præter alios ſcopos mihi propoſitos,hic vnus eſt, me huius auctoris profiteri expoſitorem.

Altera Celſi Chirurgia.

Tertia Celſi Chirurgia.

Author Addictus Celſo.

Autor ſe Celſi profitetur expoſitorem.

Qu

Quæ tamen Chirurgiæ, vti videtis, difficiles admodum ſunt, & inter ſubtiliſſimas haberi poſſunt: quo fit, vt plerique patientes potius affectus perpetuo geſtare, quam his Chirurgiis ſe ſubmittere velint. In quo caſu ego & viris, & mulieribus impoſito prius cerato, conſtrictiuo appellato, cinguloque deſuper alligato, ne tumor adaugeatur, vt patientes vtcumque ſua ſorte contenti vitam traducerent, procuraui. *Authoris induſtria.*

De perforatione abdominis in hydropicis, ſeu quomodo aqua hydropicis emittatur.

CAPVT LIV.

SOlet hydropicis aqua euacuari vel *ſenſibiliter*, vel *inſenſibiliter*: de inſenſibili euacuatione, quæ medicamentis perficitur, in præſentia non agimus, ſed dumtaxat de ſenſibili, quæ Chirurgia, id eſt, opera manuum in multis corporis partibus adminiſtratur, potiſſimè autem ſex ſunt, malleoli, femora, ſcrotum, pudendum, ſupra manuum iuncturas, & abdomen. De omnibus agemus, maxime autem de abdominis perforatione tanquam celebriori, vetuſtiſſima enim hæc operatio eſt, cum Hippocrates *in libro de internis affectionibus*, & Ariſtoteles, *quinto de generatione animi capite vltimo, in fine*, eius meminerit. *Euacuatio aquæ in hydropicis duplex.* *Partes per quas aqua educitur.*

Quæ ſane operatio, vt teſtatur Paulus *lib.6. capite* 50. & Albucaſis *libro* 2. *capite* 54. non omnibus competit hydropis ſpeciebus, ſed tantummodo Aſciti, ſeu aquoſæ: quamuis ego putem, poſſe quodammodo aliis quoque competere, cum omnes hydropis ſpecies vt plurimum miſceantur, *Cui hydropi hæc operatio competat.*

ita vt quæ aquoſa eſt, flatum etiam contineat & humorem pituitoſum,& cõtra. Attamen in aquoſis huiuſmodi operationem efficere potiſſimum conſueuerunt. Quæ ſane operatio ab omnibus pene authoribus proponitur, vno excepto,etſi Eraſiſtrato probata non eſt,non laboro, vt Celſus *lib.3. cap.25.* refert, quod hunc iecinoris morbum eſſe putauerit, fruſtraque aqua emittatur, quæ vitiato illo ſubinde naſcatur. Celſus tamen huic rationi occurrens dixit,*non ſolum propter iecur vitiatum, ſed etiam lienem,& in malo corporis habitu hydropem prouenire, neque neceſſarium aquam prius emittere, poſtea viſcerum vitiis occurrere. Nam aqua intus contra naturam ſubſiſtens, viſceribus & cæteris interioribus partibus nocet.Et quamuis emiſſus humor non ſanet, medicinæ tamen locum facit, quam intus concluſus impedit,* inquit Celſus. Illud tamen ſcire conuenit, quod huiuſmodi ex opere, vt Celſus ſimiliter teſtatur *lib.3. cap.21.* non omnes in hoc morbo ſic curari poſſe,ſed iuuenes robuſtos, qui vel ex toto carent febre, vel certe ſatis liberales intermiſtiones habent.Nam quorum ſtomachus corruptus eſt,quive ex atra bile huc deciderunt, quique malum corporis habitum habent, idonei huic curationi non ſunt.

Eraſiſtrato nõ probatur hac operatio.

Qui hac operatione curari poßint.

At Paulus *lib.6.c.50.*affert aliud ſignum corporis valentis, aut non valentis ſuſtinere ſectionẽ, quod eſt,cum homo vel rectus ſtare, vel ſaltem in ſedili conſiſtere non poteſt:hunc Paulus præcipit nõ eſſe attingendum, quod nimis ſit inualidus.

In paruo hydrope non competit perforatio.

Sed neque etiam in mitiſſimo hydrope, aut incipiente, aut qui medicamentis cedit, aut ceſſurus ſperatur, perforare eſt opportunum, quia *tantum*

extremis

extremis morbis extrema remedia ſunt adhibenda. In quibus tamen duobus caſibus inter ſe contrariis, vtputa in mitiſſimo, in quo non eſt opus, & vehementiſſimo hydrope, in quo per vires imbecillas abdomen perforare non licet, competit tamen ea Chirurgia, quam propoſuit Aëtius *lib.*10.*cap.*30.ex Aſclepiade, Leonide, Hippocrate & Archigene, cuius hæc aurea certe verba ſunt: *Omnibus medicamentis in hac hydropis ſpecie efficacius auxilium Chirurgia præſtat*; Aſclepiade auctore, fiſſuras circa internum talum infligere oportet, in loco quatuor digitorum ſpatio ſupra talum eminente, ea profunditate, qua quis in venæ ſectione vtatur. Pauco enim ſanguine in principio euacuato, per reliquũ tempus indeſinenter aquoſitatis excretio procedit citra omnem inflammationem vt neque claudi fiſſura poſſit, niſi humore omni ante expenſo, & homine gracili relicto: citoque id contingit, vt omne alienum per fiſſuras excoletur, & nullo opus ſit extrinſeco pharmaco. Præterea hic nullum periculum eſt, vt coaceruatim humores euacuentur, vt in abdominis pertuſione. Quod ſi quis velit, excretione plurima facta, eam cohibere, nihil vetuerit ipſas in tali fiſſuras linamentis obturare, ligamentiſque, ac faſciis conſtringere: atque vbi rurſus prodire quid velimus, laxatis ligamentis, & ablatis linamentis, geſtatoque ac moto ægro excretionem irritare, Leonides autem inquit: *Quod ſi excretio fiſſuræ ſupta talos tardius prodeat, neceſſe eſt etiam alias corporis partes findendo diducere, veluti ſcrotum tumefactum, femora, pudenda, locos ſupra manuum iuncturas.* Quidã enim vulnuſculis pluribus ac altioribus incuſſis, plurimam

Aſclepiadis Chirurgia in hydrope.

Leonidis.

Hippocratis. aquoſam ſubſtantiam exhauſerunt. Et Hippocrates ſane *in lib. de internis affectionibus,* non ſupra talos adhibet Chirurgiam, ſed iuxta ſcrotum, & femora, & pudenda, vulnuſcula infligere iubet, eaque ſale maxime confricare: hic enim modus paulatim humorem educit. Porro ſi aliquibus excretionem amplius mouere velimus, poſt impacta vulnuſcula, & talorum lancinationes eos ipſos pro deambulatione ferculo geſtamus, aut lectica ſublimes circumuectamus. Cæterum Archigenes ita prodit: *Archigenes.* *Non ſunt audiendi* (inquit) *qui per huiuſmodi lancinationes nihil excerni dicunt; quin potius cum fiducia hæ ipſæ incutiendæ*: *nam & nos* (inquit) *his cutis fiſſuris ſumus vſi, & per ipſas plurimum excluſimus humorem, vt & femora, & ſuræ, & ſuperior venter euidenter ſint demiſſa & compreſſa.* Hæc Archigenes. Galenus ſimiliter 9. *de compoſ. med. ſecundum locos, capite* 2. ex Archigene tales ſimiliter ſcarificationes probat. Ex quo liquet fieri oportere talem Chirurgiam, quia & magnopere iuuat, & tutiſſima eſt. Aëtius autẽ eam proponere videtur in leucophlegmatia; ſed vti patet, ad aſcitem etiam transfert.

Locus vbi facienda ſcarificatio. Fieri autem debet hęc Chirurgia, vbi partes ſcarificandæ tumidæ ſunt, & humore refertæ, alioqui vtilis non eſt. Propterea ego credo, authores iam propoſitos, alios quidem modo iuxta talos, & modo alios femora, alios ſcrotum, alios colem, & alios alias partes ſcarificaſſe, prout aqua impetum ad hanc magis, vel illam partem habebat.

Authoris in hoc caſu Chirurgia. Hanc Chirurgiam ego quoque pluries adminiſtraui in talis, teſtibus, præputio, ſemperque felici cum ſucceſſu, factis pluribus altis, & longioribus, quanta videlicet eſt vnguis magni digiti longitudo,

do, ſectionibus per digitum diſtantibus; tametſi antiqui neque numerum, neque figuram, neque magnitudinem, neque diſtantiam ſcarificationum, propoſuerint, ego tamen ſex aut ſeptem ſcarificationes primis diebus molior; ſi ſeptem, primo, ſi ſex, ſecundo modo. Quotidie enim & aſſidue ex his effluit materia, quæ tandem partes ab aquoſis, & pituitoſis humoribus liberat, abſque eo, quod debile corpus ex huiuſmodi operatione reddatur.

Quod ſi his ſcarificationibus à magnis profeſſoribus propoſitis mihi & alteram Chirurgiam addere liceat, hi ſunt fonticuli in cruribus & brachiis parati, qui propterea & à me, & ab aliis fuerunt excogitati, quod ſcarificationes propoſitæ ſæpenumero diutius ſeruari apertè non poſſunt, quantumuis ſale, linteis, & aliis aſperis perfricentur; ſubinde autem ipſas in alio loco renouari non omnes patiuntur: fonticuli autem facile diutius aperti ſeruantur, & aſſidue humor inde aquoſus exit. *Sed maximum imminet periculum, dum fiunt, ne ſphacelus partem calore depauperatam apprehendat & occupet, qui breui hominem interimat.* Quod tamen deuitamus, ſi nequaquam cauſtico, ſed ferro candente inuramus: tum vero parum imprimamus, & cutis tantum ſuperficiem inuramus: præterea à butyro prorſus abſtineamus, ſed diapalma ſolum apponamus, & ſupra id linteum duplicatum ex vino albo potenti expreſſum, faſcia ſimiliter ex vino expreſſa, obuoluamus. Præſtiterit autem in vino eſſe *ſcabioſam, ſcordium, & abſinthium maceratum.*

Alia authoris Chirurgia commodior.

Fonticuli in hac Chirurgia quomodo parandi.

Quod ſi ſcrotum aqua intumuerit, ſolemus *Setaceū*

 quo

ſcroto quando iniiciendum. quoque ſetaceum ſcroto imponere, vt inde aqua continue deſtillet. In quo caſu tandem non eſt omittendum, quod dicit Paulus, ad hunc locum pertinens, videlicet eſſe ferramento candente inurendum abdomen ad iecur; ventriculum, lienem, imum ventrem, & vmbilicum, & quinque cruſtas eſſe excitandas, vt inde exeat aqua. Hæc igitur ſolent hydropicis opem ferre, vbi aut mitior eſt hydrops; aut potius tam grandis, vt cum virium, & pulſus imbecillitate iunctus ſit.

Quid primum agendum in perforatione abdominis. At ſi hydropis vehementia id poſtulat, perforandum eſt abdomen. In qua re primum locus adinueniendus, dicit Celſus *lib.*7. *cap.*15. quod quidam ſub vmbilico fere quatuor interpoſitis digitis à ſiniſtra parte: quidam ipſo vmbilico perforato facere ſectionem conſueuerunt. At Albucaſis *libro* 2. *capite* 54. Auicenna *libro* 3. *capite* 13. *fen.* 14. *tract.* 4. & Paulus *lib.* 6. *capite* 50. Preſſius ſequentes dicunt: *Si hydrops factus eſt ex partibus iuxta inteſtina ſitis, aut cauſa inteſtinorum, oportet facere ſectionem rectam ſub vmbilico tribus digitis diſtante: ſi lien ſit affectus, ac tumidus, à dextra parte ſub vmbilico tribus digitis ſimiliter.* Ex quibus verbis habemus, quatuor in totum locis eſſe perforandum, aut in vmbilico, aut ſub vmbilico tribus, quatuorve interpoſitis digitis, & hoc vel in dextra, vel in ſiniſtra, vel in media parte: quorum omnium cauſas quærere operæ pretium eſt, quæ licet à Celſo non ſint allatæ, Paulus tamen particulatim horum locorum cauſam refert in decubitum: non enim oportet ſectionem moliri in illa parte, in quam æger decumbit: vnde ſi affectio ſit ab inteſtinis, ſub vmbilico recta tribus

Ratio ex Paulo cur hi loci perforandi.

digi

digitis; ſi à iecore, in ſiniſtra parte tribus digitis ab vmbilico diſtante, ſi à liene, in dextra perforare iubet; quaſi vero affecto iecore in dextram, liene vero affecto in ſiniſtram, propter viſceris pondus, decumbere æger coactus ſit. Ego vero opinor, potiorem cauſam adducendam eſſe: præterea aliud aliquid maioris momenti priſcos illos authores reſpexiſſe, quod è Celſi verbis elici poteſt, qui aut ipſo vmbilico perforato, aut ſub vmbilico quatuor digitis à ſiniſtra parte ſecari conſueuiſſe veteres teſtatur, quaſi iecoris tunc affectionem, offenſionem non reſpiciant. Cauſæ autem ab hoc vno fundamento (vt puto) pendent, quod eſt, ne aliqua pars offendatur. *Authoris potior ratio ex Celſo deprompta.*

Partes, quæ in hac Chirurgia offendi poſſunt, vel ſunt internæ, vel externæ, *internæ* prorſus ab omni læſione ſeruandæ ſunt immunes: *externæ* autem quantùm opus eſt. *Internæ* in abdomine partes offenſioni expoſitæ, ſunt iecur, ventriculus, lien, inteſtina, & veſica (omentum enim exigui momenti eſt, & à minima inciſione lædi fere non poteſt.) Vnde propter iecur, ventriculum, & lienem non fit perforatio, ſtatim ſub hypochondriis vnquam; propter veſicam vero neque etiam in ima parte abdominis. Vnde Hippocr. 6. *de morb. vulg.* dicebat: *Hydropicorum pectinem non contingito.* Propter inteſtina deniq; quæ abdominis interiorem cauitatem reliquam omnem occupant, nullus ſupereſt locus, ideoque opus eſt illum ad perforandũ eligere, qui ab inteſtinis valde diſtat: hic autem elatiſſimus eſt, elatiſſimus autem ad vmbilicum conſiſtit; propter quam cauſam à lateribus ad lumbos effici ſectio non debet (nam & colon his partibus adhæret) ſed duntaxat ad vmbilicum: qui locus *Partes quæ in perforatione lædi poſſunt.*

Vmbilicus quãdo poſſit perforari.

cum elatiſſimus eſt,tum maxime omnium ab inteſtinis diſtat. Merito igitur quidam ex Celſo vmbilicum perforant: quod vbi fieri poteſt, faciendum vtique eſt: fieri autem poteſt,quando vmbilicus ita laxatus, apertuſque eſt, aut tumens,vt ab exteriori parte ad internam cauitatem, & aquam ipſam, tenuiſſima cutis tantum intercedat, quam vel ipſo tactu,digitique cõpreſſione, ac perſpicuitate deprehendes. Quam ſane viam natura, quæ eſt vera morborum curatrix, ſolet interdum commonſtrare, ſolita etiam eſt ea aperta ægrotantes ſanare. Cum vero laxitas hæc non apparet, non eſt, quod vmbilicus perforetur, ne forte vmbilici rugoſitas magis explicetur,dilateturque,quam par ſit. In quo caſu ſupplent vmbilici adiacentes, & inferiores partes.Quæ duorum ſunt generum,aliæ carnoſæ, aliæ neruoſæ.

An pars carnoſa, vel neruoſa ſecanda.

Sunt, qui contendunt, partem ſectioni aptam futuram eſſe carnoſam, ea ratione perſuaſi, quia neruoſa pars inciſa non coaleſcit:quæ ratio nullius momenti eſt,quia exiguam,ac minimam ſectionem non eſt dubitandum non coaleſcere, glutinatur enim vena ſecta, quæ neruoſa, membranoſaque eſt,tametſi citius caro, quam neruoſa pars glutinatur. Sed tamen nequaquam ſectio in carnoſa parte facienda eſſet, ne vaſa,id eſt,venæ, & arteriæ ſecentur, quibus carnoſæ partes refertæ perpetuo ſunt, nequaquam neruoſæ; fieri tamen ferme non poteſt, quin carnoſa pars reliqua diſſecetur, quod vbi muſculi alij deſinunt, recti ponuntur. Sed id maxime ſit propter rectos dictum,& propter omnem ſanguinis effuſionem, quam vitare in omnibus,maxime tamen *in hydropicis* oportet,in quibus

omnis

omnis ſanguinis effuſio noxia, periculoſaque eſt, vt Celſus teſtatur: propter quam cauſam muſculos rectos vitare potiſſimum oportet, quia præ cæteris venas illas mammillares, & vterinas in ſeſe excurrentes habent ſatis inſignes, & numeroſas. Quod ſane priſci illi ſapientiſſimi, vt puto, conſiderantes, voluerunt tres, aut fere quatuor digitos ab vmbilico, quanta nimirum rectorum muſculorum latitudo eſt, ſectionem eſſe efficiendam. Si igitur vitandi ſunt recti muſculi, ergo perforatio neceſſario infra vmbilicum tribus, quatuorve digitis, aut à dextris, aut à ſiniſtris, quouſque muſculorum rectorum latitudo deuitetur, aut in medio vtriuſque recti muſculi efficienda eſt; à dextris quidem, cum lien tumidus redditus eſt; à ſiniſtris, cum iecur; in medio verò, cum vtrumque viſcus tumefactum eſt, aut cum inteſtina affecta ſunt.

Sāguinis effuſio hydropicis noxia.

Vbi debeat fieri perforatio.

Sed ſubit explicare Celſi dictum, quod à ſiniſtrà parte voluerit effici ſectionem, dimiſſa dextra. Duplex reſponſio affertur: *Vna*, quod *in hydrope ſemper iecur affectum eſt*, id eſt, tumidum redditum, quod propterea vitandum eſt: *lien autem non ſemper afficitur. Alia* ratio, quod cum ſciamus, iecur perpetuo affici, non autem lienem, ex altera vero parte cum aquam euacuamus, dignoſci non poſſit propter aquæ copiam, & inſignem abdominis tumorem, vtra harum partium affecta ſit, merito ſiniſtram eligimus, tanquam quæ nos fallere non poſſit, cum perpetuo iecur afficiatur. Itaque cauſas exactas habetis explicatas, cur quatuor tantum locis adminiſtrari ſectio debeat, aut in vmbilico, aut infra vmbilicum, & hoc aut in dextera, aut ſiniſtra parte, aut media, id eſt, inter vtrumque

Celſi dictũ ratione duplici explicatur.

1. Ratio.

2.

muſculum in linea candida.

Locus perforationis quo modo inquirẽdus.

Sed adhuc huiuſmodi loca ſunt exacte diſquirenda, annotanda, ſcriptorioque attramento ſignanda. Duo tantum loca dubia ſunt, quænam ſint, & vtraque rectos muſculos deuitantia, vtputa quæ ſub vmbilico tribus, quatuorve digitis, aut à ſiniſtra, aut dextra parte: vel enim ſunt extrema, quorum lineæ perpendiculariter ſupra vmbilicum ducunt, vel quorum non perpendiculariter cadunt; puto auctores potius perpendicularium linearum extrema intelligere, vt in prima figura: etenim alia extrema non tantum quatuor digitis, ſed pluribus diſtarent; quo perſpecto ſignandi atramento omnes loci ſunt.

Æger quomodo in ſectione collocandus.

Loco perforando inuento, ſignatoque, æger apte collocandus eſt. Si abdomen valde propter aquam tumidum, & diſtentum ſit, in lecto facienda ſectio eſt, dum æger decumbit: Poteſt quoque in ſedili collocari, & efficere, vt miniſter appoſitis in hypochondriis manibus deorſum comprimat. Alioqui in non admodum diſtento abdomine oportet ægrotantem ſurgere, & miniſtro retro ſtanti, vt ait Paulus, præcipere, vt ſuperius premat abdomen, quo aqua inferius prematur, impellaturque, atque abdomen magis tumeat: ſic enim ſubiecta membra omnino erunt ab omni læſione tutiſſima.

Inſtrumentum in ſectione abdominis quale cõueniat.

Loco inuento, & ægro apte collocato, ferramentum ſumendum eſt. Inſtrumentum autem ad perforandum aptum ex Albucaſi futurum eſt acutum, ad formam folij oliuæ. Paulus ſcalpello vtitur, quo vena inciditur. Ego autem paraui mihi ferramentum tale, quod ad cuſpidem parumper

recurua

recuruatum eſt, & ex vna tantum parte aciem habet, ideoque tutiſſima eſt à læſione inteſtinorum: & recuruatum eſt, quatenus parte inferna, inteſtina reſpicit, retuſum. Quod ſane ferramentum eſt etiam eius latitudinis, quam tradit Celſus, vt fere tertiam digiti partem latitudo mucronis impleat. *Authoris incremẽtum.*

Sumpto in manu congruo inſtrumento facienda ſectio eſt. Triplex autem ſectionis modus, ſeu ſpecies ab auctoribus proponitur. Prima Celſi eſt, qui *lib.*7. *cap.* 15. ex quorundam ſententia laudat ſecari oportere cutem prius ferro candente, ea aduſta. deinde interiore abdomine inciſo, vt celeriter non coëat diuiſio: Sed non eſt hoc opus ſub ea ſectione, quam ego molior. Alij ſunt, vt Celſus refert, qui præcipiunt cutem, ſeu labia in exteriorem partem recuruandam eſſe, antequam cannula immittatur: ſed neque id placet, quia magnam oporteret moliri ſectionem, quam ego maxime damno, tum propter frigidum aërem ingredientem, tum propter periculum totius aquæ exitus, læſionis inteſtinorum, & propter vulneris in fine ſanationem. *Modus ſecandi abdominis ſecũdum Celſum.*

Auicenna à Paulo deſumens, *lib.*3.*fen.*14. *tract.* 4. *c.*13. præcipit, ſecandum eſſe prius abdomen intacto peritonæo, poſtea peritonæum in inferna ſectionis parte perforandum, inferius retracta, vt in cannulæ extractione cutis peritonæo ſupponatur, neque cum ea aqua exeat vniuerſa: quæ omnia ſimiliter irrita ſunt in ea ſectione, quam ego adminiſtro. Hæc autem eſt, vt quadantenus oblique ferramentum ita dextere, & alte demittatur, donec ad vacuam vſque regionem penetrauerit, & peri *Auicẽnæ ſecandi abdominis modus.* *Auctoris.*

& peritonæum etiam ſit perforatum. Ad cauitatẽ & vacuum deuentum eſſe non ſolum aquæ excitus indicio eſt,ſed etiam abſceſſuum diſſectorum mollities , qua ferrum in vacuum perueniſſe facile dignoſcitur , quod prementi nihil renititur : tunc ſtatim extrahere ferramentum oportet , quod in primo adactu , ſiue recta, ſiue oblique,ſiue tranſuerſe in cutem demittatur , parum in exigua ſectione intereſt.Illud tamen intereſſe poteſt,vt cuſpis magis verſus vmbilicum , atque elatiſſimam abdominis partem permeet , eamque potius reſpiciat , quàm aliam : vnde ſub vmbilico recta,à lateribus oblique magis , imo tranſuerſe facienda ſectio eſt.

Fiſtulæ iniiciẽdæ conditiones ſeptẽ. Facta ſectione , iniicienda eſt aut plumbea , aut ænea,aut argentea fiſtula,ſeu cannula, quæ ſeptem habeat conditiones. *Prima*, vt terſa ſit, ne labia afficiat. *Secunda* , vt habeat obſtaculum quaſi nodum , aut alam , ne interius poſſit delabi. *Tertia*, huiuſmodi cannula ſit à lateribus per totam longitudinem perforata tribus , quatuor , ac pluribus foraminibus, quo aqua non ſolum ex ſummo foramine, ſed etiam à lateribus exire poſſit. *Quarta*, vt ſit adeo longa , vt tantummodo in cauitatem pertingat , non vltra , ne aliquod interius attingens premat, ac male afficiat ; quare non probatur fiſtula ſcriptoriis calamis ſimilis , vt Paulus proponit *lib. 6. cap.*50. propter quam cauſam non erit inutile duas, treſve cannulas habere paratas , quarum altera pauló ſit longior,ac prima vice longior immittenda, ſubindeque breuior,prima enim propter aquæ copiam inteſtina attingere non valet. *Quinta* eſt, vt cannula anguſta ſit. Nam ſi latiore forami

oramine eſſet, difficulter poſtea & aqua continetur, & coiret vulnus, tum vero frigidus aër multus ingrederetur. Vnde Celſus loquens de inſtrumento, quod cannulæ reſpondere debet, dicebat, quod tertiam digiti partem latitudo mucronis implere debeat. *Sexta*, vt ad extremum obliqua ſit, quanta eſt inſtrumenti obliquitas, ita vt attingere inteſtina non poſſit, & ſine difficultate immittatur. 6.
Vltima, ac potiſſima conditio eſt, vt fiſtula ita exacte inſtrumento perforanti reſpondeat, vt à fiſtulæ lateribus ne gutta quidem aquæ exeat. Quam conconditionem multi non obſeruantes, factum eſt, vt vnica nocte tota aqua effluxerit cum morte patientis. 7.

An vnica vel pluribus vicibus aqua euacuanda.

Poſt hæc determinandum eſt de aquæ quantitate euacuanda, num vtile ſit vnica vice totam aquam euacuare, an pluribus. Quamuis temeraria experientia interdum felicem euentum commonſtret in vniuerſa aqua protinus euacuanda, quod iactantur paſſim Norſini operatores, qui audaces nimis vniuerſam aquam, aut paulo minus, prima vice euacuant: attamen ſcire licet, quod ex 6. *Aph.* 27. nullus fuit auctor, qui probauerit totam aquã eſſe vnica vice euacuandam, forte experientia edocti ægrotantes ſtatim mori: forte etiam ab Hipp. admoniti, qui ait: *Quicumque ſuppurati, aut aquam intercutem patientes, vruntur, aut ſecantur, ſi pus, aut aqua vniuerſim effluxerit, omnes moriuntur.* quo loco Galenus *in Com.* non ſolum totam aquam ſubito euacuare, mortale eſſe, ſed etiam multam, ac ſubitam euacuationem: idque comprobat auctoritate Eraſiſtrati ſcribentis, in pluribus compertum experientia, multam, ac ſubitam euacuationem febres,

Nõ vnica vice euacuanda aqua.

Et qua de cauſa.

bres, & mortem afferre: cauſa eſt, quia è veſtigio deficit anima, vireſque cõcidunt, quas reficere difficile eſt. Cuius rei cauſam inquirens Galenus, inquit, prouenire virium imbecillitatem ex euacuatione, & diſſipatione multorum ſpirituũ vitalium, qui vna cum aqua exeunt, eo quia ora venarum, & arteriarum aperiuntur, & in magnis abſceſſibus, tũ propter corporum diſtantiam, tum propter ſaniei acrimoniam; quæ ſane vaſorum ora cum pus intus continetur, à pure quaſi ab operculo occluduntur, at eo ſubito, & confertim euacuato, ſimul quoque multi euacuantur ſpiritus oris vaſorum adapertis, forte etiam ſequela vacui puris vacuationem conſequentes. Quam rationem Galenus dixit quoque conuenire euacuationi aquæ in hydropicis: cui tamen accommodare non vſqueadeo facile mihi videtur, tum quia in aqua abdominis partes inuicem non ſunt ſeparatæ, & diſtantes, vt in abſceſſibus; tum etiam quia aqua ſanguine tenuior eſt, neque fieri operculum vaſis poteſt, vt pus, quod craſſum, compactumque eſt. Niſi dicamus, in his ſpiritus diſſipationẽ euenire, quia ora arteriarum aperiantur, aut propter diſtenſionem partium factam ab aqua, aut propter ſecũdam cauſam magis, quã Galenus proponit, videlicet, quia vaſorum ora ab aquæ acrimonia erodãtur; nam aqua abdominis, ob moram putredinem quãdam contrahere apparet. Quibus denique cauſis & tertiam adhuc in hydropicis affert Galenus, 6. *Aph.27.in fine Com.* & eſt durities hepatis, & grauitas, quæ non amplius ſuſtentatur ab aquoſa ſubſtantia; vnde ſeptum tranſuerſum deorſum trahit & viſcera, quæ ſunt in thorace: vnde diaphragmate,

Cauſam dictam Galenus etiam ad hydropicos trãsfert.

Alia cauſa ex Galeno.

te, pericardio, & corde deorſum tracto, eoque patiente ægrotantes difficulter ſuſtinent, id quod adhuc magis euenit, cum vna cum iecore etiam lien eſt induratus, & tumefactus, ideoque longa, ponderoſiora reddita ambo viſcera ſunt, vt plerumque accidit.

Poſteaquam viſum, & priſcis auctoribus comprobatum eſt, ſubitam, & cumulatam aquæ euácuationem vitandam eſſe, videndum nunc, quænam aquæ quantitas, & quot vicibus, quotve diebus exacte euacuanda ſit. Albucaſis *lib.* 2. *cap.* 54. prima vice in hora mediam aquæ copiam emittendam eſſe præcepit, altera die paruam aquæ quantitatem euacuat, & ſic aliquibus diebus procedit; prout infirmus tolerat. Celſus & ipſe circa exactã aquæ euacuationem efficiendam ita tradit: *Per fiſtulam effundendus humor eſt, atque vbi maior pars eius euacuata eſt, claudenda demiſſo linteolo fiſtula eſt, & in vulnere relinquenda. Deinde per inſequentes dies circa ſingulas heminas emittendum, donec nullum aquæ veſtigium appareat. Quidam duabus aut tribus vicibus, prima, poſtera die, ac tertia totam aquam euacuant.* Hæc Celſus. Ex quorum auctorum varietate eliciendum eſt aquæ emittendæ quantitatem exactã nos neque diebus, neque vicibus metiri poſſe, ſed eo recurrendum eſſe, quo Paulus, Auicenna, & omnes præcipiunt, vt ſcil. humor emittatur pro cuiuſque virium ratione, quam ex pulſus tactu deprehendemus. Et oportet, vt conſideres pulſum (dicebat Auicenna) & cum inceperit debilitari parumper, retine aquam. Et de aquæ copia & vicibus & diebus emittenda hactenus.

De quãtitate aquæ emittẽda vãriæ ſententiæ.

Nõ poteſt determinari diebus aut vicibus.

Quod ſi ſub hac curatione vires aliquando deiiciantur,

Quid agendum in viriũ deiectione. ciantur, ita vt vlterius proſequi in aqua emittenda periculum ſit, non inutile fuerit ad inſenſibilẽ aquæ reliquæ euacuationem accedere, eamque, vt monet Paulus, & Auicenna, ſole, ſiti, arena, ſudore, & cibis deſiccantibus conſumere. *Authoris modus exiccãdi aquam.* *Ego autem id molior magna ſpongia noua, quæ totum abdomen comprehendat, expreſſa in aqua calcis viuæ, & ſuperligata: quo medicamento pluries etiam hydropem curaui ſine vllo aquæ ſenſibili exitu: quæ etiam frigidam, & humidam viſcerum intemperiem tollit, ita vt etiam lienem induratum aliquando ſanauerit.*

An fiſtula in foramine relinquẽda poſt primam euacuationem. Modo vero inquirendum eſt, *num euacuata prima vire aqua, fiſtula pro aliis viribus ſit in foramine relinquenda, an extrahenda.* *Pauli.* Paulus, Auicenna, & Albucaſis, propter tortuoſum factum foramen volunt quotidie extrahendam fiſtulam, & rurſus immittendam. Paulus maioris ſecuritatis gratia, vt ſubitam, cumulatamque aquæ euacuationem vitaret, linamentum tortile per ſolam abdominis diuiſionem, non intra peritonæum, demittebat. *Celſi.* Celſus autem ex eorum ſententia, qui duobus, aut tribus diebus totam aquam exhauriunt, fiſtulam non relinquendam eſſe dicit. At vbi prima vice maior aquæ pars euacuatur, & deinde per inſequentes dies tantum hemina, præcipit in vulnere relinquendam eſſe, ſi modo vulnus vſtum non eſt: Nã vſto vulnere poteſt etiam extrahi, cum non ſit periculum, vt vulnus glutinetur. *Authoris.* Ego autem Celſi opinioni ſubſcribens, conſulo, vt cannula perpetuo relinquatur, dummodo ſimus certi, ne inteſtina interius tangat, quod in ſubinde euacuata aqua & abdomine depreſſo poteſt contingere, in quo caſu breuior ſubinde eſt fiſtula demittenda.

In

In aquæ autem euacuatione operæ pretium eſt vnum notare, quod ego in praxi obſeruaui, videlicet *poſt aquæ aliquam euacuationem ſuperuenire dolorem intus in abdomine, quia duabus, vt puto, cauſis prouenit; vel propter frigidum aerem, qui dũ aqua euacuatur interius per foramen penetrat, & inteſtina offendit, vel à iecore aut liene tumefacto, diſtrahente, & deorſum ducente diaphragma.* Locus affectus vtramque cauſam diſtinguet: Nam ſi à viſceribus, in præcordiis dolor erit; ſi ab aere frigidò, inferius magis ac circa vmbilicum vrgebit. Inteſtinis dolentibus obſiſtitur, ſi amota lignea feſtuca, quæ claudebat foramen fiſtulæ, ſinamus aquam exire per linteum multiplicatum, & calidum, aut per ſpongiam ex lixiuio, aut vino albo potenti, & actu calido expreſſam, fiſtulæ orificio admotam. Quod ſi ex alia cauſa dolor proueniat, patientem decumbere reſupinum iubebimus, vt monet Auicenna.

Vnde dolor in abdomine poſt euacuationẽ proueniat.

Quomodo inteſtinorum dolori occurratur.

Quo loco non eſt inutile vnum quærere, *Num ad inteſtinorum dolores deuitandos, ac omne in ſectione interiorum periculum, expediat magis aquam per ſcrotum emittere, quam per abdomen:* poſteaquam nonnulli referũt, id factum aliquando fuiſſe fælici cũ ſucceſſu? (loquimur nunc de perforatione, non de ſcarificatione, *ſcimus enim ſcarificationes tuto in ſcroto adminiſtrari,* ex ſententia Hip. & omnium, & nos etiam non ſemel, ſed iterum, ac ſæpius eas moliti fuimus.) Reſpondetur, quod ſi quando accidat, vt propter peritonæi laxitatem, ſeu apertionem ad inguina, aqua in ſcroto tanquam in vaſe, aut veſica collecta ſit, ita, vt ſcrotum ſit tumidum, & intentum, facileque fiſtula inſeri poſſit, quæ nobis nolentibus ne guttam quidem aquæ effundat, in

Dubium.

Solutio.

eo caſu conſulo, vt potius ſcrotum perforetur: alioqui abdomen, vt fert antiquitas, perforandum eſt.

Quid agendum cum formidantibus perforationem.

Vltimo loco illud quoque ſilentio prætereundũ non eſt, quod *perforationem formidantibus conuenient Chirurgiæ à Paulo ad calcem capitis propoſitæ, vt puta vſtiones ſupra ſtomachum, iecur, lienem, imum ventrẽ, & vmbilicum, quinque cruſtas adhibentes.* Aut ferro tenui candenti, aut iſcis nuncupatis vti. Sunt autem hæ, vt teſtatur Paulus *lib.6. cap.49.* ſpongioſa quædam corpora in quercubus, & cotylis naſcentia, Arabibus magis vſitata, quæ non ſolũ permittunt vulnera ſine cicatrice diu manere, ſed etiam magis adhuc diuidunt, & plagam dilatant: aut aliquo ex alia huiuſmodi materia, qua curandi ratione plerique etiam magis conualuerunt, punctione omni dimiſſa.

Ex perforatione Authoris duo mortui, & qua de cauſa.

Si aqua hydropicis emittatur, ſicuti propoſitum eſt, non dubito fore, quin ægrotantes facile euadant, & operatio felicẽ ſortiatur euentum. Quamuis ex duobus, quos ego hactenus perforaui, ambo ſint mortui, quod propter veſtram vtilitatem, & vt addiſcatis, adduco. Nam alter erat mortuus antequam moreretur, quia res ad ſtatum deploratum deducta erat, vixit tamen plures dies à perforatione: ex quo addiſcatis, eiuſmodi ægrotantes non eſſe attingendos, ne remedia infamentur. Alter vero ſibi ipſi mortem conſciuit, fiſtulam relictam occluſam dedita opera aperiendo, & vnica nocte totam aquam effundi permittendo, quamuis ægrotãti id eſſet interdictum propter metum mortis, & affines eſſent commonefacti, & adſtans eſſet huic rei præpoſitus, quem patiens abire ante iuſſit.

De modo ſuendi vulnera abdominis.

CAPVT LV.

ABdominis vulnera propriam quandam deſiderant animaduerſionem in ſuturis aut fibulis imponendis. Celſus proponit modum cóſuendi tum inteſtina vulnerata, tum abdomen. Galen. vero *6.Meth.cap.*1.quem ſequitur Paulus,tantummodo abdominis. Etenim inteſtinorum vulnus, ſi aliquod ex tenuibus ſit vulneratum,ſemper lethale eſt, quos ego vidi vt plurimum ſecunda die obiiſſe, & raro vltra eorum vitam protractam eſſe, quod vſti ſunt protracta eorum vita prætenſa eſt. Craſſa autem inteſtina vulnerata & ipſa periculoſiſſima ſunt, ſed tamen interdum ſanabilia euadunt, vt experientia quotidie comprobat. Et ego nunc habeo præ manibus Nobilem curãdum, qui ab interna cauſa duplici loco habet perforata inteſtina craſſa cum exitu fœcuum, & ſaneſcit, quemadmodum ſuperioribus menſibus alter quoque ſanatus eſt ex aquæ thermarum inſeſſione. Vnde Celſus craſſum, quod ipſe latius inteſtinum nominat,ſuendum eſſe docet,non quod certa fiducia ſit, ſed quod dubia ſpes certa deſperatione ſit potior.

Inteſtinorum vulnera quæ lethalia, & quæ non.

Et quia conſtat inter omnes,inteſtina,quæ prolapſa ſunt, eſſe intus recondenda: id quod ſi fiat, quando inteſtinum ab aere externo ita alteratũ ſit, vt vel liuidum,vel pallidum,vel nigrum,aut ita frigidum ſit,vt ſenſu careat,ſine ſpe reconditur,ideo cum magna feſtinatione, ait Celſus,tum conſuenda,ſi opus eſt,tum remittenda ſunt,ita vt poſterius

Inteſtinũ prolapsũ qua ratione reponendũ.

O 2 pro

prolapſa priore loco refundantur,& digitis intrudantur. Quod ſi flatu turgida ſint, vt ingredi per vulnus nequeant,fouenda ex vino albo potenti, & calente ſunt,aut ſimplici, aut in quo anethũ ebullierit, ſi id parum proficit, ſyringotomo ampliandum vulnus eſt,ait Paulus, immiſſa ea Syringotomi parte intus,quæ capitulum rotundum habet,latiore & aciem habente manu impulſa, ſic enim nullum periculum eſt, quin aliud,quam abdomen incidatur offendaturque.

Filum in ſutu a inteſtini quale eligendum. In ſuendo autem inteſtino eligere oportet filum cera oblitum,quod minus erodit,ſuturamque diuties conſeruat. Conſuendum autem eſt communi ſutura,quæ expedita eſt,& fit acu tranſmiſſa, & ſupra labia reuoluta,vt faciunt reconditores pannorum,& mulieres.Igitur conſuto,ac recondito inteſtino vulnerato, & prolapſo, & concuſſo aliquantulum corpore, quo inteſtina proprium recipiant locum, tum demum abdomen conſuendum eſt, ſi modo omentum non obſtet, quod ſi etiam exciderit, *Omentũ prolapſũ quomodo tractandum.* ſimiliter intus immittendum eſſe conſtat, dummodo integrum ſit,eique tum calor, tum color naturalis non ſit immutatus,alioqui ipſum primo alligare,mox forfice præcidere oportet, vt dicit Celſus, & intus immittere, & condere,acu interea longa vinculo continua exterius relicta, vt cum laxatum fuerit, ex ſuppurata parte vinculum eximatur vt optime monet Paulus : idque in inteſtini quoque ſutura peragendum eſt.Quibus factis vulnus abdominis conſuere reſtat. Quam ſuturam Celſus vult eſſe faciendam,ita vt neque ſola cutis, neque ſolum peritonæum cõſuatur, ſed vtrumque. Sed prius intentiones eliciatis.

Duo

Duo potiſſimum reſpiciunt authores, & Celſus. *Vnum* eſt, vt in conſuendo non pungantur, aut lædantur inteſtina, quæ alioqui ſubſultant, & flatu tument. *Secundum*, vt peritonæum, quod cum ſit membrana tenuis & exſanguis, difficulter coit, non remaneat aliqua ex parte inglutinatum. Ideoque primum monet Celſus, vt ſpiſſior ſutura hic fiat, quam alibi conſueuit, quia & rumpi facilius motu ventris poteſt, & non æque magnis inflammationibus pars ea expoſita eſt. Tum in duabus acubus fila traiicienda, eaque duabus manibus tenenda: & prius interiori membranæ ſutura iniicienda eſt, hoc eſt, totum peritonæum conſuendum ſic vt ſiniſtra manus in dexteriore ora, dextra in ſiniſteriore à principio vulneris exorſa, ab interiori parte in exteriorem acum immittat. Quo fit, vt ab inteſtinis ea pars ſemper acuum lõge ſit, quæ retuſa eſt (Alia littera, quæ magis congruit, legit: *Quo fit, vt ab inteſtini ea pars ſemper acuum longe ſit, quæ acuta, propinqua, quæ retuſa eſt.*) Semel vtraque parte traiecta, permutandæ acus inter manus ſunt, vt ea ſit in dextra, quæ fuit in ſiniſtra, ea veniat in ſiniſtram, quam dextra continuit: iterumque eodem modo per oras immittenda ſunt: atque ita tertio, & quarto, deincepſque permutatis inter manus acubus includẽda plaga. Poſt hæc eadẽ fila, eademque acus ad cutem transferendæ: ſimilique ratione ei quoque parti vtraque ſutura iniicienda, ſemper ab interiore parte acubus veniẽtibus, ſemper inter manus traiectis: dein glutinantia iniicienda. Hæc Celſus. Ex quibus patet, Celſi ſuturam applicare peritonæum cum peritonæo, & muſculos cum muſculis. Hic modus in hoc cum Galeno cõ-

Duo ſcopi auctorum in ſutura propoſiti.

Sutura qualis facienda ex Celſo.

uenit, qui tamen à Celſo variat, quod Celſus ſeparatim, hoc eſt, vnum poſt aliud, videlicet peritonæum, & abdomen conſuit: At Galenus vno tempore vtrumque exequitur continuata ſutura. Qui 6. *Meth. cap.*1. tres poſuit modos ſuendi abdomen, nullo modo ſilentio obuoluendos. Primus conſuit peritonæum cum abdomine, id eſt, cum muſculis. Secundus conſuit peritonæum cum peritonæo, & abdomen cum abdomine. Tertius eſt, qui paſſim vſurpatur, & communis modus ſuendi ſuturas eſt.

Tres modi Galeni ſuendi abdomen.

I. Primus modus ita expletur: Incipiendum primo à cute eſt, & ab externo introrſum acus tum per cutim, tum per abdomen, id eſt, muſculos traiicienda, quouſque ad peritonæum ventum ſit, & tum prætermiſſo peritonæo per peritonæum, & abdomen alterius partis acus traiicienda, foraſque trahenda eſt. Deinde relicto ſpatio digiti tranuerſi, ex eodem latere, vbi acus foras extracta eſt, rurſus vno adactu in cutem, & muſculos acus infigenda eſt, relicto eiuſdem lateris peritonæo intacto, tum alterius partis peritonæum perforandum eſt, & ab internis extrorſum, tum per peritonæum, tum per abdomen eſt acus traiicienda, foraſque trahenda, mox ab eodem latere rurſus perforandum, & ſimiliter reliquæ ſuturæ iniiciendæ ſunt.

II. Secundus modus, qui conſuit peritonæum cum peritonæo, & abdomen cum abdomine, id eſt, muſculos cum muſculis, ita peragitur. Primum à cute incipiendum eſt, & ab exteriori parte introrſum acus traiicienda, donec ad peritonæum ventum ſit: deinde relicto intacto peritonæo, & acu ad ſiniſtrã manum reuocata, rurſus ex aduerſa parte ab exter-

no,

no, introrſus vtrumque peritonæi labium eſt perforandum, & acu iterum ad dextram manum reuocata, ab interno extrorſum abdomen traiiciendum eſt, ſicque ſubinde proſequendum eſt, conſuendo peritonæum cum peritonæo, & muſculos cum muſculis.

III. Tertius modus eſt ille, qui communiter ab omnibus vſurpatur in aliis partibus, & fit acu vno adactu tranſmiſſa per quatuor labia, ſcilicet peritonæi, & abdominis, toties, quoties opus eſt. Ex his ſuturis Galenus potiorem primam cenſet ſecunda, & ſecundam tertia. Ratio eſt: Etenim peritonæum corpus eſt neruoſum, tenue & exſangue, eiuſmodi autem difficulter inter ſe glutinantur, & coeunt, ex Galeno: contra, muſculi, & carnoſæ partes facile inuicem vniuntur, propterea ea ſutura potior eſt, quæ iungit peritonæum, quod difficulter vnitur cum carnoſa parte, quæ facile coit: ſic enim prompta ſuccedit vulneris vnio, neque ſub hac ſutura relinquitur aliqua pars peritonæi non agglutinata, quæ relinquat poſtea tumorem, vt ait Rhaſes, in abdomine, vti accidit in vmbilico, & rupto peritonæo. Sicuti autem primus modus ſecundo potior eſt, ita ſecundus tertio, ex Galeno, qui peritonæum cum peritonæo, & abdomen cum abdomine applicat. Nam *cognatæ naturæ*, ait Paulus, *& ipſæ naturaliter glutinantur.*

Cur primus modus melior ſecundo, & ſecundus tertio.

Cum igitur primus modus potior cæteris ſit, merito auctores prærogatiuã illi tribuere, voluereque tripliciter adminiſtrari poſſe, tametſi idem ſit ſuturæ modus, & accidentalis ſit varietas. Nam alij, vt Galenus, & Auicenna, voluerunt eſſe incipiendam ſuturam modo ex vno, modo ex

Primus modus varie à variis adminiſtratur.

oppoſito labio. Alij, vt Albucaſis ſemper ſuturam ex eodem latere incipit, reuoluendo ſcil. ſuper labia filum. Alij denique ex eodem latere ſemper incipientes, in ſingula ſutura nodum faciunt, & filum amputant,& ita pro ſutura fibulas imponunt. Hæ ſunt abdominis vulnerum ſuturæ ex antiquis auctoribus depromptæ.

Authoris cautio in conſuendo abdomine.

Qua in re illud habeo vobis dicere, quod ſæpenumero ratio vulneris, aut magnitudo, aut temporis anguſtia, non patitur artificioſa nos vti ſutura: in quo caſu communem iniicimus, quæ quatuor labia ſimul conſuit. Sed ſiue hac, ſiue illa vtamini, perpetuo tamen tanquam præceptum habeatis, vt in ſubſidium ſuturarum glutinum applicetis, quia huiuſmodi ſuturæ in abdomine illico, & non difficulter rumpuntur, tum propter motum abdominis ferme continuum, qui & in egerendis fæcibus, & in reſpiratione neceſſarius eſt: tum quia ſubinde modo cibis,& excrementis impletur, modo inedia attenuatur: tum tertio propter flatũ, qui in abdomine præcipue vulnerato iugiter excitatur, & ilia diſtendit.

De ventris varicibus,

CAPVT LVI.

Varices in ventre rariſſime inueniri.

CElſus *lib.7.cap.*17. varices in ventre proponit, quorum curationem, ſicuti Celſus ad crurum varices remittit, vbi vigent, & frequentiſſime concitantur, ita hoc quoque loco ego faciam, præſertim cum hucuſque in quadraginta trium annorum curriculo, quo hic publice profiteor, me in ventre varices vidiſſe non meminerim: quod

quoquo modo rationi conſentit, quia in abdomine potius membranonſo, quam carnoſo, exiguæ magis venæ conſiſtant, & paucæ, proindeque varicibus non obnoxiæ: Id, quod Celſus ſimiliter innuere videtur, videlicet, raro ventri varices euenire, dum dicit, *in quorumdam tantum ventribus varices eſſe.* Quod ſi Celſus quæ rariſſime eueniunt, proponit, ego quæ minus raro in ventre fiunt, & præ manibus curanda non infrequenter habui, proponere, & explicare non recuſabo, omittens ſermonem de varicibus in opportuniorem locum. *Trãſitio.*

De imi ventris abſceſſibus, & fiſtulis.

CAPVT LVII.

IMi ventris abſceſſus, & fiſtulæ ſunt, quæ in imo ventre ſupra pubis latera, maxime autem paulo ſupra ventris regionem inguinibus reſpondentem fiunt: quod ea regio tum ima eſt, & ceu omnium excrementorum cloaca à natura deputata, tum præterea ſubiecta inguinum emunctoria habet, iecoris excipientia excrementa, quæ interdum non vltra influere, ſed ſupra reſidere, & abſceſſus, fiſtulaſque creare alienum à ratione non eſt, quando propter humorum acrium colluuiem influentem, neque etiam interna membra tuta extitiſſe experientia quoque comprobauit, cum eroſa, perforataque intus quoque fuiſſe inteſtina, & fæces exterius per fiſtularum foramina exiiſſe non ſemel viderimus. *Cauſa fiſtularum imi ventris.*

Sed vt hæc veriſſima ſunt, ita illud quoque cõpertiſſimum eſt, dici non poſſe, quantum iſtiuſmodi *Fiſtulæ imi ventris difficilis curationis ſunt, & cur.*

modi curatu difficilia vitia ſint. Nam vt mittamus eroſa inteſtina ſua natura incurabilia eſſe, & quia membranoſa, tenuia, exanguia ſunt, vti quoque Galenus de veſica *in Aphoriſmis* pronunciauit, & fæces inde tranſeuntes, & flatus præterea excurrentes impediant ſanationem, etiam ea additur difficultas, quod imponi in iis medicamenta, & manibus, oculiſque ſuccurri eiuſmodi vlceribus non poſſit. Inſuper externa vlcera, & fiſtulæ & ipſæ vix ſanantur, adeo ſubinde (vt ſic dixerim) ſinuantur, & ſerpunt per muſculorum intercapedines, quæ eo loci multæ ſunt, altera alteri ſuperpoſita.

Author quomodo fiſtulas imi ventris curauerit.

Ego tamen hæc omnia curaui: & quod mirum eſt, etiam inteſtina eroſa, & pertuſa curata vidi. Et hoc anno duplex caſus cōtigit:& propter caſus raritatem hæc omnia vobis communicare,& proponere auſus ſum. In ſumma, *perforata inteſtina non manibus,non ferro,non igne,nõ certe aliis medicamentis, quam ſolis aquis thermalibus, aut montis ægrotorum, aut Aponitanis, tandem ſanaui, per inſeſſiones mane, veſperique in iis factas, ita vt aqua, aut per fiſtulæ foramen, aut per cannulam immiſſam intus in internum abdomen ingrederetur, inteſtinorumque eroſiones ſua ſubſtantia pertingeret, & attingendo exſiccaret,purgaret, impleret, tandemque cicatricem induceret. In quorum defectu mineras admiſcere inuicem non incommodum eſt, videlicet ſulphur,alumen, & ſalem in aqua liquare, & decoquere, & inſeſſiones moliri.* Quam ſane curandorum inteſtinorum rationē inteſtinis quoque vulneratis in progreſſu conuenire, inficiandum non eſt.

Abſceſſus *vero, externæque fiſtulæ, vt verum vobis fatear,*

atear, non aliis, quam inciſionibus perſanatæ ſunt. Inſtrumenta autem duo ſunt. Alterum ſyringotomon eſt ex altera extremitate acutum, quo in fiſtula vnicum foramen habente, vtendum eſt, vt finis fiſtulæ perforetur, tum reliquum interſtitium vna abſcindatur, aut ſyringotomon ex altero extremo obtuſum eſt & globulum exiguum obtinet, quod in fiſtula multis foraminibus coniuncta, vt ab vno ad alterum foramen corpora interpoſita incidantur, vſurpandum eſt. Alterum ferramentum ad idem valens, eſt culter, ſiue ſcalpellus quidam longiſſimus, & manubriolo ſimiliter longiſſimo donatus, qui ex vna tantum parte aciem habet, in extremitate paulum intus recuruatam, exteriorem vero partem retuſam habet, ad cuius cuſpidem ex cera alba globulum infixum eſſe oportet, quo intus per totum fiſtulæ ductum ſine obſtaculo, & noxa demittatur.

Inſtrumentum duplex pro inciſione fiſtularum externarum.

Alterum inſtrumentum.

De veſicæ vitiis Chirurgia indigentibus: De vrinæ ſuppreſſione.

CAPVT LVIII.

DVæ fiunt in veſica Chirurgicæ operationes, altera pro vrina ſuppreſſa reddenda: altera pro calculo extrahendo. Vbi igitur vrina ſupprimitur, ex quacumque cauſa id fiat, viam aperire oportet, quod primo medicamentis vrinã cientibus tentandum: ſi hæc parum proficiunt, ad manus curationem deueniendum: & ſi quidem vrina non redditur, quod calculus orificio veſicæ ſe oppoſuit, iuuit aliquando mutatio ſitus, exſtante in iacentem eleuatis cruribus. Item impoſita candela aut ſimplex,

Variæ cauſæ vrinæ ſuppreſſæ, earumque curatio.

ſimplex, aut cum capulo argenteo alteri extremo applicato, lapis alio dimotus, & retro impulſus, vrinaque ſic reddita eſt. Quod ſi *ex ſenectute* iter vrinæ collapſum eſt, ideoque vrina non redditur, fomentis calefacientibus ſuccurritur. Quod ſi *ex adnata carne in meatu vrinario* ex gonorrhæa vrina ſupprimitur, iam propoſita cura eſt exterendi caruncułam. Sed vrinæ ſuppreſſio plerumque non dat inducias id moliendi, ideoque dimiſſa carũcula ſolemus vrinam recipere, aut mollientibus circa virile membrum ſupra carunculam impoſitis, vt eſt ex *radicibus althea cum butyro emplaſtrum*: aut infundendo penem in balneum *olei communis calidi*. Interdum ne ægri ex vrinæ ſuppreſſione moriantur, ſolemus aut cathetere, aut ſtylo argenteo, aut ex cornu, vi quadam carunculam abrumpere & penetrare, & ita vrinam recipere. Si verò *ex inflammatione colli veſica*, aut *meatus vrinarij* difficultas proueniat, medicamenta inflammationem arcentia ſanant, vt eſt *emplaſtrum confectum ex plantagine, violis, maluis, & parietaria, in aqua coctis, & contuſis, mox oleo roſaceo admiſto*. Quod ſi rurſus vrina ſuppreſſa eſt *propter concretum ſanguinem, aut humorem pituitoſum craſſum, & lentum in veſica contentum, & orificio eius ſe opponentem*, ſimiliter candela aliquando iuuit, ſed vt plurimum alio opus eſt inſtrumento, cathetere appellato. Quod ſi tandem vrina detineatur, *quia vrina nimium ſit repleta veſica*, & expultrix facultas reſoluta ſit, quod veſicæ tunica, & tranſuerſæ eius fibræ ex diſtenſione inualidæ ad conſtringendum euaſerint, vti ſæpe videmus pueris plus iuſto vrinam detinentibus accidere. In eo caſu ego *ſoleo ad claram flammam pectinem*

rem calefacere, interea vero oleo calido de capparibus ſupra veſicam inungere, & ſtuppam pexam calidam ſupraponere, ita enim pueri fere omnes minxerunt. Hoc Venetiis erat cuiuſdam ſecretum, quo omnibus pueris vrina hac de cauſa ſuppreſſa ciebatur, quod libentiſſime vobis communico. Quod ſi natu grandior ſit, cui vrina ex nimia collectione ſupprimatur, eaque craſſa ſit, neque valeat medicamentum iam propoſitum, aut contingat caſus, qui cuidam viro accidit, qui febre continua, ac periculoſa correptus, dum natura criſim vno tempore faceret per aluum, & vrinam, aluus aperta eſt, & excreuit ſine vlla difficultate, at vrina tam copioſa ad veſicam fluxit, vt reſolutis tranſuerſis fibris, non amplius potuerit patiens vrinam reddere, cui ſi ego non fuiſſem adiutor, certe vir ille mortuus eſſet, cum tamen natura per bonam criſim eum ſanare vellet. Iuui autem eo inſtrumento, quod paſſim vſurpatur in hoc, & in quocumque alio *ſupra* memorato caſu, in quo vrinam ciere aliter non poſſumus, quod ſane inſtrumentum à Celſo *fiſtula ænea* nuncupatur, à nobis *argentea fiſtula*, tãquam ex argento facta appellabitur, Græcè καθετήρ, quaſi demiſſor, aut immiſſor, vulgo vero *ſyringa* dicitur, à voce Græca σύριγξ, quæ itidem fiſtulam ſignificat ſeu ſyphonem. Quam, vti dixi, aut ex ære, aut ex argento tum antiqui, tum moderni, nonnulli ex aurichalco parant. At ego imaginatus ſum magis flexibile corpus, & illam ex cornu paraui. Harum Celſus pro viris tres, pro mulieribus duas poſuit, vt cuicumque corpori, & ætati ſufficiant. Ex virilibus maxima, decem & quinque eſt digitorum, media duodecim, minima nouem.

Secretũ cuiuſdam Veneti.

Caſus de vrina ſuppreſſa.

Catheteris variæ appellationes & materiæ.

nouem. Ex mulieribus maior nouem, minor ſex. Incuruas vero eas eſſe ex altero extremo,ſed magis viriles, oportet, quod veſicæ collum viris obliquatum magis ipſis fæminis ſit, item læues admodum, ne pars exquiſitiſſimo ſenſu prædita in aſpero trāſitu afficiatur ideoque antiquitus ex læuigato ære, at moderni melius ex argenteo facere conſueuerunt; Poſtremo, neque nimis tenues,neque nimis plenas eſſe oportet, nam nimis tenues flexibiles, nimis vero plenæ rigidæ ſunt nimis. Vtrumque autem extremum incommodum eſt ad ingreſſum in veſicam, quod potiſſimum illud eſt, quod ab hoc inſtrumento optamus. Inſuper moderni aliud cōmentum in his parandis excogitarunt: Nam antiqui vnicum tantum foramen in ſummitate parabant, at moderni tum in ſummitate, tum à lateribus foramina, & plura, & pauciora aperiri volebant, non curantes, interdum in ſummitate nullum pertundi foramen. Neque ſine ratione: Nam interdum catheteris ſummitas & extremum ſuperat vrinam, hoc eſt, elatior vrina eſt, ideoque non exit vrina, at ſi à lateribus perforara ſit ſyringa, ſine difficultate exit.

Neoteri-corū inuentum in parādo cathetere.

Modus indendi fiſtulam in penē.

Supereſt, vt videamus, quomodo in veſicam immittatur. Sub experto Medico non difficilis eſt modus, etenim nudis pudendis oblatis, & homine aut ſtante, ad murum tamen innixo, aut ſupino iacente, aut altius quodammodo ſedente, Medicus (ait Celſus) à dextero latere ſiniſtra quidem manu colem maſculi continere, dextra vero fiſtulam inunctam demittere in iter vrinæ debet. Sunt, qui colem in primo fiſtulæ ingreſſu inclinent, & recuruam fiſtulæ partem deorſum inclinatam,

natam inſerant : alij ſublato ſurſum cole contrario modo fiſtulam immittunt, ſed parum omnino refert, dummodo ſine difficultate pertranſeat per totum iter fiſtula. At forte potior inſerendi ratio prima eſt, quod non liceat poſtea fiſtulam reuoluere, vbi ad multum ſpatium immiſſa eſt. Sed ſecunda ratio iacenti magis competit. Atque vbi ad ceruicem veſicæ ventum eſt, ſimul cum cole fiſtulam inclinatam in ipſam veſicam compellimus : in quo opere vnum ex Anatome animaduertendum eſt, ne in veſicæ ingreſſu membranula quædã quaſi oſtiolum, quo foramina vaſorum ſeminis in vnum iunguntur, violetur, quod dignoſcemus tum ex intruſionis fiſtulæ difficultate, tum ex dolore effatu digno excitato, tum demum ex ſanguine emanante : iis enim ſignis apparentibus recipere paulum, & retrahere ad ſe ſyringam Medicum oportet, rurſuſque denuo intrudere, donec membrana intacta pertranſeat, & in veſicam ingrediatur fiſtula, & vrina ſtatim reddatur: quo facto, recipere fiſtulam oportet. Sed Paulus vult, quo vrina exeat, inum ſpongiæ, aut lanæ, (aut xyli ſecundum Al-)ucaſim exiguo fruſtulo) antea ad fiſtulæ oram lligatum eſſe per externum ſyringæ orificium rahendum, quod quaſi vi vacui vrinam ſecum lucat, ſed vrina abſque alio commento ex ſe exit ibere, potiſſimum ſi foramina ad latera habeat yringa, vti dictum eſt, cum in veſica continetur: Nam cum neque adeſt, neque continetur, non redlitur.

Animaduerſio anatomica in intruſione fiſtulæ.

Euenit autem non raro, vt vrina ſupprimatur, neque in veſica contineatur, qui caſus maxime periculoſus eſt, & minatur vitæ diſcrimen, quoniam

Notatu valle dignum in vrina ſuppreſſione.

niam propter duplicem contingit cauſam, aut propter continuam, & malignam febrem, in qua vrina à calore febrili intenſo, in viſceribus, & ſanguine interius attrahatur, & in corpus & venas refundatur: aut quia ſupra renes, ob eorum obſtructionem, aut à lapide, aut humorum craſſitie factam, retenta vrina ſit. Dignoſcetis autem in veſica vrinam eſſe, aut non eſſe ex tactu, & compreſſione ſupra pubem, vbi veſica eſt ſubiecta: Nam quando vrina continetur, tenſio, & dolor, & tumor in parte perſentitur: ſin minus, cauitas & mollities ſine dolore eſt. At vbi vrina in corpus, & venas refunditur, iam ſanguis omnis aquoſus redditur, & vires proſternuntur, ægerque moritur. Sed vbi in febre continua, & maligna id accidit, deſperata res eſt, & cito pereunt. At in altero caſu medelam aliquando attulimus, & hæc fuit *aut vna, aut duæ, aut tres, aut ſummum quatuor cantharides integræ cum alis, & pedibus in pollinem redactæ, & cum milio ſolis, & polio montano ad ſcrupulos duos exhibitæ, & cum ſyrupo de duabus radicibus in bolum conformatæ, mox quatuor aut quinque vnciis lactis ſeminum melonum extracti cum aqua ex thecis fabarum vt eroſio cantharidum prohibeatur, propinatis*. De muliere autem nihil dico, quod facilis ingreſſus fiſtulæ in veſicam mulieris ſit.

De calculo extrahendo.

CAPVT XLIX.

Calculũ eſſe duplicem. CAlculus ex Celſo *lib.7.cap.26.* alius eſt arenoſus, alius mollis. *Arenoſus* in renibus primum gignitur, & dum deorſum in veſicam trãſmittitur

vc

vel exit, vel detinetur in veſica: ſi detinetur, ſic ſenſim adaugetur, vt exire amplius non poſſit, niſi Chirurgia foras extrahatur. *Mollis* vero fit in veſica ex glutinoſis humoribus inibi concretis, & exſiccatis, & eſt ex pluribus, minutiſque, & inter ſe parum aſtrictis, quaſi ſquamulis compoſitus. Vterque calculus morbus in numero eſt, non quidem vt ſextus digitus naturaliter obortus, & in numero tantum naturæ leges excedens, ſed ex iis, quæ ex toto genere præter naturam ſunt. Quapropter omnino tollendus. Natura primum non ociatur, imo omnem conatum efficit ad ipſum foras pellendum, adeo vt vias etiam quam maxime dilatet, & diducat; & ego vidi poros vreteres maximopere dilatatos, ita vt pollicis craſſitiem longe ſuperarent, qui alioqui naturaliter ſunt anguſtiſſimi, & lumbricorum terræ tenuiores: tamen vbi calculi magnitudo longe viarum amplitudinem ſuperat, detinetur lapis in veſica, & quotidie adaugetur, neque extrahi, niſi Chirurgia poteſt, quæ non minus ſæua, quam neceſſaria eſt, vt propterea ars medicamenta ad frangendum lapidem, quam plurima vſurparit, ac propoſuerit, quæ tamen (vt experientia comprobat) pollicentur quidem multa, præſtant autem nihil; ideoque ſola Chirurgia profuit, quæ quantumcunque ſæua, quantumcunque periculoſa ſit, ita vt multi potius mortem expectent, quam ſe huic curæ exponant, vt non ſine ratione Hippocrates *in iureiurando* eiuſmodi operationem iureiurando aufugiat, & vitandam præcipiat: tamen plurimi à ſymptomatibus vrgentibus, & cruciatibus vehementiſſimis vexati, coacti fuerint Chirurgiæ ſe exponere,

Naturæ conatus in calculo expellendo.

Difficultas extrahendi calculum.

etiam ſi in ipſo opere mortem ſibi contingere certi eſſent. Quæ omnia non oſcitãter Celſus, & Paulus conſiderantes, præceperunt, *neque omni tempore, neque in omni ætate, neque in omni vitio id experiundum eſſe, ſed ſolo vere, in eo corpore, quod iam nouem annos, nondum quatuordecim exceſſit.* Præterea vero, ſi tantum mali ſubeſt, vt neque medicamentis vinci poſſit, neque etiam trahi poſſe malum, & vita videatur, quo minus interpoſito aliquo ſpatio calculus interimat. Propter quas cauſas etiam volunt, multam præmittendam eſſe præparationem, & cautionem, vt ſub hac Chirurgia, ſi fieri poteſt, vita ſeruetur. Et quamquam antiqui omnes maxime fuerint in hoc opere peragendo formidoloſi, tamen noſtra hac ætate res minori cum periculo peragitur, ita vt ego viderim ſæpius omnis ætatis homines curatos, neque etiam admodum fortes ſub adminiſtratione Horatij de Norſia, quem etiã vidi aliquando duos calculos, & eos quidem magnos extraxiſſe ſeni cuidam amico meo, qui multos annos poſtea ſanus vixit. Sed nos calculi in veſica primum ſigna afferamus.

Quando, & quibus extrahendus calculus.

Signa calculi veſica.

Signa calculi potiſſimum ex Paulo, & Celſo hauriuntur: vrina aquoſa redditur, in fundo arenoſa, ſæpe etiam glutinoſa materia ſubſidet, nonnunquam mali odoris & ſalſa; cuius cauſa ardor, dum redditur, excitatur, coguntur que diu, noctuque ſæpius vrinam reddere, quæ etiam interdum repente obſtruitur, dum calculus veſicæ orificio ſe opponit; & vrina reddita appetitus mingendi iterum non conquieſcit, ſed fere ſemper adeſt, pudendum continuo vexatur pruritu, maxime ad glandem, vnde crebro eam contrectant patientes,

& irrita

& irritati refricant,modo flacceſſit, modo arrigitur ſine ratione, & occaſione penis; aucto lapide pondus in perinæo perſentiunt,maxime autem vbi gradum deſcendunt. Item hæmorrhoides tument, & anus egreditur ex compreſſione inibi à calculo facta. *Vltimo,* vbi plures lapides in veſica reſident, maxime politi,& duri, ſtrepitum in motu ex mutuo attritu ægrotantes perſentiunt, vt vidimus aliquando in nobili tredecim lapides in veſica habente. *Quæ ſigna,* vltimo excepto, fere etiam non ſolum calculum, ſed etiam vlcus in collo veſicæ ſimiliter ſequuntur. *Vnde* certiora ſigna omnino petenda ſunt, vt eſt, ſi digitus in anum, in puero quidem index, in adulto medius immittatur, & lapidis durities, formaque tangatur; ſed certius adhuc cæteris ſignum eſt, ſi cathetere vtamur in veſicam immiſſo, qui Medicum non decipit duro, aſperoque lapidis,& catheteris contactu.Sed ſunt, qui propter dolorem,quo in toto canali ægrotantes afficiuntur,potius mori velint,quam contactũ, & vſum catheteris permittere.Et ego vidi multos, præcipue autem duos Medicos, qui hac opinione mortui etiam ſunt. Quocirca ego fui imaginatus primo ſtylum flexibilem, aut argenteum, aut ex cornu, qui interdum parum profecerunt, vnde in ſuppreſſa etiam vrina vſus ſum cathetere, ſeu fiſtula cornea, quæ cum huc illucque flectatur,videtur ſine dolore in veſicam ingredi, qua etiam parum proficiente, & eam renuentibus patientibus,quod rigiditatis cuiuſcumque expers non ſit, tandem candelas mihi paraui ex cera, quæ capulum tantum argenteũ exiguum habent,& ita congruæ ſunt, vt nihil ſupra. Certiora hæc poſtrema

Signa prioribus certiora.

Authoris induſtria.

ſigna ex his omnino petenda ſunt, neque vllo modo in hac tam periculoſa operatione prioribus notis, quæ vlceris colli veſicæ communes ſunt, fidendum; ſicuti interdum audiui nimium fiſos aliquos ex iſtis operatoribus, qui lucri tantum cupiditate adducti, renuente ægro catheterem, ad operationem deuenerunt, & facta inciſione, cum lapidem in veſica non inuenirent, alium, quem in promptu celatum habebant, ſubſtituerunt, oſtenderuntque.

Quorundam fraus.

Itaque explorato calculo, præmiſſiſque omnibus ad ipſum extrahendum animaduerſionibus, nil aliud reliqui eſt, niſi ad eius extractionem deuenire, vbi ſcilicet vltima experiri ſtatutum eſt. Cura antiquorum, & Celſi in compendium redacta hæc eſt, quam etiam Paulus proponit, in paucis eam variando, ſimiliter & Albucaſis. *Primo pridie in ieiunio patiens continendus eſt*; quod non vſque adeo tutum eſt in puero, & ſene, tum propter vires, quæ facile debilitantur: tum propter ſanguinis profuſionem, quæ in adminiſtratione fere ſemper ſuperuenit. Inde ante operationem ambulare paulum puer debet, quo magis calculus ad veſicæ ceruicem deſcendat, qui an inciderit, digitis in anum demiſſis cognoſcitur; Paulus ad idem concuſſione vtendum præcipit, & vt ex alto loco deſiliat æger. Albucaſis vero clyſterem prius vult eſſe immittendum, ne fæces lapidem abſcondant, & ſuſpenſum altius detineant, ſed omnino ad veſicæ ceruicem deſcendat. Vbi eius rei fides eſt, tum æger in loco calido collocandus eſt, in ſedili alto, ſic vt hominem viribus valentem retro habeat, qui patientem comprehendat auerſum, & ſuper genua ſua coxis patien

Modus calculi extrahendi veterum.

Patientis ſitus.

patientis collocatis detineat, reductiſque eius cruribus miniſter manus ad crura extendat, & cum patientis manibus, & cruribus omnia ſimul alligentur. Quod ſi opus eſt duos alios, hinc inde vnum conſiſtere, qui patientis crura diducta teneat, fiat. In qua figura ægro collocato Albucaſis præcipit, vt exterius digitis tãgatur lapis, & ſi perſentitur, vult eſſe ad ſectionem properandum; ſin minus, tunc inuncto indice manus ſiniſtræ oleo, ſi puer eſt; aut medio, ſi iuuenis eſt, immittat ipſum in anum, quo lapide inuento paulatim ad veſicæ collũ deducat: id quod Celſus quoque præcipit, videlicet Medicum diligenter vnguibus indicis, & medij digiti ſiniſtræ manus circumciſis, oportere vnum primo, inde alterum digitum in anum demittere, & calculum tangere. Paulus indicem in puero, in natu maiore indicem, & medium inunctum demittit, eodemque tempore dextra manu leuiter premere ſupra imum abdomen veſicam præcipit, qua minus calculus digitos aufugiat, aut ſi aufugerit, ad digitos compellatur: & ideo oportet ſemper vltra calculum dextra manu veſicam premere, quod Paulus per miniſtrum etiam exequitur. Vbi autem à digitis vtcumque comprehenſus calculus eſt, compelli ipſum ad veſicæ ceruicem oportet, ita vt, ſi fieri poteſt, in orificium etiam compellatur. Hæc omnia præcepta abſoluuntur per ſitum, & figurationẽ patientis, vt à modernis obſeruatur. Poſtea incidere iuxta anum oportet cutim, & vſque ad veſicæ ceruicem, plaga lunata, cornibus ad coxas paulum ſpectantibus. Hæc veterum inciſio lunata, & cornibus ad coxas ſpectãtibus, mihi non probatur: quia tunc tranſuerſe muſculi penis amputantur:

Veterum inciſio reprehenſa, & cur.

Inſuper plus interius in profundo poteſt incidi, quam par ſit, & præteriri meatus vrinarius; ideoque melius noſtri, vt *paulo infra* dicam, per ſyringonem vocatum id præſtant, ſuper quo fit inciſio ſecundum ductum muſculorum, & in medio eorum, & meatum non præterit inciſio, quia in ipſum ſcalpellus pertingit, & finit. Inde ſi plaga minor facta eſt, tranſuerſe cutis incidenda eſt; & vbi ad meatum fiſtulæ, ſeu vrinæ iter: quam οὐρήθραν Græci vocant, ventum eſt, incidendus ſimiliter meatus vrinarius eſt, & lapis ad inciſionem digitis compellendus, & recipiendus. Paulus obliquam facit inciſionem ad ſiniſteriorem clunem potius ſpectantem. Quod ſi maior calculus eſt, quo minus exire poſſit, monet Celſus, vncum eſſe iniiciendũ, tam alte, vt calculum ſuperet, & eum apprehendat, & extrahat: magna cura adhibita, ne vncum calculus aufugiat, in attractione in oram vulneris incidat, & cum periculo vulneret. Vbi autem ab vnco ſatis teneri calculum conſtat, eodem pene momento triplex motus adhibendus eſt, in vtrumque latus, deinde extra, ita enim exit calculus. Vncus autem ex Celſo eſt ferramentum ad extremum tenue, in ſemicirculi ſpeciem, retuſæ latitudinis, ab exteriori parte læuis, quæ corpori iungitur, ab interiori aſper, qua calculum attingit. Iſque longior potius eſſe debet, nam breuis extrahendi vim non habet. Proponitque vltimo Celſus aliud inſtrumentum *Megetis.* Ita Celſus lapidem è veſica extrahit, cui Paulus, & Albucaſis conſentiunt. Videte, antiqui non vtuntur forcipe ad lapidem è veſica extrahendum, ſed vel digitis in anum immiſſis lapidem ad meatum vrinarium impellunt, vel

Vncus Celſi quid.

vnco

vnco apprehendunt, & foras trahunt. Vtrumque autem parum tutum eſt: Nam digitus ſufficiens non eſt: vncus vero periculum facit, ne aufugiat, & lapis exiliat, & circumſtantes partes offendat. Itaque bene moderni excogitarunt forcipes, & magnas, & paruas, & maiores, & minores, & maximæ quoque paratæ habentur, vt cuicumque ætati, & corpori; tum vero etiam lapidis magnitudini conueniant.

Antiquorum modus reprobatus.

Præmiſſa itaque omni cura totius corporis, & congrua ægri quoque collocatione, quam ex antiquis mutuantur, ſimulque in veſica explorato calculo, primo ſyringam magnam, quam vulgari voce vocant *ſyringonem*, ex gibba ſui parte fiſſam, & per longitudinem apertam in veſicam demittunt; inde inter anum, & teſtes, prope anum magis, ſcalpello, vulgo *ſchodeghino*, qui nudam habeat extremitatem, & aciem, quanta eſt digiti pollicis latitudo, incidunt ſupra ſyringæ iam demiſſæ fiſſuram, vſque quo ſcalpellus ſyringam ad ſinum per longũ excauatum attingat, & inciſionem, tam longam moliũtur, vt index digitus emitti, & lapis inde exire poſſit: ſoletque effici duorum fere digitorum, indicis ſcilicet, & medij latitudine. Qua facta inciſione intus per eam indicem digitum in veſicã intrudunt, ſyringamque recipiunt, & lapidem digito pertentant, & ad veſicæ ceruicem, ſi opus eſt, deducunt; mox emiſſo digito forcipem huius generis, quod læue exterius eſt, aſperum interius, & cauatum intus in veſicam ſecundum digiti indicis longitudinem immittimus, quo lapis comprehenſus extrahitur; habenturque plurimæ paratæ forcipes, vt & cuique ætati, & cuique corporis magni-

Modus neotericorum extrahẽdi calculi.

tudini, & cuique calculorum varietati ſufficiant, & congruæ ſint. Poſtea ſi forte lapis à forcipe comminutus aliqua ex parte ſit, vt ſolet, arenoſus, aut ſcaber in veſica remanſit, inſtrumento intus immiſſo, quod *cochleare* appellatur, eiuſmodi elicitur. Quo expedito opere turundam ex oui albumine, & vitello, cui croci quidpiam ſit adiectum, in plagam imponunt, & ita apertum vulnus ſeruant, quouſque veſica ab alienis reliquiis expurgata ſit, & pus in plaga appareat, extra vero linteum ex vino, & oleo roſaceo expreſſum; tandemque coxis aſtrictis, & glutinationi plagæ, & carnis generationi ſtudent, & ita curant.

Curatio vulneris in hac operatione facti.

De Chirurgiis partium verendarum, tam muliebrium, quam virilium. Et primum de penis Chirurgiis.

CAPVT LX.

POſt has variæ multæque ſequũtur in vno quaſi aceruo Chirurgiæ, quæ partim ad naturalia, tum virorum, tum fæminarum pertinent, partim ad teſtes conferunt pro herniarum curatione, partim circa anum tractantur. Quæ ad naturalia primo virorum ſpectant, fere vndecim numerantur, & ſunt, quæ in cole primo adminiſtrãtur, quarum aliæ ſui ipſius, aliæ alterius partis cauſa, id eſt, veſicæ peraguntur; Et quæ ad colem attinent, decem fere ſunt, quæ vel decoris, vel ſalutis gratia fiunt, vti ex Celſo elicere eſt, ideoque commode cum eodem Celſo *lib.6.cap.25*.in duas deducuntur, etenim aliæ ſuperuacuæ, aliæ neceſſariæ cenſentur.

Super

Superuacuæ ſunt, adoleſcentes infibulare, glandem naturaliter detectam tegere, tectam denudare, & circumciſionem moliri, quas ſuperuacuas recte censemus, quia vt Paulus refert *l.6.c.53.* huiuſmodi defectus, neque huius partis actioni officiunt, neque tantum indecori afferunt, vt correctione per Chirurgiam egeant. Aliud vero quodcunque opus, vt glandem non perforatam aperire, carunculam ex canali eximere, ardorem ex gonorrhæa Chirurgia tollere, coalitum glandis cum præputio ſoluere, calculum in meatu vrinario foras trahere, verrucas, vulgo *perrificos* exterere, opera ſunt omnia neceſſaria. Incipiamus igitur primo à non neceſſariis. *Operationes ſuperuacuæ in pene.* *Neceſſaria.*

Ad tegendam colis glandem detectam.

CAPVT LXI.

CElſus, & Paulus ad tegendam glandem colis, quæ nuda ſit, decoris gratia, hæc ſcribunt; primo enim diſtinguendum eſt, an glandi naturale eſt, vt nuda remanſerit, an id ex circumciſione factum eſt: ſi id ei naturale eſt, dicit Celſus, *oportere cutem, circa glandem apprehendere, & extendere, donec illam ipſam condat, ibique deligari, deinde iuxta pubem in orbem tergus penis incidere, donec coles nudetur; magnaque cura cauendum, ne vel vrinæ iter, vel venæ, quæ ibi ſunt incidantur. Eoque facto, cutis ad vinculum inclinatur, nudaturque circa pubem, velut circulus, qui quouſque carne repletur, linamentis impoſitis vinculũ detinetur, in modio tantum relicto vrinæ itinere.* Hæc Celſus. Nos autem, qui in ſingulis his Chirurgicis operationibus ſolemus iudicium noſtrum *Modus Celſi tegendæ glandis.* *Authoris intentio.*

 ferre,

ferre,& interponere,& quæ ſcimus,& experientia comprobauimus, communicare, ſicuti *ſupra* fecimus, modo quidem meliorem modum operandi, modo aptiora inſtrumenta proponentes,quam antiqui propoſuerint; nonnunquã operationes Chirurgicas propter Chirurgicorum timorem omiſſas reprehendentes;nonnunquã etiam obſoletas damnantes, propter earum ſæuitiam, & atrocitatem, etiam ſi debellandorum morborum cauſa fierent; certe nunc longe magis has Chirurgias dãnandas cenſemus, quod magnæ ſint, proindéque atroces, & ſine vlla morbi occaſione,ſed tantummodo decoris gratia ex Celſo fiunt: atque is decor(ſi Diis placet)in vna parte deſideratur, ac tentatur, quæ omnibus oculis tecta cuſtodiri debet.*Nam propter eam cauſam pudenda dicta ſunt,ex Ruffo,quod ea detegere,ac nominare abſque tẽporis,& cauſæ ratione,pudore afficiamur.* Quid igitur officit ipſius colis actioni habere glandem detectam? prorſus nihil. Nam & Hebræi liberos procreant&coeunt,vt alij:Et huius cauſa incidere cutem colis in orbem primo quiſnã dolor hic eſt?rurſuſque quod periculum,ne canalis vrinæ violetur?aut venæ incidãtur,& profuſio ſuperueniat?certe id non laudo.Dicam,quid aliquãdo à me Nobiliſſimus quidam Comes perquiſiuit. Fuit quidam,qui ortus cum præputio adſtricto,& glande operta,curauit fieri ſibi inciſionem per longitudinem totius præputij,qua facta nunquam poſtea potuit glans operiri,cum vero hic vxorem duxiſſet,& cuperet coire, aut delectationis gratia, & liberorum, aut aſperum lintei contactum vitare,à me petiit,vt glans tegeretur.Ego autem id conſilij dedi in ſcriptis, vt pro parte ſcarificaretur locus antea

Pudenda vnde ſic dicta.

Conſiliũ alicui ab Authore datum.

antea inciſus,& cicatrice obductus,poſtea conſueretur,& glutinaretur; ſic enim poterat glans tegi, ac detegi pro vſus opportunitate.

Sed audiatis ſecundam Chirurgiam à Celſo propoſitam in eodem caſu detectæ glandis, non tamen naturaliter, ſed ex circumciſione detectæ. Inquit Celſus; *Sub circulo glandis ſcalpello diducenda cutis ab interiore cole eſt, reſoluta autem cutis rurſus extenditur vltra glandem.* Videatis quæſo, quænam ſæua operatio eſt hæc, quæ nullius morbi,ſed decoris tantum cauſa peragitur. Vnde mirum non eſt, ſi apud nos nunquam fiant eiuſmodi Chirurgiæ,& coacti ſimus iudicium noſtrum interponere,vtrum bonæ ſint,an malæ Chirurgiæ;& an efficiendæ,an relinquendæ.

Alter modus Celſi glandis tegendæ.

Ad aperiendam glandem tectam.

CAPVT LXII.

ALtera, & ſecunda Chirurgia priori oppoſita eſt, tectam perpetuo glandem detegere, quod euenit, cum protinus ab ipſamet natali die, vt dicit Paulus,præputium adeo ſtrictum eſt anterius,vt detegere glandem homo non poſſit:interdum vidi ipſis potiſſimũ ſenibus contigiſſe,vt præputium conſtringeretur ad ſummam oram, contracta in eo in orbem duritie. Et exiſtimant nonnulli id generationem prohibere,quod ſemen per anguſtam viam eiaculatum refrigeretur.Ego tamẽ vidi eius generis homines liberos habuiſſe,&toto ſuæ vitæ tẽpore, ita præputiũ geſtaſſe abſque moleſtia,& quamuis Celſus hoc vitiũ Græce φιμίωσιν appellet, videlicet coarctationem, tamen nullum

Qualia incommoda afferat glans tecta.

ex

ex ea imminet periculum, niſi forte fortuna excrementum acre inter præputium, & glandem nonnunquam colligatur, vt paſſim ſolet, & erodat, & tectum locum curare non poſſimus. Sed ſi dum homo mingit, vrina locum abluat, præputium conſtringendo, glandem ab huiuſmodi eroſione ſeruabit immunem. Vnum tamen vitari periculum non poteſt, quod ſuperuacuam operationem non facit, & eſt, ſi aliquis cariem, aut *porrificos* appellatos à meretricula contrahat, tunc periculum imminet, ne vniuerſa glandula erodatur, aut vlcus ſordidum fiat, & carcinomatis naturam contrahat. In quo caſu Chirurgia à Celſo, & Paulo propoſita adminiſtranda: ſed antequam ad eam deueniam, ego conſueui mitiore, ac modeſtiore Chirurgia vti. Soleo præputium ſtrictum ampliare turunda ex medulla cannæ *ſorgi, meluæ* vulgo compreſſa, quæ loci humiditates abſorbendo intumeſcit mirum in modum, & præputium ampliat. Interdum ſoleo canaliculum ex plumbo aut fiſtulam argenteam, aut æneam parare, & in medio medullæ inſerere, vt vrina inde reddatur: exterius autem vbi durities adeſt, vt in ſenibus, ſoleo aut citrinum ceratum, aut ex oxoelæo ponere. Sed his non conferentibus, tum demum ad Chirurgiam Celſi, & Pauli deuenimus, cuius hæc ratio eſt: *Subter à ſumma ora cutis inciditur recta linea vſque ad frænum,* id eſt, ligamentum infernum, quod *canis* etiam à Paulo appellatur, *atque ita ſuperius tergus relaxatum cedere retro poteſt*; in quo opere aptum inſtrumentum eſt, quod à Galeno *ſyringotomum* dicitur, quod ex altero latere acutum cuſpide ſit, aut aciem tenuem habeat. Subiungit Celſus:

Modus Authoris glandis detegēdæ.

Modus Celſi, & Pauli.

Quod

Quod ſi parum ſic profectum eſt, aut propter anguſtiam, aut propter duritiem tergoris, protinus triangula formæ cutis ab inferiore parte excidenda eſt, ſic vt vertex eius ad frænum baſis in tergo extremo ſit.

Ratio infibulandi adoleſcentes.

CAPVT LXIII.

TErtia Chirurgica operatio, quæ etſi ſuperuacua ſimiliter cenſenda eſt, non tamẽ ita ſæua eſt, & alicuius vſus gratia paratur, eſt adoleſcentes infibulare, quam Celſus proponit *lib. 6. c. 25.* hoc modo; *Infibulare quoque adoleſcentulos interdum vocis, interdum valetudinis cauſa quidam conſueuerunt, eiuſque hæc ratio eſt: cutis, quæ ſuper glandem eſt, extenditur, notaturque vtrinque à lateribus atramento, qua perforetur, deinde remittitur: Si ſuper glandem notæ reuertuntur; nimis apprehenſum eſt, & infra notari debet: Si glans ab ipſis libera eſt, is locus idoneus fiſtulæ eſt. Tum qua notæ ſunt cutis, acu filum ducente tranſſuitur, eiuſque fili capita inter ſe deligantur, quotidieque, id mouetur, donec circa foramina cicatriculæ fiant. Vbi hæ confirmatæ, exempto filo fibula inditur. Sed hoc quidem ſæpius* (inquit Celſus) *inter ſuperuacua, quam inter neceſſaria eſt.* In qua infibulandi ratione, ſi fibula non videtur, nihil percipi eorum, quæ Celſus dicit, poteſt. Quare ego antiquorum fibulam Auditoribus meis oſtendere ſolitus ſum, ex Muſæo Illuſtris Pinelli habitam, & in colem immittere, vt viderent, quomodo adoleſcentes ſeruarentur à coitu immunes,

Infibulandi modus.

Locus idoneus.

De

De Circumciſione.

CAPVT LXIV.

Circumciſio Albucaſis.

QVarta Chirurgica operatio circa colem, & ipſa ſuperflua, eſt colis circumciſio, Hebræorum propria, quam Albucaſis multipliciter proponit, verum tamen vnam magis laudat *lib.2.c.57.* quæ hoc modo fit; *apprehenditur, extenditurque ſumma cutis colis, ideſt, præputium, & duobus locis vinculo alligatur, & ſtringitur, poſtea in medio vtriuſque vinculi forfice ſtatim tota exciditur in orbem*: poſſemus quoque idem nouacula acutiſſima præſtare. Paulus autem *libro 6. capit.* 57. proponit circumciſionem vtilem, quæ fit, cum præputium gangræna affectum nigreſcit: in quo caſu orbiculatim præcidi debet; poſtea ſi ſanguis fluxerit, ferramentis candentibus lunatis vtendum eſt. Quod ſi etiam glans denigrata ſit, idem in ea quoque præſtandum, & exiguus è plumbo canaliculus in vrinæ meatum immittendus. Ego aliquando, vt hominem ſeruarem, cui vltra glandulam coles erat carcinomate affectus, & corruptus, acutiſſima nouacula tranſuerſe excidi, & ferramentis candentibus profuſionem, & corruptionem ſuperaui, hominemque liberaui.

Pauli.

Authoris.

De modo eximendi lapidem è meatu vrinario.

CAPVT LXV.

NVnc reliquas colis Chirurgias vtiles, ac neceſſarias proſequamur, inter quas vna eſt, in qua lapillus interdum in canali vrinario reſedit, poſtea

poſteaquam à veſica exiuit. Hunc Paulus ita curat *lib.6. cap.60. præputium valide in anteriora attractum deligabimus iuxta glandis ſummitatem; item poſteriore parte pudendi prope veſicam colem vinciemus, quod quidem facimus, ne lapis retrorſum recurrat. Primum vero ne ante calculum exemptum præputij ſoluti cutis in oppoſitum recurrens diuiſionem efficiendam contegat. Quo facto, ſcalpello ad id apto ſupra ipſum lapidem canalem diuidemus, & extrahemus.* Hæc Pauli Chirurgia eſt. Ego autem, qui ſæpius lapidem ex meatu vrinario eduxi, ab vtroque abſtinui, hoc eſt, neque inciſionem molitus ſum, propterea quod ſi ex anguſtiori loco, lapis exiuit, puta ex veſicæ collo, & orificio, multo magis ex latiore protrahetur, vt eſt canalis colis: Neque aſtrictionem poſterius adhibui, quando digitis recurſum lapidis prohibui, multo minus anteriorem aſtrictionem executus ſum. Ideoque ego ita foras traho lapidem, qui in vrinario canali reſedit: *ſumo ſpecillum, quod in cochlearis ſimilitudinem excauatum in extremo ſit, vt auricularius ſcalper quod in canalem demitto, ita vt lapillum prætereat, ac ſuperet, ipſumque quadamtenus ſuo labro, & cauo comprehendat, tum ad me traho,* ita enim deducitur ſenſim foras lapillus, tum ipſum digito comprimendo, tum ſpecillo cauo trahendo.

Pauli modus extrahẽdi lapidem ex meatu vrinario.

Auctoris modus

De modo leniendi vrinæ ardorem in Gonorrhæa.

CAPVT LXVI.

ALtera operatio in cole neceſſaria, quæ tertia eſt, dolori opitulatur, qui in Gonorrhæa interdum adeo in reddenda vrina ſæuit, & incre

increſcit, vt patientes potius mori velint, quam mingere,& ego habui viros adultos, cordatos, & intellectu perſpicaces,quorum vnus fuit Medicus inſignis, qui poſtea ad Cæſaris Maieſtatem iuit, qui ſub hac conditione conſtitutus, cum neque lac, neque caput lactis, neque flos caſſiæ, neque aliud valeret, quod dolorem demulceret in inferna parte glandis, ad eius radicem,vbi exigua adeſt cauitas, in qua ſemen putridum acerrimum reſidet,& partem hanc vegeti ſenſu præditam abradit, & exedit, tandem ego fui imaginatus hanc Chirurgiam,vt quo tempore mingere vellet,immitteret in meatum glandis hanc exiguam fiſtulam argenteam politiſſimam, per quam vrina abſque contactu canalis exiret, & ita ſeruatus eſt.

Authoris modus leniendi ardorem vrinæ.

De auferenda caruncula, quam vulgo carnoſitatem dicunt, è meatu vrinario.

CAPVT LXVII.

QVarta Chirurgia, quæ ſimiliter ad vrinæ iter pertinet, ad carunculam refertur, quæ vt plurimum Gonorrhæam ſequitur, in qua cum exulceratio in canali oboriatur, ſuccreſcit inibi caro,quæ in principio mollis, & exigua, ſed progreſſu temporis ita obduratur,&adaugetur:vt vrinam ſæpenumero ſupprimat,quæ Chirurgiam expoſcit à medicamentis adiutam:hæc cum erodentia futura ſint,ne aliam partem,quam carunculam erodant, nos ea ſolemus, aut per fiſtulam argenteam impellere, aut candelæ capulo corporare, & ad vſque carunculã adigere,ſunt enim hæc magna ex

Modus Authoris auferendi carnoſitatem.

ex parte pulueres aut *ſabinæ*, aut *myſi*, aut *portualcæ contuſa & impoſita*, aut alterius generis medicamentum carunculam erodens, conſumenſque. Sed quia ſub prædictis modis medicamenta in vrina emittenda eluuntur, & ſæpenumero parum proficiunt, aut in longius tempus curam protrahunt, quocirca modus nuper excogitatus eſt, non ſolùm diutiſſime conſeruandi medicamentum, verum etiam cum eodem mingendi, abſque eo, quod ab vrina eluatur. Fit cannula ex linteo cera alba oblinito, longitudinis quantus eſt digitus tranſuerſus, latitudinis, vt æquet argenteam fiſtulam vſurpandam, quæ filum longum habeat appenſum, hæc in extremitate ſtyli argentei, qui ingrediatur fiſtulam argenteam, aptatur, ita vt cannula ſtylum intret, qui extra argenteam fiſtulam nudus vt ſeſe oſtendat, quanta eſt cerea cannula, quæ hoc modo aptata, iam vna cum argentea fiſtula ac ſtylo, immittitur fiſtula argentea in vrinæ canalem, vſq; dum occurrat carunculæ, & volumus cannulam ceream ingredi in carunculam, deinde cum eſt in loco carunculæ, argenteam fiſtulam retrahimus, & cannulam ceream relinquimus, & per ipſam vrinam emittimus, abſque eo, quod medicamentum circa cannulam ceream oblinitam poſitum eluatur. Hic modus rarus eſt, vbi pertranſit fiſtula argentea carunculam: filum autem appenſum trahitur, cum volumus, vt cannula cerea foras trahatur, & medicamentum remouetur, ſolet enim duos dies perſiſtere.

Nouus modus retinendi medicamenta in meatu vrinario.

De coalitu glandis cum præputio.

CAPVT LXVIII.

Cautio in hac operatione.

QVinta colis Chirurgia à Paulo, & Albucaſi própoſita eſt, cum ex vlcere glandis, & præputij, ita præputium glandi agglutinatur, vt inciſione opus ſit ad vtramque ab inuicem diducendam, quod opus ſpatula abſoluitur, quæ inſerta diuidat, & ſeparet alterum ab altero: in quo opere periculum eſt, ne adeo exacta fiat intus abſciſſio, vt vel glandulæ portio, vel præputium non violetur. Quod ſi aliter fieri non poteſt, monent potius, aliquid glandis quam præputij amputandum, ne præputium, cum tenue ſit, perforetur, quibus ab inuicem ſeparatis, linteolum interponendum, ne rurſus coaleſcant. Quia vero, vt videtis, ſub hac Chirurgia periculum eſt, ne aut præputium, aut glans ſcalpello violetur, & incidatur, vtrumque autem malum eſt, propterea ego ſoleo vtrumque periculum deuitare diuiſione, & ſeparatione facta, non cum acie ſcalpelli, ſed cum manubriolo ſcalpelli, hoc eſt, vel cum acie ſcalpelli retuſa facta, vel cum acie manubrioli ſcalpelli ex cornu. Nam cum vnio præputij cum glande ſit recens facta, ideo non difficulter diducitur ab acie non acuta, ſed retuſa aut ſcalpelli, aut manubrioli, quæ neque præputium, neque glandem poteſt incidere, ſed vnionem tantum recens factam diſiungere.

Quomodo Author præputiũ à glande ſeparet.

De

De glande non perforata.

CAPVT LXIX.

SExta Chirurgia ipſius colis in infantibus naſcentibus adminiſtratur, cum ſcilicet oriuntur ſine foramine in glandula, per quod vrina fertur, cui ſtatim occurrendum eſt ex ſententia Albucaſis *lib.2. cap.55.* cum ſpatumine valde ſubtili, cuius ponit formam Albucaſis, quæ commoda eſt, & eſt ſpatha ad myrtacei folij ſimilitudinem. Sed commodior, vt puto, ea eſt, quam Celſus acutam ſpatham nominat, fortaſſeque cæteris aptior eſt, quæ *lancetta* vulgo dicitur, & harum, quæ cuſpide eſt anguſtiore. Quo facto, monet Albucaſis, eſſe in foramen immittendum clauum ſubtilem plumbeum, qui in mingendo auferatur, rurſuſque immittatur, per tres dies aut quatuor, nam poſtea ſaneſcit, & vrina non ſinit amplius claudi. Sed Albucaſis curat quoque non ſolum, vbi ſine foramine infantes naſcuntur, verum etiam cum valde ſtrictum eſt, aut in alieno loco inſculptum, præcipue vero ſubtus glandem: Quod vitium *hypoſpadæon* Paulus nominat *lib.6. cap.54.* in quo etiam coguntur ægrotantes mingere non niſi arrecta, & ſubleuata mentula, alioqui indecore recta deorſum vrina fertur. Et quamuis & Albucaſis, & Paulus, & Galenus quoque dicant, hoc vitium impedire generationem, quod ſemen non poſſit in vterum recta eiaculari: tamen ego vidi liberos eſſe genitos. Nam cum vteri attractrix valida eſt, poteſt etiam in pudendum ſemen eiectum ſurſum ad ſe trahere.

Albucaſis quomodo glandem perforet.

Hypoſpadæõ Paulo quid.

Quomodo ſtrictum penis foramen amplietur.

Ad ampliandum autem foramen ſtrictum, præcipit Albucaſis, vtendum eſſe eodem clauo plumbeo multis diebus. Sed quia incommodum eſt, infantes, qui frequentiſſime mingunt, & faſciis pene ſemper obuoluti ſunt, multos dies cũ clauo plumbeo detinere, ideo laudo ego, vt quam citiſſime amplietis foramen cum parua turunda ex medulla ſambuci compreſſa, & roſaceo vnguento oblinita, quæ ſtatim intumeſcit humiditate combibita, & foramen ampliat. Eligo autem potius ſambuci, quam ſorgi medullam, quoniam illa mitior eſt, hæc vero tenellam carnem erodere poſſet.

Vbi vero inferius foramen male inſculptum eſt, monet Albucaſis, ægrum iacentem eſſe ſupinum collocandum, poſtea cole prope glandem apprehenſo amputandum eſſe tantum glandis, vt referat figuram pennæ ad ſcribendum aptatæ, & attemperatæ, ſic enim foramen apparebit, & ſuperius quodammodo ſpectabit, in quo caſu oportet Chirurgum attentum eſſe ſanguini ſiſtendo. Hæc tamen Chirurgia raro fit.

De excreſcentia carnis in glande & præputio, quæ vulgo porrifichi *dicuntur.*

CAPVT LXX.

SOlent præterea non raro ex lue Venerea potiſſimum in præputio interius, maxime autem in glande, caro ſeu potius carnes humidæ & molles, & quaſi minutim inciſæ ſupercreſcere, vulgo *porrifighi*, ita, ni fallor, dicti, quod ficubus inuerſis earum caro comparari poſſit, quæ contagione

& ſua

& ſua virulenta humiditate vicinas partes afficiunt & apprehendunt, & ita facile multiplicantur, quarum curatio & medicamentis, & vinculis, & forfice, & adurentibus tum medicamentis,, tum ferramentis peragitur. Nam vbi mitiores ſunt, & non admodum inueteratæ, medicamentis exterminantur, quæ duum ſunt generum: alia enim ipſas carnes viuas, & rubras, albas, & mortuas reddunt, & ita ad nihilum deducunt, quod faciunt potius proprietate ſuæ ſubſtantiæ. Ex quo colligatis, id eſſe veluti ſecretum, & hæc eſt *ſabina pulucrizata, & impoſita*: quæ etiam veluti ſecretum eſt in carnoſitate canalis exterenda, & conſumenda, quod apud me tamquam ſecretum ſeruare potuiſſem, ſed tamen neque facio, neque vnquam feci, neque faciam, quia ad docendum alios ſim deputatus. *Secundum* medicamentum erodens eſt, & conſumit carnis excreſcentias erodendo, vt *myſi*, *ſori*, *chalcitis*, *melanteria*, & alia ſimilia. *Secundus* curandi modus vinculis procedit: Nam cum hæ caruncula ſint anguſta baſi oriundæ, ideo lino, aut potius ſerico filo tenui alligantur, & bidui ſpatio emortuæ decidunt. *Tertius* modus eſt quorumdam, qui expeditius eximunt, & vice vinculorum vtuntur forfice, qua ad baſim admota præcidunt. In quo opere illud animaduertendum, quod vbi ſanguis ille prauus, & contagioſus exit, qui ſolet, qua contingit, nouas excitare caruncuIas, debemus ſtatim vino albo locum abluere. *Quartus* modus adurendo procedet. Vruntur autem vel medicamentis, vel ferramentis. Si vrentia vſurpare volumus medicamenta, cauendum eſt, ne medicamentum ſpargatur, & ſana pars com

Primus modus exterendi excreſcẽtias per medicamenta.

Vis ſabinæ.

Authoris fidelitas.

II. Modus per vincula.

III. Per forſicem.

IV. Per cauſtica.

comburatur, quod fiet, ſi præſens Medicus ſit. Solet huic rei apprime conferre, *ſi oleo de ſulphure*, aut *de vitriolo* tangantur. At ferramenta candentia tutiora cæteris ſunt, quibus in noſtra poteſtate eſt legem in vrendo imponere.

De teſticulorum Chirurgia. Et primo de Herniis.

CAPVT LXXI.

Apud veteres dicebatur tumor omnis χηλὴ, quacumque in parte eſſet, poſtea vero frequentius vſurpari cæpit de ſcroti ac teſtium tumoribus, quod illi tum crebriores eſſent, quatenus decidui, tum multò ſæpius diuerſorum generum. Nam cum tumorum cauſæ tres ſint in genere, vel ex humorum influxu, vel ex partium decubitu, vel ex congeſtione, certe omnes hæ cauſæ concurrunt in teſtium tumoribus. Nam fiunt tumores in teſtibus & ab humoribus fluentibus, vt inflammationes, eryſipelata, œdemata, & ſcirrhi: & à partibus decumbentibus: tertio loco ex cōgeſtione aut aquæ, aut alterius humoris: propterea longe plures enumerantur tumores in teſtibus, quam aliis partibus: nam in cæteris partibus non fiunt tumores à partium decubitu, vt in teſtibus, ideoque plures contingunt tumoris ſpecies in teſtibus, vt enterocele, epiplocele, hydrocele, ſarcocele, cyrſocele, bubonocele. Item compoſita ex his, vt enteropiplocele, hydroenterocele, & ſimiles. Qui ſane tumores à noſtris cōmuni nomine *Herniæ* dicuntur, quamuis Latini careant nominibus ſingulorum propriis, vt dicit Celſus *lib.7. cap.28.* Hi tumores potius Chirurgia, quam medicamentis curantur, pro

Tumorū cauſæ tres.

Herniarum ſpecies.

propterea ſicuti varij, & multiplices in teſtibus fiunt tumores, ſic variæ, & plures fiunt Chirurgiæ. Quæ vt ſciantur, operæ pretium eſt videre partes teſtes componentes, quarum cauſa tantus tumorum numerus, & tam varius naſcitur.

Teſtes igitur ſunt *corpora glandulis ſimilia*, vt dicit Celſus *lib.7. cap.28.* qui tunicis, & operculis, operimentiſque multis obuoluuntur: tunicæ autem in totum tres ſunt, omitto in præſentia ſcrotum, quod eſt cutis laxa, & rugoſa, ambos obuelans teſtes, quæ potius teſtiu commune operimentum eſt, quam tunica, aliæ adeo inter ſe implicitæ, & innexæ ſunt, vt ex toto ſeparari non poſſint, ſed tamen ſcroti *prima* tunica, δαρτὸς, id eſt, *Dartos*, dicitur, quaſi excoriatum dicas, quia ſcilicet excoriato ſcroto appareat, atque hæc tunica à membrana carnoſa cuti ſubiecta porrigitur, & eſt illa, quæ teſticulorũ muſculos cremaſteres, hoc eſt, ſuſpenſores dictos, aut defert, eiſque ſubiicitur, vt in tauro, & magnis animalibus, aut ipſamet carneis adaucta fibris muſculus euadit, vt in minoribus. Quæ ſane tunica vti vtrique teſti communis eſt, ita non totum obuoluit teſtem, ſed finit in teſtium principio cuti & alteri ſubiectæ annexa, nam ſi obuolueret, cum muſculoſa ſit, ideo tenſa, & dura facta teſtes ipſos, vaſaque ſpermatica comprimeret angeretque, atque ſemine impleri prohiberet. *Secunda* tunica darto ſubiecta diducitur à peritonæo, quod in ea parte, qua vaſa abdomen exeunt, ea inueſtit, & deorſum quaſi vagina vaſa ſequitur, ipſaque obuoluit, ſubindeque vniuerſum teſtem. Ideoq; hæc tunica à Galeno *lib. de ſemine* ἐλυτροειδὴς, id eſt, *vaginalis* dicta eſt. Ab aliis pro eius varietate,

Teſtes quid.

Prima tunica teſtium dartos dicta.

Secunda tunica varia nomina.

ſic variis nominibus appellata eſt. Nam à Celſo ἐλαφροειδὴς, quia tenuis, ab aliis paſſim ἐρυθροειδὴς, quia rubræ, quod vaſis intertexta eſt: Vnde mare erythræum, hoc eſt, rubrum dicitur. A Paulo demum ἑλικοειδὴς, quia gyros vaſorum delineat; appellata eſt. *Tertia, & vltima* tunica, cæteris ſubiecta, quæ corpus teſtiũ proxime inueſtit, ἐπιδιδυμὶς dicitur. Cæterum inter cæteras tunicas obſeruanda maxime eſt illa, quæ veluti vagina vaſis ſeſe offert, quam Celſus paſſim mediam nominat, quia re vera inter alias duas ponitur, quæ ſane aut dilatata, aut rupta tumoribus multis cauſam præbet, quia è ſupernis partibus vel inteſtina deſcendũt in teſtes, vel omentum, vel aqua: Sed aqua poteſt etiam per poros, & medias quaſque regiones, vt tenuis, influere: ideoque aut inteſtina, aut omentum deſcendunt. Quæ partes primo quidem intumeſcere faciunt inguen, & ita fit hernia dicta bubonocele, quando ſcilicet inguen tantum intumeſcit. Inde ſi deorſum per vaginam deſcendat inteſtinum, tota vagina intumeſcit & poteſt appellari ſecunda hernia nomine carens, in qua tota vagina intumeſcit, neque vlterius tumor in ſcrotum, & teſtes deſcendit, ſed in fine vaginæ terminum habet, quod contingit, quando dartos integra eſt, neque adhuc reſoluta, aut diſtracta à ſcroto, & vagina eſt: quæ ſi inteſtinum non detineret, perpetuo deorſum in ſcrotum, & teſtium fundum deturbaretur, tamquã in amplum ſpatium, quod ſtatim vaginam ſubſequitur, vbi conſummata ſit hernia inteſtinalis. At nos paſſim hanc obſeruamus herniam, quæ vltra vocatam vaginam non deſcendit.

Tertia tunica epididymis dicta.

Herniarum cauſa.

De

De Bubonocele.

CAPVT LXXII.

HIs propoſitis, primum de Bubooncele dicamus. In quo tumore Celſus,& Paulus varij ſunt, etenim Celſus *lib.7. cap.18.& 24.* voluit eſſe varices inguinis & ramicem inguinis dici. Paulus vero *lib.6.cap.66.* voluit, Bubonocelem eſſe herniã inteſtinalem inguinis tantum. Vterque vera dicit, quia poteſt inguen ab inteſtinis deſcendentibus,& illuc impetum facientibus intumeſcere, cum inteſtina non plus vltra deſcendunt, ſed in inguine conſiſtunt, dilatata parumper vaginali tunica, aut peritonæo, vbi vaginalẽ producit tunicam. In quo caſu fit Bubonocele, Græcis βουβωνοκήλη. Vel poſſunt venæ, quæ in inguine ſunt, & magnæ,& frequentes, intumeſcere, & ita varicoſæ effici, & inguinis ramicem creare, ita vt vterque affectus Chirurgia indigeat. De qua antequam dico, operæ pretium eſſe duxi, vos hoc loco admonere de alia vulgari Chirurgia, quæ paſſim ſolet fieri ab omnibus imperitis, tum bubones in lue Gallica incidunt, qui propter iam duas propoſitas inguinis hernias conſueuerunt vel inteſtinum incidere, vel venam violare cum periculo mortis. Neque hoc difficillimum eſt euenire: Si quis enim meretricem antea adeat, poſtea nõ multo interpoſito temporis ſpatio occaſione præſtita, aut ex ſaltu, aut ex caſu intumeſcat inguen, ſi ille adeat Chirurgum, dicatque ſe ſuſpicari bubone laborare, ſtatim tangens mollitiem, credet bubonem eſſe ſuppuratum, & ita incidet, & ſecabit inteſtinum, vti accidit

Saluatur Celſi, & Pauli ſẽtentia.

Quomodo periculũ incurratur ſecãdi inteſtinũ aut venã loco bubonis.

Chirurgo amico meo, cum multo periculo vitæ patientis. Similiter ſi aliqua vena ex iis, quæ ſubtus diſcurrunt, aliquando extra producatur, quod illi tamen homini peculiare ſit, & intumeſcat, nõ erit difficile ſecando profuſionem periculoſam excitare. Propter hoc debetis eſſe cauti in bubonibus incidendis, tametſi paſſim à quocumque quam imperitiſſimo incidantur, ideoque Celſus *lib.6. cap.* 11. in alis quidem & inguinibus raro ſecandum eſſe protulit. Itaque ſi videatis in inguine à principio mollem tumorem, ſtatim ſuſpicemini de dilatatione facta ab inteſtino, quia bubo inter initia mollis non eſt, præcipue autem Gallicus, præterea ſi æger iaceat, intus recurrit inteſtinum, & deliteſcit tumor: & ſi ſurgat, rurſus reuertitur, in bubone autem perpetuus eſt tumor.

Quomodo dignoſcatur inteſtinũ dilatatum à bubone.

Bubonocele vnde fiat.

Ad rem igitur redeuntes, videamus, quæ Chirurgia vtrique bubonocelę conueniat, tum ex Celſo, tum ex Paulo. Bubonecelem omnes volunt fieri, ab inteſtino tunicam elythroida in ſui initio dilatante, aut peritonæum inibi, qua parte in clythroida euadit, diſtendente. Sed ego non video, quid prohibeat, idem vitium fieri quoque poſſe ab omento, quod parumper deſcendat, & tantum inguen dilatet: at credendum eſt, id eſſe quam rariſſimum, quia inteſtinum tum fæcibus, tum flatu dilatari facile poteſt, in omento autem vtraque cauſa deſideratur. Sed quomodocumque accidat, omnino *bubonocele potius herniæ inteſtinalis principium dicendum, quam hernia*, ſiquidem cum inteſtinum in ſcrotum deſcendit, prius per inguina tranſeat, neceſſe eſt, & dilatet. Ideoque Paulus dixit, *inteſtinalem herniam inguinum herniam præcedere*: etenim ſi peri

An bubonocele ſit dicenda hernia.

peritonæum ima parte afflatu,aut alia cauſa intendatur, & inteſtinum illuc aut flatu turgidũ,aut fæcibus oppletum impetum faciat, excitatur bubonocele ex Paulo, cuius idem duplicem proponit Chirurgiam, quarum alteram inciſione, alteram vſtione curat.

Prima Chirurgia Pauli in bubonocele per inciſionē.

Inciditur igitur inguen,qua tumidum eſt, linea tranſuerſa tres digitos longa, & cute inciſa membrana carnoſa ſubiecta, & ſi quæ alia eſt, tum vero etiam pinguedo eximitur, ita vt peritonæum tumens denudatum appareat. Celſus vult,inciſionem eſſe faciendam audacter vſque ad mediam tunicã, quæ vaginam facit, poſtea ſpecillo peritonæum deorſum comprimitur, vt etiam inteſtinum intus compellatur, & recondatur, & ſeruato inibi ſpecillo peritonæum comprimente, ſuturis inuicem labia vulneris committemus, quo facto ſpecillum recipiemus, & vulnus curabimus vt ſimplex, & cruentum. Hæc eſt in bubonocele Pauli Chirurgia, quæ, vti videtis, per ſuturam cutem tantum aſtringit, vt per aſtrictionem, & cicatricem prohibeatur peritonæi laxatio, & inteſtini impetus.

Altera Pauli Chirurgia per vſtionē.

Proponit deinde Paulus ſecundam Chirurgiam, quæ *vſtione* expletur, quam dicit à recentioribus magis probari. Primum enim oportet hominẽ mediocriter agitari, & tuſſi violenta, intentione, & ſpiritu retento tumorẽ inguinis attolli,vt quantus eſt ſe oſtendat, tum atramento ſcriptorio totũ tumorem ſignare triangula figura,quę ſuperius baſim habeat tranſuerſam: inde iacere patientem præcipiemus, & candens ferrum primum clauatum per mediam trianguli notam admouebimus, inde alias trianguli coſtas aduremus ferramento Γ litteræ

Græcæ

Græcæ ſimilitudinem referente; tertio laterculato, aut lenticulato ferramento totum triangulum adæquabimus, hoc eſt, medium trianguli ſpatium totum comburemus, ferramentum candens ita imprimentes, vt ſola cutis, & pinguedo, non autem peritonæum ſubiectum vim ignis perſentiat: & facta vſtione *ſal vna cum porro* tritus imponitur. Quæ Pauli Chirurgia, vti videtis, per vim ignis cutem contrahit; & cicatricem duram & contractam efficit, & hoc modo tumorem deprimit, & peritonæum attolli non ſinit. Quæ porro Chirurgia vna cum ſuperiore propoſita vehementem dolorem afferunt, & ſatis difficiles ſunt, & in incipiente exiguo affectu plerique ſunt, qui renuant, pro quibus ego ſoleo illis cingulũ ordinare, quod puluinar ex linteis multiplicatis confectum, & durum factum in altero extremo habeat, quod mollẽ tumorẽ comprimendo peritonæi diſtenſionem, & inteſtini impetum prohibeat: Quod ſane puluinar ſubiectum habeat ceratum adſtringens, iam propoſitum in cura eminentiæ vmbilici, quod exſiccando, & conſtringendo laxatum peritonæũ contrahat. Solemus quoque pilam conficere ex charta membranea, vulgo pergamena dicta, madefactam in aqua myrthi, aut vino granatorum. Et in hernia, quæ totam vaginam occupet cingulum, *bracherium* vulgo, vſurpamus, ſupra ceratum adhibendo. Quod ſi in inguine varix ſit, ita vt venæ inguinis intumeſcant, & capreolorum ritu intorqueantur, id quod non difficulter eo loci accidere poteſt, quod venæ intortæ diſcurrant, & præparantia vaſa hederæ modo intorta incedant, certe curatio hæc non placet, quod ad venas attinet,

Cingulũ Authoris in hoc caſu.

Pila Authoris in bubonocele.

Curatio propoſita correcta.

net, ſi à duabus extremitatibus vinculis conſtringantur, ſubinde exſiccabuntur, & imminuentur, at ſi vaſa præparantia varicoſa fiant, ſi ligentur, ſeminis generatio eius teſtis impedietur. Propterea ego magis probo, vt medicamenta aſtringentia imponantur, cuiuſmodi ſunt *ſorba, poma, meſpila, & pyraſtra contuſa & impoſita*, maxime autem omnium *immaturi fructus ligni Guaiaci contuſi, & impoſiti*. Itẽ *ſpongia noua expreſſa in aqua calcis viuæ extinctæ in aqua fabrorum*, in qua macerata ſint *malicorium, & balauſtia*. Et de bubonocele hactenus, nunc de inteſtinali hernia, de qua antequam dico, oſtendam vobis, quid efficere oporteat, vt dilatatio inguinis aſtringatur & curetur, eleuanda cutis inguinis eſt, & per longitudinem quantum durat tumor, incidenda, vbi ad membranas, quæ neruum inueſtiunt, ventum eſt, eaſque dilatatas conſpiciamus, iis ſimiliter à miniſtro eleuatis ſuturis per longitudinem iniectis, & prope ſpermatica vaſa datis aſtringemus, in eo diligentiam adhibentes, vt media membrana, quam vaginalem diximus, conſuatur, & dilatata per ſuturam aſtringatur, interea proſpicientes, ne aliud, quam membrana propoſita conſuatur. Nam ſi ſpermatica vaſa ſimul ſutura aſtringantur, ſeminis generatio ex vinculis impedietur. Qui ſane curandi modus inculpatus, ac regius dici poteſt, quia neque teſtes offendit, neque aliud: & eſt modus in cæteris quoque herniis à partium decubitu factis vſurpandus.

Quomodo Author dilatationẽ inguinis aſtringat.

De

De inteſtinali hernia.

CAPVT LXXIII.

Inteſtinalis hernia duplex.

RElliquæ herniæ, quæ Chirurgia curantur non omnes eandem expoſtulant Chirurgiam, ſed variam, pro varietate ſcilicet herniarum. Nam ἐντεροκήλη, id eſt, inteſtinalis, quam ego duplicem conſtituo, *perfectam, & imperfectam*: *perfectamque* nomino, cum inteſtinum non ſolum vaginalem tunicam dilatat, ſed etiam vltra deſcendit, videlicet in ſcrotum, & fundum teſticuli: *imperfectam* vero, cum vaginalem tantummodo tunicam dilatat, & non vltra deſcendit, vti videmus plurimos ita affectos, cuius cauſam *ſupra* diximus. Curatur per aſtrictionem, ſi dilatata ſit, ſeu glutinationem vaginalis tunicæ, ſi rupta ſit. Nam aut dilatatur, aut rumpitur, vt plurimum autem dilatatur, maxime cum hernia ſenſim fit, & inteſtinum pedetentim deſcendit. Rumpitur autem, cum repente fit à violenta cauſa, vt in ſaltu, caſu ab alto, contuſione, valido ſub pōdere nixu, valentiſſima ſpiritus cohibitione, & ſimilibus. Igitur aſtrictio dilatationis, agglutinatio ruptionis cauſa requiritur: quæ ſane aſtrictio, aut agglutinatio ſi exigua eſt dilatatio, medicamentis completur multis modis: ſi maior, tum medicamentis, tum faſcia, & pila ex charta inguini appoſita: dicebat enim Celſus *lib.7. c. 20.* *ſi cui paruulo puero inteſtinum deſcendit, ante ſcalpellũ excipienda iunctura eſt.* Faſcia eius rei cauſa fit, cui imo loco pila aſſuta eſt ex panniculis facta, ex cuius conſtrictione ſæpe inter ſe tunicæ glutinantur. Sed ſi adhuc latior eſt dilatatio, & medicamentis,

Quomodo curetur.

Per faſciam.

&

& bracherio vulgo, iuuatur: quod ſane bracherium aliud fit ex inuolutis linteis, aliud ex ligno, ac ferro. Quæ omnes Chirurgiæ rutiſſimæ ſunt, & ſæpe glutinant, ſi modo ceratum ſub pila, aut puluinari ponatur aſtringens appellatum, aliàs deſcriptum: Quæ tamen hernias ſæpe non ſanant, ſed tantummodo detinent intus inteſtinum, quo minus deſcendat, quæ vtique communiſſima intentio, & cæteris prior in his omnibus curandis, ſine qua neque aſtrictio, neque glutinatio expectari poteſt. Quod ſi hæc parum proficiunt, quia maxima ſit aut dilatatio, aut ruptio, tum demum ad Chirurgias alias deuenimus, quæ cum aliquo periculo fiunt, & tamen in maioris, minoriſque ratione cõſiſtunt. Generaliter primo hæc Chirurgia dupliciter agitur, vel *ſine* teſticuli extractione à bonis Chirurgis, vel *cum* teſticuli extractione ab Empiricis, & literarum ignaris. *Sine* teſticuli extractione adhuc dupliciter, vel *ſine* læſione vaſorum ſeminis, vel *cum* læſione eorumdem, & ablatione virtutis gignendi ſemen: *Sine* læſione adhuc dupliciter, vel *ſutura*, vel *igne*, ſcilicet ferramentis candentibus; cum læſione vero vaſorum multis modis, qui tamen omnes in eo conueniunt, videlicet vt aſtringatur, glutineturque quod dilatatum, aut ruprum eſt, ita vt in poſterum inteſtinum non deſcendat. *Igitur* inteſtinis primo reconditis, fibula, ſeu puncto dato in inguine, aſtringitur peritonæum, ſeu vagina dilatata: quod fit, ſignato prius loco dilatato, inde facta inciſione obliqua in inguine, donec tunica vaginalis, dilatata (mediam Celſus appellat) appareat; nam ſi cutem non inciſam ſimul apprehenderemus, nõ fieret facile

Per bracherium.

Chirurgia duplex in hernia inteſtinali.

Primus modus curẽdi herniam inteſtinalẽ.

facile glutinatio, deinde fibula imponenda vaſi ſeminis, & peritonæo dilatato ſimul conſtrictis. Sunt, qui ad fibulam imponendam vtuntur recuruato inſtrumento filum auratum trahente, ſed omnis acus firma, craſſior, & recuruata filum craſſius cera oblinitum trahens benefacit: quamuis magis laudem filum ex auro factum, vt quod flexibile eſt, neque mordet, & erodit partes aſtrictas, ſed conſtringit tantum vſque quo glutinetur, qui modus adimit virtutem generandi ipſi teſti, quia ligantur vaſa ſeminis. *Secundus* modus, qui facultatem generandi non adimit, fit, facta ſectione in cute per longitudinem totius vaginæ dilatatæ, videlicet ſecta cute vſque ad vaginalem tunicam; deinde digitis, aut hamulis eleuata vagina, & facta ſecundum longitudinem totius dilatationis in vagina dilatata ſutura cum acu firma, craſſa, & recuruata, filum craſſum, firmumque trahente, remanentibuſque intus vaſis ſeminis integris, iam glutinatur tunica *ſine* teſtium extractione, & læſione. Vel *tertio* fit Chirurgia cum ferramentis candentibus pluribus, exiguis punctualibus, adurendo ſcilicet totam tunicam dilatatam non ſolum ad dilatationis terminos, ſed etiam recta per longitudinem in medio, contrahitur enim hæc ab igne, & occalleſcit, dum cicatrix inducitur, & ita aſtringitur, quod dilatatum eſt; idque ſi caute fiat, pene integra omnia ad ſemen ſpectantia ſeruantur.

2. Modus.

3. Per aduſtionẽ.

Modus Chirurgiæ cum extractione teſticuli.

Quod ſi dilatatio, aut potius ruptura ingens ſit, in eo caſu fit Chirurgia cum extractione teſticuli, hoc ſane modo: Ligatur æger ſupinus ſuper tabula, inde ſignatur in inguine tota dilatatio

obliqu

obliquè atramento, poſtea miniſter comprimit in imo abdominis inteſtina, ne foras prorumpant, tum Chirurgus,ſcalpello obliqua facta in inguine ſectione, ſurſum impellit teſtem, vt foras per foramen exeat; poſtea digito indice circumcirca omnes membranas euellit, & à ſcroto ſeparat, potiſſimumque vaginalem dilatatam, eamque itidem foras trahit, poſtea apprehenſis vaſis, & vaginali tunica, hoc eſt, toto neruo, forcipe ad eam rem accommodata ſutura ſimul iungit, inde ſupra ſuturam excidit,& teſtem abiicit: poſtea ad ſanguinem ſiſtendum exciſa omnia ſupra ſuturam ferramento candente comburit, & intus reponit, filo longo exterius relicto, vt eo laxatum idoneo tempore auferatur. Vltimo loco ferraměto immiſſo per foramen inguinis, quod ad fundum ſcroti perueniat, perforatur ipſum ſcrotum, quo vulnus expurgetur, & ita operatio hæc abſoluitur. Quæ ita horribilis,ita periculoſa eſt, vt quamuis plures euadant, plures tamen,aut ſub ea, aut paulo poſt moriantur. Vnde iſti ſuſcipiunt ægrotantes curandos,vt mortuos. Propter quam cauſã ego fui ſemper huius opinionis, vt nullo modo patientes huiuſmodi periculũ ſubeant,præſertim cum bracherium geſtare poſſint tota ſua vita,abſque eo quod vnus dies totius vitæ breuietur:idque eo libentius conſulo,quod hiſce diebus,cum de hac re loquerer cum D. Horatio de Norſia,operatore maxime hac in re exercitato, & dixit mihi, ſe ante aliquot annos pluſquam ducentos ſingulis annis incidiſſe, nunc vero neque etiam viginti:& cauſam mihi expetenti retulit, quia bracherio, & aſtringenti medicamento impoſito plerique ſanantur.

Bracherij vtilitas.

Teſtis vnus maior altero.

Hoc loco ſubit caſum mirabilem recenſere, qui accidit cuidam monacho Montis Silicis. *Natura comparatum eſt, vnumquemque teſtes inæquales, hoc eſt, alterum altero maiorem, & vaſa etiam maiora, & ſemine magis repleta coniuncta habere; ſic autem eſt vt plurimum ſiniſter, qui deſtinatur generationi fœminarum, quas natura magis intendit.* Vnde ego vidi plurimos ad me venientes, credentes ſe male habere, quod vnum teſtem altero maiorem in ſeipſis obſeruarent, propter quam imaginationem videbatur illis teſtem maiorem dolere. Ego autem certos reddidi, id naturale eſſe, neque vllum malum inde euenturum. Cum igitur adoleſcens eiuſmodi teſtium inæqualitatem in ſeipſo obſeruaret, oſtendens hunc teſtem operario; ille dixit, ſe habere herniam, & breui moriturum, niſi extrahatur teſtis, atque vt breuibus perſtringam, eo ligato, dum teſtem extracturus eſſet, accurrens pater adoleſcentis, qui erat in religione, & videns horribile id ſpectaculum retinuit operarium ab opere, dicens, ſe velle, vt prius ego viderem patientem; qui propterea ſolutus eſt, & cum me adiret, dixi, ipſum nullo prorſus malo detineri: & ita fuit.

De Hernia epiplocele.

CAPVT LXXIV.

Epiplocelem non eſſe curandam modo dicto.

SI igitur inteſtinalis hernia rarò debet ita curari, multo minus hernia omenti, ἐπιπλοκήλη dicta à Græcis, quæ facilior eſt, & ſine vllo periculo geſtari poteſt, & ex dilatatione tantum mediæ tunicæ

nicæ ſit, eodem modo curanda eſt, quamuis iſti operatores paſſim curent, vt inteſtinalem.

De Hernia aquoſa.

CAPVT LXXV.

AQua in teſtibus interdum colligitur, interdum ex imo abdomine fluit, & euacuatione curatur, aut *ſenſibili*, videlicet Chirurgia; aut *medicamento, & inſenſibiliter*. Hydrocele autem Chirurgia curatur, quando medicamenta exſiccare, & diſcutere aquam non poſſunt; Potuit autem ſæpe ſpongia ex aqua calcis expreſſa. Sed ſi hæc non ſufficit, curatur ſimplici inciſione facta in loco decliuiore, quæ tamen reſpondeat aquæ contentæ, & ſit locus expers vaſis; quæ omnia cognoſcetis, ſi aduerſa luce poſita diaphanum ipſius aquæ, & ſimul ſcroti appareat. Atque hac ratione vidi multos conſenuiſſe, qui ſubinde ſimplici, hac inciſione aquam euacuabant, quæ primum denuo eſſet collecta, & ſtatim inciſionem claudebant. Alij per multos dies apertam inciſionem ſeruarunt argentea fiſtula. At vbi aqua ex abdomine deſcendit, ſubindeque repletur teſtis, & reuertitur hernia, ſeto è Guidone præcipitur in ſcroto; qui tamen temporis progreſſu poteſt teſtem refrigerare, & duplici nomine herniam excitare, & fluxione, & congeſtione; propterea laudo, vt decocto ſalſæ cum ſudore copioſo aquæ exſiccatio in abdomine, & vniuerſo corpore tentetur.

Hydrocele qua ratione curetur.

Qua ratione aqua ex abdomine in ſcrotum deſcendens eliciatur.

De Hernia carnoſa, quæ Græcis σαρκοκήλη dicitur.

CAPVT LXXVI.

Cura ſarcoceles.

CArnoſam vero herniam, vbi medicamentis non ceſſit, diuturnaque eſt, vidi curatam facta ſectione per longitudinem teſtis, deinde teſte toto vnà cum carne adnexa foras tracto, & inciſo in loco vaſorum: ſemel enim inuenimus teſtem exterius ſanum, intus tamen putrefactum. Ego in teſte carcinomate affecto, qui erat meo pileo maior ad inguen prius vaſis forcipe apprehenſis, inde conſutis, & vinculis conſtrictis, abſcidi vaſa tranſuerſe, & vniuerſum teſtem abieci; poſtea ferramentis candentibus combuſſi, & intra viginti dies ſanatus eſt, qui alioqui erat moriturus ſpatio quatuor dierum.

Authoris experimentum.

De Hernia carnoſa, & aquoſa ſimul miſta.

CAPVT LXXVII.

SI carnoſa ſimul, & aquoſa ſit hernia, ego talem curam adhibeo: Seco cutem, & inciſionem facio exiguam, & in loco potius altiore, quam in fundo; inde turunda impoſita cum digeſtiuo, & pus mouente medicamento diutius procedo, neque vnquam totum pus extraho, ſed perpetuo bonam partem intus relinquo, quod ſenſim carnem corrodit, & ita ſanat.

De Ramice.

CAPVT LXXVIII.

RAmex, hoc eſt κυρσοκήλη, nil aliud eſt, quam *venæ in teſtibus dilatatæ, & varicum modo conglomeratæ:* atque hæ(vt Celſus, & Paulus ſcribunt) vel ſunt ſcroti venæ, vel in darti membranis, vel tertio ſunt eæ, quæ teſticulum nutriunt. Omnia ſub nomine ramicis Celſus comprehendit, quamuis Paulus in ſcroto venas dilatatas ſimplici vocabulo, varices: in venis autem teſtiũ nutricibus, varicoſum ramicem, Græce κυρσοκήλην nominet. Igitur ſi in ſcroto ramex eſt, monet Celſus, tenuibus, & acutis ferramentis, quæ ipſis venis infigantur, adurendum eſſe, ita vt nihil aliud, quam venæ vrantur, maximeque vbi inter ſe implicitæ conglomerantur, eo ferrum admouendum eſſe. *Ramex quid.* *Ramex ſcroti quomodo curandus.*

Quibus vero ſuper mediam tunicam venæ tument, incidendum vnguen eſt, atque tunica promouenda, ab eaque venæ digito, aut manubriolo ſcalpelli ſeparandæ. Qua parte vero inhærebunt, & à ſuperiore, & ab inferiore parte lino vinciendæ, fibulæque indendæ, tum ſub ipſis vinculis præcidendæ, reponenduſque teſticulus eſt. *Cura tumoris venarum mediæ tunicæ.*

At vbi tertiæ tunicæ ramex inſedit, mediam excidi neceſſe eſt: deinde ſi duæ, treſve venæ tument, ne vitium protrahatur, idem faciendum, quod ſupra ſcriptum eſt, vt ab inguine, & à teſticulo deligatæ venæ præcidantur, iſque condatur. *Tertiæ tunicæ.*

Vbi vero inter imam tunicam, & ipſum teſticulum, neruumque ejus ramex ortus eſt, vna curatio *Imæ tunicæ.*

eſt, inquit Celſus, quæ totum teſticulum abſcindit.

Circa naturalia fœminarum Chirurgiæ.

CAPVT LXXIX.

Variæ operationes in naturalibus fœminarũ fieri ſolitæ.

EXpoſitis,& circa naturalia marium ſuis adminiſtratis Chirurgiis; locus ipſe exigere videtur, vt ſubiiciam, quæ curatio naturalibus fœminarũ (cum aliter,quam manu ſuccurri non poteſt) adhibeatur.Duæ à Celſo proponuntur Chirurgiæ in naturalibus fœminarum partibus: *Vna* eſt,quomodo curentur,quæ concubitum non admittunt. *Secunda*, quomodo partus emortuus ex vtero excutiatur. Addit Paulus nonnullas alias, videlicet quomodo Hermaphroditi tum viri,tum mulieres emendentur;quomodo nympha in mulieribus nimis prolixa excidatur;& caro ex vtero extra vuluã producta,& propendens amputetur;quomodo ſecundæ relictæ extrahantur; itemque de vuluæ abſceſſu,thymis,& cõdylomatibus.Addo rurſus ego, quomodo vterus prolapſus intrudatur;&num orificij vteri coalitus corrigi poſſit: & nympha non perforata aperiatur: vt in sũma in naturalibus fœminarum aliæ Chirurgiæ ad exteriores vuluæ partes pertineant, vt quæ ad Hermaphroditos, & ad prolixam nympham;aliæ ad vuluam, & eius orificium,vt quæ ad membranam non perforatam, & glutinata vuluæ labra attineant; aliæ intus magis in pudendo ſint,vt tuberculum, ſeu abſceſſus, ſeu concreta caro;aliæ ſurſum ad vteri principiũ conſiſtant;vt os vteri agglutinatum;aliæ rurſus ad vterum ſpectent,idque multipliciter, vel non fætum,

vt cum ſit vteri prolapſus; vel effætum, vt cum partus emortuus in eo continetur; vel denique à partu, vt cum ſecundæ detinentur. Itaque *nulla naturalis fœminarum pars, aut particula eſt, quæ Chirurgiã non requirat*, de quibus omnibus agere inſtitutum noſtrum eſt, ab externa vulua ad vſque vterum aſcendentes; & primo de Hermaphroditis.

De Hermaphroditis.

CAPVT LXXX.

Hermaphroditus dicitur, *qui vtrumque habet ſexum*, olim ἀνδρόγυνος vocabatur, ex Plinio, vt apud Platonem; ita dictus, *quia ſit Mercurÿ, & Veneris filius*, vt vocis compoſitio indicat: Nam Mercurius ἑρμῆς, Venus ἀφροδίτη, à Græcis dicitur. Vt fabulantur Poëtę, fuit adoleſcẽs formoſiſſimus, quem cum eſſet complexa Salmacis Nympha in fonte, & blanditiis, & precibus ad concucubitum flectere non poſſet, illa à Diis petiit, vt ex duobus corporibus in vnum redigerentur; quod factum eſt. Plinius *lib. 7. cap. 3.* ait, quod olim in prodigiis fuerit habitus, nunc in deliciis. Quia vero multam vtrique ſexui affert deformitatem, ideo Paulus eius Chirurgiam proponit. Primo autem ex Leonide ponit differentias hermaphroditorum, quas in viris tres, in mulieribus vnam conſtituit. In viris quidem modo iuxta regionem inter ſcrotum, & anum, modo in medio ſcroto muliebris pudendi pilis obſiti forma apparet. *Tertia* vero ad hæc accedit, in qua nonnulli veluti ex mulieris pudendo, quod in ſcroto eſt, vrinam profundunt. In mulieribus vero ſupra pudendum iuxta pubem virile frequen

Hermaphroditus vnde dictus.

Fabula Hermaphroditi.

Differentia hermaphroditorum.

frequenter genitale inuenitur, tribus quibuſdam exſtantibus corporibus, vno tamquam cole, duobus autem veluti teſticulis. Hæc Paulus. Ego autem quid in re hac obſeruarim, dicam: Obſeruaui enim in homine inter anum, & teſtes ſtatim ſub teſtibus præter ſua genitalia membra, conformata quoque fuiſſe labia vuluæ, ſine tamen aliqua cauitate, ita vt videretur naturam voluiſſe vuluam, & pudendum mulieris efformare, fruſtratam tamen fuiſſe. In mulieribus vero obſeruaui nymphã productam fuiſſe nunc ad duos, nunc ad tres digitos, quæ tamen erat flaccida, neque erigebatur; nihil vltra à me fuit hac in re obſeruatum: audiui tamẽ, & Peruſiæ, & hic Patauij, mulierem adfuiſſe hermaphroditum, quæ concubitum cum aliis mulieribus habebat, hac parte erecta, vt quoque dicit Paulus. Fama quoque eſt, in bello Vngarico proxime præterito militem peperiſſe, qui ad intuitum mas, ſed clam fæmina quoque erat perfecta. Nec mirum hæc à natura fieri, quoniam in generatione, vt puta in naturæ operum naturaliſſimo tãtum de ſucceſſione fuit natura ſollicita, vt potius abundare in ſuperfluis, quam deficere in neceſſariis maluerit. Itaque primo fecit conceptum ad vtrũque ſexum ſuſcipiendum aptum, vt ſcilicet vnum ſaltem vel mas, vel fæmina, quin procreetur, aufugiat. Sic in ouis quoque per duplicatum vitellum factum eſt; propterea ſicuti hominem fecit potentem fæminam fieri, ſic fæminam marem euadere idoneam molita eſt. In quo tamen prærogatiua fæminæ data eſt, quod frequentius in fæmina maris genitalia, non contra fæminæ in mare poſita ſint. Vnde Paulus in mulieribus frequenter accidere dixit

Authoris obſeruatio.

Vnde naſcantur hermaphroditi.

maſcu

maſculeum ſexum. Ratio ea eſt, quia vti ex Anatome dictum eſt, *Natura magis fæminarum, quam marium generationem appetit, & intendit*, propter cauſas in Anatome allatas, ad quam hæc forte magis ſpectant, quam ad hunc locum.

Sed nos Pauli Chirurgiam in hermaphroditis afferamus; & primo in viris fæminæum ſexum habentibus. Paulus dicit, tertiam virorum deformitatem, qua vrina per ſcrotum excernitur, curationem non recipere, reliquas tres curari, corporibus ſuperuacuis è medio ſublatis, & vlcerum modo tractatis. Quæ Pauli verba nil aliud præcipiunt, quam vt excidantur corpora mulieris, & pudendum vuluam facientia. Ego vero cum nil iſtiuſmodi viderim, neque actioni officere, neque incommodum eſſe, neque deformitatem vllis oculis afferre, ſatius fore exiſtimaui, ab opere dolorem afferente abſtinere, & ſine Chirurgia ea dimittere. *Chirurgia hermaphroditorum.*

Sed de nympha ſolum difficultas eſt, de qua Paulus priuatim agit; tum vero ab Ægyptiis non conceditur, qui in virginibus eam excidere conſueuerunt, vbi ſcilicet multum promineret; quod duabus, tribuſque de cauſis factum eſſe reor. *Primo*, quod exiſtimarent, hanc partem plus iuſto prominentem actui Venereo incommodam eſſe, quod in vuluæ orificium incidat, & colis ingreſſum liberum prohibeat. *Secundo*, quia exiſtimarent, nefas & piaculum eſſe, mulierem agere quoque virum poſſe. *Tertio*, vt modeſtiores fæminas redderent; & inexplebilem libidinẽ locis illis æſtuoſis fæminas vrgentem, per *nymphæ amputationem, quæ Veneris aculeus, & tentigo eſt*, refrenarent. Nam hæc pars, vti *Cur Ægyptij nymphā excidant virginibus.*

Anatome commonſtrat, formam colis, & ſubſtantiam, corporiſque proprietatẽ exacte refert, proindeque, & oblectationem, & omnem penis actionem habere neceſſe eſt. Sed iam tempus eſt, vt huius quoque partis Chirurgiam peragamus; quam Paulus reſupinata muliere, & nympha volſella prehenſa ſcalpello excindit, diligentia adhibita, ne tam alte ipſam penetremus, vt fluidus affectus, (thyada vocant) excitetur: Sed melius erit, tum ad dolorem, tum ad thyada vitandum, forcipe anguſtiore ipſam apprehendere, ſenſimque ſtringere, vt adſtrictione ſenſus hebetetur, inde pręcidere. Quo loco Paulus quoque Chirurgiam proponit cereoſis, hoc eſt, excreſcentis carnis, ſeu ab vteri ore propago, quæ muliebre pudendum replet, interim foras caudæ modo procidit, quam modo nymphæ præcidendam præcipit. At ego tutiorem intus præciſionem futuram exiſtimarem cum inſtrumento polypo præcidendo accommodato. Tres itaque Chirurgiæ adminiſtratæ huc vſque ſunt, duæ ad hermaphroditos, & nympham pertinent; tertia ad carnem ſupernatam: nunc ad ea, quæ magis ad vuluæ orificium pertinent, ſchiſma Græci dicunt, accedamus.

Chirurgia nympha ſecũdum Paulum.

Chirurgia carnis excreſcentis.

De vitiis, quorum cauſa fœminæ concubitum non admittunt, & conceptio impeditur.

CAPVT LXXXI.

Conſtat inter omnes, præcipuum naturalium fæminarum vſum eſſe, concipere, id eſt, ſemen recondere in locum generationis, qui eſt vterus: Vnde impeditur conceptio vitio vteri. Quia vero

vero mulieres ex Ariſtotele, vteros, & vuluas intus habent, quod locus exterior corporis, & frigidus eſt, & offenſioni expoſitus, & ad ipſum peruenire ſemen viri oportebat, ideo vagina in fæmina, quæ vulua dicitur, & coles factus in mare eſt, qui ſemen per vaginam ad vterum deriuet. Quo fit, vt neceſſaria ſit *colis intruſio in vuluam, & vaginam*, vt ſemen in vterum iniiciatur, & fiat conceptio. Et hæc intruſio, quæ fit cum frictione, appellatur concubitus, quia ſimul cubant, coniunguntur, & coeunt naturalia marium cum naturalibus fæminarum; quæ actio ob id etiam *coitus* appellatur. Quo loco occurrit caſus & quæſitum mihi à ſacerdote quodam propoſitum: *Num ſcilicet ſit poſſibile, fæminam concipere abſque coitu, & ingreſſu colis in vuluam:* propterea quod ipſe acceperat ab adoleſcentibus, fæmina & mare, quod cum amore capti eſſent, & ſimul in loco ſolitario conueniſſent, dum ſe oſculis & illecebris blanditiis ita ſtantes amplexarentur, fæmina permiſit colem maris ad vuluæ orificium vix pertingere, ille vero tentigine flagrans ſemen ad vuluæ orificium inuitus eiecit, & grauida facta virgo eſt ſine concubitu: quem poterat vterque fateri ſi ſecutus eſſet, cum grauidam eam eſſe conſtaret: ſed ambo aſſeuerauerunt, penem in vuluam nequaquam penetraſſe. Ego dixi poſſibile fuiſſe caſum conceptionis, propterea quod cum ambo eſſent adoleſcentes, & tentigine ambo arderent, potuit glandis orificium hymenis foramini è directo opponi, & coniungi, & ita ſemen à mare vi magna emiſſum potuit per hymenis orificium in vuluam ingredi; inde vero à valentiſſima vteri attractrice per vuluæ vaginã ſurſum trahi, & in vterum recon

Coitus quid.

An fæmina poſſit concipere abſque coitu.

recondi, & ita fæminam concipere. Nam *vuluam pollere vi inſigni attractrice*, teſtis eſt Plato, qui animali vterum comparat, & veluti animal eſſe aſſeuerat. Qui caſus omnino probabilis eſt, ſicuti ille ab Auerroe propoſitus de ſemine viri in balneum effuſo, & in mulieris vuluam illapſo, ipſam inde concepiſſe, omnino videtur abſurdus, neque vllo modo admittendus.

Hiſtoria ab Auerroe allata abſurda.

Vitia naturalium muliebrium.

Vitia igitur (vt ad rem accedamus) quæ in naturalibus fæminarum partibus contingũt, & ad concubitum, & conceptionem impeditam pertinent, ſunt in triplici differentia. *Alia* enim concubitum ex toto prohibent. *Alia* admittunt quidem, ſed difficulter. *Alia* denique ſunt, quæ concubitum vtcumque admittunt, ſed conceptionem prohibent. Addit Paulus quartam iam propoſitam differentiam, ob cuius vitium mulieres neque concipiunt, neque probe concubitum admittunt. Quæ concubitum omnino vetant, ſunt ea, quę vuluę orificium prorſus occludunt; quæ duplicia ſunt, aut membrana ori vuluæ oppoſita imperforata, aut vuluæ orificium glutinatum. Membrana, quæ *hymen* dicitur, imperforata ex ſemine originem in conceptione habuit. At vuluæ ſciſſuræ *glutinatio*, vel cæpit à primo ortu, vel poſtea à præcedente vlcere, quod ſaneſcendo per malam curam oræ pudendi ſint agglutinatæ; quorum omnium cauſa concubitus omnino prohibetur.

Vitia cõcubitum prohibentia.

Vitia coitum difficilem reddentia.

Quæ vero concubitum quidem, ſed difficulter admittunt, ſunt vitia in medio ſinu, ſeu in media parte cunni, & vaginæ ipſius vuluæ, vt eſt aut adnatum tuberculum, aut abſceſſus, vt notat Paulus, au adnata caro, quæ colem quidem vtcunque admit

admittit, ſed ægre & cum difficultate: necnon pellicula hymen dicta, perforata quidem, ſed altius, ne penis ingredi poſſit, quia non reſpondeat pudendo, ſeu vaginæ. Nam in primo concubitu penis ad exiguum hymenis orificium impulſus, ipſum primo dilatat, inde abrumpit; quod accidit, quando hymenis foramen è directo reſpondet vacuo vaginæ; at cum ita altum eſt, tunc penis oppoſitum habet corpus ſolidum, & non poteſt dilatare ipſum, aut rumpere, & ita prohibetur ingreſſus penis. Sicut accidit cuidam pediſſequæ, quam multi ſcholares fruſtra tentauerunt deflorare. Ego autem videns foramen hymenis altius eſſe, quam par eſt, & non habere oppoſitum vacuum vaginæ, ſed tamen exitum præbere menſtruis, ei dixi, vt cum nubere vellet, ad me veniret, quia ipſam habilem redderem: non acceſſit. Puto illam aliquem inueniſſe magis Anatomicum, qui ruperit hymen. Ego volebam ipſam curare immiſſo ſcalpello per foramen hymenis, à ſuperiore parte infra, & ita inciſo per longitudiuem toto hymene ipſam viro aptam reddere.

Vitia cōceptionē prohibentia.

Quæ tertio concubitum admittunt, ſed conceptionem prohibēt, ſunt vitia ad vteri orificium, aut prope id conſiſtentia. *Primum* eſt orificij vteri coalitus, quem forte Hippocrates *in libro de ſterilibus in principio*, os vteri omnino concluſum nominat. *Secundum* eſt, cum membrana, quæ vaginam efformat, per totum continua eſt, & vteri orificium celat, eique inferius opponitur. Vtrumque ego obſeruaui, *Primum* quidem ex Anatome in muliere, quæ inuenta eſt vteri quidem orificium

habens

habens efformatum, ſed glutinatum, ne amplius iter pateret à ſinu, & vagina in vterum. *Alterum* ego digitis obſeruaui in viua. Hæc ſunt omnia vitia, quæ in naturalibus contingunt, & pertinent ad impeditum, tum concubitum, tum conceptionem, quibus tamen addere ex Paulo licet *quartum* vitium, quod etiam concubitum aliqua ex parte prohibet, & conceptionem, vt eſt caro vteri orificio ſuperius adnata, & ab vtero prouenieus, deorſum tamen per totum pudendum, & vaginã producta, ita vt extra vuluam propendeat, cuius Chirurgiam paulo ante vnà cum nympha fuimus executi. Quorum omnium proponenda ex manu curatio eſt, initio à primo vitio ſumpto, & à membrana imperforata.

Aliud vitium à Paulo additum.

De Hymene imperforato,

CAPVT LXXXII.

HAnc curationem Celſus inciſione peragit lineis decuſſatis, ad X litteræ ſimilitudinem, magna cura adhibita, ne vrinæ iter violetur, quod ſupra, propeque eſt. Ego vero, qui aliquando vocatus ſum; & vidi, atque curaui virginem imperforatam, non grauabor hoc loco recenſere tanquam rem vtiliſſimam, curationis totius hiſtoriam, ex qua multa addiſcentur. Itaque vt dixi ſemel tantum in tot annorum curriculo, quadraginta trium annorum ſpatio, quo hic Patauij vtramque medicinam ſum profeſſus, vidi virginem imperforatam, quæ vulgo dicitur (*coperchiata*) neque mirum videri debet, quoniam natura in rebus neceſſariis

Hiſtoria de virgine imperforata.

manca

manca non eſt, & rariſſime peccat, ob plurima nempe incommoda, & vitæ pericula, quæ ſuperuenire ſolent. Hæc igitur virgo ab ipſa natali die, membranam ὑμένα appellatam, imperforatam, totumque vuluæ orificium occludentem ſortita eſt: myrtochyla verò ſeu alæ adeo exiguæ erant, vt ferme nullæ apparerent, ſi quidem contrahebantur à continuitate mabranæ, eiuſque tenſione ab interna repletione facta: vbi autem fuit perforata vulua, alæ ſtatim efformatæ ſunt, tamquam laxata ex vtraque parte membrana; Vt ex his liceat coniicere, vſum harum alarum eſſe, vt perforata membrana tutelam alæ ſuſcipiant pudendi mulieris, quod alioqui ab hymene prius cuſtodiebatur. Hæc igitur nobilis virgo vſque ad annum decimumtertium bene habuit, ab eo autem tempore cœpit male habere, quod euenit propter purgationes menſtruas detentas, quæ tunc moueri cæperunt. Patiebatur dolores inſignes circa lumbos, & in ima abdominis parte, qui etiam coxis, & articulo coxendicis communicabantur, Vnde Medici curabant affectionem perinde, ac ſi eſſet morbus articularis, dolorque coxendicus: ſenſim poſtea cæpit corpus emaciarij, ac tabefieri, continuaque fere febricula detineri vigiliis inſuper, inappetentia, tandemque delirio, tumor quoque retinens, ac dolens in imo abdomine è regione vteri obortus eſt, quæ omnia magis inualeſcebant, quo tẽpore menſtruæ purgationes magis inſtarent, vrgerentque. Tandem cum morti iam eſſet propinqua, accerſitus, ac propriis oculis affectione perſpecta, incidi ſimplici inciſione membranam, & ſtatim maxima ſanguinis, craſſiſſimi, viſcoſi, æruginoſi, ac fetidi copia

Vſus alarum.

Quomodo author virginem dictam curarit.

effuſa,

effuſa, ab omnibus affectionibus quaſi miraculc
quodam extemplo fuit liberata: ſimplicem auten
fui molitus inciſionem,& lineam ſecũdum vuluæ
ſeu ſciſſuræ longitudinem,ne ſi ex Celſo tranſuer-
sè ad X literæ ſimilitudinem incidiſſem, alarum
conformationem, quæ reſultat ex hymenis labii
inciſis,& ex vtraque parte laxatis,& ad alas retra-
ctis,impediuiſſem. Hæc igitur eſt Chirurgia,quam
tutiſſime, & fæliciſſimo cum ſucceſſu adhibui ir
virgine,& hymene non perforato.

De glutinatis vuluæ labris.

CAPVT LXXXIII.

QVod ſi culpa glutinati orificij vuluæ, quoc
χίσμα Græcis dicitur, concubitum mulie
non admittat,ſiue à natali die,ſiue poſtea contin
gat, vt puta ex vlcere carioſo, aut alio per malan
curam ſaneſcente, vti euenit vxori cuiuſdam, qu
cum vellet poſtea cum illa concumbere, inueni
locum occluſum,& non potuit, niſi prius Chirur
gia ſeparata forent labra,neque mirum,facile glu
tinari vuluæ ſciſſuram vlceratam,quoniam mulie
res ægrè admodum eiuſmodi obſcænas parte
Chirurgis oſtendunt,præſertim honeſtæ. In eo ca
ſu adminiſtratur hæc Chirurgia. Reſupinata mu
liere, & tibiis ad coxas retractis,& alligatis ab in
uicemque diuaricatis,& cubitis ipſius ſub popliti
bus ſubiectis, & funiculis congruentibus ad cei
uicem deligatis, vt monet Paulus, inde autem ſy
ringotomo altera extremitate acuto, aut longiſſi
mo cultro ex vna parte, hoc eſt, interna aciei
habente, ex altera retuſo, & modice ad cuſpidei
recuruatc

Modus ſeparandi labra vuluæ glutinata.

recuruato, cum manubriolo longiſſimo ſciſſuram incidamus, vnica, aut duabus ſectionibus exacte per media labra lineam facientes atramento ſcriptorio antea ſignatam, & digito indice exterius, ferramento vero interius exploratam.

De carne, aut tuberculo, aut abſceſſu, in ſinu vuluæ adnatis.

CAPVT LXXXIV.

NVnc magis intra vuluam penetrantes, videamus quomodo cócubitum admittere queant mulieres, quæ intus in pudendo, & vagina impedimentum aut ex adnata carne, aut tuberculo, aut abſceſſu habent oculis non obuium. Sed Paulus tantummodo abſceſſum curat ad vuluæ orificium obortum, aut paulo intus, ita vt & ſpeculo conſpici, & Chirurgi manu fere attingi poſſit, quem Chirurgia hoc modo curat, vbi medicamentis non ceſſit. Primo enim Paulus ſpeculo fæminis, & ætati accommodato, quod *Dioptram* nominat, vuluam aperit, & dilatat, vt abſceſſus appareat. Quod ſi abſceſſus occurrens mollis, & tenuis exiſtat, qui digiti tactu ſubſideat, iuxta verticem diuidetur ſpatula aut ſpecillo, & per os vuluæ pure euacuato, linamentum in longitudinem implicitum, *lemniſcon* dicunt, tenerrimum ex oleo roſaceo imponetur, & aut in abſceſſum, aut in ſinum muliebrem inſeretur, extra vero ſummas oras ſuper pectinem, lumboſque lanæ ſaccidæ oleo madentes accómodabuntur, & hæc eſt Pauli Chirurgia. *Quomodo Paulus abſceſsũ vuluæ curet.*

At nos dicamus, quæ nobis occurrunt, pro curatione tuberculi, ſeu abſceſſus, qui in ſinu pudendi *Quomodo Author.*

S inti

intimius ſit, ita vt neque oculis, neque ſpeculo conſpici, ſed digito tantum attingi poſſit, quod difficile non eſt, cum vſque ad vteri orificium digito perueniamus. Certum quidem eſt, ſi abſceſſus, aut caro duritiem habeant, & doleant, non eſſe attingenda, ne vterus conſentiat, & diſtenſio neruorum, & conuulſio oboriatur. Sed ſi abſceſſus mollis ſit, indolens, & maturus, neque febrem habeat coniunctam, aut aliud, ſed placidus ſit, in eo caſu ipſum incidendum eſſe animus inclinat eo modo, quo Hippocrates tonſillas incidit, alligato ſcilicet paruo ſcalpello digito indici, inde vero immiſſo ſimul intro digito, & ſcalpello, tum vero prius digito abſceſſu percepto, inde ſcalpello ita leuiter inciſo, vt ſanies effluat, quo facto medicamentis deterſoriis, & valide ſiccantibus abſceſſus apertus curandus, vt ſunt inſeſſiones in aquis thermalibus, aut in vino albo, in quo *ſcabioſa, ſcordium, & radices cucumeris agreſtis* ſint macerata, aut lixiuio, ſed ante inſeſſionem fiſtulam amplam ex ære, aut argento, aut ligno læuigato paratam, & à lateribus multis foraminibus pertuſam, quo aqua ingrediatur, & malum contingat, in vuluam immittere oportet. Conuenit quoque intus in pudendũ per fiſtulam pulueres inſufflare ex *cornu cerui vſto*, ex *tutia præparata*, ex *aloe cum modico aluminis, myſi, & melanteriæ* Clyſteribus quoque per metrenchytas ſinum eluere ex vino albo cum *melle*, aut *ſcabioſa*, aut *matricaria* quoque conueniet.

Quomodo caro adnata curetur. Quod ſi caro ſimiliter in ſinu adnata ſit, quæ concubitum prohibeat, propoſitis exſiccanda eſt: ſi hæc parum valent, Chirurgia ipſam auferre incõueniens apud me non eſt, ſi modo, vt dixi, neque

dura

dura ſit, neque doleat, vt carcinomati ſimilis ſit, & non difficulter tum incidi, tum auferri, & auelli poſſit, idque præſtabimus inſtrumento polypo incidendo, & extrahendo accommodato, quod neque cuſpide, aut à lateribus aliud apprehendere, quam ſuperfluã carnem propter recuruatam aciem non poteſt, ita vt ſenſim modo incidamus, modo apprehendendo auellamus.

Verumtamen adhuc ſuperius ad vteri orificium aſcendentes, ac peruenientes, ſi ipſum aut agglutinatum, aut membrana coopertum inueniatur, cuius cauſa prohibeatur cõceptio, ſciatis, caſum hunc incurabilem eſſe, cum incidens inſtrumentum tam alte, non niſi cum manifeſtiſſimo periculo peruenire poſſit, forteque illum eſſe caſum, de quo loquitur Ariſtoteles 4 *de Gener. animal. cap.* 4. hoc modo: *Iam fœminis nonnullis os vteri compreſſum, concorporatumque ab ineunte ætate ad tempus vſque menſtruorum perſeuerauit, mox vrgentibus menſtruis, doloreque infeſtante aliis ſponte diſruptum eſt, aliis diſſectum à Medicis, nonnullæ interierunt, cum aut per vim diſrumperetur, aut diſrumpi non poſſet.* Quo loco dubitatio oboritur, *num Ariſtoteles intelligat, concorporatum eſſe vteri verum orificium*, cum Ariſtoteles interdum vterum, & vuluam confundat, cum dicit: *Vteros & vuluas intus omnia habent.* Quod intelligat vuluæ orificium ex eo coniicitur, quia in vteri orificio concorporato menſes erumpentes dolorem non excitant, neque opus eſt incidere agglutinatum vteri orificium, vt menſes effluant, quia *in mulieribus menſes erũpunt per vteri ceruicem, ſeu vaginã, ſecus in brutis*, cauſam in Anatome propoſui. Præterea vteri orificium vnitum incidi non poteſt

Orificiũ vteri agglutinatum incurabile.

Dubium ex Ariſtotele.

propter ſitus altitudinem: At vuluæ orificium oculis patet, & facile inciditur. Contra vero Ariſtotelem intelligere vteri verum orificium, ex eo patet quod dicat nonnullas mulieres interiiſſe ex inciſione orificij vteri, id quod non accidit ex vuluæ orificio diſſecto. Itaque incertum quoquo modo eſt quid intelligat Ariſtoteles per vteri orificium concorporatum.

De vteri procidentia.

CAPVT LXXXV.

Cauſa prolapſus vteri.

SEcunda, aut ſi mauis prima vteri Chirurgia fit in vteri prolapſu. Prolabitur vterus, cum eius ligamenta aut laxantur, aut à ſuo extremo reſoluuntur, idque cum per magis, & minus contingat, idcirco magis & minus prolabi, deuolui, ac deſcendere par eſt, ita vt interdum ad mediam vaginam, interdum ad vſque vuluæ orificium, denique nonnunquam totus extra vuluam prolabatur. Curatur decubitu, quiete, & medicamentis, quæ aduerſaria ſint proprietati vteri, ideoque ea aufugit vterus, vt ſunt tetri odores, ſuffitus ex aſſa fætida, aut calceamentorum coriis, aut ex goſſipio vſto, aut perdicum pennis vſtis, ſed vt plurimum hæc parum valent, ideoq; Chirurgia opus eſt, quæ duabus ſatisfacere indicationibus debet: *vna* eſt, vterum prolapſum intrudere, *alia* intruſum ſeruare, prohibereque, ne rurſus procidat. Forte aliquis veſtrum dicet, penem viri aptiſſimum eſſe inſtrumentum ad vterum ſurſum intrudendum. Sed non ita eſt, quia vterus ad penem tamquam ad aliquod ſibi familiare & amicum accurrit, & deſcendit, at quod

Cura prolapſus vteri.

Penis vterum non intrudit.

quod intrudit, & intruſum ſeruat, contrarium futurum eſt proprietati vteri, ideoque Chirurgia efficax eſt, *ſi candela ex cera eius craſſitiei, quæ ſine moleſtia à vulua recipiatur, tamque longa ſit, vt perueniat vſque ad os vteri, habeatque in principio extra vuluam baſim, & alligetur faſcia, vt non decidat*, ita enim intrudetur ſurſum vterus, & euolui rurſus prohibebitur. *Quod quidem opus valde iuuabitur, ſi ceræ admiſta ſit aſſa fœtida, quam vterus aufugit*: iuuabitur quoque ſi grati odores ſub manibus apponantur. Poſtea vero prope inguina, quo ligamenta vteri pertingunt, & applicantur, quæ laxata eſſe dictum ſupra eſt, *ceratum* imponatur *barbarum*, quod exſiccando, aſtringendo, & corroborando ligamenta laxata contrahit.

Qua ratione ex vtero fœtus emortuus extrahatur.

CAPVT LXXXVI.

MOrtui fœtus extractionem cum Celſo inter difficillimas, laborioſiſſimas, & periculoſiſſimas conſtituo, ſiquidem cum ego pluries hanc Chirurgiam molitus ſim, perpetuo in ea ſudaui, & tandem defeſſus in fœtu ad exitum præparando, miniſtro ſæpe vltimam extractionem reliqui, & commiſi. Igitur, vt dixi, mihi partum maturum, & emortuum extracturo, cum rectum ſit iudex ſui, & obliqui, ſubit primum inquirere, & vos docere, quomodo fiat naturalis partus. Fit proculdubio in caput, ita tamen, vt ceruix, & dorſum infantis ſuperius, facies vero, pectus, & abdomen inferius ſpectet; id quod vt exacte pernoſcatis, illud prius ſcire conuenit, quod fœtus in vtero non

Operationis huius difficultas.

Naturalis partus.

Situs fœtus in vtero.

rectam,ſed tranſuerſam habet poſitionem, quia ſi recta poſitione degeret, vterus nimis alte ſuo augmento aſcenderet, inteſtinaque, ac forte etiam ventriculum premeret. Præterea caput, & facies perpetuo in excrementis mergerentur, neque ſanguis,& alimentum æqualiter in totum opus diſtribueretur, ſed totus inferius in caput deſcenderet, ac præcipitaret. Sed neque etiam tranſuerſe quidem commode collocari, & in tranſuerſo ſpatio capi poſſet, niſi natura ipſum conglobaſſet, & ad rotunditatem, quo ad fieri potuit, reduxiſſet, nimirum extantia inflectendo, contrahendo, breuiando, & quodammodo retundendo. Itaque in brachiis vlnas ad humeros applicauit, manuſque, & digitos flexit, in cruribus vero tibias ad coxas adiunxit, pedeſque paulum contorſit, & cum huiuſmodi tranſuerſo ſitu adiuncta eſt facies ſupina vna cum pectore, & ſupino abdomine. Quia non erat conſentaneum toto geſtationis curſu, faciem, ſi prona eſſet,cum excrementis verſari,quam Galenus longe ab excrementis diſſitam iure *in libro de odoratus inſtrumento* poſuit: primo enim tempore leuior erat anterior embrionis pars, quod in abdomine excrementa nondum erant collecta. Hiſce de cauſis fit, vt primo tempore fætus ſupina facie, factus autem grandior deorſum inclinante,ad exitum autem properans, iam prona exeat. Itaque in faciem ſupinam degit, ac detinetur infans, eo vſque in vtero ex Galeno, donec perfectus iam factus per os nutriri poſſit. Addo ego, *donec calor naturalis maiore indiget reſpiratione, quam ex arteriis trahatur,& ſuppeditetur.*Igitur cum infans tam au-

Quomodo fætus maturus exeat.

ctus,

ctus, & perfectus in vtero eſt, vt non amplius eo ſanguine,qui à venis vmbilicalibus ſubminiſtratur, neque ea refrigeratione, quæ ab arteriis trahitur, ſuſtineri,ac ſeruari poſſit, tunc commouetur fætus in vtero,quærens iam tum alimentum; tum refrigerationem, ſeu reſpirationem ſufficientem; quo commoto ſimul expultrix vteri facultas extemplo inſurgit, & excitatur, cumque infantis caput vti pendulum, clinat, cum antea in æquilibrio eſſet,& in vrina, & ſudore totus fætus tranſuerſe & cæteris organis maius eſt, proindeque ponderoſius, ita prius cæteris deorſum in abdomine innataret, vti iam dixi, commotus deorſum verſus vteri orificiũ vergit, & cum prius facie ſupina iaceret, in faciem pronam, dum deorſum mouetur, conuoluitur, quod vulgari voce obſtetrices, & omnes dicunt: *la creatura s' è voltata.* Conuoluitur autem in faciem pronam, quoniam leuior pars in ſublimi reſtat, & ſuperiorem locum ſemper petit, & appetit, quod medulla dorſi, cui plumbi lamina ſubiecta ſit, imo ipſæ quoque aues manifeſtant, quæ vti iis leuiores partes ad dorſum attinentes ſunt, ita ſublimiores fiunt, leuiores autem dorſi partes ſunt *quia magis excarnes*, & quod maius eſt, pendula, & librantia organa, vt cor, pulmones, venter, inteſtina, veſica, & alia ad inferiorem locum ſua natura perpetuo inclinant, quod iam iugiter repleta ſint, vt dixi. Multis autem de cauſis fætus humanus in caput exit, & partus in caput fit: *Nam* cum exire poſſit aut in pedes, aut in caput, aut tranſuerſe, certe neque in pedes exire debuit, quod ab inuicem diducantur crura, ſæpeque alterum dumtaxat exeat,altero inflexo relicto,

Partes dorſi cur leuiores.

Cur fœtus in caput exeat.

ex quo partus difficilis redditur. *Alia* cauſa eſt, quia natura perpetuo ponderoſiori alicuius corporis parti exitum deorſum præbet, vt facit in ouo per obtuſiorem craſſioremque eius partem, & in fæcibus per anum emittendis, tamquam pondus valde adiuuans deorſum inclinationem ſeu propenſionem. Quod ſi in pedes non exit, multo minus tranſuerſe exibit. *Alia* ratio eſt, quod quamuis facile in crura exiret, ſuperſunt tamen brachia, quæ impedimento ſunt ad exitum. *Quarta* ratio eſt, quia natura non ſolum quod ponderoſius eſt, facit primo exire, ſed etiam quod latius, latius autem primo caput eſt & humeri. *Quinta* ratio eſt, quod caput rotundum eſt, pedes vero angulares.

Cur fætus in dextrum latus cõuoluatur.

Vbi igitur fætus in faciem inferius, & deorſum ſuperius cõuolutus deorſum capite inclinat, quod, ni fallor, fit in dextrum latus, *vbi locus liber magis, & vacuitate donatus eſt*, cum ea pars colo inteſtino careat, quod ſiniſtræ non euenit. Iam cum prius eſſet brachiis retractis, hoc eſt vlnis ad humeros applicatis, & tibiis ad coxas, quaſi in ſeipſum totus conglobatus, eſſetque inſuper vmbilicalibus vaſis ab vmbilico ad dorſum ceruicemque reuolutis; alligatus, iam (inquam) conuolutus ſeſe ab vmbilicalibus vaſis explicare incipit, deorſumque recta capite deſcendens caput ad vteri os inclinat, & peruenit, pedes contra explicati, & directi ſuperius ſpectant: quo tempore membrana amnios tenuiſſima capitis pondere abrumpitur, ſicque exeunt vrina, & ſudor, quæ in ea continebantur, lubricaſque omnes fætus vias reddunt, & laxas, faciliſque partus paratur; brachiis ſimiliter, dum

dum caput per anguſtas vias exit, explicatis,& directis, inde tandem conſequitur infans. Qui ſi hoc ſane modo exit, naturalis partus fit. Si contra accidat, tunc partus difficilis euadit, & tardus, vt ſæpenumero fætus in vtero, cum exire non poteſt, emoriatur ex denegato tum alimento; tum refrigeratione, ni aliud concurrat; atque huic ſuccurrere in præſentia propoſitum eſt, ne fætans vna cum fætu pereat.

Cum vero ex Paulo multipliciter contingat fœtum, ob difficilem partum emori, vel culpa parientis, vel fætus, vel ſecundarum, vel extrinſecus aduenientium: Nos aliis omiſſis à fætu cauſas petemus. Qui ob duplicem cauſam emortuus educi non poteſt: *vna*,cum nimis magnus,& auctus eſt, viæ autem anguſtæ, quo minus recipere eum poſſint: *altera* cauſa eſt, cum non in caput, ſed aut in manus, aut in pedes conuerſum corpus eſt, aut in tranſuerſum iacet,quod duplum conſiſtere dicunt. Ex quacumque cauſa ſit, omnino ante omnia perpendere oportet, num recens mortuus ſit fætus, an per aliquot dies antea,ita vt corpus intumuerit, aut vires ſint imbecilles, aut vomitus adſit, aut mortifera neruorum ex inflammatione diſtenſio; in quibus caſibus abſtinere ab extractione Chirurgus debet. Sed ſi valens mulier ſit, & infans recens emortuus, tunc figurata muliere ita vt tibiis, coxiſque retractis ſit. Si partus non eſt ſecutus propter fætus magnitudinem, & viarum anguſtiam, oportet prius vias latiores reddere inſertis intus in vuluam, & vterum, vt tandem tota manus ſenſim intrudatur. Quo facto, pertentare habitum,& ſitum fætus oportet, & ſi quidem caput ad os vteri

Cauſa fœtus in vtero retenti.

Modus extrahẽdi fætum emortuũ ob viarũ anguſtiã retẽtum.

inclinatum habet, tum altera manu ſenſim inſerta apprehendere caput ambabus manibus oportet, & trahere, quod ſi non ſequatur, rurſus & tertio conandum, quod ſi fruſtra conatus fiant, tunc vna manu vncus vndique læuis immittendus aut in os, aut oculum, aut aurem, aut frontem, & foras fætus trahendus. Quod ſi neque etiam hac ratione exeat, tunc non ſufficit ampliata via, ſed imminuere fætus molem oportet, ſumpto Celſi vnco, quod priori ſimilis ſit, in interiore tamen parte per totam aciem exacuatur, quo incidere aut caput, & cerebrum oſſaque extrahere, tum vero etiam viſcera oportet, nam ex huiuſmodi inciſionibus tum ſanguis, tum ichores, tum flatus multi exhalant, & ita hac quoque ratione minuitur fætus moles; in quo caſu ſi brachium foras trahi poteſt, ſcalpello humeri articulus ad vuluæ orificium excinditur, atque ita fætus mole maior, quam vt exire valeat, mole imminuta extrahitur.

Modus extrahẽdi fætum mortuũ alia de cauſa retentum.

Quod ſi vero partus non fit propter aliam cauſam, quia caput ad vteri orificium non ſe inclinauerit, ſed prius aut brachium, aut crus foras exiuerit, & denigratum fuerit, in eo caſu immiſſa intus manu, & retracto intus brachio, Chirurgus aptare caput fætus ad exitum debet, & eo aptato, aut vna, aut vtraque manu, aut mauis vnco trahere. Quod ſi fætus non ſequatur, (vt plurimum autem non ſequitur, quod omnia intus ſint anguſtata, etenim vterus perpetuo compreſſum tenet fætum, vt ipſum expellat) in eo caſu nihil magis prodeſſe expertus ſum, quam fætum ſenſim in fruſtula diſſectum ſubinde extrahere: Quocirca ego dextra manu ſcalpello breui, validoque ſumpto, quem

ſche

ſchodighino vulgo dicunt, intus fætus emortui membra ſenſim excidi, & extraxi. Quæ res ab alio, quam ab Anatomes perito fieri certe neque poteſt, neque debet. Poteſtis vos videre Celſum, Paulum, & ſimiliter Albucaſim, ſed ego quæ experientia ſæpius comprobaui, communicaui, & vos docui.

Ex his patet, cur fætus in vtero non per longitudinem, ſed tranſuerſe collocetur, cur conglobatus ſit, & inflexa extantia habeat, curque facie ſupina primo tempore conſiſtat, deinde faciem in pronum conuertat, & caput deorſum vergat, & per partem abdominis & lumborum dextram conuoluatur, & deſcendat, inſtantéque partu à vaſis vmbilicalibus ſeſe explicet, & rectà ad veteri os caput dirigatur, tuncque manus, pedéſque extendantur, manus quidem ſeſe trunco corporis aptantes ipſumque contingentes, pedes autem & crura ſurſum porrecta.

De relictis ſecundis extrahendis.

CAPVT LXXXVII.

QVamuis ſecundæ ſint in omnibus *aggregatum ex membranis fætum obuoluētibus, & carnea ſubſtantia*, tamen hæ non ſunt in omnibus ſimiles, ſed in mulieribus carnea ſubſtantia eſt veluti craſſa placenta fundo vteri maxime applicata, cui poſtea omnia alia appenſa, & alligata ſunt. Si igitur ſecundæ, quæ ſtatim à partu ſolent exire, relinquantur, neque ex attractu vaſorum vmbilicalium à manu obſtetricis ſequaces ſint, & Chirurgus ad manum ſit, ſtatim fætu edito, ego dextra manu inuncta,

Secundæ quid.

Modus extrahēdi ſecundas.

inuncta, intus in vterum immiſſa, quod tunc, cum omnia patefacta ſunt, non eſt difficile, ſecundas extraxi; etenim vbi manu ad vteri fundum perueni, ſtatim digitis inter placentam, & vteri tunicam interpoſitis, ſic eam vnguibus parumper circumciſis & retuſis, & ſummis digitis ab vtero totam ſeparaui, & extraxi cum felici ſucceſſu. In qua re oportet Chirurgum eſſe Anatomes peritum, & vidiſſe iam ſitum, figuram, & magnitudinem placentæ, quæ illa eſt, quæ vtero adhæret, & cui omnes aliæ appenſæ membranæ ſunt. Quod ſi ſecundæ ſint relictæ, & Chirurgus ſit vocatus poſt aliquot dies, in quo ſpatio aſtrictas vias eſſe ſuſpicandum eſt; tunc pertentare Chirurgum manu prius oportet vuluam, & vterum, quæ partes, ſi aditum manui amplius non præbent, iam ad alia confugiendum, nimirum ad ſpiritus cohibitionē, ad ſternutamenta prouocantia, ad ſuffitum aromatum ex fictili euaporatum, ad conquaſſationes, ad clyſteres emollientes, item inſeſſiones, & balnea ſimiliter mollientia. At ſi ne ſic quidem exemptæ fuerint, terrere nos non oportet, ait Paulus, quia intra paucos dies ſecundæ putrefactæ, & in ſaniem verſæ excident, quod ego vt plurimum ſecutum vidi. Licet interdum etiam non conſecutum, ſed interiiſſe viderim.

Modus extrahēdi ſecundas aliquandiu retentas.

De ani Chirurgiis. Et primum de ano non perforato.

CAPVT LXXXVIII.

ANus ſeu Annulus, ſiue podex ſeptem deſiderat Chirurgias, propter totidem affectiones curandas. *Prima* anum non perforatum aperit.

Secunda

Secunda ani procidentiam remittit & condit. *Tertia* ani condylomata curat. *Quarta* carnes circa anum adnatas, vulgo criſtas, exterit. *Quinta* & *ſexta* vlcera & ani fiſtulas ſanat. *Septima* de ani hæmorrhoidibus agit.

Interdum naſcuntur pueri cum ano non perforato, quod dupliciter contingit: vel enim in eo foraminis ſaltem veſtigium apparet: vel nullum conſpicitur: in apparente ego foramen paraui incidendo crucis modo ad angulos rectos muſculum à ſectione tuentes per totum veſtigium apparentis foraminis, poſtea cannulam plumbeam, aut argenteam impoſui cicatricem obducente medicamento oblinitam, donec cicatrix obduceretur: etenim etſi ani locus pellicula obductus eſt, tamen orificij veſtigium apparet, & tangentibus perſentitur vacuum intus. Albucaſis *lib.* 2. *cap.*79. à Paulo deſumens *lib.*6.*cap.*81. dicit, digito ab obſtetrice perforandum eſſe, ſed melius eſt ferro id facere, vti ergo propoſui, quam vngue virulento ignaræ mulierculæ negotium committere. Niſi forte pellicula obſtruens adeo tenuis ſit, vt Chirurgus digito membranam diſrumpere, ac foramen parare non difficulter valeat. Cæterum Paulus ſub ano non perforato proponit quoque Chirurgiam ani, qui per malam curam vlceris ſit agglutinatus, quod ego (vt verum fatear) numquam vidi, & vix credo, poſſe huiuſmodi caſum dari, propterea quod oportet anum frequenter aperiri ad fæces excercendas; glutinatio autem in tam breui ſpatio ſuccedere non poteſt. Præterea ad huiuſmodi partem colluuies humorum, & excrementorum perpetuo confluit, quæ glutinationem prohi

Ani imperforati curatio authoris.

Alia Chirurgia ani ex Paulo improbata.

prohibet. Hoc modo nos anum ab ipſo natali die non perforatum curauimus.

Quando hæc Chirurgia nõ tentãda. Alterum vero, in quo nullum aderat ani veſtigium, incuratum reliquimus. Nam aliquando vidimus fæminam ortam ſine ano, & egerentem per vuluam fæces, facto intus, ſed prope os vuluæ, foramine; quam propterea ſic incuratam reliquimus, rati, nos fæcum inuoluntarium exitum excitaturos; aut etiam ne ſi foramen pararemus, læderemus muſculum, quem ignorabamus, vbinam poſitus eſſet.

De ani procidentia.

CAPVT LXXXIX.

INterdum quoque accidit ani procidentia, quæ in egerendis fæcibus contingit, iiſque maxime, quibus muſculi ſurſum anum trahentes debilitati ſunt. Hoc ſymptoma interdum ita adaugetur, & ſæuit, vt viderim ego, patientes pati procidentiam ita longam, vt cubiti menſuram æquaret, atque ita craſſam, vt ambos cubitos ſimul iunctos metiretur: quæ interdum medicamentis, & ſuffumigiis, interdum quiete iacendo, vt plurimum autem manu ſurſum adigitur; quam melius ipſemet patiens, quam vllus alius accommodat. *Cura parua ani procidentiæ.* Hippocrates *libro de fiſtulis* ad modicam ani procidentiam voluit ægrotantem eſſe è manibus deligatum ſuſpendendum ad modicum tempus, ſic enim omnia pondere preſſa ſurſum vergũt, primoque crura, tum ſedes, & alia. *Cura maioris procidentiæ.* In maiori vero prolapſu, neque intus manente inteſtino, laterum mollitudines, hoc eſt, regionem lumborum ſub

coſtis

coſtis præcingere cum faſcia oportet; ſub qua cretam iuuare, ſi ad ſedem ponatur, exiſtimo. Sed Hippocrates ad ſedem ſpongiam imponit aqua calida imbutam, in qua *loti ramenta* incocta ſint. Sed ego nihil præſtantius habui, quam *fructus immaturos ligni guaiaci contuſos*. Rurſus Hippocrates præcipit, quod vbi aluum exonerare patiens velit, inter tabulas anguſtiſſimas inſidens id faciat, & crura, dum ventrem exonerat, extendat; ſic enim minime ſedes exciderit, ait Hippocrates; tum quia exitum inteſtini tabulæ prohibent anguſtæ à lateribus natium poſitæ; tum etiam extenta crura. Sed ſi hæc non poſſunt, Aëtius *lib.* 14. *cap.* 8. ex Leonide vſtiones proponit cum ferramentis, quæ ipſi cauteria nucleiformia dicuntur, per commenſurata interualla externam ſedis partem inurendo, quia vſtio ad peruincendum defluxum ſufficiet, quod ſuperueniens cicatrix ſedem circulatim conſtringat.

Sed ſæpenumero anus propter ſuperuacancas humiditates, quibus ſcatet, ſolet tria pati, quæ in genere auctæ magnitudinis conſiſtunt: Sunt autem carnis excreſcentiæ, quæ vulgo *creſte* dicuntur, quod gallorum criſtam æmulentur; item *tubercula, condylomata* dicta; tertio *hæmorroides*. *Tria alia animala.*

De Condylomate.

CAPVT XC.

Condyloma vero, quod eſt *tuberculum ex inflãmatione obortum*, vt ait Celſus *lib.* 6. *c.* 18. tunc Chirurgia curatur, cũ obduruerit, neque medicamenta amplius valent; eius hæc ratio eſt. Volſella *Condyloma quid.*

tuber

Modus excidēdi condyloma. tuberculum apprehenſum iuxta radices exciditur. Quod ſi capitulum habet exiguum, & tenuem baſim, adſtringendum lino paulum ſupra eſt, quam vbi cum ano committitur.

De carne adnata, ſeu Mariſci, vulgo Creſte.

CAPVT XCI.

Varij modi tollendi mariſcas. QVod ad Criſtas pertinet, quæ, vbi magnæ ſunt, Chirurgia curantur, forfice ſtatim præciduntur, tum vero vruntur. Sunt, qui etiam filo ſerico alligent, & ita ſubinde ſtringant, donec mortuæ cadant. Sunt etiam, qui ferro candente vrant, & abſumant. Sunt tandem, qui ferro incidente, ſimulque candente tollant, vt ſanguinis profuſionem vitent. Qui vero Chirurgiam reſpuunt, cauſtico medicamento coguntur auferri.

De ani vlcere.

CAPVT XCII.

Cauſa vlceris in ano. FRequenter ſolent intus in ano oboriri vlcera, cum is locus ſit omnium corporis excrementorum veluti ſentina & cloaca. Maxime autem vlcera fiunt tum propter pituitam, tenuius ventriculi excrementum, illuc tranſmiſſum, & ex mora à calore ſalſam redditam; præcipue autem propter bilem, quæ à poro felleo in inteſtina emittitur, quæ cum acris ſua natura ſit, acriorque reddatur propter moram, quam trahit in inteſtino recto, propter muſculum ſphynctera; ideo fit, vt interdum opus ſit ad huiuſmodi vlcera ſpeculari, ad qualitatem, & quantitatem eorum perquirendam:

ad

ad quod præſtandum ars inſtrumenta excogitauit, quæ vulgo *ſpecula* dicuntur, quorum duplex habetur forma. Sed ego non admodum frequenter his ſpeculis vtor, propter noxam, quam inferunt partibus affectis, ob dilatationem diſtentis. Et cum eorum vſus ſit tantum quantitatem vlceris oculis contemplari, ego ſoleo vlceris quantitatem metiri, & coniicere ex copia ſaniei excrementis miſtæ, quanta enim eſt ſanies, tantum eſt vlcus: Sicuti vlceris qualitatem ex qualitate ſaniei. Veruntamen ſi aliquid in anum immittendum, index digitus mitius immittitur, quo non ſolum vlcus, ſed etiam durities, & tubercula exquiſitius percipiuutur.

Author qua ratione quantitatem vlceris coniicitt.

Curantur poſtea ani vlcera non Chirurgia duntaxat, ſed & Chirurgia & medicamentis. Itaque clyſteres infunduntur ex *aquis thermarum Montis ægrotorum*, aut *puris, aut pulueribus admiſtis ex aloe, cornu cerui vſto, tuthia, itẽ myſi, ſori, chalcitide, maxime autem ex melanteria.* Quia autem fere ſemper pro ſingula vice bis ſaltem oportet Clyſterem immittere, ſemel cum pura aqua, ad ſimpliciter vlcus eluendum, & emittendum; altera vice cum pulueribus ad eos detinendos: neque commodum eſt inſtrumentum toties immittere, & foras trahere, quod locus vlceratus ſit, & dolens; præterquam quod offendit fere ſemper intus anum fiſtula ænea ipſius inſtrumenti, ideo immittitur primo in anum læuigata fiſtula, & intra illam poſtea inſtrumenti fiſtula. Alia cauſa eſt, quia fiſtulam ſine inſtrumento ipſemet patiens poteſt intrudere ſine dolore. Fiunt item inſeſſiones mane, & veſperi per horam in iiſdem aquis, imponendo fiſtulam in

Cura vlceris in ano.

anum, aut argenteam, aut buxeam perforatam, vt aqua intro permeare poſſit.

De Ani fiſtulis.

CAPVT XCIII.

Fiſtulæ duorum ſunt generum. SOlent præterea ani vlcera ſæpe creare fiſtulas exterius circa anum perforando rectum inteſtinum. Interdum vero circa anum oboriuntur fiſtulæ rectum inteſtinum haudquaquam perforantes, ſed circa anum conſiſtentes, & in carne terminum habentes : quæ fere non ſanantur, niſi inciſione; atque hæc duobus modis, & duplici Chirurgia abſoluitur. *Prima* à Celſo proponitur *lib.*7. *c.*4. de ani fiſtulis, & eſt ille modus, qui paſſim vſurpatur ab omnibus Chirurgis, & fiſtulam incidit lino, ſeu filo, quo vtuntur omnes tum in fiſtula inteſtinum perforante, tum non perforante. Sed Celſus ipſum proponit in fiſtula non perforante inteſtinum, & adeo eleganter, & exacte ab ipſo hic modus proponitur, vt non inutile eſſe exiſtimauerim eius verba referre. Inquit Celſus: *In fiſtulam demiſſo ſpecillo, ad vltimum eius caput, incidi cutis debet; dein nouo foramine ſpecillum educi lino ſequente, quod in aliam eius partem ob idipſum perforatam coniectum ſit.* Quæ Celſi verba manifeſtiſſima ſunt, neque opus habent alia explicatione, niſi vt oſtendatur Celſi ſpecillus linum ducens. *Duplex modus incidendi fiſtulam.* Quo loco nos Celſi modo addere poſſumus, videlicet, *inciſionem cutis, quæ fit ad vltimum ſpecilli caput, poſſe fieri dupliciter : Vel exterius,* ex Celſo, ſcalpello inciſa cute: *vel interius*, cum eodem ſpecillo ſic efformato, vt caput eius non rotundum, vt Celſus proponit, ſed aut ſimpliciter

acutum ſit,aut exiguam habeat aciem, vt incidere ab internis , & exterius educi poſſit ; qui modus tutior eſt,& magis expeditus. Cuſpidi tamen ſpecilli minima pila cerea applicanda eſt , ne fiſtulæ latera acumine ſuo offendat, & liberiorem habeat tranſitum.

Sequitur Celſus,&proponit lini vſum: *Ibi linum prehendendum,vinciendumque cum altero capite eſt, vt laxe cutem,quæ ſuper fiſtulam eſt, teneat.* Poſtea explicat Celſus,quod ſit linum propoſitum : *idque linum eſſe debet crudum, & duplex, triplexve, ſic tortum, vt vnitas facta ſit.* Notetur , ab Hippocrate ſæpenumero fieri mentionem de lino crudo, item à Mercuriale. Hoc lino etiam Hippocrates vtebatur ad vſtiones efficiendas,de quibus ſuo loco.In præſentia autem diſcatis à Celſo,quid ex Hippocrate per linum crudum intelligendum ſit.Per linum crudũ *primo*,mea ſententia,intelligitur, quod non ſolum verum linum,ſed etiam cannabẽ generaliter comprehendit : Nam noſtri artifices craſſiores chordas ex cannabe conficiunt. *Secundo* per linum crudum intelligitur , quod coctum non eſt , & ignis vim non eſt expertum. Quod poteſt eſſe triplex: vel linum, quod nendo mulieres adhuc non contorſere , ſed lini tantum filamenta pexa ſunt , ſeu ſtramen:vel quod nendo tortum eſt. Non intelligitur linum crudum,quod tortum non eſt,quia lini filaméta,ſeu fibræ non tortæ,non,vt expedit,tenent;ſed intelligitur tantum *linum tortum,non tamẽ coctum* : Quod tamen duplex eſt ; vel ſimpliciter, vel multipliciter tortum ; & ideo Celſus omnia breuiter explicans dixit : *Idque linum eſſe debet crudum,& duplex, triplexve,ſic tortum,vt vnitas facta ſit.*

Lini vſus in fiſtulis.

Per linũ crudum quid intelligatur.

Quaſi dicat Celſus, per linum crudum intelligere oportet linum tortum non coctum, quod eſſe poteſt vel ſimplex, vel duplex, vel triplex: quodcunque poteſt eſſe idoneum, ſed ſimplex minus eſt idoneum ad ſtringendum, & tenendum ſic, vt cito non putreſcat: at linum crudum tortum duplex, triplexve eſt magis idoneum ad vſum propoſitum, & ideo Celſus poſthabito lino crudo torto ſimplici, dixit: *Idque linum eſſe debet crudum, & duplex, triplexve, ſic tortum, vt vnitas facta ſit.* Quod ſane ex eodem Celſo *lib. 5. c. 26.* acia dicitur, vulgo *azza*, ſeu *refe.*

Nos autem huic quoque loco adiicere aliquid poſſumus, quod confert ad faciliorem, & commodiorem Chirurgiam. Celſus, & Hippocrates vtuntur lino crudo duplici, vel triplici, ſed torto, vt vnum filum fiat, & hoc: vt teneat, ſtringat, incidat cutem, & non facile putreſcat. At noſtris temporibus ars vſurpat *filum ſericum*, quod validius tenet, magis ſtringit, & non ſolum ex ſe, ſed etiam ex colore propter calcantum, & tincturam citius cutem incidit, & tarde ac difficulter putreſcit: quod filum ſericum cum mitius incidere volumus, & valentius ſtringere, cera oblinimus. Et eſt vſitatiſſimum remedium, & adeo opportunum, vt verba Celſi, quæ ipſe ſubiungit, ſint quodammodo ſuperuacanea. Nam filum ſericum, durat vſque quo facta ſit inciſio, & ideo non eſt immutandum, vt immutari vult Celſus linum crudum, hiſce verbis: *Tantummodo id linum bis die ſaluo nodo ducendum eſt, ſic vt ſubeat fiſtulam pars, quæ exterior fuerit. Neque committendum eſt, vt id linum putreſcat, ſed tertio quoque die nodus reſoluendus eſt, & ad caput alterum recens linum*

Filum ſericum magis idoneum lino, & quare.

linum alligandum, eductoque vetere, id in fiſtula cum ſimili modo relinquendum : Sic enim id paulatim cutem, quæ ſupra fiſtulam eſt, incidit , ſimulque, & id ſaneſcit, quod à lino relictum eſt, & id quod ab eo mordetur, inciditur. Subiungit adhuc Celſus, quod hæc ratio curationis lõga, ſed ſine dolore ſit. Et reuera ſi expectemus à lino inciſionem, ſi linum non vehementius ſtringatur, diutius protrahetur cutis inciſio. At ſi feſtinare volumus, tunc, dicit Celſus, curatio erit doloroſa, & oportebit aſtringere cutem lino, quo celerius ſecet, noctuque ex penicillo tenuia quædam intus demittere, vt cutis hoc ipſo extenuetur, quo extenditur. Adiiciturque celeritati, ſicut quoque tormento (inquit Celſus) ſi & linum , & id, quod ex penicillo eſt, aliquo medicamento illinitur, ex his, quæ callum exedunt. Nos autem vt arctius ſtringeremus , poſuimus feſtucam ligneam ſub filo medio , & ipſam contorſimus circa filum, vt filum aſtringeret arctiſſimè, vulgo *à modo di manganello.* Sunt tamen plerique ægrotantium, qui vt vtrumque extremum deuitent, videlicet, aut indolentem , ſed nimis longam curationem , aut cum tempore nimis dolentem ; eligunt potius dolentem, & quaſi momentaneam , quæ ictu fere oculi fit ; & eſt ſecunda Chirurgia, quæ procedit ſimiliter inciſione; Sed inciſio fit cum ferramẽtis, quam etiam Celſus innuit, cum dicit : *Poterit tamen fieri, vt ad ſcalpelli curationem etiam illo loci veniendum ſit, ſi intus fiſtula fert, ſi multiplex eſt.* Sed quæſo, notate modum ſecandi Celſi, eius verba, & artificiũ, inquit enim: *Igitur in hac genera demiſſo ſpecillo duabus lineis incidenda cutis eſt, vt media inter eas habena tenuis admodũ eiiciatur, ne protinus oræ coeant, ſitque locus aliquis*

Quomodo Authoris filum aſtringat.

Chirurgia fiſtularum per inciſionem.

linamentis, quæ quam pauciſſima ſuperiniicienda ſunt, omniaque eodem modo facienda, quæ & in abſceſſibus poſita ſunt. Quæ Celſi verba aliqua indigent expoſitione. Sed prius illud ſcire conuenit, quod modus incidendi has fiſtulas, & qui ab omnibus paſſim vſurpatur, eſt, vt per totum ductum incidatur fiſtula, & fiat inciſio peculiari inſtrumento, quod à Galeno *Syringotomon* dicitur, noſtri vulgo *falzettam* dicunt, quod ſit inſtar paruæ falcis. Ex his habētur quædam rudiores, quædam elegantiores; ſed inter elegantes aliæ ſunt ex altera extremitate acutæ, aliæ retuſæ, & globatæ, globulumque efformant, vt globulo donatis fiſtulas penetrantes, acutis vero, quæ non penetrant, perforemus; ad quem vſum etiam vna ex rudibus, quæ exiguam habet aciem, ſubſtituitur. His nos ſolemus fiſtulas tum penetrantes, tum non penetrantes per totum feliciter & incidere, & curare. Sed Celſi curatio ad non penetrantes ſimilis non eſt, quia vult, vt per totum ductum nequaquam fiſtula incidatur, ſed in medio ſuæ longitudinis, ſeu ductus aliqua portio cutis integra relinquatur, & habena eiiciatur. Ita.n. verba Celſi ſonare videntur: *In fiſtulam demiſſo ſpecillo duabus lineis incidenda cutis eſt, vt media inter eas habena tenuis admodum eiiciatur, ne protinus oræ coeant.* Per quæ verba (ni fallor) Celſus vult, quod vbi fiſtula ferro incidenda eſt, & iam in principio & fine eius aditus patet, tunc non tota incidatur, ſed in medio relinquatur aliqua cutis portio integra, ſub qua tenuis habena ponatur, ne protinus oræ coeant. Primo Celſus non totum fiſtulæ ductum incidit, ne nimis longa, proindeque ad curationem diuturna, & cicatrici obducēdæ latiori, ac turpi cauſa inciſio fit.

Falzetta duorum generum.

ſit. Deinde habenam ponit;& hoc facit, ne protinus oræ coeant, quia inciſiones, & abſceſſus omnes, vbi inciſi ſunt, curantur glutinatione; ſed fiſtula etſi curari debet glutinatione, tamen non tam cito glutinatio expetenda eſt. Cur vero protinus oræ glutinandæ non ſint in fiſtula, Celſus non dicit. Sed ego ex praxi dicã, quid obſeruauerim. Obſeruaui enim, quod his inciſis fiſtulis inter curandum, dum caro carni glutinabatur, ſæpe inferius in eodem ductu carnem ſubnutriri, foramenqe produci quaſi nouæ fiſtulæ: id quod prouenit propter partis prauum, & longum habitum contractum; & niſi ego ſpecillo ſubinde eiuſmodi foramina, & carnem laceraſſem, certe fiſtula ex toto non fuiſſet curata, & glutinata.

Cur in fiſtulis oræ non ſtatim glutinãdæ.

Forte Celſi verba alio modo explicanda ſunt: In fiſtulam demiſſo ſpecillo duabus lineis incidenda cutis eſt; id eſt, per totum fiſtulæ ductum, hoc ſcil. modo = vt media inter eas habena tenuis eiiciatur; hoc eſt, vt habena ponatur media inter ambas lineas factas, ne protinus oræ coeant. Quæ expoſitio ſenſum priorem non mutat, quia etiam ſub hoc modo prouidendum eſt, ne protinus oræ coeant, & relinquatur fiſtula. Quæ omnia libenter communico, quia pertinent ad praxim, & experientiam, quam non poſſunt aſſequi, niſi qui ſæpe & diutiſſime fuere in artis operibus exercitati.

Alia verborũ Celſi explicatio.

Hac experientia ductus, adhuc alia de his ani fiſtulis communicabo. Vti dixi, circa anum fiſtulæ ſunt genere duplices, aliæ interius habent ortum ab inteſtino; aliæ exterius à cute. Quæ interius oriuntur ab vlcere inteſtini, quod exedit, & *Cauſæ fiſtularũ.*

perforat,& inde exit exterius per cutem ſanies. Si vero oriuntur exterius,non eſt neceſſe vlcus intus eſſe,ſed exterius oborto tuberculo, eoque in cute circa anum ſuppurato,ſubinde ſanies erodendo ſinum efficit, quæ etiam inteſtinum interdum perforat,interdum non perforat,ſed ad inteſtinum finitur. Omnes Chirurgia curantur, nam medicamentis raro ſanitatem recipiunt, etiamſi fiſtula callum adhuc non contraxerit,quia hæ partes perpetuo fluxioni obnoxiæ ſunt, & quaſi excrementorum cloacæ; & ideo curantur inciſione, quæ in fiſtula penetrante fit ſyringotomo. Sed prius oportet nos ex ſignis dignoſcere, an inteſtinum penetrent,an non. Dignoſcitur,quod penetrans fiſtula ſit, *ſi flatus per fiſtulam exterius exit*; *fæces item* per exterius orificium exeunt, quæ interdum ex colore, interdum ex odore in ſanie commiſtæ percipiuntur. *Præterea*,certum quoque ſignum fiſtulæ penetrantis eſt ſpecillus,qui immiſſus,*ſi maior portio, quam loci reſpondent, ingrediatur*. His certius ſignum eſt *vinum, aut dilutum infuſum per clyſterem, aut in fiſtulã,aut in anum,quod ex altero extremo exeat.* Omnium autem certiſſimum ſignum eſt, *ſi digitus index in anum immittatur, tum vero ſpecillus exterius per fiſtulæ orificium,ſi ſpecillus nudus digito occurrit*,iam exploratum eſt penetrare. Quod vbi certa res eſt, ſolemus digiti apice, & vngue quadamtenus circumciſo tenuem, argenteum, & flexibilem ſpecillum incuruare & inflectere,& per anum foras trahere;poſtea ad capulum rotundum ſericum filum alligare, & ſpecillum exterius trahere quouſque filum appareat,tum vtrumque fili extremum alligare, & quotidie ſtringere, ſic enim à filo ſerico quod

Signa fiſtulæ penetrantis.

Modus incidendi fiſtulas.

quod medium eſt, ſenſim eroditur, & inciditur. Sunt, qui ferrum pertimeſcant, & vniuerſi ſinus inciſionem à filo fieri expetant; quod non laudo, quia nimis moleſta & tarda eſt inciſio, & dolor aſſiduus, & longa curatio: Sed laudo, vt ſyringotomo incidatur totus fiſtulæ ductus, quæ inciſio fit cum ſyringotomo globulum ex altero extremo habente. Facta inciſione curatur vulnus iis, quæ carnem gignunt, & cicatricem incidunt.

Sed quæritur, *quomodo curanda ſit fiſtula, quæ exterius à tuberculo in cute oborto habeat originem, & verſus anum permeet, non tamen inteſtinum penetret, ſed ad vſque eius tunicam pertingat.* Quæritur, inquam, *quid ſit agendum, videlicet, an perforandum ſit, an non?* Diu ego veritus ſum perforare, & abſtinui à perforatione; ſed cum viderem per multas curationes vel fiſtulas non ſanari, vel quam pauciſſimas, & maxima cum difficultate ſanari, quod neque glutinaretur, neque carne repleretur vnquam fiſtula. Tandem quando prope anum ſpecillum pertingeret, perforaui inteſtinum, & ita proſpere ſucceſſit curatio: Idque feci fretus verbis & ſententia Hippocratis *in libro de hæmorrhoidibus* ita ſcribẽtis: *Rectum enim inteſtinum, & ſecans, & reſecans, & conſuens, & vrens, & putrefaciens, etiamſi grauiſſima hæc ſunt, nihil læſeris.* Vti autem veriſſimum Hippocratis dictum eſt, ita & illud pluſquam verum experientia confirmauit, quod inteſtinum rectum longe ſupra ab externo inſtrumento perforatum mortale fuit. Quod accidit cuidã ſacerdoti, probo & literato viro, qui cum aluum naturaliter haberet exſiccatam, & fæces obduratas, aliquando immiſſo intus baculo acuto facto, vt fæces traiiciendo foras eliceret,

Qua ratione curetur fiſtula à tuberculo exterius orta.

Hiſtoria.

T 5 rectum

rectum inteſtinum ſuperius perforauit, & ſpatio ſeptem circiter horarum ex vehementiſſimis doloribus obiit: quam punctionem cum à principio patiens celaret, nos eiuſmodi dolores, vt colicos curabamus; ſed confeſſione facta, nos poſtea mortuum diſſecuimus, & inteſtinum rectum verſus ſuam originem perforatum inuenimus.

De Hæmorrhoidibus.

CAPVT XCIV.

Propoſitio. DE hæmorrhoidibus agentes; non Chirurgiam tantum trademus, vt in aliis factum eſt, ſed primo naturalem hæmorrhoidum hiſtoriam præmittemus. Deinde quisnam vſus hæmorrhoidum in medicina ſit, explicabimus. Vltimo Chirurgiam adminiſtrabimus.

Hæmorrhoidum etymon. Ad primum quod attinet, Hæmorrhois eſt vox compoſia παρὰ τὸ αἷμα, quod *ſanguinem*, & ῥέω, quod *fluo* ſignificat, & ſanguinis fluxum, ſeu fluuium ſonat. Quod licet ad venas referatur ſanguinem fundentes, non tamen omnes venæ ſanguinem fundentes hoc nomine appellantur, ſed tantum Celſus, & Galenus *de theriaca ad Piſonem, cap.5.* venas ſedis, & vteri hæmorrhoidas appellarunt, forte per excellentiam ita nominantes, quod præ cæteris venæ, tum ani, tum vteri frequenter fundere ſanguinem ſoleant, vnde Celſus *lib.6.c.18.* idem affirmans, & loquens de venis ſedis dixit: *ora venarum tanquam ex capitibus quibuſdā ſurgentia, quæ ſæpe ſanguinem fundunt, hæmorrhoidas Græci* vocant. Et ſubiungit: *Idque etiam in ore vuluæ fæminarum incidere conſueuit.* Idem quoque ſenſit Paulus *l.3.c.59.*
Quo

Quo loco aduertendum, Galenum, Celſum, & Paulum potius ora venarum hæmorrhoidas appellare, quam venas, & merito, quia ex oris ſanguis effunditur: & quia eiuſmodi oræ ſanguinem ſæpe fundentes ſunt potiſſimum in vtere,&ſede,ideo in his tantum partibus hæmorrhoidas eſſe cenſuerũt. Cauſa autẽ,cur in ſede capita venarum aſſurgant, & intumeſcentes ſint,& ora aperiãtur,ſanguinemque effundant,duplex eſſe poteſt: *vna* eſt,quando natura à ſanguine craſſo irritata ad venarum capita propellit, & ora aperit: *Altera* vero cauſa explicatur ab Hippocrate *libello de hæmorrhoidibus* his verbis: *Cum bilis, aut pituita ad venas recti inteſtini decubuerit* (intelligatis vos bilem,quæ à poro felleo in inteſtina eructatur,& pituitam ſimiliter in ventriculo genitam,& quæ ad inteſtinũ rectum tranſmittitur) *& ex mora caleſit, & ſalſa redditur, vtraque ſanguinem qui in venis eſt, calefacit: caleſcentes autem venæ ex vicinis venis ſanguinem attrahũt,& vbi replentur,interna ſedis pars intumeſcit,& capita venarum ſupereminent, & partim dum à ſtercore exeunte comprimuntur, partim dum à coaceruato ſanguine coguntur, ſanguinem eiaculantur, atque hoc maxime quidem vna cum ſtercore, aliquando vero etiam ſine ſtercore.* Hæc ait Hipocrates. Nunc hæmorrhoidum differentiæ proponendæ ſunt.

Cauſa hæmorrhoidum in ſede.

Prima differentia hæmorrhoidum ea eſt, quia alij habent,alij non habent:quam differentiam poſuit primo Hippocrates,dum dixit: *Qui hæmorrhoidas habent,&c.* Et ex ipſa experientia,& rei natura elicitur. Quæ etiam differentia obſeruatur non ſolum in ſingularib. ſed etiam in vna magis,quam in alia regione. Vnde qui ſeptentrionalem plagam habitant,

Prima hæmorrhoidum differentia.

habitat, pauciſſimi ſolent hæmorrhoidas habere, contra qui meridionalem. Puto ego id prouenire ex frigiditate,& caliditate aëris ambientis,quæ in illis quidem venarum ora aſtringit,in his vero humores,& ſanguinem exurit, funditque, & ora venarum aperit.
2. *Secunda* differentia ſit illa, quam Paulus innuit *l.3.c.59.*item Aëtius *l.14.c.5.* & ante ipſum Galenus *in Iſagogicis introductionibus*, quod aliæ hæmorrhoides ſint,cæcæ, ſeu obcæcatæ, aliæ apparentes,&apertæ. Apparētes notæ ſunt,etenim ſunt venarum ora hiantia,&aperta. Cæcæ vero,ſeu obcæcatæ ſunt, vt puto, quarum alias ora aperta fuere, nunc vero obcæcata ſunt, & clauſa, etenim eius,qui nunquam hæmorrhoidas habuit, improprie dicimus cæcas eſſe:Ideo Aëtius cæcas hęmorrhoidas appellauit ſemper intumeſcentes,nihil aut
3. parum admodum excernentes. *Tertia* differentia eſt,quia hæmorrhoides, aliæ ſunt,quæ ſanguinem fundunt,& tumidæ non ſunt, aliæ ſunt, quæ ſanguidem fundunt,& tument. Quæ non tumēt,ſunt veræ,& inculpatæ,ſi modo moderatæ fluant. Quæ vero tument, ſignum eſt non omnem ſanguinem emittere,ſed craſſum in ſe continere. Rurſus hæmorrhoidum,quæ cæcæ ſunt,&tument,aliæ ichores effundunt,aliæ ſaniem;quæ ſaniem, ſunt exulceratæ, quæ vero ichores excoriatæ non ſunt, ſed ex poroſitatibus propter intumeſcētiam adapertis fluunt,ideoque in nixu in egerendis fæcibus ichores effunduntur. Alias quoque hæmorrhoidum differentias, videlicet quinque adhuc propoſuit Galenus *in lib.definitionum medic.*quæ à magnitudine,multitudine,figura,loco,& conſtitutione deſumuntur. *A magnitudine*,cum aliæ magnæ ſint,aliæ paruæ,

Aliæ hæmorrhoidum differentiæ.

paruæ, aliæ mediæ. *A multitudine*, cum plures in aliis oræ hiantes, in aliis pauciores habeantur. *A figura*, quod nonnullæ anguſtæ, quædam latæ ſint baſi. Item quædam vuæ acinum referant tum figura, tum magnitudine, tum atro colore. *A loco*, quando aliæ in ano, quædam in ſphynctere, id eſt, ſtrictore, aliæ in recto ſunt inteſtino. *A conſtitutione*, quoniam aliæ mites ſunt, aliæ malignæ, carcinodes dictæ, & præterea aliæ gangrænoſæ, aliæ non. His propoſitis hæmorrhoidum varietatibus, & differentiis, ea poſtremo proponenda eſt, vt ſciamus, hæmorrhoidas alias quidem fieri à vena caua portæ ſeu lienis, alias à vena caua. A vena lienis hæmorrhoidas fieri omnes tum antiqui, tum recentiores teſtantur, & ipſa Anatome confirmat, quæ commonſtrat à vena lienis à porta deducta propaginem effatu dignam recta deorſum ad rectum inteſtinum produci, & retro magis ad coccygem in ipſum inſeri, & propagari: At à vena caua, hoc eſt; à propaginibus venæ cauæ, quæ in magna cauitate ab oſſe ſacro, & coxendice efformata producuntur, duo effatu digni rami antiquis ignoti, ad anum propagantur, vnus à dextra, alter à ſiniſtra parte, qui per inteſtini, & ſedis muſculos diſſeminantur, & venas, & ipſi conſtituunt hæmorrhoidales ſanguinem fundentes: & non ſine ratione ſanguinem fundunt. Nam venarum rectitudo primo confert, inde ſanguis ſuo pondere illuc influens, ac deſcendens venas implet, ac diſtendit, poſtea ſequitur muſculorum motus, qui conſtringendo exprimit, tum dilatatio inteſtini, & muſculi à fæcibus ſuccedit. Omitto Hipocratis rationes *ſuperius* adductas. Quæ omnia aperiri ora venarum cogunt, & vtilem profuſionem promo

Alia hæmorrhoidum differentia ab origine, & propagine venarum ſumpta.

promouent ad morbos, tum præcauendos, tum debellandos.

Sed antequam id diſquiramus, videlicet quomodo hæmorrhoides morbos tum arceant, tum curent, non incommodum eſt, ante omnia duarum propoſitarum venarum hiſtoriam exacte recenſere. Venæ hæmorrhoidales, quæ potius vaſa hæmorrhoidalia dici deberent, quod venæ à caua deductæ comitem habeant arteriam, non tamen ab antiquis vaſa, ſed venæ dictæ ſũt hæmorrhoidales, quod vt iopinor vena hæmorrhoidalis lienis arteriam non habet adiunctam. Vel potius dicamus, quia venarum ora non difficulter aperiantur, & ſanguinem fundant: arteriarum vero aut nequaquam, aut maxima cum difficultate, quia arteriæ corpus durum eſt, & ora aſtricta ſunt, tum vero arterialis ſanguis vacuatione non indiget, cum raro quantitate, aut qualitate peccet, vt venarum ſanguis, ideo eum natura quaſi theſaurum ſibi conſeruat. Hic igitur venarum ſanguis hoc ſane modo primum à porta ad ſedem deriuatur. Etenim à magno portæ ramo, qui ad lienem fertur, quaſi ab eius medietate propago effatu digna oritur, & recta per meſenterium ad rectum deſcendit inteſtinum, quæ longe ſupra in ipſum pertingit, & diſcurrit, quam ad vltima inteſtini labra finiatur. Vltimo oris ſuis terminum in inteſtinis finẽ habet, multis, non tamen in totum exiguis propaginibus, præſertim cum tument, & ſanguinem fundunt. At alia vaſa hoc ſane modo à caua vena, & magna arteria ad anum deducũtur. Etenim à magna vtriuſque bifurcatione, (vt ſic loquar) in vltimis lumborum vertebris facta, duo maximi rami hinc inde,

Hiſtoria, & propago venarum hæmorrhoidalium.

inde vnus, tum venæ, tum arteriæ in cura propagantur, in qua parte priuatim arteria venæ ſuperſtat: ab his duæ effatu dignæ propagines producuntur, & ambæ oblique ad rectum inteſtinum, non tamen in eius corpus inſeruntur, ſed in muſculum ipſum cingens inteſtinum, ſphinctera dictum, applicantur, & per ipſum diſcurrunt; poſtea adhuc exterius excurrentes, podicem, & alium ſphinctera cutaceum, & ipſam etiam cutem intertexunt, atque in hæc finiũt. Podex enim, ſeu anus, hoc eſt, exterior annuli, ſeu ani pars ex muſculo, & cute conſtat, vtraque pars tenuiſſima eſt. Nam muſculus ex tenuiſſimis membranæ carnoſæ fibris in orbem ad podicem circumductis conflatur, cutis autem propemodum labiorum cutem imitatur. Tenuiſſima autem oportuit eſſe hæc duo corpora, alioqui aſtringi ad amuſſim non poſſent: atque cum hic ſphincter ſuperficialis muſculus coniunctionem habeat cum muſculo alio ſphinctere interno, qui exterius inteſtinum obuoluit, fit, vt propoſitæ venæ cauæ propagines, quæ ad internum ſphinctera prius pertingunt, etiam ad reliquũ podicem exterius perueniant, ex quo ſequitur, vt ſanguis omnis vtriuſque ſphincteris & cutis, venę cauæ sãguis ſit, & externæ hęmorrhoides iure appellari poſſint, quod in exteriori ſuperficie appareant, & finiant. Contra qui à vena lienis ad inteſtini corpus influit, & ipſum irrigat, omnis venæ portæ ſanguis ſit, tum vero hæmorrhoidales venæ internæ hæmorrhoides iure debeant appellari, quod ad inteſtini oram perueniant, quam non ita prompte, niſi digitis eam exterius trahendo, conſpicias.

Compoſitio podicis.

Duæ

Venæ hæmorrhoides duæ. Duæ autem ſunt hæmorrhoidales venæ, videlicet à porta, & caua deductæ, propter eam cauſam, quoniam vſus venarum, quæ in ſede ſunt, generaliter iidem ſunt, qui aliarum venarum, videl. ad partes ſanguine enutriẽdas. Et quia in ſede duæ ſunt partes ab inuicem multo differentes, craſſum inteſtinum & muſculi, quæ anum conſtituũt: Nam quamuis Galenus tres partes in ſede conſtituat, anum, inteſtinum, & ſphinctera muſculum, quia tamen per anum forte muſculũ in ſuperficie poſitum tenuem, & coriaceum, ipſum quoque ſphinctera intellexit, propterea vere dictum eſt, in ſede duas partes notare: quas diuerſo ſanguine nutrire natura conſueuit. Nam inteſtinum craſſum, vti omnia in abdomine, & à peritonæo membra contenta & concluſa, tanquam primæ & infimæ, animæ vegetal nimirum, famulantia, à portæ ramis, & ſanguine nimirum chyloſo, neque ita puro, nutriuntur. Muſculi vero omnes, & cutis, tanquam perfectori organa, nimirum ſentienti mouentique animæ famulantia, à caua nutriuntur, nempe ſanguine defæcato & puro, vt cæteræ corporis partes. Propterea conſentaneum erat in ſede duplex genus venarum conſtituere, & portæ, & cauæ.

Duæ tantum partes ani.

Non omnia membra in abdomine à peritonæo concludi. Notandum autem eſt, quod rarum vobis videbitur, quod etiam Galeni doctrinæ non conſentire apparet, qui omnia membra in abdomine contenta, peritonæo obduci voluit, v ventriculum, inteſtina, iecur, fellis veſicam lienem, omentum, meſenterium, renes, veſicam, vterum, vaſa, & ſi quæ aliæ ſunt in infimo ventre contentæ partes, cum tamen hoc verum non ſit. Sed rei veritas ſic ſe habet, quo

omni

omnia membra in abdomine contenta, quæ à porta venas habent, & ab ea nutriuntur, tantum à peritonæo comprehenduntur: quæ vero à cauo, extra peritonæum ſunt, etiamſi in abdomine contineantur. Quocirca renes, qui à caua per emulgentes, & vterus, qui à caua, quæ apud os ſacrum, & veſica, omnia, inquam, hæc à peritonæo non cõcluduntur. Id quod non difficulter experiemini, ſi peritonæi ſeparationẽ à ſubiectis partibus ex Anatome ipſis digitis tẽtabitis, liquido enim apparebit renes, & alia ſub peritonæo non conſiſtere. Quæ ſi vera ſunt, nil mirum ſi in imo ventre, & recto inteſtino duas hæmorrhoidales venas conſtituamus, portæ & cauæ, poſteaquam & aliæ partes in hoc infimo ventre contentæ, etiam & à porta, & à caua venas ſortitæ ſunt, non tamen pari ratione omnes. Nam renes ita à caua venas ſortiuntur, vt à porta nequaquam recipiant. At rectum inteſtinum primo intuitu videtur tum à porta, tum à caua venas admittere: quod tamen verum non eſt, quia vena hæmorrhoidalis à porta ad inteſtinum ſolum defertur, à caua vero ad ſolos muſculos, vti *paulo ſupra* dictum eſt.

Partes ani à caua nutrita.

Itaque ad rem reuertentes, duplex genus venarum hæmorrhoidalium conſtituere oportet, portæ & cauę. Et quia ani partes, quæ à caua nutriũtur, & numero plures, & mole maiores ſunt; etenim quatuor ſunt muſculi, vnus ſphincter, qui craſſius eſt, & in orbem cingit inteſtinum, & alij duo, hinc inde vnus, inteſtinum attollentes, & quartus cutaneus anum conſtringens: hinc factum eſt, vt venæ à caua deductæ duæ ſint, à porta vero vna tantum & à lateribus primæ producantur, qua hinc

Cur venæ ſedis duorum ſint generum.

inde muſculi ſunt. Et quia muſculi nobiliores partes ſunt, ideo arteriam adiunctam habent, ignobiliores vero, vt inteſtinum, arteria ſunt deſtitutæ, vti etiam plantæ hac eadem anima præditæ. Patet igitur, cur venæ in ſede duorum ſint generum, portæ ſcil. & cauæ, & cur vna à vena porta, duæ vero à caua ſint tranſmiſſæ, & quæ à caua hinc inde poſitæ ſint, quæ vero à porta retro magis, denique quæ à porta arteria deſtituatur, quæ vero à caua arterias habeant.

Ex qua hæmorrhoidum hiſtoria, & venæ cauæ noua hæmorrhoidum cognitione & notitia, multa licet tanquam corollaria colligere, & veterum decretis adiicere: videl. venas hæmorrhoidales duplices eſſe, portæ & cauæ, vtraſq; autem ad ſedem pertingere ac propagari: ſed portæ hæmorrhoidas
1. ad inteſtinum potiſſimum deduci, cauæ vero ma-
2. gis ad ſedis muſculos, quod eſt *ſecundum corollariũ.*
3. *Tertio*, portæ hæmorrhoidas retro primum inteſtinum ingredi, inde per totum diſſeminari, cauæ vero ad latera primum porrigi, inde per ambos
4. ſphincteres muſculos progredi & incedere. *Quarto*, ſanguinem à portæ hæmorrhoidibus exeuntem craſſum eſſe, nigrum, & fæculentum, à cauæ vero nonnunquam imo ſæpe tenuiorem & rubicundio-
5. rem apparere. Propter quam cauſam *quinto* elicitur, videlicet inſignes ſanguinis hæmorrhoidalis profuſiones maiores fieri è venis cauæ, quam à venis portæ, ideoque priores cum maiori periculo euenire, quod maiores & plures ſint rami cauæ ad ſedem delati & diſſeminati, quam portæ, & præterea prope cauæ grandiores ramos poſiti.
6. *Sexto* elicitur, hæmorrhoidas portæ ſubuenire morbis

morbis à ſanguine melancholico propter communionem procreatis, cauæ vero cæteris aliis. Item vbi craſſum, & fæculentum ſanguinem exire videris, à vena lienis, vbi vero rubicundiorem, à caua venire non perperam iudicabis. 7.
Vltimo licebit quoque aliquid colligere circa hirudinum applicationem, videlicet vtilem, quinimo variam futuram: Nam ſi intentio eſt melancholicum ſanguinem educere à vena lienis, tum retro ſpinam, & coccygem verſus, tum intus magis ad inteſtinum applicare hirudines oportet, quo eiuſmodi venæ propagantur: Si vero alium quemquam à caua vena, tum à lateribus, tum ſuperficie tenus, vbi venæ eiuſmodi ſunt, applicandæ erunt. Quibus ita de hæmorroidibus, tamquam ad naturalem hiſtoriam pertinentibus, exploratis, nunc quis vſus hæmorrhoidum in medecina ſit, & quomodo faciant ad morbos tum præcauendos, tum debellandos, inquirendum. 8.

Naturã hæmorrhoidibus abuti. Propoſitio.

Certum eſt, hæmorrhoidibus abuti naturam paſſim ad ſanguinem expurgandum, vt ſi quid praui, aut immoderati in ſanguine inſit, tum in portæ vena, tum in caua extra corpus tranſmittatur, atque ita oris venarum adapertis hæmorrhoides fiant. Quam porro expurgationem non per aliam partem, quam per anum commodius efficere natura poterat, tamquam per eam, quæ ab ipſa natura ceu ſentina & cloaqua omnium excrementorũ conſtituta eſt, vt propterea non ſit mirandum, ſi venarum oris adapertis, nonnulli inculpata fruantur ſanitate, nonnulli à grauiſſimis morbis tum liberentur, tum præſeruentur, vt dicit Galenus. Itaq; hoc in præſentia diſquirere circa propoſitas venas

Propoſitio.

opportunum eſt, nimirum quomodo, & quibus conferant, & ad ſanitatem conſeruandam, & ad morbos tum curandos, tum præcauendos propoſitarum venarum tum apertio, tum occluſio. Nam ſi aperiantur, vbi ſanguis in corpore eſt vitioſus, aut immoderatus, ſanum corpus degit, ſi occludantur, vbi ſanguis in venis purus eſt, bonus, & moderatus, ſanitas ſimiliter conſequitur, contra fit ſi contrarium accidat: ſi itidem aperiantur, cum morbus adeſt, aut expectetur, ſanitatem pollicentur, ſi vero tunc occludantur, morbum præſentem auctum iri, & imminentem venturum certum eſt: propterea Galenus *in libro de curat. per ſang. miſ.* aduerſus Eraſiſtratum *capite* 5. dixit, hæmorrhoidas ſeruare hominem ſanum, cuius rei ratio 3. *de hum. & 6. de morb. vulg. com.* 3. ab ipſo affertur, quia per hæmorrhoidas ſuperuacui humores expurgantur. Ideoque Hippocrates 3. *de humoribus* dixit, *qui hæmorrhoidas habent, nullis tandem morbis corripi poſſe*: propterea, quod ſi maximus morborum prouentus ex ſanguine, & humoribus, qui in venis ſunt, prouenit, venæ autem duæ tantum in corpore ſint, porta, & caua, ſi per hæmorrhoidas vtraque expurgatur, cum ambæ ad ſedem concurrant, omnino vniuerſum corpus expurgabitur ex vtraque, & ita corpus nullis corripietur morbis, vt dicit Hippocrates.

Hæmorrhoidum vtilitas.

Vt autem hæc omnia luce meridiana clariora ſint, & vobis perſpecta, & ſimul quibus morbis hæmorrhoides conferant, vnum ante omnia vos addiſcere conuenit, & memoriæ mandare, videlicet priſcos auctores nullam habuiſſe notitiam venarum hæmorrhoidalium in ſede, quæ à caua proueniunt

Priſci hæmorrhoides à caua ignorarunt.

niunt. Quod veriſſimum eſſe patet ex eorum au-
ctoritatibus , quæ omnes tantummodo venam,
quæ a ramo lienis fertur ad inteſtinum,à qua ſan-
guis craſſus , & melancholicus expurgatur , reſpi-
ciunt. *Vna* Galeni auctoritas eſt 6. *Aphoriſ.* 12. *&* *Prima authoritas.*
47. *Per hæmmorrhoidas hepatis materia fæculenta vi-*
tioſa expurgatur. Secunda, in hæmorrhoidas atram 2.
bilem deſcendere, *ſecundo ad Glauc.* teſtatur , & ob
hanc cauſam dixit , naturam vas quoddam pecu-
liare à vena lienis ad anum produxiſſe, per quod
atra bilis,& omnino ſanguis craſſus, & melancho-
licus euacuatur. *Tertia* 4. *Aphor.* 21. *&* 25. Hæmor- 3.
rhoides ſunt maximum remedium melancholiæ,
ita vt ipſam etiam futuram prohibeant. Idem quo-
que dixit 9. *de morb. vulg. com.* 3. & eſt *quarta* au-
ctoritas. *Quinta, Hæmorrhoides ſuperuenientes atra* 4.
bile vexato bonum. 6. *Aphoriſ.* 11. idem 21. *&* 48. 5.
Sexta, Hæmorrhois ſanat atram bilem,& lienem indu- 6.
ratum, ſexto in ſextum de morb. vulg. com. 8. *Septima,* 7.
melancholia fit ex atra bile ſicuti hæmorrhoides, quando
ad venas, quæ in ſede ſunt, cumulatius decumbit 3.
Aphoriſ. 30. *Octaua, Atrabilariis cum phrenitide oc-* 8.
cupatis, ſi hæmorrhoides oboriantur, bonum eſt, in libro
de indicationibus, car. 398. Et breuiter , ſi Hippo-
cratis, Galeni, & veterum volumina accurate vol-
uantur , nihil amplius inueniemus. Illud tamen
inficiandum non eſt, priſcos ab ipſa experientia
inductos, nonnunquam feciſſe de morbis mentio-
nem , qui ab hæmorrhoidibus ſanantur, aut præ-
cauentur, quorum cauſa abſtruſa illis eſt , cum
ignorent hæmorroidales venas cauæ, vt eſt aucto-
ritas Hippocratis 3. *libro de humor. &* 6. *de morb.*
vulg. vtrobiq; com. 3. *Qui hæmorrhoidas habent, ij neque*

Veteres morborũ per hæmorrhoidas ſanari ſolitorum paſſim mentionẽ faciunt ignorata cauſa.

dolore lateris, neque pulmonis inflammatione, neque furunculis, neque phagedæna, neque terminthis, neque lepra, neque forte aliis corripiuntur. Neque enim vllam communionem hæmorrhoides portæ cum pectore habent, & cum pleuritide, & peripneumonia. Similiter cum dicit Hippocrates 6. *Aphoriſ.* 11. *hæmorrhoides ſuperuenientes renum paſſionibus, bonum:* peto, quid renibus cum vena lienis? Neque obſtat, Galenum *in Commento* dicere, per hæmorrhoidas craſſum ſanguinem euacuari, qui nephritim facit, quoniam craſſus ille ſanguis ex vena caua per hæmorrhoidas expurgatur, cum qua cõmunionem, & rectum, ac propinquum habet ductum, nequaquã ex portæ vena, quæ lõginqua eſt neq; cum ea ſocietatem habet vllam. Vnde hoc loco ita Galenũ excuſare licebit, ſicuti excuſauimus, cum Pleuritidem expurgari per vrinã docuit per læues arterias, cor, & magnam arteriam, cum commodiorem viã, tutiorem, & faciliorem ignoraret, quæ eſt per venam ſine pari recta ad emulgentes propagatam, & pertuſam. Similiter ſi hæmorrhoidas febres ſanare paſſim dicant omnes, & id quoque experiẽtia quotidie cõprobemus, ac videamus quomodo ex prædicta vena lienis ſanentur, intelligere non poſſumus. Denique ſi Hippocrates & Galenus 6. *de morbis vulg.* & 6. *Aphoriſ.* & *alibi paſſim* dicunt, *varices furorem curare, aut varices & hæmorrhoidas inſaniæ ſuperuenientes, inſaniæ ſolutionem ſequi:* certe quomodo à vena lienis natura per varices, quæ in cruribus, & coxis ſunt, atram bilem tranſmittat, non licet ita facile aſſequi, ſi modo veriſſimum eſſe ſupponamus, venam portæ cum vena caua cõmunionem nullã habere per magnos earum truncos.

At

At nos, qui iã callemus hæmorrhoidas venæ cauæ, iam promptiſſime poſſumus cauſam reddere, cur hæmorrhoides curent tum Pleuritidem, tum Peripneumoniam, tum Renum paſſiones, tum Febres, tum deniq; alias pleraſque affectiones, & præterea quomodo varices atram bilem à capite reuellendo furorem ſanent, quod euenit propter maximam communionem, quam ſedis venæ habent cum caua, cum ab ipſa oriantur, & prope magnos venæ cauæ taros ſint. Similiter crurum coxarumque varices omnes à vena caua prodeunt, neque vllam cum porta habent colligantiam. *Qua ratione varices furorem ſanent.*

Quoniam vero hæmorrhoides interdum ſanitatis cauſa ſunt, interdum morborum, non nunquam etiam mortis, ex Galeno propterea videre eſt, propter quas cauſas hæc eueniant. Eueniunt autem proculdubio, quia vel fluunt, vel non fluunt, & ſi fluũt, vel moderate, vel immoderate: ſi vero non fluunt, vel non fluunt naturaliter, vel quia ſupprimuntur: nam ſi erunt, & moderate, ſanitatis cauſa ſunt. Ideoque dixit Galenus *libro de venæ ſect. aduerſus Eraſiſtr. c. 5. Venæ hæmorrhoidales ſanguinem fundentes ſeruant hominem ſanum.* Quod ſi immoderate fluant, morborum cauſa ſunt, interdum etiam mortis. Idcirco Galenus *in libro de curat. per ſang. miſ. c.* 10. dixit: *Quippe cum hæmorrhoidũ euacuationem vereamur, ne in tantam euadat immoderationem, vt hominem vel protinus interimat, vel aquæ inter cutem obnoxium, aut cachexiæ,* hoc eſt, mali habitus, *reddat.* Addit Aetius *lib. 14. c. 5.* hæmorrhoidas cum deformitatem, tum vitam miſeram, tum interdum mortem afferre: *diformitatem*, quia nimia inanitione vniuerſum corpus decoloratur, *vitam miſeram*, quo- *Cõmodorum, & incõmodorum ex hæmorrhoidibus cauſa.*

niam perpetuæ imbecillitati occurrendum eſt, *mortem*, quia iecinore affecto aqua inter cutem ſuperuenit. Quod ſi non fluant, vel non fluunt, quia naturale alicui ſit non fluere, quod ſcilicet ſanguis neque qualitate peccet, neque quantitate immodicus ſit, tuncque ſanus degit homo, etiamſi venæ ſedis apertæ non ſint. Vti plurimos videmus ſanos degere ſine vllo hæmorrhoidum effluxu. Quod ſi non fluant, quia aut curatæ, aut ſuppreſſæ ſint, & cæcæ redditæ, in eo caſu morbi expectandi ſunt. Vnde Hippocrates *quarto de morb. popularibus ad finem* dicit, quod Alcippus, cum hæmorrhoidas haberet, curatus inſaniit. Ideoque Galenus 4. *Aphor.* 25. formidat vtramque immoderationem, ſiue ſupra modum ſanguis excernatur, ſiue ex toto ſupprimatur, propterea factum eſt, vt ſuppreſſis hæmorrhoidibus, vel ſcirrhus lienis ſit obortus, vel melancholia, vel febris, vel renum dolores, vel alia. Ideoq; Hippocrates in curatione hæmorrhoidum præcipiebat vnam eſſe apertã relinquendam. Cum vero Galenus ex Hippocrate vtramque immoderationem ſuſpectam habuerit, videlicet ſuppreſſionem, & nimiam euacuationem; ideo 4. *Aphoriſ.* 25. dixit non eſſe aſſuefaciendum ei, quæ fit per hæmorrhoidas, euacuationi. Ex quibus Galeni verbis vidi aliquos Medicos ita formidare vſum hirudinum, & ſanguinis euacuationis ex hæmorrhoidibus, vt non ſolum rariſſime hirudines affigant, vbi hæmorrhoides innatæ ſunt, neque fluunt, aut parce, ſed etiam vbi patiens nunquam eas venas aut turgidas, aut fluentes habuerit, nullo modo admittant: dicentes hanc Galeni fuiſſe ſententiam, non eſſe aſſuefaciendum ei,

Non eſt aſſuefaciendum euacuationi per hæmorrhoidas.

quæ

quæ fit per hæmorrhoidas euacuationi. Vnde quæſtio hoc loco exoritur ad praxim & ſalutem ægrotantium maximè pertinens, *Vtrum patiens, qui hæmorrhoidas in ſedis partibus numquam habuerit, hoc eſt, cui neque ſanguis fluxerit, neque tumidæ fuerint venæ ſedis, Medicus debeat per hirudines appoſitas eam euacuationem tentare in morbis curandis, vt puta in melãcholia, pleuritide, peripneumonia, capitis dolore, febribus, liene affecto, renum paſſionibus, & aliis affectionibus ab Hippocrate, & Galeno memoratis.* Solutionẽ huius dubij ex Galeno petamus, qui 4. *Aphoriſm. in com.* hæc habet; *ſanguis ſupra, id eſt, per os excretus, qualiſcumque fuerit, malum; infra vero, id eſt, per hæmorrhoidas, bonum, quando nigra euacuantur,* hoc eſt, quando hominis natura multum talem accumulauerit ſanguinem, aliter autem non eſt aſſuefaciendum ei, quæ fit per hæmorrhoidas euacuationi, vt quæ periculoſam habeat vtramque immoderantiam ſiue ſupra modum ſanguis excernatur, ſiue ex toto ſupprimatur: cauſa huius à Galeno redditur *in libro de curandi ratione per ſanguinis miſ. cap.* 19. vbi habet: *Quippe cum hæmorrhoidum euacuationem vereamur, ne in tantam euadat immoderationem, vt hominem vel protinus interimat, vel aquæ inter cutem obnoxium, aut cachexiæ,* hoc eſt, *mali habitus, reddat.* Ex his Galeni verbis clare explicatur, ſanguinem melancholicum in corpore cumulatum per hæmorrhoidas eſſe euacuandum, neque hac in re Galenus vllam ponit diſtinctionem, ſiue ſint, ſiue non ſint innatæ hæmorroides. Huic rei rationes quoque aſtipulantur. *Prima* ratio, *Natura per hæmorroidas ſolet ſanguinem euacuare, & cum euacuat, homines à melancholia liberat, & lienem in-*

Vtrum nõ aſſuefacto aperiendæ ſint hæmorrhoides.

Solutio ex Galeno.

Prima ratio, quod ſãguis melancholicus debeat per hæmorrhoidas euacuari.

duratum ſanat, & neque pleuritide, neque peripneumonia, neque aliis corripi poteſt: Ergo omnino promouẽda, & inuitanda natura eſt ad hanc euacuationem efficiendam.
2. *Secunda, natura conſtruxit vas, imo vaſa huic muneri deputata, quæ vbi munere ſuo funguntur, ſanum degit corpus; Ergo cum munere ſuo non funguntur, neque ſanguinem euacuant, eſt aperiendum, exiſtente materia*
3. *in corpore noxia, quod ſupponẽdum perpetuo eſt. Tertia, euacuationes, quæ fiunt aut à natura, aut à Medico, quotieſcumque adeſt materia noxia, ſunt bonæ, quia morbos*
4. *tollunt*, per Galienum *ex lib. de conſuet. c. 5. Quarta, ſi non ſunt aperiendæ venæ hæmorrhoidales, quando homo multum ſanguinem melancholicum cumulauit, & tumore duro lienis, aut melancholia, aut ſimilibus afficiatur, neque etiam in aliis morbis eſt aut ſecanda vena, aut medicamentũ purgans exhibẽdum, aut tale aliquid præſtandum, quia par ratio eſt.* Quin imo illud aſſeuerâter aio, quod maior ratio eſt, vt euacuetur ſanguis per hæmorrhoidas, quã per venam ſectã: & quod *ſi non licet aperire hæmorrhoidas, minus licet venã cubiti aperire:* ratio eſt, *quia natura recte operans in morbis ex ſe aperit hæmorroidas, nunquã autem ex ſe aperit venam*
5. *brachij.* Item *ſi natura ex Hippocr. eſt morborum medicatrix, & iis quidem medetur & curat adapertis venis ſedis, raro aliis, & nos quoque potius has quã alias ape-*
6. *rire debemus.* Demum, *ſi natura naſi venas aut frõtis, quamquã rariſſime aperiens, capitis dolorem è veſtigio ſedat. Item ſi in crure varicem aperiens melancholiam tollit; multo magis aperiens hæmorrhoidales venas, quas paſſim ſolet aperire, morbos ſicuti ipſa, ſic & nos curabimus.* Vltimo loco, vnũ audeo adiicere, quod admiratione dignũ iudicabitis, nimirũ *cum hæmorrhoides venæ cauæ nouum ſit inuentũ, ideo nouæ erunt omnia, quæ* *Alia ratio.*

ex

ex his conſequuntur: præcipue autẽ vnum, videlicet *ſanguinis euacuationẽ ex hæmorrhoidibus conferre magis malignis febribus quam venæ ſectionẽ ex brachio.* Quod etſi paradoxũ prima facie videtur, ratio tamen huic aſtipulatur; *quia in malignis febribus putredo eſt in vaſis maioribus, vt conſtat apud omnes; at venæ hæmorrhoidales magis ſunt vicinæ venæ cauæ, vbi maxima eſt, in lumbis, & ad os ſacrum, quam in brachio*, vbi longius abſunt à maioribus ramis, vtputa axillaribus, & venæ cauæ trunco: ergo magis loco putredinis ſubueniunt. Sed quod appareat interdũ non ſubuenire, & exiguum profectum cõmonſtrare, ea cauſa eſt, quod forte antiquorum tantum conſuetudinem inſequentes, qui ignorantes venas ſedis à caua prognatas, alias vſurparunt, quæ in artubus ſunt: Vel forte quia magis apparentes, & ſectioni magis obuiæ artuum venæ ſint: Vel tertio, quia non ea ſanguinis quãtitas ex venis hæmorrhoidalibus extrahatur, quæ ex artubus, quæ vltima cauſa in culpam Medicorum eſt reiicienda, qui ſi vellent, ex hęmorrhoidibus tantundem ſanguinis emitterent, idque cum euidentiſſima vtilitate. Quemadmodum non ſemel, ſed iterum, ac ſæpius mihi in praxi obtigit: præcipue autem in nobili muliere, quæ cum ante quinque annos bis concepiſſet, & puellas duas peperiſſet, tum menſibus magna ex parte deficientibus ceſſauit à concipiendo: quam cum curarem, & mane hæmorrhoidas per hirudines aperirem, à prandio cum ſoli ſe dorſo ad dealbandos capillos exponeret, copioſum ſanguinis hæmorrhoidalis profluuiũ ſuperuenit, & ab ea hora menſtruæ purgationes ſufficientes apparuere, & quater concepit, & quatuor maſculos filios pepe

Cur euacuatio per hæmorrhoidas magis conferat ad febres malignas, quã venæ ſectio.

Hiſtoria.

peperit. Quam hiſtoriam *paulò infra* latius proſequar. Id quod etiam confirmari poteſt ex menſtrua ſanguinis purgatione, quæ fit per venas hæmorrhoidibus venæ cauæ vicinas, quæ ideo omnibus morbis muliebribus ſuccurrunt, & ipſas ſanas conſeruant. Quod ſi Galenus dixit, *non eſſe aſſuefaciendum ei, quæ fit per hæmorrhoidas, euacuationi*; Huic reſpondetur, hanc Galeni auctoritatem nihil obſtare, quia Galenus ex Hippocratis ſentẽtia duo dicit: *Alterum*, quod cum hominis natura multum ſanguinem craſſum, nigrum, & melancholicum cumulauerit, tunc bonum eſſe ſanguinem per hæmorrhoidas euacuare: Aliter, hoc eſt, quando hominis natura talis eſt, vt ſanguinem craſſum non cumulet, tunc, inquit Galenus, non eſt aſſuefaciendum ei, quæ fit per hæmorroidas, euacuationi. Reddit rationem Galenus; quia Hippocrates habet, periculoſam eſſe vtramque immoderationem, ſiue ſupra modum ſanguis excernatur, ſiue ex toto ſupprimatur. Quorum verborum ſenſus eſt; quia ſi aſſuefacimus aliquem, qui natura non cumulet ſanguinem melancholicum, euacuationi ſanguinis per hæmorrhoidas, alterum duorum poteſt ſequi in progreſſu ex hac conſuetudine; vel quia nimis excernatur; vel ex toto ſupprimatur; vtrumque autem exceſſum periculoſum habet Hippocrates in iam facta conſuetudine. Qui ſane locus noſtram confirmat opinionem, quoniam nos, ſi verbi gratia, lien ſit induratus, aut aliquis melancholia laboret, neque habeat, neque etiam vnquam habuerit hæmorroidas innatas, volumus eſſe aperiendas hæmorrhoidas cum Galeno *loco citato*; quia cum ſupponamus materiam

Galeni locus explicatur.

teriam noxiam eſſe in corpore cumulatam, igitur ex Galeno aperiendæ ſunt, & corpus eſt aſſuefaciendum huic euacuationi. At cum corpus natura non ſit, vt talem ſanguinem cumulet, neque etiam nos volumus, eſſe aſſuefaciendum corpus huic euacuationi, ne quandoque ad alterum duorum deueniatur, vel ad nimiam excretionem, vel ad integram ſuppreſſionem. Quomodo autem vna eademque cauſa, nimirum vna aſſuetudo euacuationi per hæmorrhoidas, poſſit contrarios producere effectus, videlicet aut nimiam excretionẽ, aut perfectam ſuppreſſionem, non eſt difficile aſſignare: Etenim ad nimiam excretionem deuenitur ex frequentibus actibus contractam, & incitatam; ad abſolutam autem ſuppreſſionem, quæ poteſt contingere, quia ex nimia ſanguinis euacuatione vaſa exinanita in ſe ipſa concidant, & hac ratione ex toto ſupprimatur. Quoniam vero Galenus nullam habens cognitionem hæmorrhoidum venæ cauæ, ideo ſemper reſpexit affectiones à melancholia prouenientes, & ſanguinem melancholicum à ramo lienis ad ſedem tranſmiſſum, quem voluit eſſe per hæmorroidas euacuandum, vbi ſcilicet cumulatus in corpore eſt. Nos vero, qui ſcimus, *hæmorroidas duplices eſſe, & portæ, & cauæ*, adiicere oportet morbos à venæ cauæ ſanguine prouenientes, quibus ſuccurrere hæmorrhoides poſſunt, videlicet vbi ſanguis in caua vena exiſtens immoderatus eſt, ita vt aut quantitate, aut qualitate peccet. Vnde Galenus 6. *Aphoriſm.* 47. dicit, per hæmorrhoidas excerni partem vitioſi ſanguinis, qui ſi per ſe non fluat, eſt euacuandus per hirudines appoſitas; ſic enim corpus ſanum conſeruabi

Quomodo eadẽ cauſa cõtrarios effectus producat.

Hæmorrhoides venæ cauæ in viris vteri hæmorrhoidibus comparãtur.

ſeruabitur. Nam ſi duæ tantum in corpore venæ ſunt, quarum ſanguis ſi probus eſt, homo inculpata fruitur ſanitate, porta, & caua, & vtramque habeamus in ſede ſanguinem prauum expurgantem, omnino ex iis ſanitatem totius corporis reſultare neceſſe eſt. Neque incommodum erit cauæ venæ hæmorrhoidas in viro, menſtruis mulierum, ſeu hæmorrhoidibus vteri in mulieribus, cum & ipſæ à caua proueniant, comparare, ita vt ſicuti per menſes moderate, & naturaliter fluentes, & vteri hæmorrhoidas mulieres ſanæ degunt, iis autem ſuppreſſis, omnibus ſunt morbis obnoxiæ; ſic in viris hæmorrhoides ſe habent. Ex quo abſolute concludendum eſt, hæmorrhoidas in omnibus fere morbis tum præcauendis, tum curandis prærogatiuam obtinere, & primum habere locum. Ex his denique concludendum eſt, *aſſuefaciendum eſſe ei, quæ fit per hæmorrhoidas, euacuationi; propterea quod euacuatur vitioſus ſanguis, tum qui in abdomine & partibus eius omnibus, & ſima iecoris conſiſtit, per venam hæmorrhoidalem à porta deductam: tum qui in gibba iecoris, & reliquo toto corpore in caua redundat, per venas in ſede à caua deductas. Ita tamen tali aſſuefaciendum eſt euacuationi, vt vtraque vitetur immoderantia, ne nimium fluat, neve prorſus retineatur.* Eſt quoque euacuandus ſanguis per hæmorrhoidas, quando ſuſpicio eſt obſtructionis tum in venis meſeraicis, tum in ſima & gibba iecoris parte; vti in caſu Reuerendiſſimi Abbatis, qui ex arte adiutus eſt per hanc euacuationem. Patiebatur enim decem aut duodecim dierum interuallo dolores fluctuationeſque ad hypochondria & ventriculum, quæ quadamtenus leuabantur tum ructibus emiſſis, & aliquo

Euacuationi per hæmorrhoidas quomodo aſſuefaciendũ.

Hiſtoria.

quo ſanguinis veſtigio ad hæmorrhoidas apparente; tum vero prorſus recedebant mictione vrinæ rubræ, & quaſi croceæ, & excitata alui deiectione biliosa, & nonnihil æruginoſa. Ex quo coniecimus tum ſanguinis melancholici exuſti, à quo flatus & dolores mouebantur, redundantiam; tum obſtructiones in ſima iecoris parte & meſeraicis non ſolum adeſſe, propter alui fluorem, & veſtigium hæmorrhoidalis ſanguinis, ſed etiam eadem ſubeſſe mala, hoc eſt, obſtructiones tum in gibba iecoris, tum in caua vena vitioſi ſanguinis redundantiam, propter vrinas rubras redditas: Propter quas cauſas iure conſultum fuit, ſanguinem potius per hæmorrhoidas euacuare, vt quæ vtramque reſpiciant, & ſubleuent partem, ab vtraque ſcilicet euacuando, quam per brachij ſectam venam, vt quæ tantummodo è caua euacuet, & gibbæ iecoris partis obſtructiones referet. Quoniam vero raro accidit, imo vero numquam, vt ſanguis vitioſus & obſtructiones in ſima tantum iecoris parte & abdomine conſiſtant, quin etiam & in caua vena, & in gibba iecoris, & in toto denique corpore redundent. Hinc tanquam corollarium eliciendum eſt, ſanguinis per hæmorrhoidas euacuationem eſſe magis, quam per venam ſectam, affectandam, auſpicandam, & explendam; id quod & Antiquiores quoque aſſeruiſſent, ſi non ſolius portæ, ſed vtriuſque venæ hæmorrhoidalis, portæ ſcilicet, & cauæ, notitiam habuiſſent.

Libet huc afferre caſum, quem ſupra attigimus, de quadam nobili adoleſcente, quæ cum frigidi eſſet temperamenti, ventriculumq; frigidum obtineret, *Alius caſus de muliere.*

tineret,& menſtruas purgationes haberet diminutas, & duas ante quinque annos peperiſſet filias, ampliuſque non concepiſſet, cupiens non modo concipere, ſed mares parere, ſeſe meæ commiſit curæ. Ego autem primo totius corporis procurationem iniens, medicamenta atque venæ ſectiones tum ex brachio, tum ex pede, adhibui; vltimo hæmorrhoidas aperui, à qua parte circiter ſex ſanguinis vnciæ euacuatæ ſunt; ſed paulo poſt incuria adoleſcentis, quæ ſtatim ſoli dorſum oppoſuit ad capillos dealbandos, rurſus ex hæmorrhoidibus promota profuſio fuit, & decem circiter vnciæ ſanguinis exiuere, ita vt in totum ſedecim ſanguinis vnciæ, & amplius fuerint euacuatæ; ex qua ſane larga euacuatione; etſi incommoda potius exſpectabamus, ſubſecuta tamen ſunt omnia hæc commoda: *Primo* enim, cum prius menſes non ſingulo, ſed ſæpe tertio quoque menſe fluere ſoliti eſſent, iam à larga hæmorroidum euacuatione proximo fluxere menſe: *deinde* tribus diebus à conſueto tempore anticiparunt: *Tertium* commodum fuit, quod cum prius cum capitis dolore, cordis ſeu oris ventriculi anxietate, tum vero etiam hypochondriorum moleſtia ac rugitu, denique cum dorſi dolore ſuperuenirent, iam nunc omnia iſtiuſmodi ceſſarunt: *Vltimo* cum nulla expectarentur menſtrua, propter copioſas ſanguinis euacuationes factas, fluxere tamen vti prius fluere ſoliti erant. Ex quibus colligatis, hæmorrhoidum euacuationé nedum menſes prohibere, ſed prouocare, & faciliores, promptioreſque reddere. Veriſimile eſt autem, hæmorrhoidas ſanguinem menſtruum prouocare, quod à venis vteri ipſum propter copiam

Hæmorrhoidas menſes prouocare.

copiam & craſſitiem infarctum, impactum, & fixum (& vt ſic dicam) incuneatum ad ora venarum ſedis vi vacui retrahunt, aut potius deriuent, & ita vteri venas ab infarctu liberatas, & vacuas redditas reſerent. Itaque vt ad vſum omnia referantur, in liene tantum indurato, iuſſi vt hirudines tum intrinſecus, tum poſterius coccygem verſus, tum nonnihil ad ſiniſtram affigerentur. In obſtructionibus autem ac tenſionibus tum in ſima, tum in gibba iecoris, vt in Abbate, tum exterius, tum interius, tum poſterius, tũ ad latera, atque vt ſummatim dicam, vndique ad podicem affigere iuſſi. In renum autem affectione, necnon in pleuritide, peripneumonia, inſuper in externis affectibus, vt lepra, & furunculis; & id genus, commodum erit exterius magis, tum vero etiam ad podicis latera hirudines applicare. In febribus vero, in quibus fere obſtructiones tum in meſeraicis & ſima iecoris, tum etiam in gibba iecoris & caua vigent, tum exterius, tum interius, atque vndique, vt *ſupra* dixi, hirudines affigantur. In mania tum interius, tum exterius, ſi exuſti humoris redundantia in toto conſiſtit. In melancholia ſimiliter. In phrenitide exterius magis, & ad latera. Vno verbo, *prout euacuare ſuperuacuos humores aut à caua, aut à porta oportet, ſeu affectiones, affectaque partes aut magis à caua, aut à porta gubernantur; ſic in podice locum eligere congruum oportet, aut exterius magis & ad latera, aut interius retroque magis.* Quæ omnia ceu noua, etſi experientia comprobari hactenus exacte non potuerunt, comprobata tamen à me vtcumque fuere, qui multos paſſim de quacumque affectione curandos præ manibus ſemper habeo.

Vbi affigẽda hirudines in quacũque affectione.

Chirurgia hæmorrhoidibus quando conueniat.

Sed iam tempus eſt, vt ad noſtrum inſtitutum reuertamur,& Chirurgiam peragamus,quæ ſane hæmorrhoidas reſpicit, cum non probe ſuo munere funguntur,quod eſt,vel cum ex toto ſupprimũtur, vel immoderatè fluunt; præterea & aliæ,videlicet cum nimium tumentes ſunt, aut dolentes, aut inflammatæ; aut gangrænoſæ factæ & exulceratæ, & aliæ id genus ſymptomata patientes.

Chirurgia hæmorrhoidum tumidarũ.

Quibus omnibus ſuccurritur vel medicamentis, vel Chirurgia, vel vtriſque. Primoque de tumentibus hæmorrhoibus agamus, de quibus Hippocrates Chirurgiam proponit *in libello de hæmorrhoidibus*, ſed tumorem Hippocrates videtur coniungere cum ſanguinis fluxu, tametſi Chirurgia magis ad tumorem vertitur; tumorque intelligi debet neque dolens, neque durus, neque inflammatus, quem vult accidere hæmorrhoidibus ſedis tum propter bilem, tum propter pituitam ad rectum inteſtinum tranſmiſſam, ita vt venis ſupercalefactis, & repletis tum tumidæ fiant, tum ſanguinem eiaculentur. Tumores autem ſeu tumidæ hæmorrhoides velut vuæ acini liuidi ſunt,ait Hippocrates,quos hac Chirurgia ferramentis candentibus audacter tollit, cum dicat: *Rectum enim inteſtinum & ſecans, & reſecans,& conſuens, & vrens, & putrefaciens,etiamſi grauiſſima hæc ſunt,nihil læſeris.* Primo igitur Hippocrates præparat ſeptem, aut octo ferramenta palmi longitudine, & craſſitudine ſpecilli craſſi cum ſumma parte reflexa ac lata, veluti in paruo obolo. Tunc fæcibus prius excretis, & hæmorrhoidibus foras aut per abdominis compreſſionem, ſpirituſque cohibitionem, aut fæcum excretionem, aut aliter extruſis, ferramentis propoſitis

Hæmorrhoides quomodo vrendæ.

poſitis candentibus vrendæ hæmorrhoides omnes ſigillatim ſunt, donec reſiccati tumores ſint; ita tamen vrere oportet (notate) vt ne contingas, ait Hippocrates: Græca dictio habet ὑπολείφις, quod ſignificat irritare, vel ἀπὸ τοῦ ὑπολείπειν, quod ſignificat ſubrelinquere, quod idem fere eſt ac non contingere: Nam ſi non tanges, non irritaueris, propterea Hippocrates *infra* ſeipſum declarans ait: *Vrito cauendo, vt ne contingas ferro, ſed prope admotis ferramentis reſiccato.* In ſumma, Hippocrates vult ferramenta candentia prope hæmorrhoidas eſſe admouenda abſtinendo à contactu earũ, propterea quod intentio Hippocratis eſt, tumores reſiccare abſque eo, quod irritentur, quod fiet, ſi non tangantur, ſed ferramentum tam prope hæmorrhoidas admoueatur, vt non irritentur, ſed tamen vim ignis perſentiant, ad bonam (vt puto) laborantis tolerantiam, quo hæmorrhoides tumentes reſiccentur. *Cognoſcemus autem*, inquit Hippocrates, *ipſas hæmorroidas, prope quas ferramenta admouere oportet, qui ſupereminent in interna recti inteſtini parte, veluti vuæ acini liuidæ, & ſimul vt ſedes extuberat, & foras prorumpit ſanguinem eiaculantur.* His reſiccatis tumẽtibus hæmorrhoidibus Hippocrates ſupra ipſas ponit *lentem, & eruũ in aqua decocta*, inde mollem ſpongiam ad conſummatam exſiccationem circa imas ilium, ſeu lumborum partes abdomen in circuitu faſcia obuoluit, poſtea vno capite reflexa inter coxas ad anum, quouſque ſupra ad obuolutam faſciam applicetur, præcingit. Et notetis quæſo, quo modo Hippocrates manuum opera, & ferramentis candentibus, quæ adurentia ſunt, non tamen vrit, ſed tantum exſiccat, & digerit,

Hæmorrhoides vrendæ quomodo cognoſcãtur.

Cura Hippocr. poſt vſtionem.

tum vero exſiccando & digerendo tumentes curat hæmorrhoidas; eſt quippe modus rarus, & ab Hippocrate tantum excogitatus, qui non ſolum exſiccat, & digerit, & tumorem curat, ſed partem quoque laxatam roborat, ignis enim vim roborandi habet.

Alia Hippocr. Chirurgia.

Huic ſimilis eſſe videtur quarta Hippocratis Chirurgia, quam *eodem lib.* proponit ad tumentes hæmorrhoidas reſiccandas; ſumit arudinem ſepiariam, *phragmitem* appellatam, quæ in ſedem inditur, tum ferramentum candens arundinis cauitati congruum immittitur, ac frequenter eximitur, quo magis calefieri ſuſtineat, & neque vlcus ex calore habeat, & venæ reſiccatæ ſanæ fiant. Notandum tamen eſt Hipocratis interpretem male vertere, clyſterem facere oportet, velut arundinem ſepiariam. Græcus codex habet καυςῆρα, quod eſt perinde ac ſi dicat *cannulam*, ſeu *tubulum*, ſeu *fiſtulam* facere oportet, velut arundinem ſepiariam, quaſi dicat *non ita craſſam, ſeu latam, vt communis arundo, ſed vt ea, ex qua ſepe fit*: Et hanc cannulam vult eſſe efficiendam ex ære, vt notat Galenus. Addo ego, oportere tubulum eſſe aut in fundo occluſum, ne ferramentum altius, quam oportet, perueniat; aut obſtaculum ferramentum candens habere, quod eundem præbeat vſum.

Interpres Hippocratis correctus.

Cannula qualis eſſe debeat.

Secunda Hippocr. Chirurgia ad hæmorrhoidas tumidas.

Proponit deinde Hippocrates ſecundam Chirurgiam, quæ tumentes hæmorrhoidas, vt ipſe dicit, præſecat, non tamen ferro præſecat, ſed erodente medicamento, ideoque proponit erodens ad ſecandum aptum; ſi in æreum vas mingas, vt in vrinam æris florem toſtum tritum leuem inſpergas, deinde diluas, vas agites, & in ſole exſicces;

vbi

vbi vero ſiccatum fuerit, eradas, teras, & læuigatum ad anum apponas, & ſplenia oleo imbuta addas, ac ſpongiam ſupra deliges.

Rurſus Hippocrates tertiam proponit Chirurgiam ad curandas hæmorrhoidas tumentes, hoc modo: *Adnaſcitur ad venam ſanguifluam extuberantem, veluti mori fructus; & ſi quidem valde extra fuerit extuberantia, carnis tectorium circa ipſam naſcitur, ſi igitur mollis ſit, & ſub tectorio cedat extuberantia, digito ipſam auferre oportet: Nihil enim plus difficultatis hæc res habet, quam ſi quis, dum ouicula excoriatur, digitum inter cutem & carnem adigat. Quod ſi extuberantia penitus intus delituerit, per catheterem inſpecta, auferre poſtea ipſam oportet veratro nigro in anum ſublito.* 3.

Huic Chirurgiæ ſimiles ſunt duæ aliæ ab Hippocrate propoſitæ, *eodem libro circa finem capitis*, quę neque veræ & ſimpliciter Chirurgiæ ſunt, ſed ex medicamentis cópoſitæ, & tumentes hæmorrhoidas exſtirpant. Ait Hippocrates: *Si vero neque vrere, neque reſecare voles, vbi multa aqua proluiſti, & ſedem euerſam extraxiſti, myrrham tritam, læuigatam, gallam, & alumen Ægyptium vſtum vna & dimidia, ac reliqua parte, ac melanteriæ tantundem accipe, ac ſiccis his vtere, & dimidiæ chalcitidis miſtæ pars idem efficiet. Hæmorrhois enim ab his medicamentis decedet, veluti corium combuſtum.* Vltimo aliud medicamentum proponit Hippocrates, idem præſtans, in formam ſuppoſitorij; inquit: *Si vero glandulis ſanare voles, ſepiæ teſtam, plumbaginis tertiam partem, bitumen, alumen, florem æris modicum, gallam, æruginem modicam commiſceto, & mel coctum affundito, & formatam ex his glandem oblongiorem apponito, donec*

Medicamentum ad idem.

Aliud medicamentum ad idem.

extirpaueris. Hæ ſunt, quæ de hæmorrhoidibus tumentibus, nonnihilque ſanguinis fundentibus, ex Hippocrate Chirurgiæ proponuntur, quarum nonnullæ difficiles factu ſunt: Nam ego experientia non potui vnquam comprobare, rectum inteſtinum eſſe ſecandum, & reſecandum, & conſuendum, & vrendum, & putrefaciendum ſine vlla læſione, vt dicit Hippocrates. Quod ſi verum eſt Hippocratis dictum, quod ſine vlla inteſtini læſione hæc peraguntur, non tamen à pleriſque tolerantur, & ſuſtinentur, etenim ani pars ſenſu exquiſito, imo vero ſi aliqua pars corporis eſt, quæ ſenſu exquiſito prædita ſit, hæc vna eſt; propter quam cauſam ego tumentes hæmorrhoidas potius medicamentis, quã Chirurgia curaui, vt inſeſſione in aquis thermalibus, & ſpongiis ex aqua thermali expreſſis, & arcte ſupra anum alligatis, & compreſſis. Item radicibus porrorum *in oleo communi, aut myrtino decoctis; ſcrophulariæ radice in aqua decocta, contuſa, & impoſita;* ſpongia ex aquá calcis expreſſa, & alligatà.

Author quomodo curet hæmorrhoidas tumentes.

Cura hæmorrhoidũ exulceratarũ.

Quod ſi exulceratæ hæmorrhoides ſint, ne in fiſtulas degenerent, ſi ſuperficie tenus excoriatæ ſint, in aquis thermalibus, aut de Apono, aut Diui Petri, aut Montis ægrotorum inſeſſio curat, aut quod his æquipolleat, vti aliàs dictum eſt. Quod ſi exulceratio profundior eſt, & maior, neque medicamentis cedit, non incommodum eſt ad Chirurgiam deuenire, quæ candentibus ferramentis peragitur. Quæ exigua futura ſunt, & iis leuiter tangere partem exulceratam oportet, quæ neque etiam ſenſum exquiſitum habere debet.

Quod ſi hæmorroides inflammatæ ſint, tumentes,

tes, & dolentes, medicamentis res peragitur potius, quam Chirurgia, de quibus agere ad præſentem locum non ſpectat, ſed tamen vnum atque alterum medicamentum expertum afferre nihil vetat, cuiuſmodi eſt *plantago, parietaria, & malua, in aqua coctis, & cum oleo roſaceo cataplaſmatis modo impoſitis*, interdum cum exſiccare magis intentio eſt, *farina milij, & hordei admiſcetur*; ſi vero dolor vrgeat, *lac omne* adiicitur. *Cura hæmorrhoidum inflammatarum.*

Quod ſi gangræna iam ſint hæmorrhoides affectæ, eadem Chirurgia proficit, ſed ferrum candens valentius imprimitur, propter ſenſum partis obtuſum redditum. Quo loco illud mihi ſuccurrit, aliquando accidiſſe cuidam Medico non obſcuri nominis, qui curans ægrotantem febre, cæperunt hæmorrhoides dolere, Medicus autem oleo roſaceo inungi iuſſit, neque locum affectum vnquam perſpexit, tandem poſt aliquot dies Medicus me duxit ad ægrotantem, ego autem ſtatim locum affectum volui inſpicere, & conſpiciens inueni ex omni parte multo antea ipſum fuiſſe gangræna affectum, & nonnihil in ſuperficie ſphacælo, quem ſeruaui ſtatim ferramentis candentibus. Hoc dico, vt vos admoneam, vt partes affectas, & malum videatis, quando patientes de iis conqueruntur, etiamſi obſcænæ ſint partes: ſic etiam in mulieribus. Fuit aliquando mulier nobilis, quæ pepererat, & de vulua conquerebatur, obſtetrix inungebat frequenter oleo amygdalino, & chamæmelino, querelæ vero in dies augebantur, tandem vocatus, & videns locum inueni, labra vuluæ multis in partibus ſphacælo obſeſſa, quæ ſtatim ferramentis candentibus inuſta ſanaui,

Cura hæmorrhoidũ gangræna affectarũ.

Hiſtoria.

Mala oculis inſpiciẽda.

Alia hiſtoria.

quæ alioquin obiiſſet, ſi cum oleis propoſitis proſecuta eſſet, & viſa à Medico non fuiſſet. Simili modo, vt ſupra audiuiſtis, alteram nobilem ſeruaui morti propinquam, inſpectione ſcil. quæ hymen habebat non perforatum. Non oportet igitur eſſe negligentem in re medica.

Quæ in hæmorrhoidibus maxime formidãda. Verumtamen quod in hæmorrhoidibus maxime formidatur, ex Hippocrate & Galeno, eſt earum tum omnimoda ſuppreſſio, tum immoderata ſanguinis fluxio, vtramque autem immoderantiam tanquam periculoſam habuit Hippocrates, fluxum quidem tanquam vel protinus interimentem, vel aquam inter cutem & cachexiam excitantem, vt dicit Galenus. *Fluxus immoderati incõmoda.* Aëtius autem *lib.* 14. *cap.* 5. ait nimium fluxum, tum deformitatem, tum vitam miſeram, interdum & mortem afferre; *deformitatem*, quoniam nimia inanitione vniuerſum corpus decoloratur; *vitam miſeram*, quoniam perpetuæ imbecillitati occurrendum eſt; *mortem*, quia frequenter iocinore ob excedentem euacuationem refrigerato, aqua intercus ſuperuenit: *Suppreſſionis incõmoda.* Suppreſſionem vero tamquam omnem morborum turbam ſuſcitare potentem, ſcilicet febres, melancholiam, lienis ſcirrhum, pleuritidem, peripneumoniam, maniam, & alia id genus tum ſymptomata, tum morbos, qui reſpondeant vitioſis humoribus detentis, vt dicit Galenus 3. *de humoribus*, nimirum humores detentos ſymptomata, & morbos parere, eoſque eiuſmodi, cuiuſmodi ſunt humores, qui redundant. Et quamuis Paulus, & alij ſuppreſſas hæmorrhoidas curare non videantur, quod ab immodice fluentibus ſuppreſſio plerumquee fiat, tamen Hippocrates curat, dum præcipit apertam *Sect. 6. aph. 12.*

vnam

vnam eſſe ſeruandam. Docet autem perbelle Celſus *libro 6. capite de hæmorrhoidibus*, quo ſigno fluxus moderatus ab immoderato ſit diſtinguendus, tum vero quando ſupprimendus, quando permittendus, inquit: *Parum tuto ſupprimitur, qui ſanguinis profluuio imbecilliores non fiunt.* Habent enim purgationem hanc, non morbum: ideoque curati quidam cum ſanguinis exitum non haberent, inclinata in præcordia, ac viſcera materia, ſubitis, & grauiſſimis morbis patientes correpti ſunt. Igitur ſi immoderatus ex hæmorrhoidibus fluxus ſanguinis ſit, qui noceat & imbecillum hominem reddat, coercere ipſum oportet primo medicamentis, quæ à Celſo *libro 6.* afferuntur, quod ſi his profuſio non ſiſtatur, Chirurgia opus eſt. Vna eſt, quam propoſuit Hippocrates *in libro de ratione victus in morbis acutis*, quæ vinculis procedit, filum lanæ ſuccidæ craſſiſſimum, ac maximum, in acum immiſſum tranſmittas, ex vna primum parte hæmorrhoidis, inde ea comprehenſa ex altera acum, & filum traiicias, & ab eadem parte extenta fila aſtringas, mox medicamentum erodens imponas, donec hæmorrhoides decidant, & ſemper vnam relinquas, ait Hippocrates, ne omnibus obſtructis patiens in cõtrarium incidat affectum, id eſt, in omnimodam ſuppreſſionem, & accidat, quod dicit Hippocrates *6. Aphoriſ. 12. Hæmorrhoidas ſananti diuturnas, ſi non vna ſeruata fuerit, periculum eſt hydropem, aut tabem accedere*: cuius ſententiæ reddit rationem Galenus *in Commento*, quia obſtructis ex toto hæmorrhoidibus, per quas hepar tranſmittebat ſanguinem fæculentum, non eſt mirandum, ſi ſcirrhoſum reddatur, & calor iecoris, à quo ſanguis gignitur, ex-

Quomodo hæmorrhoides immoderatæ ſupprimendæ.

Ratio Aphoriſmi.

tinguatur, vnde hydrops ſuperueniat, ſanguinis generatione fruſtrata. Quod ſi iecur exuſtam materiam ad pulmones refundat,& venas rumpat,tabes ſeu phtiſis reſultat, vt Hippocrates dicit. Huic tamen Hippocratis legi de ſeruanda vna hæmorrhoide aperta,ſeſe opponit Aetius *lib.*14.*cap.*5.qui ex Hippocrate affirmat, non eſſe relinquendam vllam hæmorrhoidem apertam, dummodo ſeruetur congrua victus ratio, & ſanguis ex brachio mittatur. Quæ opinio neque Hippocrati, neque Galeno conſentit. Nam licet æger & cibi paucitate, & aquæ potione detineatur, & aluus ſubducatur, & vena cubiti incidatur, vt Aetius dicit,tamen quia hæc non poſſunt ſemper fieri, conſeruari aut frequenter repeti,neque viſcera corrigi, quo minus ſuperfluus ſanguis gignatur, ideo tutius eſt Hippocratem aliter non exponere,ac verba ſonãt, & Galenus expoſuit, vt ſcilicet vna relinquatur aperta.

Aetius cõtradicit Hippocrati.

Sed ad Chirurgiam redeamus. Galenus *in Iſagogicis* Chirurgiam hæmorrhoidum his verbis tradit:*Hæmorrhoides lino duplici per ipſarum baſim tranſeuntes, aſtringenteſque poſt horas duas abſcindimus.* Celſus vero *lib.*7. *cap.*30. de condylomatis, ait: *ſi hæmorrhois capitulum exiguum baſimque tenuem habeat, adſtringendum lino paulum ſupra eſt, quam vbi cum ano committitur, deinde ſupra nodum capitulum exulcerandum eſt, vt euacuato ſanguine, ac ſpiritu ibi contento celerius id emoriatur & decidat, quod niſi factum eſt, magni dolores ſubſequuntur, interdum etiam vrinæ difficultas. Quod ſi hæmorrhoidis capitulum maius eſt, & baſis latior, hamulo vno aut altero excipiendum eſt, paulumque ſupra baſim incidendum, neque* relin

Chirurgia hæmorrhoidum ex Galeno. Ex Celſo.

relinquendum quicquam ex eo capitulo, neque quicquam, ex ano demendum eſt, qua inciſum eſt, acus debet immitti, & infra eam lino id capitulum alligari, ſi duo triave ſunt, imum quodque primum curandum eſt, ſi plura, non omnia ſimul, ne eodem tempore vndique teneræ cicatrices ſint; ſi ſanguis profluit, excipiendus eſt ſpongia, deinde linamentum imponendum, poſt quinque aut ſex dies auriculario ſpecillo linamenta educenda, ſi capitula ſimul non exciderunt, digito promouenda, tum lenibus medicamentis, vt puta ceratis vtendum. Hæ ſunt Celſi Chirurgiæ ad ſedis venas ſanguinem fundentes. Sed idem Celſus *lib.6. cap.de hæmorrhoidibus*, ex Dionyſij ſententia proponit vſtiones per cauſticum medicamentum, quando alia medicamenta non proficiunt, hoc modo: *Inſpergenda ſandaracha eſt, deinde imponendum, quod ex his conſtat, ſquamæ æris, auripigmenti, ſingulorum partes quinque, ſaxi calcis partes octo, poſtero die capitulum venarum acu compungendum. Aduſtis capitulis fit cicatrix, quæ ſanguinem fundi prohibet.* Vltimo non eſt prætereunda Pauli Chirurgia, quæ ad venas ſedis ſanguinem fundentes proponitur *libro 6.capite 79.* primoque præcipit, clyſterem copioſiſſimum immittendum compreſſione facta, quo anus inuertatur, & hæmorrhoides extra anum exeant, & appareant, ſolent autem non difficulter apparere interdum capita, & ora venarum ſanguinem fundentia, interdum venæ nigricantes, & tumidæ, quæ lino, quod quintuplex ſit, vinciendæ ſigillatim ſunt, vna duntaxat relicta, qua ſanguis ſuperfluus emanet, vt præcipit Hippocrates. At vbi hæmorrhoides ex vinculo conſtrictæ, vt mortuæ exciderint, linamentis vino madefactis cicatrix inducitur. Leonides autem

Alia Celſi Chirurgia.

Pauli Chirurgia hæmorrhoidum.

rum (vt refert Paulus) non è lino deligat, ſed forcipe prehenſas ampliter hæmorrhoidas ſcalpello excindit. *Alij tandem* (inquit Paulus) *cauſtico medicamento repleto concauo inſtrumento ad vrendam vuam accommodato, ipſasque ſimiliter hæmorrhoidas vſſerunt.* Hæc ab antiquis deprompta ſunt , qui(vti audiuiſtis) & vinculis , & inciſione , & erodentibus, & adurentibus medicamentis vſi ſunt. Miror, quod nullus antiquorum ferramenta candentia propoſuerit , cum tamen cauſticis tutiora eſſe videantur , quod his vrere quantum opus eſt poſſimus , illis legem vllam imponere non valeamus : inſuper cauſticā partem putrefacere & corrumpere paſſim videmus , contra ferrum candens corroborare pro comperto habemus. Niſi forte antiquos ferrum candens ſilentio præteriiſſe dicamus, quod profuſionē potius adaugeat, cum profluenti vaſi admouetur , vt patet : Sed inducta cruſta iam ſanguis cum his quoque coercetur. Propter quas cauſas ego ferrum quoque candens probo , punctualibus ferramētis ſingulis venarum orificiis adapertis , admotis, vt cruſta excitetur : ſatius autem eſt goſſypij flocculum ad venæ orificium apponere , inde vero inurere , goſſypium enim ita inuſtum duo præſtat , & valentius hæret , & minus patientes dolent. Sed vt ingenue fatear,potior,rarior & tutior ea eſt , quæ medicamentis pugnat , quæ valenter adſtringentia futura ſunt, ex Galeno 5. *de comp.medic.per genera.* In quo caſu nihil magis valere expertus ſum , quam *immaturi fructus contuſi plantæ ligni guaiaci* : omitto *oui albumen cum bolo Armena , ſanguine draconis, maſtiche, thure,& gypſo ſubactum , & goſypio vſto exceptum , & impoſitum,*

Ferramenta candentia cauſticis tutiora.

Author quomodo hæmorrhoides inurat.

Medicamenta hæmorrhoides vrētia.

omit

omitto præterea, quæ per os aſſumuntur, aut reuulſionis gratia peraguntur, tamquam ad hunc locum non ſpectantia.

Quod ſi hæmorrhoides ex toto ſint ſuppreſſæ, vel id contigerit ex nimia, quæ præceſſerit, profuſione, exinanitis venis, vt dictum eſt, vel quia non fuerit ſeruatum, aut ſeruari non potuerit Hippocratis præceptum in curatione, quia non eſt ſeruata aperta hæmorrhois, aut alia de cauſa ſuppreſſæ penitus ſint, omnino venarum ora aperire oportet: quod multipliciter fit. Primo iis, quæ ſanguinem calefaciũt & fundunt. *Vina potentia, aromata, ſalita, acria denique omnia per os aſſumpta hæmorrhoidales venas aperiunt*, vti experiẽtia quotidie docet. Celſus *lib. 6. capite de hæmorrhoidibus* ait, quod quoties ſuppreſſus eſt ſanguis, ne quid periculi afferat, multa exercitatione digerenda materia eſt: præterea, & viris & fæminis, quibus menſtrua non proueniunt, interdum ex brachio ſanguis mittendus eſt. In quo caſu ego ora venarum aperire tento *pilulis de aloe lota in ſucco roſarum*, & fonticulum in coxa paro. *Cura hæmorrhoidum ſuppreſſarum.* *Celſus lib. 6. c. de hæmorrhoi.* *Author quomodo ora venarum aperiat.*

Quod ad partem affectam pertinet, Galenus multa proponit medicamenta 9. *de compoſ. medic. ſecundum locos capite* 7. ad hæmorrhoidas prouocandas. Sed quod ad Chirurgiam attinet, ſunt qui anum, aut inteſtinum perfricando aſpero corpore hæmorrhoidas cæcas & ſuppreſſas fluidas reddant, vt linteo nouo, aut *fici folio*, aut *herba aperinæ*, vulgo *aſperella* dicta. *Razæpiſtis cortex* nimis aſper eſt, & potius excorians. Cæterum ad venarum ora aperienda, non ſolum obſtructa, verum etiam vbi inde ſanguinem euacuare propoſitum *Quomodo venæ fluidæ reddendæ.* *Tria attendenda in aperiendis oris venarum.*

tum eſt,ea eſt in vſu Chirurgia, qua hirudinibus admotis ſuppreſſum ſanguinem euacuamus, de quibus tria proponenda ſunt. *Primum* ad electionem ſpectat; eligendæ enim ſunt hirudines, quæ diu in aqua limpida ſeruatæ ſint, & frequenter aqua ſit mutata, alioquin partem, quam mordent, praua quadam qualitate afficiunt,vt etiam inflammatione tentetur. *Secundum* inquirendum ad locum pertinet, in quo hirudines applicandæ ſint: Qui locus in genere vnus eſt, videlicet circa ſedem, in ſpecie vero duplex, ſcilicet inteſtinum & muſculoſa pars, nam ſedes ex his duobus conſtat, quamuis Galenus *in libro definit. medic.* tria conſtituere ſedem voluerit,inteſtinũ, ſphinctera muſculum,& anum,& anũ vocat(vt puto)orificium ſedis in ſuperficie corrugatum,ſeu ſedis ſuperficiem,quæ eſt vti anus corrugata, quæ tamen pars muſculoſa cum ſit, & ex coriaceo muſculo confecta, idcirco muſculoſæ annumerari poteſt. Ad rem: alias cum nulla eſſet diſtinctio inter venas hæmorrhoidales, neque de loco, neque de ſanguine fluente cura vlla habebatur,ſed ſemper,vt ſanguis efflueret niger & fæculentus, exoptabatur, & ſanguinem videre rubrum effluentem ægre ferebant. Vnde Galenus 4.*Aphoriſ. Sanguis infra per hæmorrhoidas excretus bonum, quando nigra euacuantur.* Nunc vero cum ſciamus,duplices eſſe hæmorrhoidas, portæ,& cauæ, & à portæ hæmorrhoidibus atrum & craſſum ſanguinem, à cauæ vero rubicundiorem,& tenuiorem fluere,inſuper portæ hæmorrhoidas retro magis tranſmitti, cauæ vero ad latera vtrobique eſſe, tertio portæ ad inteſtinũ ferri, cauæ vero ad muſculos, quarto interiores magis eſſe, cauæ autem exte

Primum ſpectat ad electionem.

Secundũ ad locum pertinet.

Differentia hæmorrhoidum venæ portæ & cauæ.

exteriores : Vltimo portæ hæmorrhoidas melancholicis ſuccurrere affectibus , & lieni indurato, cauæ vero febribus , renibus , peripneumoniæ, & aliis : *expedit in hirudinibus applicandis diſtinctionem à loco talem deſumere , vt ſi ſanguinem craſſum euacuare velimus, vt lieni obdurato ſuccurramus, retro verſus ſpinam & interius ad inteſtinum hirudines applicentur. Quod ſi à vena caua ſanguinem educere conſilium ſit, vt febri, aut pleuritidi, aut renibus opem feremus , ad latera , & exterius magis applicandæ hirudines ſunt, quæ ab hæmorrhoidibus cauæ ſanguinem eliciunt.* Quæ omnia etſi noua omnino ſunt, probabilia tamen, neque à ratione ſunt aliena, imo rationi maxime cõſentanea. *Vltimum* inquirendum pertinet admodum , quo ſanguis ex hæmorrhoidibus educitur: Triplex enim eſt modus exeuntis ſanguinis ab ano ex hirudinibus repletis & ſeparatis, vbi turgidæ factæ vel ex ſe deciderunt , vel ſalis momento oris admoto decidere coactæ ſunt. *Tertium ſpectat ad modũ.* *Primus* modus eſt, vt repletis hirudinibus & decidentibus ſinamus ſanguinem exire, donec ex ſeipſo ſiſtatur, quem modum vſurpamus, vel cum tument hæmorrhoides, & periculum eſt, ne plus ſanguinis exeat, quam oportet, vel cum intentio eſt modicam ſanguinis quantitatem euacuare. *Primus modus.* *Secundus* modus eſt, *2. modus.* vt æger ſupra ſolium aquæ feruentis deſideat , cui vaſculũ innatet quod ſanguinem percolantem recipiat, interim æger aquam non attingat, ſed vapore calido ſanguis trahatur. *Tertius* & vltimus eſt, 3. vt cum æger non poteſt ſurgere , vt corniculi affigantur, quibus ſanguis vi vacui attractus in debita copia euacuetur.

De

De artuum Chirurgiis. Et primum de fonticulis.

CAPVT XCV.

Artuum Chirurgiæ quæ & quot.

SVperſunt artus, videlicet brachia & crura, in quibus duodecim ſolent Chirurgiæ admini-ſtrari. *Prima* agit de fonticulis. *Secunda*, quomodo ſphacælus præcidatur, aduraturque docet. *Tertia*, digitos cohærentes ſeparat. *Quarta* digitum cur-uum ex vlcere & cicatrice relictū diſtendit. *Quinta* rigidos articulos relictos emendat: *Sexta* Varos curat. *Septima* valgos ſanat. *Octaua* vnguium cu-ram agit. *Nona* de pterygio ſeu panaritio vngium tractat. *Decima* de vnguis pollicis pedis interius intruſione agit. *Vndecima* varices curat. *Duodecima* articulos inurit.

Fonticuli quid & quis eorū vſus.

Fonticuli vulgo appellati ſunt *parua vlcera dedi-ta opera facta*, ad morbos, qui infeſtant, aut infe-ſtaturi ſunt, tum curandos, tum præcauendos: id quod præſtant, tum euacuatione, tum reuulſio-ne, tum deriuatione humorum, qui in corpore ſuperuacui ſunt. Morbi autem, quos præcauent aut curant fonticuli, longi ſunt, non breues & acuti: ratio eſt, quia cum euacuatione humorum id præſtent, quæ omnino exigua ab exiguo vlce-re prouenit, ideo ſenſim, & in tempore vtilita-tem præſtant. Quare neque in phrenitide, neque in acutis febribus, neque in aliis acutis & repen-tinis morbis fiunt, ſed in chronicis tantum, tum quæ ex abundantia ſuperuacuorum humorum, tum maxime ex fluxione fiunt.

Quibus morbis conueniant.

Conferunt autem primo euacuatione, quæ etſi exigua eſt, & ſenſim facta, quia tamen continua

eſt

eſt, & continuo tempore fit, ideo proceſſu temporis tantum iuuat, quantum quæuis alia euacuatio, quod aliæ per longa fiant interualla, hæc continue euacuet, & corpus ſanum conſeruet. Ideoque ex natione Sicula plerique, etiamſi ſani ſint, ſibi tamen fieri fonticulum volunt, vt ſani conſeruentur. Propter quam cauſam, cum in omni corporis parte fieri poſſit fonticulus, ad ſimpliciter humores ab vniuerſo corpore euacuandos, vt plurimum tamen non fit, propterea quod non ſolum generaliter euacuandi cauſa, ſed etiam reuellendi, & deriuandi adminiſtratur, ratio ex his elicitur. Nam cum humores in corpore ſuperuacui alij quieti ſint, alij in fluxu, & motu, cum fonticuli fiant, & euacuationis, & reuulſionis, ac deriuationis cauſa, merito non indifferenter in omni corporis parte, ſed potiſſimum aut vbi quieſcunt & fluxerunt humores, vt in parte affecta, ad eos ſimpliciter euacuandos: aut cum in fluxu ſunt, & reuulſionis, & deriuationis cauſa, vt in contraria parte, aut vicina: nonnunquam etiam interceptionis fluxionis gratia fonticuli fiunt, videlicet in parte ante aduentum in partem affectam. Verumtamen potiſſimum vſus inualuit, vt in contraria parte fluxione laborante adminiſtrentur: propter quam cauſam fit interdum in occipitio, ad reuellendas ab oculis fluxiones anterius retro: interdum in ſutura coronali, ad retrahendos humores, qui intus ſunt extra: ſic in brachiis, ad reuellendos humores, qui à capite deſcendunt in fauces, laryngem, & pectus; ſic in cruribus, ad renes, lienem, vterum, & alia id genus membra iuuanda, & humores, tum deriuandos, tum reuellendos.

Siculorũ mos.

Cur non vbique fiant fonticuli, ſed tantum in peculiaribus partibus.

Partis rectitudo ſeruanda in fonticulo parando.

Seruatur quoque rectitudo partis affectæ, aut mittentis, ideoque in liene obdurato in ſiniſtro crure; in iecore affecto in dextro paratur: ſic ſiniſtra capitis parte dolente, aut aliter affecta, in ſiniſtro brachio; dextra vero, in dextro, quæ omnes ſunt probæ reuulſionis conditiones, vt fiant fonticuli & in parte contraria, & è directo. Quia vero dictum eſt, fonticulos deriuationis cauſa fieri, ideo auribus affectis non incommodum eſt in occipitio fonticulum parare. Fonticulum ego felici ſucceſſu in eadem parte fluxione laborante, tum ad euacuandum, tum ad intercipiendum humorem influentem ante aduentum ad partem affectam, potiſſimum cum humor fluens craſſiſſimus eſt: Vnde in ſene in tibia valde tumida & vlcere affecta, facto fonticulo ſupra genu in coxa ſanatus eſt, quod humor propter ſui craſſitiem, & ſegnitiem neque ire illi ad alterum crus poſſet, neque interea trahi vlterius ad locum affectum valeret. Vltimo fonticulum aliquando non quidem paraui, ſed reliqui in parte affecta, aut vlcere, aut fiſtula, quæ eſſet diuturna & propemodum incurabilis, vt in fiſtula in pectore, aut vlcere cum oſſe corrupto, tractu enim temporis locus tandem ſanatus eſt tota materia noxia euacuata.

Qua ratione fonticuli iuuent.

Itaque conferunt fonticuli generaliter, & perpetuo euacuatione, ſpeciatim vero euacuatione & reuulſione, euacuatione & deriuatione, euacuatione & interceptione: denique ſola duntaxat euacuatione.

Fonticuli in locis commodis parandi.

Sed hoc adhuc non eſt ſatis ad fonticulum recte parandum: ſed cum hi fonticuli ſint vlcera, quæ indigent cuſtodia, & deterſione, vt plurimum bis in die, matutino ſcil. & veſpertino tempore, propterea

pterea conſueuerunt ipſos parare potiſſimum quo manus poſſunt commode attingere, & oculi proſpicere, propterea non in dorſo, non in pede, ſed in brachiis tantum vt plurimum, & cruribus fieri ſolent, hoc eſt, vel ſupra cubitum, vel paulo ſupra, aut infra genu.

Quia vero humores ſuperuacui, quos aut euacuant, aut reuellunt, aut deriuant fonticuli in duobus locis conſiſtunt, vel in vaſis, vel extra vaſa, vt plurimum autem conſiſtunt humores ſuperuacui in vaſis aut magnis, aut minoribus, aut minimis, præcipuè vbi tumor in aliqua parte non eſt, propterea *bonus fonticulus exigit, vt ſit prope vaſa, & quo maiora ſunt, eo melior eſt.* Ex quibus colligo, quod cum fonticuli fiant, tum in brachiis, tum in cruribus, non tamen indifferenter in omni parte, aut crurum, aut brachiorum parandi ſunt, ſed (vt paucis comprehendam) *vbi & venæ maiores ſunt, aut propagines earum, & vbi commode à manibus regi, & mundari poſſunt, in venis,* inquam, hoc eſt, *prope ipſas, non ſupra venarum corpus.* *Conditio prima boni fonticuli.*

Rurſus *altera* conditio boni fonticuli eſt, vt cum brachia, & crura ſint ad motum deſtinata, hæc vero ſint vlcera, quæ cutem prætereunt, & in muſculos deſcendunt, & cum diutiùs aperta detinere oporteat, quod pila, aut ex cera, aut piſo, aut ex hederæ radice fiat, hæc corpora ſæpenumero ſua duritie muſculos comprimunt, & motum propter dolorem impediunt, ideo requiritur hæc conditio, vt locus ſeu ſpatium, ſeu interſtitium inter muſculos eligatur, nequaquam in corpore muſculi, & eius carnoſa parte, multo minus in neruoſa, ac tendinea. Qua conditione deficiente, multi coacti *Altera.*

Y 2 fuerunt

Locus fonticuli quomodo explorandus.

fuerunt claudere iam factos fonticulos. Confert etiam efficere fonticulum in interſtitio muſculorum, vt humores, qui in ſpatiis ſunt, facilius euacuētur. Quod ſanè interſtitium in brachio quidem ex cubiti valida tum flexione, tum extenſione, in crure autem ex genu ſi ſupra, ſi vero infra fonticulus fit, ex pedis ſimiliter, tum flexione, tum extenſione exploratur, interea apice indicis digiti in muſculorum interſtitio compreſſo, in brachio quidem inter delthoida muſculum, & ſuperiorum cubitum flectentem, in crure vero, vbi interſtitium digito comprimitur, vt in fouea. *Vltima* conditio eſt, vt cum deligare locum fonticuli oporteat, quo pila, ſeu globulus detineatur, ideo neceſſarius eſt locus, vbi deligatura commode conſiſtat, neque decidat, ideoque vitamus omnem loci decliuitatē: quo fit, vt in decliuitate muſculi delthoidis non detineatur fonticulus, ſic ſupra genu. Itaque vt ſummatim omnes boni fonticuli conditiones referantur, *fieri debent, vt plurimum in partibus oppoſitis partibus affectis interdum in vicinis, nonnunquam in parte affecta*, & hoc dupliciter, *vel paulo ſupra, vel in ipſamet parte affecta* : tum in iis, *quos oculi, & manus poſſunt proſpicere, attingere, & mundare, tum prope venas maiores, tum in interſtitio muſculorum, vbi deligatura contineri poteſt.*

Vltima conditio boni fonticuli.

Propterea vſus inualuit, vt fiant in brachiis, & cruribus fonticuli: & vt iudicium faciatis de exacto & congruo loco, in brachio fieri conſueuerunt quatuor locis, vel poſterius ad finē delthoidis muſculi, vel in medio, vel anterius, vel inferius, & alias ab omnibus fiebant, aut in medio, aut poſterius, aut in fine. Ego autem locum anteriorem elegi, & ſubſtitui,

Quis locus fonticuli in brachio commodus.

ſubſtitui,quod alia loca opportuna non ſint, vt ex conditionibus deficientibus patet,vna tamen primo in omnibus ſpectatur contrarietas: Nam ſi poſterius, deſunt tres conditiones. *Prima*, quod ligatura,& faſcia non conſiſtit,ſed decidit. *Secunda*,quia prope venas non eſt. *Tertia*,quia aſpici oculis, & manibus mundari non poteſt:ſi vero fiat in medio muſculi corpore, nota non caret, quia non in interſtitio muſculorum fit, neque prope venas, neque faſcia conſiſtit.Quod ſi in fine muſculi delthoidis fiat,diu detineri non poteſt, quod propter pilæ grauitatem deorſum excurrat, & ſupra muſculos veniat,ac tendines, quos cum dolore comprimat,& ita detineri non poſſit.Quod ſi anterius fiat,vti ego ſoleo inter delthoidem, & alium, qui cubitum flectit, & vulgo vocatur *il peſcetto*, hic exactus eſt fonticuli locus, quod videri,& attingi poſſit, quod inter muſculos, quod prope venam cæphalicam fiat,& deligatura permaneat.

In crure autem effici fonticuli conſueuerunt, tum infra,tum ſupra genu,tum extra,tum intra; ſi extra fiant,deeſt vna conditio,quia non habet venas vicinas;in interna vero habet ſaphænam. Igitur melius eſt,vt fiant in interna,aut coxa, aut tibia,ea ſcilicet parte,quæ deligari poteſt,& deligatio contineri.Nam nimis ſupra genu decliuitatem regio habet,ſi nimis deorſum articulo,& tendinibus nimis vicinus locus eſt:præterea interna pars non habet latum tendinem, quem vitare oportet alioqui graues inflammationes ſuperueniunt. In mulieribus ſiue ſupra,ſiue infra genu fiant, perpetuo propter vterum, & menſes intus parabuntur. Atque hæc de loco. *Locus commodus fonticuli in cruribus.*

 Fiunt

Quo inſtrumento fiant fonticuli. Fiunt fonticuli, vel cauſtico medicamento, vel ferro. In ſuperiori ætate fere omnes fonticuli cauſtico parabantur: Sed experientia oſtendit tandem *cauſticum non eſſe tutum*, quod non ſolum mala qualitate præditum eſt, ſed etiam quod ſæpe magis comburat, quam par eſt; ita vt non raro vis eius pertingat ad muſculos, tendines, & neruos; ob quam cauſam excitati ſunt dolores, & inflammationes, inde gangrænæ, & ſphacæli, & magna vlcera, ita vt nonnullis fuerit opus crus excidere totum, nonnulli quoque ex ea re interierunt: quæ omnia hic Patauij contigere. Propter has cauſas vſus iam diu inualuit, vt ferramẽto candente fiant. Sed nonnulli ſunt, qui ferramentum ignitum adeo formidant, vt nolint illud admittere, & cauſtico vti neceſſe ſit. *Qua ratione cauſtico parandus fonticulus.* De quo oportet primo vires habere perſpectas, inde in loco opportuno poni, cauereque, ne ſpargatur, & maius vlcus, quam oporteat, paretur, quod fit operculo glandis ſuprapoſito. Sunt, qui oleo de ſulphure, aut de vitriolo, intincto in eo ſpecilli mucrone, ſpecilloque controluto ſupra cutem fonticulum excitent. *Butyrum quando non conueniat fonticulis.* Sed *quomodocumque cauſtico fonticulus paretur, nunquam poſtea butyrum apponatis, quod ſub cauſtico putrefacit, & gangrænam excitat; tum etiam vbi in hydrope in cruribus fonticuli fiunt, à butyro omnino abſtinendum, ſed ſolum diapalma vtendum & vino.*

Quomodo fiat fonticulus per inciſionem. Sed potior, ac tutior modus eſt, qui ferramentis procedit, quæ duplicia ſunt, alia candentia, alia incidentia. Sunt, qui incidentia vſurpant, duplicando cutim, & ita incidendo, & pilam ſtatim imponendo. Sed ne dolor excitetur dum inciditur, ego paraui duas ferreas laminas, quæ in medio ſciſſuram

ſtam habent; eleuatur cutis, & duplicatur, interque duas laminas ſtringitur arcte, vt ſenſus fere obſtupeſcat, tum ſcalpello ad ſciſſuram inciditur: & ita fit fonticulus per inciſionem. Sed cum minori moleſtia fit fonticulus cum ferramentis candentibus, quam incidentibus, quia incidendo dolor excitatur, & inflammatio. Ferramenta autem varia ſunt: Nam tria quidem habentur, quæ tamen ad duo reducuntur. Etenim ex duobus ſibiipſis ſimilibus alterum nota interdum non caret, quod partes circumſtantes ſub eo vim ignis perſentiant, dum ex compreſſione circum circa attolluntur, & incaleſcunt, quod tamen ſub altero non ſuccedit. Itaque *duo ſunt inſtrumenta, quæ commode vſurpantur.* In his vtendis duo præcauere oportet, *ne ſcilicet vis ignis, & dolor perſentiatur, aut certe quam pauciſſime* perſentiatur. Præterea *ne ignitum ferramentum videatur,* nam propter hæc duo multi formidant ferramentum ignitum, & propter dolorem, & propter aſpectum ignis. Tria enim ſunt incommoda, quæ moleſtant hominem, cui fonticulus efficitur, *calor, dolor, & ignis aſpectus.* Ad hæc tria vitanda ars primo excogitauit, laminam ferream latam & craſſam, in cuius medio ſit foramen eius latitudinis, vt admittat cannulam inſtrumenti, quod ſiniſtra manu detinetur & comprimitur: quæ lamina ex inferna parte, quę corpori applicatur, circulum habet cum ſupercilio tenui, & quadamtenus acuto, & ponitur ſupra locum fonticuli ſignatum atramento. Hæc lamina primo refrigerat partem circomſtantem, & conſequenter calorem ferramenti candentis. Inde dolorem mitigat, obſtupefaciendo ſenſum, quem obſtupefacit, tum frigiditate, tum compreſſione

Ferramēta ad fonticulos inurendos qualia.

Eorum vſus.

Vſus laminæ ſubſternendæ.

marginis acuti articuli. Cui poſtea circulo ſi ſupponatur inſtrumentum, quod ignem abſcõdit, erit plene ſatisfactum tribus incommodis iam relatis. Habetur enim inſtrumentum, quod aſpectum ignis tollit, quod candens ferramentum intruſum, & occultatum habet in tubulum, aut ligneum, aut oſſeum, aut argenteum, quod ex altero extremo orbiculare foramen habet, quod parti apponitur, ex altero vero operculum candenti ferro coniunctum, quod deorſum comprimitur.

Inſtrumentũ ad ignem abſcondens.

Modus vrendi fonticulum.

Modus vrendi eſt, vt ferramento candente cutem vramus, & ipſam tantum attingamus, & leniter comprimamus, neque in omnibus par comprimendi modus requiritur, ſed variat pro cutis varietate, videlicet mollitie, & duritie, tenuitate, & craſſitie. Ideoque in puero minus, in adulto magis, in ſene adhuc magis; item in brachio, vbi mollior, & tenuior cutis eſt, minus, in crure, vbi durior & craſſior, magis comprimendum ferrum eſt. Item variat prout pars vrenda integra eſt, aut affecta, propter quam cauſam in hydrope & cruribus aqua tumentibus vix attingitur cutis, & à butyro abſtinetur. Item in cacochymo corpore, aut crure fluxione laborante, mitius adigitur ferrum, & butyrum non apponitur, ſed diapalma, & linteum vino nigro auſtero expreſſum vſurpatur.

Quæ cura conueniat fonticulo iam facto.

Combuſto loco, ſi quis velit fonticulum parare ſine vllo dolore, & ſine vlla loci alteratione, ſeu irritatione, quæ interdum cauſa eſt, vt fonticuli cum moleſtia geſtentur, non eſt feſtinandum globulum præpropere impropere, ſed cerea primum pila tunc imponenda eſt, cum cruſta, & nigra, & alba decidit, & caro rubra bonaque apparet, quæ

omnino

omnino ſit expers tum doloris,tum inflammatio-nis,& labiorum,& partium circumſtantium, tunc enim ceream primo pilam paruam apponere; & ſupra duriuſculum puluinar ex linteo factum faſcia auguſta aſtringere, & comprimere oportet, quouſque deſcendat in profundum,& ſedem congruam ſibi paret:quo tempore iam hederæ folium non rotundum, ſed fiſſum, & inter duo linteola auerſum ponere ſupra fonticuium oportet,& quotidie mundare. Sed quæ cura poſt factum fonticulum ei conueniat,ſcheda mea multos iam ante annos facta dilucide explicat.

De Sphacæli Chirurgia.

CAPVT XCVI.

GRauiſſimus affectus,& aſpectu horribilis eſt, cum aliqua corporis pars emoritur, multoque grauior, & horribilior, cum plane emortua eſt (priorem *gangrænam*, poſteriorem *ſphacælum* Græci vocant) ſiue ex præcedente inflammatione, ſiue vulnere,ſiue oſſis fractura, ſiue contuſione, & attritione,ſiue venenato telo,ſiue alia cauſa fiat : nam pars ſphacælo affecta nigrum colorem contrahit, fædum & cadauerosum odorem ſpirat, & ad tactum mollis, ac flaccida euadit, & ſine ſenſu eſt. *Huic niſi quam celerrime ſuccurratur*, inquit Paulus *libro 4. capite 19. facile affecta pars,quatenus vicina comprehendit, mortis habitum repræſentat, & hominem iugulat.* *Sphacæli cauſa varia.* *Qualitas.*

At quod ſit huius mali remedium,audiatis Celſum *lib.5.cap.26.* In hiſce caſibus miſerum,ſed vnicum auxilium eſt,vt cætera pars corporis tuta ſit, *Remedium.*

membrum, quod paulatim emoritur, abſcindere; *quãuis id cum periculo ſummo fiat*, inquit Celſus, quia ſæpe ægri in ipſo opere, vel profuſione ſanguinis, vel animi defectione moriuntur. Ideoque Galenus *ſecundo ad Glauc.* monebat, in abſcindendo membro, vt tutius agatur, naturam corporis, & partis etiam naturam attendendam eſſe: cui auctoritati reclamant verba Celſi *l.8.c.vlt.* cum pulcherrima ſententia, videlicet, omnino ſectionem eſſe faicendam, quia nihil intereſt, an ſatis tutum præſidium ſit, quod vnicum eſt.

Galenus & Celſus reconciliati.

Quod ſi dicatur, *perperam Galenum præcepiſſe, attendendam eſſe naturam ægrotantis, & vires, ſi ſine vlla exceptione præcidenda pars eſt.* Huic tandem reſpondendum ex Celſo eſt: Si res omnino deplorata eſt, ita vt ſimus aduocati, vt pluries mihi contigit, cum vires iam adeo imbecilles ſunt redditæ, vt in ipſo opere certi ſimus ægrum defecturũ, in eo caſu abſtinendum à ſectione eſt; etenim ego in his caſibus dicere ſolitus ſum, quod à præceptoribus dictum audiui: *ſatius eſſe ægrotantem ſinere mori quam ipſum occidere.* At ſi caſus periculoſiſſimus, ſine certa tamen deſperatione eſt, tunc eſt faciendum quod elicitur à Celſo *l.2.c. de ſang. miſſione.* Fieri quidem poteſt, vt ſphacælus membri præciſionem deſideret, corpus autem vix pati poſſe videatur: ſed ſi nullum tamen appareat aliud auxilium, periturusque ſit, qui laborat, boni Medici eſt oſtendere, quam nulla ſpes ſine membri amputatione ſit, faterique, quantus in hac ipſa re ſit metus, & tum demum, ſi exigatur, membrum abſcindere.

Quid Medicus agat ante præciſionẽ membri.

De quo dubitari in eiuſmodi re non oportet, *ſatius eſt enim anceps auxilium experiri, quam nullum*, ait Celſus.

Celſus. Quæ ſententia confirmatur ex Albucaſi, qui refert, in huiuſmodi caſibus aliquando noluiſſe propter metum mortis cuidam manum abſcindere, cum tamen ille alium adinueniſſet, qui excidit, ſanus ad ipſum reuerſus eſt paucis diebus, qui omnino periiſſet, ſi non fuiſſet inciſus.

Vbi facienda inciſio.

Ad inciſionem præſtandam antiquiores monuerunt, eam faciendam eſſe in confinio partis viuæ, & emortuæ, ita vt potius aliquid viuæ excidatur quam mortuæ quidquam relinquatur: ratio eſt, quia ſtatim contactu emortuæ viua moritur, & ita ſemper corruptio ſerpit, donec hominem necet.

Duo ſymptomata in hac Chirurgia euenientia.

Sed in hac operatione duo ineuitabilia ſymptomata ſequuntur, ſanguinis profuſio ex præciſione magnorum vaſorum, & dolor intolerabilis, cui ſtatim adiungitur conuulſio ex præciſis maioribus neruis & chordis: propter quæ duo ego dum eſſem iunior, & addiſcendi cauſa alios operantes viderem, interdum vidi ægrotantes interea dum inciderentur, periiſſe, quod Celſus quoque dixit *lib.* 5. *cap.* 26. videlicet, quod ſæpe in ipſo opere patientes, vel profuſione ſanguinis, vel animi defectione moriuntur. Quæ duo propterea Chirurgi vitare ſtuduerunt multipliciter: Nam alij ſtrictura vna, duabus, & tribus ſupra per interualla factis vtrumque prohibere tentarunt, vinculis v. g. in coxa quatuor digitis à ſphacelo diſtantibus, inde totidem ſupra, bis; ſic enim obſtupeſcit pars, & ſanguis comprimitur ex conſtrictis neruis, & vaſis. Qui tamen modus tutus non eſt, tum quia ſtringens vis vix neruos, & interna vaſa ampliora attingit, propter muſculorum mollitiem, & oſſis duritiem:

Quomodo hæc vitare ſtuduerint multi.

duritiem : deinde etiamſi clauderet , tamen cum oporteat ſtatim peracto opere vincula reſoluere & laxare, ne & ipſa moriatur , ſanguinis profuſio proritabitur : vt interim omittam periculum gangrenæ excitandæ à quacumque ſtrictura in parte quæ iam ad mortem diſpoſita eſt.

Alius modus. Alij idipſum tentarunt incidendo cum ferramento vehementer candente,vt vno tempore tum ſecetur,tum cruſta ſupra vaſa inducatur. Qui modus neque etiam valet , quod ferramentum candens tam cito in magnis vaſis cruſtam efficere non poſſit, & ſuo vehementi calore valenter ad ſe trahendo proritat potius ſanguinis profuſionem , vt experientia patet.

Alius. Sunt , qui potionem ſoporiferam præbeant, quo dolor,& conuulſio deuitetur. Sed hæc vt periculo non vacat , ita profuſionem ſanguinis non tollit.

Alius modus. Alij denique ſpongias madefactas in Opiato quopiam medicamento ſupra viuam partem imponunt, ſine vllo fructu , cum neque vis medicamenti poſſit profundos neruos obſtupefacere.Prędterea periculum ſit, ne pars viua ad corruptionem diſpoſita emoriatur:vt interim omittam nihil proficere ad ſanguinem profluentem.

Modus quo Author feliciter vſus eſt. Igitur cum nullus prædictorum modorum tutus ſit, accipiatis nunc , quid ego excegitauerim, quod mihi fere ſemper feliciſſime ſucceſſit , cum omnibus occurrat difficultatibus. Hunc modum, quem ego fui imaginatus,vidi poſtea propoſitum à Ioanne de Vigo in *lib.de Vlceribus,cap.vlt.* Quem tamen oſcitanter proponit,neque omnia obſeruat, quæ obſeruanda ſunt. *Tres ſunt ſcopi in hac operatione,*

corruptio

orruptionem firmare, profuſioni, atque dolori reſiſtere. Ego igitur incido in parte emortua, quæ ſit viuæ vicina, quanta eſt craſſities digiti pollicis; atque ita duo, videlicet, & profuſionem, & dolorem ex toto deuito; pro tertia autem deuitanda, ſcilicet corruptione ne ſerpat, ego deinceps comburo ferramentis candentibus totam partem emortuam, ita tamen, (*notate*) vt ſemper patiens vim ignis perſentiat, ita enim pars tota emortua in cruſtam degenerat, quæ eſt operculum ipſis vaſis, & pars viua propter vſtionem ita ab igne corroboratur, vt ſpatio tridui, aut ad ſummum quatridui appareat ſeparatio mortui à viuo; & ita ſiſtitur mortificatio (vt ſic loquar) ſine dolore, & ſine ſanguinis profuſione. Ioannes de Vigo *lib. de Vlceribus, cap. vlt.* videtur ponere eundem modum, ſed non aduertit, quod dixi, vt patiens ſentiat vim ignis.

De digitorum Chirurgia.

CAPVT XCVII.

PErtinet quoque ad artus ea Chirurgia, in qua digiti vel manus, vel pedis, potiſſimum autem manus inuicem cohæreſcunt, quam Celſus quoque proponit, & ego vidi ſæpius, in combuſtis; & accidit, vel in vtero, vel ex vlcere vtriuſque digiti à lateribus facto, & negligenter curato. Quos ſane digitos inuicem ego ſeparaui eo modo, quo dicit Celſus. Sed prius attente totam cohærentiã ſecundum longitudinem digitorum diligenter tetigi, præcipue in naturali coalitu, num aliqua durities, aut nerui ſuſpicio, aut vena appareret, quam vitare oporteret, poſtea atramento ſectione efficien

Cauſa cohæſionis digitorum.

Author quomodo digitos cohærentes ſeparet.

efficienda per longitudinem notata, ſtatim prim à dimidio vltra ad digiti apicem, ſubindeque à di midio citra, videlicet à digiti radice ad dimidiu diſſecui,& ſectionem ſcalpello quidem,ſed ea ſcal pelli ſpecie,quæ anguſtum oblongumque cultru imitatur, molitus ſum, & cum linamentis & dia palma cicatricem induxi.

De curuo digito ex vlcere,& cicatrice relicto.

CAPVT XCVIII.

Curuitas digitorũ medicamentis primo iuuanda.

ALtera in digitis Chirurgia, quam ſimilite proponit Celſus *loco citato*, eſt in digito, q curuus ſub cicatrice duriore craſſioreque induct ex vlcere remanſerit, quam curuitatem medica mentis primo tollere oportet mollientibus, vt e ceratum citrinum: aut ex exoeleo dictum, aut lu ta thermarum, aut balneum molliens, aut lotur lanarum, ſed vbi hæc parum proficiunt, ad Chi rurgiam recurrimus. In qua Celſus conſidera id eſſe proſpiciendum, neruine id vitium, an cu tis ſit: ſi digitus curuus remanſit propter neru vitium, attingi Chirurgia non debere præcipit quod ſanabile non ſit. Addatis vos, ne neruorur diſtenſio ſubſequatur: in quo caſu ego tantun medicamentis propoſitis diutiſſime inſiſto. At cutis culpa,quæ calloſa ſit,curuitas remanſit, mo net Celſus, totam cicatricem excidendam, & re ctum digitum figuratum ad nouam cicatricen perducendum eſſe: addoque ego,id eſſe perpetu mollientibus præſtandum, ne iterum dura indu cta cicatrice curuus fiat: ad quod melius nun quam, quam ceratum meum citrinum adinueni

Quomodo Chirurgia emẽdetur ex Celſo.

mollitum

nollitum, & pinguedine Gallinæ ad vnguenti formam redactum.

De rigidis articulis relictis.

CAPVT XCIX.

DIgiti rurſus,& alij quoque articuli, quorum media figura angularis eſt, vt cubitus, genu, poſt vulnus, aut vlcus, aut tumorem, aut humorem antiquum defluxum recti, rigidique remanent, id quod actioni impenſius incommodat, quam ſi curui ramanſiſſent; de qua re auctores nullam fecerunt mentionem; cum tamen ſæpiſſime id ſymptoma viderim. Si vitium ex diuturna mora & habitu, quem membrum ſeu articulus in poſitura contraxit, dum aut fractura, aut dolens inflammatoriumque vlcus, aut vulnus curatum eſt,curabile omnino eſt: Nam mollientibus, laxantibuſque medicamentis, perfuſionibúſque potiſſimum,&balneis præmiſſis,tum parte ad motum reuocata, ſenſim, & motus, & figura partis restituti ſunt. Sed ſi vitium difficilius ſit, & vix curabile,quod aut nerui antea læſi ſint,aut articulus repletus, obduratuſque remanſerit, aut quapiam alia cauſa id factum ſit, & intentio tantum ſit, poſthabitis motibus, partem dumtaxat ad commodiorem figuram reducere, vt puta digitos rigidos, aut cubitum rectum, rigidumque factum ad curuam angularemque figuram ſenſim, ſenſimque reflecti ac redire: In cubito, vbi multa ex balneo emollitio præceſſit, alligamus inſtrumentum, ſeu ferramentum, quo ſenſim quotidie, & ſine vlla violentia cubitum incuruamus, ſic

Rigiditas ex mora contracta, curabilis eſt.

Rigiditas difficilior quomodo curari debeat.

ſic in digitis, ſi conſimile paretur, idem præſtabimus. Quæ tamen omnes molitiones & dolore, & violentia vacare omnino debent. Quod ſane inſtrumentum in omni quoque alio articulo valet, qui obduratus remanſerit, vt ſenſim pertentetur, ſi forte fortuna materia obturata hac ratione ſaltem quadantenus dimoueri poſſit eo modo, quo aliquando vidi caſum pene incurabilem curatum ex commota materia.

Caſus articulos curandi. Caſus autem ad praxim maxime conducens hic eſt. Nobilis vir in ætate adulta conſtitutus, incidit aliquando in genu tumorem durum, qui omnem motum ipſi ademerat, ita vt immobilis prorſus eſſet articulus; habita conſultatione cum Excellentiſſimo Capiuaccio, exiſtimauimus, caſum eſſe propemodum incurabilem, tamen luta thermalia volebamus experiri, & dum præpararetur corpus, interea ab Empirico impoſitum eſt emplaſtrum calidiſſimum, quod ego credidi eſſe confectum ex flammula, quod eleuauit genu in tumorem longe maiorem, & efferueſcentem inflammationem grauiterque dolentem, quibus paulum remiſſis cæpit articulus alioqui immobilis moueri; vel id factum fuerit, quod reuocata ſit materia ab internis ad externa, vel quia frigida, & coacta, calefacta & attenuata fuerit: omnino per hoc medicamentum tamquam ex bona origine tandem curatus eſt morbus. Hoc dictum eſt, vt ſi materia quieta à medicamento mota eſt, ab inſtrumento quoque moueri potuerit, & hanc Chirurgiam non eſſe deſpiciendam in his caſibus.

Authoris inſtrumentum. Huc quoque referri poſſunt Chirurgiæ aliæ conſimiles. De vna habeo ego inſtrumentum, quod

put

puto à me fuiſſe paratum in puero, cui os femoris propter ligamenti laxitatem facile ſurſum prorumpebat; pro quo factum eſt hoc inſtrumētum, quod ſenſim deorſum caput impellit, & detinet.

Aliæ adhuc conſimiles Chirurgiæ fiunt in tibiis: Nam ego aliquando vidi cuidam Patrifamilias nobili naſci filios cum tibiis incuruatis, & exterius gibbis, arcumque referentibus, vti fere contingit pumilionibus, qui tamen non erant pumiliones; quas ego direxi cum laminis quibuſdam ferreis per longitudinem tibiæ applicatis & aſtrictis, interius tibias comprimentibus, & impellentibus: quæ tamen impulſio ſenſim facta eſt, & proſpere ſucceſſit, quia puerorum oſſa ſunt mollia, & ſequacia, & facile reflectuntur, ac diriguntur. Quæ ſane inſtrumenta apud me non ſeruaui. *Quomodo Author tibias incuruas emendarit.*

De Varis.

CAPVT C.

RVrſus cum his enumerabimus quoque Chirurgias, quæ fiunt ad varos & valgos, qui à Græcis βλαισοί & ῥαιβοί appellātur, vti habetur *Com. 3. de fracturis* 69. qui affectus ad pedes pertinent, cum diſtorſionem patiuntur, vel mauis dicas imperfectam luxationem: quamuis Galenus valgos ad coxæ & genu diſtorſionem quoque referat: & ſimiliter ad linguā referatur blęſam, ad talos tamen maxime pertinens. Nam *vari* dicuntur, *quorum pedes diſtorquentur ad talos, & obtorti introrſum ſpectāt*, vt Hippocrates monuit & Galenus. *Vari qui.*

Quæ affectio interdum contingit ab ipſa prima natali die, interdum poſtea ex aliqua externa cau- *Infantes vari quomodo corrigendi.*

ſa. Si ita vari oriantur infantes, non difficulter reſtituuntur, ſi ſenſim, dum faſcia obuoluuntur, pedes retrorſum agantur, aliquod exiguum puluinar inter vtrumque pedem inſerendo: ſolent enim omnes embriones in vtero matris habere pedes introrſum flexos, quod plus minus accidit; ſi negligentes nutrices ſint, facilè ſic adoleſcunt, & vari remanent; ſed ſi diligentiam adhibeant, vt pedes in contrarium ſenſim abducantur, dum faſciis inuoluuntur, facile corriguntur. Quod ſi ab externa cauſa articuli pedis diſtorqueantur, & vari fiant, ſtatim, non ſenſim reſtituemus ipſiſmet manibus, vt facimus in luxationibus, de quibus *infra*.

Varorum ab externa cauſa Chirurgia.

De Valgis.

CAPVT CI.

VAlgi autem, qui ſunt contrario modo affecti, videlicet in quibus pedes exterius ſpectant, magis ab externa cauſa, quam à natiuitate fiunt, propterea reſtituere ſtatim ipſos oportet. Nam ſi ita diutius perſiſtant, accurrit humor in articulo, obduratur, & non amplius emendari, niſi ſenſim affectus poteſt. Ego in his caſibus tibias quaſdam ferreas paro, quæ pedem etiam ferreum obtinent, & intra pedem laminam, quæ per longitudinem exterioris partis pedis producta ſit, quæ ita interius impetum faciendo inclinet, vt exteriorem pedem intra ſemper propellat, qua impulſione ſenſim per introrſum conuerſus tandem dirigitur, & valgus affectus aufertur.

Author quomodo valgos reſtituat.

De

De vngium Chirurgia, videlicet de tondendis, & aſperis læuigandis vnguibus.

CAPVT CII.

QVamuis vngues pauciſſimi vſus eſſe videantur, quod fere non nutriantur, & corporis partibus vix annumerentur, tamen quadruplicem Chirurgiam requirunt; quarum duæ neceſſariæ omnino ſunt, quod vſum vngium deperditum reſtituant, & cum eo quoque digitorum actionem per duo vitia ablatum; cuiuſmodi eſt Græcis *pterygium*, Albucaſi, & vulgo *panaritium* dictum; tum vero etiam vnguis pedis, potiſſimum digiti pollicis, ad angulos introrſum in carnem incrementum & intruſio, quæ duo circa vngues vbi excitantur, non modo vnguium vſum, ſed etiam digitorum, imo totius quoque cruris non raro actionem labefactant, quamuis prima facie pauci momenti eſſe videantur. Nam panaritium vbi increſcit, tum vnguem totum corrumpit, tum ſæpe os, & articulum ei proximum vitiat. Altera vero affectio, quamuis puſilla appareat, hoc eſt, vnguis intra carnem intruſio, actionem tamen totius cruris prohibet, videlicet ambulationem; & ego præter alios propemodum innumeros à me curatos, quendam aliquando Nobilem Gallum curaui, qui palam fatebatur, ſe plus mihi debere, quam proprio genitori, propter reſtitutam digiti ſanitatem ex vnguis pollicis pedis inſinuatione, intruſioneque in carnem, ad eius ſcilicet latera.

Vngium Chirurgia quatuor.

Pterygij incommoda.

Duæ vero aliæ circa vngues Chirurgiæ potius

Chirur-

giæ vnguiũ decoris gratia administratæ.

decoris gratia adminiſtrantur : eſt autem vna inciſio,ſeu vnguium commoda,concinnaque tonſio: altera vero vngium eſt ſcabrities,ſeu aſperitas, ſeu teſtacea, rudiſque ſuperficies ac ſubſtantia, à polita vnguium natura in totum declinans, quæ correctione per Chirurgiam indiget : quæ duæ Chirurgiæ decoris potius gratia, quam ſanitatis, vt dixi, fiunt, quamuis (*notate*) nulla eſt Chirurgia, quæ quantumuis ad decorem pertineat, tamen vſum, & actionem quodammodo non reſpiciat, & reſtituat. Etenim *vera pulchritudo*, vt Galenus notauit, *non in alio, quam in inculpata ſanitate conſiſtit.* Sicuti enim pulchram faciem eam dicimus, quæ tum bona temperie donata eſt, ex qua & rubra, & bene carnoſa, & perpolita efficitur; tum vero etiam, quæ alias partes obtinet, decenti magnitudine, exacto numero, & concinna figura, ac congrua poſitione præditas, ita vt naſus, verbi, gratia neque maior, neque minor ſit, quam totius faciei proportio requirat; ita ſimiliter ſanam perfecte faciem non aliam cenſemus quam propoſitam, vt propterea *veram pulchritudinem cum ſanitate, & viciſſim ſanitatem cum pulchritudine reciprocari*, Galenus voluerit. Quæ ſi vera ſunt, illud quoque veriſſimum erit, Chirurgias, quæ decoris, ſeu pulchritudinis gratia fiunt, ſanitatis quoque gratia fieri neceſſarium eſſe, & cum ſanitate perpetuo coniungi: latere autem nos non raro ſanitatem, decorem autem non latere, propterea quod ex minima quaque conditione deficiente, pulchritudo minuitur, & labefactatur, ſanitas autem nequaquam ad ſenſum iacturam pati conſpicitur, quod natura de ſanitate, quæ vſum & actio

Decor ſanitatẽ quoque reſpicit.

Pulchra facies quæ dicatur.

Chirurgiæ decoris etiam ad ſanitatem faciunt.

actionem comprehendit, in primis ſollicita eſt: tum vero pulchritudo idea eſſe videtur ſanitatis, idea autem rerum in particularibus non reperitur, & ex minima quaque re iacturam ſuſcipit, ſanitas autem latitudinem habet multam. Itaque actio & vſus partium ex pulchritudinis exigua offenſa multo minus tollitur quam ex ſanitatis offenſa. Itaque ſi in cæteris quidem facies commenſurata, naſum habeat maiorem quam conueniat, deformis dicetur, cum tamen ſana adhuc cenſebitur, quod ad ſenſum naſi vſus offendi non conſpiciatur. Sic Chirurgias, quæ decoris tantum gratia fiunt, vſus quoque offenſio aliqua conſequitur, quamuis ad ſenſum non pateat. Vnde ſi alias duas illas Chirurgias reprobauimus, in quibus glans detecta tegitur, aut tecta detegitur, tamquam quæ actioni penis nequaquam officiant, ſed decoris tantum gratia fieri videantur: tamen ea cauſa reprobatæ à nobis ſunt, quod crudeles nimis eſſent periculoſæ, & factu difficillimæ, neque cum vſus offenſa comparatas liceat eas adminiſtrare, quod damnum, & incommodum multum, vtilitas autem pauca reſultet & emergat: vnde eas Celſus, & ego cum ipſo decoris tantum gratia fieri dicimus, propterea quod actioni, id eſt, erectioni penis non officiunt, quamuis non prorſus decoris gratia; ſed ſanitatisquoque cauſa fieri ex eo patet, quod *qui glandem perpetuo detectam habent, ij non in coitu delectantur, vt alij, quod ſenſus ille glandis exactus hebetatus in iis ab externo aeris contactu & frigore ſit: audio ſimiliter mulieres quoque magis oblectari, & facilius ſemen emittere, ſi cum aliis*

Ideam in particularibus non reperiri.

Cur quadã Chirurgiæ ab Authore reprobatæ ſint.

coëant, quam cum circumciſis, quod forte his glans detecta frigidior, duriorque ſit, aut præputij ſurſum deorſumque recurſus ac confricatio deſit. Pariter quoque etſi ad tectam glandem detegendam decoris gratia Chirurgia paratur, tamen non prorſus pulchritudinem id reſpicit, ſed vſum quoque, cum ſemen neque confertim totum, neque longius eiaculari in his poſſit. Vnde neque etiam mulieres, quæ in viri ſeminis emiſſione maxime delectantur, oblectari, vt ſolent, poſſint.

Quæ omnia ſi in præſentia ad vngues quoque referamus, itidem euenire conſpiciemus: Nam tametſi vngues continuè tondere, quod paſſim omnes faciunt, decorem tantum videtur afferre, quod & nimium longi relicti, & nimium propè carnem tonſi indecorum afferant. Galenus tamen *primo de vſu par. cap.*8. ex Hippocratis ſententia, hanc vnguium Chirurgiam ad vſum tranſtulit cõmodũ, & actionem digitorum, nimirum ad apprehenſionem.

Vngium longorũ aut nimis breuium incommoda.

Etenim vngues aut oblongiores dimiſſi, aut nimium præciſi, & prope carnem tonſi puſillum corpus rotudum, vt acum, pilum, feſtucam, filum, & alia eiuſmodi colligere & apprehendere non poſſunt, id quod moderata longitudo, quam Galenus & Hippocrates *libro de art.* ἀλομελίαν nuncupant, poteſt, & facit. Sic quoque vngues aſperi, craſſi, & vt teſta rudes., etſi indecorum videntur oculis afferre non mediocrem, tamen quia & ipſi ad apprehendenda puſilla corpora minus videntur idonei, propterea Chirurgia indigent, quæ perpolitos, ac tenuiores reddat. Quod ſi à natiuita

uitate tales ſint vngues, curatio fruſtra ſuſcipitur, quod id vitium ex temperamenti proprietate partis proueniat, quæ mutari non poteſt: at ſi poſtea ſuccedat ex humorum talium, aut talis nutrimenti ejuſmodi affluxu, ego ſoleo primum vitro totum pene vnguem ſcalpere ac deradere, mox balneo rerum emollientium vti, tum demum impoſito molliente cerato, cuiuſmodi citrinum eſt, ſic deformitatem corrigo; ad quod etiam lutum emolliens facit, & cera noua. Sed alias duas potiores vnguium Chirurgias exequamur. *Curatio aſperitatis vnguium.*

De pterygio, ſeu panaritio vnguium.

CAPVT CIII.

PAulus *pterygion* (ita enim interpres vertit, quamuis ex Gorrhæo pterygion, & paronychia idem ſint) Latini *reduuiam*, Albucaſis vero ſicuti vulgus, *panaritium* vocat, in vnguibus carnis incrementum partem vnguis operiens: quod malum potiſſimum pollices offendit tum pedis, tum manus, interdum ex interna fluxione, interdum ab externa cauſa excitatur. Vbi enim pedis pollex in quidpiam offendit, primo inflammatur, deinde ſuppuratur, poſtea pus vnguem putrefaciendo, & humectando carnis incrementum ſubſequitur, quod vnguis amplius non reſiſtat, comprimat, ac detineat. Quod ſi malum progrediatur, temporis tractu non modo vnguem totum corrumpit, ſed etiam ipſum os, *Pterygij nomenclatum.* *Pterygij cauſa.*

ideoque aliquando totum os quod vnguem ſuſtentat, exiuit: in quo caſu digitus in eius ſummitate dilatatur, & inflammatorium incrementum ſuſcipit effatu dignum, & per totum tempus vehementer dolet, & odor grauis, colorque liuidus conſequitur. Vitium hoc inter initia, cum ſcilicet incipit digitus dolere, hoc eſt, in prima doloris inuaſione, neque adhuc in digito tumor vllus, aut rubor apparet, mulierculæ ſtatim curant digiti extremum in ebullientem aquam ter, aut quater infundendo, ita tamen vt vix digitus aquam attingat, eſt enim remedium, quod materiam exiguam fluxam ſtatim diſſipando euacuat, ſic Celſus *libro* 7. *capite* 13. cucurbitulam ſcarificatam in abſceſſu affigebat ad extrahendam colluuiem. Sed ſi fluxio ingruat, tunc aliis eſt vtendum. At vbi vnguis iam corruptus eſt, Chirurgia opus habet, quæ eſt, vt ſcalpello aut forfice excidatur vnguis: poſtea candente ferramento, exiguo quidem, at bene rubro inuratur caro excreſcens, & tota exulcerata pars: *inuſtio enim firmat malum*, quod Paulus putat eſſe de genere depaſcentis cum putrefactione, νόμας Græci dicunt.

Pterygij incipientis cura.

Chirurgia pterygij grauioris.

Quod ſi os quoque corruptum ſit, multo magis ferramentum candens eſt neceſſarium quod pluriès quoque repetendum eſt, ſi ſit opus.

De

De vnguis pollicis pedis interius intruſione.

CAPVT CIV.

QVod ſi altera affectio vnguem prehendat, quæ eſt, vt os ſit ſanum, & vnguis ſanus, ſed caro in angulo digiti excreſcat, quod vnguis incrementum interius ſumat, & in carnem infigatur cum inflammatione, & dolore continuo, at ferme intolerabili, in eo caſu monet Albucaſis *libro* 2. *cap.* 91. & Paulus quoque *libro* 6. *cap.* 85. de pterygio, vt ſpecillo vnguis attollatur, deinde caro præcidatur, poſtea reliquum conſumatur corroſiuis medicamentis.

Ego autem dicam vobis, quomodo eiuſmodi vngues in angulum & carnem infixos & intruſos curauerim; Primum ego ſpecillo vnguem à carne ſeparo, & linamentis ſiccis inter vnguem & carnem arctè intruſis ſic locum diduco, dilatoque, quo facto forfice vnguis portionem ſecundum longitudinem incido, quoſque carni inhæreat, poſtea volſella portionem vnguis inciſam apprehendo, & ſine vlla vi à reliqua auello, ſicque quotidie eamdem rationem repeto, primum quidem dilatando, mox incidendo, tertio auellendo, donec totus vnguis intruſus, & infixus ſenſim excidatur, & auferatur. Sunt, qui vnguem cauſtico medicamento comburant, & ita auferant: quæ ratio non probatur, propterea quod cauſticum poteſt quandoque tendines comburere, & gangrænam excitare cum maximo periculo.

Quomodo Author hoc vitiũ curet.

De varicum Chirurgia.

CAPVT CV.

Varix quid. VArix ex Paulo *venarum dilatatio* eſt, in qua tamen non ſimpliciter dilatantur venæ, ſed etiã quodammodo intorquentur, ſubindeque ceu nodos quoſdam contrahunt, & efformant, & nigro colore afficiuntur: *Cauſa varicũ.* cæterum cauſa dilatans nõ alia, quam ſanguis melancholicus, niger, craſſus, & ponderoſus eſt, at quod intorti, & nodoſi varices fiant, partim ex membranoſis nexibus venis adiunctis, partim ex venarum oſtiolis intus poſitis, & ipſis dilatatis, & craſſo refertis ſanguine prouenit. *Locus varicum.* Oriuntur ex Celſo & Paulo tum in temporibus, tum in imo ventre, tum non numquam in teſtibus, quibus in partibus venæ flexuoſæ ſunt, giroſque faciunt, ac ſanguis ſtagnat & immoratur; maxime autem fiunt in cruribus, propterea quod ſanguis craſſus & fæculentus facile ſuo pondere deorſum deſcendit, longe autem facilius cum à calore attrahitur; ideo Auicenna varices accidere curſoribus, baiulantibus, & ſtantibus prodit: vnde Plinius *lib.* 11. præ nimio labore naſci dixit, ideoque in cruribus viro tantum, mulieri raro naſci voluit.

Duo modi curãdi varices ex Celſo. Quorum omnium curatio per Chirurgiam eadem fere eſt. Propterea nos imprimis crurum varices nunc curabimus. Celſus duos proponit curandi modos, vnus ferramentis candentibus, alius exciſione procedit. Sub ferramento candente aduſtus contabeſcit varix ex Celſo, & vſtio fit in varice recto, aut ſimplici, tranſuerſo, & exiguo.

guo. Cutis ſuperinciditur, tum patefacta vena, tenui & retuſo ferramento candente modice premitur, vitaturque ne plagæ ipſius oræ adurantur, quas reducere hamulis facile eſt; id interpoſitis fere quaternis digitis per totum varicem fit, & tunc ſuperimponitur medicamentum, quo aduſta ſanantur. In hac Celſi propoſita Chirurgia duas habeo difficultates: *Altera* eſt, quod ſub ferramento candente Celſus vult venam contabeſcere; Ego autem puto venam per totum contactum & preſſum vri, erodi, & exulcerari, & ſanguinis profuſionem ſequi, etiamſi modice prematur, quia venæ tunica tenuis admodum eſt, niſi forte parum candens fiat ferramentum. *Altera* difficultas eſt, quod Celſus facta aduſtione vult reducenda eſſe labia cutis inciſa ad mutuum contactum hamulis, quos per totum varicem quatuor ferè interpoſitis digitis imponit: primum dubito de hamulis, an acutis, an retuſis ſit vtendum, retuſi enim adducere labia cutis non poſſunt, quia non tenent, acuti vero, ſi in cutim infigantur, & dolores, & inflammationes mouebunt. Hic Celſi locus reuocat in memoriam hamos ſimiles à Guidone propoſitos, ipſe falſo fibulas eſſe cenſuit, & hamos appellat, & ex vtraque parte cuti infigit, & ita trahit vulneris labia mutuo, ſicuti faciunt reconditores pannorum, ait Guido. Qui Celſi modus aſper eſt, & non conſentit ipſius verbis, cum dicit, *in cruribus orti varices non difficili ratione tolluntur.* Si antiqui glutinum cognouiſſent, ni fallor, id propoſuiſſent hamis poſthabitis.

Duo dubia in curatione Celſi de aduſtione varicũ.

Hami Guidonis.

Altera Chirurgia, quæ exciſione varices curat, cutem

Alia varicũ Chirurgia per exciſionem. cutem ſupra varicoſam venam incidit, deinde hamulo oras cutis excipit, & ſcalpello vndique corpore venam diducit, cauetque ne ſcalpello vena lædatur: tum hamulo attollitur vena, & primo ex vno, mox ex altero extremo præciditur, euellitur, & foras trahitur. Vltimo inuicem plagæ oræ committuntur. Optaſſem Celſum vinculo excipere vaſorum extrema, vt ſanguis non profunderetur, vti quoque Paulus præcipere videtur, qui ſimilem, ſed vnicum ponit curandi modum, videlicet exciſione, quem ſimiliter exequitur vt Celſus, niſi quod Paulus primo ligat funiculo ſuperiorem femoris regionem (quia inferius varices in plures ramos funduntur, ſicque magis difficilem aggreſſionem exhibent) vt varix quantus eſt appareat, præcipitque, vt patiens inambulet: inde ſignat varicem atramento ſcriptorio, poſtea ægro iacente alterum funiculum ſupra genu aſtringit, poſtea ſcalpello, qua atramenti nota facta eſt, cutem diuidit intacta vena, inde totam venam à membranis & circumiacentibus partibus diducit, hamo apprehendit, & eleuatam per longitudinem incidit, funiculos ſoluit, & ſinit ſanguinem plus minus exire, dum tutum ſit. Vltimo vinculo vtrimque, hoc eſt, ſupra & infra ad eius extremitate venam ſtringendam, acu duplex filum trahẽte ſubtus venam traiecta labia ad contactum retrahi. *Sunt, qui,* ait Paulus, *inter veteres, funibus non v ſunt, alios inde vas denudatum excindere, alios al ipſum eleuatum cum violentia extrahere abrumpente ſoliti ſunt: Sed potior ratio prima eſt.* Hæ ſunt ad varices curandos antiquorum Chirurgiæ, quæ v videtis, adeo difficiles, & aſperæ ſunt, vt vnum tar

Modus Pauli excidendi varices.

Antiquorũ aſpera Chirurgia pro varicibus.

tur

um Caium Marium, qui ſepties Romæ Conſul fuit, ſtantem ſibi extrahi paſſum fuiſſe, Plinius ex Appio auctore teſtetur. Vnde ego conſiderans, varicum curationẽ per extractionem, ſeu exciſionẽ, non modo aſperam eſſe, & difficilem, ſed etiam plerumque non feliciter ſuccedere, propter ſanguinem exeuntem, qui opus impedit, alia ratione longe mitiori, nimirum abſque ipſorum extractione, varices curaui.

Tria igitur ſunt conſideranda, quæ ad varicem conſtituendum concurrunt, *ſanguis, fluxus, & venæ dilatatio*: itaque tria indicantur, fluentem ſanguinem inhibere ſeu intercipere, fluxum euacuare, & venam ampliatam aſtringere. Ad curſum ſanguinis intercipiendum, in principio, & fine varicis vinculum iniicere oportet, quod fit volſella recuruata, aut hamo, aut duobus ſummis digitis vena apprehenſa, & eleuata, inde acu filum trahente per infernam venam tranſmiſſa & alligata, in quam partem inciditur cutis, vt vena appareat, & ligari poſſit, & non inciditur cum extra eminet. Poſſemus quoque eum modum ad intercipiendum adminiſtrare, quo vtuntur fabri in ſanguine in equis intercipiendo ad comprimendam venam cũ parua lamina ferrea ad venam forcipe aſtricta. At vero ad iam fluxum ſanguinem euacuandum Hippocrates docet, quomodo id faciendum ſit, *in libro de vlceribus, ad finem*, quo loco præcipit, non eſſe ſecandam varicoſam venam magna fiſſura, ne fiat magnum vlcus propter varicis influxum, ſed varicem ipſum alias atque alias compungendum eſſe, vbi opportunum eſſe viſum fuerit, ait Hippocrates, ex quibus compunctionibus ſanguis, qui iam fluxit,

Tres ſcopi in varicũ exciſione conſiderandi.

1.

2.

fluxit, & replet, euacuatur, idque ſenſim fit, no
autem confertim & cum periculo: euacuatur au
tem, ſi non totus, ſaltem pro maiori parte, ita v
4. vena etiam aliqua ex parte ſubſideat. Quo fact
ad tertium ſcopum deueniendum eſt, qui eſt ven
dilatationem aſtringere. Soleo ego medicamen
tum conficere ex *tragacanthis in vino granatoru*
aut omphacio maceratis, inde vero puluere addit
ex bolo Armena, maſtiche, & ſanguine draconis, pari
bus portionibus, donec liquati ſeu emolliti tragacanth
craſſeſcant vt cera, ita vt manus vola ad candela
conformationem reducantur: quo facto, imponi
tur medicamentum per longitudinem varicis, &
ſuper id arundinis cortex, qui ſua cauitate medi
camenti conuexitati reſpondeat, & medicamen
tum comprimat, per varicis longitudinem apponi
tur, & vinculis, aut faſcia anguſta circum cru
aſtringitur, ita enim compreſſione tum faſciæ, tu
arundinis, & medicamenti aſtrictione aſtricti va
rices fuere, vt quaſi contabeſcere videantur. In
Alia mitior Authoris Chirurgia. terdum *ſucco hypociſtidis condenſato* fuit vſus. Vlti
mo, adhuc mitiori vſus ſum Chirurgia, præſertim
in exiguo varice, ſiquidem dimiſſis vinculis, &
Hippocratis compunctionibus, tantummodo vſu
ſum medicamento propoſito, per longitudinem
varicis, & portione arundinis deſuper aſtricta: au
ſpongia contorta oblonga craſſitie quantus vari
eſt, filo circumducta, & *in ſucco granatorum, aut hy*
pociſtidis expreſſa, & faſcia anguſta arctè alligata:
cui rei benefaciunt quoque *fructus immaturi lign*
guaiaci contuſi & impoſiti, quæ omnia aſtrictione
ſanguinem intercipiunt, & venas aſtringunt, exſic-
Præſeruatio. cando vero euacuant. Poſtremo ad præſeruationē

cali

caliga vſus ſum ex pelle canina confecta, quæ exactè circum crus aſtringatur & induatur.

De articulorum vſtione.

CAPVT CVI.

IRe inficias non oportet, quod ſicuti ego Chirurgicas antiquorum operationes truces, & non neceſſarias paſſim recuſo, ſic noſtris temporibus non laudo homines ita timidos, & delicatos, qui Chirurgias tolerabiles & neceſſarias non admittunt, cuiuſmodi ſunt articulorum vſtiones, quæ hac noſtra ætate rariſſime adminiſtrantur, quamuis antiquitus ab illo parente omnis medicinæ Hippocrate, & ab aliis veteribus, & à me quoque perpetuò ſummo cum fructu vſurpatæ ſint, præſertim cum aliis omnibus adhibitis medicamentis, tamen vitiati articuli non reſtituuntur. Vruntur igitur articuli *in tribus potiſſimum caſibus, aut ad dolorem leniendum*, ait Hippocrates, *aut ad tumorem euacuandum, aut ad deciduum & prorſus relaxatum articulum contrahendum, ac reſtituendum.* Quæ vitia in primis ignem expoſtulant, cum à cauſa frigida & humida dependeant. Nam interdum articuli, hoc eſt, capita oſſium à proprio ſinu exturbantur non ab alia cauſa, quam à pituitoſo humore vel influente, vel in articulo congeſto: qui duplici nomine caput oſſis excidere à propria ſede facit: vel enim coactus, coaceruatus, & ſenſim in ſinu induratus id propellit, quod à pituita craſſa & lenta prouenit, vel ad ligamenta circũpoſita influens, eaque humectando ac relaxando tantum diſtendit, vt caput oſſis ex ſeipſo excidat, quod potius à tenui

Quando vrendi articuli.

Pituitoſus humor dupliciter articulũ lædit.

Qua ratione pituita dolorẽ inferat.

tenui pituita contingit, cui rei fere perpetuo do-
lor coniungitur, maxime autem cum luxatio
prima cauſa ſit. Nam tametſi Galenus *ſecundo d*
compoſ. medic. per loca, cap. primo, negauerit à p
tuita dolorem excitari, id tamen intelligendu
eſt ratione humiditatis, hæc enim quatenus frig
da, doloris haud expers eſt. Nam ego aliquand
Hiſtoria. vidi paulo ſupra carpum in interna parte in mu
liere paruum abſceſſum paruæ caſtaneæ magnitu
dine, mobilem, & nullam compreſſionem eff
cientem, quotidie ſtatis quibuſdam horis dolore
adeo intolerabilem excitaſſe, vt mulier in anir
deliquium incideret, & quæ cùm ad me acceſſi
ſet, & ego extraxiſſem, ſtatim curata in poſteru
fuit, & materiam extractam contemplatus, inue
concretam pituitam vitream ad tactum frigidiſ
mam, quæ in internis tendinibus ſolo contac
dolorem excitabat: ex quo conieci, quantum po
ſet ſola intemperies frigida ad efficiendum dol
rem. Quod vero certis horis quotidie dolor reue
teretur, eam puto fuiſſe cauſam, quod dolore v
gente, natura, vt dicit Galenus, ad partem dolente
accurrit vna cum ſanguine, vt dolenti parti auxili
tur, à quo nimirum ſanguine, pars affecta per tem
pus illud intermedium calefacta, dolor ceſſabat

In caſu duplici vruntur articuli. Ad rem igitur redeundo: In duplici caſu pr
poſito vitiati articuli tum ex dolore, tum ex lux
tione Hippocrates proponit Chirurgiam per ad
ſtionem in duplici *Aphoriſ. 6. Aphoriſ.* 59. & 6
Duobus modis articulus excidit. dicens: *Quibus longo coxendicum dolore confiicta*
femoris ſummum coxa excidit, rurſumque recidit,
mucoſa ibidem pituita colligitur. Duobus modis,
ſupra dixi, ſolet articulus, ſeu vt melius dicam

ſic fieri deberet, ſed per longitudinem, vt in muſculo flectente cubitum fiat tranſuerſe, & vice verſa, cum efficienda eſt tranſuerſe, vt in palpebris fiat per longitudinem, tunc enim non ſequitur ductum fibrarum, & omnino muſculi ſubiecti fibræ ſecantur. Vbi autem muſculus ſubiectus incidatur, omnino eius fibræ tranſuerſæ inciduntur, & ita duo eueniunt mala, motus læſio, quia pro quantitate inciſionis fibrarum ſic quantitas deperditur motus, tum vero inflammatio cum periculo conuulſionis ſuccedit, quæ à fibris ſectis ad non ſectas communicatur, vt dicit Galenus. Hæc ſunt 2.
prima duo incommoda, & pericula ſectionis, quæ non fit ſecundum rectitudinem fibrarum. *Tertium* 3.
incommodum eſt dolor, qui inter curandum excitatur: nam facta per tranſuerſum ſectione muſculi, qui modo contrahuntur, modo laxantur, & ita modo ſurſum, modo deorſum mouentur, cogunt toties cutem ſurſum, deorſumque moueri: qui motus in parte vlcerata dolorem excitat, qui cum attrahat, affert *quartum* abſurdum, & eſt cu- 4.
ratio diuturna ipſius vlceris, quod in longius protrahitur tempus, & propter dolorem, & propter motum. Quæ omnia adhuc duo alia conſequuntur incommoda poſt inductam cicatricem, quæ in tranſuerſa inciſione tum latior, tum cum impedimento motus ſuccedit, nam cum interius labia inclinantur, & duram inducunt cicatricem, omnino plus minus motum contractionis muſculi impediunt, vt patet in vulneribus, quibus cuti per cicatricem cum ſubiectis muſculis coniungitur, & cohæret. *Præter alia*, illud quoque accedit incommodi ex ſectione non per rectitudinem fibrarum, ſed

Alia duo incommoda.

Aliud incommodum.

tranſuerſè facta, quod vaſa facile inciduntur, & nerui, quæ partes ſolent paſſim per longitudinem muſculorum fieri. *Vltimo* eſt decor, qui ex Paulo *lib.6. cap.34.* obſeruandus eſt, vbi maius, quod vrgeat, non impedit,& vos omnes conſpicitis,quantum oculis omniũ afferant turpitudinis indecoræ cicatrices, quæ in his inciſionibus ſolent ſuccedere latiores, & ſolent ita euadere maximæ, propter ſitum decliuem ipſius cutis. Ideoque in quacumque ſectione, vt dixi, generatim proſpiciendum eſt, ne cutis portio diſſecta decliuem ſitum habeat, quia pondus deorſum trahens latam efficit cicatricem.

Decor obſeruãdus in inciſione.

Quæ figura inciſioni conueniat.

Quæ vero figura inciſioni ſit opportuna, Galenus paſſim ad myrtei folij ſimilitudinem inciſionem faciendam eſſe præcepit; Celſus idem prorſus ſentit, cum ſcribat excidendam eſſe cutem, vt plaga ad ſimilitudinem myrtei folij fiat, quo facilius ſaneſcat. Paulus autem adhuc clarius, locupletiuſque ita ſcribit: *Illos ſane abſceſſus, qui plurimum faſtigiantur, quique crudi, tenues & emortui ſunt, præcidimus trianguli, aut myrtei folij, aut alterius anguli figura, cum circularis ad cicatricem recipiendam minime ſit idonea, qui vero non in faſtigium attolluntur, eos ſimplici dumtaxat linea diſſecamus.* Quo loco non ita patet, quid intelligat per ſectionem ad myrtei folij ſimilitudinem, nam vnam, & ſimplicem non eſſe ſectionem ex eo patet, quod Paulus diſtinguat ſimplicem ſectionem,ab ea,quæ eſt ad myrtei folij ſimilitudinem. Vt autem rem hanc intelligatis, illud ſcire conuenit, quod ſectio fiat inſtar lineæ, vnde Celſus, & Paulus lineæ vocabulo eam nominant, & ſicuti ex lineis figuræ reſul

Variæ figuræ ex lineis reſultantes.

reſultant, ſic ſectio figurarum aliquam repræſentat: lineæ autem figurarum efficientes ſunt *curua, caua, recta*: vnde reſultant figuræ vel rectilineæ, vt puta triangulæ, quadrangulæ, vel circulares, ſeu gibbæ, vel concauæ. Igitur vel ſectio fit per ſimplicem lineam, quæ figuram repræſentat nullam, vel per plures, & ita figuram aliquam imitatur. Antiqui igitur ex figuris à tribus lineis factis recuſarunt primo figuras omnes, & ſectiones orbiculares factas, nimirum à curua & caua linea, quod & circularis figura ex Celſo difficilius ſaneſcit, & ex Paulo cicatricem recipere non eſt idonea, propterea quod non habeat angulos, quibus committi poſſit: Ideoque laudarunt, & receperũt potius angulares figuras, & ſectiones, vt vel triangulam, vel ad myrtei folij ſimilitudinem, vel alterius anguli, vt dicit Paulus, ſed in primis, & ante omnes, & præ cæteris probarunt eam ſectionem, quæ fit per ſimplicem lineam, quod præcipiatur ab omnibus, quam minimum eſſe ſecandum in corpore humano, non enim ſecatur corium inſenſile, ſed caro ſenſilis. Vnde Celſus, Paulus, & Galenus vbi vitare ſectionem poſſunt, vitant, cum Galenus non protinus incidere tumorem ſuppuratum, ſed exhalationem primo tentandam eſſe dicat, ſic Celſus medicamentis apperiri dixit, vt cicatrix deuitetur, propterea idem *lib.7 cap.2.* dixit: Semper autem vbi ſcalpellus admouetur, id agendum eſt, vt quam minimæ, & quam pauciſſimæ plagæ ſint, cum eo tamen, vt neceſſitati ſuccurratur, & in modo, & in numero, nam ſub ſectione & cicatrix reſultat, quæ ſemper oculis turpis fit & ægrotantes non dici poteſt, quam ægre ſectio-

Figuræ quæ veteribus potiores iudicatæ.

Quam ſectionem antiqui potiſſimũ elegerũt. nem admittant. Quo ſanè conſtituto antiqui, vt dixi, primò ſimplicem lineam in ſecando affectarunt, quæ fit ſine ſubſtantiæ ablatione, & quam promptiſſimè ac citiſſimè: deinde vbi opus ab hac ſimplici linea recedere, & per inciſionem figuram aliquam repræſentare, ſubinde Auctores præcipiunt eam, quæ ad myrtei folij ſimilitudinem fit, conſequenter alias ſemper minus compoſitas, vt plaga, quam minima ſit, cum eo tamen, vt neceſſitati ſuccurratur, vt ſunt hæ figuræ.

Prima enim eſt per ſimplicem lineam, *ſecunda* ad myrtei folij ſimilitudinem, *tertia* triangula, *quarta* quadrangula, *quinta & ſexta* circularis facta à curua & caua linea, quæ vitanda eſt.

Dubitatio, qualis ſit ſectio ad myrtei folij ſimilitudinem. Sed dubium adhuc reſtat, *quomodo fiat ſectio ad myrtei folij ſimilitudinem*, ſcimus enim futuram eſſe ſimilem folio myrti, quod oualem imitatur figuram, & ex Aetio *ſerm.*2. *cap.*33. eſt longa, & anguſta, ſed quomodo fiat, ignoramus, neque Auctores, quod ſciam, ipſam edocuerunt. Quapropter nos conſideremus omnes modos, quibus excogitare illam poſſumus. Poſſumus autem coniicere omnibus hiſce modis hanc poſſe fieri ſectionem, quæ myrti folio ſimilis videatur, etenim ſectio ad myrtei folij ſimilitudinem fieri poteſt per ſimplicem lineam, quæ tam longa fiat, vt labiis ab inuicem propter ſectionem diductis, apertis, atque hiantibus imitetur figuram folij myrti, quæ expoſitio non quadrat, quia Paulus diſtinguit ſectionem per ſimplicem lineam ab ea, quæ fit ad myrtei folij ſimilitudinem, dicit enim Paulus: *Vbi abſceſſus plurimum faſtigiantur, quique crudi, tenues, & emortui ſunt, præcidimus aut trianguli, aut myrtei*

Primus intelligẽdi modus.

folij,

ſolij, aut alterius anguli figura, qui vero in faſtigium non attolluntur, eas ſimplici duntaxat linea diſſecamus. Quorum verborum ſenſus hic eſt, abſceſſus, qui plurimum in faſtigium attolluntur, habent colle-ctam plurimum puris copiam, & ideo crudi, te-nues, & emortui ſunt & faſtigiati, quia propter faſtigium cutis maximè attenuata eſt, & veluti e-mortua, & propterea indiget ſectione latiore, quam ſit ea, quæ fit per ſimplicem lineam, quæ ſi fiat per rectitudinem fibrarum, non dilatatur, neque ampliatur, ideoque compoſita futura ſectio eſt, & angularis, nempe triangula, aut myrtei folij, aut alterius anguli figura. Vel ſecundo ad myrtei folij ſimilitudinem, intelligitur ſectio facta cum deper-ditione ſeu ablatione ſubſtantiæ, ita enim refert aliquam figuram, quæ dupliciter fieri poteſt, vel cum ſcalpello, vel cum forfice; cum ſcalpello ita, vt fiant duæ inciſiones ab imo ad ſummum, dupli-citer ſecando, vt ſic () qui modus nimis difficilis eſt, & vix poſſibilis vt imitetur folium myrti: vel ſecundo fiat cum forfice, & ita excidatur portio cutis, vt foramen imitetur folium myrti, quæ ex-poſitio neque eam patitur inſtantiam, naſi acumi-natus eſt abſceſſus facile præcidi poteſt cum forfi-ce, neque etiam ſatisfacit, quia non videntur au-tores, cum nominant ſectionem ad myrtei folij ſimilitudinem intelligere efficiendam eſſe cum de-perditione ſubſtantiæ, neque percipere poſſumus, vt tam difficulter fiat, vti duæ propoſitæ, cum antiquitus paſſim, ac frequentiſſime fieret, & promptiſſimè, quæ ad myrtei folij ſimilitudinem ſit: quamuis Celſus vtatur vocabulo *excidere*, quod apud ipſum ſignificat in totum præcidere, *Secundus intelligẽdi modus.* *Excidere quid ſit Celſo.*

libro 7.cap.2. & Aetius *ſecundo ſerm. cap.35.* ſcribit: *Si pars ſuppurati loci putrida videbitur, ea neceſſario reſcindenda eſt, reſectio autem ad myrtei folij formam fiat, longa videlicet, & anguſta, quod ſane in axillarũ & inguinum abſceſſibus faciendum eſt.* Quæ auctoritates videntur atteſtari ſectionem ad myrtei folij

Tertius intelligẽdi modus.

formam eſſe cum deperditione ſubſtantiæ. Vel *tertio* intelligenda eſt ſectio ad myrtei folij ſimilitudinem, ſi fiat primo per ſimplicem lineam, mox vero in medio & à lateribus ſimplicis lineæ fiat hinc inde vna exigua ſectio, cuius cauſa lateſcens ſectio euadat ſimilis folio myrti, quæ expoſitio fortè magis conſona eſt, quia primo diſtinguitur ſectio hæc à ſimplici ſectione, quæ fit per ſimplicem lineam, propter laterales inciſiones, quarum cauſa hæc ſe-

Pauli ſententia correcta.

ctio figuram habet, dicit Paulus. *Secundo* non difficulter fit, neque aufert ſubſtantiam, & angularis eſt, vt prodit Paulus, & non eſt circularis, & maximè conuenit abſceſſibus faſtigiatis, qui expoſcunt latiorem ſectionem, quo pus copia exuberans facilius, & copioſiùs euacuetur. Hæc Paul ſententia eſt, cui non planè acquieſco, quoniam magis inclino, vt ſectio ad myrtei folij ſimilitudinem intelligatur per ſimplicem lineam, in qua retrahitur ex vtraque parte pars vtraq; atque ita diducuntur in medio labra, & latius foramen paratar, quod proinde imitatur myrtei folij ſimilitudinem, ſi non admodum longa fiat ſectio, qualem ſolemus communiter moliri in omni abſceſſu potius exiguo ſeu moderato, quam magno, in qua re vo: conſtituo iudices, nam tranſuerſa ſectio præter qu: quod expeditiſſima non eſt, moleſta etiam eſt, & dolens, turpemque cicatricem efficit, quas condi-

tic

iones alienas ac diuerſas eſſe à myrtei folij ſimili-udine ex omnibus probatis auctoribus colligitur, naxime autem ex Celſo *lib.7. cap.2.* cuius verba ıæc ſunt : *Sed excidi ita debet, vt plaga ad ſimilitu-dinem myrtei folij fiat, quo facilius ſaneſcat.* Sed illud andem ſcire conueniet, quod Auicenna *libro 3. Fen.21. tract.2. capite 23. in fine,* omnem eiuſmodi ollit difficultatem, ſi per myrtei folij ſimilitudi-nem intelligatur inſtrumentum factum folio myrti ſimile, non autem ſectionis forma: dicit enim, ſcin-dendam eſſe ſecundinam inſtrumento ſimili foliis myrti, quod aliqui *linguam* vocant, paſſim autem anceola nuncupatur. Sed tamen Celſus & Gale-nus cum dicāt efficiendam eſſe ſectionem ad myr-tei folij ſimilitudinem, potius ſectionis formam, quam inſtrumentum denotant, hæc mea ſententia eſt de ſectione efficienda ad myrtei folij ſimilitu-dinem, in qua tamen re vos omnes iudices conſti-tuo.

Auicenna quomodo hāc difficultatē tollat.

Poſt hæc indaganda eſt inſtrumenti ad inciden-dum accommodati figura, & nomen. Hoc *ſcalpel-lus* à Celſo & omnibus appellatur Latinis paſſim, à Græcis *μαχαίριον*, ab Arabibus *Spatumil.* Rurſus à Celſo inſtrumentum ad incidendum accommoda-tum *ſpata* dicitur, vulgo *ſpada,* à Paulo vero *ϛηθο-ειδὲς*, quia immitatur os pectoris, quod *ſpatham* imitatur, quia ad mucronatam cartilaginem finit, vt ſpatha acutum. Rurſus Paulus *lib.6. cap.71* ac-commodat ad incidendum inſtrumentum, quod ipſe vocat dimidiam ſpatham. Vt autem huius no-minis & inſtrumenti plenam notitiam habeatis, ſciendum eſt, *ſcalpellum* eſſe nomen generale, quod ſignificat quodcumque inſtrumentum ad

De inſtrumento inciſioni apto.

Scalpellus quid ſignificet.

incidendum idoneum, ſpecies autem ſub hoc nomine, & genere contentæ plures ſunt, deſumptæ ſcilicet ex varia ſcalpellorum figura. Etenim ſcalpellus alius eſt rectus, alius recuruus, qui falcatus etiam dicitur. Item rectus duplex eſt; alter anceps eſt, & ex vtraque parte habet aciem, alter ex vna tantum. Scalpellus rectus & ex vtraque parte incidens habet vſum, cum eſt opus cita operatione Chirurgica, & eſt quod vulgo *lanceola* dicitur, quæ à Celſo *lib.2.cap.9.* nomine generis, id eſt, ſcalpelli appellatur, quo vtimur in venis ſecãdis ad mittendum ſanguinem, ſub qua ſpecie etiam ſpatha continetur, à Celſo & Paulo paſſim ſic appellata, quia referat figuram extremitatis inſtrumẽti, quæ vulgo *ſpada* dicitur. Scalpellus vero rectus, & ex vna tantum parte incidens, ex altera rectus, habet vſum, cum partium ſubjectarum habenda ratio non eſt, & eſt hoc quod vulgo dicitur *ſcodeghino*, atque etiam ille eſt, qui vulgò *raſoro* appellatur, quo vtimur maxime in cute capitis incidenda vſque ad os, in quo ordine *dimidia ſpatha* cõtinetur, cuius meminit Paulus *lib.6.c.71.* qua vtimur, cum vtraque acies poteſt offendere, vt in vuluæ caruncculis incidendis. At ſcalpellus recuruus omnis ex vna tantum parte incidit, ex altera retuſus eſt: etenim propter tutelam ſubiectarum partium tum recuruus eſt, tum ex vna tantum parte incidens, interna ſcilicet, quæ duæ conditiones ſi non adeſſent, ſubiectas partes læderet, & duplex, aut triplex, quadruplexque eſt, varians pro varietate vſus. Vnus enim eſt, qui vulgo dicitur, *Gammaut*, qui incidit ex parte caua, retuſus eſt ex parte gibba, quo vtimur frequentiſſimè ad omnem inciſionem, quæ paſſim fit in omni apoſtemate,

Scalpelli variæ differentiæ.

Scalpellus ſcodeghino dictus.

Scalpellus Gãmaut.

maximè

maximè in paruis inciſionibus. Hic ſcalpellus habet manubriolum oſſeum ad vſum commodum ad ſeparandum ac diuidendum aliquid ab aliquo abſque incidendi munere. Vnde Celſus *lib.* 7. *cap.* 6. & ad extrahendum abſceſſum, id eſt, atheroma, vbi cute inciſa, tunica ſe oſtendit, dicit, cum ſcalpelli manubriolo diuidenda à cute, & carne tunica eſt; Et capite de vngue oculorum dicit, manubriolo ſcalpelli diducere.

Alia ſcalpelli ſpecies.

Secundus ſcalpellus ſimiliter recuruus, & ex altera tantum parte incidens, imitatur gladiolum, & eſt prædicto longior, recuruus ád mucronem, ſed curuitas variat in maioris minoriſque ratione, ſimiliter longitudo, ſed quando inſtrumentum exiguam habet curuitatem ad mucronem, σκολοπομαχαίριον à Paulo & Græcis dicitur, à ſimilitudine ſcolopacis auis, quæ habet roſtrum ſimile, & hoc vtimur in maioribus, id eſt, longioribus inciſionibus moliendis, vt in fiſtulis, magnis abſceſſibus, in aqua hydropicis emittenda, in thorace perforando, aliiſque id genus.

Scalpellus falcetta dictus.

Tertius ſcalpellus pariter recuruus eſt, qui vulgo *falcetta* dicitur, Græcè *ſyringotomum*, quo vtimur potiſſimum in ani fiſtulis incidendis.

Scalpellus in annulo.

Quartus pariter recuruus, ille eſt, qui in annulo argenteo, aut aureo, aut alterius materiæ abſconditur, quo vtimur in incidendis apoſtematibus in facie, aut gena puerorum, ne conſpicientes inſtrumentum perterrefiant, & ita inciſionem prohibeant. Quod ſi aliæ ſcalpelli differentiæ oſtenduntur, omnino ſub his comprehenduntur, ad haſque reducuntur, vt ſunt vaſti illi, qui ad incidendum, ſimulque comburendum facti ſunt, qui

ſub recuruis, & vnam aciem habentibus continentur.

Modus vtendi ſcalpello. Poſt hæc de modo vtendi ſcalpello dicendum. Aliqui, imo bona pars Chirurgorum ſcalpellum inſigunt in cutem, & impellendo ſecant, & ita inciſionem magnam, indefinitam, & indeterminatam faciunt, quæ non probatur, quia ſub hac aut minus, aut plus iuſto ſecatur, vnde aut iterari debet ſectio, aut turpis fit cicatrix, vtrumque autem in corpore humano vitandum eſt. Propterea ego perpetuo ſtudeo, vt fiat ſectio certa, & terminata: deinde in inciſione effatu digna primum noto quantitatem inciſionis efficiendæ atramento, poſtea vt definita ſit ſectio, cuſpidem ſcalpelli immitto vſque ad cauitatem ventum ſit, ad quam vbi deuenimus, tunc cuſpide ſcalpelli ad finem lineæ perforamus, retro ad nos ipſos ipſum ſcalpellum retrahentes, & ita cutis interſtitium ſecamus. In priore & vulgari modo impellitur ſcalpellus, non ad ſe retrahitur, & hic modus potior eſt, quod non excedit notatam quantitatem; in priori verò, vti dictum eſt, incidere exactè quantum volumus, non putamus. Quo loco ſubit inquirere, cur in ſectione efficienda, quæ omnino requirit anatomes peritum, omnium eorum, quæ cuti ſubiecta ſunt, paſſim non fallant in ſectione efficienda anatomes ignari: id quod ſit dictum propter ignorantium conſolationem, non errant propter puris copiam quæ attollit partem, & facit membra ſubiecta tuta ab incidente inſtrumento, ſed tamen non pauci decurtati fiunt ſub inciſionibus ab imperita manu factis.

Author quomodo incidat.

Cur tuto incidant etiã Anatomes ignari.

Vltimo loco ex Celſo notare oportet quod ſi

locus

locus neruoſus non eſt, candenti ferramento abſceſſus aperiendus, quod diutius pateat ad pus euocandum, ſi vero neruoſus locus abſceſſus eſt, ne vel diſtendantur nerui, vel membrum debilitetur, ſcalpello aperiendus abſceſſus eſt, item vbi neruoſus locus eſt, vltima expectanda eſt maturitas quæ cutem extenuet, vt in manibus, & pedibus: ſemper autem vbi ſcalpellus admouetur, id agendum eſt, vt quam pauciſſimæ plagæ ſint, cum eo tamen vt neceſſitati ſuccurramus & in modo, & in numero. Ergo in minori abſceſſu vna ſectio ſufficit, in maiori plures requiruntur, ſi ita locus exigit, quo recte expurgetur ſinus. Rurſus vbi vna fit inciſio in editiſſimo loco, vbi tenuiſſima cutis eſt, ex Galeno 13. *Meth. c.* 5. interdum tamen inferiorem potius eligimus ad commodam abſceſſus purgationem, ne ſuperius facta linea humor intus ſubſidat, qui proxima, & adhuc ſana rodẽdo ſinuet.

De loco ſectionis facienda.

De numero.

Poſtremo dicendum eſt, quomodo curetur abſceſſus, cuius materia continetur in tunica, ſeu folliculo, ſeu velamento, quam diſtinctionem affert Celſus *lib.* 7. *cap.* 2. Quod ſi primo quæratis, cur abſceſſus alij folliculum habent, alij carent; ego ſtatim ſic reſponderem, id propter materiam accidere, quæ in abſceſſu folliculum habente eſt ex toto genere præter naturam, quia nulli eorum, quæ in corpore ſunt, ſimilis eſt, ſed fit ſimilis alicui externo corpori, vt pulticulæ, ſeuo, melli: interdum etiam in abſceſſibus reperiuntur carbones, teſtæ, amurca, lutum, lapides, & aliæ id genus corporum proprietates, quæ omnes præter naturam toto ſunt genere. Vnde cum materia in his contẽta ſit toto genere præter naturam, ideo natura

Cura abſceſſus folliculo contenti.

Cur quidam abſceſſus folliculum habent, quidam non.

natura eam ſeparat, quantum fieri poteſt, à contactu partis viuentis, ne propter tantam diſſimilitudinem contactu ſuo afficiat, quod facit ipſum includendo in tunica, quam fabricat, & aſſumit à membranis circumiacentibus. Alij vero abſceſſus, vt qui fiunt à materia, quæ naturalis eſt, aut ſi præter naturam eſt, tamen reducitur ad quatuor humores, & diſſimilitudinem tantam non habent, ideo non habent propiam tunicam.

Chirurgia abſceſſuum cum folliculo.

Sed nos videamus quomodo Chirurgia curentur abſceſſus cum folliculo. Multipliciter curantur, & varietas dependet maximè à varia abſceſſuum magnitudine, ſecundum quam alij exigui ſunt, vt nuces auellanæ, alij vt nuces iuglandes, alij denique ſunt maiores, ita vt aliqui peponem interdum æquent. Omnes pene abſceſſus ſectione curantur, ſed qui magnitudine ſunt nucis auellanæ, aut etiam maiores, ij curantur vnica ſectione per longitudinem abſceſſus facta, quæ ſufficit ad extrahendum abſceſſum cum ſuo folliculo, illi vero, qui accedunt ad magnitudinem fructus nucis iuglandis, crucis modo inciduntur, vt abſceſſus integer extrahatur. Quod ſi magnitudo abſceſſus adhuc excedat, modus incidendi diuerſus eſt, & fit cum inſtrumento, quod recipit & conſtringit totum abſceſſum ad eius radices, qui poſtmodum candentibus, & incidentibus ferramentis præſecatur totus ſupra inſtrumentum ferreum, abſque eo quod cutis ab eo excorietur, poſtea curantur pus mouentibus, purgantibus, implentibus, & cicatricem inducentibus. Alij vero abſceſſus à cute diducuntur ac ſeparantur, in quibus vnum præ cæteris eſt obſeruandum, vt ſcil.

Folliculus integer eſt extrahẽdus.

folli

olliculus integer extrahatur; alioqui ſi rumpatur, ota curatio labefactatur, quoniam rupto folliulo materia contenta effluit, & folliculus non mplius extrahitur, ſed remanet, & cum eo etiam emanet ſinus, concauitas, & vlcus fædum, ac ferè incurabile, quod ego aliquando factum vidi circumforaneo, qui cum ſimplici punctione toam materiam extraxiſſet, deinde tumore ſubſilente ipſum tamquam curatum dimiſiſſet, populumque luſiſſet, poſt multas ſeptimanas ad me venit, vlcere fædo & fere incurabili affectus. Ego amen dicam vobis quid aliquando feci, qui voatus fui, quando abſceſſus erat ex ſe ruptus biduum antea, & erat abſceſſus in capite ſatis magnus, ex quo iam erat materia euacuata, & cutis depreſſa: Ego labia intuitus, & videns diſtinctioem cutis à tunica, ſeu folliculo per albedinem, tatim ſumpto tenui, ſed lato ſpecillo, impoſui nter cutem & folliculum, & cæpi ſenſim vnum b altero diducere, & ſic ſubinde proſequi, donec otam ſeparauerim, & abſceſſum breui ſpatio cuauerim, qui alioqui ſine follicali extractione in vlcus fædum & fere incurabile migraſſet, ſed ſi per liquot dies perſtitiſſet abſceſſus apertus, non potuiſſet amplius extrahi, quia valide coniunctus eſſet cuti. Et memoria teneatis hunc caſum. Igitur nagna adhibenda eſt diligentia, vt folliculus integer cum tota materia extrahatur, quod fit, ſi facta per medium abſceſſus inciſione, aut vna, aut crucis modo labia inciſa, acie oculorum acri diſtinguatur ſubiecta tunica, quæ à cute diuerſa eſt, quod alba ſeſe oſtendat: tum ſiniſtra manu, & ſummis digitis, pollice, & indice apprehendantur,

Quomodo folliculū euacuatum extraxerit Author.

Quomodo folliculus integer extrahatur.

tur, dextra vero aut ſcalpelli manubriolo, aut ſi hoc non eſt ſatis, ipſomet ſcalpello ſeparemus cutem à folliculo ita dextre, vt integer ſeruetur folliculus. Quod ſi ſanguis effluens opus obſcuret, aut goſſipio vſto, aut linamentis ſiccis cohibetur: poſtea lato ſpecillo, aut vt Celſus monet, manubriolo ſcalpelli diducitur vndique cutis à folliculo, quæ operatio difficilis non eſt: quoniam ferè ſempe abſceſſus cuti non coniungitur, niſi per membraneos nexus tenuiſſimos, & ſeparatu faciles, præte quam in fundo, vbi folliculus cuti coniunctus eſ per venam, quæ continenter nutrimentum & fomentum porrigit ipſi abſceſſui: ad quam venan vbi ventum eſt (quod ex obſtaculo manubriol percipitur) tunc foras extracto quantum fieri poteſt abſceſſu, ipſam venam tranſuersè præcidimus magna cura adhibita, ne portio folliculi ipſi venæ coniuncta relinquatur, quia reuerteretur abſceſſus. Quo folliculo integro extracto, labia vulneri ſimul iunguntur. Celſus fibulis iungit, ſed ego vbi opus non eſt, cicatricis tantum habere rationem ſoleo, & à fibulis abſtinere, & ſutura conſueui, & labia vt fieri poteſt, coniungere mutuo, videl. cerato diapalmo, vt purgetur locus ab humoribus circumiacentibus. Atque ita curantur abſceſſus, quorum materia eſt velamento proprio incluſa.

Vena folliculo nutrimentū præbens abſcindenda.

Labia quomodo vniātur.

De Chirurgia, quæ in carne fit, vulnerum curandorum gratia.

CAPVT CVIII.

CAro non ſolum tumore, ſed etiam vulnere aſ ficitur, quod manus auxilium deſiderat: vnd i

1 carne quoque fiunt Chirurgiæ , quæ pertinent
d vulnera curanda , de quibus in præſentia.

Vulnus eſt *ſolutio continui in carne ab externo in-ſtrumento facta* : quod vel eſt *ſimplex*, id eſt , ex ſim-plici incitione factum ſine deperditione ſubſtan-tiæ ; vel *compoſitum*, id eſt, cum amiſſione ſubſtan-tiæ. Simplex duntaxat expoſcit curationem per Chirurgiam : etenim ſoluta vnitas,& quod diſiun-ctum eſt , nil aliud, quam vnionem deſiderat, quæ ab ipſa natura fit, quia coaleſcere facit ea,quæ in-uicem diſtant , ac priſtinam reſtituit vnitatem ipſa natura, dicebat Galenus *de art. med. cap.*90. Cum vero vnio haberi non poſſit, niſi labia ad mutuum contactum adducantur , & adducta conſeruentur, neque natura hæc probe facere ex ſe poſſit , ideo artis Chirurgicas aduocat operationes propoſitas explentes ſcopos. Sunt autem quatuor materiæ, ſeu inſtrumenta , *deligatura, ſuturæ, fibulæ, & gluti-num* : deligatura , ſuturæ , & fibulæ , ſunt materiæ antiquitus inuentæ ; glutinum vero , ſiue gluten, eſt materia à poſterioribus excogitata. Omnia ſi-gillatim, primo quæ ſint , & quomodo fiant,expli-cabimus , poſtea vero de ſingulis iudicium fere-mus , vt puta quæ præſtantiores , quæ minus præ-ſtantes ſint.

Vulnus quid ſit. Quotu-plex.

Quatuor inſtru-mēta ad vnionem requiſi-ta.

Quod ad deligaturam attinet , Guido tres ſpe-cies ponit deligationis ; *primam* appellat ſanguinis ſuppreſſoriam, de qua ſuo loco : *ſecundam* medica-mentorum contentiuam ad tempus , quæ com-munis eſt , & fit circumuoluter ſimpliciter ex vno capite faſcia : tertiam appellat glutinato-riam , quæ pro nobis facit ; hæc enim adducit la-bia ad mutuum contactũ, & adducta conſeruat, ſed valet

Tres ſpe-cies deli-gaturæ.

valet tantum ad vulnus per longitudinem, nõ transuerſe factum, fitque ex faſcia primum lintea ne ſi ex duriore materia fiat, vt puta ex corio, propter duritiem ægre circumducatur; aut ſi ex molliore, vtpura ex panno laxeo, laxetur; neque nimis noua, ne duritia premat; neque nimis detrita ne rumpatur; neque tam anguſta, vt vulneris ora totas vna circumuolutione non comprehenda alioqui laxabitur, neque conſtringet; tertio ex duplci initio circumdata, ſic vt ex oppoſita membri videlicet aut brachij, aut cruris parte incipiatur & ſupra vulnus capita ex aduerſo trahantur, qu labia applicentur. ac vltimo pluries faſcia circumducatur: *Satius enim eſt ſæpius circuire, quam aſtringere*, at ait Celſus. Quæ vt plurimum ſicca vſurpatur; interdum ex vino nigro auſtero expreſſa cum ſcilicet patiens aut debilis eſt, aut pars vulnerata imbecillis, & calore depauperata: fines faſciæ ſimul alligantur, ita tamen, vt nodus non ſupra vulnus, ſed longe ab ea ſit: aut ſuis extremitatibus faſcia conſuatur. Hoc modo deligatur fit.

Deligatura qua ratione fiat.

Sutura vero habet vſum in vulneribus & pe lõgitudinem, & tranſuerſe factis, fitque eo modo quo ſutores vt plurimum veſtes, aut qui paſſi pelles conſuunt, tranſmiſſa ſcilicet acu per vtrumque labium, tum ſupra vulnus reuoluta; & ho toties ſubinde facto, donec vniuerſum conſutur vulnus ſit, & labia diſſita ad mutuum contactur ſint adducta. Quæ ſutura neque nimis rara, nequ nimis crebra eſſe debet. nam prior non continet, ſub ea hiat vulnus: altera propter crebras punctiones, & fili morſum inflammationem moue

Sutura quomodo fiat.

os,quod mouetur, excidere è propria ſede: vel ex ſe,ſcilicet ſuopte pondere, vel ab alio, videlicet ſi compellatur. Ex ſe quidem videl. madefactis, & relaxatis,ſeu diſtentis ligamentis. Ab alio autem, quod accidit, cum pituita craſſa, & lenta in cauitate articuli coaceruata ſuperexſiccata atque obdurata,os, quod mouetur, è propria ſede expellit, extruditque. Hippocrates,vt patet,tantum primæ cauſæ mentionem facit, quia vult,os excidere, & rurſus redire in cauitatem,quod non accidit in ſecundo caſu, videlicet, quando pituita obdurata in cauitate eam replet, & ita è propria ſede os compellit.In quo Aphoriſmo Hippocrates cauſam aſſignat vitiati articuli femoris,quod excidat,& recidat, quam in pituitam reiicit mucoſam, & eſt, vt puto,ille mucus, qui naturaliter ſolet contineri in articulorum cauitate,ſed tamen in copia plus iuſto adauctus, ideoque Paulus ait, *vel humiditati ſuperantis vitio,& hoc propter articulorum imbecillitatem:* nam omnes articuli frigidi ſunt, & ex frigidis, & exanguinibus componuntur partibus, nimirum oſſibus, cartilaginib. ligamentis, & muco: vnde mucus copia plus iuſto auctus, primo quidem ligamenta refrigerat, & diſtendit, inde tendines, & neruoſa corpora ſuperpoſita afficiuntur,quo tēpore dolore affici ægrotātes par eſt,qui maior ſubinde redditur,cum mucoſa materia os, quod mouetur,è propria articuli compage cōpellit,& compreſſione tendines afficit, & ita dolor impenſius adaugetur,concurrente ad ipſum excitandum non ſolum intemperie frigida mucoſæ pituitæ,& articuli, ſed etiam ſolutione continuitatis ex contuſione oſſis, quod è propria ſede excidens neruoſas

Aphoriſmus Hippocratis explicatur.

Articuli omnes frigidi.

Dolor quomodo augeatur.

partes comprimit, & contundit, & pondere ſue neruoſa corpora diſtendit: quibus omnibus adiungi par eſt, tenuioris pituitæ confluxum aliunde ad debilem articulum tranſmiſſum, à quo ligamenta, vt dicit Galenus *in commento*, imbuta, & permadeſcentia laxiora redduntur, atque ideo facile articulus cauitate ſua excidit, & rurſus haud difficulter recidit: quo tempore iam dolor remittit ob conſummatam & factam omnium ligamentorum, & tendinum relaxationem. At in *proximo ſequenti Aphoriſmo* Hippocrates remedium vſtionis proponit, his verbis: *Quibus diuturno dolore iſchiadico vexatis coxa excidit, iis femur contabeſcit, & claudicant, niſi vrantur.* Quos Aphoriſmos Galenus ſimul exponens ait, *ſæpe in articulis pituitoſus humor coaceruatur, quem mucum Hippocrates appellat*, à quo imbuta, & permadeſcentia articulationis vincula laxiora redduntur, atque ideo facile articulus cauitate ſua excidet. & rurſus haud difficulter recidit: id quod Hipp. non ſolum coxendicis articulo, ſed etiam humero *in libro de articulis in principio*, contingere ait. Et exponens rurſus Galenus ſequentem Aphoriſmum dicit, quod ſub illo muco coaceruato femur non ſolum excidat, ſed etiam contabeſcat, & claudicent, niſi anteuertat vſtio ex ferramento candente, quæ tum mucoſam illam humiditatem exſiccet, & abſumat, tum etiam cutis laxitatem, in quam articulus labebatur, per aduſtionem firmet, & intendat, & ita articulum arctet, & loco moueri prohibeat; & vnde ſimiliter humerum eſſe adurendum aſſeuerat. At Aëtius ex ſententia Archigenis, Antilli, & Ruffi dixit, illud idem eſſe præſtandum in talo, & digitis pedum, & manus:

Remediũ articuli relaxati ex Hippocrate.

Ex Galeno.

Ex Aëtio.

ex quo inferre poteſtis eſſe idem in omnibus fere articulis efficiendum, in quibus laxata ſunt ligamenta, & os è ſinu decidit. Nam & ego vidi aliquando mendicum, qui habebat carpi articulum adeo laxatam, vt non amplius alterum os, alterum contingeret, ſed erant mutuo diſtantia, & ſeparata oſſa articuli carpi, id eſt, caput, & ſinus, ita vt libraretur articulus propter inſignem laxitatem à pituita factam. *Hiſtoria.*

Huic igitur duplici caſui, videlicet & dolori leniendo, & materiæ pituitoſæ exſiccandæ, & abſumendæ, & cutis laxitati contrahendæ vſtio merito ex vſu eſt, ex veterum ſententia, vt puta, quæ tum intemperiem frigidam articuli corrigit, tum mucoſam pituitam euocat, exſiccat, & abſumit, tum præterea cutem relaxatam, & extentam corrugat, & in ſe contrahit, tum maxime quia totum articulum roborat: propter quam cauſam cum vſtio fieri poſſit, & ferramento candente, & adurente medicamento, Hippocrates tamen perpetuo intellexit ferramentum candens, aut ignem, quia cauſtica medicamenta non faciunt, quod candens ferrum. Nam non corrugant, aut criſpant ipſam cutem, neque articulum firmant, vt ignis; & ideo Aëtius *lib.* 12.*cap.*25. dicit, longe eſſe præſtantius ferramentum, quam medicamentum; ſed ſi patiens ferrum recuſet, tunc inuitus adhibet mendicamentum. Ideoque non incommode omne cauterium moderni diſtinguunt in potentiale, & actuale, & potentiale cauterium medicamentum eſſe volunt, *quod vrendi vim habet*, etſi actu frigidum eſt: actuale vero cauterium *ignem* intelligunt, & quodcumque ignitum *Vſtionis vſus.* *Ferramentum candens præſtantius quã cauſticum medicamentum.* *Potentiale cauteriũ quid.*

Actuale quid. corpus, quod actu calidum & vrens eſt. Quod actuale cauterium ſeu ignis, adhuc duplex eſt: vel ferramentum candens, vel alia materia ignita, vt *Varia cauterij actualis materia.* eſt aut linum crudum, ex Hippocrate; aut buxei fuſi, ex eodem Hippocrate *in libro de internis affectionibus*, vbi ait: *Vrito autem per buxeos fuſos in oleum feruens tinctos*; aut fungus, ex Paulo, & ante ipſum ex Hippocrate *loco citato*, vbi ait: *Aut per fungos octo cruſtas inurito*; aut ſtruthij, & ariſtolochiæ radix ignita, vt Aëtius *l. 12. c. 3.* ex Archigene; & hoc ex veterum ſententia proponit *in lib. de articulis.* Hippocrates, & ita puto velle *in Aphoriſmis citatis*, ad coxendicis articulum exurẽdum, vbi ferramento vtitur, at *in lib. de affectionibus*, vrit coxendicis articulum lino crudo: *Vrito quocumque loco fuerit dolor: vrito autem lino crudo*, ait Hippocrates. Et *paulo poſt: Si vero in digitis dolor relinquatur, venas paululum ſupra articuli in digito nodum inurito: Vrito autẽ cum lino crudo.* Itaque ex Hippocrate ad articulorum dolorem vruntur articuli igne, hoc eſt, actuali cauterio, vt *Quid intelligatur per linum crudum.* puta cum ferramento candẽte, tum lino crudo. Per linum crudum, vti ſupra Celſi teſtimonio dictum eſt, *cap. de ani fiſtulis*, puto Hippocratem intelligere linum ignitum, atque, vt vno verbo dicam, chordam factam ex lino crudo intorto, vt eſt chorda ſclopeti, quæ ignita ſeruat ignem, niſi quod ſclopeti chorda cocta eſt; quæ vero ab Hippocrate vſurpabatur, erat chorda non cocta: Nam & apud Turcas ſeruatur hic modus vrendi cum linteo implicito & intorto. At Aëtius ex Archigene articulos vrit, vti *ſupra* dictum eſt, ſtrutij & ariſtolochiæ radice ſimiliter ignita, ſed proponit etiam ad idem multa cauſtica medicamenta. Et opinor antiquos

vti

vti alia materia ignita, quando volunt mitius inurere, quam cum ferro ignito; ideoque forte *infra* dixit Hippocrates ferramenta oportere eſſe non craſſa, quæ valentius comburunt.

Poſt hæc indagandum eſt, in qua articuli parte inuſtio facienda ſit: De qua re docte Hippocrates loquitur *in libro de articulis non longe ab initio*, vbi reprehendens eos Medicos, qui humeri articulum frequenter excidere in alam ſolitum, ipſum tamen vrebant in altiori parte ad ſummum humerum, vbi cauitas adeſt, in qua caput oſſis naturaliter degere ſolebat; qui enim ita vrunt, cutim ea parte denſando, & corrugando potius naturalem ſedem oſſi adimunt, ipſam anguſtando, quo minus os inibi poſſit commode contineri: contra vero relinquunt partem ſub alam laxatam, & extenſam à capite oſſis, vt facile rurſus illud os labatur: & ideo Hippocrates dicit, potius oportere inurere alam, in quam ſæpe caput promouetur, vt inibi firmata, & contracta cute à ferramento candente, illuc amplius humerus promoueri prohibeatur. Vnde Paulus *lib. 6. cap.* 24. & 76. locum Hippocratis aſſumens, dixit, oportere inurere maxime locum illum, in quem articulus excidit; ſic enim humor deſiccabitur, & locus cicatrice denſatus non amplius os ſuſcipiet, quare etiam penitius illic vſtionem moliri conuenit. Ante vſtionem in brachij articulo Hippocrates apprehendit & attollit cutem ſub ala ſecundum longitudinem, quod facit, vt cutis diſtet à ſubiectis partibus, ne glandulæ, & vaſa ſubiecta, & nerui vim ignis cum periculo perſentiant: inde cutem apprehenſam vrit pluribus aduſtionibus, ſaltem tribus ſub ala, & duabus

Locus inuſtionis quid, ex Hippocrate.

Ex Paulo.

Ante vſtionem quid agat Hippocratis.

extra alam. Vnde Paulus numerum aduſtionum definitum ex Hippoc. ponit *lib.6.c.42.* & ſunt fere quinque. Sed ferramenta congrua Hippoc. vult eſſe *non craſſa, neque valde calua: & per non valde calua,* vt puto, intelligit non valde polita, nam polita cicatricem, & cruſtam politam faciunt, quæ commoda non eſt, quia inæqualem eſſe oportet, & aſperam. Inſuper Hippocrates vult ferramenta eſſe pellucida, hoc eſt (ni fallor) ita ignita, & candentia, vt diaphana fere ſint. In ſumma oblongis ferramentis inurere alam oportet. Multas Hippocrates *loco citato de articulis* ponit animaduerſiones, quas breuitatis gratia omittimus, vt lectorem ad ea remittamus.

Ferramenta qualia eſſe conueniat.

Quod vero ad coxendicis articulum vrendum attinet, ſi os femoris à pituita craſſa, & in acetabulo ſuperexſiccata, obdurataque à cauitate deturbatum eſt, ferramentum candens adigere, qua excidit, oportet, in cauitate ea, quæ à femore excidente efformata eſt; ſic enim materia inibi ſubiecta euocabitur: ſed ſi femur elapſum eſt à copia humiditatis ligamenta relaxantis, ita vt femur, & excidat, & recidat, oportet perpetuo comburere eam partem, ad quam prolapſum femur eſt, vbi prius repoſitum femur eſt in ſuam cauitatem. Quod vero Paulus *l.6.c.76.* ex recentioribus ſubdit, oportere vnam vſtionem facere in coxendice, alteram in genu, & tertiam in talo; non ſatis percipio.

Articulus coxendicis quomodo aduratur.

Reſtat nunc, vt videamus, quomodo articulus obduratus, & tumidus, & ita immobilis redditus, vſtione curetur. Hunc ego pluribus vſtionibus cum lato, & orbiculari ferramento tandem curaui. Si quidem cum diu genu tumidum & obduratum medica

Articulus immobilis quomodo vſtione curetur.

medicamentis mollire, & diſcutere fruſtra tentaſſem, tandem latius ferramentis, quinque, aut ſex locis genu adactis, tandem ſanitati eſt reſtitutus æger. Sed neque piget adhuc caſum recenſere ſcitu non minus dignum, quam in praxi vtilem. Nobilis vir in conſiſtenti ætate conſtitutus, cum ex fluxione pituitoſa & frigida genu haberet valde tumidum, & ita obduratum, vt penitus immobile factum eſſet, & inflexibile, vocati ad huiuſmodi curam Capiuaccius, & ego, exiſtimauimus caſum eſſe incurabilem, ſed vt aliquid tentaremus, ſolatij potius ægrotantis gratia cæpimus ipſum purgare, vt luta adminiſtraremus; interea à quodam Empirico emplaſtrum ex quadam herba confectum, quam ego puto flammulam fuiſſe, impoſitum fuit, quod ſtatim inflammationem inſignem in genu excitauit, cum rubore, calore, & dolore, & ab ea hora cæpit æger aliquantulum genu mouere, ſenſimque ita proceſſit, vt tandem ſanus factus ſit: & quamuis ego non auſus eſſem id moliri, tamen ex ratione ſanitas conſecuta eſt, propterea quod materia frigida, coacta, & obdurata, & profunda, à cauſtico fere medicamento calefacta eſt, attenuata, & violenter à profundo ad ſuperficiem attracta, tandẽque diſſipata; inde ſanitas conſecuta eſt. *Hiſtoria.*

De Carnis Chirurgia, quæ ad tumores pertinet, & inciſio dicitur,

CAPVT XVII.

HActenus eas docuimus Chirurgias, quæ in ſingulis partibus, quas inſtrumẽtarias appellamus, peraguntur, atque etiam in affectibus, qui

certas ſedes habent; nunc ad eas veniemus, quæ in qualibet curporis parte fiunt. Et ſicuti propoſitæ organorum ſunt, ita hæ partium potiſſimum ſimilarium propriæ cenſentur. Cum vero ſimilares partes ſint *cutis, caro, os, cartilago, vena, arteria, neruus, membrana, & ligamentum*, idem Paulus *l.6.c.10.* diuidebat Chirurgiam in duas partes, quarum vna carnis vitia tractat, altera oſſium. Sed Paulus nomine carnis omnem mollem corporis ſubſtantiam comprehendit, exceptis oſſibus, ſiue ea caro muſculoſa ſit, ſiue vena, ſiue arteria, ſiue neruus, membrana, & ligamentum. Nos autem in præſentia per has Chirurgias, quæ vbique, & in toto corpore fiunt, vſum affectatum partium reparabimus, ipſa Chirurgia multimode adminiſtrata, prout multiplices, variaſque pati affectiones vnamquamque partem viderimus. Nam caro, & cutis tribus præcipue vitiis ſubiiciuntur, quæ Chirurgiam deſiderant, vt ſunt tumores, vulnera, & vlcera, quibus Chirurgiæ ſimiliter propriæ conſtituuntur: Tumores enim incidere, vulnera conſuere, fibulis aſtringere, & deligare, vlcera comburere: prætcrea in vulneribus priuatim tela, ſagittas, globulos, & quam Celſus plumbeam glandem vocat, extrahere oportet. Quin etiam venæ, & arteriæ ſolutione continui afficiuntur, cum vulnerantur, ſi non ſalutis cauſa fiat vulnus: quare ad ſanguinis profuſionem ſiſtendam Chirurgia proponitur. Sin autem ſalutis cauſa venam aperiri contigerit, tunc ratio mittendi ſanguinis ad Chirurgiam ſpectat. Interdum quoque venæ plus æquo intumeſcunt, & capreolorum more intorquentur, variceſque oboriuntur, quibus Chirurgia auxilio eſt. Denique

Partes ſimilares quæ ſint.

Vitia carnis quæ.

Venarum & arteriarum affectiones.

ex ſanguinis copia venæ aliquando turgent,& ſua ſponte aperiuntur, vel per anaſtomoſim, vel per diæreſim, hoc eſt, vel ruptis tunicis, vel dilatatis orificiis. Similiter neruus, vel tendo conuulſione tentatus Chirurgiam ex inciſione expoſcit. Sic ligamentum laxatum, ex vſtione. Sic membrana in abſceſſibus, ſui extractionem. Sic oſſa fracta deligationem, coaptationem, ferulas aliaque plura. Sic luxata repoſitionem, & Chirurgiam ex extenſione per laqueos, inſtrumenta,& machinamenta requirunt. Sic oſſa carioſa vſtionem, & deraſionem. Sic gummata in oſſibus per vſtionem, aut abraſionem,aut exciſionem,ſui ablationem requirunt. In ſumma, *nulla pars eſt ſimilaris,quæ à tertia hac medicinæ parte auxilium non deſideret.*Et quanquam quæ cuique parti propria ſunt,etiam aliarū partium communia interdum fiant,vt in vulneribus non ſolum ſuturæ,ſed interdum quoque inciſiones tumorum propriæ requiruntur: ſic in tumoribus vſtiones vlcerum peculiares,vt in emphyſemate, videlicet tumore genu flatuoſo, impuro, qui vritur quoque ferramentis candentibus: & in vulneribus,vt in luxatis & fractis,deligationes,& faſciæ:& in cauernoſis vlceribus non modo vſtiones, ſed etiam inciſiones tumorum propriæ: & in humeri luxatione vſtio in ala. Denique aliæ in aliis promiſcuæ quodammodo fiunt Chirurgiæ, vt plurimum tamen propriæ partium affectiones proprias, & certas habent operationes Chirurgicas; quod ſi interdum altera ad alteram tranſeat, vti dictum eſt, id aut ex affectus complicatione forte contingit, vt cum vulnus, & ſutura, vt vulnus,& inciſione,vt alia parte inflammatum,&ſup-

Oſſium affectiones,quæ Chirurgia iuuantur.

Chirurgia propria aliquando fiūt communes.

Cūr id fiat.

puratum indiget : aut prouenit, quia conſenta neum ſit conſluxionem & compaſſionem vna eſſe & mutuis ſe omnia iuuare officiis. De his igitu ſigillatim nunc agendum eſt, initio ſumpto à Chi rurgiis, quæ in carne fiunt, primamque ab ea, in qua caro tumore afficitur, tumoriſque gratia Chi rurgia deſideratur.

Galenus & Celſus ſuppurationem & inciſionẽ tumoris vitant.

Tumores in carne oborti cum ſuppurantur, & in abſceſſum vertuntur, ſectione iuuantur, quod puris euacuatio ſequatur, id, quod apud omnes & conſtat, & vſurpatur. Sed in hoc quaſi primo veſtibulo ſcire licet, quod Galenus vnà cum Celſo vbi fieri poteſt, vtrumque renuat, videlicet tum tumoris ſuppurationem, tum ſectionem; etenim *in libro de inæquali intemperie, c.3.* dicit *factæ inflammationes duplicem habent curationem, nimirum, vt materia, quæ fluxit, aut digeratur, aut concoquatur: ſed ipſam digeri longe optabilius eſt.* Nam concoctionem duo conſequũtur, puris nimirum generatio, & huius in aliquem locum abſceſſio: propter generationem puris in longum protrahitur curatio; ratione vero abſceſſus, non curatur, ſed migrat inflãmatio in alium morbum. Propterea Celſus *l.7.c.2.* pro euitanda puris generatione, vnam proponit Chirurgiam, quæ eſt, vt priuſquam indureſcat abſceſſus, & locus, hoc eſt, in prima tumoris inuaſione, ſeu generatione, cutem incidere, & cucurbitulam accommodare oporteat, quæ quidquid illuc malæ corruptæque materiæ coiit, extrahat, idque iterum, tertioque recte fit, donec omne inflammationis indicium recedat. Quæ ratio quamuis à nemine fere obſeruetur, quod in principio parũ tutum ſit corpore non purgato hæc moliri, diſſentanea tamen

non

ſion eſt,vbi corpus purum eſt. Cæterum hæc Cel-
ſi ratio mihi nunc in mentem reuocat,quod in ſu-
peruenię̃tibus panaritiis,ſeu paronychiis(qui ſunt
peſſimi , & diuturni affectus in vnguibus digito-
rum oborientes , & os identidem corrumpentes)
plurimi vt caueant,faciunt : Intingunt enim plu- *Quomodo multi pterygion curent.*
ries digiti apicem,qui iam incipit dolere,in aquam
bullientem,ſtatimque auferunt, quod quidem re-
medium non eſt graue , neque moleſtum, cum ſit
momentaneus contactus , ita namque diſſipatur
materia , ac præſeruantur. Hoc monet Celſus ad
præcauendum abſceſſum : at ſæpiſſime euenit , vt
nullis ingeniis ſuppuratio prohiberi poſſit, quare
neceſſe eſt ad inciſionem,& apertionem deuenire,
quæ tamen non in omnibus ſuppuratis tumoribus
neceſſaria eſt , ex Galeno 13. *Meth.c.5.* vbi habet:
Quod ſi pus aliquod notabile in ſuppurante particula ſit contentum , non expedit(quod nonnulli faciunt)protinus incidere , imo exhalationem moliri medicamentis ad id valentibus, Vnde ego hoc Galeni præcepto admo-
nitus,in incidendis, aut non incidendis, ſed diſſi-
pandis abſceſſibus, dicam vobis, quid tuto, & fe-
liciter fecerim. Vbi abſceſſus ſenſim,&longo tem- *Quomodo Author abſceſſus ſoleat curare.*
pore fiunt,& aut nullum,aut exiguum habent do-
lorem,ſolent oboriri vt plurimum ex congeſtione
humorum, & fere ſine inflammatione , quos ego
vel etiam maximos fere ſemper curaui ſine aper-
tione, ſed per diſſolutionem , & exſiccationem in-
ſenſibiliter euacuando pus , arcte ſcilicet deſuper
alligata ſpongia in aqua calcis viuæ expreſſa. At
vbi abſceſſus ex fluxione eſt,& cito fit,& cum ma-
gno dolore,& inflammationem ſequitur,hunc ſa-
ne non oportet curare, tam valido medicamento,
vt

vt calx eſt,ſed aliquo medicamento digerente m
tiore tentare oportet diſſolutionem puris, vt eſ
verbi gratia, ſpongia expreſſa in aqua therma
Aponitana,aut *in aqua ſcabioſæ,cui ſal ſit admiſtus.*

Cæterum ſæpe euenit,vt abſceſſus per medica
menta non diſſipetur,quia puris copia vim eoru
ſuperet, in quo caſu intentio eſt ipſum aperire, &
pus ſenſibiliter euacuare. In aperiendo autem ab
ſceſſu triplicem inuenio modum, Galeni, Celſi,&
nonnullorum Chirurgorum. Galenus aperit fer
ro,& inciſione, inquit enim 13. *Meth. c.5. Vbi pu
notabile in ſuppurata particula ſit contentum,neque me
dicamenta videntur in totum digerere poſſe, ſecare exi
tum ei, quod digeſtioni non ceſſit oportet:* qui modu
paſſim vſurpatur. At nonnulli Chirurgi aperiun
abſceſſum cauſtico medicamento, quæ ratio peſſi
ma eſt, quia cauſticum maiorem excitat inflam
mationem,prauam imprimit in parte affecta quali
tatem,& interdum gangrænam,& foramen maiu
efficit,quam par eſt,& maior turpiſque conſequi
tur cicatrix. Quod ſi cogamur propter formidolo
ſos,ac timidos ad inciſionem vti cauſtico, oporte
Chirurgum ibi aſſiſtere,& commorari,donec cau
ſticum operetur,quod breui temporis ſpatio facit
& propterea ne ſpargatur, latiuſque procedat, ex
pedit glandis operculum opponere,aut quid ſimi
le,ne quis error cõmittatur.Tertius modus ipſius
Celſi eſt,qui *l.7.c.2.* vult,vt abſceſſum, ſi ab ægro
tante non cogamur, ſinamus ſponte ſua aperiri,
atque dehiſcere, iuuando adapertionem cataplaſ
mate maturante. Quæ ratio à multis obſeruatur,
præcipue pertimeſcentibus inciſionem; & impo
nunt butyrum cum fermento, & alia huiuſmodi,
quibus

Triplex abſceſſus aperiendi modus.

Primus Galeni.

Alter quorundam per cauſticũ.

Tertius. Celſi.

quibus pus moueant,& cutem extenuent. Reddit rationem Celſus cur expectare oporteat abſceſſum aperiri ex ſe, non autē cum ferro, *quia*(inquit) *fere ſine cicatrice eſt is locus, qui expertus ferrū non eſt, ideoque maxime in mulieribus obſeruatur, vbi abſceſſus eſt in facie, aut collo, aut in externa manus parte, ne cicatrix appareat.* Veruntamen ſub hoc Celſi modo aperiendi abſceſſum, interdum in nimis longum tēpus curatio protrahitur,& abſceſſus interim ſerpit,ac nimium dilatatur propter puris moram intus erodentis,in quo caſu neceſſe eſt ipſum aperire,antequam ſponte rumpatur. Præterquam quod (accipite præceptum perpulchrum quidem,& huic propoſito fere contrarium) *non ſemper expectare fas eſt ſpontaneam apertionem, quinimo interdum neceſſe eſt aperire crudos abſceſſus*,hoc eſt,antequā in pus verſi ſint, quod præcepit Paulus *l.6.c.34.* Ex Galeni, & Hipp. ſententia, videlicet *vbi pus, aut puris vapores aliquam propiorem partem offendere poſſunt maioris momenti*,vt qui in articulis ſunt, ne ligamentum, aut aliquod eis neceſſarium aſſidua putredine cōtabeſcat. Sunt *præterea*,qui prope anū proueniunt,quos Hipp. antequam in totum ematuruerint, diſſecari præcipit, veritus, ne putredo rectum inteſtinum erodat,& ani perforationem faciat. Sunt *tertio* abſceſſus crudi ſecandi, qui ſubiectam habent partem aliquam præcipuam, quam periculum eſt,ne vitietur,& ſunt,qui in abdomine oriuntur, maxime ſub muſculis, & imo abdomine, ne putredo peritonæum tenuiſſimum erodat,& corrupta materia ſubiecta inteſtina perforet,quod nos non ſemel adnotauimus. *Quarto & vltimo* abſceſſus crudiores, & qui ex toto in pus verſi non ſunt, ſecare oportet,

Quando non oporteat expectare ſpontaneā apertionem. Primo. 2. 3. 4.

oportet,cum per viam criſis oboriuntur. Sic Auic. parotidas crudas,hoc eſt,non in totum in pus verſas ſecari iuſſit, ne materia cirticè fluens in caput retrocedat:ſic bubones Gallicos, ne virulentia intus in corpus recurrat , crudos ſecamus. Ad rem igitur redeuntes , ex tribus modis iam propoſitis aperiendi abſceſſus, Celſi modus,qui expectat , vt ex ſe aperiatur, ſæpenumero à pleriſque renuitur quod in nimis longum tempus protrahitur curatio,& lateſcit abſceſſus.

Reiectis aliorum, modus Galeni recipitur.

Alius vero modus Chirurgorum , qui cauſtice aperiunt,non ita probatur, propter rationes adductas.Reſtat igitur,vt Gal. modus recipiatur abſoluaturque,qui inciſione,& ferro abſceſſum aperit & pus euacuat , qui modus etiam à Celſo probatur,qui monet in abſceſſuum inciſione diſtinguendum eſſe abſceſſuum in eum, qui tunicam habet: quam vulgo folliculum dicunt , in quo includitur materia ; & in eum, qui folliculo caret : de primo Chirurgia *inferius* proponetur , nunc de ſecundo agendum,& videndum, quomodo facienda ſectio ſit in abſceſſu, qui folliculo caret.

Conditio huius operationis.

Hæc Chirurgica operatio ex Gal.Pau.&ex omnium conſenſu eam perpetuo habere conditionem debet , vt fiat per fibrarum rectitudinem. Et quia inciſiones potiſſimum in cute fiunt , in qua nulla fibrarum figura, aut rectitudo adnotatur,tametſi omni fibrarum genere eſt intertexta,ſed implicite permixtæ, & confuſæ apparent, propterea per fibrarum rectitudinem , nil aliud intelligere poſſumus,quam ſubiectorum corporum fibras,videlicet muſculorum, tendinum, vaſorum, neruorum,& aliorum corporum,maxime autem muſculorum.

Quid intelligatur per fibrarum rectitudinem.

orum. At vbi fibræ ſubiectæ nullæ ſunt, vt ſub cu-
e capitis, & naſi, & in frontis medio, & pectoris
nedio, nunquam tranſuerſe, ſed per longitudinem
acienda ſectio eſt, ne labium inferius ſuo pondere
ulnus diducat, & curationem diuturnam faciat,
 latam cicatricem. Ideoque vbi fibræ cuti ſubie-
tæ nullæ ſunt, ita efficienda ſectio eſt, vt nullum
ectionis labium propendeat, & deorſum ſpectet;
uod euenit, ſi ſectio fiat per longitudinem partis.
Quamobrem in capite vbi os ſubiectum eſt, quod *Quomodo facienda ſit ſectio in capite.*
arere fibris prima facie apparet, non tamen caret,
t patet in ſincipitis oſſibus puerorum, quæ ſe-
uuntur capillorum ductum, propterea per longi-
udinem ſecundum capillorum ductum ſectio
it. In temporibus per longitudinem pro muſculi *In temporibus.*
emporalis fibrarum ductu. In fronte ſecundum *In fronte.*
uſculi frontis fibrarum rectitudinem, & pro-
reſſionem, quæ eſt, vt vel per longitudinem fron-
is, ſcil. in medio frontis, quia muſculus nullus eſt,
el quadantenus oblique ſurſum priora verſus au-
es, & ſinciput fit ſectio, alioqui ſupercilium ſupra
culum cadet ſectis tranſuerſe fibris. In palpebris *In palpebris.*
anſuerſe, ſeu orbiculariter propter muſculum
anſuerſe poſitum. In naſo per eius longitudi- *In naſo.*
em, quia muſculum ſubiectum non habet. In col- *In collo.*
o, tum propter muſculos, tum maxime propter iu-
ularium venarum, & arteriarum ductum, ſimiliter
er longitudinem efficienda ſectio eſt, nam, vt
ixi, non ſolum muſculos, ſed non minus vaſorum
uctum proſpicere licet: vnde in aliis oblique ſe-
undum ductum vaſorum, quę eo loci contempla-
oportet, facienda ſectio eſt. In pectore, vt puta *In pectore.*
 medio ſterno, vbi muſculus ſubiectus non eſt

per

per longum, hinc inde vero oblique ſecundur muſculi ſubiecti fibrarum inceſſum. In dorſo pe longitudinem paulo inferius, paulo vero ſuperiù oblique, ſecundum muſculi ſcapularis ſitum. I abdomine oblique, ſecundum muſculi oblique de ſcendentis inceſſum. Sic in brachiis, & cruribu per longitudinem ſemper efficienda ſectio eſt. I articulis, ſi alicubi vnquam, maxime per longitu dinem efficienda ſectio eſt, nequaquam tranſuerſ tum propter venas, & arterias, quæ in articulis ma gis ſunt apparentes, tum maxime propter tendi nes & neruos, quibus articuli referti ſunt. In in guine tamen Galenus præcipit ſectionem fie tranſuerſe, quod ex inflexione femoris faciliu mutuo labia applicantur, & ſaneſcunt, quamu Celſus *l.7.c.11.* in alis & inguinibus raro ſecandu eſſe duxerit: puto ego propter vaſorum timoren quæ cum periculo mortis offenduntur; & ego ir terdum vidi in inguine vice bubonis diſſecta fuiſ vaſa cum maximo diſcrimine; interdum vice bu bonis diſſectum fuiſſe inteſtinum, non enim puta bat Chirurgus eſſe herniam.

In dorſo. *In abdomine.* *In brachiis & cruribus.* *In articulis.* *In inguine.*

Hoc igitur modo ſectiones in ſingulis corpor particulis variè, & diuersè veluti in figura deſig natæ ſunt, in qua re quantum oporteat eſſe Anato mes peritum, qui ſecat, & habere exactam notitia eorum, quæ cuti ſubiecta ſunt, vos ipſi iudiceti In ſumma, in ſecando abſceſſu perpetuo perſpic re oportet muſculorum ſubiectorum, venarum, a teriarum, denique ad articulos tendinum ductu alioqui multa ſequentur incommoda, & pericu quæ modo recenſenda ſunt. Non facimus aute ſectionem ſecundum fibrarum ductum quand

Incommoda ex mala ſectione reſultãtia.

ſ

ſtaque, vt Celſus ait, ita interuallum inter vnum, & alterum punctum futurum eſt, vt cutis, ducentem quaſi ſua ſponte ſubſequatur, quod vt plurimum ſolet eſſe digitis indicis tranſuerſi ſpatium. Profundior fit in profundo, & alto vulnere, ſed fere ſemper cutem tantum prehendit. Item ex filo fit, non ſerico, quod cutem facile perrodit, propter fibrarum tenuitatem, multo minus ſerico colorato, vt à pleriſque fit, quia propter chalcanti tincturam adhuc citius labia erodit; ſed ex lino, eoque duplicato, ne rumpatur, & firmum ſit; & non nimis torto, vt capreolum efformet, aut durum euadat, & inæqualiter ſtringat; & difficulter peruadat, & excurrat; ac cera oblinito, ne punctum laxetur, ſed adhæreat, & impenſius teneat, neque tam prompte perrodat. Fit cum acu non omnino recta, & rigida, ne ſubiectas partes lædat, ſed quadantenus inflexa, & modice incuruata, tum vero triangulari cuſpide donata, quæ citius pertranſit, quam ſi rotunda eſſet, & vniformis, quod in angulis aciem habeat. Et cum acus extrahitur ex altero vulneris lubio, ne labium ſubſequatur, & ab altero nimium diducatur, inſtrumentum exterius ponitur, quam cannulam feneſtratam appellant, vt per feneſtram acus pertranſeat, & inſtrumentum labio innixum interea ſeparationem alterius labij prohibeat. Quæ feneſtrata cannula multiplex eſt, & varia, prout ratio vulneris exigit. Nam videtis alias rectas eſſe, alias recuruas: & quæ rectæ ſunt, aliæ vno modo, aliæ alio feneſtram habẽt. Ego fere ſemper quod ab his inſtrumentis, & cannulis peragitur, ſummis digitis, indice videlicet, & medio exequor, ſi modo per vtrumque labium facilis, &

Sutura quo filo fieri debeat.

Quali acu fiat ſutura.

Vſus cãnula feneſtratæ.

expeditus ſuccedat fili tranſitus: quod fiet, ſi filum proportionem cum acu habeat penes craſſitiem, & per acus foramen facile ingrediatur, excurratque: in quo caſu expedit acum apud ſuum foramen exiguam habere vtrinque cauitatē, quaſi vallem. Hæc igitur eſt antiquorum ſutura.

Alia neotericorũ ſuturæ ſpecies. Poſteriores autem, vt Guido, alias propoſuere ſuturas. Vna hæc eſt: ſumuntur tot acus, quot puncta volumus facere, quæ traiiciũtur per vtrumque vulneris labium, & inibi relinquuntur: deinde circa vnamquamque acum reuoluitur filum eo modo, quo faciunt mulieres, cum volunt in manicis, aut alibi acus aſſeruare. Altera ſuturæ ſpecies fit traiecta acu per vtrumque labium, ita vt filum trahat ad partem oppoſitam, deinde eadem acus per idem foramen rurſus traiicitur, & anſula relinquitur, in qua apponitur feſtuca, aut fruſtulum calami ſcriptorij, aut fili contorti, & duri, & ex alia quoque parte alia feſtuca apponitur, & ſtringitur. Duæ quoque aliæ recenſentur à Guidone ſuturæ, quæ tamen non ſunt ſuturæ, neque hoc loco apponendæ. *De electione ſuturarum.* Harum ſuturarum ea potior eſt cæteris, quæ facilius, & melius labia adducit, & minorem affert dolorem. Vnde prima antiquorum eſt cæteris potior, prima vero Guidonis deterior, quia relinquere tot acus in carne, certe eſt carnem vehementer afficere; item ſtringere filum ſupra labia, eſt ipſa omnino irritare. Altera adhuc Guidonis eſt ſecunda deterior, quod bis acum per idem foramen traiicere, eſt duplicem cruciatum afferre, præterea hæc ſutura, quæ à lateribus ſtringit, permittit labia in ſuperficie diſſita.

Hæ

Hæ ſuturæ fiunt communiter, & indifferenter n omni corporis parte, ſed tamen varietatem uſcipiunt pro varietate partium affectarum, ſeu ulneratarum: vnde à Galeno 6. *Meth.* proponunur quoque peculiares ſuturæ ad vulnera abdominis, de quibus, ſi recte memoria teneo, alias dictum eſt, ſed & nunc repetita placebit oſtenſio: proponuntur quoque ab auctoribus ad vulnera inteſtinorum. Ad vulnera igitur abdominis penetrãtia, Galenus triplicem proponit ſuturam. *Prima* ſt, quæ communiter fit in cæteris partibus trãſmiſſa ſcilicet acu per vtrumque labium, vti in prima dictum eſt ſutura. *Secunda* ſutura magis artificioſa eſt, & conſuit abdomen, id eſt, muſculos cũ abdomine, id eſt, cum muſculis, & peritonæũ cum peritonæo, & fit tranſmiſſa acu per abdomen, poſtea reuocata, & tranſmiſſa per vtrumque peritonæum, *tertio loco* ab interiore parte tranſmiſſa per aduerſum abdomen, id eſt, per muſculos aduerſos: *Tertia* ſutura illa eſt, quæ conſuit peritonæum cum abdomine, & abdomen cum peritonæo, fitque trãſmiſſa acu per abdomen intacto peritonæo ex vno latere, indeque per peritonæum, & abdomen alterius lateris perforandum eſt, & ita proſequendum. Proponit autem Galenus priuatas in abdomine ſuturas, quia in abdomine periculum imminet exitus inteſtini per vulnus, vt ſanato exterius vulnere per peritonæum non glutinatum prorumpant indecore inteſtina.

Triplex ſutura in abdomine. 1. 2. 3.

Cur Galenus ſuturas abdominis proponat.

Quod ad fibulam attinet, tria de ea ante omnia inquirenda ſunt, materia, ex qua fibulæ fiant, quæ forma eis competat, & quis vſus ſit fibularũ. Ex tribus vnus tantum vſus nobis eſt perſpectus,

Quæ in fibulis inquirenda.

Vſus fibularum eſt ſtringere.

& cognitus. Et cum fibula ſit vox communi competens non ſolum vulneribus, ſed etia multis aliis artificiis, omnes tamen fibulæ quot quot ab auctoribus, & ad vulnera, & ad alia pro ponuntur, ac recenſentur, conſtringunt, & ad con ſtringendum comparatæ ſunt; vnde ἀγκτῆρες Græ cis appellantur, ab ἄγχω, quod ſignificat conſtrin go, & conſtringendo ſuffoco: id quod Galenu confirmauit pluribus locis, & 2. *de med. per loc cap.* 1. Poſtquam vulneris labia fibulis impoſiti conſtrinxerimus. Et *eodem loco* loquens ex ſenten tia Archigenis: *In capitis mediocribus vulneribus pi los rademus, fibuliſque impoſitis conſtringemus.* Et i *lib. de articulis cap.*90. *Fibulæ vtiles ſunt ad applica tionem partium.* Item 3. *Methodi, cap. vltimo*, & *alibi* paſſim Galenus fibularum vſum ad conſtrin genda labia vulneris eſſe protulit. Sed non mod in vulneribus fibulæ ad conſtringendum ſunt cō paratæ, ſed in aliis quoque quibuſcumq; eunden vſum præbent, vti mox audietis. Igitur vſus fibu larum cuique eſt notus, & perſpectus, ex altera ve ro parte duo alia omnino ignota ſunt, videlice ex qua materia fiant, & quæ forma competat fibu lis ad vulneris labia conſtringenda idoneis, & dif ficultas ex eo prouenit: Nam vtraque non vnica, & ſola, ſed varia ab antiquis proponitur. Interdum aurea erat materia, & forma annulo ſimilis in cingulo, aut in veſte. Vnde Liuius: *Fibulis aureis donabantur antiquitus milites.* Et Virgi lius:

Materia & figura fibularū ignota.

Aurea purpuream ſubnectit fibula veſtem.

Et eſt, quæ nunc corrupto vocabulo *fiuba* ap pellatur. Interdum materia erat lignum, & forma

ea,

ea,quam fabri lignarij adhibent in lignis compingendis, quam vulgo in ædificiis *clauem* vocant, vt Vitruuius. Sic Cæſar de bello Gallico : *Fibulis tigna coniuncta.* Interdum materia fibularum erat ex ære, aut ferro, vt Oribaſius *in libro de machinamentis cap.*4. protulit. Cum igitur antiquitus, neque vna eſſet materia, neque forma eadem fibularum, ſed in ſingulis artificiis varia, & diuerſa, non ſine ratione ignotum nobis remanſit,& quænam eſſent fibulæ, quibus vtebantur antiqui in vulneribus, quas tamen tanquam notiſſimas,vt puto deſcribere neglexerunt : ſicuti quoque Dioſcorides lactucam, tanquam notiſſimam, non deſcripſit. Cum igitur propter has cauſas dubij eſsẽt moderni Chirurgi de vulnerum fibulis, duo tamen extitere celebres Chirurgi ex recentioribus, Guido, & Fallopius, qui hanc fibularum notitiam relinquere poſteris conati ſunt,qui tamen omnino diuerſi inter ſe,tum in materia,tum in forma earum tradenda fuerunt. Nam Guido fibulas ad vulnera conſtringenda aptas hamos nominat. *Committuntur,* inquit, *inuicem labia vulneris cum hamis, qui eſſe debent parui pro ratione mẽbri, ab vtraque parte curuati; & infingendo in vno labio ducatur labiũ ad aliud labiũ, & in illo etiã figatur,vt faciunt reconditores pannorum.* Fallopius vero antiquorum fibulas in vulneribus voluit eſſe eam ſuturam, quæ paſſim noſtris temporibus fit à Chirurgis per puncta data, quam ſuturæ nomine paſſim appellant, quæ à fibula Guidonis admodum diſtat,tũ in forma, tum in materia.Nam materia fibulæ Guidonis eſt ferrea,& forma hami : at ex Fallopio materia eſt filum, & forma quaſi oualis, valde à Guidone diuerſa.

Fibulas Guido hamos vocat.

Fallopij fibula quæ ſint.

Authoris adhuc iunioris opinio.

Ego alias, dum eſſem iunior, in hac difficultat primo vtramque fibulam, tum Guidonis, tum Fal lopij damnatam (& notate quæſo priorem mean opinionem de fibulis, quæ etſi vera non erat, tamer ex ea aliquid addiſcere forte poteritis, & in pri mis vera magis corroborabitur, quia mea opini non ſolum probabilis eſt, ſed proxime accedit a veritatem) damnabam igitur prius vtramque opi nionem, Guidonis quidem in totum, quod infige re, & infixos tenere iſtiuſmodi hamos in ſentient carne, & cute, nil aliud eſſet, quam tot aculeo pungentes intolerabiles inibi ſeruare: Melius au tem fortè Guido feciſſet, ſi contrario modo, vide licet ſurſum ſpectantes cuſpides poſuiſſet, quæ ta-men labia vulneris non probe adduxiſſent, ſed diſ-ſita reliquiſſent. Itaque omnino Guidonis opinic damnanda. Fallopij autem opinionem ægre admit-tebam, quod non legiſſem apud veteres; materiam fibularum eſſe filum, ſed ex materia fieri duriore, vt eſt aurum, ferrum, auricalchum, lignum. Secun-do fibulam ex filo non fieri eo argumento perſua-debat, quod à Celſo elicitur *lib.7.cap.24.* vbi agens de modo infibulandi adoleſcentes, quam operatio-nem facit cum filo & fibula, habet hæc verba: *Exempto filo fibula inditur*; igitur fibula non fit ex filo. Tertium argumentum eſt, dicit Celſus *lib.5. cap.26.* fibulam fieri ex acia molli, & in exemplari quodam Lugduni impreſſo legitur in margine, *ex acu molli*; igitur ex acu, non ex filo fibula fit.

Quibus rationibus alias perſuaſus, in eã deueni ſententiam, vt fibula fieret cum Celſo ex acu mol-li, hoc eſt, ex acu ferrea, aut ænea, at flexibili, & molli; atque in materia tantum à Fallopio diſſen-

:lebam, nequaquam in forma. Nam materia Fal-
:opij erat filum, mea vero flexibilis acus ferrea, aut
æs ſupra ignitos carbones flexibile redditum, præ-
:erquam in extremitate acuta. Itaque curaui, vt
mihi pararentur multæ acus flexibiles cum cuſpi-
le tantum duriore, quas infigens in vtrumque la-
bium vulneris, poſtmodum extremitates ſupra la-
bia ſiniſtras quidem ad dextras, & viciſſim dextras
ad ſiniſtras retorquerentur, & duobus modis ſupra
vulnus aptarentur, finirentque vel recte & plane:
vel poſt nodum factum, vt faciunt, qui vulgo
onza lauthi, inibique ſeruarentur, donec vulnus
glutinatum fere eſſet: quod argumentum eo effi-
cacius eſſe credebam, quod roborari adhuc ex arte
veterinaria, à qua forte medica profeſſio defluxit,
viderim. Vidi enim ferrarios fabros, vbi venam di-
latatã & apertam, ſanguinem fundentem in equo
habent, illam clauo flexibili conſtringere, & clau-
dere. Quam opinionem eo probabiliorem exiſti-
mabam, quod primum eiuſmodi fibulas nullam in-
ferre noxam poſſe, vt propoſitas videlicet, neque
eſſe aculeos pungentes, vt Guidonis ſunt, neque
mordere, & perrodere cutem, vt forte Fallopij fi-
lum exiſtimarim; ideoque videbatur eſſe opinio
media inter vtramque propoſitam; nam ex ferro
fibulas facit etiam Guido, ſed non ſimiliter, vt mea
aſtringit, ſed mea fibula aſtringit, vt illa Fallopij. In
ſumma à Fallopij fibula mea non variabat, niſi quia
mea ex acu molli, ſua vero ex filo fiebat; in reli-
quis, videlicet in figura, & modo non variat: nam
vtraque eadem forma donatur, vtraque eodem
temporis ſpatio conſeruatur, vtraque ſimiliter ex-
pedita eſt. Quod ſi licet aliquando paradoxũ vobis

Quomodo Author à Fallopio diſſentiebat.

Quibus argumẽtis Author in ſua opinione roborabatur.

Fibula Authoris potior illa Fallopij, & quare. Prima ratio. afferre, dixero potius meam fibulam potiorem eſſe, propter rationes ex comparatione deſumptas à iuuantibus, & nocentibus; ſiquidem fibula Fallopij ex filo facta, mordet vbique carnem, quia filum aſperum eſt, & inæquale, cum ſit tortum, acus vero læuigata eſt, & perpolita. Rurſus filum mordendo labia vulneris tranſuerſe ea perrodit, quod expe-
2. rientia paſſim patefacit, & confirmat: at acus flexibilis, cum rotunda ſit, & læuigata, nihil iſtiuſmodi facit: exemplo ſint annuli aurei, aut ferri, qui auribus perforatis diutiſſime geſtantur, vtcumque
3. penduli ſint. Rurſus ſi filum valentius ſtringatur, interdum rumpitur, quod non patitur acus mollis,
4. ferrea, aut ænea. Amplius filum eſt materia, quæ facile tenditur, & laxatur, ferrum vero flexibile
5. neutiquam laxatur. Amplius laxitas ex filo dupliciter ſuccedit, tum ex laxa fili natura, tum ex perroſis labiis, vnde etſi à filo labia vulneris ad mutuũ contactum adducuntur, non tamen adducta conſeruantur, quia propter fili naturam dupliciter laxantem diſtinguuntur, & hiant: ſed maturam laxitatem ex acu flexibili rotunda, & perpolita ex-
6. pectare oportet. Vltimo filum non difficulter putreſcit à ſanie, & ichoribus, & acus ferrea, aut ænea, immunis eſt ab huiuſmodi labe. Quod ſi tandem addatis æs, & ferrum habere vim refrigerandi, & adſtringendi, vulneris glutinationi conſentaneum erit: & hoc eſt argumentum veritatem paradoxi omnino comprobans, & confirmans.

Hæc quamquam mea aliàs erat opinio; tamen quia non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum, ideo melius conſultus ſententiam mutaui, & Fallopij opinioni inhæſi, vt fibula fiat ex filo, quã puto veriſſimam

imam eſſe, & Celſi opinioni, & verbis ad amuſſim conuenire, qui ſolus, & vnicus inter veteres fibulas deſcripſit, propter has rationes mox adducendas, à quibus quoque argumenta in contrarium adducta ſoluuntur.

Quando Celſus *lib. 5. cap. 26.* loquitur de ſutura, ſimul etiam de fibulis loquitur; ideoque dicit: *Vtraque fit ex acia molli*; ſi illa dictio *ex acia* interpretetur acus, nihil faciet ad rem. Nam ſutura non fit ex acu, ſed ex filo; ergo neque fibula. Etenim illa dictio, *ex acia*, quæ difficultatẽ facit, nullibi inuenitur, niſi ſemel in Celſo, hoc videlicet loco, & ſignificat, quod vulgo hic dicitur *azza*, hoc eſt, filum, ſeu linum intortum, *refe* apud nos. Hoc autem verum eſſe patet ex eo, quod Celſus ſubiungit, *non nimis torta*: quæ eſt conditio, quæ tantum filo congruit, acus enim non contorquetur, ſed flectitur, & incuruatur; filum vero torquetur, quia vbi nimis tortum eſt filum, & durum euadit, & inæquale, ſeu aſperum, & capreolorum modo circumuoluitur, & ita difficulter peruadit, excurritque per carnem, & cutem. *Ratio prima ex Celſo.*

Præterea ſubiungit Celſus: *Vtraque* (ſcilicet ſutura, & fibula) *neque nimis rara, neque nimis crebra iniicienda eſt*, nam ſi nimis crebra, inflammationes mouet, quia quo ſæpius acus corpus tranſiuit, quove plura loca iniectum vinculum mordet, eo maiores inflammationes ſequuntur. Igitur tam in ſutura, quam in fibula, acus corpus tranſit, & vinculum iniicitur; ergo fibula eſt quoddam vinculum, ſicuti etiam ſutura, ergo ex eadem quoque fit materia. *Secunda ratio ex Celſo.*

Rurſus Celſus *lib. 7. cap. 22.* loquens de fibulis in *3. Ex Celſo.*

ramice, dicit: *Tum fibulæ oris ſic vinciendæ, vt ſimul quoque venas comprehendant:* vincire, & comprehendere non pertinet niſi ad filum, & ideo *paulo poſt* ait: *Et filum comprehenſas illas abunde tenet.* Videtur Celſus confundere *filum* cum *fibula*, & alterum pro altero ſumere, & ideo rurſus ait: *Soluendi fibulas tēpus eſt inflammatione finita, & purgato vulnere:* ſoluere autem fibulas, ad filum tantum ſpectat, nequaquam ad acum: ex quibus locis clariſſimum eſt, fibulas ex filo fieri, nequaquam ex acu.

Alia ratio ex materia & forma fibularum ſumpta.

Amplius cum fibula in genere non habeat materiam propriam, ideo antiqui dummodo vſum conſtringendi præberet, non curabant ex qua materia fieret; neque quæ forma ei competeret, ob id modo ex auro, modo ex ferro, modo ex ære, modo ex ligno fiebat, ſic etiam formam pro vſu variabāt; aliam enim formam obtinebat fibula, quæ erat cinguli ornamentum; aliam claues ædificiorum; aliam Cæſaris fibulæ pro ponte conſtruendo; aliam adhuc machinamenta; demum aliam, qua adoleſcentes infibulabantur: nihil igitur prohibet fieri quoque ex filo tanquam ex materia conuenienti vulneribus, & formam ſimiliter peculiarem vulnerum fibulam obtinere. Neque obſtat, quod dicebamus ex Celſo, *exempto filo fibula inditur:* quia fibula, de qua eo loci loquitur, qua adoleſcentes infibulabantur, habet diuerſam materiam, & diuerſam formam ab ea, qua vtimur in vulneribus.

Vltima ratio.

Vltimo cum Galenus 6. *Meth. cap.*4. viciſſim vtatur fibulis, & ſuturis, dicendum eſt, parum inuicem diſtare, & fere eaſdem eſſe, proindeque ex filo fieri, & eodem modo vulnus ſtringere.

Quar

Quartum inſtrumentum, ſeu materia, qua labia vulneris inuicem adducuntur, à modernis excogitata, eſt *glutinum*. Dicitur autem glutinum, ſeu gluten, quod operatio Chirurgica indiget glutino, & ſine eo effectus adducendi labia ſuccedere non poſſit. Parantur primo pro quoque vulnere vt plurimum duplicia, & ſeparata lintea inter ſe æqualia, neque nimis noua, neque nimis detrita, vel triangula, vel quadrangula, vel alterius figuræ, prout ratio vulneris exigit, & linteis extremis fila quædam duplicata, tum vero & in profundo, & magno vulnere etiam multiplicata, & craſſiora, firmioraque reddita, & intorta, ceraque oblinita, quæ veluti habenulæ appenduntur, & pendent, & tanto interuallo inuicem diſtantia, vt paulo minus, quam in fibulis, & ſutura ſpatium intercedat, & longa ſint, vt commode cum habenulis ex aduerſa parte poſitis alligari per anſulas poſſint: quibus paratis lintea ex vna parte glutino illinenda ſunt, & vtrinque prope vulneris labia, vt interuallum ſit tranſuerſus digitus, & aliquanto minus, per totam vulneris longitudinem applicanda; adhærent enim ſtrenue cuti intra horæ dimidium ſpatium applicata: tuncque licet trahere inuicem habenulas ex contrariis partibus, & per anſulas alligare, ſubſequuntur enim ſubinde labia vulneris, & ad mutuum contactum adducuntur. Fiunt lintea modo triangula, cum ſcilicet à vulnere copioſior ſanies expectatur, quo ſpatium maius ſit, ne linteum ſanie contingatur, & ſeparetur. Sed ſi hoc non timeatur, quadrangula efficienda ambo lintea ſunt, & habenulæ, & filum, aut habenulæ arte per acum tranſmiſſæ,

Quartũ inſtrumẽtum eſt glutinũ.

Quomodo glutinum applicetur.

Quando lintea triangula fiant.

modo

modo quidem in extremo linteo ad vulnus vinciendæ ſunt, modo vero per totam linteorum latitudinem aſſuendæ, ſi robuſtius inhærere, & vulneris labia trahere volumus. *Vltimo* lintea ad vulnus ea parte reſpiciant, cum ea parte ſint, quo vulgo *la rimoſſa* dicitur, præſertim ſi habenulæ in ſummitate appendantur, ne à linteis habenulæ laxentur, diſiunganturque. Hoc modo parantur lintea cum ſuis filis, & habenulis, & vtrimque vulneris labiis applicantur, atque adhæreſcunt: adhærent autem beneficio glutini, quod ex multiplici materia paratur; ſed omnis materia glutinoſa eſt tenax, & aſtringens, cuiuſmodi ſunt pulueres ex *thure reſinoſo, maſtiche, bolo Armena, ſarcocolla*, & ad prohibendam madefactionem ex ſanie, oportet admiſcere aut *colophoniam*, aut *piceam reſinam*, aut aliud, de quo latius dictum eſt *in libro noſtro Chirurgico.* Sed pulueres excipiuntur ſemper *cum oui albumine ad mellis craſſitudinem*, & linteis propoſitis applicantur.

Situs linteorum.

Materia glutini quæ.

Iam quatuor materias propoſuimus, quibus labia vulneris ad mutuum contactum adducuntur, & adducta conſeruantur, vt puta deligaturam, ſuturas, fibulas, & glutinum. Sed quia his indifferenter non eſt vtendum, ſeu determinatum determinato ſemper eſt applicandum, ideo audiatis quid Galenus, & Celſus de his dicant, & quomodo, ac quibus vulneribus ſingulæ vſurpandæ ſint. Nam varius eſt horum vſus, quia alia aliis imbecilliora, robuſtioraque ſunt. Vnde Galenus 3. *Meth. vlt.* primum dicit, deligaturam eſſe ſutura imbecilliorem; & rurſus Celſus *lib.5. cap.* 3. dicit, ſuturam eſſe fibula imbecilliorem: ergo indifferenter his vti non debemus. Rurſus variant pro varietate

Qua ratione vſurpandæ ſingulæ materiæ propoſitæ.

Varietas vulneris variat inſtrumenta.

tate vulnerum, nam vulnera alia ſunt perquam exigua, & puſilla, vt quæ in digitis interdum fiunt à paruo gladiolo, quæ natura ex ſe ipſa glutinat; aut ſunt exigua quidem, ſed paulo his maiora, quæ Galenus neque deligatura, neque ſuturis, neque fibulis opus habere, ſed vniri prodidit tantum glutinante aliquo medicamento, vt eſt ſola *aranea, raſura corrigiorum*, aut *goſipium vſtum*, aut *tela illa aranearum polline conſperſa*, aut aliud tale. Quod ſi vulnus ſit aliquanto maius, vt præter medicamentum aliquid videatur expoſtulare, quod labia leniter adducat, id præſtare anguſtis, & oblongis baltheis oportet. Quod ſi vulnus ſit adhuc maius, vt puta duos, aut tres digitos longum, ſed per longitudinem membri factum, ſola deligatura ex duplici initio circumdata ſufficit. Quod ſi aliter deligare placet, inquit Galenus, *ſuturis vtendũ erit, ſed ſufficiant omnino pauciſſimæ ſuturæ*, inquit Galenus. Rurſus, ſi vulnus ſit tranſuerſum, non tamen admodum longum, nec profondum, in eo caſu ſutura vtimur, ſed ſpiſſiore. Quod ſi maximum, & profundum, ac tranſuerſum vulnus ſit, ſutura quidem aliena eſt, quia non tenet, ſed laxatur, & hiat vulnus, ponendæ vero fibulæ ſunt, quæ valentius adducant, inquit Celſus *lib. 5. cap. 26.* Ita enim Galenus, & Celſus deligaturam, ſuturas, & fibulas cum ratione, & delectu vſurpant, & de his iudicium ferunt.

Ego autem modo Galeni auctoritatibus innixus, meum feram iudicium circa quatuor propoſita vſurpanda, quod vobis iuuenibus prudentiſſimis omnino relinquo iudicandum: dicam vero, quæ longa experientia à me fuere obſeruata, vt ſciatis, *Auctoris de his quatuor inſtrumẽtis iudicium.*

ſciatis, quænam ex his quatuor memoratis, & ad labia ſimul adducenda propoſitis, aut imbecilliora, aut robuſtiora, aut magis, minus idonea, aut denique potiora, melioraque, aut peiora ſint. In qua re illud primo ſtatuendum eſt, *omne vulnus duo incommoda ineuitabilia neceſſario ſequi*: alterum eſt *dolor*, alterum *cicatrix*. Rurſus dolor duplex eſt, *alius*, qui in ipſo vulnerandi actu excitatur, qui ineuitabilis eſt; *alius*, qui poſt accedit, vel cum ſuturæ, & fibulæ imponuntur, vel ab acus traiectione. Dolor, qui excitatur ab acus tranſmiſſione, recedit acu à traiectu recedente. At dolor, qui permanet per totum tempus, non aliunde prouenit, quam à filo, ſeu à vinculo, vno verbo, à ſutura, & fibula, quæ tum ſtringendo dolorem infert, & inflammationem mouet, tum maxime cutem tranſuerſe perrodendo, incidendoque dolorem ſimiliter continuum affert, ideoque Celſus ait: *Quo ſæpius acus corpus tranſit, quoque plura loca iniectum vinculum mordet, eo maiores inflammationes ſequuntur.* Propter quam cauſam, vt videtis, ſuturæ, & fibulæ tãtopere ab antiquis, & modernis celebratæ, vſurpatæque, vno hoc nomine culpa non vacant, quia dolorem perpetuo inferunt, & inflammationem, & conſequenter vulneris vnionem, aut glutinationem prohibent, aut ſaltem in longius ſanationem protrahunt: quæ etiam alia de cauſa diutius protrahitur, quia vulnus ſimplex, quod ſaniem, & omnem humiditatem ex Galeno abhorret, tum ex acus multiplici perforatione, tum ex fili perroſione ſaniem copioſam gignit, ac ſegregat, quæ glutinationem impedit. Sed vt alio quoque nomine, ac propter aliam cauſam ſuturæ, & fibulæ in vulneribus,

Duo incommoda omne vulnus ſequẽtia.

Incõmoda ſuturæ & fibularum.

Incõmodũ ratione cicatricis.

neribus alienæ videntur, videlicet ratione cicatri-
cis, quæ in vulneribus prouenit neceſſario propter
vulnus illatum, tum vero etiam fortaſſis maior,
ac turpior ratione ſuturæ, & fibulæ prouenit. Nam
primo *acus vbicumque perforat, cicatricem poſtea re-
linquit in quolibet foramine*, deinde filum, ſi nó ſtrin-
git, mutuo labia non adducit, ſi ſtringit, perpe-
tuo cutem tranſuerſe perrodit, & nonnumquam
etiam totam ſubinde incidit: in quo caſu vt plu-
rimum plurimæ, turpiſſimæque reſultant cicatri-
ces, vel in ſimplici vulnere quoque tranſuersè, quæ
ipſomet vulnere longè ſunt turpiores, quas in fa-
cie ſæpe indecore iſtiuſmodi vidi. Quibus de cau-
ſis perſuaſus ſum, *ſuturas, & fibulas alienas omnino
in vulneribus eſſe, ſed potiorem his eſſe deligaturam*,
utputa quæ neque dolorem inferat, neque nouas
cicatrices faciat: quod Galeno conſentit, qui 3.
Meth. vltimo ait: *Vbicumque ſola ſufficit deligatura,
eam ſane adhibemus poſthabitis ſuturis, & fibulis*. Nam
in vulnere per longitudinem facto, Galenus ſo-
lam ſufficere deligaturam prodidit ex duplici ini-
tio circumdatam, ſubditque; *Quod ſi aliter deli-
gare libeat, ſuturis quoque vtendum eſt*. Subiungit-
que rurſus: *Quod pauciſſimæ omnino ſuturæ ſuffi-
ciant*. Itaque ipſe quoque Galenus ſuturas, vbi po-
teſt, vitat, & deligaturam tanquam potiorem eli-
git. Sed ſi rurſus deligaturam cum glutino cófera-
mus, longe ea glutinum vtilius eſſe comperiemus,
multis de cauſis. *Primo*, quia deligatura nó eſt pror-
ſus doloris expers, ſi enim adducere labia ad mutuũ
contactum debet, omnino ſtringere, & comprime-
re labia vulneris ipſam oportet, ac dolorem ali-
quem inferre. *Secundo*, deligatura dum reſoluitur 2.
tum

Sutura & fibula aliena in vulnerib.

Glutinũ deligatura vtilius.

1. Cauſa.

(tum vero vulnus aut quotidie, aut ſaltem alterni diebus deterſionis exſiccationiſque gratia detegi tur)neceſſario labia vulneris rurſus diducuntur, & ab inuicem ſeparantur, idque prohiberi non po teſt. *Tertio*,deligatura neque in omni vulnere, ne que in omni corporis parte commoda eſt,ſed ſolum vulneri per longitudinem,& ei quidem aut in bra chiis, aut cruribus facto, vſui eſt, at in tranſuerſ vulnere, & in dorſo, aut clunibus, aut alibi illa to, deligatura nihil valet: At glutinum neque vn quam labia comprimit, aut dolorem aliquem in fert.neque dum detegitur vulnus, labia dehiſcun cum miniſter interea hinc inde labia mutuo appli

3. cata à lateribus teneat. *Tertio* loco glutinum vu nus quodcumque ſiue per longum, ſiue tranſuer ſim factum, & in omni corporis parte conſiſten adſtringit, & ſimul adducit.

Obiectio de glutino. Sed quiſpiam dicet, propter duo glutina culp non vacare. *Alterum* eſt, quod à ſanie exeunte ma

Reſpõſio. defiunt, neque amplius inhærent,ſed cadunt: cu ſupra iam prouiſum fuit per congrua medicamen ta, in quo caſu licet quoque paulo exterius nouum

Alia obiectio. glutinum, & noua lintea applicare. *Alterum*,quo cum glutinum in tempore ſiccetur, & adhæreſca ex altera vero parte ſit omnino neceſſarium illa to vulnere ſtatim labia eius mutuo applicare, n fortè aut à frigore contacta, doloreque oborto aut diſſita relicta ex mora; aut ingruente fluxion

Reſpõſio. difficulter adducantur. Ego libentiſſimè vobi quid feci in hac vltima ætate, communicabo. I nobili puero ex caſu in fronte tranſuersè vuln rato, glutinum ſtatim applicui, præcepique,vt m niſter digitis hinc inde comprimentibus, & lab

add

adducentibus, tantiſper ea ſeruaret coniuncta, donec glutinum exſiccaretur, & adhæreſceret, ſolet autem id ſuccedere intra dimidiam, aut ad ſummum horam integram: & proſperè ſemper ſucceſſit. Sic vobis in quoque fermè vulnere faciendum eſt. Ex quibus elicere licet, ex quatuor inſtrumentis propoſitis perpetuo quidem eſſe in vulneribus mutuo applicandis glutinum vſurpandum, frequenter deligaturam, rarius autem ſuturas, & fibulas, quę etſi fiunt, nunquam tamen omittendum gluten eſt, & tanquam adiuuans labiorum adductionem, & fili, ſeu vinculi perroſionem prohibens. Atque hæc eſt mea, tum ſententia, tum iudicium de his vobis communicatum, quod puto eſſe veriſſimum. *Quomodo inſtrumenta quatuor vſurpanda.*

De telis, ſagittis, & globulis plumbeis, è corpore extrahendis.

CAPVT CIX.

OPerationes Chirurgicæ, quæ in ſimplici vulnere ex ſimplici inciſione facto, ad adducenda ſimul labia vulneris, & adducta conſeruanda fiunt, iam explicatæ, & adminiſtratæ ſunt, cæterum non hæc tantum in vulneribus Chirurgica opera experuntur, ſed cum vulnera interdum infligantur à quibuſdam inſtrumentis, quæ aut tela, aut ſagittas, aut globulos plumbeos, aut etiam ligni, aut pali, aut cuſpidis pugionis fruſtula rupta in vulnere relinquunt, quæ natura ex ſe ipſa extrahere potis non eſt, neque dum intus inhærent, & perſiſtunt, ſanari vulnus poteſt, ideo ars Chirurgica modum inuenit, quo inſenſa hæc corpora è corpore *Aliæ Chirurgia in vulneribus.*

Tela neceſſario extrahũtur.

ducantur. Et quamuis non ſit par neceſſitatis ratio extractionis omnium, cum tela, & ſagittas omnino extrahere ſit neceſſarium, tum propter venenum ipſis vt plurimum inditum, tum quia aſſiduè continuum ſoluunt, & quaſi aculei pungentes perpetuo affligunt, globuli vero plumbei vbi extrahi facile non poſſunt, relinquuntur ſæpe ſine multa corporis noxa, idcirco ars plura prouidit inſtrumenta, quibus ſagittæ, & tela potiſſimum, tum vero etiam globuli extraherentur. Sed vnum ſcire licet, in his regionibus Chirurgicas operationes, quibus tela, & ſagittas extrahimus, obſoleta ferme eſſe, quæ alioqui vetuſtiſſimis temporibus paſſim eueniebant, vnde Homerus ſic cecinit:

Cur præcepta veterum de telis extrahendis, parum valeant.

Vir medicus multis aliis præſtantior, vt qui
Corpore tela trahens, medicamine vulnera curet.

Nunc quod fere ſemper per ſclopetos vulnera infligantur, propterea maior neceſſitas nobis impendet globulos extrahendi, quam tela, & ſagittas: vnde non eſt, vt in præſentia præcepta à Celſo, & Paulo tradita in medium afferantur, ſagittas trahendi, niſi in quantum ea globulis plumbeis extrahendis conferunt, videl. num ab ea parte, qua venit, aut ab ea, in quam tetendit telum, & alienum corpus, extrahere ſatius ſit, & quomodo magnæ venæ, & neruoſa corpora vitanda, quomodoque ſectio ex oppoſita parte facienda, item quæ differentiæ inſtrumentorum, & alia pleraque, quæ in Celſo *libro* 7. *capite* 5. & in Paulo *lib.* 6. *cap.* 88. videre poteſtis. Sed quod ad inſtrumenta attinet, facit mentionem Celſus de hamo retuſo, quod ad apprehendendum telum vſurpat: item de inſtrumento ad Ψ Græcæ literæ ſimilitudinem facto,

Inſtrumenta ad extrahenda tela veterum.

facto,quod ad dilatandum ſumit,tum vero de forcipe,quo telum apprehendit,& trahit. Nos autem fortè potiora vſurpamus inſtrumenta; quæ tum apprehendunt,tum dilatant,tum foras telum,&ſagittas trahunt. Alia vero inſtrumenta priuatim circa globulos plumbeos idem præſtāt,in quibus nos potiſſimum inſiſtemus, cum vti dictum ſit, quod ad ſagittas, & tela extrahenda pertinet, Chirurgica operatio iam obſoleuerit, cum paſſim vulnera fiant à ſclopetis, *qui, (notate) etſi vi ignis operentur, & globulos longius mittãnt, non tamen ignis effectus in vulnere conſpicitur, niſi admodum vicinum ſit inſtrumentum vulnerans, & vulneratum corpus.* Nam ego ſæpenumero obſeruaui, globulum præteriiſſe goſſipium,ſeu laxum bombicem, quo erat ſubductum induſium, *zippone* vulgo dictum, goſſipium autem eſt materia facilè inflammabilis; & incendibilis, cum tamen nullum ignis veſtigium,neque in goſſipio, neque in vulnere appareret, ſed læſio omnis prouenit ex ruptione, ſeu contuſione, ſeu attritione: atterit enim, contundit, rumpit, lacerat, & ita penetrat, & perforat globulus plumbeus à violento illo ignito ſpiritu emiſſus,corpus, cuicunque occurrit: & propter hanc cauſam *vulnera omnia ſclopetorum periculoſiſſima ſunt,vt ſæpenumero gãgræna,ſphacelúſque eis ſuperueniat cum periculo mortis, quæ non propter aliam cauſam fiunt, niſi propter inſignem labefactationem, ſeu deſtructionem caloris partis, & propter vehementer attritam partis ſubſtantiam, quæ etiam adhuc magis expectanda, pertimeſcendaque eſt, ſi globulus plumbeus ſit veneno imbutus*: ſolēt enim,vt audiui,venenati reddi globuli,ſi inungantur,aut inuoluantur materia quadam,quam,vt

Neotericorum.

Ignis ſclopetorum nil officit vulneri.

Quid in vulneribus ſclopetorum lædat.

Chriſtianus, eos, qui eam non callent, edocere nolo, ſed ſatis mihi erit congrua antidoto vobis communicata veneno obſiſtere. Sunt nonnulli, qui negant, arma poſſe veneno infici, & venenatam contrahere qualitatem, corporique impartiri, ſed hoc inter omnes conſtat, & eſt axioma multis ſæculis confirmatum, de venenatis telis, & ſagittis, & nos quoque experientia id ſæpius comprobauimus, quia quando veneno proſpeximus, euaſerunt ægrotantes, cum vero neglecta eſt veneni ſuſpicio, periere. Itaque hoc loco fortè Chirurgica aliqua operatio ſeſe offert ad quæcunque vulnera venenata curanda, ſiue ſint è globulis ſclopetorum facta, vel ab inſtrumento incidente, vel alio, vel tandem ab animali venenato per morſum illata. Hæc n. præ cæteris operatione indigent Chirurgica, quæ, vno verbo, candente ferramento abſoluitur: vnde nos ſolemus comburere vulnera illata à canis rabidi morſu, ab ictu, id quoque in vulnerib. ſclopetorum facimus, cum gangrænam minantur. Solemus quoque idem præſtare in aliis vulneribus ab inſtrumento incidente factis, cum aut ex ſignis, videlicet dolore inſigni, praua ſanie, inflammatione circumſtante, malo odore, & colore vulneris, videl. aut nigro, aut liuido, aut ex relatione, veneni ſuſpicio habetur. Signum autem præcipuum dubitandi eſt, cum conſulto factum eſt vulnus necis, non cicatricis gratia, & cum inſtrumento ad necandum idoneo, vt eſt anguſtiſſimus ſtylus. In eo caſu ſemper ſuſpicandũ eſt de venenato inſtrumento: de quo ſi certi ſumus, tutiſſimum eſt, ſtatim deuenire ad candens ferrum, & id nudæ carni adiicere. Quod ſi locus forte dolens id non perferat,

An arma veneno infici queant.

Chirurgia in vulneribus venenatis.

Quando ſuſpicio ſit veneni.

per

per cannulam, quæ totum vulnus permeet, inſerendum eſt, ſed ſatius eſt cannulam ſicco linteo obuoluere, quo virus abſorbeat, quam cannulam leuigatam vſurpare. Quod ſi de venenato instrumento non certi ſumus, mitius agendum eſt, recurrimus tunc ad *theriacam, medicamentum ſcil. ad omnia venena efficaciſſimum, tum interius aſſumptum, tum exterius adhibitũ,* quod etiam priuatim paſſimque vſurpamus in vulneribus à ſclopeto illatis,quę etiamſi non ſint veneno affecta,prodeſt tamen exſiccando valenter carnes illas attritas, atque eaſdem in pus vertendo, cum omne contuſum,& attritum ex Hippocrate putrefieri neceſſarium ſit. Vnde ego ſoleo vti *theriaca cum reſina abietina*, & *oleo Hyperici,*quod medicamentum exſiccat magis, quam pus mouet, quoniam in his, in quibus gangrænæ timor eſt,nequaquam ſimplicibus,& prius pus mouentibus, ſed quoque exſiccantibus vtendum eſt,ideoque abſtinemus à *butyro,oleo communi,* & aliis id genus. Inter initia autem feliciter vſurpaui *theriacam oleo roſaceo,& vino albo dulci admixtam,& remollitam,* ita vt etiam per pyulcum poſſit, veluti per clyſterem per totum ductum vel longiſſimum infundi:quo dolore lenito dulce vinum in auſterum commutatur, & procedente proſperè curatione,ſublatoque gangrænæ, & inflammationis timore,*oleum* quoque *roſaceum* aufertur, & curatio cum *theriaca, & vino auſtero* procedit vſquequo rubra, & viua caro apparuerit: quo tempore *vnguentum de betonica*, ad gignendam carnem tuendæ adhibetur. Interdum etiam feliciter vſus ſum *oleo Hiſpano theriaca* admiſto. Cæterum plura afferre medicamenta in periculoſis caſibus non oportet,

Quid agendum in dubio veneni.

Author quomodo theriaca vtatur.

In periculis medicamenta tutiſſima vſurpãda.

oportet, etiamſi locus id exigeret, ſed tutiſſima, & experientia comprobata tantum vſurpare tutiſſimum eſt. In aliis autem vulneribus non attritis, ſed nihilominus veneni ſuſpicionem habētibus, *eadem theriaca* vel pura vtendum eſt, aut *myrrha cum oui vitello, & theriaca*, ſimul miſtis. Quando autem vulnera ſclopetorum profundiſſima ſunt, ita vt per turundam immittere in vniuerſum vulneris ductum *theriacam* non liceat, in eo caſu nos *theriacam ipſam puram vino albo*, non admodum oligophoro liquatam per ſiphonem, veluti per clyſterem, valentiori impulſu iniicimus, ita vt vniuerſum vulneris ductum, atque in profundum medicamētum contingat, eique adhæreſcat: ſic enim non difficulter gangrænam, ſphacelumque, pernicioſiſſima mala, vitamus, & ægrotantes curamus. Neque eſt, quod quiſquam in principio vulneris *theriaca* vſum propter eius calorem pertimeſcat, quoniam magis pollet, & vrget indicatio obſiſtendi imminenti gangrænæ, præterquam quod in eo caſu *theriaca* aliquo medicamento frigido, quod tamen inſigni vi putredini obſiſtat, permiſcenda, & moderanda eſt: cuiuſmodi eſt aut *ſuccus acetoſæ*, aut *ſuccus citri*, *vinum etiam album acidum*. Sed iam nos quomodo globuli plumbei extrahantur, doceamus.

Quid agendum in vulnere profundo.

Occurritur obiectioni.

Globuli plumbei à ſclopetis emiſſi, ſolent vt plurimum in carne remanere, & ſtatim indicatio oboritur eos extrahendi. In quo caſu perpendere oportet, num globulus tam altè in carne inſederit, vt oppoſitæ parti magis ſit vicinus & per cutem, aut etiam ſubiectam carnem exterius tangatur, ſolet enim ad tactum fieri conſpicuus ex duritie, & figura, in quo caſu incidere partem oppoſitam

Quid deſiderandum in globulo infixo.

oportet,

›portet,& globulum ita recipere. Quod ſi tam alte ıon inſederit, ita vt eius exitus ex parte oppoſita :ommode haberi non poſſit, tunc ſpecillo per vulıeris foramen, & globuli ingreſſum pertentetur, & globulo reperto, vtcumque longum ſit ſpatium, entanda eſt extractio instrumẽtis, quæ plura ſunt, ıon ſolum variantia penes magnitudinem, ac lon- gitudinem maiorem, & minorem, ſed etiam peıes figuram, omnia tamen quatenus forcipes ſunt, um vulnus dilatant, tum globulum apprehenlunt, tum demum foras trahunt, cum apprehenſa non difficulter à manibus ad ſe foras trahantur. Hæ enim ſunt inuentiones à Medico explendæ in globulis extrahendis, tum vero instrumenta reſpondere his ſcopis debent, viam ſcil. & vulnus dilatando, globulum apprehendendo, denique foras trahendo, ordine enim neceſſario ſeſe conſequuntur. *Primò* enim inſtrumentum viam dilatat cum ductus vulneris aſtringatur ſemper, quod facit quatenus forceps eſt. *Secundo* loco globulum apprehẽdit, qui ſcopus cæteris pollet, ideoque duplici nomine apprehendit, & vt forceps eſt, & vt in extremo ſeſe aut in globulum infigit, aut cauo ſuo recipit, aut ſerrata extremitate apprehendit. *Tertio* loco ſuccedit globuli foras extractio, quæ operatio à manu Chirurgi non difficulter abſoluitur. Ideoque inſtrumentorum varia ſunt genera, quorum alia apprehendunt, & foras trahunt, quatenus in globulis infiguntur, alia in ſe globulum recipiunt, quatenus latiora, & caua in extremo fiunt, alia denique apprehendunt, quatenus ſerrara in ſummitate ſunt, quorum alia figuram rectam, alia recuruam habent, prout iter globuli

Tres ſcopi in globo extrahendo.

1.

2.

3.

recte aut oblique proceſſit: quorum omnium à maximo ad minimum multa intercedit latitudo ita vt tandem ad volſellam deueniatur, qua ego aliquando pali fruſtulum ex oculi cauitate extrahi & è gena ſclopeti calcem foras tandem eduxi.

Quando globulus non poteſt pertentari, quid agendũ.

Quod ſi tertio globulus ſpecillo non pertentetur, quod euenit in profundiſſimo vulnere, aut in abdomine, aut in clunibus, aut alibi facto, in eo caſu nos per ſitum decliuem, & per foramen vulneris apertum diutius cum ſuppurantib. globuli exitum ex proprio pondere, & pure procuramus: qui ſi neque etiam hac ratione foras exeat, tunc poſtpoſita globuli cura, vulnus ad cicatricem perducimus. Nam globulus intus detentus ſolet à multis geſtari annos integros, ſine vlla fere corporis, ſed forte animi tantum moleſtia: nonnullis tandem ſuopte pondere ad cutem deſcendit, & leui negotio, videl. ſimplici inciſione, exiuit.

De carnis Chirurgia, quæ ad vlcera pertinet.

CAPVT CX.

Vlcera quoque Chirurgiam deſiderant; vbi medicamenta ad ea curanda parum valent, quod euenit in malignis; imo ſupra modum malignis vlceribus, quorum Chirurgia à ferramento candente, & vſtione petitur; cur vero petatur, ratio hæc eſt.

Vlcera maligna quæ dicãtur.

Vlcera maligna dicuntur, *quæ non modo fluxione vexata, ſed etiam intemperie aliqua affecta ſunt, & malo ſucco vitioſa:* ſolent autem in primis humida affici intemperie, quia vlcus perpetuo madet, & humidum eſt, ex Hippocratis ſententia *in lib. de vlceribus, in principio,* vbi ait, *ſiccum*

ſano

ano vicinius eſſe, humidum vero non ſano. Et Galenus quoque, & experientia quotidie comprobat, propter quam cauſam vlcus perpetuo indiget exſiccatione, dicebant Hippocrates, & Galenus. Quo fit, vt cum excluſione, tum ex humiditate aſſiduè affluente facile vlcus ad eam deducatur laxitatem & humiditatem, vt cum medicamenta amplius iam exſiccantia non inueniantur, quæ tantam exſiccent, & abſumant humiditatem, ideo Chirurgia ſupplet, & medicamentis præpollet, & ad ferramentum candens confugit, quod valentiſſimè exſiccando vlcerum omnem ſuperuacuam abſumit humiditatem, & ita tum carne impleri, tum cicatrice obduci poſſunt, quæ alioqui ſine hac Chirurgia non poterant. Sunt autem vlcera ſqualida, flaccida, molliſſima, & humidiſſima, ideo Hippocratis Oraculum eſt: *Quæ medicamentum non ſanat, ferrum ſanat: quæ ferrum non ſanat, ignis ſanat, quæ ignis non ſanat, inſanabilia ſunt.* Quod ſi vlcera non modo humida intemperie afficiantur, humiditatibuſque copioſis affluentibus ſcateant, ſed etiam calor extraneus, & putredinalis eis coniungatur, vnde fiant vlcera, quæ cum putrefactione ſubſtantiæ aſſocientur, ac ſerpant, quæ Galenus *Nomas* appellauit, in quo ordine, & cancroſa, & gangrænoſa quoque connumerantur: in eo caſu adhuc longe magis ferramento opus habemus candente, quod impenſius omnem abſumat humiditatem, putredinemque tollat: ideoque ſi in priore vlcere ferramenta candentia lenia futura ſunt, quæ etiam omne vlcus leniter tangant, ſic in his peioribus craſſiora vſurpanda ſunt, vt valentius igneam facultatem imprimant.

Ferrum candens vlcerum Chirurgia.

Sect. 7. aph. vlt.

Impedimēta quæ vſtionem vlceris prohibēt. Vtcumque autem ferramenta candentia varia ſint in his vlceribus neceſſaria, atque vt plurimum craſſiora, nonnulla tamen adſunt impedimenta quæ prohibēt. *Primum* eſt exquiſitus partis ſenſus qui non tolerat. *Secundum* eſt timor patientis, qui ferrum non permittat. *Tertium* interdum aſtantes & conſanguinei, interdum etiam Chirurgi timidi ſunt, & abſtinent libenter à ferramentis candentibus. Quibus ex cauſis euenit, vt vlcera non curentur, ſed in diutiſſimum tempus protrahantur.

Authoris induſtria. Nos autem his impedimentis obſiſtemus ex iis, quæ tot annorum curriculo experientia obſeruata à nobis ſunt, ſi vlcus in quocumque ſtatu nobis offeratur, perſpiciemus. In ſumma, *vlceribus omnibus, incipientes ab iis, quæ exquiſitiſſimo ſenſu prædita ſunt, vſque ad ea, quæ aut hebetem, aut nullum habent ſenſum, ita ferrum candens admouebimus, & varietate inſtrumentorum vtemur, & ferri timorem ab ægrotantibus excutiemus.*

Chirurgia vlceris exquiſito ſenſu præditi. Si igitur vlcus ſit exquiſitiſſimi ſenſus, quod valida admodum exſiccatione non indigeat, & patiẽs ferramentum valde pertimeſcat, ita vt ferri contactum non toleret, neque tamen à medicamentis curari poſſit, tunc ferramenta candentia tenuiora vſurpanda ſunt, quæ ſupra vlcus admoueantur, ita tamen, vt vlcus non contingant, vt præcipit Hippocrates in hæmorrhoidibus; quo in caſu ſi de moleſto, & nimio calore patiens adhuc conqueratur, circumſtantes partes refrigerabimus impoſito linteo madefacto *in vino nigro auſtero*, actu frigido, aut *poſca*, aut, vt Turcæ faciunt, vti proditum eſt, lamina ferrea læuigata partibus circumſtantibus admota. Quod ſi vlcus exquiſiti adhuc

Quid agendum in vlcere magis ſenſibili.

ſenſus,

enſus ſit,& patiens ferri timidus, & maiori vlcus ndigeat exſiccatione , in eo caſu ferrum candens dmouere oportet , ita vt vlceratam partem tangat,ſed ad timorem ab ægro tollendum,vix primo erro pars attingenda, quod ſubinde auferendum ſt,ſic enim vix ignea vis perſentitur,interea vero ger pauorem deponit,& aſſueſit,& maiorem potea ignis impreſſionem tolerat. Quod ſi adhuc lcus & maius ſit, & maiorib. humiditatibus ſcaeat,maioreque indigeat exſiccatione,necnon feri candẽtis impreſſione,ac æger timeat, ſenſuſque partis vegetus ſit, in eo caſu cum eo, quod vix atingi locus debet,vti dictum eſt, ac ſtatim ferrum mouendum,etiam mutandus locus eſt,ita vt nunquam ferrum eundem attingat locum , ſed diuerum, & longinquum , quod ego fere ſemper molior. Sed ſi neque ferri pauor,neque partis ſenſus obſtat, tunc hoc expedit faciendum, potiſſimumque ferrum craſſum & valenter ignitum eſt imprimendum,cum vlcus ſqualidum,hebes,& valde humidum,putridumque eſt, etenim iſtiuſmodi,vlcera ſolent ſua natura eſſe, aut pene inſenſilia, aut hebetis ſenſus. Iam igitur liquet , quomodo ſint ferramenta candentia vſurpanda, in quocumque ſtatu vlcus offeratur.

Quid ſi nihil obſtet.

Præter hæc fiunt quoque vlcera maligna cauernoſa,& profunda valde,in quibus conducit oppoſitam partem aperire,vt exitus ſaniei decliuior paretur ; In eo caſu nos ferrum acutum vſurpamus, cuiuſmodi acus magna eſt,quę incidat,ac perforet. Interdum etiam in lato, ac profundo ductu ferramentum ſumitur, quod in cuſpide ſagittam æmulatur , quam cum vulgo *ſagittelam* nuncupare

Cura vlceris cauernoſi.

ſatius

latius eſt. Vtraque autem vel acu, vel ſagitta pe cannulam pertráſeunte oppoſitam partem perfo ramus; quorum inſtrumentorum plura habend ſunt maiora minoraque,quæ vſui ſufficiant,& no candentia vſurpantur.

Quomodo fiſtulæ comburantur.

Vſtionibus quoque gaudent fiſtulæ, & fiſtuloſ vlcera, & ipſa maligna,non ſolum ad humidã in temperiem, & humiditatem affluentem abſumen dam, ſed etiam ad callum exterendum, ac tollen dum: in quo caſu immiſſa prius cannula per to tum fiſtulæ ductum,deinde intra eam ferramento videlicet ſtylo candente, comburimus, fiſtulaſ que curamus.Quod ſi callis hebetis ſenſus parten efficiat,ferramentum candens nudæ parti afferen dum, aliter per cannulam, ſeu fiſtulam immitten dum. Dum vero per cannulam æneam, aut argen team, & ferramentum candens in eam immiſſum comburitur callus in fiſtulæ ductu,ne qua pars cal li expers aduratur, primo ferramentum ita paran dum eſt, vt in ſua extremitate teres, craſſius, & oblongum ſit, quanta eſt digiti tranſuerſi latitu do, in reliqua vero parte ſuæ longitudinis te- nuiſſimum eſſe oportet; tum vero capite tantum ignito intromitti in cannulã debet,atque vbi æger moleſtiam ignis perſenſerit,ſcito inibi callum non adeſſe, & ferramentum eo loci nequaquam deti- nendum, ſed vltro citroque dimouendum, atque ibi adigendum,vbi ferramentum dolorem non ex- citat,ibi callum adeſſe comburendum certo ſcies.

Ignis duplex.

Vltimo illud ſcire conuenit, quod in malignis his,& putredinoſis vlceribus curandis,igne vſi fui- mus, & cum ignis duplex ſit,*actualis & potentialis*, vt iſti dicunt, ego actualem, hoc eſt, ferramenta

tantum

antum candentia propoſui, ſilentio interim om-
ino obuoluens, & penitus vitans potentialem
gnem, hoc eſt, cauſticorum medicamentorum
ſum, tanquam magis lædentem, interimẽtemque
grotantes, quam eorum vlcera curantem. Nam *Cauſticorum medicamentorũ qualitas.*
auſtica medicamenta vim habent putrefaciendi
artem ſanam, ideoque experientia quotidie com-
robat, gangrænam ſæpenumero excitare: at ferra-
nenta candentia roborant ipſam partem, & nati-
um eius calorem fouent atque cuſtodiunt. Qua- *Et incommoda.*
e redarguendi ſunt, qui in vlceribus iis paſſim
tuntur. Quod ſi à probatis auctoribus interdum
roponuntur, id accidet, cum patientes ferrum ti-
nent, vt ex Aëtio in hæmorrhoidibus, audiuiſtis.
Vnde ea ratione, qua Galenus 3. *Meth. Meconium*, &
Mandragoram, tametſi exſiccent, quantum ſit cauo
lceri ex vſu, tamen ceu ſupra modum refrigeran-
ia fugienda eſſe cenſuit: ſic nos cauſtica, etſi ad
lcera valenter exſiccanda ſint idonea, tamen ceu
artem putrifacientia monemus, vt vitentur; ideo-
que eorum vſus redarguendus. Sed magis adhuc *Cauſticis non eſſe temere vtendũ.*
eteſtandi ſunt, qui non ſolum cauſticis vtuntur,
ed etiam cauſtica eligunt, quæ præterquam quod
auſticam habent facultatem, etiam ſua faculta-
e & natura deleteria ſunt, vt eſt *arſenicum* ſeu *au-
ripigmentum*, *ſandaracha*, & alia: vnde audiui, ex
arſenico exterius à quodam Medico in cancroſo vl-
cere tantum impoſito ægrotantem periiſſe, obor-
tis in toto eius corpore magnis, & nigris maculis,
cum tumore & totius corporis fœditate, & putre-
dine, & aliis ſymptomatibus, qualia accidere ſo-
lent iis, qui *arſenicum* ſumpſerunt. Quod propo-
ſui, vt vos admoneam, iubeamque ſemper ea
medica

medicamenta vitare, quæ cum notis qualitatibu venenatam quoque habent qualitatem coniun ctam. Sic etiam bona pars Medicorum veſicanti facit cum *cantharidibus*, quibus aduerſaria faculta eſt, & deleteria ad renum & veſicæ vitia: quo fa ctum eſt, vt plures mortui ſint ex vrinæ ſuppreſſio ne, ex tali veſicante cruribus, aut brachiis admoto Et ego dum eſſem iunior, curaui quendam, cui im poſitis cantharidibus in capite ad euacuandan materiam, quæ dolorem capitis inſuperabilem ex citabat, ſtatim vrinæ ſuppreſſio conſecuta eſt, qu ſuccedit, non quia cantharides habeant faculta tem vrinam ſupprimendi, imo potius contraria ea rum vis eſt, per eas partes vrinam etiam vſque a ſanguinem euacuare: ſed ſuppreſſio euenit, qui tam copioſa vrina illuc vi medicamenti trahitu vt præ copia repleta veſica reſoluatur vis eius ex cretrix, & ita quaſi per accidens vrina ſupprima tur. Conualuit tamen præpoſitus patiens congru remediis vrinam cientibus, tum ad veſicam poſiti tum intus exhibitis. Sed in febre affectis, præcipu acuta & maligna, omnes pene pereunt; & Princep quoque aliquando periit, etiamſi duo Medici ip ſum curantes fuiſſent prius à me tunc ægrotant admoniti. Si non reperiretur in orbe terrarũ aliu veſicans medicamentum, quam cantharides, debe remus non minus eſſe cauti in earum vſu; ſed cu infinita propemodum reperiantur, quæ tutiſſim ſunt, & non deleteria, furor eſt deleterium vſurpa re. Ego *flammulam Iouis* adhibeo contuſam, quo valentius ex deſiccans, quam cantharis, & long tutiſſimum. Sic etiam ſunt quidam, qui *hydrargyro* in medicamentis externis ad gummata, & vlce Gallic

Cantharidum effectus.

Author quo loco cãtharidum vtatur.

iallica vtuntur, & alij, quod adhuc deterius eſt, pterius exhibent, quod inter deleteria connume- atur: Quò fit, vt ſæpe etiamſi exterius alicubi dmoueatur, tamen vlcera putredinoſa in ore ſæ- enumero excitet, & ægri magis torqueantur ab lceribus oris, quam ab vlcere aut tumore cruris, ut alterius partis. Memoriæ igitur mandate ob- cro huiuſmodi præceptum.

De Chirurgiis, quæ ad oſſa pertinent. Et primum de oſſium fractura.

CAPVT CXI.

MOdo de oſſium affectionibus, quæ manuum operam pro iis curandis deſiderant, dicen- um eſt. Manuum autem opera varia eſt, prout ontingit oſſa vario modo affici. Etenim oſſa ma- ime afficiuntur ſolutione continui, quæ ſi à cau- interna fiat, reſultat oſſis caries, ſeu corru- tio: ſi ab externa, fractura, quæ modo fit ſim- lex, & ſine vulnere, modo cum vulnere: præ- rea oſſa in ſuis articulis patiuntur morbum in ſi- u; & fiunt luxationes. Adhæc oſſa patiuntur tu- ores duros, ac ſcirrhoſos, quæ gummata appel- ntur, & vt plurimum Gallica ſunt. Ex his quin- ue eliciuntur Chirurgicæ operationes; quæ in oſ- bus exercentur. *Vna* fit in fractura oſſis primo ſi- e vulnere, deinde cum vulnere: *Secunda* fit in fra- ura male coaptata. *Tertia* in luxatis. *Quarta* in arie oſſis. *Quinta* in gummatibus. De omnibus icemus, orſi à fractura.

Affectiones oſſiũ quæ.

Operationes in oſſibus quæ.

Fractura ex Paulo nihil aliud eſt, quam *ſolutio ntinuitatis in oſſe ab externo inſtrumento facta, cum impedi*

Fractura quid ſit.

Eius ſpecies. *impedimento motus*: cuius plures ſunt ſpecies, tranſuerſa, obliqua, & per longitudinem facta cum vulnere, & ſine vulnere, recens, & vetuſta. Generalite de omnibus loquemur, ſed priuatim humerun fractum in exemplum interdum ſumentes. *Curatio.* Fractu rarum omnium curatio pene tota pendet à man Chirurgi; vnde vere tractatio Chirurgica hæc eſt Ideoque Galenus ait, tum *primo de fracturis commẽ 1. tum 3. de iis, quæ fiunt in medicatrina, comment. 21.* manu pendere protulit, his verbis: *Quatuor ſun operationes, quæ in fracturarum curatione exercentur, extenſio, conformatio, deligatio, depoſitio: quæ omnes à man Medici tantummodo dependent.* *Quatuor operationes in fracturis requiſita.* Quod ſi aliquid natura facit, illud ſolum eſt, quod ad callum perti net. Etenim cum fractura oſſium ſit ſolutio con tinuitatis, & pene dixerim vulnus oſſis, omnis ſo lutio continuitatis, & vulnus, vnionem expoſtula *Vnio quomodo fiat.* quæ in carne, & omni molli corpore fit per pr mam intentionem, hoc eſt, ſine aliquo medio, v cera ceræ, vel mel melli, & lac lacti vnitur, & con iungitur. At os oſſi, teſta teſtæ, lapis lapidi, & om nino, durũ duro corpori hoc ſane modo non vni tur, ſed alicuius medij beneficio colligatur potiu quam vnitur: & oſſa non aliter vniuntur, quam be neficio calli ſupernati partes fractas circumalli gantis, non aliter, ac quando nos inferimus plan tæ ramum, cum perfractæ plantam, ſeu arbore arbori, per cretam circumpoſitam alligamus: Si *Oſſa quomodo alligantur.* oſſa vniuntur beneficio humoris, qui roris mod è labiis effluit, & exterius oſſis fracturæ adhæren indureſcit, & fit callus, qui fractas partes circum ligat, & ita vnit. Quæ operatio eſt ipſius natura at reliquæ operationes, quæ multæ ſunt, & qu

requiru

requiruntur ad fracturas curandas omnes à Medici manu pendent,& ſunt,vt ex Galeno dixi extenſio, conformatio,deligatio,depoſitio;quæ ordine quodam neceſſario ſeſe conſequuntur, quamuis omnium præcipua ſit conformatio, ſeu coaptatio ipſius fracturæ,quæ ceu finis expetitur. Nam oſſe coaptato tum callus efficitur,& ita vnitur,& curatur fractura: reliquæ vero Chirurgicæ operationes vſum tantummodo præbent, hoc eſt, vtiles ſunt, vel vt melius coaptatio fiat, vt extenſio; vel pro cuſtodia, & conſeruatione coaptationis, vt deligatio,ac depoſitio. *Coaptatio præcipua in fracturis operatio.*

Vt autem hæc omnia probe percipiatis, & neceſſitatem quatuor iam propoſitarum operationū habeatis,ſciendum vobis eſt,conformationem oſſis paſſim ſuccedere, ſi duo abſoluantur ſcopi, ex Galeno 6.*Meth. Primo*,vt partes fracti oſſis,quæ è directo non iacent, in directum agantur, & vt eminentiæ in ſuas cauitates recondantur. Nam ſi os cum integrum eſt, ſua rigiditate, & duritie rectitudinem membri ſeruat, proculdubio illo fracto rectitudo labefactatur, & inflectitur, membrū incuruatur, ac diſtorquetur:vnde indicatio exoritur,vt partes oſſis,quæ è directo non iacent, in directum agantur. *Præterea,* cum os propter ſui duritiam, rigiditatem, & aſperitatem rumpi,ac frangi non poſſit,quin alibi cauitates, alibi eminentiæ plus minus reſultent, proculdubio ſuccedere proba conformatio non poterit, niſi eminentiæ in ſuas cauitates recondantur. Iure igitur his duobus expletur conformatio fracturæ, videlicet vt partes oſſis fracti, quæ è directo non iacent in directum agantur, & extantiæ in proprias cauitates *Duo ſcopi in fracturis abſoluendi. Primus ſcopus.* *Conformatio duobus expletur.*

recondantur: propter quæ duo vna, ac cæteris prior Chirurgica operatio deſideratur, quæ ἀνάτασις, hoc eſt, extenſio appellatur. Ratio hæc eſt: Nam cum os fractum à ſua continuitate ſit dimotum, & vacillet, muſculi, ſi partes fractæ è regione fracti oſſis inuicem amplius non ſint, tractu ſuo ſurſum alterum hos trahunt, & ita breuius redditur membrum, ideoque tanta neceſſaria eſt extenſio, quanta facta breuiatio eſt à muſculis. Quod ſi partes fractæ è regione ſint, nihilominus tamen neceſſaria eſt extenſio, alioqui ſi in oſſe coaptando partes fractæ mutuo affiicentur (id quod neceſſario ſequetur, propter muſculorum ſurſum attractionem, quæ contactum mutuum efficit) rumpentur extantiæ, & ita in ſuas cauitates recondi non poterunt; vnde vel exterius ad oſſis parietes exeant, vel inter oſſa fracta remaneant, perpetuo coaptatio impedietur, & nos ſine propoſito fruſtrabimur: nam ſi extra fracturam fruſtulæ exeant, locus vacuus ab iis relictus ſanie replebitur, quæ totam coaptionem labefactabit, totumque membrum corrumpet: ſi vero intra permaneat, tunc non amplius glutinabitur, & ita ſeparatæ inuicem partes fractæ in perpetuum permanebunt, & membrum vacillans & quaſi libratum ſemper erit. Quod ſi extenſio membri fiat, ita vt partes fractæ per aliquod ſpatium inuicem diducantur, & ſeparentur, commode eminentiæ in ſuas iurrant cauitates, & ita coaptatio ſuccedit. Iam igitur patet neceſſitas extenſionis in coaptatione perficienda.

Ratio.

Extenſio vndique neceſſaria.

Ratio.

Proba igitur facta per extenſionem oſſis coaptatione, ſi ita coaptatum aliqua arte non detineatur, & congruum tempus perſiſtat, breui temporis

Alter ſcopus, qui eſt deligatio.

poris ſpatio ſuopte pondere rurſus rumpetur, ac diſiungetur: quod ſane prohibet *deligatio*, quæ etiam, vt ſcribit Galenus, immotum conſeruat membrum, tum in motibus, qui non animaduertuntur, cum vigilantibus, tum dormientibus nobis, & cum ad deſidendum ſurgimus, deligatura omnino conformationem ſtatim ſequitur, & coaptata oſſa conſeruat, & labefactari prohibet. Neque ſolum indigemus præſidio, quod conſeruet fracturam coaptatam, ſed, vt dicit Galenus 6. *Meth.* 5. quod membrum immotum ſeruet; quod probe deligatura facit. Sed habet etiam alium vſum deligatio, vt *infra* patebit. Sed ſi his probe factis ita demum collocetur membrum, vt in ea poſitione vel inæquali, vel decliui diutius conſiſtere non poſſit, ſed moueri cogatur, omnino conformatio deſtruetur, ac labefactabitur. Itaque iure ex Galeno quatuor ſunt Chirurgicæ operationes, quæ in fracturarum curatione exercentur, ordine quodam neceſſario ſeſe conſequentes, *extenſio, coaptatio, deligatio, depoſitio.*

Quæ præterea in fracturis proſpicienda.

Cæterum adhuc alia ſunt proſpicienda in fractura curanda, vt coaptatio feliciter ſuccedat, quæ à Galeno inter propoſita non connumerantur, quod ſeorſim ab aliis non ſeparentur, ſed cum propoſitis conſiderentur, & abſoluantur. Suntque duo, aut ad ſummum tria. *Vnum* eſt imminens inflammatio, ſeu periculum inflammationis superuenturæ, quæ proinde in toto curationis tempore proſpicienda eſt, & in ſingulis operationibus præuidenda, & arcenda. Itaque ſi extenſio fiat, inflammationem proſpicere oportet, ſi coaptatio

Inflāmatio præcauenda.

 ſimi

ſimiliter, ſi denique deligatio, & depoſitio perpetuo inflammationem futuram, & imminentem vitare oportet: Ideoque Celſus *lib.5. cap.26.* dicebat, *in omni vulnere duo ſtatim proſpicienda eſſe, ne ſanguinis ſit profuſio, neue inflammatio interimat:* profuſionem in ſimplici oſſis fractura raro timemus, quod oſſa venas habent perquam exiguas, & exanguia fere ſunt. At inflammatio omnino expectanda eſt, niſi prohibeatur. Vnde Celſus *lib.8. cap.11.* loquens de motis oſſibus, dicebat: *Quidquid loco ſuo motum eſt, ante inflammationem reponendum eſt: ſi illa occupauit, tum conquieſcat, laceſſendum non eſt.* Summatim, vti *inferius* patebit, tum Hippocrates, tum Galenus, in omnibus fracturarum operationibus perpetuo inflammationem proſpiciunt, & vitant, tanquam quæ neceſſario ſuperuenit omni fracturæ propter multas cauſas. Nam fractura, quæ fit ab externa cauſa, non ſolum os, quod in profundo eſt, rumpit, ſed etiam ſuperpoſitos muſculos contundit, & non raro atterit, ex quo dolor excitatur, qui attrahit, & fluxionem, atque inflammationem mouet. *Altera* cauſa eſt, quia os fractum vacillat, & modo huc, modo illuc à muſculis, qui in circuitu ſunt, mouetur; dum vero mouetur, perioſtia, & muſculos contiguos, quæ ſunt partes ſentientes, angit, atque interdum pungit, vnde dolor, & inflammatio excitatur. *Tertia* cauſa eſt, quod ſanguis, qui ex oſſe fracto effluit, cum præ oſſis imbecillitate foras tranſmitti, & exire non poſſit, inibi putreſcit, & inflammatur. *Quarta* cauſa eſt, quia in quacunque propoſitarum operatione excitatur dolor, in extenſione ſcilicet, conformatione, deligatione, & depoſitione, præcipue ſi non omnino

Cur inflammatio fracturis ſuperueniat.

1. Cauſa.

2. Cauſa.

3.

4.

nino adamuſſim adminiſtrentur,ſed in extenſione, etiamſi exacte efficiatur, dolor vitari non poteſt; ideoque & abſolute, & in omnibus ſigillatim operationibus proſpicienda inflammatio eſt, vti *infra* adhuc clarius patebit, tanquam quæ oſſis coaptationem prohibeat, & alia ſymptomata excitet.

Alterum, quod ſimiliter in omni Chirurgica operatione proſpicere oportet, eſt *debita, & congrua membri figuratio*, id quod etiam Galenus monuit *primo de fracturis, Comment. primo* his verbis: *Quatuor ſunt operationes, quæ in fracturarum curatione exercentur, extenſio, conformatio, deligatio, depoſitio.* Mox vero ſubiungit, *vnam communem in omnibus eſſe oportere figurationem; dum enim extenditur membrum, & coaptatur, & vbi coaptatum eſt, ſtatim ſeruata eadem figuratione deligatur; quam rurſus in membri collocatione ſeruari neceſſarium eſt.* Hæc Galenus. *Congrua membri figuratio molienda.*

Vt autem ex hoc quoque exacte intelligatis, videlicet cur membri figuratio proſpicienda ſit, & quæ ſequantur abſurda, ſi deſpiciatur, prius quid congrua membri figuratio ſit, præmittere oportet, & quomodo in omnibus operationibus ſit obſeruanda, & (vt ita dicam) conſummanda. Congruam membri figurationem dupliciter intelligere poſſumus, vel quæ paſſim à Galeno *media cuiuſque membri figura* dicitur, quæ ad articulos pertinet: vel eam membri figurationē *quæ ad muſculos ſpectat.* Vtramque declaro. Illa dicitur media figura cuiuſq; membri à Galeno paſſim. & articulis competit, quæ indolens eſt, & in qua cum ociamur, ſingula membra continere conſueuimus, & in ea præterea muſculi nulli agunt; & in ſumma eſt illa, quæ æqualiter *Congrua figuratio membri duplex.* *Media figura quæ.*

diſtat ab extremis articulorum motibus,id eſt, fle
xionibus, & extenſionibus, quæ in omnibus arti
culis vniformis non eſt, & vna quinimo varia, &
multiplex,& variat penes figuras angulares,rectas
& curuas, ad quas prona, & ſupina reducuntur
Quomodo media figura deprehendatur. quam ſane mediam cuiuſque membri figuram no
difficulter nãciſcemur, & obſeruabimus, ſi omne
cuiuſque articuli extremos motus videlicet flexio
nes, & extenſiones moliamur, deinde punctum
In cubito. medium inter eas conſtituamus. Verbi gratia; I
cubito media figura angularis eſt angulo fere re
cto, quia factis extremis cubiti motibus, hoc eſ
ſumma ſua flexione,tum retẽſione,& puncto in ii
conſtituto, ſi in medio ſpatio extremorum motu
punctum ſimiliter conſtituamus, & cubitum a
hoc punctum trãsferamus,inueniemus angularem
In carpo. angulo recto eſſe cubiti mediam figuram. In car
po autem diuerſa eſt:Nam factis extremis motis,v
dictum eſt, & notatis tribus punctis, rectam eſ
In genu. mediam carpi figuram inueniemus. Ingenu ver
eadem animaduerſione vſi,reperiemus mediam fi
guram angularem eſſe angulo obtuſo: ſimiliter i
In dorſo. digitis: In dorſo vero erit curua. Nam ſi extremo
ſpinæ motus moliamur, videlicet curuos & cauo
proſpiciemus maiorem motum eſſe cauum, quar
curuum, quia *animal omne anterius magis inflecti
tur, quam exterius retro incuruetur: ſimiliter & hom*
Media figura qualis. & ſic de ſingulis dicendum eſt.*Itaque media cuiuſq
mẽbri figura eſt illa,quæ æqualiter ab extremis cuiuſqu
articuli flexionibus,& extenſionibus diſtat*;quæ etiar
illud proprium,ac peculiare habet,vt ſit indolens
& cum ociamur,diutiſſime cõtinere ſingula mem
bra in ea conſueuimus.Quæ omnia ſunt ex Galen
d

lepromptа, nunc ex *libro de motu muſcul. tum de fracturis*, tum *de iis, quæ fiunt in medicatrina. Altera* membri figuratio à propoſita nō valde diſtat, quia in multis conuenit, attamen differt, quia hæc ad muſculos pertinet, prior vero ad articulos; prior conſiſtit in puncto medio extremorum articuli motuum, hæc vero in muſculis, & muſculorum fibris, quas requirit in vna parte integras, & ſimiliter muſculos ex vna membri parte integros eſſe ſeruandos præcipit in quacumque fracturæ operatione, & manus molitione; id quod dixit Galenus expreſſe *primo de fracturis comment. primo*, vbi loquens de congrua extenſione, quæ fit in fracturis, dicit eam eſſe, in qua ſeparata, & fracta oſſa, ſine magna intenſione conformantur; quod ſane ex ea figura eueniet, quæ in rectum fibras muſculorum intenderit: in rectum autem intendit, quæ in vna membri parte totum muſculum ſeruat, & in ſumma, procurat, & prohibet, ne muſculi fibræ, & totus muſculus diſtorqueatur, vt alibi vna eius pars exterior, altera interior ſit. Ex quibus apparet differentia inter mediam figuram membri, quæ ad articulos pertinet; & congruam figurationem membri, quæ ad muſculos ſpectat. *Prima* enim in puncto medio conſiſtit extremorum motuum, & eſt aut angularis, aut recta, aut curua; *Secunda* ad muſculos ſpectat, & conſiſtit in ſeruando integrum muſculum, & fibras eius integras in vna membri parte, ne fibræ, aut totus muſculus diſtorqueatur: quæ duæ membri figurationes conueniunt poſtmodum, quod vtraque indolens eſt, & in vtraque continere membrum, cum ociamur, conſueuimus, & in vtraque demum nulli muſculi

Differentia alterius figura à media.

Quomodo differant & conueniant hæ duæ figuræ.

Galenus explicatus. agunt, ſed omnes ocientur. Et quamuis Galen[us] 3. *de iis, quæ fiunt in medicatrina comment*.20.*aut* 21 videatur confundere congruam membri figuratio nem cum media cuiuſque membri figura, quo communicent inuicem, & quatenus indolente ambæ ſunt, & continere membrum in ambabu[s] cum ociamur, conſueuimus, & in ambabus muſcu li ocientur; tamen inuicem diſtingui eo argumen to perſuademur, quod vna ſine altera conſiſter poteſt, quod alioqui, ſi eadem eſſet, effici non po[ſ] ſet. Nam ponatur caſus fracturæ in humero, i[n] quo quatuor illæ operationes à Medico abſoluan tur, & in omnibus, vti dictum ex Galeno eſt, con grua membri figuratio obſeruanda ſit, ſi extenſi[o] fieri debet, omnino in media illa membri figur[a] efficienda eſt, quæ ad articulos pertinet, & cubit[o] propria eſt, videlicet angularis. Itaque ſi fiat ex tenſio, omnino explenda eſt in angulari cubiti fi gura, aliter ſi extendamus, vt puta cum brachi[o] toto erecto, muſculi vel omnes erũt in opere tenſi, vt in motu tonico, & ita extendi nõ poterit mem brum, niſi ſumma cum difficultate, & maxima vi; vel ſaltem ex vna parte intenſi erunt, & ita con tranitentes erunt extenſioni muſculi, extenſionem non niſi maximam, & cum maximo dolore expe ctaturi. In quibus caſibus Galenus ſcribit *loco cita to, primo de fracturis, comment*.1. aliquando diuul ſos muſculos ex nimia extenſione fuiſſe. Itaque ſeruandam eſſe mediam articulorum, & membri figuram, vt puta propriam cubiti angularem, ma nifeſtum eſt. Intelligatis vos non fracti oſſis, ſed muſculorum, qui circa fractum os conſiſtunt, & articuli, cui deſeruiunt. Verbi gratia: Si humerus ſit

Extenſio in humeri fractura qualis eſſe debeat.

Media articulorũ figura ſeruanda in fracto humero.

fractus

ractus,non proſpicimus humeri muſculos,& humeri articulũ, ſed cubiti muſculos, qui in humero ſunt, & eorumdem articulum,ſcilicet cubiti,quem muſculi mouent : ſic in carpo, & cæteris dicendum. In quo caſu interea membri figuratio congrua, quæ ad muſculos pertinet,& vult muſculum ex vna parte integrum eſſe ſeruandum,ſtare poteſt: Nam ſi cubitus ſeruetur in media figura angulari angulo recto, vt decet, interea vero muſculus cubiti internus diſtorqueatur,manum retro reuoluendo, erit ſeruata media articuli figura, nequaquam autem membri figuratio congrua, quæ ad muſculos pertinet, quod non ſeruetur ex vna parte integer muſculus, ſed diſtorqueatur. Propter hanc cauſam opinor diuerſam eſſe articulorum mediam in membris figuram ab ea, quam muſculorum cõgruam figurationem cenſemus. Quod ſit verum patet : quia ex figuratione muſculi non ſeruata,ſed diſtorto muſculo figurato, & curuato, ſequitur diſtorta membri figura, & fractura male coaptata, cuius fiet operatio Chirurgica. In ſumma eſſentia mediæ figuræ articulorum conſiſtit in medio puncto extremorum motuum : At eſſentia congruæ figurationis membri & muſculorum conſiſtit in ſeruando muſculum ex vna membri parte integrum, ita vt non diſtorqueatur. Reliqua, in quibus ambo conueniunt, duo priora conſequuntur, vt indolens eſſe, & ea, in qua, cum ociamur, ſingula membra continere conſueuimus. Et in qua muſculi nulli agunt, ſunt omnia conſequentia eſſentiã vtriuſque.Quæ tandem ſi non ſeruetur in quatuor operationibus à Galeno propoſitis, & ſimul ea, quæ ad articulos pertinet, omnino fiet, vt in ex-

In quo appareat figurarũ duarum diuerſitas.

Cõfirmatio dictorum.

Eſſentia vtriuſq; figuræ in quo conſiſtat.

Incommoda nõ ſeruata debita figura.

 ten

tenſione dolor inſignis excitetur, & ex Galeno ſe quantur diuulſiones muſculorum, febres, conuul ſiones, reſolutiones, ita vt minimum omnium ſi fracturam inconformatam remanſuram: priuatir autem ex non ſeruata debita membri figuration reſultabit fractura malè coaptata, & diſtorta, cu ius, vt dixi, operationem Chirurgicam in ſequen tibus tractabimus, atque ex media figura articul non ſeruata nihil tale ſequitur, quod ſignum eſ manifeſtiſſimum, omnino vnam ab altera diuer ſam eſſe.

Sed modo tempus eſt, vt hæc tria, quæ in omni bus quatuor propoſitis operationibus obſeruand eſſe ex Galeno diximus, videlicet inflãmationem mediam membri figuram, & congruam eiuſden figurationem, in ſingulis exerceamus operationi bus à Galeno propoſitis, quod nil aliud eſt, quan ſingulas, quæ ad fracturas pertinent, Chirurgica operationes obire.

Operatio prima extenſio eſt.

Prima Medici operatio in membro fracto cu rando *extenſio* eſt, quæ ſi proba fiat, ſine multo la bore coaptatur fractura: ſi vero improba, hoc eſt valentior, aut mitior, quam par ſit, non ſuccedit fracturæ coaptatio. Nam ſub mitiori non extendi tur pro neceſſitate membrum, vt & dirigatur, & eminentiæ in ſuas cauitates recondantur: Sub vio lenta vero, & valentiore, quam par eſt, extenſione

Qualis eſſe debeat extenſio.

fruſtramur ſimiliter coaptatione, quia ex nimia di ſtenſione & dolores, & inflammationes, & febres, & conuulſiones, reſolutioneſque accidunt, ex Ga leno 3. *de iis, quæ fiunt in medicatrina, comment.* 23. etiam teſtimonio Eraſiſtrati: demum ex nimia ex tenſione factum aliquando eſt, vt diuulſi muſculi

fuerint,

uerint,inquit Galenus, propterea 3.*de iis,quæ ſiunt n medicatrina,comment.*22.*&* 23.ſcribit, non eſſe in omnibus fracturis vnam & eandem extendendi rationem, ſed aliam,atque aliam:Etenim in quibuſdam mitior, in aliis valentior, in aliis mediocris fieri debet extenſio. Vt autem iuſta in ſingulis fiat extenſio,perpendenda in quaque eſt bona laborantis tolerantia,ex Rhaſi, ita vt vel ſine dolore fiat, vel cum pauciſſimo.Et quia omnis dolor prouenit à nimia muſculorum & partium ſentientium diſtenſione, quæ ſane partes continui ſolutione aut vera,& ſenſibus obuia,aut vera ſimiliter, ſed ratione contemplabili periclitantur, ideo hæc nimia muſculorum extenſio vitanda eſt: quod vtique faciemus, ſi primum in ea figura membrum extendamus, in qua muſculi non agunt, ſed ocioſi ſunt, & omnes laxati, videlicet ab omni opere quieſcentes, tunc enim extendi vtcumque non difficulter, & ſine dolore poſſunt, id quod ſuccedit ſub ea membri figura, in qua cum ociamur, ſingula membra ſine dolore diutiſſime continere cóſueuimus, atque, vt vno verbo dicam, ſi omnino membrum, & muſculos conſtituamus, & extendamus, tum in media figura ipſius articuli,quæ æqualiter diſtat ab extremis motibus, tum in debita muſculorum figuratione, quæ ſeruat ex vna parte integrum muſculum,ita vt non diſtorqueatur. Vt eſt (exempli gratia) in humero fracto cubiti figura angularis angulo ferè recto, muſculum ſeruans internum rectum,& integrum,in qua figura ſi extendatur humerus fractus, proba ſuccedet extenſio. Quod ſi aliter extendatur membrum fractum, tantum abeſt, vt proba, facilis, & ſine dolore, & in

Quid attendendũ vt iuſta fiat extẽſio.

Iuſta extẽſio qualis ſit.

Extenſio in humero fracto qualis requiratur.

& inflammatione ſequatur extenſio, vt potius æger in periculum adducatur diuulſionis muſculorum, propter difficilem, laborioſam, & violentam diſtenſionem, continuique ſolutionem, ita vt horum omnium minimum ſit conformationis fracturæ fruſtratio. Vt ſi, verbi gratia, in humero fracto fiat extenſio diſtento brachio toto, vt paſſim ab imperitis hominibus fit, iam muſculi cubiti vel erunt in opere omnes, vt in motu tonicô, ſi conſulto fiat, vel exteriores contracti, interiores diſtenti, & ita extenſioni erunt rebelles, neque ſine inſigni dolore fieri extenſio poterit. Similiter eueniet, ſi hac media cubiti articuli figura perſpecta, muſculi poſtmodum figura deſpiciatur, extenſio vtique proba non ſuccedet, quod muſculi diſtorſio membrum extendi ſine multo dolore non permittet. Quod ſi permittat, ſuccedet omnino malè coaptata fractura, & diſtorta, quam corrigere aliter non eſt, niſi cum iterata oſſis fractione. Itaque multum intereſt in extenſione molienda, primum mediam reſpicere articulorum figuram, & quoque muſculi congruam figurationem.

Alia requiſita in proba extenſione.

Sed tamen proba extenſio adhuc requirit alias animaduerſiones propter quas variat extenſio per maiorem, & minorem intenſionem: Vt eſt fracturæ tempus, ætas patientis: oſſa fracta magna an parua ſint, & alia id generis, nam recens fractura minorem exigit extenſionem, ſimiliter in corpore duro minorem tolerat extenſionem, ſed maiorem requirit, quam puerile, muliebre, & omne molle, & humidum corpus: lora enim quo molliora, & humidiora, eo promptius extenduntur, ait Galenus, ſimiliter oſſa fracta maiora maiorem

orem deſiderant extenſionem, propter magnos muſculos robuſte ſurſum trahentes: Vt ſunt primum femur, deinde brachium, & tibia, tum cubitus, poſtea quæ in ſumma manu, ſummoque pede ſunt. Præterea vbi vtraque oſſa fracta ſunt, vt cubitus, & radius, maiorem expoſtulant extenſionẽ, ait Galenus. Ex eo autem, quod alia oſſa mitius, alia valentius, alia mediocriter extendi poſtulant, priſci auctores plura excogitarunt inſtrumenta, quibus mitior, maiorque extenſio fiat. Vnde Galenus 6 *Meth. cap.* 5. in extenſione molienda interdum manibus ſolis, vt in mitiore, interdum funibus, habenis, & laqueis, vel linteis faſciis, vt dicit Celſus, vt in valentiore, interdum inſtrumentis, & machinamentis, vt in vehementiſſima extenſione vtuntur. In recenti autem fractura, & paruo oſſe, ſolemus ferè vt plurimum ſemper manus ſolas adhibere, & membrũ extendimus ſub & ſupra, dicebat Celſus *lib.* 8. *cap.* 10. Intendere autem digitum, vel aliud quoque membrum, ſi adhuc tenerum eſt, etiam vnus homo poteſt, cum alteram partem dextra, alteram ſiniſtra prehendit; valentius membrũ duobus agat, qui in diuerſa contendant, hoc eſt, cum miniſtris, manu ſupra membrum fractum, & infra fracturam ſimiliter manibus ſurſum, deorſumque trahentes, vt dicit quoque Galenus 6. *Meth. cap.* 5. Quod ſi os magnum ſit, vt femur, tibia, non ſolis manibus, ſed manibus, habenis, laqueis, & interdum inſtrumentis extendimus, quod eatenus facimus, vſquequo dirigantur, ac ponantur oſſa è regione inuicem, quod dignoſcemus ex mẽbri directione facta, & ex æqualitate partis fractæ exterius vndique apparente, vltimo ex vacuitate,

Muſculi qui valentiores.

Recenti fractura quæ non extenſio cõueniat.

Qualis oſſib. magnis.

Membri directio attendẽda. quæ perſentietur vndique in circuitu partis fractæ quod indicat non ſe contingere mutuo fracta oſſa & tempus iam eſſe fracturam coaptandi.

Igitur vbi his conſideratis congrua facta ſit extenſio, ſeruata, vti dictum eſt, media articuli figura, verbi gratia, angulari in cubito, & ſeruata non minus figuratione muſculi, vt ex vna parte integer ſeruetur, tunc adhuc exactius conſideranda membri directio eſt, num ſcilicet aut retrorſum, antrorſum, dextrorſum, aut ſiniſtrorſum inclinet, & ita ſi retrorſum, prorſum impellimus, ſi ad dextram inclinat, ad ſiniſtram ducimus, & in ſumma, quæ è directo exacte non iacent, in directum examuſſim dirigimus. *Directæ partis cõformatio.* Quando igitur membrum directum eſt, & è regione fracta oſſa ſint poſita, & ſimul ſe non contingunt quod euenit, vbi extenſio paulo longius quam naturaliter eſſe debet, membrum diduxit, tunc ſecunda operatio *coaptationis*, ſeu *conformationis* expletur, quæ oſſis extantias in ſuas cauitates recondit, & procul dubio ſuccedet, ſi ad amuſſim congrua membri figuratio, quæ membrum dirigit, & muſculum integrum ex vna parte ſeruat, obſeruetur: Nam facta muſculi diſtorſione, impoſſibile eſt oſſis fracti eminentias in ſuas cauitates intrare. *Eminentiæ quomodo intrudẽdæ.* Sunt vero intrudendæ eminentiæ in ſuas cauitates non cum impulſu, ne rumpantur, ſed potius ex ſeipſis manu & habena, aut laxata extenſione quaſi ſua ſponte intrudantur, ac recondantur. *Coaptationis factæ ſigna.* Dignoſcemus autem fuiſſe eminentias in ſuas cauitates reconditas, ſi os vtcumque firmatum comperiatur, ſi præterea digitis exterius, qua fractura eſt, cutem tangendo, & pertractando totum

æquab

quabile perſentiatur ſpatium, & loci fractu- circumpoſiti æquatio (vt iſti dicunt,) facta ſt.

Facta oſſis fracti conformatione, *deligatio* ſequitur, quæ coaptatam fracturam conſeruat, & totum malum tenet, faſciiſque complet. Hippocrates duabus potiſſimum vtitur faſciis, quæ præ cæteris ad fracturam pertinent, tertiam quoque circumducit, quæ non ita proxime fracturam reſpicit. Dicamus primo de duobus prioribus, quæ quod cæteris aliis ſubiiciantur, & ſubligentur, *ſubligamina* ab Hippocrate appellantur. *Primo* enim Hippocrates *primo de fracturis*, primam faſciam circumuoluit ter ſupra fracturam, inde vult eſſe ſurſum ducendam, cum aliquibus circumuolutionibus in ſuperiori membri parte finiendam. *Secundam* faſciam duplo fere longiorem circumducit Hippocrates contrario modo, vt quantum à prima faſcia verſus vnam partem muſculus diſtortus forte ſit, à ſecunda dirigatur, & emendetur. Igitur primo circa fructuram ſemel, inde deorſum ipſam circumuoluit aliquibus circumuolutionibus, poſtmodum ſurſum de fractura reuerſa finit tandem paulo ſupra, vbi prior terminauit. Conſideretis mecum, quæſo, quam admirabilis ſit Hippocrates in deliganda fractura coaptata per has duas faſcias. Intentiones deligationis duæ tantum ſunt ex Hippocrate *primo de fracturis, comment.* 21, & ex Galeno 6. *Method.* 5. nimirum fracturam coaptatam ſeruare firmam, & ſtabilem, ac totum membrum immobile, vt dicit Galenus, tum vero inflammationem arcere. Vtrumque autem & belliſſimè, &

Deligatio.

Faſcia Hippocr.

1.

2.

Deligationis intentiones duæ.

& exquiſitiſſimè duabus præſtat faſciis propoſiti:
Quomodo faſciæ intentiones expleant. Nam ſi de fracturæ,& totius membri ſtabilitate lo
quamur,primo ad loci fracti ſtabilitatẽ ter circum
ducit ſupra fracturam primam faſciam , & ſecund
ſemel tantum , quoniam de fractura reuerti debe
bat , & ipſam iterum circuire , & ſufficiunt quin
que conuolutiones ſupra fracturam , ne ſi plure
eſſent , ea parte altiores , & eminentiores eſſer
faſciæ, & in aliis magis depreſſæ. Poſtea ad tener
dum reliquum membrum firmum & immotun
circumducit ambas faſcias ſurſum & deorſum p
totam ferè membri longitudinem ; plures autem
circumuolutiones ſuperius datæ ſunt, inferius pau
ciores, quoniam ſupernè incipit membri , & mu
culorum motus, vt in ſuo principio per plures ci
cumuolutiones , & ſtricturas compreſſi muſcu
omnis prohibeatur motus. Itaque ſi hac vna ra
tione duæ faſciæ parentur , videantur hac vna ra
tione datæ, vt firmetur fractura,& immotum me
Quomodo eadẽ faſciæ inflãmationẽ arceant. brum ſeruetur. At idem de alio ſcopo, qui eſt a
cere inflammationem, eſſe dicendum & aſſeueran
dum compertum mox erit. Prouenit inflammati
ex fluxione ſanguinem ad fractum os mittente,e
go *inflammationem arcere nil aliud eſt , quam fluxi
nem abſcindere , & fluxum ſanguinem è parte fract
tollere*, ſubſcinditur fluxio vel reuellentibus,vel in
tercipientibus , vel repellentibus : videatis mod
quam belliſſimè duplex faſcia propoſita omnes e
Prima faſcia. pleat ſcopos. *Prima* faſcia , quæ circa fractura
ter circumuoluitur,fluxum iam ad partem fracta
humorem exprimit, & alio propellit;quatenus v
ro ſurſum fertur, ſimiliter ſurſum, vnde fluit , h
morem repellit , neque modo repellit , ſed etia
velu

veluti in itinere detinet, & ita intercipit, quo minus vlterius influat. *Secunda* vero faſcia ſemel circa fracturam conuoluta, fluxum ſanguinem à fractura ſimiliter exprimit, quæ quatenus inferius fertur, ſanguinem iam expreſſum longius à fractura adhuc deorſum propellit, vti ſurſum, ſimulque ſanguinem, qui fluere inferne ſurſum poteſt, intercipiendo prohibet:quatenus vero ſuperius finem facit, vti prima faſcia, reſpicit omnino vnde profluit ſanguis, & fluxio irruit, ac mouetur, etenim fluxio maior ad partem fractam irruit ſuperne, vbi maiora vaſa, & eorum radix, & fons ſanguinis eſt, quam inferne, vbi minora, propterea Hippocrates adhuc præcipit, vt pluries ſecundæ faſciæ faſciarum circumuolutiones ſurſum inicią̃tur, quam deorſum: fluxio enim, vti dictum eſt, longe magis è ſuperiore parte finietur, quam inferiore. Patet igitur, quam exacte duæ faſciæ duplicem abſoluant ſcopum, continendi ſcilicet fracturam coaptatam ſtabilem, & firmam, totumque membrum immotum,& arcendi inflammationem, quorum tamen nullum ſequetur, niſi in deligatione media figura articulorum, & figuratio muſculorum ſeruetur:vt ſi, verbi gratia, in deligando humero media figura ſpernatur articuli cubiti, ita vt humeri fracturam deligemus cum toto brachio,& cubiti articulo extento, dolebit paulo poſt patiẽs, quia in ea figura paruo temporis ſpatio membrum continere poterit, propterea quod muſculi omnes cubiti, qui in humero ſunt, in opere ſumpto, & fatigantur primo, inde dolebunt, & fluxionem, inflammationemque excitabunt. Quod ſi facta deligatione cum brachio extento, poſtea ipſum ad

Proba figuratio vndique obſeruãda.

angulum rectum transferas,& ad mediam figuram tũc nihil deligatio valebit, cum mutato ſitu faſciarum, quæ antea alicubi ſtringebant,fiunt laxiores & contra. Nam circumuoluta faſcia cum extento brachio,muſculi operantes craſſiores redditi,ac rigidiores, laxi poſtmodum fiunt, ſi membrum ad mediam figuram transferatur. Itidem ferè propemodum eueniet ſi figuratio muſculorum in deligatione non ſeruetur, ſed diſtortè membrum, aut muſculus deligetur, dolor enim inſignis excitabitur.

Quæ vlterius in deligatione adhibeat Hippocr.

Sed adhuc vlterius procedamus. Hippocr. deligatio non completur duabus faſciis, ſed poſt has, & ſupra has in magnis oſſibus adhibet circa fracturam, & totum membrum,per eius ſcilicet longitudinem, lintea quædam multiplicata, non longa, at anguſtiora admodum ſplenis animalium, vnde *ſplenia* à Galeno dicuntur, ſcilicet de iis, quæ fiunt in medicatrina, ab Hippocrate vero *plagulæ* appellantur,quaſi parua fracturarum ſtraguia,quarum Hippocr. neque longitudinem, neque latitudinem, neque multiplicitatem definit, propterea quod hæc omnia variant pro magnitudine oſſis fracti, femur enim fractum maxima in omnibus diſtenſionibus deſiderat, vt verbi gratia,lata trium digitorum latitudine, & magis, & multiplicia, & longiora: humerus vero, & tibia minores, radius, & cubitus adhuc minores, digiti vero propter eorum paruitatem nullas, ſed faſcia ſufficit.

Quomodo plagulas adhibeat Hippocrates.

Plagulas Hippocr.leuiter cerato oblinit,& ita circa fractum membrum ponit, vt vna alteri non ſuperponatur, tum vero neque interuallum tam amplum ſit, vt vna ab altera diſtet ſpatio effatu digno, ſufficiet

autem

autem dimidius digitus tranſuerſus. Ratio harum plagularum hæc eſt. *Primo* Hippocrat. videns in magnis oſſibus fractis duas iam circumuolutas faſcias ad fracturam continendam debiliores eſſe, voluit eam fulcire, & impenſius ſtabilire cum his plagulis, per membri longitudinem impoſitis. Imponit plagulas Hippocrates *per membri longitudinem*, quoniam membri fracti pondus, quod incuruare, & peruertere fracturam poteſt, à tota membri longitudine prouenit, ideoque membri longitudo ſuſtinenda eſt, quod faciunt plagulæ per membri longitudinem poſitæ, inde quas habet tertia faſcia ex duplici initio data, & ſupra fracturam inchoata, & ſtabilis illigata. Quas ſanè plagulas Hippocrates oblinit cerato, quod ex Galeno vicem exhibet glutinantis, & ſtabilientis, & prohibet fracturæ compreſſionem. Præterea ceratum inflammationem arcet, ex Galeno 6. *Meth. cap.* 5. quatenus dolorem inhibet; Ideoque nos paſſim *cerato roſaceo* vtimur, quod magis inflammationem arcet, quam ſimplex. Denique Hippocrates leniter cerato inungit, ne cerati copia plagulæ molliores redditæ excurrant, & minus ſtabilem fracturam detineant. Scire præterea licet, quod huiuſmodi plagulæ interdum cum cerato propoſito apponantur, interdum ex vino nigro auſtero exprimantur, in imbecilli membro fracto ad maius robur, interdum eas *ex vino, & oleo roſaceo ſimul miſtis*, vbi & roborare, & dolorem lenire oportet. Et ſi quando dolor nullus vrget ſed omnino fracturæ ſtabilimento opus eſt, ex *vino, oleo, & oui albumine* plagulas exprimere oportet, & interdum ex *ſolo oui albumine*, idque facimus cum in

Cur Hippocrates adhibeat plagulas.

Cur plagulas cerato obliniat.

Quibus rebus plagulæ imbuantur.

altera deligatione ferulæ, ſeu haſtellæ apponendæ ſunt, quæ ſane plagulæ *ex oui tantum albumine expreſſæ*, aut *ex vino primum, deinde ex oui albumine ſubacto, quaſſatoque* ſolent duritiem, & rigiditatem contrahere, quæ tamen inferior eſt haſtellarum, aut ferularum duritie, & congruæ ſunt ad fracturam ferularum vſui diſponendam. Notandum rurſus ex Hippocrate, plagulas vſurpandas eſſe vſque dum tempus inflammationis durat, poſtea vero Hippocrates, vt ſtabilimento fracturæ magis incumbat, *ferulas* plagulis non admodum diſſimiles circumponit, quæ fiunt ex ferulæ caule, & ſunt leues, rigidæ, & non duræ, ne premant, aut grauent, aut inflectantur. In ferulis autem eligendis conſideranda eſt Hippocratis & priſcorum ſolertiä: forte in mundo non poterat Hippocrates eligere poſt plagulas meliora inſtrumenta ad ſtabiliendam fracturam, quam ferulas, quia hæc inſtrumenta in primis futura erunt rigida, hoc eſt, inflexibilia, quia quæ flectuntur, idonea non ſunt, cum non teneant fracturam ſimul coaptatam, & directam. Vnde Hippocrates 3. *de fracturis, & ferulis, membrum fractum dirigentes ferulæ rigidæ futuræ ſunt; vt coaptatam fracturam teneant, & dirigant viam, quæ incuruant, & inflectunt.* At fere rigida omnia corpora ſunt tum ponderoſa, tum dura quæ conditiones fracturam premunt, & offendunt. Inuenit igitur Hippocrates ferulas, quæ rigidæ ſunt, & inflexibiles, ex alia vero parte ſunt leues, & non duræ. Ideoque & tenent, & non premunt. Dixi autem ferulas *inflexibiles* eſſe, etiamſi madefiant, & hoc propter rigiditatem, & ſiccitatem corticis, maxime autem propter ſoliditatem exterius.

Tempus plagularum.

Fœrularum electio.

tius. A quo incómodo non ſunt immunes noſtræ: Noſtri enim, cum ferula deſtituamur, in eius locum quædam alia ſubſtituunt. Nonnulli enim id, quod vulgo dicitur, *il cartone*, adhibent, quod eſt infirmiſſimum, & omnino damnandum, propterea quod ſi ab oleo, aut vino, aut ſudore, aut alio liquore madeſcat, inflectitur, & non tenet. Alij tenues ligneas tabellas nudas vſurpant, quas vulgari vocabulo *haſtellas* dicunt, *le ſtocche*, quæ quatenus rigidæ, tenent, ſed vt duræ, & nudæ comprimunt. Propterea melius faciunt, qui tabellas, ſeu haſtellas ſtupa inuoluunt, ſic enim & rigidæ permanent, & durities comprimens eis tollitur. Sunt qui ad hunc vſum laminas eas ligneas tenuiſſimas vſurpant, & ex quibus vaginæ enſium inueſtiuntur, ſed hæ flexibiles ſunt & firmũ membrum non tenent. *Quid noſtri ferularũ loco vſurpẽt.*

Similiter & in faſciis varius vſus obſeruatur, qui etiam antiquo tempore erat. Nam Galenus 1. *de fract.com.*21. dixit: *Duo ſunt deligationis vſus: vnus eſt, vt fractum os coaptatum firmiter teneat; alter, vt lintea ſucco aliquo tincta, aut medicamentum impoſitum, aut quod inflãmationem ſedet, & vetet, ſupra affectas partes conſeruet.* Similiter Celſus, vti mox patebit, lintea, & faſcias intingit in *oleo & vino*, propterea multi faſcias exprimunt *ex vino nigro auſtero*, nonnulli *oleum roſaceum* quoque admiſcent; ſunt tandem, qui cum dolor nullus adeſt, ad maiorem ſtabilitatem cum *vino, & oleo oui albumen* miſcent, & faſcias exprimunt: & ſunt modi non damnandi. Hic igitur eſt deligationis Hippocratis modus, certè eximius, & abſolutiſſimus. Propterea nunc reliqua, quæ de faſciis ſuperſunt, dicenda ex Hippocrate afferamus. *Faſciarũ vſus.*

Deligatio proba qua.

Deligata hoc modo fractura,ſequitur, vt videamus,num probè ligata fuerit,an non:nam ſi laxio fiat,non tenet, ſi ſtrictior, dolorem,& inflammationem mouet,propterea dicebat Galenus,dandam operam eſſe, vt vtriuſque vitato incómodo, vtroque fruamur commodo. Signa bonæ deligationis petuntur tum inter deligandum, tum poſt factam deligationem. Interea, dum deligatur patiens, ex ſententia Rhaſis *com.* 14. eſt *bona laborantis tolerantia*,dum enim æger ſe premi ſufficienter dicit,tunc non eſt amplius ſtringendum, in quo caſu etiã peritus Medicus poteſt & ipſe iudicium ferre ex multis factis experimentis.Poſt factam vero deligationem Hippocrates affert ſigna bonæ deligationis factæ,quorũ *alia* ſtatim à deligatione facta petuntur,*alia* poſtea,hoc eſt,eodem,& ſequenti die. Igitur ægro deligato, ſi ſtatim eum rogaueris, num prematur,& reſponderit ſe primi quidem,ſed leniter,eoque præſertim loco,quo fractura eſt, ſignum eſt, deligatum fuiſſe os fractum, & à fractura humorem expreſſum fuiſſe. Quod ſi rurſus æger perſentiat,ſe valentius ſtringi eadem die,ac nocte,poſtridie vero tumor in manu oriatur mollis, & cedens, & paruus,ſignum eſt, bene deligatam fuiſſe fracturam.Etenim cum nullus tumor apparet,ſignũ eſt, non fuiſſe humores à fractura deorſum expreſſos, neque aſtrictum iuſtè fuiſſe: contra ſi tumor durus in manu apparuerit,indicio eſt, nimiũ fuiſſe aſtrictum, & inflãmationis indicium eſſe:& quodcunque horum cõtigerit, oportet fracturam reſoluere,& iterum deligare. Sed ſi probæ deligationis ſigna adfuerint,monet Hippocr.tertia die à deligatione facta,eſſe faſcias reſoluẽdas,& eodem modo rurſus deligandum, & ita perſiſtendum vſque ad

Signa bona deligationis vnde petantur.

Signa bona deligationis poſt factam deligationem.

ſepti

ſeptimum diem,aut ad ſummum 11.ex Celſo *lib*.8. c.10.quo tempore plagulæ in ferulas permutandæ. Cur vero Hipp.poſt tres dies membrum fractũ reſoluat,ea ratio eſt:Cauſæ reſolutionis membri duæ ſunt;*prima* faſciarum laxatio,*ſecunda* pruritus:propter has duas cauſas cogimur rurſus fracturam deligare, alioqui nequaquam eſſet reſoluenda, quia intentio eſt ſeruare perpetuo membrum immotũ, quod ſi toto curationis tempore id fieri poſſet, id vtique eſſet optatiſſimum, & optimum: ſed vbi laxantur faſciæ, periculum eſt,ne fractura peruertatur,& diſſideat, propterea rurſus deligamus. *Altera* cauſa eſt, quia experientia comprobat, membrum præter ſolitum coopertum, ligatumque detentum, ſæpe pruritu infeſtari propter humores, & halitus, ac tranſpiratus concluſos & acriores redditos: qui propterea non ſolum pruritum, ſed etiam aliquando excoriationem faciunt, quæ eſt cauſa, vt æger membrum mouere ſæpius cogatur, ideoque cogimur hac quoque de cauſa membrum religare. Tertia autem die deligat Hippocrates, quia prima die ſe ſtringi perſentit æger, & itidem ſecunda die, vſque dum incipiunt relaxari faſciæ, & ob id Hippocrates in tertia reſoluit, & iterum ligat, tum vt faſcias arctius ſtringat, tum vt exitum præbeat humoribus ac vaporibus ſub cute contentis,qui,vt diſflentur,ſi pruritus infeſtet,vult Hippocrates aqua calida membrum eſſe perfundendum, vt ori operiantur diſfleturque humor. Nos autem vt plurimum in reſoluendo morbo ſolemus diutius rem protrahere,videl.ad quartam,& multo ſæpius ad quintam diem, quo tẽpore neque pruritus infeſtat, quia primis diebus vt plurimum fere pruritus non ſuperuenit;& faſciæ vſque

Duæ cauſæ quæ cogunt ligaturam ſoluere.

Cur tertia die ſoluenda deligatio.

ad quintam diem ſtrictæ permanent. Vtraque ratio proba eſt, ſed dicendum eſt, quod ſi faſciæ ſiccæ, vt Hippocrates vult, circumducantur, eas in tertia die relaxari; at ſi aut ex *vino*, aut *ſucco granatorum*, aut *oui albumine* exprimantur, vt paſſim nunc à Chirurgis fit, ſolere diutius ſtringere, & vſque ad quintam diem aſtrictas conſeruari. Vt autem hæc ſoluendi ratio primis diebus, vbi timor inflammationis magis vrget, ſeruanda eſt, ita in progreſſu, quo tempore ſtabilitati fracturæ incumbendum eſt, rarius ſoluitur membrum, videlicet ſexto, & ſeptimo quoque die; atque vt ſummatim dicam, vbi faſciæ laxatæ conſpiciuntur, idque tantiſper efficiendum eſt, donec ex toto curata, firmaque reddita fractura eſt, & callus vndique circum fracturam obductus: quod ſane tempus idem omnibus non eſt, nam magna oſſa, vt femur, quadraginta dies deſiderant; humerus, & tibia triginta, radius, & cubitus viginti; oſſa digitorum quindecim. Quod tamen ſpatium adhuc certum non eſt, ſed variat tum per ætatem; nam citius coaleſcit fractura in iuuene, quam in ſene, citiſſime autem omnium in pueris, in quibus naturales operationes magis vigent. Rurſus variat per anni tempus; verno enim citius, quam æſtiuo, & æſtiuo quam hyemali curatur. Item ratione habitus corporis; firmus enim citius, & facilius, infirmus contra tardius curatur; item citius vna, quam duplex fractura; & quæ habuerit ægrotantē obſequentem, quam ſecus. Sed age alium deligandi modum à Celſo propoſitum doceamus.

Quouſq; cōtinuā-da deligatio.

Alius modus deligationis ex Celſo.

Celſus vero *lib.* 8. *capite* 10. hanc Hippocratis deligaturam docet, & clarius explicat, aliquid

addit

ddit, & in aliquo variat. Inquit Celſus, eſſe in-
icienda lintea circum fracturam in *vino, & oleo*
incta. *Fere vero faſciis ſex opus eſt* (inquit Celſus.)
ſed tamen Celſus in primis verbis de quatuor tan-
um videtur facere mentionem: ſed, vt paulo poſt
Celſus ſcribit, in prima medicatione quatuor fa-
cias proponit, in ſecunda quinque, in tertia ſex:
Ratio huius eſt, quia ſicuti in primis diebus valet *Ratio.*
imor inflammationis, & intentio eiuſdem arcen-
læ, ſic in progreſſu finito inflammationis timore,
d fracturæ ſtabilitatem conuertitur: igitur ad
Celſi verba redeuntes. *Prima faſcia breuiſſima adhi-* *Prima*
enda; quæ circa fracturam ter voluta, ſurſum verſus *faſcia v-*
eratur, & quaſi in cochlea ſerpat; ſatiſque eſt eam ter *ſus.*
hoc quoque modo circuire. Altera dimidio longior, eaque *Secunda.*
qua parte os eminet ab ea, ſi totum æquale eſt, vndeli-
bet ſuper fracturam debet incipere priori aduerſa, deor-
ſumque tendere; atque iterum de fractura reuerſa, in ſu-
periore vltra priorem faſciam deſinere. Notetis, Cel-
ſum velle hanc ſecundam faſciam vltra priorem
deſinere, quia ſecunda faſcia plures circumuolu-
tiones priore efficere debet, ob cauſam vobis ſu-
pra allatam. Sequitur Celſus: *Super has iniiciendum*
latiore linteo ceratum eſt, quod eas contineat; ac ſi qua
parte os eminet, triplex ei pannus obiiciendus eodem
vino & oleo madens. Nota hic, Celſum *vnum* dicere,
quod etiam *paulo ſupra* dixerat, *quod reuocat in mē-* *Obſerua-*
tem Hippocratis dictum, videlicet, obſeruandum *tio digna*
eſſe, in qua figura æger Medico membrum fra- *in fra-*
ctum curandum exhibeat, vt puta, ſi inclinet ma- *ctura.*
gis ad dextram, quam ad ſiniſtram partem, aut
in pronum magis, quam ſupinum, ita vt alicubi
emineat os fractum. Nam ex praxi ſciatis, quod vbi

os frangitur, ſtatim membri directio peruertitur, membrum fractum cadit, & quo membrum cecidit, aut inclinatum, diſtortumque eſt, ſemper fractum ad illum ſitum propenſionem habet; ideoque hanc propenſionem reſpicit Hippocrates in omnibus operationibus, & in extenſione, & maxime in deligatione: propterea ait Celſus: *Ac ſi qua parte os eminet, triplex ei pannus obiiciendus eodem vino & oleo madens.* Nos autem parua puluinaria, aut ex linteo, aut ex ſtupa *vino nigro,* aut etiam *oui albumine* expreſſa, & ſub faſciis poſita, qua imminet os, ſtringimus, vt eminentia obtundatur, & in naturalem cauitatem ſenſim recurrat. Subiungit Celſus, *tertia faſcia comprehendenda ſunt, quartaque, ſic vt ſemper inſequens priori aduerſa ſit* (ſupple tu, *ne trahatur, diſtorqueaturque ad vnam partem muſculus*) *& tertia tantum in inferiore parte, tres in ſuperiore finiant: quia ſatius eſt ſæpius circuire, quam aſtringi: nam vſque dum durat inflammationis tempus, ſatius eſt fracturæ ſtabilitatem procurare cum multis circumuolutionibus, quam cum multa aſtrictione faſciarum; probatiſſimum munimeneum.* Hæc eſt Celſi deligatura, in qua videtis, eum ab Hippocrate differre, quia Hippocrates tres, Celſus vero ſex faſcias obuoluit, quamuis prima vice quatuor adhibeat, in ſecunda, videlicet tertia die, quinque, in tertia ſex, ſcilicet quinta die, vt fractura in progreſſu magis ſtabiliatur. Rurſus Hippocrates plagulas accommodat, Celſus vero latius linteum, quod quartæ faſciæ adiunctum plagulis Hippocratis fere reſpondet. Hippocrates tantum plagulas *cerato* inungit, Celſus omnia in *vino, & oleo* tingit, quæ æquiualentia ſunt. Itaque parum adeo variant inter ſe Hippocrates & Celſus

Curatio Authoris in oſſe eminente.

v

vt vtraque oportuna cenſenda ſit deligatio. *Probati enim auctores, vbi poſſunt, volunt aliquid de ſuo marte adiungere, vt ditior euadat profeſſio*: quemadmodum facere quoque auſi ſunt recẽtiores, qui & ipſi in multis modis variarunt tum deligationes, tum medicamenta ad fracturas pertinentia, quos ſane modos in præſentia recenſere operæ pretium duximus, quod probabiles ſint, & vtiles, & meus etiam cum his connumeretur curandi modus.

Audiuiſtis igitur antiquos ad fracturas curandas pauciſſimis vſos fuiſſe medicamentis: Nam Hippocrates tantum *cerato, & vino*; Celſus vero tum *cerato*, tum *oleo* & *vino*; at moderni præter hæc plura vſurparunt. Primo ſunt quidam, qui ab antiquis non recedentes, ſuper partem fractam nudam ante omnes faſcias ex latiore linteo *ceratum roſaceum* imponunt, poſtea faſcias circumducunt. Secundo alij ſunt, qui circa fracturam linteum *vino nigro auſtero*, & *oleo roſaceo* tinctum extendunt. Tertij ſunt alij, qui ſimiliter nudæ parti ante faſcias circa fracturam primo *ceratum roſaceum* ex latiore linteo, tum deinde linteum ex *vino nigro auſtero*, aut *ſucco granatorum* expreſſum circumuoluunt. Et alij, qui pariter ſtupas pexas, extenſas, & ex *oui albumine* ſubacto parumper expreſſas circa nudam partem fractam conuoluunt. Alij, qui nudæ parti prius venam, atque alteram faſciam obuoluunt, & ſupra eas ſtupas propoſitas circumducunt, quas ſimiliter faſciæ ex duplici initio aſtringunt. Et alij adhuc, qui ſtupas propoſitas prius ex *vino auſtero* expreſſas, poſtea *oui albumine* oblinitas ſimiliter circũponunt. *Vltimo* alij ſunt, qui ſtupis pexis *oui albumen*, quod habet pulueres adſtrin

Recentiorum inuenta quędã in curatione fracturæ.

Primus modus. 2. 3. 4. 5. 6.

ſtringentes admiſtos, ſcilicet ex paribus portioni bus *boli Armeni, ſanguinis draconis, myrtillorum, ba lauſtiorum, ad melis craſſitudinem redactis,* imponu
8. Et alij tandem, qui prius ſtupas ex *vino nigro* ex preſſas, propoſito *oui albumine pulueribus admiſt.* admouent. Tot fere ſunt modi imponendorum me dicamentorum à recentioribus vſurpati, quos vſu pant, vſque dum timor inflammationis durat, a fractura iam ſtabilis eſſe incipit; poſtea admo uent, ſi æſtas ſit, *diapalma emplaſtrum*; ſi hyem *barbarum*, quæ aſtringentia ſunt, & fracturæ ſtab liendæ, firmandæque opportuniſſima medicamen
9. ta. Alij paſſim vtuntur *emplaſtro oxycroceo* appell to, quod in maximo frigore vſurpari poteſt: quibu etiam fractura cerata ſolis vtuntur ſine faſciis pe multos dies.

Quibus faſciis neoterici vtantur. Quod vero ad faſcias pertinet, ſunt, qui faſcia ab Hippocrate propoſitas vſurpant. Alij, qui om nes faſcias, vt puta duas, aut tres, omnes (inquam ex duplici initio circumuoluunt. Alij, qui vnan atque alteram faſciam ex Hippocrate iniiciunt, te tiam, & quartam ex duplici initio circumducun Nos autem, qui ſcimus omnes propoſitos modo vtiles eſſe, & ad fracturas curandas idoneos, omn bus vſi fuimus, at non promiſcue, ſed cum delectu & præmiſſis congruis indicationibus, quæ ſunt ſta biliendi, firmandique fracturam, & arcendi inflam mationem: tum vero oſſibus fractis perpenſis, à ſenſu partis, & magnitudine fracturæ, & corpor ægrotantis, & anni tempore, medicamenta propo ſita vtiliter, ac felici cum ſucceſſu vſurpauimu

Quomodo Auctor paruam fracturã deliget. Nam ſi fractura parua ſit, & dolens, & corpu ac membrum fractum imbecille, & puerile, æſta

ſtas ſit, primum medicamentum, videlicet *cera-tum roſatum*, ex latiore linteo vtiliter imponitur: in quo caſu, & ſecundum quoque medicamentum, vt puta linteum *vino & oleo roſaceo* tinctum feliciter vſurpatur; in quo caſu ſi fractura in iuuene ſit, vtrumque medicamentum, videlicet tertium ex latiore linteo ceratum, & aliud latius linteum, *vino, & oleo* expreſſum circumponitur. Vbi vero dolor nullus adſit, & parua ſit fractura, & in paruo oſſe facta, vt puta in digito, & debilis pars, ſufficit linteum ex *vino nigro* expreſſum, ſi hyems ſit; ſi vero æſtas, ex *vino granatorum* ſimiliter expreſſum circumponere, & faſcia alligare.

In fractura vero maiore, & in maiori oſſe facta, cui dolor non ſit adiunctus, vt eſt cubitus, vtiliter ſtupæ pexæ cum *oui albumine* imponuntur, videlicet, quartum medicamentum. Quas ſane ſtupas, ſi corpus debile ſit, & brachium non admodum firmum, prius ex vino expreſſas, poſtea *oui albumine* oblinitas vſurpamus; quod quintum eſt medicamentum *ſupra* poſitum. *Quomodo maiorem.*

Quod ſi fractura magna ſit, & in magno oſſe, doloreque vrgeat, tum ratione doloris *ceratum roſatum* ex latiore linteo prius nudæ parti imponendum, inde aliud latius linteum *in vino, & oleo roſaceo* tinctum inuoluendum, poſtea faſciæ circumducendæ, vltimo, ſtupæ cum *oui albumine*, & pulueribus fulciendæ, deſuperque ligandæ ſunt; hoc enim modo pugnantibus indicationibus ſubuenitur: etenim, dolor ſtricturam reſpuit, & lenientia poſtulat: ex alia vero parte magna fractura, & in magno oſſe facta, validiorem ſtricturam deſiderat; merito igitur prius lenientia, inde *Curatio in fractura cum dolore.*

ſtabi

ſtabilientia fracturam vſurpantur.

Chirurgia in oſſis magni fractura.

Vltimo ſi fractura in magno ſit oſſe, vt puta i femore, tibia, aut humero; & magna, aut duple ſit,& ſine dolore,tunc vſurpandæ ſunt ſtupæ pri ex *vino* expreſſæ, deinde deſuper impoſito *oui albi mine* cum pulueribus conſtrictionis vulgo dicti Quod ſi ſub prima medicatione à pulueribus, & ſtupis pruritus excitetur, quod corpus ſero ſalſo aut acrioribus ſcateat humoribus,& fractura i magno oſſe ſit, ſtabilimentoque indigeat, ſup faſcias priore loco poſitas, ſtupa, & puluerеs ci cumponuntur, & faſcia ſuperligantur, & mult aqua calida in quaque fracturæ ſolutione mem brum perfunditur ad pruritum ſedandum,ex Hip pocrate & Celſo. In ſumma, vbi indicatio ſtabi liendi fracturam præualet, & dolor, & inflamma tionis timor eam non retundit, neque refragatu aut contraindicat, & *vino* vtimur, & *oui albumin* & pulueribus tandem aſtringentibus, quæ tame non ſolum fracturam ſtabiliunt,ſed etiam ſua aſtri ctione procul humores repellunt, & inflammatio nem prohibent, & arcent. At vbi dolor vrget, *ce ratum,* & *oleum roſaceum* magis vſurpamus, & quo que *vinum,* quod ad vtrumque explendum ſcopum commodum eſt.

Quibus ſtabiliatur fractura medicamentis.

Faſciæ quales adhibendæ.

Quod vero ad faſcias attinet, vbi ſtupæ admo uentur, faſciæ ex duplici initio circumdatæ magi idoneæ ſunt,duplici nomine,tum quia magis ſtrin gunt, & continent, & propter ſtupas ſuppoſitas quæ exſiccantur, valentius ſtringitur fractura;tum quia æqualiter ſtringunt faſciæ, neque ad vnam partem trahitur membrum, & muſculus non di ſtorquetur,vt in faſcia ex vnico initio circumdata

Se

ſed ſi ſtupæ non vſurpentur, aliæ faſciæ ex vnico
pitio conuolutæ cum propoſitis vtiliter vſurpan-
ur. Atque hæc ſint dicta de medicamentis, faſciiſ-
ue, ac linteis circa fracturam admouendis, & de
rtia fracturæ operatione.

Quarta operatio, quæ in fracturis curandis cō-
etit, eſt *depoſitio*, ſeu *collocatio*, ſeu ſitus membri
acti, quam Hippocrates tribus verbis compre-
endit, dum 3. *de iis, quæ fiunt in medicatrina, tex.* 17.
ixit: *Poſitio mollis, æqualis, & ſurſum verſa, in extan-
bus corporis partibus optima eſt, cuiuſmodi ſunt caput,
achia, & crura. Mollis*, vt Galenus *in commento*,
e partem fractam ea parte comprimat, ita vt &
flammatione ob dolorē periclitetur, & dum po-
tionem æger immutare cogitur, fracturam di-
orqueat, quæ immobilis multa cum quiete ſeruā-
a eſt. Debet deinde eſſe *æqualis*, quia inæqualis
oſitio ſimul dolorem affert, & membrum diſtor-
uet, cum aliquibus in partibus ſine ſtabilimen-
remaneat, in aliquibus comprimatur; vnde me-
ito æqualem laudat Hippocrates. Tertio *ſurſum
erſa* eſſe debet pars fracta, ac totum membrum,
uia ſic pars fracta abſque fluxione conſerua
ur, ſicuti quæ deorſum eſt verſa, cum fluxiones
ouocet propter humores ſuopte pondere deor-
ſum decumbentes, inflammationis eſt cauſa. Me-
ito itaque poſitio membri fracti *mollis*, *æqualis*, &
ſum verſa futura eſt. Sed non eſt hoc noſſe ſa-
t, ſed ante omnia meminiſſe oportet eorum, quæ
pra diximus, videlicet in omnibus operationi-
us mediam articulorum figuram, & congruam
uſculorum figurationem eſſe obſeruandam; quæ
, vt in ea figura collocetur fractura, & mem-
brum

Depoſitio.

Collocatio fracturæ qualis eſſe debeat.

Cur mollis.

Cur æqualis.

Cur ſurſum verſa.

Quomodo membrũ immotũ ſeruandum.

brum fractum, in qua prius extenſa, coaptata, & deligata fuerat. Vt in humero fracto in figura cu biti angulari angulo recto: propterea boni Chi rurgi noſtrorum temporum, vti id probe exe quantur, ſolent parare loculos, ſeu capſulas ex ta bulis, vt in cubito *angulares*, vt poſitio ſeruet me diam articuli figuram, & congruam muſculoru figurationem;atque ita per totum curationis tem pus membrum immotum ſeruant: quæ poſitio v mollis ſit, multa ſtupa in omnibus internis parti bus ſuffulciunt. Sunt aliqui, qui non ligneam ca pſulam, ſed veluti canalem efformant, ex char illa craſſiſſima, *cartone* vulgo appellata, in quo membrum deponunt: qui deponendi modus in probatur, quia inflectitur, & viciſſim membru fractum inflectit,vti *ſupra* dictum eſt,igitur ligne capſula conſtruenda. At in minoribus oſſibus fra ctis, vt in vlnæ fractura, deligato membro per to tam cubiti longitudinem, tabellam longam, & re ctam multa ſtupa, aut goſipio ſuffultam ſupp nunt, eandem cum fracto membro tribus loc alligantes. Similiter in fracto digito efficitur:qu

Cur capſulæ adhibeãtur.

capſula, & ſuppoſitæ tabellæ alioqui ſunt neceſſ riæ propter motus, quos incaute obimus,& in d ſidendo neceſſarij ſunt, & in ſomno ſine volunt te fiunt. De fracturæ igitur tranſuerſæ recentis, ſine vulnere curatione hactenus, in qua ſi diutiu quam par erat, fuimus immorati,conſulto factu eſt, vt ſcilicet noſceretis,an hæc profeſſio,& mat ria baiulorum, ruſticorum, & muliercularum, q paſſim hanc profeſſionem impudenter exercen propria, ac digna eſſe videatur. Nunc de fractu per longitudinem facta, & de fractura cum vuln loquemur.

Qu

Quod ſi fractura per longitudinem oſſis facta ſit, dicit Galenus, duo priuatim indicare; prædicta oſſa fracta, quæ receſſerunt, eſſe introrſum retrudenda, vt ſcilicet partes fractæ coaptentur, & in ſuum locum recondantur: *deinde* vt ita coaptata, & commiſſa ſeruentur. Pro *primo* explendo ſcopo, tum extenſio neceſſaria eſt, tum media articuli figura, & ſimiliter congrua muſculorum figuratio, quæ muſculum integrum ex vna parte ſeruat, neque ipſum diſtorquet. Pro *ſecundo* vero ſcopo, qui conſeruat partem iam coaptatam, deligatione ſuccurritur, quæ in huiuſmodi fractura, vt monet Galenus, eſt magis comprimenda, quam in tranſuerſa fractura factum eſt, quod oſſa per latitudinem receſſere, & ab inuicem magis ſunt diducta, vt merito compreſſione indigeant valentiore, quo ad contactum, & actum ſimul veniant. In reliquis autem ea omnia ſunt agenda, quæ dicta in tranſuerſa fractura ſunt. *Chirurgia fractura oſſis per longitudinem.*

Solet non raro os frangi, & fractura vulneri coniũgi, vbi fit fractura cum vulnere: quæ quomodo curanda ſit, exacte docet Hippoc. 3. *de fracturis*, *tex.* 2. Sed prius recenſendum, quot ſpecies fracturarum cum vulnere ſint: *Alia* eſt, in qua os denudatum non eſt: *Alia*, in qua eſt denudatum: Rurſus *alia*, in qua os aliquod, aut oſſis fruſtulum abſceſſurum expectamus. Quæ cum variæ ſint, variam expoſtulant curationem. Agemus *primo* de ſimpliciori, in qua neque os nudatum eſt, neque aliquod oſſis fruſtulum abſceſſurum opinamur. *Fractura cum vulnere.* *Species fracturæ cum vulnere.*

Hippocrates *loco citato* ponit quinque modos curandi eiuſmodi fracturam: quarum quatuor erant peculiares aliorum Chirurgorum; quintus

 vero

Curatio fracturæ cum vulnere eſſe non denudato. vero ſuus eſt. Nonnulli erant, qui cenſebant, inter initia vulneris tantum eſſe rationem habendam per ſua congrua medicamenta; deinde eo ad ſanitatem ſpectante, volunt tunc fracturæ incumbendum eſſe per deligationem, ferulas, & alia; atque ita inter initia medentur perinde ac ſi ſolum vulnus haberent. Quem curandi modum Hippo. partim laudat, partim damnat: laudat quidem in eo, quod vulneri non male prouidet; ſed error in eo conſiſtit, quia fracturam inter initia negligit: ex quo errore accidit primo, quia oſſa non ſimiliter coaptantur pluribus diebus tranſactis, veluti à principio eſſent coaptata. Deinde inquit Hippoc. tumidiora oſſa euadunt propter affluxum humorum, vnde ſegniora poſtea redduntur ad coaptationem: ex quo eliciatis mentem Hipp. eſſe inter initia vtrique eſſe attendendum, videlicet tam vulneri, quam fracturæ.

Primus modus. *Eius incommodum.*

Secundus modus. Alij *ſunt* (inquit Hippocrates) *qui huiuſmodi fracturas linteis ſtatim curant, atque hinc, & inde linteis,* hoc eſt, faſciis *conuoluentes, qua vulnus eſt, intermittunt, & nudum eſſe vulnus patiuntur: deinde ſupra vulnus aliquod ex detergentibus ſaniem imponunt, & plagulis vino imbutis, & lana ſuccida medentur.* Quem curandi modum multum damnat Hippocrates, tum quia ignorant faſciarum vſum, & vbi comprimendum eſt, & faſcia ordienda, tum quia multa ſymptomata conſequuntur hunc prauum curandi modum. *Primo* enim tumor accedit, quod probat Hippoc. ex parte ſana, quæ ſi hoc modo hinc inde deligetur, procul dubio in medio intumeſcet, ergo multo magis ægra, & vulnerata pars, quod humores ad vulnus trudantur, impinganturque à

Eius incommoda.

deliga

ligatura hinc inde facta, & tumor obortus erit inflammatorius:ideoque Hipp. ponit conſequenter omnia inflammationis accidentia, quæ ſunt mutatio coloris in vulnere,labiorum inuerſio propter vehementiam inflammationis.*Item* lachrymat vulnus perinde, ac oculus in Ophthalmia: *Item*, non ſuppurat,quia nulla concoctio in vulnere videtur; *Item* contingit oſſa abſcedere, quæ alioqui non erant abſceſſura,ait Galenus,quia noxam contrahant ex incoctorum humorum affluentia, & mora.*Vltimo* vulnus pulſu affligetur,& febrile,ſiue igneum efficietur propter vehementiam inflammationis. Quæ omnia cum vident,tunc faſcias reſoluunt,& cataplaſma vulneri ſuperponunt, quod nil aliud eſt,quam inutile pondus addere ipſi vulneri.Ex his eliciatis mentem Hipp.eſſe,vt non relinquatur vulnus nudum, ſed vbique ſupra ipſum faſciæ circumuoluantur. Eliciatis etiam, quanto in errore verſentur Auerrhoës 7. *Quolibeto*, c. 36,& Albucaſis, ſcribentes, in fracturis cum vulnere oportere vulnus relinqui nudum, & apertum. Quod ego apud imperitos non ſemel, ſed iterum, ac ſæpius factum vidi.

Inflammationis accidentia.

Tertius curandi modus à quibuſdam vſurpatus, videtur eſſe communis tum fracturis cum vulnere; tum ſine vulnere. Volebant igitur nonnulli membrum fractum non eſſe primis diebus extendendum, neque coaptandum,ſed potius mitigandum oleo, lanis ſuccidis, & aliis id genus; & vbi per duos, aut tres dies mitigauerint, tum demum tertio, aut quarto die ad extenſionem deueniunt. Quem modum Hippocrates damnat, & oſtendit, id, quod maxime huic eſt contrarium, conuenire,

Tertius modus.

Eius incommoda.

vt ſcilicet in principio membrum extendatur, & coaptetur; tertio vero, & quarto die, quo tempore viget inflammatio, & pars exagitanda non eſt, quiete degat. Ex quo eliciatis Hippocratis mentem, in primis diebus eſſe membrum fractum extendendum, poſtea ſi ob inflammationem, & dolorem opus erit, eſſe blanda, & mitigantia vſurpanda.

Quartus modus. Quartus modus eſt eorum, qui volunt fracturam eſſe curandam lanis ſuccidis, oleis, & mitigatoriis, blandiſque medicamentis, quouſque ſeptima dies ſit præterita, & poſt ſeptimam, membrum extendunt, dirigunt, fracturam coaptant, & deligant. Qui modus non ita ab Hippocrate damnatur, veluti prædictus; ratio eſt: quia hi ſinunt præterire tempus inflammationis. *Eius incommoda.* Sed tamen bonus non eſt quia interea repletur fractura humoribus, quæ & probam, tum extenſionem, tum coaptationem impediunt. Quod ſi fractura magna ſit, periculum imminet, ne os ſideretur; vt interim omittam, quod in longius tempus omnino protrahitur curatio. Ex quibus eliciatis mentem Hippocratis eſſe, à principio eſſe fracturam coaptandam. *Curatio Hippocratis.* Itaque Hippocratis ſententia eſt, vt in fractura cum vulnere inter initia ſit, tum fracturæ, tum vulneri incumbendum; & nequaquam nudum vulnus eſſe relinquendum, ſed faſciis obuoluendum fere perinde, ac ſi ſimplex eſſet fractura: id, quod Hippocrates quoque affirmauit 3. *de fracturis*, *text.* 2. & clarius adhuc *text.* 8.

Locus Galeni pro curãdo, tum vulnere, tum fractura. Sed nos ex Galeno quoque *in lib. de arte medicinali, cap.* 91. fundamenta depromamus, quomodo tum vulneri, tum fracturæ ſit attendendum, & à

quo

quo ordienda curatio ſit; inde vero quomodo viciſſim intentiones vtriuſque ſint explendæ. Inquit Galenus, *quod ſi os frangatur, & vna cum oſſis fractura etiam muſculi, & corpora adiacentia vulnerata, aut caſſi ſint, tunc curationis intentio oritur duplex, quarum altera quidem circa oſſa fracta, altera vero circa corpora adiacentia vulnerata verſatur*. Vtrique ergo ſimul proſpiciendum eſt, & vulneri & fracturæ.

Indicationes, ſeu operationes, quæ exercentur in curatione fracturarum, ſunt quatuor, vt ſcitis ex *primo de fracturis, comm. 1. extenſio, coaptatio, deligatio, depoſitio*: vulneris vero intentiones ſimiliter quatuor ſunt, ex Galeno *lib. de arte med. c. 1.* labia vulneris ad mutuum contactum adducere, & ſimul adducta conſeruare, tum vero præcauere, ne quid labris vulneris intercidat, & quarto vulneratæ partis ſaluti conſulere. Quæ omnes intentiones explendæ ſunt, ita vt ab ea ſemper exordiamur incipiendo, cuius curatio alteram præcedit. Præcedunt autem duo primi ſcopi, qui ad fracturas pertinent: Nam ſi prius vulnus curandum ſuſciperemus, fracturam poſtea curare non ita facile poſſemus, cum ſæpenumero nobis neceſſe ſit ad coaptanda fracturæ labia intra vulnus digitos immittere: quod ego niſi aliquando feciſſem, iuuenis, qui nunc ambulat, ambulare non poſſet. Nam cum aliquando ad nobilem puerum eſſem aduocatus, cui ex caſu magni ſaxi ſupra tibiam fractura inſignis, & multiplex facta in oſſe vtroque eſſet, eaque cum maximo vulnere, quaſi per totius tibiæ longitudinem illato, è quo fracturæ oſſium fruſtula in terram deſiderent; dum ego digitis immiſſis fracturam tangens oſſis tibiæ latitudinem non

Indicationes fracturarum.

Indicationes vulneris.

Quid in hac cura præcedat.

Hiſtoria.

inuenirem; ſolum alterius oſſis repertum acume cum altero aduerſo ſimiliter acuto adiunxi (nan alia oſſa , quæ in terram deciderant , è rure poſtridie delata ſunt)& ita per acutiem oſſa coniuncta tam fæliciter , & exacte mutuo agglutinat ſunt , vt in præſentia ita ambulet , ac ſi nil prorſu paſſus eſſet. Quod ſi ego antequam vulnus longiſſimum conſuerem, digito fracturam non exploraſſem, puer procul dubio non fuiſſet curatus.

Vulneris indicationes qua ratione explendæ.

Igitur in fractura cum vulnere primum extenſio facienda eſt, inde fracturæ coaptatio, qua facta, iam vulneris ſeſe offerunt intentiones explendæ, videl adducendi labia ad mutuum contactum,& adducta conſeruandi, qui duo ſcopi per ſuturas , ac fibulas explentur , dum vero aut ſutura , aut fibula imponuntur , etiam tertiæ vulneris intentioni ſatisfacimus, dum ſcil. præcauemus, ne quid labri vulneris intercidat. Quin quartam quoque vulneris indicationem abſoluimus, quæ eſt partis vulneratæ ſubſtantiam ſalubrem conſeruare , quod facimus glutinante aliquo medicamento , nimirum aſtringente ſupra ſuturas impoſito, vt eſt *diapalma*, hyeme, aut ex Hippocrate *ceratum picatum*

Deligatio.

æſtate *3. de fract. text. 5.* Vbi vero omnibus vulneris intentionibus iugiter ſatisfactum eſt, ad tertium fracturarum ſcopum rurſus conuertimur , quem

Poſitio.

per deligaturam abſoluimus , duplicem faſciam,

Animaduerſiones in Chirurgia hac obſeruandæ.

inde plagulas , vltimo tertiam faſciam circumducentes. Denique membrum collocamus in poſitione molli, æquali, & ſurſum verſa. Atque ſic congrua fracturæ cum vulnere curatio expletur. In qua tamen reticendæ non ſunt nonnullæ animaduerſiones , quoquo modo à fracturis ſine vulnere

variantes,quarum bona pars ab Hippocrat. recenſetur 3. *de fracturis.*

Primo,extenſio hic aliquanto debilior efficienda; quam ſi fractura ſine vulnere eſſet, ne fortè cutis, & vulnerati muſculi vehementius tracti diſrumpantur. Quæ extenſio primis duobus diebus efficienda eſt ex Hippocrate, nimirum antequam humor ad partem fractam influat. Vulnus vero altis ſuturis conſuendum eſt, vt vulneratæ partes, quæ vt plurimum laceræ ſunt, & attritæ, mutuo adducantur,& adductæ conſeruentur.Quia vero in hac fractura magnum habent momentum deligatura,& faſciæ,propterea Hipp.multa obſeruatu neceſſaria de his ponit. *Primoque* vult, lintea, & faſcias in hac fractura cũ vulnere latiora futura eſſe,quam ſi vulnus non eſſet, vt ſcilicet vtrinque linteum labia vulneris ſuperexcedat: Nam hoc modo bene labia comprehendit,neque ea comprimit. *Secundo* monet,paulo minus eſſe faſcias comprimendas, quam ſi vulnus non eſſet, ne dolor labiis vulneris accedat. *Tertio* lintea vult eſſe molliora,quam ſi vulnus non adeſſet, propter eandem rationem, ne labia comprimantur, & irritentur. *Quarto* locò monet Hippocrates, lintea non quidem pauciora hoc loco,quam in fractura ſine vulnere, ſed potius plura circumduci debere, vt ſcil. faſciæ magis affultæ ſint,quam compreſſæ,*ſatius eſt* enim,dicebat Celſus, *ſæpius circuire, quam aſtringi.* *Quinto* monet Hippocrates,tertia die partem affectam ſoluendam eſſe,& rurſus deligandam, ita vt deligatio minus aliquanto comprimat. Subiungitque, *quod ſi quis hac curandi ratione vtatur, probe omnia ſuccedent, & neque vulnus inflammatione*

Margin notes (right): 1. (beside "Primo"); 2. (beside "diſrumpantur"); 3. (beside "quam humor"); *Animadverſiones circa deligaturã.*; 1. (beside "Primoque"); 2. (beside "Secundo"); 3. (beside "Tertio"); 4. (beside "rationem"); 5. (beside "Quinto")

 tenta

tentabitur, neque tumore, ſed ſemper gracilius reddetur, & purius. *Sexto* monet Hippocr. in fractura cum vulnere vel ferulas non eſſe apponendas, vel tardius, & propterea non eſſe apponendas ſupra vulnus, ne illud comprimant: propterea laudat potius multiplicationem faſciarum, quam ferulas, vt ſc. pars magis fulciatur, quam ſtringatur, & comprimatur. Quæ omnia facit propter vulnus, ne ſc. comprimatur, ne phlegmone tentetur. Et hæc de fractura cum vulnere ex Hipp. dicta ſint. Curanda modo ea fracturæ ſpecies in qua os, ſeu oſſis fruſtulum abſceſſurum expectamus.

6. *Curatio alterius ſpeciei fracturæ.*

Abſcedere autem os, ſiue recedere, intelligimus, quando os, vel oſſis fragmentum à reliquo oſſe ſeparatur, & foras à natura truditur. Poſſunt autem oſſa, vel oſſis fruſtula recedere à reliquo oſſe ex Hippoc. 3. *de fract. text.* 45. duobus modis: *Vno*, cum ex veteri vulnere oſſa emarcuerunt, aut arefacta ſunt, & marcida effecta, tunc n. à natura, & expultrice oſſis facultate ſeparatur os marcidum ab integro, & hæc ſeparatio deſquamatio, ſiue oſſa deſquamari dicitur ab Hipp. quod facit natura generando carnem in medio loco, nimirum inter os integrum, & vitiatum, vbi poroſum os eſt, quia crudum arefacit, & attollit, ac quaſi ſubſultat, ſeparat os ab oſſe, & ita ſquama recedit. Qui modus poteſt contingere etiam ſine præcedente oſſis fractura, vt in fiſtulis, & vlcerib. diuturnis propter oſſis ſaniem diutius in oſſe immorantem, & os corrumpentem: vnde Hipp. *in Aph. Vlcera quæcumque annua, aut etiam diuturniora fiunt, neceſſe eſt os emitti, & cicatrices cauas fieri.* Contingit quoque alio modo oſſa recedere in fractura oſſis, quando ſcilicet oſſis fragmen

Duobus modis os abſcedit.

Sect. 6. aph. 45.

Alter modus.

ragmentum; vel ex toto à reliquo oſſe ſeparatum ſt, vel ita concuſſum, vt vacillet. Ideoque cauſæ, ur in fracturis oſſa abſcendāt, *prima*, ac communis ſt, quia detineri à natura non poſſunt, ac regi. Non reguntur autem, vel quia ſint ex toto à reliquo oſſe ſeparata, & in alienum locum truſa, vel quia eorum ſubſtantia à ſanie corrodente corrumpitur, vel tertio, nudata, & ab aëre externo contacta, eorum temperamentum alteratur, & vitiatur, & ita totum, quod eſt labefactatum à natura, ſeparatur, & expellitur à reliquo oſſe. Nam ſciatis, quod oſſa nudata, ſi notabili ſpatio aëri exponantur, corrumpi plus minus ſolent, quia aër externus longè frigidior eſt temperamento oſſis. Nam ſi, vt dicebat Galenus, cerebrum ab aëre offenditur, quod eſt calidius quocumque aëre æſtiuo, multo magis oſſa offendentur, cum ſint omnium partium frigidiſſima.

Cauſæ ſeparationis oſſis.

Oſſa nudata ab aëre corrumpuntur.

Cognoſcetis autem oſſis fragmenta receſſura eſſe, primo, ex Hipp. & Celſo, ſi ſanies multa, & tenuis ex vulnere emittatur, quæ vulneris materiei non reſpondeant. *Secundo*, cum vulnus gliſcere videtur, ait Hipp. hoc eſt, ad excretionem feſtinare, atque incitari, quod accidit, cum labia vulneris diſſita diutius permanent, neque in congruo tempore coeunt, ſed potius inuertuntur, & æger latentem, & quietam quandam motionem in vulnere, & fractura perſentit, ait Galenus. *Tertio* ex Hipp. 3. *de fract. text.* 44. oſſa receſſura expectamus, cum coaptatione fruſtrata ſunt. *Quarto*, receſſurum os cognoſcimus, cum nudatum eſt: & hoc propter duas cauſas. Nam quando os nudatum eſt à ſuo perioſtio, vel non nutritur propter venas ablatas,

Os receſſurum quomodo cognoſcitur.

1. Signũ. *2.* *3.* *4.*

 vel

vel ab aëre tangitur, vtrumque os abſcedere facit *Vltimum* ſignum oſſis receſſuri à Paulo traditũ l.6 c.107. quia caro in vlcere vacua, inaniſque facta, & laxa, hebeſque attollitur, quo modo vt plurimum oſſa deſquamantur, propter carnem genitam inter ſanum os, & vitiatum, quæ ſuccreſcit, & ſubſultat & os abſcedere facit, vti *ſupra* dictum eſt.

Quid in hac Chirurgia maxime obſeruandum.

In hac curanda fractura ante omnia perpendenda eſt varietas, ſeu ſtatus receſſuri oſſis. Nam vel os receſſurum perſentitur ex toto ſeparatum à reliquo oſſe, ſed tamen intra vulnus incidit, & pungit, tumque ex Celſo *l.8.c.5.* volſella eſt apprehendendum, & extrahendum. Vel *ſecundo* oſſis fruſtulum receſſurum, eſt quidem à reliquo oſſe prima facie diuiſum reſolutumque, ſed tamen adhuc cum ipſo oſſe in ſuo loco continetur. In quo caſu ſciendum eſt, tale os nullo modo cum reliquo oſſe glutinari poſſe, quod vndique ſit reſolutum: & propterea monet Hipp.3. *de fract. tex.*46. tentandum eſſe os volſella apprehendere, & extrahere. Quod ſi id fieri, ſine violentia non poſſit, monet Auicenna, naturæ eſſe negotium relinquendum. Nam ſi vi extrahetur, periculum imminet de fiſtuloſo vlcere, & ne ex dolore febris, conuulſio, delirium, & id genus ſuperueniat. Quod ſi *tertio* oſſis fruſtulum receſſurum à nobis non percipiatur aliquo modo ſeparatum, ſed tantum ex ſuis ſignis receſſurum iudicetur, tunc multo magis negotium naturę relinquendum eſt, ipſa tamen medicamentis iuuanda.

Si os non percipiatur, quid agendũ.

His igitur hoc modo exploratis, in oſſib. quæ receſſura ſunt, & extrahi volſella non poſſunt, monet Hipp.3. *de fract. tex.*20. & 21. ante omnia perpẽdendum, num os receſſurum paruum, an magnum ſit,

etenim

tenim diuerſimode curatur: quod dignoſcemus ex ſignis intenſioribus remiſſioribuſque, etenim quia diuerſimode curatur, & cum communis in his caſibus indicatio ſit, vt quam citiſſime os recedat, quo fractura citius curetur, ne propter nimiam moram forte incurabilis euadat, propterea Hip. 3. *de fract. text.* 20. breui oratione præmittit curam primo oſſis parui receſſuri, hoc modo: *Quæcumque tenuium admodum oſſium receſſiones ſunt, nulla magna mutatione opus habent, niſi vt laxius deligentur, ne pus intercludatur, ſed effluere facile queat, frequentiúſque religandum, quo ad os receſſerit: ferulæque non apponendæ.* Hæc eſt Hipp. cura in oſſe paruo receſſuro. In qua curatione duo ſunt ſcopi, vnus ne pus intercludatur, quod Hipp. abſoluit, ſi laxius deligetur membrum fractum, ſi frequentius religetur, & ferulæ non apponantur. *Alter* ſcopus eſt, vt ſquamma quam citiſſime decidat, quod fit vel ab ipſa ſola natura, vel adiuta à medicamentis mox dicendis. Quod ſi os receſſurum magnum ſit, in eo caſu ſolet interdum eſſe totus oſſis circulus, interdū non totus: ideoque variat tempus receſſuri oſſis, non ſolum ratione maioris, & minoris oſſis fruſtuli, ſed etiam ratione laxioris, & ſolidioris oſſis: Nam laxiora citius, ſolidiora tardius recedunt. Variant rurſus, quia in puero, & anni tempore verno citius recedunt. Attamen Hip. 3. *de fract. text.* 45. dicit, totum circulum ipſius oſſis aliquando quadraginta, aliquando ſexaginta diebus recedere, cætera in minore temporis ſpatio.

Curatio Hipp. in oſſe paruo receſſuro.

Varietas oſſis receſſuri.

Ad rem: ſi oſſis fruſtulum receſſurum magnum ſit, intentiones ex Hip. duæ ſunt: Prima, vt fractura ſtabiliatur, quia infirmū remanet os, & membrum, quando

Chirurgia oſſis magni receſſuri.

quando magnum eſt,quod receſſit, vt audiui à fide digno viro, quod cum aliquando in tibia bona pars oſſis eſſet abſciſſa, tametſi fuerint reliquæ agglutinata,& callo obducta, tamen infirma adeo remanſit,vt in deambulatione rurſus fuerit rupta ſecus, tamen mihi in puero contigit, in quo genitus fuit callus vndique, quaſi totus circulus loco oſſis fracti,& in terram delati,ſed hic erat puer, ille adultus. Duæ igitur ſunt indicationes in propoſito caſu,*vna*,vt firmetur, ſtabiliaturque fractura, alioqui imbecillima ſub oſſe magno receſſuro. *Alia*, vt quam citiſsime recedat. Pro primo abſoluendo ſcopo Hippocr. plagulis, vino madefactis, & expreſsis vtitur,quas vult eſſe longiores, quam vt ſemel circuire membrum poſsint,breuiores vero,quam vt bis,videl.vt vna,& dimidia circumuolutione membrum complectantur, latitudine vero non minores dimidio palmo,tanta ſcil.vt comprehendant labia, fracturam, & vulnus. Quæ ita circumuoluuntur, vt à duobus initiis incipientes à vulnere,in oppoſita parte ſe mutuo aſciatim decuſſentur. Intentio Hipp. eſt, vt dixi, ſtabilire fracturam, & ideo primo ſumit plagulas, quæ hic ſunt lintea duplicata, vt firmius teneant, quam ſi ſimplices faſciæ, & lintea eſſent. Quas *vino nigro auſtero* madefactas exprimit, quod duplici nomine roborat,vt ſua facultate aſtringente, & quia, dum exiccantur plagulæ, firmius adhærent, & tenent. Vnde Galenus plagulas etiam oblinit cerato,quod vicem præbet glutinantis. Has Hippocrat. voluit eſſe ex duplici initio circumuoluendas, quia arctius tenent: item vult eſſe longiores,quam vt ſemel,breuiores, quam vt bis,circumeant, quoniam

Duo ſcopi in oſſe magno receſſuro.

Primum quomodo abſoluat Hipp.

Quæ ſit Hippocratis intentio in quauis harum operatione.

[H]ippocratis intentio eſt firmare fracturam, non [a]utem aſtringere propter os receſſurum, ne rece[d]ere impediatur: ideo ſi bis eſſent circumuolutæ, [fi]rmaſſent quidem, ſed cum hoc etiam ſtrinxiſſent: Quod ſi ſemel tantum circumirent, tunc neque ſtringerent, neque continerent. Sumit autem plu[r]es plagulas, non autem affert numerum, ſed dicit, [qu]ot multitudine futuras eſſe, quot conducit. Ve[r]um ex Galeno *in Comment.* poſſumus numerum [p]lagularum noſſe, qui dicit, plagulas continenter, [a]c proximè tot eſſe inter ſe coniiciendas, vt nullus [i]n medio vacuus relinquatur locus. Notare opor[t]et, nos in praxi ſolere eiuſmodi plagularum de[c]uſſationem moliri in ſuperiori membri parte, ita [e]nim membrum quotidie reſoluimus ad ſaniem [d]etergendam, abſque eo, quod tam frequenter pla[g]ulas renouemus, & fractum membrum dimoueamus, & ſub his plagulis corium ſupponere poſſumus, per quod ſanies excurrat, vt monet Hipp. & Gal. 3. *de fract.* Hoc ſanè modo Hippoc. ſtabilit fra[c]turam in magno oſſe receſſuro, & primo ſcopo [s]atisfacit.

De plagularum numero.

Vt autem quam citiſsimè recedat os, & ſecun[d]us ſcopus expleatur, Hipp. id exequitur medica[m]entis, quæ tum valéter ſiccantia futura ſunt, tum [e]tiam concoquentia. Vnde Hipp. vtitur *cerato pi[c]ato*, quod pus mouet: eſt etiam vtilis *cinis lumbri[c]orum terræ melli admiſtus*, item *ammoniacum*, & *bdel[l]ium diſſolutum cum oleo liliaceo*. Aliud prædictis lon[g]è ad extrahendas ſquammas efficacius eſt, *oleum vetus*, & *cera citrina*, & *ſordities vaſorum apum ad ig[n]em liquata, deinde huic admiſta parte vna euphorbij*, & *[d]uab. tithymali*, & *trib. ariſtolochiæ*. Et hæc eſt curatio fracturæ,

Secundus ſcopus, qua ratione abſoluatur ab Hippocrate.

fracturæ,in qua os vel paruum,vel magnum receſ ſurum expectamus.

Chirurgia fractura cũ oſſe denudato extra non eminente.

Modo curanda vltima ſpecies fracturæ cum vulnere,in qua os nudatum in ſuo perioſtio eſt. Quod dupliciter contingit ex Hippocrate 3. *de fracturis.* Vno modo, cum os quod nudatum eſt, extra vulnus eminet;alio modo,cum os nudatum extra non eminet.

Curemus primo fracturam cum oſſe nudato, quod extra non eminet. In hac fractura facta decenti extenſione, inde directione, & oſſis coaptatione,ita vt eminentiæ in ſuas cauitates recondantur, quæ communia ſunt, quod priuatim requiritur cum hac fractura,illud eſt,quod cum os nudatum dum ab externo aere tangitur, ſtatim alteratur, & priſtinum temperamentum, & conſtitutio immutatur, labefactaturque, vt abſcedere, & deſquammari neceſſe ſit,ideo indicatio ſtatim exoritur prohibendi, ne os ab externo aere tangatur: non tangetur autem, ſi aliquod operimentum illi comparetur. Medicamentis autem operiri poſſe os nudatum, ne ab aere tangatur, & corrumpatur poſſet quiſpiam iure opinari; Verumtamen id fieri tuto non poſſe,teſtis eſt Galenus 3. *de fract.Com.* 43. vbi ait, *medicamenta vel morſum vlceri inferre, ſi abſtergentia ſint,vel vlcus ſordidum reddere,ſi oleoſa,& mitigantia:ideoque pro nudato oſſe operiẽdo medicamenta opportuna non ſunt.* Sed neque etiam lintea congrua ſunt,cum ex Galeno congruentius operimentum, videlicet cognatum habeamus: & ideo cum ſciamus naturale integumentum non ſolum oſſibus,ſed etiam muſculis,&internis omnibus corporibus eſſe cutem, ideo omni induſtria cute eſt os

Medicamenta non ſunt aptum operimẽtum vulneris.

Nec lintea.

Sed cutis.

ſubiectum

ıbiectum nudatum operiendum:propterea Gale-
|us 3.*de fract.* Comm.43.dicebat, *omnia,quæ ſub cute*
ınt,cute admodum tanquam cognato operculo gaudere:
l, quod probat multis exemplis, & nos quoque
uotidie in hœdis conſpicimus, qui ſua cute, &
elle tecti diutius durant,excoriati vero facile cor-
ımpuntur. Vnde operæ pretium eſt, vt cognata
ıte oſſa nudata contegantur, id quod fit,ſi labia
ıtis diſſita ad mutuum contactum,vel ſutura,vel
bulis,vel deligatura adducantur, idque à princi-
io faciendum eſt, poſtea glutinatoriis medica-
ıentis procedendum.

Quod ſi os fractum,nudatumque extra vulnus eminens ſit,perpendendũ primo eſt,num illud os, uod extra eminet, poſſit non difficulter in ſuum ɔcum naturalem reſtitui, an non poſſit: præterea ı carnes pungat, & grauem ſenſum doloris affe-ıt, an non. Si poteſt ſine difficultate,& noxa re-ire in ſuam ſedem, tunc facta extenſione decenti ɔaptanda ſunt; Et reliqua deinde facienda, quæ *aulo ante* de oſſe nudato dicta ſunt. Quod ſi in ıam ſedem extantia oſſa redire non poſſint, vel liquot eminentiæ, veluti aculei pungentes, ſen-ım doloris inferãt,tunc aliud requiritur, vt repo-antur, & in ſuum naturalem ſitum coaptentur. Ioc autem eſt, vt eminentiæ oſſis, aut lima abra-antur,aut forcipe pręcidantur,&ita retundantur: c enim tum coaptabuntur, tum extantiæ non mplius dolorem inferent. Et quamuis ſpatium ntercedat neceſſe eſt, qua os retuſum eſt, quod npleri ſanie poteſt, tamen quia maius periculum npendet ex eminentiis extra poſitis, & veluti culeis pungentibus infeſtantibus, propterea id, quod

Cura oſſis fracti extra prominentis.

quod modice vrget,paruipendimus: & valido v
genti reſiſtimus : vt interim omittamus , quo
perquam exigua ſpatia ſint,& deligatura exprim
re fluentes humores poſſumus,& ita partis fract
ſubſtantiam ſalubrem conſeruare. In quo ca
Hippocrates vtitur nonnullis ferramentis , qu
figura vectes imitantur , & vulgo *ſcarpelli* dicu
tur,quibus lapicidæ vti ſolent, vtpura parte alte
latiora,altera anguſtiora, quæ eſſe dedent tria, v
etiam plura , vt maximè congruentibus vti qui
piam poſsit. Deinde opus eſt , vt inter extender
dum vnum ex his iniiciamus , ita vt inferiore ſ
parte depreſſiori oſsis parti ſubiectum , ſuperio
eminentiori innixum molat:atque vt ſemel dican
non ſecus,ac ſi quis,vel lapidem,vel lignum valid
poliret. Sint autem hæc ferramenta valida qua
maxime poſſunt , ne inflectantur : quod magnu
præſidium eſſe,ſi & ferramenta idonea ſint,& m
litio,vt debet,efficiatur,Hippocrates prodidit 3.
fract. text.39.

Ferramenta in oſſe fracto prominẽte idonea.

De fractura oſſis male conformata.

CAPVT CXII.

SI fractura oſsis curetur cum iis animaduerſio
nibus , & cautionibus , quæ *ſupra* propoſit
ſunt, ſperare oportet, rectam , & exactam ſecutu
ram curationem. Verumtamen interdum eue
nit , vt non proſperè ſuccedat curatio , & ita fra
ctura malè coaptata ſequatur : quæ interdum v
Medici incuria fit , vel etiam fracturæ culp
Ideo de omni fractura male coaptata nunc dicen
dum eſt.

Fracti

Fracturam malè conformari ſeu coaptari tribus modis, ex praxi deprehendo. *Primus* modus eſt, in quo os non in directum cum alio oſſe agglutinatum eſt, ſed vltro citroque: quod euenit, quia diſtortum agglutinatum os eſt, & muſculus integer ex vna parte ſeruatus non fuit. *Secundus* modus eſt, in quo congrua extenſio facta non eſt, propter quã cauſam agglutinatum eſt os cum altero oſſe non in fractura, ſed in alieno loco, videlicet ad latus, vel paulo ſuperius. Fieri etiam poteſt, vt vtrumque vitium adſit, & fiat tertia quædam ſpecies, ex vtraque potius compoſita, quam diuerſa. Vel tertio fractura male coaptata manſit, quia oſſis fruſtulum à reliquo oſſe reſolutum & ſeparatum in fractione fuit, quod vel extra fracturam detruſum ad latus oſſis exterius conſiſtit: vel in ipſa fractura continetur, idque duobus in locis: vel enim impulſum eſt violenter in locum medullæ ſcilicet in mediam cauitatem: vel inter ambo oſſa fracta conſiſtit, & contactum vtriuſque oſſis fracti prohibet, & ita oſſa fracta à ſe inuicem ſeiuncta perſiſtunt. In prima fractura membrum diſtorquetur. In ſecunda breuius redditur. In tertia vel non glutinata fractura remanet, ita vt vacillet & libretur membrum, vel perpetuo dolore afficitur. Ego omnes vidi, ſed duas priores etiam curaui, tertiam ſemel tantum vidi.

Mala cõformatio triplex.

1. 2. 3.

Si igitur fractura male coaptata ſit, quia os oſſi in directum non ſit agglutinatum, vt aliquoties fieri, maxime in tibia, vidi, in qua ſi tibia extrorſum ſit callo agglutinata, & non in directum ſuperiori tibiæ parti, tunc pes extrorſum ſpectat, & valgi incedunt: Quod ſi contrariæ tibiæ inferior

Effectus primi modi.

pars introrſum ſit agglutinata,vari reſultant,& pedibus introrſum intortis incedunt. Quod ſi in directum poſitum ſit os, ſed propter diminutam & imperfectam extenſionem factam non fuerit in loco fracturæ agglutinatum, ſed ſuperius alteri oſſi ad eius latus, in eo caſu,vt dixi,breuius factum eſt membrum, & quadamtenus diſtortum. Vterque caſus communem habet intentionem, vt ſcilicet rurſus membrum rumpatur, quo facto fiat extenſio parcior, & minor quidem in primo, maior in ſecundo. Deinde in primo caſu in directum os cóformetur, in ſecundo in loco fracto coaptetur. Rurſus rumpitur os,ſi malleo ſupra os, cui pannus multiplex,aut lana, aut ſpongia ſuperponatur,percutiatur: quæ ratio mihi non ſatisfacit, propterea quod os ſub ictu mallei frequenter rumpitur in alio loco, atque ita fit noua fractura.

Secundi.

Curatio primi & ſecundi modi.

Rumpi etiam poteſt ſi ligno tranſuersè poſito prematur hinc inde pars rumpenda, donec rurſus rumpatur: quod tamen dubium adhuc eſt, vt in loco fracturæ rumpatur, præterquam quod ſi hoc modo rumpatur, ex nimia compreſſione ruptum ſeu os comprimere, & atterere muſculos poteſt. Propterea ego rupi os tibiæ per validam eiuſdem extenſionem, ſenſim tamen factam cum machina & inſtrumento validè extendente, vti eſt ſcamnum Hippocratis,& rurſus bene coaptaui,& proſpere ſucceſſit curatio: Nam quando membrum extenditur, non poteſt alibi rumpi, niſi in fractura agglutinata. Sed quia hunc curandi modum, qui fit cum renouata ſeu iterata oſſis fractura,pauci admittunt, & non niſi in fractura recenter agglutinata tentari debet, in antiqua minime, tum

vero

vero & in homine valido, & iuuene, & tempore veris, aliter non eſt tentanda: Ego volo vobis cómunicare, quid egerim in adoleſcentulo, cui tibia extrorſum fuerat male coaptata, & valgus incedebat, de quo parens petiit conſilium hic Patauij ab Excellentiſſimis Domino Bellacatto, & Capinaccio, cui ego quoque interfui. Et cum à nobis concluderetur, non poſſe aliter curari puerum, niſi rurſus rumpatur os, & renouetur fractura, intelligeremuſque hanc operationem non eſſe omnis prorſus periculi expertem, parens pueri id non permiſit, quod vnicus erat non ſolum patris, ſed totius familiæ hæres, dicens ſe malle puerum habere viuum & valgum, quam nullo modo habere: Ego, vti dicebam, cæpi quibuſdam inſtrumentis, & laminis ferreis ſenſim ac ſenſim tibiæ partem diſtortam intro impellere ac trudere, donec nó amplius valge deambularet, & ita poſtea vidi adultum, & tam bene incedentem, vt vix aliqua læſio appareret. Quod in puero quidem contingere potuit, in adulto & præduro corpore nequaquam potuiſſet. Atque hæc eſt fracturæ male conformatæ curatio, in qua diſtortum membrum relictum eſt, & agglutinatum. *Hiſtoria.*

Quod ſi in membro fracto non proba ſit facta extenſio, ſed debilis, ita vt partes fracti oſſis non ſint mutuo coaptatæ, in quo caſu breuius redditum ſit membrum, & ita ſit glutinatum, eadem curatio adhibetur, ſcilicet per extenſionem validã cum machinamentis factam, rurſus rumpitur fractura, & coaptatur. Sed ſciendum, hanc curam cum difficultate proſpere ſuccedere, propterea quod ad fracturam oſſa iam occallúere, neque am- *Curatio ſecundi modi difficilis.*

plius glutinari poſſunt labia ita callo obducta. Nam ſi in ore labium labio glutinari non poteſt, niſi prius ſcarificetur, & vulnus cruentum reddatur, quantumcumque labia mollia corpora ſint, quanto minus id oſſibus eueniet, quæ duriſſima ſunt cicatrice obducta, nec vlla ratione ſcarificari poſſunt?

Tertius modus fere incurabilis.

Quod ſi de tertia fractura male coaptata loquamur, quæ oſſis fruſtulum ſeparatum habet, quod vel hæret extra ad latus oſſis fracti, vel intus, & hoc vel inter oſſa continetur, vel ad medullæ cauitatem intruſum eſt, incurabilis fere proponitur caſus. Neque in primo alia curatio conuenit, quam oſſis extractio per ſectionem vſque ad os factam. In ſecundo vero vidi ego non glutinatum remanſiſſe os, & membrum proprio fulcimento deſtitutum & librans factum. In tertio vero vos ipſi conſideretis, quid portio oſſis poſſit intra medullam mali facere.

De Luxatis.

CAPVT CXIII.

DE diſlocatis (vt vulgari vtar dictione) id tantum dixerim, quod fuſe in Pentateucho de ipſis agatur: & adiici poſſit, quod ſi eo humoribus confluxis, & impactis, in proprium locum luxata induci & condi nequeant, eo ferramenta candentia adigantur, ſic vt cutis mediocriter pluribus in locis aduratur, diuque per pus mouentia vlcera aperta teneantur. Et proſpere ſuccedente curatione, renouanda iterum atque iterum vlcera ſunt, vel eodem loco, vel vicino.

De

De Gummatibus.

CAPVT CXIV.

VLtimo Chirurgiæ proponendæ ſunt, quæ ad gummata, & oſſis cariem pertinent, initio ſumpto à gummatibus, tanquam quæ vt plurimum in cariem migrent.

Gummata oſſium fiunt à materia lenta & craſſiſſima, cuiuſmodi pituitoſa eſt, & melancholica, vt plurimum autem pituitoſa, quæ ſæpe tabe Gallica eſt infecta. Hæc interdum ſolent eſſe doloroſa, vt puta à praua materia & acri in perioſtiis conſiſtente; interdum fere indolentia. Rurſus alia ſunt exigua, alia maiora; item alia recentiora, alia vetuſtiora: Præterea alia ſunt cum ſubiecto oſſe corrupto, alia minime. De omnibus agendum. *Gummatum cauſa.* *Differentia.*

Si gumma offeratur exiguum, recens, indolens, neque os ſubiectum carioſum habens, id curatur non difficulter medicamentis mollientibus & digerentibus: Vnde vſus ſum feliciter *emplaſtro oxoelæo*, tum *citrino meo*; quæ tametſi à proprietate humorem pituitoſum ad ſe trahant, valentius & citius curant; Vnde *diachylon ſimplex cum puluere iridis* aliquando ſanauit. Item *emplaſtrum ex radice cucumeris aſinini*, *& brioniæ*, *& althea cum oleo liliorum*, & *oxymelite*, ſimiliter profecit. Sed ſi gumma his non cedat, quod ſit maius & vetuſtius, lutha thermarum opportuna ſunt, & *æſypus*, tum vero etiam *lotura lanarum* per duos aut tres dies per ſpongiam appoſita: deinde ſpongia ex aqua calcis viuæ expreſſa, & deſuper alligata, & per vnum *Curatio gummatis exigui.* *Veterit.*

atque alterum diem vſurpata, profuit. Quod ſi gummata Gallica ſint, non eſt abs re omnia medicamenta effici cum *ligno, ſalſa, & cortice*, & horum omnium ſapere naturam, ſiue decoquantur in aqua, ſiue per pulueres vſurpentur. Imo vniuerſale præceptum quoque erit, *decoctum alexipharmacum* per os exhibere. Sed ſi gummata his adhuc non cedant, ſuffumigium ex *lapide pyrite* aut *molari extinctis in decocto radicis althea, cucumeris aſinini, brioniæ, ſalſæ parillæ, & corticis ligni cum ſexta parte aceti profuit.* Quod ſi non cedant, quod ſubiectum os corruptum carioſumque habeant, quod dignoſcemus, quia ſub aliis medicamentis non diſſipatur gumma, præterea dolet perpetuo, & potiſſimum mollities ipſius cutis adeſt ſupra gumma; in eo caſu aperiendum gumma, eſt ſcalpello, & os carioſum primo auferendum, & ita curandum. Vnde hoc loco alia operatio Chirurgica inſurgit, quæ os carioſum curat, & non ſolum in gummatibus Gallicis vſu venit, ſed etiam ſi ex aliis cauſis oſſa perrodantur & carioſa fiant. Nam ego aliquando vidi puerum, cui ex ſubiectis partibus, vt puta ex dura cerebri membrana; humor quidam acris & prauus per os exibat, & ipſum perforabat multis hinc inde foraminibus, tum maioribus, tum minoribus, ſubiecta tamen membrana illæſa permanſit, qui ſane humor omnino erat aduerſarius naturæ oſſis capitis, nequaquam ipſius membranæ ſubiectæ. Sed nos dicamus, quæ Chirurgia oſſis cariei conueniat, ſiue ex ſe, ſiue à gummate ſit caries oborta.

Gallici. Quod os corruptũ habet.

Alia operatio Chirurgica.

De Oſſis carie.

CAPVT CXV.

OSſis caries, vbi in propatulo eſt, omnino Chirurgia curatur, quæ fit auferendo cariem vſq; ad ſolum conſiſtit: hoc fit primum ſcalpris, ſi locus ſeu ſpatium adeſt, deradendo os vſque quo ad ſanum ventum ſit, hoc eſt, ad albũ & ſolidum, propterea quod *albo finiri ex nigritie vitium, ſoliditate vero quadam ex carie, manifeſtum eſt*, dicebat Celſus. Quod ſi tertium adhuc appareat ſignum, ſcilicet ſanguinis eruptio, erit certe & hoc ſignum liquido cõmonſtrans ad os integrum cum ſcalpro ventum eſſe. Propterea plurimi præparati ſint ſcalpri, quibus paſſim vtamur. *Chirurgia oſſis carioſi.* *Signa ſufficientis deraſionis.*

Sed interdum ſcalpri operatio nimis tarda eſt, propterea quod quando os eſt carioſum factũ, valde exſiccatum eſt, & durum redditum; vnde ſcalpri minus idonei ſunt. In quo caſu auctores vtuntur ſcalpro & malleo: quæ tamen difficultate non-vacant, quæ prouenit ex ictu; & potiſſima accidit in capite, in quo propter ictum muti interdum facti ſunt patientes, propterea quod ictum perſentiunt omnes internæ partes ad cerebrum attinẽtes. Nam *qua ratione baculi parte percuſſa totus baculus tremit, & ictum ſuſcipit, eadem quoque tremere contingit & cerebrum ipſum, & partes ad cerebrum attinentes & coniunctas.* Vnde propter eiuſmodi tremorem interdum nerui molliſſimi rupti ſunt, interdum exigua vaſa, vel cum periculo mortis ægrotantis, vel cum mutilatione ſenſus & motus alicuius partis. Propterea alij Chirurgi excogitarunt malleum *Curationis per ſcalprum & malleum incommoda.* *Quomodo Author hus medeatur.*

 plum

plumbeum: ſed ego fui imaginatus quædam remedia ictum reſoluentia potiora; etenim inueſtiui caput ſeu verticem ſcalprorum panno, & malleum ſimiliter obuolui panno, ita enim ictus non offendit. Sed ſiue ſcalpris & malleo res agatur, omnino ita deradendum os eſt, vt caries tota auferatur: ſigna iam propoſita ſunt, albedo, ſoliditas, & ſanguis.

Alia cura per olea. Sunt aliqui, qui vtuntur ad cariem auferendam *oleo de ſulphure*, aut *de vitriolo*, præſertim cum ductus & via, qua ad os itur, anguſtiſſima ſit & profunda, inſtillant enim per fiſtulam olea. Quæ ratio tuta non eſt, primo, quia olea non ſufficiunt ad cariem omnem tollendam: deinde quia ſparguntur, & comburunt partes circumiacẽtes ſanas, cum dolore & inflammatione; & ideo olea hæc cauſtica vitanda, præcipue cum habeamus ſcalpros ad omnem oſſis cariem profundiſſimã & anguſtiſſimam opportunos. *Per ferramẽta candentia.* Sunt etiam opportuna ferramenta cãdentia ad oſſis cariem abſumendam, tum nuda, tum per cannulam immiſſa: quæ præcipue vſurpamus, cum in oſſe putrilago apparet ad ipſam abſumendam; ſed ſcalpri cæteris meliores ſunt, propterea plures omnium generum ſunt excogitati.

Cura in carie profunda. Cum os vitiatum in propatulo eſt, ſcalpri ſufficiunt, & probe opus abſoluunt: ſed interdum oſſis caries profundior eſt, & anguſta via ad ipſam itur, neque ſcalpri communes ac propoſiti ſufficientes ſunt os carioſum abradere; idcirco vtimur aliis ſcalpris, qui deraſorij ſunt & anguſti.

Finis partis primæ.

HIE

HIERONYMI FABRICII AB AQVAPENDENTE,

MEDICI, ANATOMICI ET Chirurgi, necnon in celeberrimo Gymnaſio Patauino Profeſſoris ſupraordinarij,

OPERVM CHIRVRGICORVM PARS POSTERIOR,

Continens

Libros quinque Chirurgiæ, etiam ante hæc per D. IOANNEM HARTMANNVM Beyerum Reip. Mœno-Francofurtenſis Medicum Ordinarium in Germania ſub nomine Pentateuchi diuulgatos: nunc vero ab ipſomet authore denuo in lucem emiſſos; duplicique indice locupletatos.

CHEIRVRGIÆ VNIVERSALIS

HIERONYMI FABRICII AB Aquapendente,

PARS SECVNDA.

LIBER PRIMVS.

De Tumoribus præter naturam.

CAPVT I.

De Nomine & Definitione Tumoris.

TVMOR, ὄγκος, nomen ſi ſpectes, idem ſonat atque corporis eminentia. Hæc autem vel *ſecundum naturam* eſt, vt in capite, ventre, iuncturis, &c. vel *ſupra naturæ modum*, vt in mammis lacte turgentibus, in entre prægnantis; &c. vel *præter naturam*, vt in mni tumore nó naturali actiones lędente: de quo olo præſenti nos opere tractabimus. Galenus ὄγκον παρὰ φύσιν, id eſt, præter naturam, hunc nominat: Nomen.

Hippo

Hippocrates *οἴδημα aph.*34.*ſect.*4. & *aph.*37.*ſect.*(licet Galeno oedema ſpecies quædam ſit tumori: vt ſuo plenius loco indicabitur. Aſiatici *συστροφὰ* tanquam condenſatum & conglobatum, vocan Arabes apoſtema nuncupant:quæ tamen vox apu Græcos, ſignificatione multò contractiore, ſolu abſceſſum, id eſt, collectæ materiæ in pus, aut i alienam ſubſtantiam conuerſionem, denotat.

Sub quo morborũ genere Tumor contineatur.

Quoad definitionem; Galenus tumores inte dum reponit inter morbos partium ſimilarium,n mirum inter intemperies cum materia: interdu inter morbos inſtrumentorum: nonnumquam a ſolutionem continui eoſdem refert. Dicitur quic tumor intemperies cum materiæ fluxione,*cap.*5.(13. *lib. de dif. morb. cap.*6.*lib.de cauſ. morb. cap.*3. (9.*l.de inæq. intemp.* Et ratio eſt: quia tumor corr pit partes ſimilares, carnem,membranas,ligame ta, &c. humor enim in partem influens, primu venas replet maiores,inde minores,& poſtea etia minimas: deinde extra vaſa delatus, intercaped nes muſculorum, neruos, ligamenta, membrana ipſam denique carnem peruadit, vt omnia omni parte humore circumfuſa in tumorem attollantu Aliis vero locis tumores inter morbos organic recenſentur: veluti *cap.* 2. *lib.*1. *de cauſ. ſympt.* l quidem hac etiam in parte non idem vbique ſe tire videtur Galenus: modo enim figuram ait t more vitiari, cum cauitates & meatus natural obſtruantur, *cap.*7.*lib.de dif. morb.* & *cap.*7.*l.de ca morb.* modo magnitudinem augeri præter natura aſſerit, nimirum *cap.*9. *de dif. morb.* & *cap.*1. *l.* 1 *meth.med.* Denique ſolutio continui à Galeno a iungitur tumori,*cap.*3.*lib.de inæq intemp.* Auicenn

ſecun

unda primi, doctr. 1. *cap.* 5. in tumore ſtatuit om-
s generis morbos reperiri : ſcilicet intemperiem
m materia, morbum in figura, in ſitu, in magni-
dine, & ſolutionem continui.

Fallopius igitur retinet definitionem Galeni, *c.* *Tumoris definitio Galenica.*
l. 13. *meth. med.* quod tumor præter naturam ſit
rbus, in quo partes à naturali habitu in quantitate re-
ſſerunt. Quod idem eſt, ac ſi diceres, *tumorem eſſe*
rbum in magnitudine aucta. Hanc definitionem
o quoque multos annos probaui : quia in omni
more ſemper adeſt magnitudo aucta, non ſemper
tem intemperies, & alij morbi : nam in hernia
teſtinali aut omenti, & in ipſis quoque luxatio-
bus, adeſt quidem magnitudo aucta, non tamen
temperies: in œdemate magnitudo aucta eſt, non
men adeſt permutata figura, aut continui ſolu-
o : in phlegmone eſt magnitudo aucta, non ta-
en morbus in ſitu.

Verumtamen diligentius propoſitam definitio- *Propoſita Galeni definitio in examē vocatur.*
em conſiderans, eam definito anguſtiorem, &
oinde legibus logicis non omnino conſentaneā
ſe, video. Nam in eryſipelate exquiſito, non eſt
cta magnitudo ſenſui euidens : vnde Galenus *c.*
l. 2. *ad Glauc.* ait, eryſipelas exquiſitum ſolius
tis affectum eſſe. Præterea, ſi morbus, quoad
orbus eſt, actiones lædit; etiam morbus in ma-
nitudine aucta, lædet actiones per magnitudinem
ctam : at in eryſipelate læditur actio ab intem-
erie calida, non ab aucta magnitudine, quæ ſenſi-
ilis non eſt : & in hernia inteſtinali, aut omenti,
editur actio, ſed non à magnitudine aucta, verum
morbo in ſitu.

Quamobrem tumorem ſic ego definiendum
puta

Definitio tumoris ſecũdum auctorẽ: quæ per partes explicatur.

putauerim: *Tumor præter naturam eſt morbus vt p rimum compoſitus, ab eo denominandus, à quo actio ditur. Morbus* dicitur; vt excludantur tuberc exigua, qualia in pubeſcentium facie oboriunt quæ, quod actionem non lædant, tantum ſymp mata, *cap.* 12. *lib. de diff. morb.* Dicitur *morbus co poſitus*: quia tumor, qui fit ab humoribus influe tibus, iunctam habet dyſcraſiam, quatenus illi h mores ſunt calidi, frigidi, humidi, ſicci: itemque mor, qui ab omenti, aut inteſtinorũ prolapſu ca ſatur, auctæ magnitudini coniunctum habet m bum in ſitu. Et his, meo iudicio, adductus ratio bus Galenus, modo huic, modo illi morborum g neri tumorem ſubiicit. Additur vero in definiti ne, *vt plurimum compoſitus*: quia tumores quid ſimplicis morbi tenent ideam, nec præter mag tudinem auctam, alium morbum habent adiunc veluti ſi quis obeſus tantam corporis vniuerſi m lem acquirat, vt loco moueri non poſſit: aut, ſi li gua eo vſque augeatur, vt ore contineri neque aut, ſi glandula in collo valde intumeſcens actior lædat. In his tumoribus actio læditur à ſola au magnitudine, non autem ab alio morbo: ideoq huius generis tumores non ſunt morbi compoſi Tandem in definitione monuimus, tumorem e *denominandum ab eo, à quo actio læditur.* Sic, quia er ſipelas lædit actionẽ, quatenus eſt intemperies; id hic tumor dicetur morbus in intemperie. In ling vero & glandula ſupra modum auctis: in vaſto obeſo corporis habitu; actio leditur à magnitudi aucta: ideoque hi tumores nominabuntur morbi aucta magnitudine. Hernia, in ſitu morbus ſtatu tur; quoniam in ea læditur actio à morbo in ſit

De cauſis tumorum internis & externis.

CAPVT II.

DVo ſunt, quæ partem in tumorem eleuant; ſiue dicantur cauſa coniunctiua, ſiue proxi-ma, ſeu immediata: nimirum *Humor*, & *Pars ali-qua corporis*. *Pars Corporũ tumorẽ excitans.*

Si pars corporis deſcendens, tumorem excitet: cauſa eſt, tum Inclinatio partis, tum Apertio alicu-ius meatus. Apertionis cauſa eſt Ruptio, vel Dila-tatio. *Ruptio* habet cauſas externas, nimirum con-tuſionem, inciſionem, ſaltum, pondus, motum con-tatiſſimũ. *Dilatatio* autem *meatus*, vel fit à cauſis externis, modo dictis; vel ab internis, nimirum humoribus, potiſſimum pituitoſis generatis ob in-temperiem frigidam & humidam alicuius partis principalis, capitis, iecoris, ventriculi, aut ob er-rorem externum: & hi humores laxando meatum dilatant.

Si humor immediate excitet tumorem, huius cauſa eſt, vel *Congeſtio*, quando humor in ipſa parte generatur & congeritur; vel *Fluxio*, cum humor aliunde ad partẽ affectam confluit, *c.7.l.2.ad Glauc.* *Congeſtio* fit propter membri debilitatem in conco-ctione & expulſione; quam ſequitur intemperies: quin etiã debilitas ex intemperie aliqua ortũ trahit. *Potiſſima autẽ cauſa tumorum præter naturã eſt fluxio, nimirũ motus materiæ de vno loco in alium.* Cõſiderari ergo hic debet, pars Mittens, & Recipiens: materia enim non per ſe mouetur, ſed ab alio, ſcilic. à parte mittente per ὦσιν, & à recipiente, per ἕλξιν. Pulſus ille fit non motu arbitrario, ſed naturali, à robuſta *Humor, cauſa tumoris.* *ἀθροισμός.* *ῥευματισμός.*

facul

facultate expultrice, irritata, aut qualitate, aut quã titate, id eſt, plethora, aut cacochymia, quorun cauſa proxima interdum eſt alicuius viſceris dyſ craſia, nimirum ventriculi, lienis, iecoris, capitis &c. ſemper vero concurrunt ſex res non naturale ad plethoram & cacochymiam generandũ. Pars er go mittens, primum robuſta ſit neceſſe eſt, alia non expelleret: deinde irritata. Attractio fit à par te affecta, ſeu recipiente, dum vel incaluit, vel do let, *c.11.l.de diff.morb. c.3.l.13.meth.* Caloris cauſ vel eſt externa, vt res non naturales: vel intern vt humores calidi, qui ſunt in genere cacochymia quam excitat viſceris alicuius dyſcraſia, aut cauſ externa. Doloris cauſa eſt intemperies, aut ſoluti continui: intemperies fit, vel à cauſa externa, ve ab interna, &c.

De differentiis, ſeu ſpeciebus Tumorum.

CAPVT III.

VEræ tumorum differentiæ à duobus petunti fontibus: nimirum *ab humoribus influentibu & à partibus decumbentibus*: ab his enim duobu quoque indicationes præcipuæ ſumuntur, tumo res curandi.

Differentia ab humorib ſynceris, ſeu impermiſtis.

Primum autem dicendum de differentiis, qu ſumuntur ab humoribus. Humores ſunt quinqu *ſanguis, bilis, pituita, humor melancholicus, mater flatuoſa*: vnde fiunt *Phlegmone, Eryſipelas, Oedem Scirrhus, Tumor flatuoſus.* His etiam ſeroſi humor addi poſſunt, qui diuerſam tumorum faciunt ſp ciem: vnde male hos Tagaultius ſub pituitoſ comprehendit, hi enim duo humores omnino ſu

diuer

diuerſi, *cap.2. l.de atra bile,cap.6. l.13. meth.cap.10. l.de pleth.* & differentes quoque tumores excitant; *cap.2.l.3.de cauſ.ſymp.cap.16.l.de tumor.præt.nat.*ſed videamus porro, quot tumorum ſpecies à ſingulis fiant humoribus.

Sanguis bonus, plus iuſto influens in aliquam partem,efficit Phlegmonem,ſeu inflammationem, quæ eſt *tumor, factus à ſanguine bono, & mediocrem craſſitudinem obtinente,c.1.l.2.ad Glauc.*Hæc diuerſa pro partibus affectis ſortitur nomina: eſt enim *Phrenitis*, membranarum cerebri inflãmatio:Ophthalmia,tunicæ annatæ oculi: *Columnella*,ſeu vua, gargareonis:Tonſillæ, glandularum,quæ in fauciũ initio mutuo opponuntur: *Pariſthmia*, corporum faucium: *Angina*,laryngis: *Pleuritis*,pleuræ:*Peripneumonia*,pulmonum:*Bubo*,glandularum;& huius bubonis duæ ſunt ſpecies:ſi enim inflammata glãdula cito adaugeatur,& ad ſuppurationem veniat, φῦμα dicitur; ſi vna cum ſanguine modica bilis miſceatur,& glandula inflammetur, φύγεθλον dicitur.Porro in his differentiis, quæ à ſanguine bono ortum trahunt,conſideranda ſanguinis tenuitas & craſſities, *cap.17. lib.14. meth.* Inflammatio enim, quæ fit à ſanguine bono craſſo, corripit cutem & carnem, & eſt cum pulſatione:facta vero à ſanguine bono ſubtili corripit tãtum cutem, nec eſt cum pulſatione,ſed veluti ſpina pungit;ſecundum Auicennam,*tertia quarti, tract.1.cap.1.* *A ſanguine malo nullæ fiũt tumoris ſpecies:*quia ſanguis,ſi à natura ſua declinans,ſupra modũ aſſetur,& calefiat,pars eius tenuior in flauam bilem,craſſior in atram faceſſit *c.9.l.2.de dif.feb.c.12.l.2.de criſ.*Non enim carbo eſt inflammatio: ex atra enim bile oritur. Abſceſſus

Sanguinei tumores.

etiam, gangræna & ſphacelus, non ſunt inflammationes, ſed has conſequuntur (non loquor de gangræna, quæ per ſe fit) ideoq; accidentia phlegmones dici poſſunt.

Bilioſi tumores. Bilis naturalis exſuperans, id eſt, quæ nec mordax eſt, nec admodum craſſa, ſed mitior, ſi influat in aliquam partem, creat Eryſipelas, quæ eſt affectio in ſumma cute, *c. 1. l. 2. ad Glauc.* Quod ſi bilis ſit non naturalis, nimirum craſſa & mordax; tunc excitatur tumoris ſpecies, quæ habet vlcus adiunctum, & exedit ipſam cutim, vnde *Herpes exedens* dicitur, ab Auicenna *Formica corroſiua*, à Celſo, *Ignis ſacer*. Si bilis hæc non naturalis ſit quidem craſſa, ſed non ita mordax & acris: excitat puſtulas quaſdam in cute frequentes & exiguas, milio ſimiles, & *Herpes miliaris* dicitur, ab Auicenna *Formica miliaris*, a Celſo ſimiliter *Ignis ſacer*.

Pituitoſi tumores. Pituita varios creat tumores, prout ipſa eſt varia, *cap. 2. l. de atra bile.* Naturalis enim pituita inſipida, & conſtitutione tenuis, ſi vniuerſum corpus occupet, excitat tumoris ſpeciem, quæ Anaſarca dicitur: ſi vero in vna particula talis humor inſederit, facit Oedema, *cap. 6. l. de cauſ. morb.* Si pituita ſit non naturalis, & quidem craſſa, glutinoſa, ſuper exſiccata, fit Scirrhi genus, de quo *cap. 4. l. 2. ad Glau.* Fit etiam ab hac pituita. Vitiligo alba, quæ eſt cutis defœdatio, cum ſquamis quibuſdã *cap. 2. l. 3. de ſymp. cauſ.* Si pituita ſit ſalſa & nitroſa, oriũtur Achores, qui ſunt tumores in capite cum paruis vlceribus, *cap. 15. l. de cum. præt. nat. cap. 6. l. de med. facile parabilibus.*

Melancholici tumores. Humor melancholicus naturalis, id eſt, ſanguis craſſus, frigidus & ſiccus, influens in partem efficit Scir

Scirrhi genus alterum, *cap.4.l.2. ad Glau.* Diuerſa autem ſortitur nomina, pro diuerſis partibus affectis : ſi enim influat in glandulas fit *Struma*, vulgo *Scrophula* : ſi in ſcrotum, *Ramex* (ῥαμοκήλη, *cap.17. l.14.meth.* ſi in crura influat, venaſque dilatet, fiunt *Varices*, *cap.10 l.2.ad Glauc.cap.4.l.de atra bil.* Tumores etiam illi, qui *Effuſa*, ſeu *Nigrores* appellantur, fiunt à tali humore, & ſunt propinqui ſcirrhis, & ſenibus maxime contingunt, colliſis venis, *c.10. l.de tumor.præt.nat.* Si humor melancholicus naturalis ad cutem mittatur, excitatur cutis vitiũ, quod *Vitiligo nigra* dicitur. Melancholicus humor non naturalis, generatur duobus modis : vel ſi humor melancholicus ſupra modum aſſetur, vel ſi bilis ſupra modum aſſetur, & ferueat, *cap.4.l.de atra bile*, & hic humor, nigra, ſeu atra bilis appellatur : hæc, ſi influat in vniuerſum corpus, fit tumoris ſpecies, quæ *Elephantiaſis* dicitur, eo quod carnem contrahant calloſam & nigram, qualẽ elephantes habent, vulgus cum Auicenna *Lepram* nominat. Si humor hic vnam partem occupet, fit *Cancer*, item *Phagedæna*, quæ tamen non eſt ſimplex tumor, ſed cum vlcere, & differt ab herpete exedente, quod hic vrat cutim, Phagedæna autem & cutim, & carnem ſubiectam, *c.13.l.de tum.præt.nat.* fiunt etiam ab hoc humore cutis affectiones, Scabies, Lepra, Pſora, *l.11. ſimpl.* Si atra bilis per ſuperaſſationem acquirat feruorem intenſiſſimum, fit Carbo ſeu Carbunculus, ἄνθραξ, *c.4. l.de atra bile c.10.l.14.meth.* *Melancholicus humor non naturalis unde fiat.*

Aquoſus ſeu ſeroſus humor, eſt potionis excrementum, *c.16.l.5.de vſu part.* Hic ſi in toto redundet corpore, præcipuè vero in abdomine, excitatur ſpecies hydropis, quæ *Aſcites* dicitur, *cap.2.l.3.* *Aquoſi tumores.*

de ſymp. cauſ. Si in ſcrotum deſcendat, fit *Hernia aquoſa,* ὑδροκήλη. Si per vmbilicum exeat, turgiduſque reddatur vmbilicus, fit ὑδρόμφαλος. Si influat in palpebram, puſtula quædam oritur, quam ὑδατίδα, id eſt, *aquulam* appellat Galenus, *c.15. εἰσαγ. & c.2.l.5. de loc.aff.* Veſiculæ præterea illæ, quæ ex motu, aut cõtactu feruentis aquæ, aut è ferro ignito in cute excitantur, etiam ſunt tumores aquoſi. Omnes denique tumores, in iis animalis partibus, in quas perducta eſt hæc humiditas, huc pertinent, quos Papularum nomine Galenus complectitur, *cap.2. l.3. de ſymp. cauſ.*

Flatuoſi tumores. Humor flatuoſus, efficit tumores, qui ἐμφυσήματα, id eſt, flatuoſi tumores dicuntur, variantque pro affectis partibus. Si enim plurimus flatus in toto corpore redundet, maximeque in hypochondriis colligatur, fit tumor, qui *Tympanites* dicitur. Si deſcendat, fit *Priapiſmus & Satyriaſis.* Si per vmbilicũ exeat, fit πνευματόμφαλος. In aliis partibus hi tumores flutuoſi communiter ἐμφυσήματα dicuntur.

Tumores è partiũ decubitu. Partes decubitu ſuo tumores efficientes, duæ ſunt, Inteſtina & Omentum. Si inteſtinum deſcendat in ſcrotum, fit ἐντεροκήλη, Hernia inteſtinalis: Si omentum, fit ἐπιπλοκήλη, Hernia omenti. Si inteſtinum aut omentum per vmbilicum exeat, vocatur ἐντερόμφαλος, & ἐπιπλόμφαλος.

Tumores non exquiſiti, à miſta materia. Verum tumores non tantũ fiunt ab humoribus puris, de quibus hactenus, ſed vt plurimũ à miſtis: cum enim humores ſint in venis, ſi vnus influit, facilè etiam alter influit, vel ratione tenuitatis, vel continuitatis, vel vi vacui, vel alia ratione. Has differentias recenſet Galenus, *c.9.l. de tumor. præt. nat. cap.2. l.14. meth. c.1. l.2. ad Glauc. c.12. l.2. de criſ.* Si

ergo

ergo humores miſti influant in partem, vel pares ſunt in miſtione, vel impares. Si impares, tunc ſi ſanguini, verbi gratia, bilis miſceatur, fit Inflãmatio ἐρυσιπελατώδης: ſi pituita, οἰδηματώδης, ſi humor melancholicus, σκιῤῥώδης. Si bili exſuperanti miſceatur ſanguis, fit Ἐρυσίπελας φλεγμονώδης: ſi pituita, οἰδηματώδης: ſi humor melancholicus, σκιῤῥώδης. Si pituitæ exſuperanti miſceatur ſanguis, fit οἴδημα φλεγμονῶδες, &c. Si humori melancholico exſuperanti miſceatur ſanguis, fit σκίῤῥος φλεγμονώδης, &c. Si humores in miſtione ſint pares, fiunt tumores mediam naturam tenentes, *c.2.l.14.meth.c.1.l.2.ad Glau.* Si cum his quatuor humoribus miſceantur humores ſeroſi, aut flatuoſi, propriæ fiunt tumorũ differentiæ, quibus tamen ab antiquis nulla ſunt impoſita nomina. Quod ſi partes corpolis decumbentes commiſceantur, ſeu cõnectantur, & in ſcrotum decumbant, fit ἐντεροεπιπλοκήλη: ſi aqua & inteſtina in ſcrotum deſcendant, fit ὑδροεντεροκήλη: ſi aqua & inteſtina per vmbilicum exeant, fit ὑδρεντερόμφαλος.

Sunt quidam tumores, quorũ materia à propoſitis diuerſa videtur. *Meliceris* enim continet melleam fere materiã: *Steatoma*, ſeuum: *Atheroma*, quaſi pulticulam: Abſceſſus nonnulli, pilos, carbones, amurcam, lapides, teſtes. Attamen hæc omnia ad aliquam humoris ſpeciem referenda ſunt, calida & ſicca, ad bilem, &c. Sic enim Auicẽnas atheromata, ſteatomata, meliceridas, aſſerit fieri è miſtis phlegmate & humore melancholico. Sic puſtulæ, quæ *Sudamina* dicuntur, & cutim exulcerant, è miſtis proueniunt humoribus, *aph.21.ſect.3.* nimirũ à ſudoribus, & bilioſis humoribus. *Perniones* fiunt à

Tumores qui materiam à prædictis diuerſam obtinere videntur.

melancholico, pituitoſo, & ſeroſo humore, miſtis *Epinyctides*, ab Auicenna *Eſcharæ* dictæ, fiunt à miſtione ſanguinis, bilis, phlegmatis, *tertia quart tract.* 1. *c.* 13. Myrmecia, Acrochordones, Thymion Clauus, fiunt ab humoribus melancholicis & pituitoſis. Phlyctænæ, fiunt ex aquoſo & flatuoſo humore miſto. Faui oriuntur à ſeroſis, craſſis, glutinoſis humoribus, *cap.* 8. *l.* 1. κτ̀ τόπ. Morbilli, Variolæ, Sarcoma, Polypus, Dracunculus, Talpa, Teſtudo, Condyloma, Parulis, Epulis, Leichen, Varus, Lentigo, Terminthus, Staphyloma, Grando, Hordeolũ, Vnguis, Alphus, Mentagra, Reduuiæ, & ſi qui ſunt alij tumores, omnes ab humoribus miſtis oriũtur.

De curatione tumorum vniuerſali.

CAPVT IV.

Scopi curandorũ tumorũ. CVram tumorum generalem proponit Galen. *c.* 90. *art. paruæ.* Quia enim in tumore pars affecta eſt repleta, indicatur vacuatio materiæ replentis. Hæc autem vacuatio fit, ſi vel retro pellatur humor per repellentia, vel educatur per locum patientem, & hoc aut *ſenſibiliter*, ſcarificatione & ſectione, aut *inſenſibiliter*, per diſcutientia. A cauſæ tamen ablatione curatio auſpicanda.

Fluxio. Vnde *c.* 2. *l.* 13. *meth.* in tumoribus à fluxione, duplex proponitur indicatio, primum inhibitio humoris affluentis, deinde euacuatio materiæ, quæ influit. Fluxio igitur aufertur tribus inſtrumentis, repellentibus, reuellentibus, & intercipientibus.

Quando repellentia non habeant locum. In vſu autem repellentium, ſeptem caſus à Galeno excipiuntur, in quibus repellere non licet: *Primum*,
1. quando materia influit ad emunctoria, ſeu glan-

dulas potiſſimum, quæ ſunt poſt aures, inque collo, cerebi excrementa ſuſcipientes, item ſub axillis, quæ cordis ſunt emunctoria: denique in inguinibus, quæ iecoris dicuntur emunctoria: Non ergo ab his partibus, ad partes principes materia eſt repellenda, *c.2.lib.3. κτ̃ τόπ. Secundus* caſus eſt, cum influit materia venenoſa, vt in carbone peſtilenti, 2.
in bubone gallico, *loco cit. Tertio*, cum materia critice fluit, *com. aphor.20.ſect.1.* non enim moliri debemus motum contrarium naturæ bene operanti, 3.
imo ſi is naturæ motus non ſit ſufficiens, potius naturam iuuare, & ad partem affectam attrahere debemus. *Quarto* abſtinebimus à repellentibus, 4.
quando fluxio excitatur in corpore cacochymo, aut plethorico, *c.2.lib.3. κτ̃ τόπ. Quinto*, cum pars, 5.
ad quam fluit materia, eſt nimis imbecilla, ne calor partis exiguus, à repellentium frigiditate penitus deſtruatur, *cap.6. l.13. meth. cap.7. l.6. κτ̃ τόπ. Sexto*, quando dolor eſt vehemens: tunc enim potius dolor paregoricis leniendus, quam repellentibus exaſperandus, *cap.2.l.2. ad Glauc. Poſtremo*, 6.
quãdo fluxio repit iuxta partem principem, quemadmodum in eryſipelate in facie, aut in collo, non enim intro pellenda materia, ne efficiat phrenitidem, aut anginam, aut quid ſimile. Ad hos caſus Guido tres alios adiungit, ſi fluxio fiat à cauſa primitiua, ſi materia ſit impacta, & ſi materia ſit craſſa. Sententia tamen hæc mihi non ſatisfacit. Quãtum enim ad cauſam primitiuam, ſeu externam, nos maxime deligimus repellentia: vt ſi puer in terram decidens, partem contundat, ſtatim chartam apponimus, aqua roſacea, aut aqua frigida madefactam: Sic in vulneribus, contuſionibus, & di- 7.

ſtorſionibus, ſtatim vtimur *poſca, & aqua frigida, & oui albumine*, aliiſque repellentibus. Materiam vero impactam repellendam non eſſe, Galenus ait, *cap.6.l.13.meth.* quia repelli nequit. Denique cum ait, *materiam craſſam non eſſe repellendam*: reſpódeo, materiam etiam craſſam, dummodo mouetur & fluit, poſſe etiam retro propelli: imo quanto craſſior eſt materia, tanto robuſtiora exigit repellentia, vnde Galenus, *c.16.l.13.meth.* in achoribus bilioſis vtitur refrigerantibus, in pituitoſis, vbi materia craſſior fluit, aſtringentibus.

Pars mittens. Porro fluxio excitatur à parte mittente, vel recipiente. Mittens pars fluxionem nó excitat niſi irritata ab humoribus copioſis, vel acribus & moleſtis: quod ſi humores ſint naturales & boni, vitium dicitur *plethora*; ſi contra, *cacochymia*. Oportet ergo tollere *plethorã*, per euacuationẽ, *c.7.l.13.meth.* vnde conuenit venæ ſectio, frequens balneum, exercitatio, frictio, inunctiones calidæ & digerentes, inedia. *Cacochymia* autem purgatione vacuatur. Plethoræ & cacochymiæ cauſæ proximæ interdũ ſunt res non naturales, nimirum cauſæ externæ: quæ ſi morbum adhuc foueant, auferendæ, *cap.3.l.4.meth.* nonnunquam tamen πληθώρα καὶ κακοχυμία fiunt ab intemperie alicuius partis præcipuæ, iecoris, lienis, ventriculi, capitis, &c. quæ diſcraſiæ corrigendæ.

Pars recipiens. Si fluxio excitetur à parte recipiente, hoc contingit vel *calore*, è motu frictione, igne, aere calido, ſole, acri medicamento admoto, vbi indicantur refrigerantia; vel *dolore*, vbi cauſæ doloris auferendæ, aut ſaltem dolor leniendus per medicamenta anodyna. Hæc de tumoribus, qui à fluxione fiunt.

Quod

Quod ſi fiant à congeſtione, ob partis intemperiem, vel imbecillitatem: diſcraſia erit corrigenda, & pars corroboranda. *Cōgeſtio.*

Si fiant tumores è partium decubitu, partes in locum naturalem impellendæ: Et ſi cauſa decubitus fuit, aut dilatatio, aut ruptio ipſius meatus, oriuntur indicationes conſtringendi, vel vniendi. *Partium decubitus.*

De particulari tumorum natura & curatione: ac primum quidem de inflammatione.

CAPVT V.

QVæ de tumoribus generatim hactenus dicta ſunt, ea deinceps ſingulis accommodare ſpeciebus differentiis, animus eſt. Initium autem ab inflammatione faciemus: quia hæc frequentiſſimè accidit, & pluribus aliis morbis ſuperuenire conſueuit, nimirum contuſionibus, vulneribus, vlceribus, luxationibus, fracturis, &c. vt *cap.* 1. *lib.*2. *ad Glauc.* & *c.*1. *lib.*13. *meth.* docet Galen.

Antiqui omnem calorem, naturæ modum excedentem, appellabant inflammationem: & hanc faciebant duplicem: vnam *ſiccam*, citra materiæ influxum, ad quam & febrem referebant: alteram, *humidam*, cum fluxione materiæ, qua ſignificatione Galenus *cap.* 1. & 2. *l.* 2. *ad Glauc.* omnes calidos tumores, vt eryſipelas, herpetem, &c. appellat inflammationes. *Tertio* inflammatio dicitur, quæ tantum fit à fluxione ſanguinea: de qua & nos, miſſis reliquis agemus. *Significata nominis.*

Hæc autem duplex eſt: *alia* vera ſeu legitima, *alia* illegitima. *Vera* appellatur, quæ fit à ſanguine *Differentia materia & ſubjectis.*

bono,& mediocriter craſſo : *Non vera*, à ſanguine vitioſo, idque aut in ſua ſubſtantia, aut per admiſtionem alterius humoris. Si ſanguis à natura ſua recedat per commutationem propriæ ſubſtantiæ non poteſt fieri inflammatio, pars enim ſanguinis tenuior in flauā bilem, craſſior vero in atram vertitur, *cap. 9. lib.2. de diff. feb. cap* 12. *l.2. de criſ.* vt hic aliæ fiant tumorum differentiæ. Si ſanguis à natura ſua recedat, per admiſtionem alterius humoris:tunc fit inflammatio,ſed non ſimpliciter,verum cum additione miſti humoris, ſi enim bilis miſceatur, dicitur inflammatio ἐρυσιπελατώδης, &c. Sola autem ea, quæ fit à bono puroque ſanguine, ſimpliciter inflammatio dicitur : de qua iam agemus, ita tamen, vt etiam non verè curatio inde eluceſcat. Poteſt autem hæc inflammatio contingere in venis, neruis, ligamentis, membranis, &c. frequentius tamen in muſculis, qui natura calidiores ſunt & ſanguinei, maioreſque venas obtinent. Porro;ſi ſanguis hic bonus,à quo phlegmone oritur, ſit ſubtilis, phlegmone occupat cutim : ſi craſſus, vehementius infigitur in partes muſculoſas : ſi mediocris,medio ſe modo habet. Et quamuis hæc phlegmone,etiam cerebri membranas,hepar,& pulmones, infeſtare queat : nos tamen de ea tantum, quæ in partibus eſt externis, agemus.

Generatio inflātionis. Fit ergo inflammatio,cum materia copioſior ad aliquam partem accedit : ſanguis enim copioſior, è copioſo potu & cibo genitus,irritat partes internas, vt inſurgant ad expellendum ſanguinem ſuperfluum, primum ad vaſa maiora, deinde ad minora & minima, donec tandem è venis quaſi expreſſus, ad ἀραιώματα, ſeu inania muſculorum ſpacia

a feratur ; *cap. 6. l. de inæqu. intemp. c. 95. art. med.* *ip. 2. l. 14. meth.*

Signa phlegmones, id eſt, ſymptomata ipſi ſuper- Signa.
enientia ſunt ſex, *c. 2. l. 14. meth. com 8. l. 5. de fract.*
olor, rubor, dolor, tenſio, renitentia, & pulſatio. *Calor* 1.
deſt quia & ſanguis per ſe calidus eſt & conſtipa-
ıs difflari nequit, & putridus calorem præter na-
ıram acquirit. *Rubor*, è multo calore oritur, re- 2.
rtque ſanguinis colorem. *Dolor* eſt, quia adeſt in- 3.
mperies calida, & ſolutio continuitatis, dependẽs
materia diſtendente comprimente, aggrauante &
ellicante neruoſas partes. *Tenſio* fit ob materiam 4.
ıfarctam & conſtipatam. Quæ etiã cauſa eſt *reni-*
ntiæ. Pulſatio non ſemper adeſt inflammationi, ſed 5.
uando inflammatio incrementum ſuſcipit, & ad 6.
ıppurationem peruenit, *c. 1. l. 13. meth.* Hæc pulſa-
o, eſt motus arteriarum partis affectæ: & nõ ſen-
tur à ſanis corporibus quoniam vt arteriæ dila-
ri queant, multa circum ſunt inania ſpatiola,
æc vero ſpatia ſi repleãtur, tunc pulſantes arteriæ
ercipiuntur. Cauſa inflammationis, eſt ſanguis, Cauſa.
ui influxit, & infixus eſt ipſi membro. Fluxionis
ıuſa eſt pars mittens & pars recipiens. Pars mit-
ens ſanguinem propulſat, quia ab eius copia irri-
tur. Cauſæ autẽ copiæ, ſeu plethoræ, sũt externæ,
aximę nimius cibus & potus, itẽ motus, fundẽdo
nguinem, & quies, prohibendo euacuationes, ſan-
uinem cumulant, ſic ſomnus & vigilia: ſic quæ ex-
ernuntur & ſubſiſtunt, tandem animi affectiones,
ira, quæ ſanguinem attenuat & fundit. Pars re-
piens attrahit fluxionem. Cauſa tractationis eſt
alor, vel dolor. Doloris cauſa eſt intemperies, vel
olutio continui. Intemperies modo extrinſecus
aduc

aduenit, ex aëre vel medicamento calidiore, è motu, è morſu animalium venenatorum, &c. modò intrinſecus, è plethora, quæ fit à cauſis externis vt dictum eſt. Soluitur continuum, vel à cauſa externa, vt à vulnere, diſtorſione, contuſione, &c vel ab interna, id eſt, à redundantia ſanguinis, quæ diſtendendo dolorem facit. Calor enim in parte recipiente excitatur, vel propter immodicum motum, vel ob calorem Solis, aut ignis, ob acre medicamentum. De his cauſis vide *cap. 3. & 6. l. 13 meth.*

Progno-ſticum. Inflammationes in partibus externis ſalubres ſunt, niſi ſint admodum magnæ, in quibus calore natiuo extincto, temperies partis deſtruitur, & in gangrænam ſphacelumque migrat. Quæ oritur in iuuene, æſtiuo tempore, in parte calida & rara, in corpore non plethorico, citius curatur: & contra ſi oppoſita.

Tempora inflãmationis. Curatur inflammatio per ſua tempora, quorum quatuor ſunt. *Principium*, dum ſanguis adhuc influit. *Augmentum*, dum ſanguis, qui influxit redditur calidior, & alteratur per putredinem, quoniam extra propria vaſa conſiſtit, vnde propter calorem ſequitur fuſio ſanguinis, ſpirituſque generatur, qui partem inflammatam magis adauget, etiamſi nihil amplius influat. *Status* eſt, dum ſanguis in pus vertitur, & maximi oriuntur dolores. *Declinatio*, quando materia coacta & in pus verſa digeritur, reſoluitur, ac tumor imminuitur, *com. 3. lib. 1. de hum. c. 3. l. de tot. morb. temp.*

Indicationes. Sicut ergo morbi tempora pro ratione ſanguinis diſtinguuntur, ita etiam indicationes curandi phlegmonem à ſanguine ſumuntur. *Primum* ergo

quare

quatenus ſanguis copioſior in corpore generatur: prohibenda eſt hæc generatio, per remotionem cauſarum, quæ ſuperfluum ſanguinem gignere poſſunt. Secundo, quatenus generatus eſt ſanguis, nondum tamen mouetur, præcauendum eſt, ne moueatur: id quod fit, ſi partis mittentis irritatio tollatur, nimirum plethora: *deinde* ſi partis recipientis calor refrigeretur, dolorque leniatur, ne attrahat: *poſtremo*, ſi ad motum ſanguis ineptus reddatur, refrigerando, incraſſando, conceptacula conſtringendo, vehiculum ſeorſum auferendo. *Tertio*, quatenus ſanguis iam mouetur & fluit, cauendum ne ad partem affectam perueniat: id quod fit reuulſoriis, defenſiuis, & repellentibus. Tandem, quatenus ſanguis influxit, euacuandus eſt à parte affecta: id quod fit digerentibus, repellentibus, & ſcarificatione, ſeu ſectione.

De curationis parte priore, quæ cauſæ potiſſimum antecedenti debetur.

Propoſitis hiſce ſcopis ſatisfacere poſſumus tribus inſtrumentis: nimirum *Diæta*, *Cheirurgia*, & *Pharmaceia.*

Diæta prohibet ſanguinis ſuperflui generationẽ, genitum minuit, ineptumque ad fluendum reddit. Proinde diæta erit tenuis, quæ ægri ſaltem vires ſuſtineat, vbi tamen perpendere oportet inflammationis magnitudinem, vitæ genus, conſuetudinem, ætatem, anni tempus. Si igitur patiens ſit debilis & ruſticus, conueniet panis in iure coctus, aut vituli, aut pulli: item oua, pedes vitulorum & caſtratorum, itemque capita. Potus erit ius macrum, ſiue longum. Si patiens ſit debilis & vrbanus, conueniet ptiſana hordeacea, cum pulli con- 1. *Diæta, eiuſque quãtitas.*

tuſo:

tuſo : potus erit aqua ſtillatitia è pullo iuueni. I
aliis autem caſibus cibum oportet eſſe tenuem,ab
ſtinereque oportet ægrotantem à vino ; à carnibu
ab ouis,ab omnibus vnctuoſis & pinguibus, qu
copioſum generant ſanguinem.Sic ergo cibus ſu
quantitate duobus ſcopis ſatisfacit:ſanguinis enir
generationem prohibet:& iam genitum, per acci
Qualitas diæta. dens tamen, minuit. *Qualitate* vero prohibet, r
ſanguis genitus moueatur & influat, dum eu
ineptum ad motum reddit. Erit igitur victus *pr*
mum refrigerans & incraſſans:*deinde* vaſa conſtrir
gens:*tertio* vrinam mouens,ſeu vehiculum ſangui
ni detrahens, vnde ad fluendum ſegnis redditu
Si ergo inflammatio ſit magna, quam plerumqu
febris comitatur, æſtate, in iuuene non obeſo, ſe
latas venas habente : conueniet ptiſana horde
cea panis in latas & tenues portiones diſſectu
igni aliquantiſper admotus, ita vt vim ignis pe
ſentiat, deinde in aqua frigidiſſima maceratus,c
modicum aceti ſit admiſtum inſpergi poteſt al
quid ſacchari, ad ægri lubitum. Potus erit aqu
cocta ſimplex, aqua hordeacea, aqua cichorij ſti
latitia, aut endiuiæ, ſonchi, lactucæ. Si latæ ſi
venæ, conuenit panatella, in iure, cui plurim
grana vuæ acerbæ,aut vuæ creſpinæ incoquantu
vel etiam ribes:potus erit vinum granatorum,aqu
temperatum : vel aqua & acetum miſta : vel aqu
acetum,& iulepus roſatus miſta : poſt cibum exh
beatur ſaccharum roſatum, conſerua cydoniorun
mala cydonia cocta. Num autem æger multo re
dundet ſero ſeu ſanguinis vehiculo, cognoſcit
inde, quod ſolitus eſt pati pruritum aut poſtula
modice mingit ac plurimum bibit ; item oculis i

app

paret in emiſſo ſanguine, ſeroſo exiſtente : tunc
um dabitur *panatella è ſeminibus melonum:* vel è pa-
cum *emulſione ſeminum melonum*, item *cucurbitæ.*
tus erit aqua, cui incocta ſit *radix petroſelini.*

Quantum ad reliquas res non naturales: aër erit gidus. Fugiatur motus, qui ſanguinem fundit: nnus ſit moderatus, vigiliæ enim immodicæ ſan-inis motum excitant : aluus ſit facilis : ira vite-r, præcipuè vbi febris comitatur. *Reliquæ res nõ naturales.*

Sequitur manualis operatio. Venæ ſectio ergo ohibet, ſanguinem genitum ſuperfluum moueri fluere, ipſum tum minuendo, tum refrigerando: mquam ergo hæc, ſi modo vires permittũt, omit-nda. Si igitur inflammatio eſt magna, patiens iu-nis, robuſtus, ſanguine abundans, tempus vernũ, ucenda eſt ſanguinis libra, vel ſeſquilibra, etiam animi deliquium, *com. aph. 26. ſect.* 1. nam vbi gna eſt inflammatio, certe & febris adeſt ma-a, & dolor affligit vehemens, quæ omnia ma-am euacuationem poſtulant. Si phlegmone ma-a, patiens autem non ita robuſtus : tum emit-dæ ſaltem ℥ vij. aut ℥ viij. vel miſſio ſanguinis duas vices partienda. Si vires non permittant ſe-onem venarum maiorum, aperiatur ſaluatella, è a vires minus debilitantur : vel applicentur cu-rbitulæ ſcarificatæ. Interdum quoque aliis modis guinem vacuamus, vt ſi phlegmone ſequatur ppreſſionem alicuius conſuetæ vacuationis: ver-gratia: ſi patiens ſit ſolitus ſanguinem euacua-per hæmorrhoides, hæque obſtructæ ſint, hiru-ibus ſanguis mittẽdus eſt. Item ſi è naribus ſan-is effluere ſolitus, non effluxerit, & hac ratione orta ſit inflammatio, narium venæ aperindæ ſunt, *2. Cheirurgia.* *Venæ ſectio vacuatoria.*

ſunt, primum quidem, facto fomento exterius rebus calefacientibus, & attrahentibus, vt è *dec*-*cto maluæ, ànethi, pulegij*, mox intus irritatis naribu aut *aparine*, aut *folio fiſci*, aut *cortice illius piſcis*, q vulgo *raia* vocatur, aut alterius aſperioris corp ris. Similiter, ſi mulieri menſes ſint obſtructi, eru reſerandi. Sic ergo venæ ſectio cauet, ne ſangu genitus fluat.

Reuulſoria venæ ſectio. Eadem vero etiam prohibere poteſt, ne ſang iam fluens perueniat ad partes affectas, ſi nimiru ſanguis euacuetur è loco, parti affectæ contrari ſic enim reuellendo retrahitur ratione vacui. contrarietate autem hac definienda, corpus eſt ſecandum, in iecur & renes, *c.3.l.13.meth.* & *in l. curatione per ſang.miſ.* Si enim fluxio ad hepar pr cipitat, vena cubiti tundenda. Si partes, quæ in o ſunt, afficiuntur, incidenda humeralis aut med Vbi iecur, pectus, vel pulmo laborant, iecora ſecanda. In angina, venæ manus aperientur. O cipitio affecto, tum vena cubiti, tum quæ in fron eſt. Talis ergo oppoſitio eſt in ſuperiori corpo parte. Renibus autem, veſica, pudendo, vtero, fl xione vexatis, incidendæ ſunt venæ, quæ circa p plitē ſunt, aut malleolos. Hæc tamen regula de ſ uāda oppoſitione in ſuperiore & inferiore corpo parte, admittit exceptionē in ipſis artubus, in qui vel à coniugibus facienda eſt reuulſio vel à ſup rioribus, ſi ima, aut inferioribus, ſi ſumma afficia tur, quemadmodū notauit Galen.*c.2. l.2. ad Gla* in iuuene genu affectum habente, cui ſecuit vena brachij. Sic Hippocrates, vtero laborante, ſeu o ſtructo, mittebat ſanguinem interdum è ſuperio interdum ex inferiori corporis portione.

Du

Dubitatur autem, *quæ ſit ratio, quod in oppoſitionibus congruis faciendis, corpus biſecandum ſit in iecur & renes? & cur pede affecto non ſecetur vena frontis?* Equidem quod ſentio, dicam. Si ſanguis, qui mittitur, debet retrahere ſanguinem, qui influit ad partem affectam; neceſſe eſt, vt motus, qui ſubinde, ac ſubinde fit in ſanguine euacuato, perueniat ad motum ipſius ſanguinis, qui ad partem influit: dum enim detrahitur ſanguis, ſemper alius vicinus mouetur, donec tandem hic motus pertingat ad illum ſanguinem, qui influit ad partem affectam. Id quod non ſuccederet, ſi pede inflammato, frontis vena ſecaretur: niſi enim ℔ x. aut xij. ſanguinis detraherentur, non poſſet vnus motus ad alterum pertingere. Sed ſi totum corpus biſecetur, facile vtrique motus ſeſe inuicem contingere queunt. *Quæ de cauſa in contrarietate reuulſoria, corpus biſecetur.*

Ad materias chirurgicas etiam pertinent cucurbitulæ ſcarificatæ & ſiccæ: item exercitatio, frictio, vincula ſeu ligaturæ: in quibus ipſis quoque conditio reuulſionis ſeruanda, vt fiant in locis contrariis: verbi gratia: cui crura laborant phlegmone, is non pedes, ſed manus exercebit, item manus fricabit, primum calido linteo, deinde manibus inunctis *oleo liliaceo, vulpino, nardino, coſtino. c.6.l.13. meth.c.2.l.2.de tuenda ſan. Frictio* autem ſemper debet inchoari ab extremitatibus, aut crurum, aut brachiorum, donec ſenſim deueniatur ad ſummum humerum, & femoris principium: quo facto, rurſus incipienda frictio eſt à ſummo humero, & femoris principio, & in extremitatibus eſt finienda. Per primam frictionem humores mouentur; per ſecundam deorſum trahuntur, & impelluntur. *Alia præſidia reuulſoria.*

Ligatura incipienda eſt in ſummitate partis, ad quam reuellēdum eſt: verbi gratia, ſi ad brachium; primo ligandum eſt brachium ad ſummum humerum, deinde ad cubitum, vltimo loco ad carpum: ita in crure, primo in ſummitate femoris, deinde ad genu, tertio ad malleolos. Ligatura autem dolor eſt excitandus, & tamdiu pars ſtricta tenenda, vt reliqua pars non mortificetur: proinde ſenſim & ligare partem, & reſoluere ſolemus.

3. *Pharmaceia.* *Medicamenta* trium ſunt generum: *alia* prohibent ſanguinem ſuperfluum genitum moueri, & influere ad partem affectam: *alia* prohibent ſanguinem influentem, ad partem affectam peruenire: *alia* denique euacuant ſanguinem iam influxum, qui iam in tumorem attollit partem.

Sanguinem alterantia, & eius cacochymiā eximentia. De primis primo dicendum, quia magis reſpiciunt totius corporis euacuationem, quæ antecedere debet curationem partis affectæ. Sed dubitatur: nam *purgantia auferunt cacochymiam, c.6. l.13. meth. Ergo non poſſunt ſanguinis redundantiam tollere.* Reſponſio. Licet purgantia in hoc caſu aliena ſint; conueniunt tamen lenientia & præparantia: niſi enim corpus ab excrementis fæcalibus liberum redderetur; hæc ſubſiſterent, & calidiora redderentur, ipſumque ſanguinem ad fluxum aptum facerent.

Lenientia. Quare in inflammatione probantur medicamenta lenientia, & ea potius frigida, quam calida, vt ſunt *caſſiæ flores, tamarindi, electuarium de ſebeſten, ſyrupus è multiplici roſarum incarnatarum infuſione.* Formulæ hunc ad modum in rem præſentem à Medico præſcribi poſſunt:

Bolus. ℞. *flor. caſſiæ recens è cannis extr.* ℥.j. *pulpæ tamar.* ℥.ß. *Miſ. & cum ſaccha. fiat bolus,*

hora

hora ante prandium aſſumendus. Si potio magis arrideat: ℞. *ſyr. roſ. laxatiu.* ℥.iv. *vel* ℥.5. *decocti tamar. quantũ inuicem ſatis eſt: Miſc.* & *fiat hauſtus*, qui æſtate potiſſimum, horis ante paſtum quatuor propinabitur. Hyeme talis conueniet: ℞. *mellis roſa. ſolut.* ℥.iv. *vel* ℥.v. *decocti florum, & fructuum cordial. q. ſ. Miſc. & paretur hauſtus.* Hiſce lenientibus aluus blande exoneratur, viaque paratur, vt facilior ſyruporum ad hepar ſit diſtributio. *Potio.* *Alia.*

Lenita aluo, *decocta* & *ſyrupi* exhibeantur, quibus refrigerandi inſit facultas. Etſi enim non minuant ſanguinem; vſus tamen eorum per eſt neceſſarius. Si namque febris comitatur phlegmonem: patet huius incendium frigidis temperandum eſſe. Quod ſi febris non eſt iuncta; requiruntur tamen *ſyrupi* modo dicti, ratione partis mandantis, nimirum ob iecur calidius, quod refrigerandum eſt, & calidorum humorum generatio prohibenda. *Rarum valde eſt, eum, qui inflammatione corripitur, ab vtroque, febre dico, & hepate calidiore immunem eſſe.* Nihilominus, ſi id eueniat, *apozemata*, & *ſerapia refrigerãtia* negligi non debent, ratione ſanguinis influxuri: hunc enim ad fluendum ineptum reddunt, calidum refrigerando, tenuemque & mobilem incraſſando; vias conſtringendo; vehiculum, quod fluxilem reddit ſanguinem, auferendo. Primum ergo refrigerantes ſint *ſyrupi*, ad ſanguinem & humores genitos refrigerandum; quales ſunt, *de cichorio, de ſoncho, portulaca, papauere, cum decocto lactucæ, & hordei*, vel ſimilium ſimpliciter refrigerantium. Deinde adſtringentes ſint *ſyrupi*, ſed modice: ne accidat, quod Medico cuidam non indocto olim eueniſſe memini: cum enim *ſyrupum* *Alterantia, eorumque neceſſitas.* *Vires alterãtium quales hic requiruntur.*

myrtinum exhibuiſſet, æger in icterum incidit ex obſtructione, quia valdé obeſus erat, venaſque anguſtas habebat. Si ergo patienti venæ latæ ſint, *ſyr. myrtinus* prodeſt, item *ſyr. granatorum, rob. de ribibus cum decocto hypociſtidos, & malicorij*, quæ valenter aſtringunt. Si contra anguſtæ ſint venæ, moderata erunt aſtringentia, vt eſt *ſyr. roſarum recens, infuſum roſarum, decoctum plantaginis, rubi piloſellæ. Tertio, ſyrupi* erunt vrinam cientes: primum propter febrem, ne huius calore tenues, ac ſeroſi humores calefiant: deinde, quia ſeroſi humores vehiculum ſunt reliquorum humorum, qui inflammationem faciunt. Huiuſmodi eſſe poſſunt vel frigida, vt *ſyr. capill. Ven. decoctum polytrichi*: vel certe non admodum calida, vt *ſyr. de betonica, decoctum apij, radices*

Ordines ſeu gradus alterantium.

petroſelini, &c. Quantũ autem refrigerare, & aſtringere oporteat, inuenire poterimus ex inflammationum magnitudine, tempore anni, conſideratione ætatis, venarum, febris, & aliorum, tum præter, tum ſecundum naturam. Verbi gratia: in magna inflammatione, vbi fluxionis maior eſt metus, tempore æſtiuo, in iuuene, cum venis amplis, & cum febre; conuenient ea, quæ vehementer refrigerant, & aſtringunt.

Potio alterans.

Vt: ℞. *ſyr. myrtini, capill. Ven. & de portulaca, cuiuſque ſemunciam; decocti lactucæ, malicorij, capillorum Ven.* ℥. iiij. *Miſ.* Si vero indicationes his ſint oppoſitæ, ita vt phlegmone magna non ſit, febris, aut nulla, aut exigua, tempus hyemis venæ anguſtæ, redundantia humoris ſeroſi in venis: proderunt, quæ mitiſſime refrigerant, & aſtringunt, plurimum autem vrinam mouent:

Alia.

Vt: ℞. *ſyr. roſati recent. de betonica, & de cichor. ſimp. ana.* ℥. ß. *decocti plantaginis, ſonchi, radicis petroſelini* ℥. iiij. *Miſc.*

Si

Si denique pugnent indicationes, vt magna exſiſtat phlegmone, æger ſit obeſus, & venas habeat anguſtas, febris aſſit alicuius momenti, tempus hybernum: oportet miſcere valentia cum mitioribus. Vt: ♃. *ſyr. infuſ. roſarum, de papauere, & de betonica, ana.* ℥. ß. *decocti hordei, cichorij. polytrichi, piloſellæ.* ℥. iv. *Miſc.* Interdum vice ſyruporum vtimur iuſculis, in quibus decocta ſunt prædicta medicamenta: vel quia ægro *ſyrupi* ſunt ingrati, & ab iis ſtomachus offenditur: vel quia oportet vitare dulcia, ſi bilis ſit copioſa, ſi lumbrici in inteſtinis generentur: vel quia corpus debile, aut emaciatum, quod tum alterandum, tum nutriendum: vel quia ægri ſumptibus parcendum. *Iuſcula, ſyruporum vicaria.*

His ita adminiſtratis, nihil prohibet medicamentum purgans propinare. Licet enim inflammatio, cuius in præſentia curationem deſcribimus, à puro fiat ſanguine: vix tamen corpus, ac ne vix quidem, cacochymiæ omnino expers eſſe poteſt: taceo, quod phlegmone non exquiſita, cuius non ſyncerus eſt ſanguis, ſed aliorum quoque humorum particeps, multo exquiſita ſit frequentior: ideoque vt plurimum medicamenta purgantia exhibebuntur. *Purgantia.*

Sequuntur medicamenta, quæ ſanguinem iam fluentem ad affectum locum peruenire prohibent: vt ſunt, Reuulſoria, Intercipientia; & Repellentia. *Altera medicamentorũ genera.*

Reuellentia in partibus contrariis adminiſtrantur: & omnia facultate ſunt calida, atque attrahentia. Inter hæc à Galeno *c.6.l.13.meth.* recenſetur *balneum*, factum in parte contraria, quod quidem calidum eſſe debet, ſeu digerens, vt Galenus *Reuellentia.*

ait: cuiuſmodi eſt *aqua*, non ſimplex, ſed *ſulphurea, nitroſa, ſalſa, bituminoſa*; quales ſolent eſſe aut ſponte ſcaturientes, vt ſunt *thermæ Aponitanæ, in agro Patauino*; aut arte factæ, vt ſunt aquæ, in quibus incoquuntur *ſaluia, chamæmelum, calamintha, hyſſopus, nepita, pulegium, daucus, thapſia, aniſum, anethum, thymus, peucedanum, ſerpillum*; & alia calida. Ad hunc vſum etiam confert *vinum potens, lixiuium, nitrum, ſal*. Et hæc vna eſt materia medicamenti reuulſorij. Alia vero (quam *loc. cit.* tangit Galenus) eſt inunctio, ex oleis calefacientibus, nimirum *chamæmelino, vulpino, anethino, nardino, coſtino, de euphorbio, de caſtorio*; item ex *adipe anſerino, gallinaceo, anatis, taurino, vrſino, leonino*. Monet autem Galenus *c.2. l.2. de tuend. ſan.* primum balneo, deinde frictionibus, manibus oleo inunctis, vtendum eſſe. Quod ſi intentio ſit, validioribus adhuc vti reuulſoriis, quia inflammatio magna ſit, fluxus præceps, & vehemens; poſſumus parti extremæ aquam vitæ adminiſtrare, vt puta inunctis manibus *aqua vitæ*, & contraria parte perfricata: poſſumus etiam aquam feruentem contrariæ parti admouere; ſolemus enim madefacere linteum in aqua feruente, & admouere parti oppoſitæ, quæ ſtatim rubra euadit, eo quod non modo calor, verum etiam dolor ſanguinem attrahit. Vnde præſidium in hoc caſu præſentiſſimum & maximum, eſt *lixiuium fullonum, confectum è cinere & calce viua*: quo ſi oppoſita pars illinatur, non modo calore & dolore reuellit, ſed etiam veſiculas excitando vi vacui retrahit influentem ſanguinem. Interdum, propter præcipitem, & vehementem fluxionem, aſcendendum eſt ad ſinapiſmos & dropaces: noſtris temporibus hæc medica-

menta,

menta,quia veſiculas excitant,*veſicatoria* dicuntur. *Veſicantia.* Sunt autem ex horum cenſu, *ſinapi , adarces, pyrethrum,euphorbium,veratrum album,piper, ſulphur viuum ſtaphiſagria, naſturtium, lepidium,fimus columbinus & caprinus,ſcilla trita,lac tithymali, & ficulneum, aconitum,thapſia,pulegium,cantharides,vrtica, dracontium , flammula Iouis, ranunculus , &c.* Dropax fit è *Dropaces.* quarta vel quinta parte *olei,& pice* ſimiliter : & his additur decuplum,aut plus *piperis,pyrethri, euphorbij,&c.* Hæc eſt forma dropacis,qui ſine cera conficitur.Sinapiſmus autem,aduerſus fluxiones inue- *Sinapiſmi.* teratas,ita paratur,ſecundum Paulum,*c.*19.*l.*7. *Ficus ſiccatæ,ſeu caricæ,vna die in aqua tepida macerātur, deinde ſequenti die exprimuntur & læuigantur,mox acre ſinapi,cuiuſmodi eſt Syriacum & Ægyptium,contuſum, imponitur,& demum diluto caricarum propoſito affuſo, conficitur maſſa,& fit ſinapiſmus:*quem ſi vehementē volumus, partes duas *ſinapis,* & vnam *ficuum* temperamus : ſin imbecillem, contrarium facimus : ſi mediocrem,æquales miſcemus portiones.Sed nos paſſim ſolemus vti,aut *puluere cantharidum*,aut *facta maſſa è cantharidibus* , hoc modo : ℞. *cantharidum præparatarum* ʒ. j. *ſeminis ſinapi* ℈.j. *fermenti* ℥. ß. *aceti ſcillitici q.ſ.ad fingendum veſicatorium.* Opti- *Veſicatorium.* mum & valentiſſimum erit , ſi *flammula Iouis viridis contuſa* apponatur parti extremæ. Et hæc ſunt reuulſoria,quæ retrahunt ſanguinem, ad affectam partem influentem.

Quantum vero ad ea medicamenta attinet,quæ ſanguinem influentem intercipiunt,& quaſi in itinere detinent ; ea vulgo *Defenſiua* dicuntur & fa- *Defenſiua.* cultate ſunt frigida , ſicca , terrena , id eſt, aſtringentia , ideoque vaſa conſtringendo , prohibent

ſanguinem vlterius fluere. Defenſiua ponuntur non in partibus contrariis,ſed ad vaſa intermedia prope locum affectum : & in locis excarnibus , in quibus vaſa ſunt euidentia, vt in articulis , vel ſupra articulos,nam in his locis muſculi carnoſi degenerant in tendines,& ita vaſa carne non obducuntur, ſed ſtatim ſub cute apparent. Itaque ſi inflammatio conſiſtat in pede , ſupra malleolos ; ſi in tibia, ſupra genu ; ſi in coxa,ad inguina,defenſiuum apponitur : Ita, ſi in ſumma manu, ad carpum ; ſi inter carpum & cubitum, ſupra cubitum; ſi in humero ſit inflammatio, ad ſummum humerum, potiſſimumque ſub axillis, qua parte excurrunt vaſa.

Defenſiuorum diuerſa genera.

Porro defenſiua non eiuſdem omnia ſunt generis: *Alia* enim mitiora ſunt,vt *aqua plantaginis,roſarum,ſuccus rubi, vinum nigrum auſterum , vnguentum officinarum,cuius mox fiet mentio,&c. alia* valentiora, vt *hypociſtis,balauſtium,ſanguis Draconis,omphacium, ſuccus granatorum, & cydoniorum, &c.* Validis hiſce vtendum, ſi patiens ſit adultus ; corporis habitus durior;ſi venæ latæ ; æſtate potiſſimum,quo tempore omnia dilatantur ; ſi denique magna phlegmone,id eſt,ſi præceps ſit ſanguinis affluentis impetus. At contrariis indicationibus, præſidia quoque contraria opponenda. Conſiſtentiæ etiam, ſeu formæ eſt differentia:nam *alia* liquidiora ſunt; ſolidiora *alia* : liquida,*ſucci, decocta, aquæ ſtillatitiæ:* veluti *ſuccus granatorum,cydoniorum, hypociſtidis,omphacium,decoctum ſantalorum : aqua plantaginis,roſarum, rubi, acetum.* His imbuta lintea, articulis imponuntur , actu frigida, & præſertim æſtate ; quæ etiam frequenter immutari debent. Compacta

magis

agis forma, è pulueribus fit, & liquidis ſimul miſtis. In officinis enim commune quoddam defenſiuum ad vſum parari ſolet, *è boli Armenæ, & ſanguinis Draconis cuiuſque ſelibra, ceræ citrinæ vnciis decem, olei roſ. omphacini tribus libris, & aceti, vino albo acerrimi vnciis tribus.* Ego tamen intercipientia ſine oleis & cera componi malo. Nam licet *oleum roſ. omphacinum, & myrtinum*, refrigerent, & aſtringant: pingui tamen, & vnctuoſa ſua natura, partem quoque ipſam remolliunt, & ſi diutius adhæreant, etiã calefaciunt. Poſſet ergo hoc vel ſimile præſcribi aſtringens valentiſſimum: ℞. *boli Armenæ, ſanguinis drac. myrtillorum, balauſt. malicorij, æquas ſingulorum partes: oui candido, &, ad penetrationem reliquorum, etiam aceti modico, ſubige.* Aliquando *vinum nigrum auſterum* miſceri poteſt, dum ad mellis redeat formam. Et hoc medicamento vel articulus oblinitur (mox.n. exſiccatur, & adhæret: quemadmodũ in equorum etiam cruribus fieri cernimus, quibus ad influentes humores ad intercipiendum, litus conuenientes adhibentur) vel id linteo inducitur, quo circumcirca obuoluitur articulus rara quidem, non multiplici circumuolutione, ne pars incaleſcat: quæ & ipſa, ob eandem cauſam, ſæpius innouanda eſt. Sed non eſt hic ſilentio inuoluendus quorundam pernicioſus error, qui faſcia partem ſupra articulum conſtringunt, vt ceu vinculo vaſa cohibeantur, ac ſtrangulentur: ſicque detineri poſſe humores autumant: cum tamen ratione ſtricturæ potius attrahantur. Hinc ſæpe vidi accerſitam eſſe gangrænam in parte affecta; aut ſaltem maximam inflammationem, & ingentem humorum affluxum ad partem ligatura conſtrictam.

Defenſiuũ commune.

Aſtringens valentiſſimum.

Quorundam error.

Vinculum quippe materia eſt reuulſoria; non intercipiens.

Repellentia. Repellentia, de quibus dicendum reſtat, ſanguinem influentem aliò propellendo, prohibent eum ad inflammatam partem peruenire. Sunt autem frigida, & vel humida, & aquea, vel ſicca, & aſtringentia. Sed quoniam de repellentibus mox *infra* dicemus, ſatis erit in præſentia duo aut tria medicamenta proponere, quæ influentem ſanguinem retro repellunt.

Vnum eſt Galeni *c.2.l.2. ad Glauc.* quod *oxycratum* appellatur, factum ex *aceto, & aqua.* Præterea *ibidem* aliud ad cataplaſmatis formam componitur, factum è *ſucco portulacæ, ſemperuiui, & umbilici Veneris, cum tanta farina hordei, quanta ſatis ſit ad cataplaſmatis formam conficiendam.* *Tertium* conficere poſſumus ad cerati formam: *Seminis pſyl'ij* ℥.iv. *in* ℔.iv. *aquæ macerentur, & percoquantur, & expreſſo ſucco, addantur olei* ℔.j. *ceræ* ℔.ß. *fiat ceratum.* Repellens autem, quatenus intercipit, non imponendum eſt parti affectæ, ſed in partibus circumſtantibus, & maxime vnde ſanguis influit. Verum *paulo poſt* ipſi etiam parti affectæ applicari poſſe repellentia docebimus.

Cataplaſma.

Ceratū.

De poſteriore curationis parte, quæ coniunctam, ſeu proximam reſpicit cauſam.

Tertium Medicamentorum genus. Hactenus diæta pugnauimus aduerſus generationem ſanguinis: cheirurgia vero & pharmaceia pugnauimus aduerſus ſanguinem ſuperfluum genitum, ne moueatur: præterea etiam ſatisfecimus ſcopo conſequenti, qui erat ſanguinem iam fluentem prohibere, ne ad affectam partem perueniat. Deinceps tradendum, quibus

præſidiorum materiis occurrendum ſit parti inflammatæ.

Pars ergo inflammata dupliciter recedit à naturali ſtatu: *primum* quia plus iuſto eſt repleta; *deinde* quia calidior. *c.8.l.13.meth.c.p.c.5.l.3.de temp.c.95.* *art. med.* Repletio indicat euacuationem: Calor autem præter naturam indicat refrigerationem. *In arte medica* de refrigeratione Galenus nihil dicit: quia ſublata cauſa caliditatis, nimirum ſanguine feruente per euacuationem, ſponte ſequitur refrigeratio, ceſſatque caliditas, vt *c.5. lib.3. de temp.* dicitur. Vacuatur autem pars *duobus modis*, vel ſi tertio *Regeratur* humor, vel ſi per patientem locum *Euacuetur*. *Regeritur*, repellentibus: per locum affectum *euacuatur* ſanguis influxus, vel *Senſibiliter*, ſcarificatione, & ſectione, vel *Inſenſibiliter*, id eſt, in vaporem attenuatus, per digerentia. *Scarificatio* non omni conuenit inflammationi, ſed ei tantum, quæ ad ſuppurationem venit: neque etiam conuenit omni inflãmationi ſuppuratæ, ſed ei, quæ non poteſt diaphoreticis euacuari medicamentis, ob puris copiam, qua medicamentorum vis obruitur. Quare materiæ præſidiorum, quæ perpetuo in omni inflammatione locum habent, ſunt Repellentia, & Digerentia, quæ Galenus ſola *c.8. lib.13. meth.* proponit.

Remedia topica, ſeu localia.

Quot modis pars vacuetur.

De curatione phlogmones in Principio.

Cum repellens frigidum ſit, & ſanguinem à ſe propulſet; digerens vero calidum, & ſanguinem attrahat, attenuet, & in vaporem vertat: patet, non indifferenter his eſſe vtendum. Tempora igitur inflammationis diſtinguenda ſunt, è *c.4. l. de temp. morb.* *Principium* eſt, quouſque pars inflammata fluente

Tempora phlegmones.

fluente impletur ſanguine. *Augmentum*, quan
influxus ceſſauit, & pars affecta magis, quam a
tea, adaugetur. *Vigor*, ſeu *ſtatus* eſt, cum p
conficitur, & dolores maximi hominem cor
piunt. *Declinatio* eſt, cum omnia minuuntur, d
creſcunt,& materia euacuatur.

Num in principio puris repellentibus vtendum.

Quantum ergo ad *principium*, num ſolis rep
lentibus, an vero etiam digerentibus ſit opus,
uerſimode ſentire Galenus videtur. Nam *c.1.lib.*
κατὰ τόπ. ait,in principio phlegmones conuenire
pellentia, nec bonum eſſe in principio diſcuſſo
his admiſcere: id,quod etiam ſtatuit *cap.10. lib.*
ſimpl.c.17.l.3.ſimp.c.16.l.13.meth.c.3.l.14.met. Co
tra vero *alibi* docet,in principiis inflammationu
miſcenda eſſe ſimul repellentia, & diſcutientia.
16.*l.13.met.c.4.l.1.* κατὰ γένη.*c.6.l.13.meth.*Reſponſi

Reſponſio, deſumpta à loco,ſedeue humoris influxi: & à partibus principij, priore, ac poſteriore.

Morborum tempora licet inter ſe diuerſa ſint,n
tamen ita mutuo ſeiunguntur, vt interuallo qu
dam à ſe diſtent;ſed alterum tempus alterum vid
tur excipere, & proinde alterius etiam natura
participare:id,quod potiſſimum contingit,quã
principium inflammationis eſt aliquouſque pr
greſſum,&iamiam augmentum inſtat;tunc.n.pri
cipium ſapit naturam augmenti,eo modo,quo
nis veris naturam induit æſtatis. Cum igitur ſa
guis non confertim,& ſimul influat ad partem a
fectam,ſed ſenſim & ſenſim;veriſimile eſt,ſangu
nem illum,qui priore loco affluxit, prius etiam
natura,&calore natiuo ipſius partis agitari,& mu
tari.Quod ſi ergo ſanguis adhuc continetur in m
nimis vaſis, euacuari debet ſecundum Galenũ p
repellentia: vbi autem conſiſtit extra vaſa, vel i
ſpatiis,vel in poroſitatibus partium ſimilariũ,tu

digere

gerentibus euacuari debet. Veriſimile autem eſt i principio phlegmones, & præcipue in primo petu, totum ferme ſanguinem adhuc contineri i minimis vaſis: vbi autem principiũ progreſſum e;, & nihilominus ſanguis fluit, credendum eſt, rtionem ſanguinis multam impulſam fuiſſe ab e, qui fluit, & extra vaſa excidiſſe, atque ita indi- gre & repellente, & digerente: vt ſcilicet & repel- l ur ſanguis, qui in vaſis cõtinetur, & diſcutiatur, i è vaſis excidit. Sic ergo Galenus puris repel- tibus vtitur in principio phlegmones: miſtis ve- in principio, quod naturam augmenti ſapit, ſan- ine ſcilicet partim in vaſis exiſtente, partim è ſis effuſo. Eſt & alia ratio, ob quam interdum ris repellentibus, interdum miſtis in principio imur è *c.6.l.13.meth.c.95.art.med.* Quando enim nguis, qui influit, tenuior eſt; tunc puris vtimur pellentibus: cum craſſior, miſtis.

Alia ſolutio, è qualitate humoris.

Sed dicat quis: *cur in principio, etiam exſiſtente ſan- ine in minimis venis, non poſſumus ipſum euacuare per rtem affectam inſenſibiliter, per digerentia ipſum at- ahendo extra venas, deinde attenuando, & in halitum rtendo, dimiſſis è toto repellentibus?* Reſpondet Gale- s, nos in principio inflammationis, magis repel- ntia medicamenta, quam digerentia vſurpare de- re, propter tres rationes. *Prima* affertur *car. 16. 13. meth.* nam in principiis parum eſt, quod fluit; & maxima è parte tenuius; & partis reci- entis virtus nonnunquam valentior, vtpote non- m laſſata; & tandem, quod in afflicta parte con- netur, nondum violenter eſt impactum. Notan- um autem, quod dicit, virtutem expultricem in rincipio nondum laſſatam eſſe à copia ipſius ſanguinis,

Cur in principio magis repellentia, quam digerentia locum habeant.

1. Ratio.

ſanguinis,ſed valentiorem eſſe,ideoque tranſm
tere poſſe ſanguinem ad alias partes, potiſſimu
cum adiuuatur à repellente impoſito medicame
to. Et hoc eſt,quod dicit Galenus *c.illo aureo 95.a med.* quod vaſa, è medicamento repellente, ſi
aſtringente,vigore addito,à ſe ad alias traſmittar
Sic ergo repercutiens ſua natura frigida, impel
ſanguinem influxum ad alias partes; & expultr
vaſorum vigorem addit, vt vaſa ad alias part
tranſmittant,partes item vicinæ loco inflammat
ſi vel miſſione ſanguinis,vel diæta exinanitæ ſin
facile ad ſe attrahunt,quæcunque repercutiunt
2. *Ratio.* à medicamento repellente. Altera ratio, cur
principio magis vtendum repellentibus, prop
nitur *c.95.art.med.* quia per repellentia expediti
fit vacuatio,ſcilicet per vias maiores,& magis e
peditas: repellens enim primo propulſat ſangu
nem à vaſis minimis ad maiora, & ab his ad al
adhuc maiora: ac contra vacuatio per digerent
ſemper fit per vias anguſtiores,quia ſanguis prin
attrahitur è vaſis extra vaſa,in ſpatia vacua ang
ſtiora:deinde attrahitur ad poroſitates partis, qu
adhuc ſunt anguſtiores, vltimo attrahitur ad c
tem, cæteris denſiorem. Expeditior ergo via e
vacuandi ſanguinem influxum per repellenti
3. *Ratio.* quam per digerentia. *Tertia* ratio eſt, quia imp
nendo repellens, ſatisfacimus alteri indication
quæ eſt refrigerare calorem extraneum inſignen
qui etſi refrigerari etiam poſſit, per euacuatione
ſanguinis influxi; attamen attenuatio illa fit i
tempore,ſed quæ fit à repellente,fit ſtatim. Qua
ad influxam materiam euacuandam in principi
magis ſunt vſurpanda repellentia, quam digeren
tia

ı : *primum* quia retrocedi humor, tribus de cau-
, & quia impellitur procul à medicamento re-
llente ; & quia à locis ſanis exinanitis retra-
tur ; & quia à parte affecta nondum laſſata, &
vaſis ob vigorem ipſis additum à medicamen-
repellente, tranſmittitur : *altera* ratio eſt, quia
r repellentia expeditior fit vacuatio, quia ſem-
r fit per vaſa maiora : *tertia* eſt ratio, quia repel-
ıtia ſua frigiditate refrigerant inſignem calorem
mmeum.

Porro repellentia duplici ratione repellunt, pri-
àm *per ſe*, qualitate frigida : ſicut enim calor ad
trahit, ita frigus à ſe propulſat : deinde *per acci-
ns*, quia dum frigidum applicatur medicamen-
m, calor partis, contrarium ſuum aufugiens, ſe-
m etiam ducit ipſum ſanguinem, & ſic repellens
c ratione etiam per accidens repellit.

Repulſio fit dupliciter.

Repellentium genus, aliud eſt frigidum, & humi-
m, quod dicitur *repellens humidum*, vel *aqueum:*
ud eſt frigidum, & ſiccum, quod dicitur *repellens
um*, vel *terreum*, & *aſtringens*. Hoc valentius eſt
o priore : quia duplici ratione repellit, & quate-
s frigidum, & quatenus aſtringens: ſic enim con-
hit, corrugat, & conſtringit ipſam partem, & ita
mores ab ea ad alias quaſi exprimit : repellens
tem aqueum, ſola frigiditate repellit, humiditas
im non repellit, ſed laxando potius vim repel-
ıdi obtundit. Galenus non determinauit, quan-
repellente aqueo, & quando aſtringente vti
beamus. Meo tamen iudicio ſi in phlegmone do-
vigeat, & quadamtenus ad ſe curationem tra-
t, vſurpanda potius ſunt repellentia aquea, ſiue
tiora, ſiue validiora : ratio eſt : quia humiditas
frigidita

Differentia repellentium, & quando ſingulis ſit locus.

frigiditati adiuncta poterit laxando demulcere,
lenire partes à dolore proritatas, & exaſperata
aſtringens autem contrarium efficit, quia conſtri
git & exaſperat partem, ſicque dolorem auget. A
ſtringente igitur vtendum eſt, cum dolor non v
get, & ſi patiens habet venas magnas.

Repellentia aquea. Repellentia aquea ſimplicia ſunt, *ſemperuiuum*
lactuca, portulaca, intubus polygonum, trifolium, auric
la muris, lenticula paluſtris, pſyllium, oui albumen, vm
bilicus Veneris, ſolanum, endiuia, cucurbitæ ſuccus, pla
tago, atriplex, violæ, platanus, & in ſumma *omn*
frigida, quæ veluti aqueo humore imbuta ſun
Inter hæc autem dantur gradus, ſecundum mai
rem & minorem efficaciam, quæ reſpondet vig
Mitia. ri ipſius frigidi: hinc minus repellit, *platanus, trif*
lium, pſyllium, vmbilicus Veneris, quam *portulaca, ſem*
Valida. *peruiuum, lactuca,* & *ſolanum*: ideoque in hoc gene
etiam dantur valentiſſima, quæ ſcilicet valentiſ
me refrigerant, vt *cicuta, hyoſcyamus, mandragora, p*
pauer, quibus caute vtendum, potius miſtis, qua
ſimplicibus, & puris. Ex his etiam alia medic
menta componi poſſunt. At ſi tum ſimplicib
recte vti, tum compoſita recte componere vol
mus, oportet nos conſiderare craſin, & totius co
poris, & partis inflammatæ, magnitudinem i
flammationis, & copiam materiæ confluentis,
1. Mitiora. tum partis, ſenſum, vias, & aërem ambientem.
enim oriatur inflammatio in homine calidio
temperamenti, in parte calida, atque carnoſa,
non admodum magna ſit inflammatio, nec adm
dum copioſus ſanguis influẽs, & ſit in parte ſen
exquiſito prædita, & quoad ſitũ in parte non dec
ui, & patiens habeat venas anguſtas, ambienſq

a

aer ſit frigidus, hæc omnia indicant mitiora eſſe repellentia vſurpanda: cuiuſmodi ſunt è ſimplicibus, *platanus, trifolium, pſyllium, vmbilicus Veneris,* quibus quatuor modis vtendum eſt: aut enim folia cruda imponuntur: aut ſi propter aſperitatem non licet, decoquuntur in aqua, deinde linteo affunduntur, & imponuntur, aut decocta & contuſa imponuntur: aut denique lintea imbuta in ſuccis ipſorum expreſſis imponuntur. E compoſitis autem in propoſito caſu, eſt *oxycratum cap.2.l.2.ad Glauc.* quod componitur ex *aqua & aceto.* Item, quod à Galeno componitur è *mucilagine ſeminum pſyllij, cum oleo, & cera.* Si aſſint indicationes iam dictis contrariæ, ita vt inflammatio magna ſit & copia ſanguinis irruentis multa, & patiens ſit adultus, id eſt, temperaturæ frigidæ, & ſit in parte frigida excarni, habeatque ſenſum obtuſum, & viæ amplæ ſint, & ambiens aer calidus: requiruntur valentiſſima repellentia: vt ſunt *hioſcyamus, mandragora, papauer,* ſi vel decoquantur, vel ſuccus eorum exprimatur, & linteo madefacto imponãtur. Quod ſi indicationes ſint repugnantes ita vt inflammatio magna ſit, alia autem è parte temperatura calida &c. tunc ſi refringantur indicationes, repellens congruum erit, *ſemperuiuum, portulaca, lactuca, ſolanum:* & è compoſitis, quod *ſecundo ad Glauc.* conficitur: *è ſucco portulacæ, ſemperuiui, lactucæ & ſolani, cum tanta farina hordei, quanta ſatis ſit ad conficiendum medicamentum in forma cataplaſmatis.* Sed videndum eſt, qua ratione, mitia, valentiſſima, & mediocria repellentia indicentur. Quare craſis calida, & totius & partis, indicat, mitiora eſſe vſurpanda, quia ſignificatur exiguus exceſſus, nam in-

2. Valentiſſima.

3. Mediocria.

Gradus repellentium, à quibus indicentur.

in habentibus ſymbolum facilis eſt tranſitus : contra, ſi craſis frigida ſit , & tum adſit inflammatio patet exceſſum magnum fuiſſe factum. Sic ætas pucrilis propter carnem teneram facile immutatur & alteratur à medicamentis , vnde mitiora exigit repellentia, quam corpus adultum, & durum, quod difficile medicamento viam præbet. Sic magna inflammatio valentiora exigit, quia ſignificat magnam copiam ſanguinis influentis. Senſus partis exquiſitus, mitiora poſtulat, non enim tolerat validiora : contra, obtuſus. Lata vaſa , quoniam per hæc multus ſanguis influit , exigunt valentiora : mitia enim multum illum ſanguinem repellere nequeunt. Vltimo, aër ambiens ſi quidem calidus ſit, & ipſe phlegmonem calfacit : vnde robuſtiora exigit repellentia.

Aſtringentia. Eadem hæc in aſtringentibus locum habent : Si enim aſtringés eſt mitius , non retrocedit ſanguis: ſi valentius , cutis multum contrahitur , vnde dolor exaſperatur, fluxio creſcit, & quod in parte relinquitur , ſcirrhodes & contumax redditur , vt ægre poſtea diſcutitur , imo quod deterius , è vehementiori aſtringente , ſæpe recurrit humor ad membra principalia. Quare mitiora aſtringentia

1. Mitiora. ſimplicia ſunt, *vitium folia & capreoli, rubus, roſarum capita, oxyacantha, vinum auſterum nigrum, acetum, oleum omphacinum, myrtinum, roſaceum, ſantali, &c.*

2. Valentiora. Valentiora ſunt, *balauſtium, omphacium, ſorba, corna, meſpila, pyra ſylueſtria, mala cydonia, fructus &*

3. Valentiſſima. *folia myrti.* Adhuc valentiora videntur, *malicorium, rhus, cytinus, acacia, bolus Armena, terra ſigillata, quercus, cupreſſi folia, germina, & nuces, galla immatura, hypociſtis, terra Cimolia, lapis ſanguinarius* : & in

ſum

ſumma *omnia frigida, ſicca, & terrenæ ſubſtantiæ.* Inter compoſita mitius eſt illud quod conſtat ex *oui albo, oleo roſaceo, & aqua roſarum ſtillatitia:* imbuuntur lintea, & imponuntur. In eadem claſſe eſt *ceratum roſaceum, confectum è cera, & oleo roſaceo,* Valentius aſtringit, Infrigidans Galeni, quod ℞ *ceræ albæ ℥ iiij. olei roſati, omphacini* ℔. *j. nouies abluuntur aqua fontana frigidiſſima & limpida, deinde aceto albo ſubiguntur: & fit vnguentum.* Prædicto adhuc validius eſt hoc: ℞ *boli Arm. partem j. terræ ſigillatæ partem dimidiam: olei roſati partes ij aceti, & ſucci herbarum frigidarum partem dimidiam puluериſanda pulueriſentur, & iis acetum & oleum ſenſim miſceantur, donec fiat linimentum.* Aliud medicamentum eſt, quod ℞ *olei myrtini ℥ ij. myrtillorum pulueriſatorum ℥ j. ß. Ceræ q. ſ. ad cerati formam.* Deſcribuntur etiam ab Auicenna *tertia quarti tract. 1. cap. 3.* medicamenta huius generis plurima. Non eſt reticendum illud, quod Galenus conficit *è ſemperuiuo, è corticibus malorum punicorum, in vino decoctis, erhoë & hordei farina:* hoc enim medicamentum repellit id, quod influit, exſiccat, quod cótinetur, & membra circumſtantia corroborat, *c. 2. l. 2. ad Glauc.* Medicamenta hactenus propoſita conferunt in priori parte principij inflammationis.

Compoſita: horumque ordines.

Infrigidans Galeni.

Linimentum.

Cerati.

Quod ſi principium verſus augmentum vergat, & huius naturam ſapiat, miſcenda ſunt digerentia, ita tamen, vt repellentia præpolleant: quo in caſu laudatur *Diaglaucium* Galeni, & *Diachalciteos.* Laudatur etiam hoc: ℞ *maluarum, parietariæ, plantaginis, ana M. j ß. coctis in aqua & contuſis, addo farinæ hordei ℥ ij. roſarum rub. ℥ j. olei chamæmelini ℥ iiij. decocti prædicti q. ſ. Miſc. & fiat cataplaſma.*

Poſterior principij pars.

Catapl.

Id autem notandum, frequenter hæc medicamenta eſſe immutanda, ne à parte affecta calefacta, eandem viciſſim recalfaciant.

Curatio phlegmones in Augmento.

In augmento inflammationis diſcutiētia requiri.

Augmentum inflammationis, è *cap. 4. l. de morb. temporib. & com. 4. l. 1. de hum.* eſt, quando influxus ceſſauit, & pars affecta magis, quam antea, adaugetur. Ratio autem, cur ceſſante fluxione magis augeatur inflammatio, eſt, quod ſanguis extra vaſa prolapſus, neceſſario incaleſcit & putreſcit, vnde ſanguis funditur, & in ſpiritum ſeu halitum vertitur: quibus de cauſis particula magis augetur & dolet, etiamſi nihil influat. Quoniam ergo pars augetur, propter ſpiritum genitum, & fuſionem ſanguinis, ſanguis autem funditur per calorem putredinalem, qui exoritur, quoniam ſanguis putreſcit, cum extra vaſa conſiſtat, in loco alieno: hinc oritur indicatio curandi phlegmonem in augmento: *diſcuſſio nimirum ſiue euaporatio ipſius materiæ:* ſanguis enim extra vaſa conſiſtens, non repellentibus, ſed digerentibus euacuatur.

Obiectio duplex.

Porro Galenus augmentum curat, per digerentia & repellentia ſimul miſta: nam *cap. 4. l. 1. κατὰ γένη,* ait: *vbi inflammationes incipiunt & accreſcunt, repellentium vis præpollere debet:* id quod etiam docet, *c. 1. l. 6. κατὰ τόπ. c. 10. & 17. l. 3. ſimp.* Augetur etiam difficultas, quia *cap. 1. l. 6. κατὰ τόπ.* addit, *quouſque aliquid influit, repellentia habere locum: vbi reſtitit fluxio, quod eſt in augmento, concoctoria eſſe afferenda, & deinde conſequenter diſcuſſoria:* At concoctoria, multum diuerſa ſunt à repellentibus & digerentibus. Non videtur ergo ſibi conſtare Galenus. Reſpondendum eſt, primum ad eam inſtantiam, quæ de

Solutio poſteriori.

de concoctoriis habetur. Duobus modis inflammatio terminatur: vno, per *ſuppurationem ſanguinis influxi*, & tunc in augmento vtendum eſt concoctoriis: alio modo per διαφόρησιν, dum ſanguis influxus in halitum vertitur per diſcutientia, & de hoc curandi modo nos in præſentia agimus, vbi non conueniunt concoctoria, ſed repellentia, & digerentia tantum. An vero digerentibus ſolis in augmento, vel & repellentibus ſimul locus ſit: ita ſtatuendum. Etſi ſanguis influxus incremento aliqua è parte extra vaſa excidit, & hac ratione indiget, vt euacuetur digerentibus: bona tamen pars ſanguinis adhuc conſiſtit in ipſis venis: nam qui priori loco influxit, hic ſine dubio impulſus eſt ab eo, qui conſequenter fluit, ideoque extra vaſa conſiſtere poteſt: multus tamen adhuc in ipſis vaſis continetur, & qui repulſione indiget. Hinc Galenus in augmento vtitur repellentibus & digerentibus miſtis, ita tamen, vt toto augmenti tempore præpolleant repellētia digerentibus, eo quod maior portio materiæ adhuc conſiſtit in ipſis vaſis, & poteſt repelli. *Superare autem repellentia debent digerentia magis in ea parte augmenti quæ propinqua eſt principio, quam quæ fini & vigori.* *Prioris ſolutio.*

Quoniam ergo augmentum phlegmones poſtulare repellentia & digerentia, deque repellentibus iam diximus: nunc ad Digerentia accedamus, διαφορητικὰ igitur è *cap.5. l.8. ſimpl.* ſanguinem influxum per halitum educunt: primo enim ſanguinem attenuant, deinde in halitum ſeu vaporem vertunt, poſtremo ad ſe attrahũt, & per ἄδηλον διαπνοὴν, ſeu per inſenſibiles meatus ipſius cutis euacuant, *cap.16. l.13. meth.* Porro, digerens medicamentum *Diſcutientia.* *Digerentiũ qualitates.*

debet eſſe calidum & ſiccum in tertio gradu, & præterea tenuium partium, *l.9. ſimpl. c. de paronych.* Nam *alumen*, licet calidum & ſiccum ſit in tertio, non tamen digerit, quia eſt craſſarum partium & ſtypticum, nec permittit materiam exire, aut euaporare.

Differentia. Sed in hoc tertio gradu magna eſt latitudo; quædam enim digerentia ſunt mitiora, quædam mediocria, alia vehementiſſima. Rurſuſque alia

Simplicia diſcutientia. Simplicia, alia compoſita. Simplicia mitiora ſunt, 1. *chamæmelum, ammoniacum, galbanum, fermentum, radices liliorum alborum, radices althææ, lupinorum, fœni-* 2. *græci, & milij farina, lolium, eruum, cicer.* Valentiora ſunt: : *thymus, thymbra, origanum, peucedanum, mentha, marrubium, pulegium, calamintha, hyſſopus,* 3. *radix ariſtolochiæ, anethum, &c.* Valentiſſima ſunt

Compoſita. *ſpuma nitri, & nitrum ipſum, ſulphur viuum, calx ſemel exſtincta, galanga, &c. cap.16. l.6. κτ̀ τόπ.* Ex his, ſimul cum repellentibus miſtis, fiunt compoſita medicamenta. In hac autem miſtione oportet perpendere, inflammationis magnitudinem, ætatẽ, temperaturam, & cætera de quibus alias diximus.

1 Nam ſi inflammatio exigua ſit, temperatura calida & humida, ætas puerilis, tempus æſtatis, viæ anguſtæ, ſitus non decliuis, mitioribus & repellentibus & digerentibus eſt vtendum: repellentia quidem congrua erunt *trifolium, platanus, pſyllium, vmbilicus Veneris*: digerentia autem conuenient, *fermentum, liliorum & althææ radices, &c.* Et huius eſt generis medicamentum, quod ab Auicenna componitur:

Catapl. ℞ *foliorum oliuæ M. j. abſynthij, roſ. cuiuſque M.ß. farinæ hordei ℥ ij. olei chamæmelini ℥ iij. coquuntur ex aqua, & tunduntur.* Aliud eiuſdem ordinis ſic

Fomentum. fit:

it: ℞ *defruti* ℥ *ij. aquæ roſ. aceti, cuiuſque* ℥ *j ß.* *roci* ʒ *j. moderato igne parum ferueant, deinde colen-* *ur, & lintea imbuta imponantur.* Si indicationes 2.
prædictis ſint contrariæ, valentiſſima repellentia & digerentia locum habent: repellentia ſunt, *ma-* *licorium, balauſtium, portulaca, ſemperuiuum:* dige- rentia, *calx ſemel exſtincta, ſulphur viuum.* Si indica- 3.
tiones ſe frangant, repellentia & digerentia erunt mediocria: repellentia, *lactuca ſolanum:* digerentia, *thymus, pulegium, ſatureia, calamintha.* Formula ta- *Catapl.*
lis præſcribi poterit: ℞ *myrtillorum, lactucæ, ſola-* *ni, ana M. j. pulegij, calaminthæ, hyſſopi ana M. ß.* *coctis in aqua, & contuſis adde farinæ fœnigræci* ℥ *ij.* *pulueris betonicæ, chamæmeli, ana* ℥ *j. olei anethini,* *chamæmelini ana* ℥ *ij. decocti herbarum prædictarum* *q. ſ. ad cataplaſma.*

Curatio phlegmones in Statu.

Status ſeu vigor inflammationis eſt, *quando ad eum gradum peruenerit, vltra quem progredi non poteſt,* id eſt, quando adeſt extremum magnitudinis, in quo & inſignis calor perſentitur, & maximi dolores hominem corripiunt. Curatur autem inflammatio in vigore, ſi euacuetur materia, ſeu ſanguinis influxus. *Scopus curandi in vigore.*

Dubitatur autem, *num digerentia tantum, an vero cum his & repellentia ſint vſurpanda.* Nam Galenus *cap. 16. l. 13. meth.* ait, in ſtatu phlegmones διαφόρησιν ſaltem habere locum: cum repellentia nil notatu dignum efficere queant. Idem ſentit, *c. 10. & 17. l. 3. ſimpl.* Contra vero *cap. 4. l. 1. κατὰ τόπ.* ait Galenus, in ſtatu inflammationis, pares eſſe indicationes repellendi & digerendi: quod etiam ſtatuitur *c. 6. l. 1. κατὰ τόπ.* Reſponſio. Principium ſtatus ſapit *Num in ſtatu tãtum digerendũ, an etiam repellendum.*

naturam augmenti, in quo materia copioſa in vaſis conſiſtit, copioſa etiam extra vaſa effuſa eſt ideo ratione loci & ſtatus ipſius materiæ indicantur repellentia & digerentia, æqualiter miſta. In media autem parte ſtatus, quia iam materia copioſior effuſa eſt extra vaſa, paucior autem in vaſis cõſiſtit: iccirco opportet digerentia præpollere repellentibus. In vltima parte ſtatus, quæ ſapit naturam declinationis, quia materia iam vniuerſa extra vaſa conſiſtit, ideo tunc indicantur digerentia pura, ſed quæ tamen ſint mitiora.

Materia remediorum, in ſtatu. Iam ergo remedia proponenda. In prima ſtatus parte, indigemus repellentibus & diſcutientibus æqualiter miſtis: & quidem ſi indicationes requi-
1. runt mitia, conuenient, *folia vitis, ſalicis, & plantaginis*, item *liliorum & althææ radices, chamæmelum, anethum, ſemen lini*. At ſi indicationes, in prima ſtatus parte valentiora poſtulent: conueniunt *hypociſtidis, cupreſſi & malicorij, ana pares portiones:* item *ſulphuris, calcis ſemel exſtinctæ, nitri, ana pares portiones*. Si indicationes in prima ſtatus parte pugnent: congrua erunt, *myrtilli, portulaca, lactuca, cum calamintha, origano & pulegio, ſimul miſtis*. Laudatur quoque ab Auicenna epithema, factum è *ſucco vmbilici Veneris, & è ſucco apij, æqualiter miſtis*. Commendatur etiam in principio ſtatus emplaſtrum, factum è *furfure triticeo, decocto in*
2. *aceto, aut in vino nigro auſtero*. At in media parte ſtatus, quo tempore digerentia oportet ſuperare repellentia: neceſſe eſt omnino de repellentibus quædam ſubtrahere, & plura digerentia admiſcere. Vnde ſi prædicto emplaſtro confecto è *furfure triticeo*, addantur *flores chamæmeli & meliloti*, efficie

ſficietur medicamentum aptum in media parte
igoris. In vltima parte ſtatus, in qua pura dige- 1.
entia, ſed mitiora vſurpanda ſunt, medicamen-
um confici poterit è *chamæmelo*, *radicibus liliorum
lborum*, *farina fœnigræci*, *oleo anethino*, *& vino albo.* *Catapl.*
It: ℞. *flor. chamæmeli M.*j ß. *rad. lil. alb.*℥iiij. *coctis
i aqua & contuſis adde, farinæ fœnigræci* ℥ ij. *olei ane-
hini* ℥ v. *vini albi q.ſ. ad cataplaſma.* Item, ℞ *flor.* *Aliud.*
*hamæmeli, melilotiana P.*j. *ſem. anethi* ℥ ß. *decoquan-
ur in vino, tundantur, & cum melle paretur cataplaſ-
a conueniens* vini vigoris.

Curatio phlegmones in Declinatione.

In declinatione, ſecundũ Galenum, *c.*1.*l.*6. *κ.τ.π.* *Digerentia pura.*
*k cap.*10.*l.*3.*ſimp.* indicantur pura digerentia, quia
nateria tota eſt effuſa extra vaſa: ſed eo valentio-
a indicantur digerentia, quo magis progreſſa eſt
leclinatio inflammationis. Vnde in prima parte 1.
leclinationis, in qua mitiora digerentia indican-
ur, ſpongia eſt opportuniſſima, expreſſa in aquis
hermalibus Patauinis, aut ſi hæ non aſſunt, in
iqua ſalita. In media parte declinationis, ſpongia 2.
xprimenda in valentioribus digerentibus, vt in *de-
octo origani, pulegij, calaminthæ.* In vltima parte de- 3.
linationis, exprimatur ſpongia in *aqua calcis.* Con-
uenit etiam in declinatione ceratum ſacrum, aut
hoc cataplaſma: ℞ *hyſſopi, origani ana* M. j. *decoctis* *Catapl.*
in vino potenti & contuſis, adde olei lil. alb. ℥ iiij.
pulegij, farinæ fœnigræci ana ℥ j. *fiat cataplaſma cum
vino propoſito.* Et hactenus de modo curandi phleg-
monem per repellentia & digerentia.

De phlegmone per ſuppurationem curanda.

CAPVT VI.

Altera via curãdi inflammationem.

VEra & regia phlegmonem curandi via ea eſt quam modo propoſuimus. Sæpe tamen contingit, vt inflammatio ſuppuretur, id eſt, vt ſangui influxus in pus, vel ſaniem vertatur: vnde alter inflammationem curandi ratio oboritur. De ha duplici curatione Galenus *cap.3. l.de inæqu.intemp* ait: *factæ inflammationes duplicem habent curationem nimirum, vt materia quæ fluxit, aut digeratur, aut concoquatur: ſed ipſam digeri longe eſt optabilius: nam concoctionem duo conſequuntur, puris nimirum generatio, & huius in aliquem locum abſceſſio: propter generationem puris, in longius protrahitur curatio: ratione abſceſſus autem migrat inflammatio in alium morbum.*

Puris cauſa efficiens.

Sed de puris generatione quædam dicenda Galenus ſtatuit, in parte inflammata duplicem reperiri calorem, *natiuum,* & *extraneum, c.3.l.de inæqu. intemp. com.vlt. l.1. prognoſt.apho.47.ſect. 2.cap.6. l. 6.ſimp. cap.6. l.1. de diff. feb.Natiuus* conſeruat partem, & omnia adminiſtrat, quæ ad ſalutem partis ſpectant. *Extraneus* oritur è ſanguine influxo, extra vaſa prolapſo, ibique putreſcente & incaleſcente: & hic natiuo partis calori omnino eſt aduerſus, vnde corrumpit, deſtruit, & impedit omnia, à calore natiuo adminiſtrata. Cum igitur aduerſi ſint hi calores, ſemper pugnant: quæ pugna vel eſt *exigua*, quando alter alterum omnino & breui ſuperat, vel *inſignis*, quando neuter alterum ſuperat. Si calor natiuus omnino ſuperat extraneum,

eum, tunc materia à calore natiuo victa, poſtuam non poteſt verti in alimentum ipſius partis quæ eſt prima & perpetua caloris natiui actio, ſi am poteſt conſequi) quia aliena eſt, ſenſim à caore natiuo attenuatur, & per inſenſibilem tranſirationem euacuatur: & ſic inflammationes, citra llum incommodum, reducuntur in naturalem ſtaum: Qua ratione inflammationes non admodum nagnæ terminari & ſanari ſolent, ſecundum Rhain 13. *Continent.* Quod ſi calor extraneus ſuperet omnino natiuum, tunc corrumpitur & materia inluxa, & ipſa quoque pars: vnde fiunt gangrænæ & ſphaceli: in quos morbos vehementiſſimæ inlammationes terminari conſueuere. At cum in pugna neuter calor alterum vincit, ſed ambo in pugna vel æquales ſunt, vel non admodum impares: tunc vterque calor ſtrenue pugnans, ſuum finem aſſequi tentat. Natiuus quidem tentat materiam digerere in vaporem & halitum, extraneus corrũpere, & putrefacere conatur. Sed quia neuter vincit, neutrius actio in materia conſpicitur, videlicet nec materiæ diſcuſſio, nec ipſius corruptio: attamen miſta quædam vtriuſque apparet actio, quæ eſt materiæ in pus mutatio.

Puris differentia: indéque nota caloris alterutrius prædominantis.

Verum in hoc vtriuſque caloris duello, alteri non raro præualere alter ſolet: quod innoteſcere nobis poteſt è materiæ in pus conuerſæ tum colore, tum odore, tum conſiſtentia. Si enim in pugna ſuperior fuerit natiuus calor: efficitur pus optimum, quale eſt, album, craſſum, æquale, & parum fœtidum, *comment. vlt. l.*1 *prognoſt. Album* eſt, quia conficitur à calore natiuo venarum, arteriarum, neruorum, membranarum, quæ ſua natura alba ſunt,

ſunt, *omne* autem, *quod tranſmutat, in colorem ſibi* ſ*milem tranſmutat.* *Craſſum* eſt pus, quia concoct fit incraſſando. *Aequale* eſt, quoniam calor inn tus, per omnes eius partes permeauit, & vnifo me reddidit: qua de cauſa etiam *læue* exſiſtit ta genti. Tandem *minime* eſt *fœtidum*, id eſt, qua pauciſſime fœtet, quia calor natiuus vicit extr neum. Contra, ſi in pugna præualuerit calor e traneus, pus, quod conficitur, erit aut liuidum, a rubrum, aut nigrum, erit tenue, inæquale, grum ſum, & peſſime olens.

Quando phlegmones ſuppuratio exſpectãda. Cognoſcitur autem ſuppuratura inflammatio, ſignis inflammationis: quæ, vbi remiſſa ſunt, nul lam ſupparationem portendunt: vbi intenſa, ſup puratio eſt exſpectanda, quando ſcilicet inflam matio eſt magna, & dolores vehementes qui quo tidie fiunt intenſiores, dum pulſatio affligit, du adeſt tenſio inſignis.

Quomodo ſuppuratio inſtituenda. Hæc ſigna ſi aſſint, non tentanda eſt curati per repellentia, & digerentia tantum, ſed eo om nis induſtria vertenda, vt calor natiuus in pugn præualeat, & ſic pus optimum generetur. Præua lebit autem, ſi ipſum adaugeamus beneficio me dicamentorum. Adaugeri poteſt, tum in qualita te, tum in quantitate, ſeu ſubſtantia, *cap.6. l.5. de ſimpl.* In *qualitate*, veluti ſi calido, vt 1. addatur ca lidum vt 3. exempli gratia, ſi congio aquæ calidæ vt 1. addatur congius aquæ calidæ vt 3. In *quantitate*, quando ſimilis calor, vel alia ſubſtantia ha bens æqualem calorem adiungitur: verbi gratia: ſi congio aquæ calidæ vt 2. adiungamus alium con gium aquæ calidæ vt 2. Priore modo calor nati uus augeri non debet, quia ſic verteretur in febri

lem,

m, & deſtrueretur. Altero autem modò augeri ebet: cuius rei gratia, ſenes, & qui ſunt imbe-lli ventriculo, ſolent puellos, aut catellos ventri ponere.

Quamobrem in inflammatione, quæ ad ſuppu-tionem ventura videtur, vt pus gignatur bonũ, loris natiui quantitatem augere debemus, conco-uentibus medicamentis, ſeu pus mouentibus, quæ milia eſſe debent calori natiuo partis, cui appli-intur. Et quia *natura humana, generaliter calida & humida,* ob id Galenus paſſim ſtatuit, medi-amentum concoquens moderatę calidum & hu-idum eſſe. Attamen, ſi accuratius loqui velimus, *us mouens non eſt dicendum calidum & humidum, ſed us temperiei, cuius eſt pars, cui applicatur*: vnde & alenus *oleum roſaceum*, duræ meningi admodum, atuit concoquere, ſeu pus mouere, cum tamen igidum ſit & ſiccum; at quia duræ matri quoad aſin ſimile eſt, propterea ipſi eſt medicamentum oncoctorium. Præter autem ſimilitudinem hanc, equiritur, vt ſuppurans ſit emplaſticum, id eſt, te-aciter inhærens poris ipſius cutis: vt poris clau-s halituoſi tranſpiratus ipſius caloris includantur; eque calor non in qualitate, ſed quantitate au-eatur, *cap. 9. l. 5. limp.* Vnde ea cataplaſmata, quæ ut detergentia ſunt, aut nimium calefacientia, vt uæ fiunt è *farina fabacea*, aut *hordeacea*; quia hæc eſerant, & aperiunt meatus ipſius cutis, & tenaci-er non inhærent; pus mouere nequeunt.

Suppurãtium tẽperatura, & facultas.

Imponi autem debent inflammatæ parti ſuppu-antia, à principio augmenti, vſque ad finem fere igoris: in principio enim & fine phlegmones cõ-eniunt, ibi repellentia, huic digerentia, *cap. 1. l. 6.*

Quo morbi tẽpore vtendum ſuppurãtibus.

κατὰ τόπ.

κτ̃ τὸ. Ideoque cura, quæ procedit concoquenti bus medicamentis, in nullo alio differt à præce dente cura, quam in medio tempore, penes me dicamenta localia: nam & in hac inflammatione tum vena ſecatur, tum alia omnia medicament adhibentur, quæ capite antecedenti fuere pro poſita.

Materia ſupurãtium. Concoquentia, alia ſunt *ſimplicia*, alia *compoſi ta.* E ſimplicibus eſt *oleum temperatum*, ex iis, qu irrigantur: ex iis vero, quæ perfunduntur, eſt *aqu temperata*: præterea *adeps ſuillus, gallinaceus, vitul nus, tritici farina, butyrum, thus, malua.* E compoſ tis eſt *hydroelæum*, id eſt, *aqua oleo admiſta*: prætere medicamentum, quod fit ex *hydroelæo, farina trit ci, & pane modice cocto*: item *folia maluæ in aqua d cocta, mox in mortario contuſa, & axungia ſuilla a*

Catapl. *miſta paribus portionibus.* Efficaciſſimum & hoc eſ ℞ *rad. althææ* ℥ *ij. fol. maluæ* M. *j. coctis in aqua contuſis adde, axungiæ porcinæ, q. ſ. ad conficiendum ca taplaſma.* Cui addere etiam potiſſimus *farinam tr tici, & ſeminis lini, & caricas pingues.* Interdum vti mur emplaſtro illo, quod *diachylon ſimplex* dicitu præcipue vero *mollito, cum ſuillo adipe, vel gallinace* Et hæc pus mouentia propoſita, magis vſurpar tur in temporibus temperatis, & in naturis hum dioribus ac mollioribus. At vero ſiccioribus & du

Aliud. rioribus corporibus, hoc conuenit: ℞ *farinæ fœn græci, & ſeminis lini, ana partes æquales: decoquant in lacte vaccino; & fiat cataplaſma,* maturans, ac do

Aliud. lorem leniens. Eiuſdem naturæ eſt ſequens: ℞ *fo maluæ, branchæ vrſinæ ana M. j. rad. althææ* ℥ *iiij. co ctis in aqua & contuſis, adde farinæ fœnigræci* ℥ *ij. ol communis & butyri ana q. ſ. ad cataplaſma.* Interdu

a

ad ſanguinem craſſiorem ſuppurandum, feliciter vſus ſum *emplaſtro triapharmaco*. His inflammatio ad ſuppurationem ducitur.

Dignoſcimus autem, ſuppuratam eſſe materiam: primum ſi ſigna puris minuantur, ſcilicet calor, dolor, tenſio, & pulſatio. *Alterum* ſignum confectæ ſaniei, eſt mollities partis, ſi digito prematur. *Tertium* eſt inundatio, quæ perſentitur ſub digitis modice diſtantibus, viciſſim locus comprimatur, ſanies enim ſemper inundatione quadam mouetur ad alterum digitum. *Quartum* & *quintum* ſignum eſt, ſi appareat eminentia in parte, & cutis albidior. *Signa materiæ ſuppuratæ.*

Vbi per hæc ſigna notum eſt ſuppuratam eſſe materiam influxam; oritur indicatio, pus eſſe euacuandum. Non debet euacuari, vt retrocedat: quia enim eſt extra venas, & in ſpatio concluſum, non poteſt ad alias partes propelli: & ſi poſſit, non debet tamen propelli, quia rueret in partes magis principales. Euacuandum ergo eſt pus per partem affectam: ideoque vel ſimiliter ſectione; vel inſenſibiliter, digerentibus. *cap. 95. artic. sed.* *Euacuatio puris iam confecti.*

Noſtri Cheirurgi ſtatim ad inciſionem deueniunt: Galenus tamen *cap. 5. l. 13. meth.* magis probat digerentia, quæ tamen non nimis acria eſſe debent & vehementia, quia potius irritarent, quam digererent. Modus autem inueniendi aptum medicamentum, non nimis acre eſt; ſi conſideremus qualitates cutis, & ſaniei: num cutis ſit mollior, an durior; laxior, an aſtricta; tenuis, an craſſa: ſanies vero num multa, an pauca, craſſa, an tenuis; in ſuperficie, an in profundo. Si enim cutis ſit rara, mollis, *Digerentia pro pure vacuando.*

mollis, tenuis; ſanies pauca, tenuior, & prope ſu-
perficiem: indicatur mitius digerens, ad diſſoluen-
Empl. mitius. dum ſaniem: verbi gratia: ℞ *galbani ʒ ij. ſalis am-
moaiani ʒ vij. lithargyri ℥ j. olei vetuſti ℥ j. ß fiat em-
plaſtrum.* Si indicationes prædictis ſint contraria
valentiſſimum diſcuſſorium requiritur: vt eſt *aqu
Aliud. calcis viuæ, ſpongia excepta, expreſſa, & impoſita.* Item
*picis, adipis taurini, baccarum lauri, calcis viuæ, pa
tes aquæ.* Si indicationes pugnent & refringantu
℞ *marchaſitæ, ſeu lapidis pyritis, ſubtiliſſime puluer
ſati partem j. chalcitidis partem j. ß. reſinæ pini, ad pon
dus omnium, medullæ cruris vituli q. ſ. ad conficien
Ceratũ. dum emplaſtrum.* Eiuſdem claſſis & hoc eſt: ℞ *ar
ſtolochiæ, lanæ combuſtæ, ana ʒ j. thuris ʒ ij. ß. nit
ʒ j. ß. terebinthæ ℥ ß. olei de kerua, & ceræ, q. ſ. ad c
ratum conciendum.*

Puris euacuatio ſenſibilis. Quod ſi puris tanta ſit copia, vt medicamen
obruat, eorumque vim exſoluat; pus illud ſenſ
biliter eſt euacuandum, quod præſtatur, ſi loci
aperiatur. Poteſt autem aperiri locus, vel è ſeipſo
exſpectando, donec pus ſua acrimonia cutim ſi
perpoſitam erodat, id quod fieri non debet, quo
niam diutius protrahitur curatio, latior fit ſinu
quia pus ſemper corrodit, & fruſtra detinemu
ægrum in dolore; quamdiu enim pus intus cont
netur, æger dolet, aperiri ergo debet locus ſuppur
Sectio. tus, vel ferro, vel medicamentis. *Ferro* quidem ſ
candus eſt locus, vbi eſt editiſſimus, ibi enim cu
tis tenuiſſima, & facienda eſt ſectio non nimis ma
gna, ne turpis poſtea cicatrix ſit, neue durities lo
co accedat, aut cutis cum ſubiectis muſculis ag
glutinetur, & ob hæc ambo, difficilis motu
muſculorum ſuccedat. Sed ſi fieri poteſt inſci

ægr

grotante ; facienda eſt ſectio ad myrti folij ſimi-
tudinem, id eſt, ſectio ſimplex quidem eſſe de-
et, ſed adeo longa, vt labia ſectionis dilatata è
ipſis propter ſectionem, referant ſimilitudinem
olij myrti. Sed quidam non admittunt ſectio- *Rumpētia cutem.*
em, ideoque aperiendus eſt locus per medica-
nenta rumpentia, inter quæ dantur mitiora &
alentiora. Mitiora ſunt vſurpanda in molliori- 1.
us carnibus, vt ſunt, *ſemen & flos vrticæ, cum
ale trita*, hoc enim rumpit ſine dolore. Similiter
adem ſemina, trita & admiſta cum radice raphani.
tem *farina lolij, decocta in vino, & miſta ſtercori
olumbino, & modico ſulphuri.* Præterea *radix nar-
ißi, confecta cum farina orobi, & lolij, & modico
nelle.* Fortiora rumpentia adminiſtranda ſunt in 2.
urioribus corporibus, & in cute craſſiore, & in
anie profundiori; verbi gratia: ℞ *lithargyri in
leo decocti vſque ad colorem nigrum* ℥ ß *canthari-
dum præpar. gran. iij. Miſc.* Item ℞ *ſaponis nigri,
aricarum, ana p. æquas. Miſc.* Item ℞ *elaterij, fari-
næ hordei, ana p. æquas: confice cum oleo, & oui albumi-
ne.* Tandem, *oleum ſulphuris, oleum de vitriolo* ſunt
efficaciſſima rumpentia. Hæc omnia rumpentia,
locum aperiunt, ſubtiliando, aut detergendo, aut
erodendo, aut vrendo. In puerulis non ſolemus his
vti, ſed potius concoquentibus locum rumpimus;
vt *diachylon ſimplici, mollito cum pinguedine ſuilla,
aut gallinacea*: tenella enim infantium caro non to-
lerat medicamenta validiora.

Inciſo igitur, aut medicamentis aperto loco *Quot vicibus pus educendum.*
ſuppurato, euacuandum eſt pus totum vnica vi-
ce: modo non ſit admodum copioſum; tum enim
in duas vices puris euacuationem partiri debemus,

ne ſemel toto euacuato pure ſpiritus multi vna euacuentur, & ſic æger aut deficiat, aut debilitetur.

Lenitio doloris poſt ſectionem. Euacuato pure, ſi per inciſionem euacuatum eſt; ſtatim lenimus dolorem ab inciſione excitatum, ſpongia ex aqua tepida expreſſa, & impoſita: aut imponimus medicamentum *ex oui albumine ſubacto*, & ſtupa excepto prius impoſita turunda, id eſt, linamento implicito & inuoluto, vt apertus ſeruetur locus. Melius autem eſt ad dolorem ſedandum totum ouum ſubigere, & ſtupa id ſeu turunda admouere. Hoc ergo prima vice præſtamus, tum vt leniatur dolor, tum vt repellatur humor, qui ratione inciſionis & doloris attrahi poſſet.

Reliquiarũ ſuppuratio, & euacuatio. Quo facto, conſiderandum eſt, num in parte inflammata aſſint reliquiæ materiæ influxæ nondum ſuppuratæ: ſolent autem vt plurimum adeſſe, quia materia non tota vno tempore in pus vertitur. In eo igitur caſu, reliquiæ ſunt in pus vertendæ medicamento aliquo concoquente; cuiuſmodi hoc eſt: ℞ *reſinæ abiegnæ, vel therebinthinæ* ℥ *vj. thuris ſubtiliſſime pulueriſati* ℥ *j. oui vitellum num. j. Miſc.* Quo medicamento imbuta turunda, in foramen ſeu cauitatem demittitur. Et vbi labia ex inciſione dolent; ſolemus abluere reſinas, aut *aqua ſimplici*, aut *roſacea*, aut *plantaginis*. Quo etiam tempore admiſcendum eſt prædicto medicamento *oleum hyperici, ad* ℥ *ij.* vel iij.

Catapl. concoquens. Dum autem reliquiæ ſuppurantur, cauitas è pure ſolet eſſe ſordida: ideoque prædicto medicamento adiicitur aliquid *mellis*, aut *ſimplicis*, aut *roſacei*, aut etiam *ſyrupi roſacei*; vt detergatur abſceſſus ſeu cauitas, & rubra appareat caro.

Ad

Ad hunc ſtatum ſi deuenerit inflammatio, vt
imirum omnes reliquiæ ſint ſuppuratæ & eua-
uatæ: conſiderandum, num foramen factum ſit
nguſtum; & ſinus, in quo collectum erat pus, ſit
mplus & latus: an foramen contra latius ſit, &
nus anguſtus. Si poſterius contigerit: curandus
ſt ſinus medicamentis, quæ generant carnem;
uiuſmodi ſunt æſtate quidem, *vnguentum de thu-
a*; hyeme, *vnguentum Iſidis*: medijs temporibus,
nguentum de betonica: quibus vnguentis inficien-
a eſt turunda. Extra apponendum *diapalma*. Si
utem foramen ſit anguſtum,& ſinus latus, ſatius
rit curare ſinum per agglutinationem: nam cum
iedicamentum turunda appoſitum non pertin-
at ad omnes partes ſinus; neceſſario ſanies ſem-
er colligitur, quæ erodendo ſinum latiorem ef-
cit. Et propterea glutinandus eſt ſinus, impoſita
ongia, expreſſa in *vino nigro auſtero*, aut *lixiuio*,
ut *aceto*, aut *aqua plantaginis*, vel *balauſtiorum*:
einde arcte faſcia ſuperligata. Valentiſſime etiam
lutinat linteum duplicatum & triplicatum, in
odum puluinaris, imbutum *oui albumine*,& faſcia
bductum. Quo tempore, cum ſcilicet volumus
lutinare, ſeu vnire ſuperpoſitam cutem cum car-
e ſubiecta: primo cauendum, ne reliquiæ ma-
eriæ incoctæ ſuperſint; quod ex apparente aliquo
umore cognoſcitur: alias enim ſinus glutinari non
oteſt. Præterea vero oportet auferre turundam
oc tempore. Denique prius quam imponatur
pongia, aut medicamentum glutinans; diligenter
anies purganda, totaque cauitas eluenda. Fit
utem hoc cómodiſſime per ſiphonem infunden-
o, aut *melicratum*, aut *vinum*, aut *œnomeli*, aut *oxy-*

Curatio ſinus & cauitatis, per cathartica, ſarcotica & collerica.

meli ſimplex: non tamen indifferenter: ſed ad extergendum, & expurgandum pus, quod inhære ſinui, *melicratum* perferendum eſt; ad purgandun vero & roborandum, præſtat *vinum nigrum auſterum*; at vbi glutinatione magis indigemus, prodeſ *vinum prædictum auſterum*, in quo etiam decoct ſint *balauſtium, cortices granatorum, hypociſtis*, quo ſi humore cruento, aut fœtido ſordeſcat ſinus tunc *oxymeli* cæteris præſtat. Hæc omnia deſcribuntur ab Aetio, *cap.* 54. *l.* 14.

Epoulotica. Facta glutinatione, abſceſſuque ſarcoticis curato: inducenda eſt cicatrix, aut inſperſione *tuthi præparatæ*, aut vſu *linamenti ſicci*, vel *emplaſtri diachalciteos*, aut *de minio*.

De Accidentibus, quæ curam inflammationis impediunt, aut remorantur.

CAPVT VII.

Febris. INter hæc accidentia primum locum tenet *febris*: quæ ſecundum Galenum *cap.* 5. *l. de curatione per venæ ſectionem*, contingit, quia calefacta parte inflammata, continuatione quadam calor progreditur, donec cordi communicetur. Hæc febris curatur eo modo, quo dictum eſt, dum de diæta, phlebotomia, & medicamentis ageremus: ea enim poſſunt curare & febrem, & inflammationem.

Durities. Alterum, quod impedit curam inflammationis, eſt *durities*, quæ ſolet relinqui in parte inflammata: & oritur, vel ob valentiora repellentia admota; quæ ſua frigiditate incraſſant, cogunt, & duritiem efficiunt; vel ob diſcutiens medicamentum

tum validius applicatum, à quo reſolutis tenuioribus partibus craſſiores indurantur: & durities talis eſt, vt neque reſolui poſſit digerentibus, neque ſuppurari concoquentibus. In hoc caſu, ſecundum Galenum *cap.2. & 7. lib.2. ad Glauc.* primo ſcarificandus eſt locus durus, & ſanguis euacuandus: deinde imponendum medicamentum, partim emolliens, partim reſoluens: cuiuſmodi eſt, ſi coquamus *rad. brioniæ aut aſari, aut cucum. ſyluestris, in aqua: quibus interdum caricæ pingues adiiciendæ; deinde huic aquæ farina eſt admiſcenda, & cũ adipe anſerino, gallinaceo, aut ſuillo, cataplaſma* parandum. *Catapl.*

Tertium ſymptoma grauiſſimum eſt *gangræna*, ſeu partis corruptio, quæ fit ob omnimodam victoriam caloris extranei, ſupra natiuum: de qua *infra c.19. huius libri* agemus. *Gangræna.*

Vltimum ſymptoma eſt *dolor*, qui excitatur partim ex intemperie calida flammea, partim è materia, aut vaporoſa diſtendente, aut dura comprimente. Hoc ſymptoma omnino curandum, ne patiens incidat in conuulſionem, aut virium exſolutionem. Dolor ſedatur tribus modis, *c.19.l.5.ſimp.* *vel* auferẽdo cauſam doloris, *vel* anodynis, *vel* ſenſum auferendo: primus modus eſt optimus, quia ſimul & dolor ſedatur, & inflammatio curatur, euacuando materiam, quæ efficit dolorem, & refrigerando intemperiem. Sed plerunque cogit dolor, vt neglecta cauſa, ad ea recurramus, quæ leniendo dolorem mitigant: quæ ſunt calida & humida primo gradu, partiumque tenuium: ita vt cum conſentiant temperaturæ humanæ, videantur demulcere partes dolore exaſperatas: & iſtiuſ- *Dolor.* *Anodyna.*

modi ſolent eſſe vt plurimum oleoſa, & pinguia vt *ol. aneth, amyg. de lumbr. ol. cha. de lini ſem. a alth. ſem. vulpinum, melinum, & ex ouorum vitelli*. Ex adipidibus vero lenit dolorem adeps *ſuillus, vitulinus gallinaceus, anſerinus, humanus* efficaciſſim fortaſſe ob ſimilitudinem ſubſtantiæ: item adep *vulpinus, ex anguilla, butyrum, œſypus, lana ſuccida ſpongia madida aqua dulci, aut ſalita, cap. 5. l. 13. meth* Hæc omnia vnctuoſa & pingui natura, parten tenſam & exaſperatam laxando, dolorem leniunt Raro autem his propoſitis puris vtendum: primum, quia pinguia & oleoſa facile inflammantur ſecundo, quia nimium laxant partem, & laxati ſolet fluxionem proritare, & dolorem augere Anodynis ergo admiſceri debent ea, quæ cauſa doloris reſpiciunt. Vnde, ſi dolor magis è tenſione proueniat; fomenta magis vſurpantur, quæ vaporoſos humores, tenſionem efficientes, euacuant

Quæ cum anodynis miſcenda.

1. Debent autem eſſe refrigerantia, propter intemperiem: & actu calida, vt exhalatio efficiatur. Vnde probatur fomentum, factum ex *aquæ roſ. plantaginis, & olei myrtini æquis portionibus*. Si calor fuerit inſignis, additur *aqua virgæ paſtoris, ſemperuiui, camphura, & modicum aceti*. Fit etiam fomentum ex *aqua, in qua decoquantur hordeum, lactuca, & galla, cum modico vino nigro, & aceto modico*. Probatur illitus è *mucilagine ſem. pſyllij cum modico aceto, & oleo myrtino*. Notandum, *acetum cum emplaſticis facile dolorem lenire: nam acetum facit, vt penetret emplaſticum, at verò emplaſticum obtundit acrimoniam aceti* Laudatur etiam inunctio facta ex *ol. roſ. myrtino & nenupharino*. Dein fomentum, factum per plures vices, *è ſucco ſolani plantaginis, bliti*. Tertio

Fomentum.

Cur acetum cum emplaſticis mixtum leniat dolorem.

oco cataplaſma factum *ex iiſdem herbis*, *cum mu-ilagine pſyllij*, quod adhuc efficacius redditur, ſi ına cum eo decoquatur & admiſceatur *lac aut va-inum*, *aut ouillum*, *aut caprinum*. Quod ſi dolor roueniat magis à materia dura comprimente, & grauante: in eo caſu, cataplaſmata magis ſunt pportuna: cuiuſmodi eſt, quod conficitur *è paſſo*, *l. roſato*, *& modica cera*, *cap.2. lib.2. ad Glauc.* Aliud ad formam cataplaſmatis è *loco citato*, con-icitur ex *arnogloſſo*, *lente*, *pane*, *& ol. roſ.* Quod ſi dolor fiat ex intemperie calida, frigida miſceri de-bent anodynis: ideo imponenda ſunt lintea, ma-defacta aut *in vino acerbo*, aut *aqua cum modico ace-to*, *aut ſucco lactucæ*, *& ſemperuiui*. Si valentior ſit intemperies calida, & corpus durum; aut ſi mitior ſit, & pueri corpus: *ſuccus pſyllij*, *cucurb. vmbil. Ven. & plantag.* bene facit. Similiter *lac cum panis mica*, *& ol. violaceo miſtum*, *& modice coctum*. Animaduertendum, ne medicamenta, quæ ad do-lorem leniendum imponuntur, vllo modo ſint aut dura, aut ponderoſa: ideo vitantur cerata, & cataplaſmata nimium craſſa. Vbi prædictis dolor non lenitur, recurrendum ad Narcotica: quibus caute vtendum, & non niſi vrgeat neceſſitas. Hæc autem ſunt *hyoſcyamus*, *opium*, *mandragora*, *& ci-cuta*, quæ mirum in modum refrigerat, & in in-flammata parte vſurpatur feliciter, vbi inſignis eſt calor: eadem ratione conferunt, *bella donna*, *lactucæ ſylueſtris ſuccus*, *papaueris nigri ſuccus*, *mem-phites lapis*, *& vinum mandragorites*, è Dioſcoridis ſententia.

Stupefa-cientia.

De Eryſipelate.

CAPVT VIII.

Nomon. HActenus de tumore egimus, qui à ſanguin oritur. Sequitur à bile proueniens: qui *Eryſipelas* dicitur, *comm. 30. lib. 30. de iis, quæ fiunt in medi* Hoc à Celſo *Ignem ſacrum* vocari quidam falſo cre dunt: is enim nomine ſuo eryſipelas donat, *c. 2c l. 5.* ſacrumque ignem, ceu morbum ab eryſipelat diſtinctum, *c. 28. l. 5.* longe aliter deſcribit, ac ma lis eum vlceribus annumerat.

Eryſipelas fieri à bile. Fit autem eryſipelas à bilioſo humore. Bilioſu autem humor, vt traditur *in l. de atrabile*, alius i ventriculo, alius in hepate gignitur. In ventricul gignitur humor bilioſus porraceus, vitellinus, & æruginoſus, à quibus humoribus non fiunt eryſipelata, quia illi humores per venas non progrediuntur, ſed gignuntur à vitioſis cibis aſſumptis, vt ſunt *cepæ, porrum, allium, ſinapi, naſturtium.* *Bilioſus humor duplex.* Fit igitur eryſipelas à bilioſo humore, qui in hepate gignitur, & hic duplex eſt: alius *alimentalis*; alius *excrementitius*. *Alimentalis*, eſt calidior & ſiccior, & tenuiſſima ſanguinis pars, quæ in maſſa ſanguinea continetur. *Excrementitia* bilis eſt, quæ in fellis veſiculam demittitur, vt poſtmodum in inteſtina euacuetur.

Eryſipelas à bile alimentali fit: ſecundũ auctorem. Quæritur autem, *num eryſipelas fiat à bile alimentali, an excrementitia?* E Galeno colligitur, ab vtraque fieri poſſe: nam *cap. 2. lib. 3. de ſym. cauſ.* ait; *amara bilis in toto corpore regium morbum, in vna particula eryſipelas facit: ſed icterus fit à bile excrementitia: Ergo & eryſipelas.* Ruſus *c. 1. lib. 2. ad Glauc.*

dicit

icit, eryſipelata fieri à ſanguine tenuiſſimo; ac roinde à bile alimentali. Equidem non negauerim eryſipelata à bile excrementitia fieri poſſe: attamen experientia comprobat *eryſipelata fere ſemper fieri à ſanguine tenuiſſimo*, id eſt, a bile alimentali. Quod *ſi icterus & eryſipelas, fiant ab vna & eadem bile, nimirum excrementitia: quî ſit, quod hi duo morbi tantum à ſe inuicem differant?* Nec enim diſtant ſolum loco affecto, quemadmodum Galenus dicit: ut icterus occupet totum corpus, eryſipelas vnam partem: ſed in aliis pluribus differunt: icterus enim *plerumque* fit ſine febre, eryſipelas cum febre: icterus non dolet, habet colorem flauum, ſeu citrinum; eryſipelas dolet, & habet colorem rubrum, ſed clarum. Exiſtimo igitur eryſipelas *ſemper* fieri à bile alimentali. *Differentia inter eryſipelas & icterum.*

Hæc igitur ſi recedat à propria natura, & influat in aliquam partem, excitat eryſipelas. Recedit à ſua natura, in quantitate, vel qualitate. In *quantitate*, cum plus iuſto adaugetur in corpore; & tunc in quamcumque partem influit, excitat eryſipelas: quod quidem, ſiue dicamus fieri à bile exquiſita, vt *l.7. ſimpl.* vel à ſanguine tenuiſſimo, vt 2.*ad Glauc.* nihil refert. In *qualitate* bilis recedit à ſua natura, vel in ſua ſubſtantia, cum ſcilicet bilis calidior & acrior redditur; & tunc aſſumit vim corrodentem, vnde herpes exedens: vel ob permiſtionem alterius humoris, & vel ſanguinis, vnde ἐρυσίπελας phlegmonodes; vel pituita, vnde eryſipelas œdematoſum; vel melancholia, vnde eryſipelas ſcirrhoſum. Nos hic tantum agemus de eryſipelate, quod fiet à bile naturali, peccante ſolum in quantitate: quod eryſipelas, licet oriri poſſit in partibus *Eryſipelatis differentiæ.*

7. bus internis & externis; nos tamen de externis ſolū agemus. *In omnibus quidem externis partibus eryſipelas excitatur, vt plurimum tamen circa nares & faciem*: eo quod pars hæc facillime ſanguine tenuiſſimo ſuffunditur. In cruribus etiam ſæpenumero oritur eryſipelas: quia natura à ſanguine bilioſo irritata, eum facile ad inguina, ceu emunctoria ſua propellit; qui poſtea in crura deſcendit. Et hinc fit, vt, qui in cruribus afficiuntur eryſipelate, prius circa inguina eiuſdem partis doleant, cum glandulæ nonnunquam tumore. Generari autem ſolet eryſipelas tam æſtate, quam hyeme: *æſtate*, propter copiam humoris bilioſi, qui tunc temporis dominatur: *hyeme*, propter cutis conſtipationem. Vbi igitur tenuiſſima hæc pars ſanguinis redundat in corpore, partes valentiores, & magis principales, huius copia grauatæ, ſanguinem hunc expellunt ad partes minus principales; neque ceſſat hæc expulſio, donec bilioſus humor ad muſculos peruenerit, quos tenuitate ſua bilis penetrat, donec deueniat ad cutim, in qua, propter denſitatem, detinetur: verum, quia tenuis eſt humor, non ita detinetur, vt infigatur, ſed per cutim diſpergitur.

Locus affectus.

Signa.

Dignoſcitur autem eryſipelas ſuis ſignis, quæ ſunt, *calor inſignis, dolor, color ruber, ſeu in flauum vergens.* Sed quia hæc ſigna pœne eadem ſunt cum ſignis inflammationis, ideo diſtinguendi ſunt hi duo tumores, è *cap.* 1. *l.* 14. *meth.* & ex Auicenna.

1. *Differentia inter phlegmonem & eryſipelas.*

Primum ergo eryſipelas diſtinguitur à plegmone penes *eminentiam*: phlegmone enim apprehendit cutem & ſubiectam carnem, partemque in tumorem inſignem eleuat: ereſipelas vero tantum occupat

upat ſuperficiem cutis,& modice ipſam in tumo-
em attollit,adeo vt tumor fere ſub aſpectum non
adat; vnde eryſipelas tantum cutis affectio dici-
ur, *cap.1.lib.2.ad Glauc.* Cauſa autem huius rei,in
enuitatem humoris refertur, qui magis diſpergi-
ur in cutim, quam infigitur, & in tumorem at-
ollitur.Quod ſi in eryſipelate aliquando pars iuſtū
n tumorem eleuetur: ſpurium eſt, non exquiſi-
um eryſipelas. *Secundo* eryſipelas diſtinguitur ab 2.
nflammatione, quia *longe calidius* eſt, vnde & cu-
is in eryſipelate comburitur, vt veſiculæ exciten-
ur: hac etiam ratione febres in eryſipelate fiunt
vehementiores, quam in phlegmone. Cauſa eſt:
quod bilis ſanguine eſt calidior. *Tertio* diſtingui- 3.
ur, quia in eryſipelate *minor* eſt *dolor*, cum vna
antum aſſit doloris cauſa, nimirum intemperies:
non autem illa altera, quæ eſt ſolutio continui, à
nateria diſtendente, comprimente, ac diuellente.
Præterea dolor in eryſipelate eſt pungitiuus; in in-
flammatione, tenſiuus & grauatiuus. *Quarto* di- 4.
ſtinguitur, quod inflammatio habet colorem ru-
brum, vergentem, vel ad nigredinem, vel ad vi-
riditatem, propter ſanguinem craſſum,qui in pro-
fundo conſiſtit. Eryſipelas vero habet quidem co-
lorem rubrum, ſed clarum, non intenſum, & ad
citrinitatem propenſum. *Quinto* diſtinguitur,quod 5.
eryſipelas,ſi tangatur digitis, cedit tactui; inflam-
matio vero non cedit, ſed renititur: cauſa eſt hu-
moris tenuitas, & craſſities. *Sexto*,rubedo in eryſi- 6.
pelate ſi digito tangatur, ſolet abire, & cutis ſub
digito alba fieri, deinde vero ſolet ſtatim redire,
ob ſanguinē tenuiſſimum:in plegmone autem hoc
nō fit.*Septimo* diſtinguitur,quia in eryſipelate nulla
tenſio

8. tenſio apparet : at in phlegmone. *Octauo* maxim diſtinguitur, quod inflammatio in vno ſemper fi gitur loco, à quo nuſquam dimouetur : eryſipela vero creſcit & ſerpit, vnde etiam eryſipelas dicitur quod vicinas partes ſemper rubras faciat.

Quamobrem ſi apparet tumor, qui colore rube ſit, & rubore claro aſperſus, & modice, aut ferm inſenſibiliter attollat partem in tumorem, & inſi gniter ſit calidus, ac dolens dolore pungitiuo, & tactui non renitatur, neque tenſus ſit, & modo vnu modo alium locum apprehendat: ſtatuendum, quo tumor ille ſit eryſipelas exquiſitum.

Cauſa. Cauſa eryſipelatis proxima, eſt *fluxio bilioſi hu moris*, quæ interdum excitatur à recipiente parti cula, interdum à mittente, nonnumquam ab vtra que. A *recipiente* humor bilioſus attrahitur pro pter dolorem: cuius cauſæ externæ ſunt ignis acre medicamentum, motus, &c. A *mittente* par ticula, bilioſus humor expellitur, quoniam par mittens irritatur à redundantia humoris bilioſi cuius cauſæ ſunt vel internæ, vt vitium iecoris calidium, vel externæ, vt ſex res non natura les, &c.

Prognoſtica. Eryſipelas, quod è flaua bile naturali oritur, pe riculo vacat : naturalis enim bilis, nec vehemen tem morbum, nec ſæua ſymptomata inferre ſolet. & præterea cum ſit in partibus externis, ſignum eſt partes internas à redundantia huius humoris leua ri, *comm.9. l.3. de morb. vulg.* Verum diligenter ſtu dendum, vt idonea adhibeatur curatio: nam ſicut bonum eſt, ab interiori parte extra conuerti eryſi pelas, ita ab exteriori intro redire, peſſimum. *aph. 25. ſect. 9.* Nec alia ratione pereunt ægrotantes,

quam

quam eryſipelatis in partes internas principes recurſu : veluti ſi ex eryſipelate in facie , oriatur phrenitis , aut angina : quod plerumque fit è praua curatione, medicamentis nimium repellentibus adhibitis : quin & hyemis frigus, refrigerando & conſtipando , ſæpe facit recurrere eryſipelas. Hippocrates *aphor.* 19. *ſect.* 7. ait , *malum eſſe eryſipelas, oſſis nudationi ſuperueniens* : quod propoſito noſtro non conducit, quia loquimur de eryſipelate externo. Hippocrates etiam , *aphor.* 20. *ſect.*7. ait, *malum eſſe, ſi eryſipelati putredo , aut ſuppuratio ſuperueniat.* Pariter *comment.* 26. *l.*6. *epid.* ait , *nigredinem quandam aut puſtulas, aut mentis alienationem, ſuperuenientes, ita malum eſſe, vt nullus ſpei relinquatur locus.* Sed hæc præſagia ſpectant ad eryſipelas peſtiferum, de quo iam non agimus.

Indicationes.

Quoad curationem , ſecundum Galenum *in arte medicinali* , cum eryſipelas ſit morbus, in quo pars iuſto augetur à bilioſo humore , hic euacuandus: quod fit duobus modis: *vel* ſi retrocedat, *vel* per patientem locum : per locum patientem vel *ſenſibiliter* , nimirum ſcarificatione, vel *inſenſibiliter*, in halitum verſione. Prius tamen curatione totius corporis inſtituenda : ratio eſt : nam ſi velimus repellere humorem , non ipſum admittet corpus plenum , ſi velimus vacuare , plus attrahetur, tum in ſcarificatione, per dolorem , tum in diſcutientibus per calorem. Quod ſi ægri ſint inobedientes , vt cogant Medicos aliquid apponere ante curam totius, id quod apponitur , potius calidum ſit , quod adaugeat eryſipelas, vt poſtea cogãtur obedire Medicis; minime autem repellentia ſunt vſurpanda, ne vertatur introrſum. De quo *infrà* plenius.

Cura

Curatio. Cura totius corporis dependet a Diæta, Cheirurgia, Pharmaceia.

Diæta. *Diætam* quod attinet: *Aër* eligatur frigidus & humidus: & niſi talis ſit, arte paretur, nimirum æſtate: hyeme autem potius aër calidus eſt eligendus, quia tunc fit eryſipelas è cutis conſtipatione contra æſtate fit, quoniam ob nimium calorem bilis copia generatur. *Cibi* ſint frigidi, humidi. Et ſi bilis admodum ſit tenuis, conuenient quæ viſcoſa ſunt, vt *cerebrum, pedes ſuum, piſcés ſaxatiles, lactuca, endiuia, blitum, malua, cucurbita, ptiſana, hordeacea.* Galenus laudat *nouellas lactucarum*, quæ in aqua gelida ſæpius abluendæ ſunt, & ita edendæ. Quod ſi æger cibi iniucunditatem ferre non poterit, *acetum* aquæ frigidæ miſcendum, quod tamen expers ſit omnis vinoſæ qualitatis. Prodeſt *panis in aqua gelida maceratus, cum modico aceto. Potus* ſit aqua ſimplex, vel hordeacea: aut ſtillatitia *endiuiæ, acetoſæ, cum modico vini granatorum.* Vinum autem peſſimum eſt. Vitentur omnia pinguia, dulcia, & vnctuoſa. *Quies* ſit potius quam motus. Aluus ſit lubrica. Somnus eligatur, vigiliæ vitentur, item omnes animi affectus nimij, veluti ira, contentio, quæ ſolent excitare eryſipelata.

Aër. *Cibi.* *Potus.* *Quies.* *Somnus motus animi.*

Venæ ſectio. Quoad præſidia Cheirurgica, dubitatur, *num Venæ ſectio conueniat.* Nam Paulus, Celſus, Theodorus, Priſcianus, ſecant venam in eryſipelate, quod circa ceruicem & caput conſiſtit: idem faciunt Auicennas, & Actuarius, itemque Hali Abbas, *l.* 3. *ſuæ practicæ.* Contra Galenus *cap.* 3. *l.* 14. *meth. & lib.* 2. *ad Glauc.* dicit, non eſſe neceſſarium ſanguinem mittere, ſed exhibendum medicamentum, quod

uod bilem vacuet, & ſi parua ſit paſſio, acri clyſmo vtendum. Clariſſimus Fallopius dicebat, huiuſmodi contradictiones non poſſe conciliari, & proinde nos Galenum ſequi debere. Sed, meo iudicio, componi poſſunt. Nam Paulus, Celſus, &c. ſcant venam, in eryſipelate circa ceruicem & caput: quia huiuſmodi eryſipelata plus faceſſunt negotij, & adeo ſunt periculoſa, vt, niſi efficax adhibeatur auxilium, ægros ſtrangulent, quod etiam erit Aëtius, *cap.59.l.14.* partes enim tonſillis adiacentes trahuntur in conſenſum, quæ inflammatæ ſuffocare ſolent. Quare in tali eryſipelate ſanguis eſt mittendus, propter periculum anginæ: ego etiam addo propter periculum phrenitidis, quæ fieri ſolet ab eryſipelate capitis intro recurrente. His malis multos è medio vidi ſublatos. Galenus vero non negat ſanguinem eſſe mittendum: non enim ait, eſſe *inconueniens* ſanguinem mittere, ſed *non eſſe neceſſarium*, quaſi ſeruanda ſit venæ ſectio pro maiore neceſſitate: at quænam maior neceſſitas, quam vbi ſuffocationis imminet periculum? *Cum* igitur *eryſipelas eſt in capite & ceruice, ſecāda eſt vena.* Et huc reſpexere Paulus, Celſus, & alij. Actuarius autem & Auicennas, locuti ſunt de eryſipelate impuro, à bile multo ſanguine diluta: quod cum phlegmonoſum ſit, indiget phlebotomia: ideoque citati auctores, quoniam loquuntur de eryſipelate cum tumore, probant venæ ſectionem in omni eryſipelate, in quacumque parte conſiſtit. Quare concludo, *in eryſipelate, quod conſiſtit in ceruice, capite, & facie, ſiue purum ſit, ſiue phlegmonodes* (quamuis non memini vidiſſe me purum eryſipelas in facie) *perpetuo ſtatim ſecandam eſſe venā*

cepha

cephalicam, vel humeralem propter periculum angin *& recurſum materiæ ad interiora. In eryſipelate ve* *puro, in aliis partibus, non eſt ſecanda vena, ſed purga* *exhibendum*, tum vt redundantia bilis euacuetur, t ne bilis ad ebullitionem deducatur. *In eryſipelate d* *nique phlegmonoſo, in quacumque parte conſiſtat, oport* *venam ſecare, & medicamentum purgans exhibere.* S parua ſit affectio, acri clyſmo vtendum eſſe, mon Galenus.

Pharmaceia. Sequuntur medicamenta: quæ Interna ſunt, v

Chalagogæ. Externa: illa rurſus Vacuantia bilẽ, vel Alteranti Quæ bilẽ purgant, alia Simplicia ſunt, alia Cõpo ta: quædam Mitiora, quædã Valentiora. Inter ſin plicia & mitiora numerantur, *caſſia, tamarinthi, rh* *barb.* Cõpoſita mitiora ſunt *ſyrupus, roſeus ſolutiuu* Valentiora non exhibemus, vt *elaterium, & ſcamm* *niũ, electuariũ roſ. Meſuæi, diaprunon ſolutiuũ, electu*

Bolus. *rium de ſucco roſarum.* In bolo conueniet: ℞ *flor. ca* *ſiæ* ℥ *vj. pulpæ tamarind.* ℥ ß. *rhabar electi* ℈ *iiij. cum ſ*

Alius. *rupo roſ. laxatiuo fiat bolus.* Valentius eſt: ℞ *flor. ca* *ſiæ, pulpæ tamarindorum, ana* ℥ *vj. electuarij e ſucco r*

Potio. ℥ *ij. Miſc. cum ſaccharo fiat bolus.* Si mauis potion ℞ *rhab. electi* ʒ *j. ſpicæ gran. v. vini albi parum, fi* *infuſio in decocto tamarindorum: factæ expreſſioni, ad* *ſyrup. roſ. ſolut.* ℥ *iiij. fiat potus.* Valentior reddetur, addantur, *elect. roſ. Meſuæi* ʒ *ij.* His medicament vtendũ in eryſipelate puro. Si paſſio nõ ſit magn acres clyſmi conueniũt, è decoctis herbarum refr gerantium, & notandum, etiam in iis, quæ per

Clyſmus. ſumuntur, *ſemper miſcenda eſſe refrigerantia.* Cly mus talis erit: ℞ *decocti viol. malu. lactucæ, hordei q.* *cui addantur mellis roſ. ſol.* ℥ *iiij. ſalis* ʒ *j. olei viol.* *ij.* Eſt ſatis acris clyſter, ſed non admodum eo v

po

oterimus in adoleſcentibus. Si vis magis acrem: dde decocto, *centauri min. M.*j.*electarij diaphœn.*ʒ. j.*aut etiam decoquatur radix cucum.aſinini.*

Euacuata bilis redundantia, ſecundum Galenum *n art. med.* ſi oportet reuulſoria præſidia adminiſtrare, in principio frictionibus, cucurbitulis, & ſimilibus vtendum. Sic etiam vomitoriis, vbi eryſipelas in cruribus conſiſtit: tali enim præſidio bilis optime, & euacuatur, & reuellitur. *Reuulſoria.*

Syrupi refrigerantes conueniunt propter tres cauſas. *Primum* enim ſi aliqua bilis copia in corpore remanſit, ab his ſyrupis refrigeratur, & incraſſatur. *Præterea*, cum eryſipelas fere ſemper febrem habeat adiunctam: huius etiam cauſa eſt corpus refrigerandum, & humectandum. *Tertio*, cum bilis generetur ob calidam iecoris intemperiem, huius cauſa ſyrupi refrigerantes exhibendi. Probatur igitur *ſyrup. de chichor. ſimpl. de endiuia, ſoncho, lactuca, papauere, portulaca, violis, de roſis recentibus, &c. cum aquis endiuiæ, hordei, lactucæ, acetoſæ, plantaginis, &c.* Notandum, *non frequenter dulcia eſſe exhibenda*: qua de cauſa, tanta ſyruporum portio aquis eſt commiſcenda, quanta ſufficit pro guſtu conſolando. Galenus hæc conſiderans, *cap.5. lib. 9. meth.* proponit medicamentum efficaciſſimum, nimirum, vt patiens bibat aquam gelidam, quantam vult: hæc enim corpus refrigerat, ſitim exſtinguit, bilis feruorem retundit, & iecoris dyſcraſiam calidam refrigerat. Sed in aqua propinanda multæ ſunt conditiones: oportet enim vt tempus ſit calidum, ſtomachus robuſtus, &c. Dum autem hæ conditiones non adſunt, debemus vſurpare ſyrupos, & aquas prædictas. Effica- *Alterantia.* *Syrupi refrigerantes.* *Aquæ propinandæ conditiones.*

ciſſimum etiam eſt (ſi aſſit intemperies iecoris calida) *ſerum caprinum , in magna quantitate , ad* ℔. iv. *vel* v. vices enim aquæ gelidæ ſubire poteſt, dum abſunt conditiones frigidam propinandi. Poſſumus etiam partibus extrinſecus imponere, *ſuccum ſolani , cichorij , hepaticæ , lactucæ, cum modico aceto , madefactis linteis , & appoſitis circa iecoris regionem.*

Medicamenta partem affectam ſpectãtia. Accedamus iam ad partem affectam, in qua duo ſunt præter naturam : *intemperies calida , & magnitudo aucta è copia materiæ* : ratione intemperiei, oritur indicatio refrigerandi ; ratione materiæ copioſæ, vacuandi. Magis autem ad ſe trahit refrigeratio , quam euacuatio : quia purum eryſipelas tantum qualitate offendit , id eſt , inſigni feruore. Vtriuſque indicationibus ſatisfacimus repellentibus medicamentis, quæ frigida ſunt.

Num refrigerantibus vti liceat ante corporis totius procurationem. Verum antequam vlterius progrediamur, vidẽdum , *num in eryſipelate curando* (quando vocamur ad ægros) *ſemper debeamus exſpectare totius corporis procurationem per ea, quæ dicta ſunt , antequam refrigerantia medicamenta parti imponantur.* Pro reſponſione , conſiderandæ ſunt hæ diſtinctiones : num eryſipelas fuerit factũ ab interna vel externa cauſa: num prope partem principem : num vehementer affligat, an mediocriter. His notatis, ſtatuendum, aliquando vacuationem præcedere debere impoſitionem localium : aliquando localia prius imponenda, dein corpus purgandum : aliquando ſimul vtrumque præſtandum : interdum euacuationem
1. procurandam ſine localibus. Nam ſi eryſipelas factum eſt à cauſa externa , nimirum à percuſſione, aut calore partis affectæ , &c. refrigerantia tuto poſſu

poſſumus imponere loco affecto, ſine vacuatione: ratio eſt, quia fluxio eſt excitata à parte recipiẽte, & nõ à mittente,& pars recipiens excitauit fluxionem vel calore, vel dolore. Verum non eſt inconueniens in tali eryſipelate ſtatim lenire dolorem, *cerato roſato, vnguento roſato Meſuæi, decocto maluæ, & ſimilibus* : aut etiam calorem refrigerare, mitioribus tamen, cuiuſmodi ſunt prædicta: id quod videtur elici poſſe è *cap.2. l.1. ad Glauc.* vbi ait: *in inflammatione, quæ fit à cauſa externa, calefacere & laxare nihil prohibet, at ſi fiat ab interna, nullo modo hoc faciendum. Si eryſipelas genitum eſt à cauſa interna, perpetuo vẽtriculi euacuatio præcedere debet*, vno excepto caſu, qui duas includit cõditiones; *prima* eſt, ſi eryſipelas ſit admodum diſtãs à partibus principibus, altera, ſi calor externus ſit valde vehemens, tunc enim cum periculum ſit, ne deſtruatur calor natiuus partis, etiamſi non fuerit habita totius procuratio, debemus mitiora refrigerantia admouere, vt calor inſignis temperetur, quod fit *decocto trifolij, vmbilici ven. platani, pſyllij, &c.* madefactis linteis, & appoſitis: attamen in hoc etiam caſu, appoſito locali mendicamento, ſtatim totius curatio auſpicãda. Si eryſipelas fuerit in facie aut in capite, dico localia medicamenta neque ante, neque poſt purgationem eſſe adminiſtranda: poſſet enim frigidis materia repelli, aut ad cerebrum, vnde phrenitis, aut ad fauces, vnde angina: Calefaciẽtia vero magis adaugerent eryſipelas: ideoque huiuſmodi eryſipelata debent curari, tantum reſpiciendo cauſam, non locum affectum. In hunc ſenſum præcipit Theodorus Priſcianus, *cap. 21. l. 1.* in eryſipelate generaliter in omnibus partibus adiutoria adhi

(margin: 2. at "Si eryſipelas genitum"; 3. at "Si eryſipelas fuerit in facie")

adhiberi ſimilia debere, exceptis facie, & capite, in quibus ſi apparuerit eryſipelas, ante tertiam diem, phlebotomandum, & à cibo abſtinendum ſuadet. Sic etiam nos in huiuſmodi caſu, & venæ ſectionem, & medicamentum purgans, & diætam *Error barbitonſorum.* tenuiſſimam, & reuulſiones præſcribimus. At cheirurgi communiter perperam refrigerantia inſignia apponunt in eryſipelate faciei, & capitis: ſicque efficiunt, vt materia recurrat ad interiora, & æger moriatur. Quod ſi cogamur in facie aliquid ponere, in gratiam ægri, & aſtantium, qui id requirunt, fieri hoc debet, non in principio, ſed in progreſſu eryſipelatis: & imponi debet medicamen- *Topicum ad Eryſipelas faciei.* tum Aëtij, *c.* 59. *l.* 14. nimirum ſumatur *nidus hirundinis puluerisatus, melliqúe admiſtus*, & penna intincta illinatur facies. Hoc medicamentum exſiccat, & non repellit, eſtque tutiſſimum. In eryſipelate, quod oritur in aliis partibus, dummodo fiat à cauſa interna, oportet totius corporis euacuationem moliri ante localia.

Refrigerantia in Eryſipelate num humida, vel ſicca conueniant. Sed quæritur, *num refrigerantia, in eryſipelate adhibenda, debeant eſſe humida, an ſicca?* Reſpondet Paulus *cap.* 21. *lib.* 4. eryſipelata ab initio curanda eſſe refrigerantibus cum humiditate, non autem aſtringentibus, ſeu refrigerantibus cum ſiccitate. Rationem reddit Galenus *c.* 4. *l.* 1. κτ τόπ. nam aſtringentia poſſunt cutem contrahere, & poros conſtringere, & hoc modo exitum materiæ bilioſæ præcludere, ne exhalet, quæ materia ſi detineatur, vehementius infeſtat, quia calidior redditur, & cum acris ſit, magis moleſtat dolore: aſtringentia igitur vitanda, quia cutim contrahendo eryſipelas augent. *Obiectio.* Sed quoniam Galenus in

in eryſipelate probat frigida humida: cur *cap.* 4. *lib.* 1. κτ̀ γένη, vtitur *omphacio*, quod eſt aſtringens? Reſponſio: ibi Galenus curat eryſipelas phlegmonoſum, quod curatur etiam aſtringentibus. Sed inſtat quis, eryſipelas phlegmonoſum curari poſſe aſtringentibus mitioribus: at *omphacium* valenter aſtringere. Reſponſio: Galenus vtitur *omphacio* non prima ratione, ſed tantum ad extrahendum ſuccum, è *portulaca, ſemperuiuo, vmbilico Veneris*: è quibus per ſe ſolis copioſus ſuccus extrahi nequit. Animaduertenda autem eſt contradictio in Aëtio, *cap.* 59. *lib.* 14. quam equidem ſoluere neſcio, niſi textum deprauatum dicam: ſcribit enim, *exquiſitum eryſipelas curandum refrigerantibus & aſtringentibus: paulo* tamen *poſt* addit, *eryſipelata expoſcere humectantia, & refrigerantia.* In quibuſdam tamen exemplaribus menda hæc ſublata eſt. Præterea caueant iuniores, ne Auicennæ in curando eryſipelate conſilium ſequantur: qui refrigerantibus, & vehementer aſtringentibus vtitur, contra quam Græci, aliique Arabes. Hac enim ratione ſtipticorum vſu, materia bilioſa magis infigitur, craſſiorque redditur, quam vt poſtea facile diſcuti à digerentibus poſſit: vnde ſæpe indurati tumores, liuores, ac nigrores in membro contingunt.

Aëtij codices nõnulli mendoſi.

Auicenna lapſus.

Quamobrem eryſipelas exquiſitum, refrigerantibus humectantibus curandum eſt: vt ſunt *lactuca, polygonum, lenticula paluſtris, portulaca, pſyllium, ſemperuiuum, vmbilicus Veneris, cucurbita, ſolanum, mandragora, pomorum ſuccus, glaucium, violæ, item ſuccus papaueris, & hyoſcyami, cannarum viridium folia*, & omnia refrigerantia, quæ aqueo veluti

Materia refrigerantes in eryſipelate.

humore aſperſa ſunt. Ex his varia fiunt compoſita, vt *ol. violatum, oui albumen & acetum ſimul miſta*, ſimiliter *philonium, quaſſatum cum ſucco cucumerum*: item *raſura cucurbitæ, & cucumeris, & portulacæ, contrita, ſimul miſta*, & impoſita aqua admodũ frigida: quibus aliquid *opij* admiſcetur, aut *ſucci papaueris*, aut *cicutæ*, aut *mandragoræ*. Hæc propoſita tum ſimplicia, tum compoſita, alia ſunt valentiora, alia mitiora, alia mediocria. Licet enim in omni eryſipelate refrigeratio ſatis intenſa fieri debeat, varia tamen hæc eſſe poteſt intenſio: maior enim eſt in puro, quam in non puro, ſeu phlegmonoſo, maior in iuuene, quam ſene, temporibus calidis, quam frigidis, item in partibus remotis à parte principe, intenſior in knilioſi humoris redundantia multa, quam modica. Deſcribitur etiam à Galeno refrigerandum eryſipelas, *ceratum*, quod *refrigerans* appellatur: fit enim ex *oleo roſato omphacino, cera alba, aqua, & modico aceto, cap. 13. l. 1. ſimpl. cap. 13. l. 14. meth.* Probat etiam Galenus *diaglaucium*. Sed in penuria medicamentorum, Galenus *acetum & aquam* miſcet, ac imponit. Ego præ cæteris vnum eligo, quod vulgo *linimentum ſimplex* dicitur: at curandum eſt, vt fiat recens, alioquin rancidum euadit, & magis calefacit, quam refrigerat. Fit autem è *cerato infrigidante Galeni*, iam propoſito: & *ex vnguento magiſtrali*, cuius hæc eſt deſcriptio: ℞ *ceruſſæ lotæ ℥ vij. lithargyri loti ℥ v. ol. roſ. ℔. j. thuris pulueriſ. ℥ j. & ʒ ij. ſucci ſolani ℥ v. ceræ albæ ℥ iij. fiat vnguentum.* Infrigidans Galeni tale eſt: ℞ *ol. roſ. ℔. j. ceræ albæ ℥ iiij. abluantur pluries in aqua ſimplici, & fiat ceratum.* Ex huius vtriuſque æquis partibus componitur, quod linimentum

Ceratum refrigerans Galeni.

Linimentum ſimplex.

Vnguentum magiſtrale.

Infrigidans Galeni.

ſimplex dicitur. In his medicamentis adminiſtrandis, obſeruandum eſt Galeni præceptum, *cap.* 4. *l.* κατὰ γένη, *non modo in eryſipelate actu frigida eſſe imponenda, ſed etiam frequenter immutanda*, nam vbi incaleſcunt, magis nocent, quam iuuant. Paulus *c.*21. *lib.*4. non tantum frequenter immutat medicamẽta, ſed etiam perliquida vſurpat, aut ſpongiis madefactis abluit eryſipelata. Poſſumus etiam vti linteis imbutis herbarum ſuccis, & foliis earumdem herbarum. Refrigerationis terminum docet Galen. *c.*4. *l.*1. κ. γ. tantiſper enim refrigerandũ, donec vehemens ardor ceſſet: quod dignoſcitur tum ex ægri teſtimonio, qui fatetur, ſe non tam inſignẽ percipere calorem, tum tactu, tum colore mutato ad naturalem partis ſanæ colorem, vel prorſus, vel quodammodo: hic enim eſt indicium, materiam, quæ facit eryſipelas, à refrigerantibus eſſe propulſatam. Refrigerato ergo ſatis eryſipelate, dein à refrigerantibus abſtinendum ne calor partis extinguatur, parſque ipſa contrahat colorem aut fuſcum, aut nigrum, & ſic corrumpatur: id quod & Auicennas monet. *Quandiu his vtendum.*

At ſi tota materia non fuerit euacuata, tunc, ſecundùm Galenum, ad contraria tranſire oportet, id eſt, ad digerentia, quæ reliquam materiam, quæ remanſit, euacuent. Cuiuſmodi eſt, ſi conficiamus cataplaſma è *farina hordei, milij, fabarum, aut lupinorum, cum melle.* Quod ſi abſtinuerimus à refrigerantibus, priuſquam pars vel liuida, vel nigra euadat: præcipit Galenus *cap.* 20. *l.*2. *ad Glauc.* partes affectas primum aqua calida plurimum eſſe fouendas: Ad quod conducit *muria, aqua marina, & aqua, cui ſal ſit adiectum, aqua thermarum, &c.* *Digerentia.*

Deinde inciſionibus ſcarificanda pars. Poſtea *em-plaſtrum è farina hordeacea* calidum imponendum. Interdum cataplaſmati *acetum*, vel *muria* vtiliter miſcetur: ea ratione, vt materia, quæ ob medicamentum nimis refrigerans concreta eſt, vacuetur, & calor partis natiuus, qui ſemiextinctus eſt à frigido, reuocetur. Et quia materia, quæ coacta eſt vacuari non poteſt, niſi fundatur: ideo Galenus præcipit perfuſionem aquæ calidæ, aut *marinæ*, aut fomentum: ſic enim humor concretus funditur. *Deinde* præcipit inciſionem, vt euacuentur humores, qui iam ſunt quodammodo commoti. *Vltimo* præcipit *cataplaſmata*, quæ habeant vim exſiccandi reliquum materiæ. Perfuſio quoque reuocat calorem innatum, à frigido extinctum. Recte etiam eryſipelati liuenti imponitur *ceratum roſaceum*, cui aliquid *calcis* ſit admiſtum: *viua* quidem *calx* miſcenda eſt, ſi corpus ſit robuſtum, ſin minus, *lotam calcem* vſurpabimus. Vtiliter imponitur etiam *coriandrum cum polenta & pane, lolij ſemen & folia, è vino trita, & impoſita, tuſſilaginis folia cum melle trita, quinquefolij radix cocta in aceto, & trita, ſal ex aceto illitum*, aut cum *hyſſopo* impoſitum, *figulorum terra, cum coriandri ſucco*, ſecundum Aëtium inſuper *calaminthæ & pulegij, & betonicæ decoctum*, atque etiam *herbæ ipſæ contuſæ*, & impoſitæ. Demum *omnia ea, quæ vim habent diſcutiendi, ſolent eſſe valde opportuna liuenti eryſipelati*: quibus addatis *decoctum ſcordij*, quod mirifice calori emorienti ſuccurrit.

D

De eryſipelate in capite, vel facie.

CAPVT IX.

ERyſipelas in capite, vel facie, *eſt tumor, qui à naſo vt plurimum incipit.* Primo rubet: deinde vero intumeſcit & rubet, ſenſim ſpargitur, & ſerpit, interdum in cutem capitis, interdum in ceruicem, aut collum. Fit autem eryſipelas ex *bilioſo* ſanguine prædominante: dico, prædominante ſanguine bilioſo, quia etiam ſanguis bonus coniungitur, ex quo phlegmonoſum eryſipelas fit. Et hic tumor, eryſipelas dictus, in omni ætate ſit, & omni anni tempore, magis autem in tempe-ratis temporibus, maius vero æſtate, in hyeme autem maxime, propter faciei conſtipationem, quia humorum in ea contentorum fluxus ad inferiora prohibetur. *Signa Eryſipelatis capitis.*

Cauſæ eryſipelatis ſunt duplices, aliæ ſunt externæ, aliæ internæ. *Externæ* ſunt contuſio, vulnus, inſolatio, & omnia, quæ poſſunt dolorem, & calorem in facie excitare, quibus fluxio ſuperuenit. Item vſus aromatum, vinorum generoſorum, & aliorum vehementer calefacientium. *Internæ* cauſæ ſunt tres. *Prima*, iecoris intemperies calida, quæ abundantiam ſanguinis bilioſi cauſat: *Secunda* eſt, ſanguinis bilioſi redundantia. *Tertia*, fluxio humorum in caput vel faciem, ſine qua eryſipelas fieri minime poteſt. *Cauſa.*

Quod ad eryſipelatis prognoſtica attinet, periculoſum eſt eryſipelas, quia fluxio ab externis ad interiora verti poteſt, quod fit, ſi medicamentis refrigerantibus curetur: Si enim ſit in facie, & *Prognoſtica.*

ſerpat in caput, ſerpit in membranam cerebri, magnoſque & periculoſos morbos excitat: Si ſerpa verſus ceruicem, & introrſum vertatur, concita anginam: Si ſerpat à ceruice per aſperam arteriam quod interdum fieri ſolet, in pulmones illabitur, & peripneumoniam excitat, aliaque huius generis.

Curatio. Cæterum ſi de curatione eryſipelatis in facie vel capite, ſermo ſit, contratium habet curandi modum; quam eryſipelata aliarum partium; hæc enim refrigerantibus, illa potius calefacientibus ſunt curanda. Debemus autem in primis de illius cauſa eſſe ſolliciti, an ab externa, an interna cauſa proueniat. Si enim ab externa cauſa fiat, illa remota tollitur eryſipelas. Si vero à ſanguinis bilioſi redundantia fiat, qui in faciem fluxerit, externæ venæ, quæ minores ſunt, primo implentur, deinde vero maiores, quæ ſunt interius; tandem venæ circa cerebrum, ex quo ſit, vt per contiguitatem cerebrum etiam inflammetur.

Indicationes. Tria vero circa eryſipelatis curationem indicantia nobis occurrunt, tribus interioribus illius cauſis correſpondentia. *Prima* indicatio eſt, refrigerandi calidam iecoris intemperiem. Secunda, euacuandi ſanguinis bilioſi redundantiam. Tertia, fluxioni obſiſtendi. Obſiſtitur autem fluxioni, vel reuellentibus, vel intercipientibus in via, vel repellentibus: quorum duo vltima, repellentia ſcilicet, & intercipientia, in eryſipelate nihil valent; valent autem reuellentia, quæ ſunt partim chirurgica, partim pharmaceutica, partim diætetica.

Reuel

Reuellentia chirurgica conſiſtunt in venæ ſe- *Chirurgica.*
tione, quæ in brachio fieri debet; ad redundan- *Vena ſectio.*
tim ſanguinis euacuandam;licet alij cenſeant,ve-
s inferiores eſſe ſecandas, quorum opinio, pro-
er diſtantiam minime probatur. Debet autem
ri venæ ſectio ex ea parte, quæ reſpondet par-
affectæ, ita vt ſi eryſipelas dextram faciei par-
n, aut capitis obſideat, vena media dextri bra-
ij, quæ caput & iecur reſpicit, ſecanda ſit: vtriuſ-
ie autem brachij, ſi tumor in omnes loci diffe-
ntias ſit ſparſus. Atque hæc venæ ſectio debet
e magna & larga, ad vnam libram & ſemis, ſi vi-
s ſufficiant. Quod ſi non ſufficiant, perficienda
partitio ad duas vices. Quod ſi nec hoc per-
ittant, vtendum cucurbitulis ſcarificatis in dor-
& coxis. Fit vero interdum, vt hirudinibus
iguis per hæmorrhoides euacuetur, ſi aut in iu-
ne hæmorrhoides ſint obſtructæ, aut ætas ſit
nſiſtens, in qua ſanguis melancholicus viget.
æter venæ ſectionem vtendum eſt aliis reuulſo- *Reuellentia alia.*
s, vt cucurbitulis ſiccis dorſo & coxis appoſitis:
m balneis calefacientibus ex *betonica*, *calamin-*
a, *chamomeli*, *&c.* Poſtea frictionibus in cruribus,
o ad pars rubeat; ſiccatis autem cruribus, liniun-
r *oleo liliorum alborum cum aromatibus.* Quod ſi
yſipelas inualeſcat, & nimium augeatur, valent
ſicatoria in brachio & coxis ex *contuſa flammula*
pilularum formam facta, & alligata.

Pharmaceutica medicamenta debent eſſe eua- *Pharmatia euacuan*[*t*]*ia.*
antia per inferiores partes; qualia ſunt *vncia*
a caſſiæ, cum tribus drachmis pulpæ tamarindorum;
frigerant enim, & euacuant bilem, & ſi fe-
is adſit, eam pellunt. *Syrupi roſati ſolutiui ad vn-*
n vnam cum decocto cordialium. Si ſit æſtas, & ery-
ſipelas

pelas ſit inſigne & calidum, febriſque magna, vt
dum eſt *ſero caprino ad libras tres, vel tres & ſem*
Animaduertendum autem eſt hic, an vrinam m
ueat, vel aluum: Si enim moueat vrinam, non t
men ſufficienter, in *ſerum imponendum eſt lac ſem*
num melonum. Si haud ſufficienter aluum concit
valent *unciæ tres ſyrupi roſati ſolutiui.* Valent etia
decocta aquæ ſtillatitiæ ex cichorio, endiuia, hepatica, b
ragine. Poſt hæc dandum eſt *Rheubarbarū ad drac*
mam vnam cum vnciis quatuor ſyrupi roſati ſoluti
In febre maligna coniuncta. *vel vncia vna florum caſſiæ.* Porro cum eryſipelas
facie febrem ſemper habeat coniunctam, ſit inte
dum, vt febrem malignam coniunctam habeat, q
fit, ſi eryſipelas corpori ad febrem malignam d
poſito ſuperueniat. Hæc autem maligna febr
propriis ſignis obſeruatur, vt vigiliis, delirio, phr
nitide, &c. In hoc igitur caſu præter ea, quæ ia
illata ſunt medicamenta, vtendum eſt remedi
malignitati reſiſtentibus, vt ſunt *conſerua aceto*
cum bolo Armena, terra ſigillata, lapide Bezoar, &
Circa quæ, & alia *ſuperius* dicta medicamenta, h
obſeruandum, quod continno propinari deben
aut reuellendo, aut euacuando, ne intermittend
fluxio recurrat; ita vt ſi tertio die cucurbitulis vt
ris, quarto vtaris clyſtere, quinto balneis, &c. ſext
medicamentis, & ſic deinceps.

Diæta. Iam quod ad diætam attinet, abſtinendum eſt
vino & carnibus, donec ceſſet timor recurſus ad in
teriora: pro vino detur *aqua hordei cum vino granato*
rum, & iulepo roſato. Detur item *aqua ex endiuia, he*
patica, &c. Cibus ſit refrigerans, vt cum *lacte ſemi*
num melonum, ex blito, cucurbita, ptiſana hordeacea. I
fine autem cibi *cydonea* ſumantur, quæ corrugand

ventric

atriculum, prohibent fluxionem ad ſuperiora. hæc in cauſis interioribus facienda ſunt.

Reſtat vnum notandum de parte affecta, ad fa- *Topica.* m aut nihil debere apponi; non *calidum*, quia ſic nteria attrahetur; non *frigidũ*, quia ſic repelletur: ſi vrget neceſſitas, poni medicamenta tempe- a. Tunc autem vrget neceſſitas, quando calore, dolore pars infeſtatur: tunc enim dolor miti- tur illinitione *olei amygdalarum dulcium*. Si au- n dolor ex calore ſit, vtendum eſt mediocriter frigerantibus ſine aſtrictione, vt eſt *decoctum mal- cum portione olei violarum*. In fine vero ad dige- ndas materias vtendum eſt *nido hirundinis cribrato* m melle excepto & ſuperpoſito.

De Oedemate.

CAPVT X.

TVmor à pituita procreatus, Galeno & poſte- *Nomen.* rioribus dicitur *œdema*. Licet œdema apud Hippocr. & priſcos Medicos generaliter ſignificet mnem tumorem præter naturam, vt refert Galen. *m.aph.24.ſect.4.& alibi*. Et his τὸ ἔτυμον ſuffragari detur: οἴδησις ſeu οἴδημα nil ſignificat aliud, niſi *minentiam*. Nos hic cum Galeno œdema appella- mus *tumorem à pituita procreatum*, quem Hippoc. *m.34.l.1.progn.* nominat *œdema molle*: Auicennas ocat *Vndimiam*.

Prouenit à pituitoſo humore, in aliquam par- *Generatio œdematis.* m influente. Pituitoſus autem humor in noſtro rpore duplex eſt; vnus proprie, alter improprie ituita dicitur. *Improprie* dicitur pituita, quæ quo- die vel exſcreando, vel vomendo, vel è naribus educitur.

educitur. *Propria* pituita duplex eſt : alia, quæ ventriculo, alia quæ in iecore gignitur. Quæ gignitur *in ventriculo*, ſi per venas meſaraicas ad iecur traducatur, coquitur à calore iecoris, & in ſanguinem vertitur, qui comportatur poſtmodum per venas. Pituita autem *in iecore* genita, nihil est aliud, quam frigidior & humidior pars maſſæ ſanguineæ: hæc enim maſſa è quatuor conſtat humoribus, ſecundum Galenum *c.5. lib. de atrabile. Oedema* igitur *potiſſimum prouenit à pituita illa, quæ in maſſa ſanguinea cõtinetur.* Si igitur accidat, vt adaugeatur in quantitate, irritata expultrice facultate à copia materiæ; inſurgit hæc facultas ad expellendum, & excitat œdema, quod vere œdema dicitur, factum ſcilicet à pituita naturali, quæ qualitate frigida eſt & humida, conſiſtentia tenuis, colore alba, guſtu vel inſipida, vel ſubdulcis. Si autem recedat à ſua natura in qualitate: hoc fit, vel in ſua ſubſtantia, ſi mutentur eius naturales qualitates, vt ſi euadat acida, aut nitroſa, item glutinoſa, aut craſſa; vnde fiunt tumoris huius differentiæ; nam ſi ſalſa fuerit & nitroſa, efficit in capite tumores, qui cum paruo vlcere oriuntur, & *achores* dicũtur; ſi vero fuerit craſſa & glutinoſa, excitatur tumoris ſpecies, quæ *ſcirrhus* dicitur : Si pituita recedat à natura per admiſtionem ſanguinis, fit *œdema inflammatorium*; ſi per admiſtionem bilis, fit *œdema eryſipelatodes*; ſi melancholiæ, œdema *ſcirrhoſum*. Nos aliis differentiis omiſſis, agemus de œdemate vero, facto à pituita naturali, frigida, humida, tenui, albida, inſipida vel ſubdulci. Porro cũ tale œdema oriatur in partibus internis & externis : nos de externo agemus. Externum rurſus, eſt

Pituita naturalis.

De quo œdemate hic agatur.

ſt *vniuerſale*, vt anaſarca, vel *particulare, cap.2. lib. de ſym.cauſ.* De particulari, quod proprie œdema citur, nos loquemur. Solet hoc oriri in omnibus partibus externis; ſed *potiſſimum in manibus & cruribus*: ratio eſt, quia artus ſunt longinqui à fonte caloris, nimirum à corde; & ſua natura ſunt frigidi, quia componuntur è partibus frigidis, ideo merito incurrunt in œdema. Generationis modus eſt idem, qui in aliis tumoribus: cum enim grauatur natura à pituitæ redundantia, inſurgit expultrix ad expellendum, & ita à maioribus vaſis ad minora detruditur pituitoſus humor, qui detentus denſitate cutis, colligitur in muſculoſa parte, & facit tumorem œdematoſum. *Loci affecti.* *Modus generationis.*

Eſt autem œdema *tumor mollis, laxus, indolens, prementi digito cedens, à pituitoſa materia ſeu ſpiritu pituitoſo procreatus. com.24. lib.1. prognoſt. lib.2. ad Glauc.* Tumor, qui à flatu fit, diſtincta eſt tumoris ſpecies, ſecundum Galenum: addit tamen Galenus, œdema etiam fieri à flatu, quia dum pituitoſus humor à calore alteratur, qui nunquam eſt otioſus, vaporem quendam à pituita ſolet eleuare. *Definitio.*

Sic autem dignoſci debet œdema. Primum eſt tumor *mollis & laxus*: quæ mollities & laxitas prouenit ab humore tenui pituitæ. Deinde eſt *indolens*: nam pituita nullum facit dolorem, *cap.1. lib.2.* τῶν. non enim ſoluit vnitatem. Et his ſignis diſtinguitur œdema, ab inflammatione, eryſipelate, ſcirrho, & aliis tumoribus, qui aut duri ſunt, aut dolentes. Tertiò, œdema *digitis prementibus cedit.* Videtur hoc ſub mollitie contineri: quia molle id eſt, quod in profundum cedit, *cap.4. l.4. meteorῶn,* quod ſimiliter fit ob humoris humiditatem. Sed Galenus *Signa.* 1. 2. 3.

Galenus ait, *Hippocratem hoc ſigno oſtendere velle œdema ita cedere digitis, vt fouea relinquatur; quoi*
4. *maxime proprium eſt œdematis ſignum.* Addi his ſigni
5. poteſt, è ſententia Auicennæ, quod ſit *apoſtema album, & ſine calore: album* eſt, quia pituita eſt alba *ſine calore* eſt, imo cum frigiditate, quia cum pituitoſus humor ſit frigidus & humidus, proculdubio contrahitur intemperies frigida: ſicut in inflammatione, eryſipelate, &c. contrahebatur calida. S ſigna non ſint pura, ſed confuſa, & miſta; deſignatur œdema miſtum.

Cauſa. Cauſa immediata eſt *humor pituitoſus, redundans in toto corpore.* Quem pariunt res non naturales: nimirum aër frigidus & humidus, cibi pituitoſi, nimius ſomnus, nimium otium, deſidioſa vita, &c. Interdum huius redundantia habet cauſam internam, nimirum dyſcraſiam frigidam, humidam, vel capitis, vel ventriculi, ſed potiſſimum iecoris.

Prognoſt. Quoad præſagium, notandum, Galenum, *c.* 10. 2. *ad Glauc.* dicere: œdema aliud eſſe accidens, aliu morbum. Oedema *accidens* eſt, quod maxime contingere ſolet in cruribus & manibus, interdum etiam in hypochődriis, & ſolet conſequi phthiſin hydropem, aut cachexiam, in quibus vel ob refrigeratum iecur, vel imbecillitatem omnium partiũ ob diminutam earum coctionem, generatur tumor pituitoſus: & huiuſmodi œdema ratione ſuarum cauſarum, vt plurimum ſolet terminari ad mortem. Oedema verò, de quo agimus, quod morbus eſt, & non ſuccedit aliis morbis, facit ægritudinem diuturnam, & minori cum periculo eſt *com.* 24. *l.* 1. *præſag.* diuturnus quidem eſt morbus

qui

quia frigidus, ideoque calor, qui concoquere debebat, eſt debilis: minori autem eſt cum periculo, quia dolore vacat. Durum autem œdema, quod Hippocrates ita vocat, eſt cum dolore, & eſt morbus periculoſus.

In curando œdemate oportet diſtinguere, num proponatur œdema accidens, an œdema morbus. Si proponatur œdema accidens, magis ſolliciti eſſe debemus, de ipſius cauſa, vt curetur phthiſis, cachexia, aut hydrops. Sed hæc œdemata huc non ſpectant, niſi adeo excreſcant, vt moleſta ſint: in quo caſu, monet Galenus, reprimentia & mitigantia eſſe oportuna; ideoque fricanda crura *oxyrrhodino*, vel *oleo cum ſale*, vel *oxyrrhodino, ſal habente*, & iis medicamentis, quæ poſſunt mitigare, ſeu reprimere magnitudinem œdematis. *Cura œdematis, quod eſt ſymptoma.*

Aggrediamur modò curationẽ œdematis, quod morbus eſt, non ſymptoma, & quod à pituitoſa fluxione generatur: in quo curando oportet pugnare aduerſus pituitoſum humorem, primum prohibendo generationem ipſius. Si enim generatur ob intemperiem frigidam ventriculi, hæc corrigenda: ſi fit à cauſis externis, hæ omnes auferendæ, ita vt eligatur aer calidus & ſiccus, cibi ſicciores, vt carnes ſylueſtres, auiculæ montanæ, panis biſcoctus, vinum tenue album, non admodum potens; plus vigilandum, quam dormiendum: motus potius, quam quies conuenit, niſi œdema ſit in cruribus. *Secundo*, humor genitus & redundans euacuandus eſt phlegmagogis, vt *melle roſa. ſolutiuo, manna ſpeciebus hieræ, diaphœn. turbith, agarico.* Formula poteſt eſſe talis: ℞ *electuarij diacatholici* ℥ j. *elect. lenit.* ℥ iij. *agarici trochiſcati* ℈ iiij. *Cura œdematis, quod eſt morbus quoad cauſam externã, & antecedentem.* 1. 2. *Bolus.*

cum ſaccharo fiat bolus. Maxime probantur *pilulæ cocchiæ, de hermodactylis, de agarico Meſ.* præ cæteris autem *cocchiæ* laudantur, quæ humorem pituitoſum tenuem mirifice ſolent purgare. Et cum minera pituitæ ſit ventriculus, bonum erit vomitu vti: qua in re prodeſt *oxymeli cum aqua calida, de-*
3. *coctum item raphani*, &c. Neque ab re erit, vſurpare ſyrupos, qui præparant humorem pituitoſum vt eſt *ſyrupus de betonica, de ſtœchade, mel. roſ. oxymeli, rad. fenic. & petroſel.* quæ ſolent vacuare pituitoſum humorem, etiam per vrinam.

4. Si humor fluat ad partem affectam, prohiberi debet, vel intercipiendo defenſiuis, vel ad contraria reuellendo, frictionibus, balneis, inunctionibus calidis, & digerentibus, vel repellendo procul ab affecta parte.

Topica ad humorem influxũ. Quoad humorem influxum, cum œdema ſit morbus, partim in quantitate, partim in qualitate; ratione *qualitatis* frigidæ & humidæ indigemus calefacientibus & exſiccantibus: ratione *quantitatis*, egemus vacuantibus: & cum materia conſiſtat vel in exiguis venis, vel extra, & extra, vel in ſpatiis, vel in poris; ſi exſiſtat in exiguis venis, repellentibus eſt propellendus humor; ſi extra, digerentibus. Licet enim humor ſit frigidus, competunt tamen repellentia. Sic enim & Galenus *in l. κατὰ τόπ.* repellentibus vtitur in achoribus tam bilioſis, quam pituitoſis; ſed in bilioſis refrigerantibus tantum, in pituitoſis vero aſtringentibus, nimirum valentioribus repellentibus, quæ frigida ſunt & ſiccantia.

Porro cum ſcopus œdematis curandi duplex ſit, alter, vt materia digeratur, alter, vt fluxio ſiſtatur,

ſcien-

ciendum in principio digerentibus repellentia debere miſceri, ita tamen, vt digerentia præualeant, quia oportet explere ſcopum, ratione qualitatis materiæ. At in progreſſu ſolum digerentibus vtendum. Hoc enim modo Galenus curauit omnia œdemata, *c.3. l.2. ad Glauc. cap.4. l.14. meth.* vbi ſpongiam nouam, expreſſam in aqua, quæ parum aceti habet, ligat ſupra partem affectam, ea ligatura & faſcia, quibus ligantur fracturæ. Vbi notari poteſt miſtus modus curandi per repellentia & digerentia. Galenus enim quatuor proponit; nimirum faſciam, ſpongiam, acetum & aquam. Ad repellendum, vtitur *faſcia & aceto.* Faſcia enim circumducta, ſupra partem affectam valentius ſtringitur; deinde hinc inde circumducitur, non ita ſtricte; & ſic exprimit humorem à parte affecta, ad alias partes, hinc inde, ſupra & ſubter. *Acetum* vero repellit, & abſumit pituitam, & cum tenuium ſit partium, penetrat. *Spongia* vero & *aqua*, digerunt humorem pituitoſum. At dices, *digerentia ſunt calida & ſicca; aqua eſt frigida, & humida: quomodo ergo digerit?* Reſponſio. Galenus *cap.8. l.1. ſimp.* ait, aquam digerere; nam in piſcatoribus manus & pedes corrugari videmus, quæ corrugatio nihil aliud eſt, quam euacuatio humoris, qui antea ſpatia replebat. Sed, vt verum dicam, Galenus non potiſſimum hac de cauſa vſurpat aquam, ſed ad obtundendam aceti acrimoniam, quæ cauſa ab ipſo non affertur *l.2. ad Glauc.* nec *l.14. meth.* ſed *cap. 19. lib. 1. ſimp.* Quod hoc ſit verum, patet: dicit enim; *oportet parum aceti cum aqua miſcere; & ſi œdema non quieuerit plus aceti miſcendum, ita tamen, vt bibi poſſit, nam à mitioribus inchoandum:* *Aquam digerere.*

addit etiam, *in corporib. duris, plus aceti poſſe miſceri.* At ſi fuerit œdema ſupra neruos, aut tendines, minus aceti miſcendum. Demum ſpongia vſurpatur ad digerendum, quia cum ſicciſſima ſit, poteſt cohibere omnes humiditates: præterea, cum nitroſæ qualitatis ſit particeps, hac ratione calida eſt, & deterſoria, & ad digerendum opportuna; talis autem oportet, vt ſit noua: ſpongia enim aqua dulci aſperſa, non amplius habet nitroſam qualitatem: proinde, ſi non erit noua ſpongia, abluenda erit ex *aphronitro*, & *nitro*, & *lixiuio deſtillato*; item ex *aqua maris, aqua ſalita, balneorum Patauinorum, &c.* Si hoc medicamento œdema non ſedatur; *aquæ & aceto* admiſcendum eſt parum *aluminis*; quod præſtantiſſimum eſt, quia miſtam habet facultatem digerentem & repellentem. Si nec his ſedatur, fortiora ſunt apponenda: cuiuſmodi eſt, quod ab Auicenna proponitur: nimirum ſi ſpongiam madefaciamus *in aqua calcis*, cui *ſuccus myrti ſit admiſtus.* Demum, ſi œdema adhuc perſiſtat, & diutius protrahatur, Galenus *lib.2. ad Glauc.* curat per ſola digerentia, prætermiſſis repellentibus: primum enim particulam *oleo* inungit, dein ſpongiam è lixiuio apponit, & vehementius ſtringit. Verum Auicennæ medicamentum eſt efficacius, ex *aqua calcis*: in cuius vſu notandum, vt ſpongia comprehendat vndique omnes œdematis partes; alioquin ſequenti die inueniretur humor affluxiſſe ad eam partem, quæ fuit ſpongia nudata. In ſpongiæ defectu ſimiliter vti poſſumus linteis madefactis, aut in aqua calida, aut lixiuio, & ſuperligatis. Proponuntur & alia medicamenta, vt eſt *oleum roſ. cum aceto, ſale, & ſulphure combuſto, ana* ℔ß.

Facultas ſpongiarum.

Medicamenta valentiora.

partes

partes æquales: quod medicamentum conuenit in augmenti principio: ſi augeatur quantitas *ſalis & ſulphuris*, conueniet quoque in principio ſtatus. Serapio ait, *emplaſtrum è radice cucumeris aſinini* (quæ proprietate pituitam attrahit) cum *farina hordei*, conferre œdemati, in augmento & ſtatu. *Brancæ vrſinæ folia contrita, & cum axungia porcina veteri miſta*, vtiliter imponuntur. *Calx viua trita, & cum axungia porci miſta*, œdematibus diuturnis præſtantiſſimum eſt remedium. Sed antequam imponatur medicamentum, monet Auicennas perfricandam eſſe partem, vt iuuetur penetratio medicamentorum.

Et hæc œdematis eſt curatio. Quæ quamuis per inſenſibilem fiat euacuationem: Hippocrates tamen *com.* 37. *lib.* 1. *prognoſt.* ponit curam œdematis per ſuppurationem. At verum œdema vix ſuppurari poteſt, quia affectus eſt frigidus; in ſuppuratione autem requiritur calor. Solus Hippocrates proponit hanc curam, ſed non in omni œdemate, ſed in œdemate circa ventrem: ait enim œdema in ventre fatigās, minus facere abſceſſum, quam quod in iliis, minime vero omnium ſuppurari partes, quæ ſub vmbilico ſunt. At Galenus *in com.* ait: œdema magis ſuppurari in iliis, quia ea ſedes calidior eſt. Reſpondendum autem, in iliis & cruribus non ſuppurari œdemata, quia hæ partes magis ſunt longinquæ à caloris fonte. Suppurantur autem œdemata in ventre, ex Hippocratis ſententia; ſed addit *text.* 35. ſuppurari, vbi tranſierint ſexageſimum diem: & optime, mea ſententia, loquitur: ſtatuit enim euenire œdemati diuturno, quod contingit in empyemate, & deſtillatio-

Nũ œdema etiã per ſuppurationẽ curari queat.

ne pituitæ, ad partes pectoris: quæ, etſi natura ſua frigida eſt, & inſupperabilis; ob diuturnam tamen moram à calore alterata, fit purulenta. Sic quoque œdema diuturnum curari poteſt pus mouentibus, vt *diachylon cum gummis*, aut *liliorum, althææ & maluæ, coctis & contuſis, deinde admiſto adipe gallinaceo*, *aut ſuillo*. Vbi tumor fuerit ſuppuratus, aperiendus ferro, vel cauſtico: deinde foramen apertum ſeruandum, quouſque purgatus fuerit abſceſſus, cum *reſina terebinthina, thure & melle*, & in dies *mellis* quantitas, ad maiorem deterſionem: poſtea cauitas carne replenda, hyeme *vnguento Iſidis*, æſtate *de thuia*, mediis temporibus de *betonica*. Vltimo cicatrix inducenda, aut *cerato diapalma*, aut limentis ſiccis.

De Flatuoſo tumore.

CAPVT XI.

HAbet hic tumor cum œdemate coniunctionem: ideoque iam eius tractationem inſtituimus. Vocatur ἐμφύσημα, inflatio; ab Auicenna, apoſtema ventoſum.

Nomen.

Generatio.

Fit hic tumor, ſecundum Galenũ *cap.* 4 *l.* 3. *meth.* *cap.* 7 *lib.* 14 *meth.* vbi flatulenta materia in aliquam partem copioſior acceſſit, aut ibi collecta, in tumorem partem attollit. Porro hic ſpiritus flatuoſus ſecundum ſui ſubſtantiam craſſus eſt, & vaporoſus, qualis eſt aër in auſtrinis conſtitutionibus; non autem aëreus eſt & tenuis, qualis eſt ſpiritus qui in noſtro corpore ſecundum naturam continetur, aquilonari aëris conſtitutioni ſimilis: *cap.* 7 *l.* 2. *ad Glauc.* Huius flatulentæ materiæ, cauſ

mat

materialis, eſt pituita craſſa, lenta viſcida, nimium pituita, quæ vitrea dicitur à Praxagora, *cap.6. lib.2. ad Glauc.* *Efficiens* cauſa eſt calor non adauctus, neque imbecillis, ſed tantum diminutus. Si enim materia pituitoſa craſſa ſit in corpore, & calor ſumme ſit imbecillis; nullus generabitur flatus: quia talis calor non poteſt materiam alterare, & in flatum vertere. Contra ſi calor ſit potens, materia vero tenuis; nullus gignetur flatus: quia ob fortem calorem tenuis materia in halitum diſſipabitur. Quod ſi calor ſit potens, & materia craſſa ac viſcida; ſpiritus quidem generabitur flatuoſus, ſed exiguus, & breui tempore durans; quia à potenti calore diſſipabitur, inſenſili tranſpiratione. Cauſæ ergo ſpiritus flatuoſi ſunt, pituita viſcida, ſeu vitrea, & diminutus calor. Hinc Galenus ait, *cap.2. lib.3. de ſymp. cauſ.* flatuoſum ſpiritum fieri à ſuccis pituitoſis, à calore deficiente in halitum ſolutis: nam pura frigiditas non facit flatum, quia nec attenuat, nec conficit, nec alimentum diſſoluit: fortis vero calor cum longo interuallo humores ſuperet, plus attenuat, quam requiratur pro flatu inducendo. Quod ſi humores flatuoſi ſint, & calor fortis; gignitur quidem ſpiritus, ſed exiguus, & non diu durans. At calor, qui in humores diminute agit, eos diſſoluit quodammodo, ſed non reſoluit: vnde oritur ſpiritus flatuoſus. Sic etiam fit extrinſecus in magno mundo: nam in frigidiſſimo aëris ſtatu, vt flante borea, aut calidiſſimo æſtatis tempore, ambiens aër eſt purus & ſerenus, ſtatus autem aëris, inter hos medij, nebulam gignunt. Ita etiam in animalis corpore, flatuoſis ſpiritus non gignuntur, dum calor

Flatuum cauſa.

vel ſumme eſt imbecillis, vel nimium vehemens ſed ſtantibus intermediis. Flatus porro genitus, in tumorem partem attollit, quia exire nequit è corpore, ob partium denſitatem.

Differentia flatuoſi tumoris. Solet huiuſmodi tumor oriri in plurimis partibus tam internis, quam externis: interdum enim ſub cute, interdum in viſcerum membranis, interdum in ventriculo & inteſtinis: interdum in peritonæo oboritur tumor flatuoſus, præcipue vero ſolet occupare articulos, quia partes hæ habent diminutum calorem, & refertæ ſunt pituita viſcida, adeſtque denſitas partis; prouenit autem pituita hæc è tendinibus, membranis, ligamentis, & ſimilibus quæ in articulis conſiſtunt.

Flatuoſus tumor duplex. *Althebegiũ quid.* Flatuoſus hic tumor ſecundum Auicennam duplex eſt: alius fit à *vapore leui*, & aſſimilatur *althebegio* (althebegium eſt *tumefactio quædam ſimilis cachexiæ*, quæ prouenit è vitio hepatis, & malo corporis habitu: ſuntque tumores ſimiles iis, qui oriuntur ſub oculis & in facie eorum, qui multum dormiunt: eiuſdem etiam generis eſt tympanites.) *Inflatio.* alius tumor flatuoſus fit à *vapore ventoſo*, & ab Auicenna *inflatio* dicitur. Prior tumor, qui malum corporis habitum ſequitur, curatur, curata ipſius cauſa, ideoque de altero flatuoſo tumore, qui morbus eſt, nos agemus.

Locus generationis flatus propoſiti. Generatur hic tumor flatuoſus, è pituita, fluente à venis maioribus ad minores, donec ad minimas deueniat, & in ſumma ad partes frigidas: in quibus dum conſiſtit, à diminuto calore partium agitatur, & alteratur, & ſic vertitur in flatuoſum ſpiritum, qui detinetur à denſitate partium. Interdum autem flatuoſus ſpiritus generatur in venis

maiori

aioribus, & ſenſim excurrit per maiores venas, onec perueniat ad partem, in qua firmetur. Interum licet nulla pituita craſſa aſſit in toto corpore, eneratur tamen flatuoſus ſpiritus è pituita alicuis partis, quæ ob imbecillitatem partis in tumoem attollitur, puta, quæ propter contuſiones, vel lias cauſas fit imbecillis, vt non probe coquat alientum proprium, vnde reſultat crudus humor, ui à diminuto calore exagitatus, in ventum ertitur.

Cognoſcitur autem hoc modo. *Primum* com- *Signa.*
reſſus hic tumor veſtigium, ſeu foueam non re- 1.
inquit: & ſic ab œdemate diſtinguitur. *Deinde*, cũ 2.
ercutitur, ſonitum, ceu tympanum efficit, quod o magis contingit, quo in maiori cauitate contietur: nam incluſus ventus, & percuſſione commotus, exitum quærit, & non inueniens, fertur d latera, facitque ſtrepitum: quo ſigno diſtin-
guitur ab omnibus aliis tumoribus. *Tertio*, in ca- 3.
itate ſenſili detinetur: hæc enim natura eſt flatuoſi ſpiritus, vt in cauitate contineatur, & continuus
ſit, non ſparſus in poroſitatibus aut ſpatiis. *Quarto*, 4.
Auicennas addit renitentiam manus comprimẽtis.
Quinto, Guido ait, lucidum quendam ſplendorem 5.
apparere in eius ſummitate. *Sexto*, non perpetuo, 6.
ſed interdum dolor adeſt, ob nimiam diſtenſionẽ.
Septimo, adeſt ſenſus doloroſus ſpiritus percurren- 7.
tis per corpus: quod tum contingit, cum ſpiritus in venis maioribus generatur.

Cauſa tumoris flatuoſi eſt *pituita craſſa*: quæ in- *Cauſa.*
terdum nullam habet cauſam, præter externam. Sunt autem hæ, aër frigidus & humidus, nubilus, qualis in auſtrinis conſtitutionibus: Cibi craſſi, vt

legumina, caſeus, caſtaneæ, cochleæ, nimius c
bus & potus: otium & deſidioſa vita, nimius ſon
nus: hæmorrhoides ſuppreſſæ, aluus ſtricta, pe
cuſſio, ſeu contuſio. Poteſt enim tumor flatuoſ
fieri à percuſſione & contuſione, licet pituita in to
to corpore non redundet, ſed generetur à par
percuſſa. Interdum cauſa redundantiæ pituitæ e
interna, & dependet aut è capite aut intemper
frigida & humida ventriculi. Redundantia igit
pituitæ craſſæ has habet cauſas. Alia cauſa eſt d
minutus calor. Cui additur denſitas partis, qu
egreſſum prohibet.

Prognoſt. Quid ſit de hoc tumore præſagiendum optim
cognoſcetis, ſi diſtinguatis tumorem flatuoſum
qui ſequitur cachexiam, ab eo, qui oritur ſine præ
cedente morbo: nam prior periculoſiſſimus eſt
propter morbum periculoſum: alter non eſt peri
culoſus, ſi modo duæ aſſint conditiones: *primum*
niſi adeo ſit magnus, vt propter magnitudinem
fiat periculoſus, ſæpe enim vidi genu occupantes
ad mortem terminaſſe, propter magnitudinẽ. *Ali*
conditio eſt, quando oritur cum dolore & anxietate
quia portendit materiam eſſe venenoſam: ideo tu
mor ille tunc eſt periculoſus.

Curatio totũ corpus reſpiciens. In curando tumore flatuoſo, primo habenda ra
tio cauſarum externarum. Eligatur aër calidus &
tenuis: cibi calidi & ſicci, attenuantes, & flatus
diſcutientes, vt panis probe coctus, cui *ſal* ſit ad
miſtum, aut *cuminum*, aut *feniculum*. Potus ſit aqua
cocta, carnes ſylueſtres aſſæ. Vitentur flatulenta
Proſunt aromata, vigiliæ, motus. Si aſſit intem-
peries aliqua viſcerum, è qua generetur pituita, eſt
corrigenda. Redundantia humoris in toto corpore

vacua

vcuatione curatur: nimirum venæ ſectione, & purgatione. Humore pituitoſo craſſo redundante, videtur ſolum conuenire purgatio. Poſſumus vti pilulis de agarico Meſ. de hermodactylis, &c. Non modo probantur purgantia: ſed etiam præparantia, extenuantia, & incidentia pituitoſum humorem. Galenus laudat *decoctum nymphea, tutiæ, viticis.* Vti poſſumus *ſyrupo de hyſſopo, pulegio, oxymelite ſcilliti*-co. Præparati humores euacuandi. Et ſic aufertur prima cauſa.

Secunda etiam eſt admouenda, quæ eſt calor diminutus, qui roborabitur cibis optimis, & potu vini aromatici, in modica quantitate ſpeciebus aromaticis, vt ſunt, *antidotum diacyminum, diacalaminthes, diagalangæ, aromaticum roſatum magnus, &c.*

Ablatis cauſis, ad partem affectam veniendum: in qua indicatio eſt, vacuandi humorem flatulentum. Et quia è Paulo, *cap.* 28. *l.* 4. duo prohibent ſpiritus flatulenti euaporationem, vnum denſitas partis, alterum craſſities flatulenti ſpiritus: ob id Galenus *cap.* 6. *l.* 2. *ad Glauc.* ait, duas oboriri indicationes, rarefaciendi conſtrictum, & extenuandi craſſum. Extenuatio fit per ea quæ ſunt tenuium partium. Rarefacientia ea aſſumi debent, quæ habent vim molliendi: cuiuſmodi eſt medicamentum, quod conſtat è *pice, reſina terebinthina, & adipe leonino, aut taurino*: item quod è *ſordibus balnei, calce, & ſycomoro.* Lixiuium præterea, noua ſpongia impoſitum, bene facit: in cuius penuria *aphronitrum* ſumendum, quod non ſit lapidoſum, ſed ſpumoſum, & facile liquetur. Præterea *oleum de cera chymico modo extractum.* Medicamenta autem

Euacuatio ex parte affecta.

hæc

hæc variari debent, pro denſitate membri m
iori, vel minori, pro varietate craſſitiei flatulen
ſpiritus, pro maiori, vel minori caliditate men
bri, pro ratione ſitus profundi, aut ſuperficiali
ſenſus acuti, aut obtuſi. Sed notandum, antequa
medicamenta imponantur, vt pars foueatur ſpo
gia, madefacta *in decocto rutæ, aniſorum, pulegij, cala*
minthæ, betonicæ, &c. præterea *cinere vitis & quercu*
in aqua cocto, & colato ſæpius, donec aqua pungat lin
guam: hæc aqua, excepta ſpongia, aut linteis, pa
ti apponetur, nam valentiſſime flatus diſcutit. Ve

Empl. *℞ ſordium balnei, quantum lubet: calcis viuæ q. ſ. a*
inſpiſſandum ſordes, fiat emplaſtrum. Serapio proba
ceratum, è puluere hyſſopi, ol. anethino, & cera. Præ
ſtantiſſima etiam ſunt, *ſemina apij, aniſi, rutæ, am*
mios, & cymini. Quod ſi tumor flatuoſus ſit in pro
fundo: cucurbitula ſicca apponenda, vt attrahat.
In hoc caſu *lixiuium cineris ſarmentorum vitis*, lin
teo appoſitum, & *aqua calcis*, multum iuuant, ſ
modo inungatur pars prius *ol. anethino.* Quod ſi do
lor flatuoſo tumori adiunctus ſit, quod ſolet con
tingere maxime è contuſione, monet Galen. vt ſo
lo *lixiuio* vtamur, cui ſi *ſapam & oleum* admiſcebi
mus, magis dolor mitigabitur. *Sapa cum vino nigro*
& exiguo aceto, & modico oleo miſceatur: iis ſuccida
lana imbuta, lenit dolorem. In ſumma quãdo ſunt
contuſi muſculi, Galenus præcipit vtendum medi-
camento, quod ſimul concoquat, digerat, & mo-
dice aſtringat. Si dolor vrget, mitigantibus vte-
mur, ſin minus, diſcutientibus.

De

De Pſydracio.

CAPVT XII.

PSydracium eſt *puſtula ſubalbida, acuta*, ex qua ſi exprimatur, humidum quid expurgatur, ſecundum Celſum. Galenus interdum collocat inter tumores palpebrarum, aliquando vult eſſe tuberculum capitis,& peculiare ipſi capiti. Dicitur autẽ *Pſydracium*, vel quia in capite inſigniter acuatur, vel quia continet plurimum ſeroſæ humiditatis. Quamuis Pſydracium ſit tuberculum, tamen rumpuntur tubercula, & fiunt abſceſſus & vlcera, in principio tamen ſunt tubercula. — *Signa Pſydracy.* — *Nomen.*

Fiunt tubercula illa ex mixtis humoribus, pituitoſis, quatenus puſtulæ ſunt ſubalbidæ & duriores bilioſis, quatenus ſunt acutæ & exiguæ, ſeroſis, quatenus ex iis, ſi exprimantur, humidum quid purgatur. — *Cauſa.*

Quod ad curationem attinet, illa fit ex medicamentis modice refrigerantibus& diſcutientibus; *refrigerantibus* propter bilem, quæ calida eſt, modice autem, ne repellantur humores cutis in cerebrum: *diſcutientibus*, propter pituitam. Videdum eſt autem, vt *Primo* ordinetur congrua victus ratio: *Deinde* fiat purgatio totius, & etiam capitis, quæ totius purgatio perficitur *pilulis compoſitis ex aloë, ſcammonio*, quæ bilem, & *colocyntide*, quæ pituitam & ſerum reſpicit. Huiuſmodi pilulæ exhibentur reformatæ ex *ſucco braſſicæ*: pilulæ autem quæ non tantum euacuant corpus, ſed etiam caput, non debent autem dari, niſi robuſtis, ideo hominibus non adeo robuſtis dantur *pilulæ de aloë,& co-* — *Curatio.* — *Purgantia.*

chia.

chiæ ad drachmam vnam; Item *pilulæ aggregati*

Naſalia & maſticatoria. Pueris dantur *pilulæ de tribus cum Rheubarbo. Pilu* placidæ ſunt *de aloë ad ſcrupulum vnum.* Purgat capitis particularis etiam ineunda eſt per naſali & maſticatoria. Videndum eſt autem, ne capi indifferenter illis duobus præſidiis purgetur: ſe partes capitis anteriores affectæ naſaliis purgar tur, quia anteriores ventriculi cerebri perueniun ad ſummitatem naſi: A medietate capitis pars po ſterior maſticatoriis expurgari debet. Videndu eſt etiam, vt non indifferenter quibuſcumque der tur: ſi enim caput ſit calidum, vtendum eſt ill frigidis, vt *ſucco betonicæ* attracto per nares, *ſucc maluæ.* Quod ſi caput ſit frigidum, vtimur *ſucc maioranæ* per nares attracto, & aliis calidis. Quan do caput non indiget caliditate, nec frigiditate vtimur *manna.* Hoc idem de maſticatoriis dicen dum eſt, quod de naſaliis.

Topica. Pars affecta tractanda eſt medicamentis refrige rantibus & diſcutientibus, vt *malua cum farinæ hor deacea & cicerum decocta, cataplaſmatis modo. Meli lotus cum farina fænugræci, cicerum decoctus,* & impo

Diſcutientia. ſitus, *nuces amaræ manſæ & applicatæ.* Diſcutiunt au tem humores *radix lolij affricta, lupinorum decoctum affrictum, thus ex aceto illitum, malua pulverizata cum oleo laurino, anchuſæ radix contuſa*: quorum vltima

In exulceratione. ſunt valentiora, prima mitiora. Et hæc medicamẽta valent etiam ad partes vlceroſas capitis, cum pu ſtulæ illæ etiam ſuppurent. Quod ſi pſydracium iã ſit vlceratũ, & ex eo humidũ quid exprimatur, va lẽt *lithargyrij drach. j. ceruſſæ drach. iv. aluminis drach. ij. rutæ folia virentia, cum aceto & oleo miſta,* cuti illi nantur. Item *rutæ folia cum nuce trita,* & impoſita.

Item

Item ♃ *lithargyrÿ ceruſæ an. drach.j. ſulphuris viui* *sc.* j. Item valet aqua thermalis, in cuius defectu valet aqua, in qua liquata ſunt *ſulphur, alumen, ſal.* Abluuntur item vlcera *aquâ ſcabioſa aluminoſa*, poſt hæc illinitur pars hoc linimento. ♃ *lithargyrÿ, ceruſſæ pulueriz. an. drach ÿ. ſulphuris drach.j. olei roſati quantum ſufficit, miſce, & fiat linimentum.* Adhibetur vltimo *aqua ſcabioſa* efficaciſſima ex *alumine*, efficacior autem eſt, in qua *chalcantum* decoctum ſit. — *Linimentum.*

De Fico.

CAPVT XIII.

FIcus ita dictus eſt propter ſimilitudinem cum ficu fructu, quæ in tribus ſpectatur, *vel* quia habet pediculum tenuem ſicuti ficus: *vel* quia continet in ſe grana ſimilia illis, quæ continent ficus: *vel* quia à ficu curetur. Ficus alius potius in partibus aliis à capite, alius in capite viget. De primo non agemus, quia hic eſt valde exiguus, qui actionem fere nullam edit, eſtque flaccidus, & curatur cum fuerit forcipe præciſus pediculus, aut ſi ſerico ſtringatur, vt mortuus decidat. De ſecundo hic eſt ſermo, qui eſt tumor capitis, ex quo rupto ſanies exit ſimilis granis ficuum, de quo Autores nõ concordant, quem locum proprium habeat alij vlcus eſſe dicunt, alij tumorem. Eſt autem *vlcerosa eruptio, ſubdura, rubens cum dolore*, ſecundum Paulum. Hippocrates vero ficum tumoribus annumerat. Ficus igitur eſt *tumor, qui facile degenerat in vlcus*, ex Galeno 5. *de med. per loc. cap.* 4. Dubium autem eſt de loco. Alij enim capitis proprium dicunt,

Fici nomen. *Ficus duplex.* *Locus.*

cunt, alij vero, vt Hippocrates, palpebrarum oculorum; Galenus *de med. per loc. cap.* 5. men Celſus partim barbæ, partim capillorum. Eſt aute tumor maxime in capite, & puerorum præſerti qui tandem etiam excitatur in aliis corporis part bus, ex Aëtio *lib.* 8. *cap.* 14. Tumor ergo *ruber, r tundus, & ſubdurus, ex quo ſanies exit ſimilis ſemi ficuum*, ficus eſt vbicumque ſit.

Cauſæ. Fit autem ficus ex humoribus mixtis, ſangui ſcilicet craſſo, pituita, & ſeroſitate, quia eſt tum rubeus, rotundus in capite propter pituitam, c miſcetur ſeroſitas, propter quam cito exulcerant fici, ſi non recte curentur, illa enim erodit cute Differt ficus à pſydracio, quia hoc eſt tuberculu acutum, ſubalbidum, non dolens: illa vero tum eſt maior, rotundus, rubeus, dolens, ex quo ex ſanies coaceruata propter copioſam ſeroſitatē, qu prohibet, quo minus craſſa materia à calore co coquatur, vnde fit, vt conglobetur.

Curatio. In curatione fici prohibenda eſt exulcerati quia migraret in alium morbum, qui longior e Exulceratur autem ficus, ſi non recte curetur. C

Purgatio. ratio autem, quæ illam exulcerationem prohibe eſt illa, quæ purgat totum corpus, vt *pilulæ cochi decoctum ſarſæparillæ* cum ſudore ad euacuanda ſeroſitatem. Item fit prohibitio per curationem c pitis, ne exulceretur ficus: pars affecta vero ſi d ra ſit, emollienda eſt, alias diſcutientibus & eu cuantibus. Itaque hæ ſunt indicationes, & proh betur ſuppuratio in pueris, vt *mille folio contuſo, cu pauco ſale* impoſito, *aqua ſulphuris & ſalis* per ſpo giam impoſita, *aqua marina & muria* appoſita, *fic decoctæ in aqua, & emplaſtri modo impoſitæ*. In duri tibı

ibus corporibus valent *chalcanti vſti, aluminis, glutinis partes æquales, ſquammæ æris duplum, gluten in aceto modico diluatur, & cum reliquis imponatur.* ℞. *lithargyrti drach.* iv. *ſalis foſſilis drach. ij. thuris drach.ij. ſandarachæ drach.j. terantur,& imponantur.* Si exulceretur, adhibendum *ceratum citrinum,elaterium tritum,lini ſemen tritum, cum aqua impoſitum.* Item detergendus eſt ficus exulceratus *pulpa ficus melli admixta,* item *cerato diapharmaco.* Conuenit etiam *vnguentum citrinum* linamentis obductum, deinde *cerato citrino* ligatum. **In exulceratione.**

De talpa topinaria.

CAPVT XXIV.

ITa dicitur, quia ſicuti talpa excauat terram inter duas cautes, ſic iſte tumor excauat & continetur inter cutem & pericranium. Parum differt hic è fico, quia ſicuti ficus eſt tumor ex mixtis humoribus proueniens, qui in tumorem eleuat cutem capitis, & tumor exulceratur, fitque abſceſſus: ſic teſtudo ſiue talpa eſt tumor ab iiſdem humoribus, qui ſimiliter exulceratur. Differt tamen à fico, quia hic eſt maior fico, ideo tardius ſuppuratur & mouetur, nam fit ex craſſioribus humoribus, quam ficus, in quibus minor copia ſeroſitatis miſcetur:Deinde quia ficus prohibetur ſuppurari,& ſanatur digerentibus; teſtudo autem non poteſt prohiberi, quin ſuppuretur, vt plurimum enim ſuppuratur, licet interdum etiam digerentibus ſanetur. **Nomen.** **Signa.**

In curatione talpæ oportet nos eſſe ſolicitos de medicamentis, quia maior eſt tumor & fluxio, **Curatio. Euacuatio.**

quam in fico. Purgandum eſt totum corpus *piluli aureis, cochiis*, vel *de tribus*, vel *aggregatiuis*. Præterea oportet habere rationem capitis ex cuius repletione fit tumor, per maſticatoria, & errhina. Conuenit autem, quando morbus is non ſanatur exhibere *decoctum ſarſæ parillæ*. Quod pertinet ad curam totius facilius eſt, ideo quod ad partem affectam attinet, primo vtendum mollientibus & digerentibus. In principio quidem, quando facta eſt emollitio, ſi humores ſunt rebelles, ad diſcuſſionem veniendum eſt; tamen prius tentanda concoctio eſt *cerato ex oxoeleo*, item *cerato de betonica*, item *ſacro mixto diapalmæ*. Valentiora ſunt *radix lilij trita cum melle, radix cyclaminis*, aut *narciſſi radix cum melle*, aut *pulegium tenuiter tritum, & cerato exceptum* Quod ſi non cedat humor, ſignum eſt tumorem velle ſuppurari, quod prohiberi non poteſt, & propterea, dum adſunt ſigna ſuppurationis, vt mollities, dolor, inundatio, &c. debemus iuuare ſuppurationem, & in pueris in hoc caſu egemus medicamentis attenuantibus, vt *diachylo cum gummis, emplaſtro triapharmaco*. In aliis autem robuſtioribus ſuppurant aliqua medicamenta digerentia pure.

Digerentia.

Emplaſtra.

℞. *radicum porrorum, caricarum pinguium ana partes æquales, farinæ fænugræci tertiam partem, axungiæ porcinæ ſalitæ quantum ſufficit*. ℞. *cepas coctas ſub cineribus tres, vitellos ouorum induratos tres, mucilaginis altheæ, fænugræci, ana vnc. j. axungiæ porcinæ ſalitæ q. ſ. miſce, & fiat emplaſtrum*. Deinde aperiatur, ſi abſceſſus non fiat, dandus eſt enim exitus ſaniei, quia copioſa eſt materia, ideo diſcuti non poteſt, ſi deinde protrahatur res, & non incidatur, periculum eſt, ne aliquando propter ſaniei moram cor-

Inciſio tumoris.

rum

ımpatur pericranium, propter contactum ſaniei, : inde os putreſcat, & ſpongioſum fiat; Item ne utreſcat dura mater propter continuitatem per ıturas. Secanda eſt igitur cutis capitis abſque ti- ıore: & ſectio quidem longa fieri debet,& in lo- o decliui, vt ſanies tota euacuetur. Facta ſectio- e,& vacuata materia, debemus purgare vulnus namentis in melle tinctis, aut *farina lupinorum um melle.* Deinde caro generanda eſt *vnguento Iſi- is,* ſi hyems ſit, ſi æſtas, *de glutine.* Impleto vlcere arne, cicatrix inducenda eſt linamentis ſiccis, aut *butia præparata, cum portione roſarum rubearum,* aut naioribus vlceribus *balauſtia, bolus Armena, aut ornu cerui* conueniunt. *Sarcotica & epulotica.*

Dum tumoribus cum folliculo.

CAPVT XV.

SEquitur, vt aliquid dicamus de tumoribus capitis, qui in abſceſſum vertuntur, & materia con- *Nomen abſceſſus.* tenta in ſpacio continetur in folliculo. Abſceſſus dicitur ideo, quod cum materia aliqua partes, quæ prius coaleſcebant, diſiungit, & ſpatium in medio efficit, in quod materia confluit, qui abſceſſus à Græcis dicitur *Apoſtema*, ab Arabibus *Iubelet.* Eſt igitur abſceſſus *tumor, in quo diſtant, quæ prius ſe contingebant.* Faciunt autem abſceſſum tria, ma- *Definitio.* teriæ naturales, præternaturales, & quæ ſunt ex toto genere præter naturam, cuiuſmodi humores vel ſunt acres, vel vaporoſi. A *naturalibus* fiunt *Cauſæ.* abſceſſus eo modo, quo Galenus 13. *meth. cap.* 10. dicit, inflammationes mutari in abſceſſus per ſuppurationem materiæ. A *præternaturalibus* fiunt

etiam, vt tumores antedicti, qui ſunt ex humor bus mixtis. Item materia toto genere præter natı ram facit abſceſſum, & eſt illa materia, quæ nc eſt ſimilis vlli alteri, & quæ in corpore noſtro nu lam habet partem ſibi ſimilem, vt *calculus*. In hc genere multi continentur humores, & variæ mat riæ, vt *lapides, teſtæ, lutum, &c.* Occurrit iam tumc ex abſceſſu propter materiam toto genere præt naturam. Ex quo autem humore fiat abſceſſu dubium eſt, non enim fit ex naturalibus, nec e præternaturalibus, quia illi faciunt ſuos abſceſſi particulares, qui non ſunt his ſimiles. Fiunt ig tur illi abſceſſus toto genere præter naturam e quatuor humoribus, ſanguine ſcilicet, flaua, & atra bile, & pituita, qui cum humores qualeſcum que ſint, vel ſunt qualitatis calidæ & humidæ, ve calidæ & ſiccæ, vel frigidæ & humidæ, vel frigid & ſiccæ. Sed vt plurimum pituita ita craſſa ſit, v videatur in humorem præter naturã migraſſe, no tamen ita eſt. Habent igitur humores, ex quibus h abſceſſus fiunt, hoc peculiare, vt ſint craſſiores aliis & migrent in aliquid præter naturam. Et in illi quidem abſceſſibus, ſecundum Auicennam, domi natur aut pituita, aut atra bilis: ſi pituita, color eri albus: ſi humor melancholicus, color eſt plumbeu aut niger, vt *amurca, lutum, pili, carbones, &c.*

Signa.

Folliculus.

His ita poſitis, vnũ ſcire opus eſt, quod *hi abſceſſus ſemper habeant folliculum, & ſemper materia contineatur in illo.* Eſt autem folliculus tunica quædan propria, in qua eſt materia præter naturam. Ali abſceſſus, facti ab humoribus naturalibus, & præternaturalibus, non habent materiam in folliculo ſed eo carent, habent tamen materiam in ſpatic

ne folliculo. Rurſus abſceſſus cum folliculo alij abent materiam in vnico & continuo folliculo, ui non habet; exitum alij, qui non habent mateam fluxilem, habent illam inter duas tunicas, vt li, qui non habent materiam fluxilem, ſed coatam.

Cum igitur abſceſſus omnes ex materia præter natuım habeant folliculum, non autem alij, quæritur, qua in illis ſit folliculus, non autem in his? Reſpondeır: quia materia præter naturam eſt aliena & conaria naturæ partium, ita vt ſi tãgeret partes, temeriem earum deſtrueret, ne igitur tangat partem, atura ipſam ſeparauit, & amouit contactum per olliculum, in quo eſt incluſa materia. Alij vero bſceſſus ex materia naturali, vel præter naturam, uæ formam ipſius non amiſit, non habent folliulum, quia materia non amiſit propriam formã, a vt non poſſit concoqui à calore, quare fuit reicta, vt tangeret partes vitales. Folliculus autem lle fit à natura, non de nouo, ſed cum ſentitur maeria præter naturam, fit ex nexibus membranoſis unica. Et hi abſceſſus ex folliculo vocantur *nattæ*, ui à paruo incipiunt, & ſenſim creſcunt, nutriunurque à venis contingentibus vel folliculum, vel artem aliam. Hæc vena obſeruatur ſola ſine areria, vnde fit, vt materia, quæ in abſceſſibus nattis eſt, toto genere præter naturam, aut non vertaur in naturam humorum, aut formam ipſius paris, quia deſtituta eſt calore naturali & vitali, qui communicatur per arterias, quæ arteriæ in hoc caſu deficiunt.

Cur hi abſceſſus habeant folliculum.

Folliculus vnde fiat.

Nattæ.

Tres abſceſſus *nattæ* frequentiſſime oriuntur, Meliceris, Atheroma, & Steatoma, in quibus aut

Differentiæ abſceſſus.

materia ſicut mel, aut pulticula, aut ſeuum con
netur, & hi frequenter in capite fiunt. Steaton
enim in capite etiam gignitur, licet Celſus dic
contrarium.

De Atheromate.

CAPVT XVI.

Cauſa. Atheroma eſt *abſceſſus continens tunica ſua m teriam pulticulæ ſimilem*, qui à mixtis humo bus prouenit, in quibus dominatur pituita, vt

Signa. colore albo indicatur. Hic abſceſſus dictus *Ather ma*, eſt *tumor concolor, indolens, in neruoſa tunica ten humorem in ſe continens, pulticulæ ſimilem.* Item *tumor oblongus, rotundus, ſublatus, compreſſu digitoru non facile retrocedens, nec facile retrogrediens digit amotis.*

Indicationes. Huius curatiuæ indicationes omnibus abſceſ bus communes, dicuntur à Galeno eſſe vel diger re, vel putrefacere, vel exſcindere rem contentan Notandum autem, *curationem omnium abſceſſuu contineri in euacuatione materiæ, quæ vel eſt ſenſibil vel inſenſibilis. Inſenſibilis* curatur digerentibus, *ſe ſibilis* vero vel putre reddendo totum contentun vel excidendo. Per putre reddere totum, non i telligitur, vt materia contenta putrefiat, vel p fiat ſuppurantibus medicamentis, ſed vt eliquetu exedaturque, non ſolum materia, ſed etiam foll culus. Hæc autem medicamenta, quæ id efficiun omnia ſunt calida in quarto gradu. Igitur hic a ſceſſus, vel curatur digerentibus, vel ſepticis ſ exedentibus, vel exciſione, quæ ferro fit. Non t men tres illi abſceſſus curantur triplici illo mod

cura

urandi, ſed meliceris poteſt triplici ratione cura-
i, quia continet materiam, quæ concoqui poteſt:
t Atheroma, quia continet materiam craſſam, &
enſam, non poteſt curari digerentibus, quia per
alitum digeri non poteſt, ſed curatur, vel ſepticis,
el exciſione. Steatoma vero, quod continet ma-
eriam craſſam, reſpuit curationem digerentium &
epticorum.

His ita poſitis, curandum eſt atheroma ſepticis, **Curatio.**
ut *ærugine, ſquamma æris, chryſocolla, myſi, chalcitide,
auripigmento, arſenico, calce viua, atramento ſutorio,
lacte caprificus.* His tamen non indifferenter vtaris,
verbi gratia, Septica erunt in durioribus corpori- **Septica qua.**
bus, *arſenicum, chryſocolla, calx viua,* quæ in aliis
naturis erunt cauſtica. *Calx* in pueris quidem eſt
ſepticum, in adultis vero & robuſtis eſt tantum
epuloticum. Medicamenta ſeptica ſunt, ℞ *calcis* **Septica.**
*viuæ drach ij. fæcis vini combuſtæ, nitri liquida toſti,
drach. ij. minij drach. j. lixiuio terantur, & melle ad
craſſam ſubſtantiam deducuntur.* ℞ *ſquammæ æris
drach. iij. ſandarachæ drach. ij. veratri nigri drach. ij.
cum roſaceo.* Item ℞ *ſquammæ æris, ſandarachæ, ſeminis
vrticæ torrefactæ, cum roſaceo.* Item ℞ *erinaceorum
combuſtorum, teſtæ ſepiæ, auripigmenti partes æquales ex
roſaceo.* Valet plurimum *aqua fortis*, qua vtuntur
aurifices, in quam tingatur lignum, & eo perfrice-
tur pars, exedet partem. Item valet illud ex lixiuio
fullonum in ſartagine cocto, donec craſſeſcat, & in-
dureſcat; deinde miſcentur *auripigmenti partes v.
atramenti ſutorij part. iij.*

Curatur etiam Atheroma per Chirurgiam, **Chirurgica.**
ſcilicet excidendo, qui modus primo melior eſt:
ſepticis autem curatur, ſi eruperit materia, nec

folliculus ſit abſciſſus, vel ſi æger ferrum ignitum pertimeſcat. Exciſio autem fit hoc modo: Ægro in ſella poſito in cubiculo claro, deradendi ſunt crines, vel potius incidendi, quia deraſionem ſequitur ſanguinis eruptio; deinde atramento ſignãda longitudo inciſionis, quæ tanta eſſe debet, quanta eſt rotunditas abſceſſus. Interdum abſceſſus poſtulat vnam, interdum vero duplicem inciſionem crucis modo; quando fit duplex inciſio, prima maior eſſe debet quam ſecunda. Fit vnica in abſceſſu minore, vel in fronte; duplex vero, vbi eſt in capillis. In qua inciſione ſcalpellus debet habere aciem recuruatam exterius, & in ipſa inciſione efficienda videndum eſt, vt tantum cutis ſuperpoſita folliculo incidatur, cauendum vero eſt ab inciſione folliculi. Incidemus autem tantum cutem ſine folliculo, ſi ſciamus colorem cutis & folliculi, qui cum ſit diuerſus, facile diſcernitur. Solet autem vnum nos impedire, quo minus diſtinguatur folliculus à cute, ſcilicet ſanguis effluens; ideo Chirurgus manu ſiniſtra ſpongia exiccare ſanguinem debet. Facta ſectione vel vna, vel duplici, ſtatim toto ſpecilli mucrone inter folliculum & cutem immiſſo, ſeparetur folliculus à cute, quod facili negotio fiet, quia non valde adhæret cuti folliculus. Quod ſi folliculus magis hæreat, ſcalpello ſeparetur. In fundo autem, vbi eſt vena illa porrecta ad folliculum, ſanguinem atheromati deferens, & illud augens, præcidere oportet per tranſuerſum venã, ne cum vaſe relinquatur aliqua folliculi portio, & ita reuertatur morbus: illa enim vena ſimplex eſt ſine arteria, quo fit, vt ſanguis ille non ſit alimentalis. Hoc peracto coniungenda

Exciſio vt adminiſtretur.

ſunt

ſunt inuicem labia, non tamen prehendatur pericranium, nec deradatur. Dimiſſa ſutura etiam reducuntur labia, quia inter incidendum ſemper ſanguis exit, & in cauitate ſemper ſanguis remanet, qui per ſuturam inflammaretur. Interdum vtendum eſt glutinatione, quando nimirum remanet aliquis tumor in parte, & labia magis, quam par eſt, ſunt ſeparata. Interdum ſolent liquores repellere cauitatem, & eo confluere, tunc vtere ſuppurantibus, quale eſt. *♃. reſinæ terebinthinæ vnc. j. thuris puluerizati drach. j. myrrhæ drach. j. olei hyperici vnc. j. olei vitellorum quantum ſufficit.* *Suppurantia.*

Quod ſi folliculus iam ſit ruptus vel per ſe, vel per Chirurgum, neceſſe eſt, vt eueniat hoc, vel reuertatur morbus, vel remaneat vlcus cauernoſum, fiſtuloſum, & fædum. Tunc autem vtendum eſt incidentibus, vel ſepticis, vel conſiderandum tempus ruptionis: ſi recens ſit ruptus, vtere curatione artificioſa, immitte latum ſpecilli mucronem inter cutem, modo prædicto, & aufer folliculum. Quod ſi multo ante ſit ruptus, ſepticis vtendum. In maximis abſceſſibus qualibuſcunque forcipe abſceſſu prehenſo abſcindendus eſt cum cute, tantum enim timetur profuſio ſanguinis. *Curatio poſt ruptum folliculum.*

De Meliceride.

CAPVT XVII.

Signa. MEliceris eſt *abſceſſus folliculum habens continentem materiam melli ſimilem.* Ita deſcribitur ab Aëtio: *Meliceris eſt abſceſſus in neruoſa tunica, continens materiam ſicut mel, dolore carens. figura rotundus, preſſus digitis facile cedens, amotis his facile rediens.*

Cauſa. Cauſa meliceridis eſt humor mixtus præter naturam. Et licet abſceſſus cum folliculo habeant materiam præter naturam, tamen reducuntur illæ materiæ ad quatuor modos: vnde in meliceride, quia eſt materia mollior & tenuior, pituita miſcetur bili in maiori copia, quam in atheromate; aut pituita, ex qua fit meliceris, eſt tenuior, quam atheromatis; vel in meliceride concurrunt ſpirituoſi vapores, ex Galeno 2. *ad Glauc.c.4.*

Curatio. Curatur meliceris triplici ratione, ex Galen. 13. *meth.c.*12. vel digerentibus, vel ſepticis, ſeu exeſione, vel exciſione. De ſepticis & exciſione dictum eſt in atheromate; iam de digerentibus erit ſermo, quæ cum vacuent materiam per halitum, notandum, quod digerentia, quæ huic loco ſunt opportuna, ſunt valentiora, quam ſi eſſet abſceſſus, ſine folliculo, quia materia præter cutem debet exire folliculum: vnde in humidis, & parua meliceride valent *ceratum farinæ*, & *ceratum ſacrum*, item *decoctum pulegij, calamenthi, hyſopi, admotum cum ſpongia, & expreſſa*: Item ſpongia ex lixiuio expreſſa. At in maiori abſceſſu, & in duriori corpore valent *teſta allij*, aut *allium decoctum*, & per ſpongiam admotum. Valentius hoc eſt, ſi in aquam infundamus *calcem viuam, quo aqua inficiatur calce, deinde alio infunditur aqua. & fax abigitur, poſtea exprimitur ſpongia, & ſuperponitur aqua infecta.* Media ſunt inter valentiſſima & mitiſſima, v.g. ℞. *ſalis Hiſpani, argenti ſpumæ, ceruſſæ, ana. l.j. ceræ vnc.j. terebinthinæ, galbani, opopanacis vnc.ij ſinapi vnc.vj. olei veteris l.iij, aceti vnc.vij. Miſc.* Eſt & aliud ℞. *ſalis Ammoniaci, ſpumæ argenti l.j. ceræ, terebinthinæ, galbani, opopanacis an. vn.j. rubricæ ſinopicæ vnc.vj. aceti heminam, miſce.* Ex Aetio *l.*15.

De Steatomate.

CAPVT XVIII.

Steatoma,qui eſt tertius abſceſſus capitis,ita deſcribitur : *Steatoma eſt abſceſſus, ſeu pinguedo ſeuo ſimilis,ob localem proprietatem exaucta, molem habens concolorem,tactu lenem, in principio puſillum, temporis progreſſu ampliatum :* deinde eſt *tumor rotundus, non tamen elatus,ſed depreſſus*;quod eſt deſcriptioni Aëtij addendum,*valide adhærens cranio, & pericranio*, eſtque tumor durior reliquis duobus abſceſſibus.Materia ſteatomatis non eſt fluida , ſed compacta, & coacta,ideo in ſteatomate materia non continetur in vnico,& continuo folliculo,ſed inter duas tunicas,quia neceſſitas folliculi eſt,ne materia contactu inquinet partes viuentes. In ſteatomate ſatis eſt,ne tangat partes alias , ipſam concludi inter duas tunicas,non autem in folliculo. Steatoma igitur vbi eſt in capite , habet materiam ſeuo ſimilem, latam baſin,& compreſſum digitis renititur,depoſitis facile redit.Vbi vero eſt in aliis partibus,videtur continere materiam cætera pinguedini potius ſimilem, quam ſeuo , propterea ſteatoma in aliis partibus non ita eſt depreſſum , nec materia ſolet eſſe alba, ſed magis colorata , item ſolet habere folliculum continuum,non tunicas. *Definitio.* *Signa.*

Generatur autem ſeuum vel ob loci intemperiem ; vel quia ſanguis vitioſus influit : Generatur vero potiſſimum ob loci proprietatem, ſiue partis intemperiem. Fit etiam ſeuum,quia vas illud,quod influit,& porrigitur in folliculum,&præbet nutrimentũ,eſt ſolum,& prohibetur, quo minus vitalis ſanguis *Cauſa.*

ſanguis influat, vnde ſanguis fluxus facile in ſeuum degenerat.

Curatio. Quod ad curationem attinet, propter duritiem, latam baſin, multitudinem ſeui, tractandus eſt abſceſſus tantum exciſione, quia medicamentorum vis ſeuo obtunditur, & multitudine ſeui obruitur. Audacter ergo ſcalpello ſeparetur ſeuum à pericranio, ne aliquando reuertatur abſceſſus; difficulter enim vel curatur, vel reuertitur, propter humorem craſſum obduratum, & propter pericranium, quod reducit ad humidam intemperiem: vnde nec caro gigni, nec cicatrix poteſt induci; vnde ne difficulter curetur, nec reuertatur, cum Aëtio *lib.* 15. ſeparatur pericranium, & deraditur cranium, quia materia eſt lata, & facile vtrumque remollit. Deinde claudenda eſt cicatrix.

De Scirrho.

CAPVT XIX.

E quonam humore ſcirrhus oriatur. Scirrhus dicitur *tumor durus*, à nonnullis *apoſtema lapidoſum*, ab Auicenna *ſephiros*. Prouenit autem ex humore glutinoſo, craſſo, viſcido, frigido, vt eſt atrabilis, & ſuperexſiccata pituita: *omnes enim tumores ſcirrhoſi, aut ſunt ex atra bile, aut pituita, aut vtriſque miſtis. c. 14. l. 14. meth.* Humor autem pituitoſus, ſcirrhum procurans, non eſt naturalis illa pituita, frigida, humida, & tenuis, è qua fit œdema; ſed eſt pituita in qualitate peccans, ita, vt quæ fuit frigida, humida, & tenuis, facta ſit craſſa, glutinoſa, frigida, & ſuperexſiccata: id quod Galenus *cap. 9. lib. de tum. præter natur.* tradit. Melancholicus humor,

humor è quo gignitur ſcirrhus, eſt humor melancholicus naturalis: vt docet Galenus *in l. de atra bile. Eodem loco* Galenus diuidit humorem melanlancholicum in naturalem, & præternaturalem. *Naturalem* vocat, partem ſanguinis craſſiorem, denſiorem, frigidiorem, quæ veluti fæx eſt ſanguinis, & generatur in iecore, eſtque denſior & durior chyli pars, quam calor natiuus probè conficere nequit: eſt tamen naturalis, & vtilis corpori, quia nutrit partes denſas, & duriores, & ſanguinem denſat, roborat, & duriorem reddit. Melancholiæ vero *præternaturalis*, duas ponit ſpecies: *vna* eſt, cum humor melancholicus ſupra modum exuritur; & tunc talis oritur ſpecies melancholiæ præter naturam, quam neque muſcæ volunt degustare. *Alia* ſpecies fit à bile tenuefacta, & ſuperaſſata; quæ prædicta eſt pernitioſior. Guido duas alias ſpecies ponit, quas nec Galenus prætermiſit. *Prima* eſt, vbi inflammatio, aut eryſipelas, è vehementibus refrigerantibus inſignem duritiem contraxerunt. *Altera*, quando melancholia naturalis miſcetur aliis humoribus; vnde fiunt ſcirrhi phlegmonoſi, œdematoſi, eryſipelatoſi. Scirrhus ergo fit tantum ab *humore melancholico naturali*, ad quem reducere poſſumus eryſipelas, aut phlegmonem induratam; quia ſanguis ille, qui prius calidus erat, & tenuior, cum factus ſit craſſus, & frigidus, proculdubio cenſendus eſt melancholicus humor naturalis. Quod ſi Guido eum appellet præternaturalem, non reclamabo, dummodo concedat, habere eandem curationem, hoc eſt, ex inflammatione indurata & refrigerata, non fieri diuerſum ſcirrhum, ab eo, qui fit à melancholico

humore

humore naturali influente. Prætermittemus duas melancholiæ ſpecies præter naturam, à Galeno propoſitas, tam quæ fit à flaua bile ſuperaſſata, quam quæ ab humore melancholico naturali exuſto; quia ex his humoribus oriuntur vlcera cancroſa. Similiter omittemus humorem melancholicum alliis dilutũ: quia cognita curatione ſcirrhi à ſolo humore melancholico, cognoſcetur etiam curatio ſcirrhi ab aliorum admiſtione. Quare ſcirrhus gignitur ex humore melancholico naturali, qui eſt frigidus, ſiccus, craſſus; & à pituita craſſa glutinoſa. Eſtque ſcirrhus *tumor durus & indolens, procreatus, vel à craſſa, & glutinoſa pituita, vel ab humore melancholico naturali.*

Definitio.

Differentia.

Scirrhus eſt duplex: exquiſitus, & non exquiſitus. *c.4.l.2. ad Glauc. Exquiſitus* eſt tumor præt. nat. ſenſu priuatus, durus. *Non exquiſitus*, non eſt omnino inſenſibilis; difficulter tamen ſentit. Oritur in partibus internis, vt liene, iecore, &c. vel in externis; de quo heic ſolo agimus. In externis è *l.1. ſimp.* oritur potiſſimum circa muſculorum capita, quia huiuſmodi partes aliis ſunt denſiores, ob id magis indurantur: & propter hanc rationem Galenus dicit, pulmonem, *iecur*, & partes molles vix poſſe ſcirrhum contrahere.

Signa.

Cognoſcitur ſcirrhus è ſignis ſequentibus. *Primum*; tumor eſt ſine dolore. *Secundum*; eſt tangenti durus. *Tertium*; ſi non ſit exquiſitus, difficulter ſentit: *Omnis quidem ſcirrhus dolorem non habet*; exquiſitus in vniuerſum, tum è ſeipſo, tum etiam ſi digitis percutiatur; & hoc neceſſario euenit, quia *quod ſenſu priuatum eſt, dolere nequit.* At non exquiſitus ſcirrhus, quando aliquem obtinet ſenſum, dolere

poteſt:

poteſt : idque fit ſi valenter comprimatur,aut percutiatur;quamuis è ſeipſo prorſus ſit idolens. Adſunt etiam ſcirrhum non moueri ad tactum;ſicut glandula,ſtruma ganglium, & alia id genus, quæ ad tactum mouentur:ſcirrhus autem eſt tumor immobilis,ac ſi eſſet clauo affixus. Addunt alij, quod ſupra ſcirrhos aliquando oriantur pili:& tunc euadit exquiſitus ſcirrhus. Diſtinguere autem oportet ſcirrhum factum à pituita,ab eo,qui fit ab humore melancholico : vt Galenus docet *l.de tum.præt.nat.* ſcirrhi enim melancholici color plumbeus eſt ; at ſcirrhus ab humore pituitoſo,habet colorem ſimilem colori reliqui corporis, quia pituita alba eſt. Scirrhus etiam diſtinguitur ab aliis tumoribus : vt ab inflammatione,quæ dolet : ab eryſipelate,quod non eſt durum,ab œdemate, quod tactui non reſiſtit,ſed cedit:à flatuoſis & aquoſis tumoribus,quod hi reddunt ſonitum,vt tympanum : quæ in ſcirrho non reperiuntur. *Differentia inter ſcirrũ ex pituita ex humore melancholico.*

Porro ſecundum Galenum *c. 9. l. 7. n. γ.* ſcirrhus alius per ſe oritur,id eſt à principio congregatur,& ſenſim augetur : alius non per ſe,ſed Medicorum imperitia oritur, quando ſcilicet Medici, aut importuna, aut nimium refrigerantia, aut nimis valenter diſcutientia, inflammationibus adhibent, vt ſic humor, vel frigore induratus, vel διαφορήσει partium tenuium exſiccatus, lapideſcat. Si loquamur de ſcirrho, qui prouenit imperitia Medicorum, hic duas habet cauſas : externam, & proximam,ſiue coniunctam.*Externa*,eſt vſus inordinatus medicamentorum : *coniuncta* eſt humor ipſe concretus, & induratus in parte affecta. Si autem loquamur de ſcirrho, qui per ſe oritur, & à principio *Cauſa.*

principio congregatur; hic tria cauſarum genera obtinet: externam, internam & coniunctam. *Coniuncta* patet. *Interna*, ſeu *antecedens* nil aliud eſt, quam redundantia, aut pituitoſi, aut melancholici humoris. Redundantia melancholici humoris interdum prouenit è vitio lienis, non potentis attrahere quod congruum eſt; è vitio etiam iecoris, quia nimis calidum eſt, & indè maiorem copiam humoris melancholici gignit: interdum hæc redundantia prouenit à cauſa externa. Externæ igitur cauſæ ſunt omnia ea, quæ poſſunt craſſos ſuccos generare: vt aër frigidus, ſiccus, caliginoſus, denſus: cibus, & potus craſſus, vt eſt panis furfuraceus, caro bubula, caprina, porcina, aſinina, leporum, camelorum, limaces: vinum craſſum & nigrum, & omnia, quæ craſſum ſuccum gignunt: nimius motus, nimia quies, nimiæ vigiliæ; menſtruorum ſuppreſſio: animi peſſiones, vt ira, agonia, triſtitia. De pituitæ cauſis *ſup. c. 9.* diximus.

Prognoſt. Quid præſagiendum ſit, docet Galenus *c. 4. l. 2. ad Glauc.* Scirrhus exquiſitus ſenſus expers, eſt incurabilis: non exquiſitus autem facilem curam non admittit: haud tamen eſt mortalis, niſi valde magnus euadat: vt ego vidi aliquando in ſpatulis, circa humerum, ac circa pectus ſcirrhũ, qui ægrotum interemit. Cur vero ſcirrhus exquiſitus ſit incurabilis, hinc colligi poteſt: *quia* enim *priuatur ſenſu, conſtat facultatem per neruos influere amplius non poſſe: & cum humor occupet neruos, venas, & arterias ſtrangulari facultatem neceſſe eſt:* vnde & medicamenta nil operantur, quoniam à facultatibus non feruntur ſuppetiæ. Qui autem non eſt exquiſitus, curationem recipit, ſed admodum difficulter. Qui lapidoſus eſt factus,

Cur exquiſitus ſcirrhus ſit incurabilis.

non

non cedit medicamentis : nec enim mitia quicquã efficiunt, valentiora autem plus indurant. Cæterum, aliter præſagiendum eſt de ſcirrho melancholico, aliter de pituitoſo : è *l.9.ſimp.* Melancholicus enim affinitatem cum cancro habet, & hac ratione difficulter curatur, quia à medicamentis facile irritatur : in quod periculum non incurrit ſcirrhus à pituita.

Externæ cauſæ primo amouendæ ſunt. Eligatur igitur aër tenuis, calidus & humidus; vitetur nebuloſus & craſſus. Cibi craſſi ſucci, fugiendi; vt *legumina, vinum craſſum, panis furfuraceus, caſeus*: eligendi cibi eupepti, ad humidum declinantes & attenuantes, vt *panis triticeus, vinum album tenue, oua ſorbilia, pulli gallinacei, ſpinachia, borrago, &c.* Vitentur nimius ſomnus, otium, triſtitia. *Curatio.*

Secundo deueniendum ad cauſas internas. Et, ſi melancholicus humor proueniat è vitio lienis, aut iecoris; hoc corrigendum : ſi ex hæmorrhoidibus obſtructis, hæ aperiendæ. Si proueniat ſcirrus è ſuppreſſione menſium, mittatur ſanguis è malleoli vena, fœminis; hirudines autem viris applicentur. Si ſanguis plurimæ ſit nigredinis, phlebotomia vacuandus. Si proueniat à pituita, relicta venæ ſectione, purgante vtendum : quod etiam propinari debet in ſcirrho ab humore melancholico. Sed pituitoſus humor, primo præparandus erit attenuantibus & detergentibus: vt *ſyr. de hyſſopo, de betonica, & ſtœchade*; *decocto calaminthæ, oxymelite ſimpl. & comp. melle roſ. decocto pulegij.* Pro humore melancholico, indigemus attenuantibus & humectantibus : vt *ſyrup. de ſucco borrag. bugloſſ. fumar. de lupulis, de pomis, cum decocto meliſſæ, borrag.* *Vniuerſalia remedia, ad cauſas internas.*

bugloſſ. &c. His factis, purgabitur humor melancholicus *ſena, polypodio, helleboro nigro, confectione Hamech,* verbi gratia : ℞ *electuar. lenit.* ℥ *vj. florum caſſiæ, confectionis Hamech, ana* ℥ *iij. cum ſaccharo, fiat bolus.* Pituitam euacuant *agaricus, pilul. de agarico & Meſ. pil. de hermod. hiera Pachij.*

Bolus.

Purgato corpore, materia reuellenda ad partes contrarias, frictionibus, balneis, inunctionibus calidis & digerentibus. In defluxionibus diuturnis, maxime laudo fonticulos.

Topicorũ ad ſcirrhum facultas.

His ita completis ad partem affectam veniendum, & videndum, vt euacuetur materia, quæ facit ſcirrhum. Euacuatur autem nõ repellentibus, quia materia eſt craſſiſſima & indurata ; ſed digerentibus per inſenſibilem transpirationem. Non autem omne digerens conuenit, quia ſi valentiora adhibeantur digerentia, primis diebus quidem cura egregie procedet ; ſed quod de affectu remanebit, id inſanabile omnino erit ; tenui enim reſoluto, craſſum reſtitat lapidoſum. *cap.4.l.14.meth.cap.4.l.2.ad Glauc.* Digerentia igitur erunt mitiora. Præterea etiam & alia reſpicere oportet : propter duritiem enim mollientibus vtendum : & propter materiæ qualitatem, adhibenda ſunt, quæ materiam ad diſcuſſionem præparant. Si igitur ſcirrhus fiat ab humore melancholico, qui eſt frigidus, craſſus & ſiccus ; indigemus calefaciente, attenuante & humectante. Si fiat ab humore pituitoſo, frigido, craſſo, viſcido, glutinoſo; hic calefaciendus, attenuandus, incidendus, detergendus. Hæ igitur indicationes è materia ſcirrhi eliciuntur : & vt vno verbo dicam, pars affecta, à frigiditate humoris, ad intemperiem frigidam deducta

erit

rit calefacienda. Poſſunt autem hæ omnes indi-ationes ad duas referri, ad *Emolliendum & Diſcu-iendum.*

Vt autem hæc intelligantur, ſciendum è *c.5.lib.* *.ſimp.* duritiei tres eſſe cauſas, frigiditatẽ, ſiccita-em, & repletionem. *Frigiditas*, vt in glacie: & hæc lurities ſoluitur leuiter calefacientibus; ſicut gla-ies à Sole liquatur. *Siccitas*, vt in manibus ruſti-orum, quæ dureſcunt nimio exercitio: & huc re-erentur, ſolis feruor, ingens inedia, ardens fe-ris, medicamenta ſiccantia citra refrigerationem: & hæc durities ſoluitur emollientibus. *Repletio*, vt n ventre helluonum; ſic & pulmones aliquando ndurantur: & hæc durities poſcit emollientia va-cuantia. *Tandem* poteſt etiam aliquid indurari è coniunctione cauſarum plurimarum, vt ſi concur-at ſiccitas & frigiditas. Scirrhi ergo interdum in-durantur à repletione; frequenter autem à frigi-ditate: neque ſine ratione, cum frigiditas triplici-er concurrat: *primo* ab externis rebus, vt ab aëre, vel à medicamento, quemadmodum contingit in nflammationibus induratis: *Secundo* à parte affe-cta, nam ſcirrhi potiſſimum oriuntur in ligamen-tis, tendinibus, & partibus frigidis: *tertio* ab hu-more, qui eſt valde frigidus, ſiue melancholicus, ſiue pituitoſus. Fit etiam ſcirrhus à repletione, vt ſenſibus patet. Interdum ſiccitas concurrit ad ſcir-rhum indurandum; licet hoc non ſemper contin-gat, ſi ſcilicet digerens, vel ſiccum medicamẽtum, inflammationi admoueatur. Omnibus hiſce cauſis emollientia contrariantur.

Durum quotuplex: & quomodo tollatur.

Moderate emolliunt, *adeps gallinaceus*, *medulla ceruina, & vitulina:* ex hoc ordine Galenus *l.7. κ.γ.* com

Materia emollientium, ac diſcutiẽtium.

1. componit madicamentum è *butyro*, *reſina colopho-*
2. *nia, cera candida, non vetuſta*, *&c.* *Secundi* ordinis ſunt *adeps anſerinus*, *caprinus*, *hircinus*, *taurinus*: è quibus ſinguli ſequentes, iis, qui præceſſere, ſunt calidiores. Componitur etiam medicamentum ex *oleo veteri, argenti ſpuma & adipe ſuillo.* *Tertij* ordi-
3. nis emollientia ſunt, *adeps leoninus*, *vrſinus*, *&* è *pardo.* Sed in calefaciendo & digerendo, *leoninus* eſt valentiſſimus; proximum locum habet pardi;
4. ſequitur vrſinus. *Quarti* ordinis ſunt valentiora, vt *ammoniacum*, *thymiama*, *ſtyrax*, *bdellium*, *radices althææ*, *& cucumeris aſin. folia maluæ agreſtis*, *tum cocta*, *tum cruda*, *adeps porcinus vetuſtus.* Modus vtendi ſumitur; *primum à tempore ſcirrhi*: nam ſcirrhus recens, qui non valde induruit, mollientibus mitio-

Vnde ſumatur modus vtendi.

1. ribus eſt tranctandus, atque etiam digerentibus: induratus vero vel inueteratus, valentioribus in-
2. diget. Secũdo, vtendi modus ſumitur *à corpore laborantis*: nã corpora ruſticorum, & nautarũ, fortioribus indigent molliẽtibus: molliora corpora, vt mulierum, puerorum, eunuchorum, virorum declinatorum, in vmbra & otio degentium, mitiora poſtu-
3. lant. Tertio *à parte affecta*, nam ſi ſcirrho ligamentum fuerit induratum, aut tendo, aut alia pars durior, valentioribus eſt vtendum. Ob quam cauſam monet Galenus, *cap.* 4. *l.* 2. *ad Glauc.* ſi in ligamentis, vel tendinibus ſcirrhi exoriantur, emollientibus admiſcenda eſſe incidentia, vt acetum; ſed non in principio, quia acetum abſumit, quod tenue eſt, & craſſum lapideſcere facit. Laudat item Galenus in ſcirrhis, ſuffumigium è *lapide pyrite*, id eſt, *marchaſita*, aut *molari*: *qui incandeſcens exſtinguitur in aceto acerrimo*, & ſupra vaporem detinetur ſcirrhus.

Præcipit

Præcipit etiam continuo locum fricandum,donec ſudor appareat : poſtea apponendum molliens,id-que alternatis vicibus, tamdiu donec ſcirrhus ab-ſumatur.

Verum cauſæ ſcirrhi diligenter in curatione attendendæ : Si enim ortus fuerit à melancholico humore, mitius erit tractandus, & maiori dexte-ritate, quam ſi ſit à pituitoſo,ne in cancrum con-uertatur. Perpendendum quoque, num ſit per ſe ortus ; an ſucceſſerit inflammationi, & eryſipela-ti. Si fuerit ortus per ſe, ſciendum, ipſum indu-ratum eſſe à refrigeratione : quapropter emollien-tia debent vſurpari & calida,& euacuantia;vt eſt, quod ad *Almanſorem l.7.*deſcribitur : ℞ *bdellij,am-moniaci, galbani ana partes æquas : in ol. lil. vel irino mollifica, in mortario calido : deinde adde mucilag.fœ-nugræci, & ſem. lini,ad pondus omniũ, demum additis caricis pinguibus, fiat cataplaſma.* Mirifice laudatur ad omnes durities vbicumque fuerint. Ante ad-motionem fouebitur pars *decocto althææ, maluæ,cha-mæmeli, melilotî.* Si ſcirrhus ſit factus propter in-flammationem, aut eryſipelas, à nimium repel-lente, aut diſcutiente medicamento tunc μαλακτι-κὸν tale conueniet : ℞ *ceræ citrinæ, adipis anatis li-quati & colati, ana ℥ j. ol. lil. ℥ ij. medullæ crurum bouis tantundem Miſ.* Si induruerit à nimium ſic-cantibus:emolliendus eſt humectantibus;vt *malua cocta, & cum adipe ſuillo miſta, aut gallinaceo* : pro-deſt *iuris pinguis fomentum loturæ lanarum, lana ſucci-da, aut prædicta lotura imbuta, œſipus, ſordes,&c.*lu-tum D. Bartholomæi, & D. Petri, in agro Pa-tauino.

Conſideratio cauſarũ. 1.

2.

Cataplaſma calefaciens & euacuãs.

3.

4.

De Aquoſis tumoribus.

CAPVT XX.

Nomẽ & definitio. AQuoſi ſeu ſeroſi tumores ſunt, qui à ſeroſa humiditate proueniunt. Horum nulla *Tagaultij error.* Tagaultius in ſua tabula mentionem facit, ſed omnes ad pituitoſos tumores reducit: cum tamen quotidie experientia oſtendat, reperiri tumores, in quibus nihil aliud continetur, quam ſeroſa humiditas. Nam veſiculæ illæ, quæ è motu, aut aquæ feruentis contactu, aut ferro ignito, aut alia occaſione in tumorem attolluntur, merito aquoſi tumores appellãtur. Et Galenus *c. 2. l. 3. de ſympt. cauſ.* ait ſeroſa excrementa cum in toto redundant, facere hydropem, qui aſcites vocatur, in partibus vero corporis excitare puſtulas. Galenus ergo tumores aquoſos, *puſtulas* vocat. Cum autem puſtulæ aliæ ſiccæ ſint, aliæ humidæ: procul dubio humidis puſtulis accenſeri debent tumores aquoſi. Qui in *Sudamina.* ſumma cute frequenter oboriuntur, *ſudamina* appellantur: qui noctu excitantur, dicuntur *Epinyctides.* *epinyctides*: ſi in teſtibus aquoſa humiditas colligatur, ὑδροκήλη: ſi in vmbilico, ὑδρόμφαλος.

Cauſæ. Tumores igitur aquoſi, fiunt à ſeroſa humiditate. Quæ interdum vtilis eſt, interdum inutilis. *Vtilis* eſt, quouſque compleuit ſuum vſum, qui eſt, ſecundum Hippocratem, vt ſit vehiculum alimenti, quando alimẽtum pertranſire debet vias anguſtiſſimas, vt ſunt venæ meſaraicæ, & venæ diſperſæ per iecoris ſubſtantiam. Vbi igitur ſanguis à iecore traducitur per totum corpus, non amplius indiget multo vehiculo: & ob id natura creauit venas,

nas, vt huiuſmodi ſeroſam humiditatem ad ſe attraherent, & poſt ad veſicam deriuarent. Quare ſi accidat, vt ſeroſa humiditas in corpus refundatur, ſtimulans excretricem, hæc expellit ad cutem partes eius aliquas, & ita facit tumores aquoſos. *Secunda* cauſa eſt *redundantia ſeroſæ humiditatis in corpore*: quam interdum facit, vel imbecillitas renum, qui non potuerunt attrahere hanc ſeroſitatem, vel refrigeratio hepatis: vel eſt cauſa aliqua externa, vt nimius potus aquæ, aut vini, aut alterius liquoris: nam, ſecundum Galenum, *aquoſus humor eſt potionis excrementum.* 1. 2.

Cognoſcitur hic tumor, quia aliquando magis, aliquando minus tenſus eſt, non tamen tactui renititur, quo à ſcirrho diſtinguitur. Dignoſcitur ab inflammatione & eryſipelate: quia illi tumores ſunt dolentes. Dum comprimitur, non relinquit foueam, & ita differt ab œdemate. Concuſſus, non facit ſonitũ, ſicut flatuoſus tumor. Peculiare aquoſi tumoris eſt ſignum, *quod cum pruritu fiat*, propter ſalſedinem ſcilicet quæ eſt in ſeroſa humiditate. *Signa.*

In præſagiendo diſtinguere oportet, num ſermo ſit de aquoſo tumore, qui ſequitur vitium iecoris, & eſt hydrops aſcites, an vero de aliis. Tumor, qui iecoris vitium ſequitur, periculoſus eſt, non tam propter tumorem, quam propter iecoris vitium. Reliqui autem aquoſi tumores, periculoſi quidem non ſunt, ſed difficilem habent curationem. Si loquamur de tumoribus, qui ſimiles veſiculis in toto ambitu apparent, & ſudamina dicuntur, periculo vacant, & non omnino difficulter curantur. Oriuntur ij tumores in vmbilico, ſcroto, in toto corporis ambitu, præcipue tamen oriuntur *Prognoſt.* *Partes affecta.*

circa iuncturas crurum & brachiorum: ratio eſt: cum enim hæ partes maxime omnium ſint imbecilles, frigidæ, & denſæ, facile poſſunt in iis colligi aquoſi tumores.

Curatio. Curatio fit per ablationem cauſarum. Cauſa vero eſt humiditas tum vniuerſalis, vt humor in toto redundans: tum particularis, quæ facit ipſum tumorem. Primo igitur vniuerſalis amouenda: quæ ſi fiat è nimia potione, abſtinendum ab hac, & ſiccantibus vtendum. Si fiat è vitio renum, vel hepatis, hoc corrigendum. Quòd ſpectat ad humorem, in toto contentum, purgari poteſt, vel per aluum, vel medicamentis vrinam cientibus, vel per ſudores, aut halitum inſenſibilem. Præcipue tamen laudatur purgatio per aluum, & vrinam. *Hydragoga.* Hydragogum mite eſt, *ſyrupus roſ. ſol.* Valentiores ſunt *pil. cocchiæ*, his ipſis valentiores *pil. de euphorbio.* Omnium optime conuenit, *pilu. alephang.* ℈ *j. cum ĕlateris gr. ij.* bene enim aquas purgat. Per vrinam *Diuretica.* vacuant *ſyrup. de hyſſopo, de calamintha, decoctum pulegij, thymi, origin. ſemina melon. pepon. &c.* aquæ etiam thermales Patauinæ.

τὰ ξηραντικά.

Topica. Redundantia partis euacuabitur, non repellentibus, ſed digerentibus. Neque obſtat, quod ſeroſa humitas cum ſit tenuis, debeat & poſſit repelli, vt fit in inflammationibus, & eryſipelate. Non debet repelli ille ſeroſus humor, *quia inutilis eſt*: At ſanguis tum verus, tum bilioſus poſſunt repelli, quia ſunt naturales humores, & poſſunt eſſe vtiles. Humor igitur ſeroſus digerentibus erit euacuandus. Debemus quoque rarefacere cutim, vt facilius exeat. Optimum hoc eſt: ℞ *fol. maluæ M. j. ß farina lupinorum* ℥ *j. ol. anethini, chamæmelini, ana* ℥ *ij.*

Cur repellentia non conueniant.

Catapl.

coquan-

quantur, tundantur, & cũ vino albo fiat cataplaſma. Valentius, ℞ *ſem. ſinapi, ſem. vrticæ, ſulphuris, ſpumæ maris, ariſtol. rot. bdellij ana* ℥ j. *ammoniaci, ol. antiqui, ceræ, ana* ℥ ij. *Miſc.* Ego in iis tumoribus, qui ſudamina dicuntur, vſus ſum aqua thermali Aponenſi: ſpatio enim vnius diei exſiccat. Si tumores non cedant, valentioribus vtendum: vt *aqua calcis, lixiuio cineris ſarmentorum vitis.* Quod ſi ita non curentur, ſecandi erunt: dein mundificandum vlcus, cum *reſina terebinthina, & melle*: poſtea carne replendum, *vnguento de betonica, de tuthia*: denique cicatrix inducenda filamentis ſiccis, *puluere tuthiæ, cornu cerui vſto, ære vſto loto, diapalma, &c.* *Aliud valẽtius.*

De Bubonibus non contagioſis.

CAPVT XXI.

HActenus de ſummis tumorum generibus egimus, de phlegmone, eryſipelate, œdemate, ſcirrho, &c. quin etiá de flatuoſis, & ſeroſis tumoribus. Reſtant tumores, qui non ab humoribus influentibus, ſed à partibus decumbentibus excitantur, vt Herniæ, &c. Sed quoniam in præcedentium tumorum ſpeciebus, alij quoque tumores comprehenduntur, ideo de his prius agam, exorſus ab his tumoribus, qui ad inflammationem reducuntur: vt ſunt bubo, hyma, phygethlon, ophthalmia, pleuritis, peripneumonia, &c. inter quos potiſſimum ad cheirurgos ſpectant Bubones. *Trãſitio.*

Sunt autem bubones (ſecundum Galenum *cap. 1. l. 2. ad Glauc. cap. 5. l. 1. de diff. feb.*) *glandularum inflammationes, ſeu partium glanduloſarum.* Porro in *Bubo quid, quæ eius differentia.*

inflammatio glandularum dupliciter ſumitur è 1.*l.*2.*ad Glauc.*nam vbi accidit,vt glandula inflammata ſtatim adaugeatur, & ad ſuppurationem feſtinet, hæc inflammatio *phyma* dicitur. Vbi vero accidit,vt non modo ſanguis bonus concurrat,ſed etiam parum bilis admiſceatur, talis inflammatio dicitur *phygethlon*, & *panus*. Quare de his tribus agemus:de Bubone, qui ſimpliciter eſt glandularum inflammatio : de Phymate, quod eſt inflammatio, cum vehementia quadam ad ſuppurationem feſtinans:de Pygethlo,quod eſt inflammatio glandulæ, eryſipelatis particeps.Bubo duplex eſt:Contagioſus, & non contagioſus. *Contagioſus* alius ſequitur febres peſtilentes, & dicitur *bubo peſtilens*, & febri ſemper eſt adiunctus : *alius* oritur è lue Gallica, ſine febre, & dicitur *bubo Gallicus.*

Phyma. *Bubo quotuplex.*

Bubo non contagioſus. Primum igitur agemus de non contagioſo. Bubo ergo inflammatus, eſt *tumor ruber, dolens, tenſus, & tangenti renitens, quandoque pulſans, in glandulis conſiſtens.*Sunt autem glandulæ in inguinibus axillis, circa aures, collum, faciem, in mammis, oculis,& teſticulis : loquendo ſemper de externis. Ex his *aliæ* factæ ſunt ad commutationem ſanguinis, vt in mammillis ad lactis generationem,in teſticulis ad ſpermatis generationem:*aliæ* factæ ſunt ad tuenda vaſa, quia iis, veluti cunei quidam fulcimentum ſuggerunt, ne diſrumpantur,aut à caſu violento afficiantur, cuiuſmodi ſunt glandulæ in collo, ad diuiſionem venarum iugularium : *aliæ* ponuntur ad replendum ſpatia vacua, & flexuoſa loca,vt quæ ſunt circa faciem,collum,& oris muſculos : *aliæ* humores ſuperfluos excipiunt,vt glan-

Loca glãdularũ.

dulæ

lulæ poſt aures, in axillis, inguinibus, quæ recte munctoria dicuntur, quia emungunt humores partium, vt quæ poſt aures ſunt, cerebri; quæ in xillis, cordis; quæ in inguinibus, hepatis humores combibunt.

Bubones de quibus agimus, potiſſimum oriuntur in emunctoriis, non autem in mammillis, & teſticulis: hæ enim cum illuſtrem habeant vſum, à natura ſatis robuſtæ ſunt factæ, nec ita ſuſcipiunt fluxionem: reliquæ ſunt imbecilles, quia humoribus combibendis ſunt dicatæ. *Pars affecta.*

Signa eiuſmodi bubonis ſunt: rubor, dolor, calor, tenſio, renitentia, aliquando pulſatio in glandula: Quibus addatis, quod aliquando febris eſt adiuncta, quæ eſt de genere ephemerarum. *Signa.*

Cauſæ bubonis, ſunt cauſæ phlegmones: ſanguis ſcilicet copia abundans, proueniens à rebus non naturalibus, cibo & potu, &c. *Cauſæ.*

Quoad præſagium: ſi loquamur de peſtifero, præſagienda mors feſtina: ſi de bubone Gallico, dicendum, non eſſe lethalem, ſed curatu difficilē, non ratione bubonis, ſed ratione infectionis. Si de aliis loquamur, omnes ſunt ſalubres, quia morbus eſt in parte extima & imbecilli. Sed notandum, *bubones, vbi diutius protrahuntur, facile terminari in fiſtulas, quæ non ſolum ſunt curatu difficiles, ſed interdum periculoſæ*: ideoque animaduertendum, vt, quando ex vno foramine plura fieri incipiunt, bubo feſtinanter curetur. *Prognoſt.*

In curando bubone, vt monet Auicennas *tertia quarti*, perpendendum, num bubo ſubortus ſit per viam criſis, an alio modo: nam non raro bubones aliis morbis ſuccedunt, quos etiam ſanant, dum *Curatio.*

natura

natura per criſin expellit materiã ab internis par tibus ad glandulas, ideoque bubonem excitat, qu perfecte indicat morbum. Aliquando per ſe bubo nes oriuntur in corpore ſano, ſanguine referto vbi natura per viam expulſionis propellit ſangui nem redundantem. Quod ſi ergo tumor ſit obor tus per viam criſis, monet Auicennas nullo pacto motum naturæ impediendum. Ideo quando oc currit inflammatio glandularum, quam præceſſi aut febris, aut alius morbus: debet prius conſide rari, num natura per bubonem perfecte indicaue rit morbum, an imperfecte: Si perfecte ſolueri morbum, & ægrum liberauerit, notabitur dictum Hippocratis, *aph.* 20. *ſect.* 1. *Quæ indicantur*, &c. Galenus rationem reddit: natura enim criſin facit quando acriter cum morbo pugnat, quod fit in ſtatu morbi, in quo omnia ſunt vehementiora: ideoque recte monet Hippocrates, *in perfectis indicationibus nihil eſſe innouandum, ſed totum negotium naturæ committendum*: nam ſi quippiam molieris, tunc natura, neque medicamenta, neque irritamenta ferre poterit, quinimo ad immoderatam fortaſſe vacuationem naturam irritabis, atque ſic occides ægrum. Totum igitur negotium in hoc caſu, naturæ permittendum. Num autem natura effecerit perfectam criſin, inde cognoſcitur: quia æger ab initio ſubleuatur, & paulo poſt etiam è toto liberatur à morbo. Quod ſi non ſtatim liberetur à morbo: cognoſcitur naturam perfecte indicaſſe morbum, è conditionibus bonæ criſis: *primum*, ſi viderimus in bubone ad glandulam tranſmiſſum humorem eſſe peccantem, & non alium:
2. *deinde*, ſi directe, ſecũdum ductum vaſorum, à parte

Si bubo ſit per criſim perfectã ortus.

Cõditiones perfectæ criſis. 1.

prin

rincipe fuerit excitatus bubo, verbi gratia, exi-
ente inflammatione in iecinore, ſi fiat bubo in
nguine dextro: *tertio*, ſi videbimus factum fuiſſe 3.
ubonem, cum virium tolerantia: *quarto*, ſi præ- 4.
eſſerint ſigna concoctionis in vrinis: *vltimo*, ſi or- 5.
us fuerit in die critico. Hæ conditiones cum ap-
arent, dicendum, bubonem excitatum eſſe à na-
ura, perfecte indicante morbum: & tunc nihil in-
ouandum. Si autem natura non perfecte indica- *Bubo per*
erit morbum per bubonem: Galenus monet *l.* 2. *imperfe-*
le humor. nos debere opera naturæ ſupplere, & id *ctä criſin*
ddere, quod ad perfectam criſin deeſſe videbitur. *excita-*
n quo caſu monet Auicennas humorem eſſe attra- *tus.*
endum medicamentis, & ventoſis ad glandulam.
Ego paro medicamentum è *fermento, & veteri axũ-*
gia, vel *adipe vrſino*, aut *leonino*: adiicimus etiam
diachylon cum gummis, reſinam pini, quæ calida eſt &
attrahit, quin & *ſaponem nigrum*, ac ſimilia, quæ
vim attrahendi habent. Probantur etiam cucurbi-
tulæ ſiccæ, & ſcarificatio, ad criſin imperfectam
ſupplendum.

Si bubones non oriuntur per viam criſis, ſed *Bubo è*
per viam expulſionis, hoc eſt, nullo præcedente *ſola ſan-*
morbo; ſed tantum ob redundantiam ſanguinis, *guinis re-*
quæ naturam irritat ad expulſionem: hic bubo cu- *dundan-*
randus eſt eo modo, quem docet Paulus *l.*4. & alij. *tia ortus.*
Inſtituta enim victus ratione, ſicut in phlegmone,
ſecanda eſt vena, vt è toto corpore ſanguinis re-
dundantia euocetur. Auicennas laudat medica-
mentum purgans, quando ſanguini alius humor
aſſociatur. Debent quoque in hoc exhiberi *ſyrupi*, *Repellen-*
quales in phlegmone propoſuimus. *tia im-*

Quoad partem affectam, ſolet ſanguis influxus *probatur.*

vacuari,

vacuari, vel per repellentia, vel digerentia. Sed Auicennas, Oribaſius, & alij monent, nullo pacto vtendum eſſe repellentibus: quod & *ſupra* nos probauimus: dum enim ad glaudulas fit fluxio non eſt repellendum, ne fluxio retrocedat ad partes principales, cum periculo ægri. Quare digerentia in curando bubone conueniunt. Verum cū in glandularum inflammatione non raro aſſit dolor, hic quodammodo ad ſe trahit curationem: ideo prius ſedandus anodynis. Laudatur *lana oleo calido imbuta*, & impoſita *ol. amygdalinum, anethinum, chamæmelinum.* Si dolor his non ſedetur, apponatur cataplaſmā hoc: ℞ *ol. chamæmel. lib. alb. anethini, ana* ℥ *j. ß. farinæ fœnigræci, ſem. lini, hordei, ana* ℥ *j. ß. butyri, pingued. gallinæ, ana* ℥ *ij. croci* ʒ *j. ouorum vitellos num. ij.* Paretur ſic: *ſumantur farinæ, pingued. & olea, ac miſceantur cum decocto althææ, aut maluæ ſufficienti, bulliant ad ignem, donec inſpiſſetur ad formam cataplaſmatis: deinde addantur vitelli, & crocus: miſta apponantur buboni.*

Anodyna.

Catapl.

Digerentia.

Sedato dolore ad digerentia tranſeundum: oportet autem hæc valentiora eſſe, quam in aliis inflammationibus, quia bubones poſſunt valentiora tolerare, cum ſint in glandulis, obtuſum ſenſum habentibus: & non adeo magnum vſum præſtantibus, *c. 2. l. 2. ad Glauc.* Ob id ſumantur, *rad. cucumeris aſinini, folia petroſelini, & parietariæ, coquantur in vino, & pauco croco adiecto, imponantur.* Aut, ℞ *farinæ lupinorum, milij ana* ℥ *j. rad. lil. alb. althææ, in vino coctarum, & contuſarū, ana* ℥ *j. ß. ol. chamæmel. q. ſ. Miſc. ad ignem, fiat cataplaſma.* Multum etiam valet in hoc caſu *lixiuium, factum è cinere vitis*, appoſitū cum ſtupa: prætetea *cataplaſma è farina tritici, cum melle,* con

Catapl.

onfert in principio, quia lenit dolorem, & re-
ſoluit. Cataplaſma è *farina hordei, cum melle,* ma-
gis reſoluit, quam prius: propterea in progreſſis
bubonibus locum habet. Et ſic bubo curatur di-
gerentibus.

Accidit autem aliquando, vt bubones ſuppu- *Bubo ſuppuratus.*
rentur: in quo caſu pus mouentia vſurpanda: Vt,
ſumamus *farinam, oleum, aquam, & crocum, & hæc*
commiſta imponamus. Vel ſumatur *diachylon ſimplex,* *Suppurātia.*
mollitum pinguedine gallinæ: vel *diachylon cum gum-*
mis, mollitum pinguedine porcina recenti. Suppurato
bubone, ſecundum Oribaſium, & Paulum, *cap.* 23.
24. non ſtatim eſt ad inciſionem deueniendum,
ſed primo tentanda euacuatio digerentibus. In hoc *Digerentia.*
autem caſu medicamenta facultates miſtas debent
continere, digerentem, & concoquentē: quia ſuppu-
ratio non fit vno eodemque tempore in tota mate-
ria, propterea vtendum tali concoquente: ℞ *cepas* *Catapl. maturās & digerens.*
num. ij. vitell. ouorum num. ij. rad. malu. althææ ana ℥ j.
axungiæ porcinæ, butyri, ana ℥ ij. *decoquantur cepæ &*
vitelli ſub prunis, radices in aqua: contundantur omnia:
deinde miſceatur axungia & butyrum, & cum ſ.q. deco-
cti fiat cataplaſma maturans & digerens.

Si autem puris tanta ſit copia, quæ digeren- *Inciſio bubonis.*
tibus euacuari nequeat, bubonem ſecare oportet, &
quidem ferro potius, quam cauſtico. Si fit ſectio
in inguine, per tranſuerſum facienda eſt, quia fa-
cilius in fine vnitur, ſiquidem, dum femur infle-
ctimus, naturaliter cutis ſibi applicatur. Facta ſe-
ctione, & euacuato pure, imponenda prius ea, quæ
ſanguinem ſiſtunt, ſi opus eſt, præterea quæ do-
lorem leniunt, qui è ſectione excitatur. Ideo in
promptu ſit ſpongia, expreſſa ex aqua calida, aut
vino,

vino, aut oleo, quæ parti dolenti apponenda: qu facto turunda imponenda, atque etiam ſtupa cu *albumine oui*, ſi dolor vrget. Si ſanguis proflua notabili copia, abſtinendum à fomentis, & appo nendum *oui albumen*, cum ſtupis, deinde turund imponenda, infecta prima vice, *ſæuo candelæ*, qui concoquit, dolorem lenit, & ſemper eſt ad mani aliis vero vicibus inficietur turunda aliquo cõco quente, vt, *reſina terebinthina*, *thure*, *& oui vitell*

Mundifi cantia. Extra vero admoueatur *diachylon*, *aut ſimplex*, *a cum gummis*. Euacuato pure, opus eſt detergent quo tempore additur aliqua portio *mellis*: vel ℞

Catapl. *vitell. ouorum num. ij. farinæ lupinorum q. ſ. ad inſpi ſandum vitellos, ad formam cataplaſmatis.* Et hoc in tus & extra ponimus. Ad hunc vſum etiam fac *mel roſatum colatum, cui tantum farinæ hordei ſit adi ctum, q. ſ. ad inſpiſſandum*: quod ſimilitet intus & ex

Sarcotica. tra ponitur. Mundificato vlcere, caro gignẽda, hc medicamento: *℞ reſinæ ℥ iij. ceræ ℥ j. ß. thuris, ma ſtich. ana ℥ j. ol. communis ʒ x. Diſſoluitur reſina a ignem, cum cera & oleo: colantur, deinde pulueres iniici tur.* In officinis exſtant, *vnguentum de beton. de tu thia, Iſidis, apoſtolorum.* Carne generata cicatrix in ducenda linamentis ſiccis, vel *ære vſto loto*, vel *pu uere tuthiæ præparatæ*, vel *cornu cerui vſto.*

De Phymate.

CAPVT XXII.

Phyma. PHyma eſt *tumor in glãdula, qui vehementia quai augetur, & ad ſuppurationem feſtinat, cap. 1. l. 2. a*

Topica. *Glauc.* In hoc tumore curando, ſuppoſita vniuerſa procuratione, qualem inſtituimus in bubone, lo affect

affecto imponenda pus mouentia, quæ iam propoſita ſunt, imitando naturæ motum. Facto pure, monet Galenus vtendum eſſe diſcutientibus, antequam tumor aperiatur: in quo caſu Galenus *l.6. ſimp.* laudat *abrotanum, tritum cum farina hordei, vrticam, parietariam, radices althææ, ammoniacum melle emollitum.* Si puris copia medicamentum ſuperet, ferro vel cauſtico aperiatis: & eo modo curetis, vt bubonem.

De Phygethlo.

CAPVT XXIII.

PHygethlon eſt *inflammatio in glandula, eryſipelatis particeps*, aut, eſt *eryſipelas inflammatorium*, *c.1.l.2. ad Glauc.* In hoc præcedat vniuerſi corporis procuratio per venæ ſectionem, purgationem, diætam. *Phygethlon.*

Quoad partem affectam, potius digerendum, quam ſuppurandum, quia huiuſmodi tumor habet bilem admiſtam: propterea Galenus *l.6 ſimpl.* laudat *alſinem, inſtar cataplaſmatis*, item *atriplicem, & folia maluæ hortenſis*: item *ceratum humidum*, quod deſcribitur *c.6. l.1. ſimpl.* In ſumma φύγεθλον diſcutientibus mitioribus curandum. *Topica.*

De Bubone Gallico.

CAPVT XXIV.

IN hoc intentio eſt, omnibus modis tumorem in pus vertere, nequaquam autem per halitum digerere, multo minus repellere: quia experientia teſtatur, ſæpe ægrotantes euadere à lue venerea, ſi *Suppurantib. hic eſſe locũ, non digerentibus.*

Rr fiat

fiat euacuatio ſenſilis, ſæpenumero iterum corripi lue venerea, ſi fiat inſenſilis vacuatio bubonum. Et ratio eſt: quia tenuiore parte reſoluta, craſſiores intus ſe deſigunt, & concreſcunt: ſenſilis vero euacuatio, non modo materiam influxam contagioſam, verum etiam quamuis aliam, quæ in corpore eſt, euacuare ſolet: & hoc fit ratione vacui, quia humores ſemper ſequuntur id, quod euacuatur: ideo de materiæ reſolutione nihil in hoc bubone cogitamus.

Quoad totius corporis procurationem, *neque venam ſecamus, neque purgans exhibemus, neque diætam ordinamus, ſed ſinimus patientes vti conſueto victu.* Tota autem noſtra intentio conuertitur ad ſuppurationem, & attractionem. Quæ remedia in bubone *ſupra* recenſuimus. Suppuratus, aperitur ferro, vel cauſtico: tutius fit ferro. Apertio non ſit admodum lata, quia locus diu apertus non poteſt ſeruari, ſed ſufficit foramen iuſtæ magnitudinis, quod turunda impoſita conſeruetur. *Præterea,* huiuſmodi bubones, qui in inguine oriuntur, aperiendi ſunt in elatiſſima parte, quæ tamen nonnihil inferius ſpectet: neque ferrum altius immittendũ, quia ibi aſſunt venæ & arteriæ inſignes, quarum ſi vna pungeretur, periculum eſſet, ne è veſtigio æger moreretur, nam glandulæ, in quibus oritur bubo, ſunt in inguine poſitæ, non modo vt ſint emunctoria iecoris, ſed etiam, vt fulciant diuiſiones illorum vaſorum. Apertus, purgari debet vt in bubone diximus: & ſeruari apertus per 15. 20. aut 30. dies, plus minus, prout materiæ adeſt copia. Hoc vero tempore venam ſecamus: medicamentum purgans exhibemus, & diætam congruam ordinamus.

Inciſio.

Purgatio.

nus. Vbi diutius apertus fuerit ſeruatus, deinde carne replebitur,& cicatrix obducetur. Et hoc modo curatur bubo Gallicus, qui ſuppurationi rebellis non eſt. *Conſolidatio.*

Interdum vero accidit, vt pertinaciſſimi ſint ad ſuppurationem: in quo caſu conſulo, vt cucurbitula affigatur, alternis diebus: interim autem *diachylon cum gummis & ſapone nigro*, apponendum: quo contumaciſſimos bubones Gallicos ſuppurari vidi. Quod ſi nec his ſuppurari poſſit, cum diutius fruſtra tentata eſt ſuppuratio, & morbus eſt in longum protractus: recurrimus ad venæ ſectionem, purgationem, & diætam: apponimus cucurbitulam, & *diachylon*: & ſic frequenter ſuppurantur. Si nec ita queant ſuppurari, ad alia tranſeundum. Nam in bubone quodam duro & pertinaciſſimo, caſus aliquando docuit ſuppurationem: cum nec phlebotomia iuuare, nec dicta præſidia ſuppurationem efficere poſſent. Empyricus ergo duro illi buboni cauſticum impoſuit, & ita exuſſit locum profunde: inde deceſſit eſchara, & apparuit ſubiecta caro rubra, atque ſicca: tandem breui ſpatio fuit vlcus repletum carne, & cicatrice obductum, citra vllam ſenſibilem vacuationem, quæ alicuius eſſet momenti. Ad me æger rediit: & præcepi, vt cucurbitula affigeretur: quo facto, tota illa caro tenella & noua ex vlcere ablata fuit: poſtea apertum diu vlcus detentum, è quo copioſiſſima materia effluxit: & ita vere fuit liberatus. Quod exciderit caro noua, factum eſt à vehementia cucurbitulæ. *Bubones rebelles.*

De Bubone peſtifero.

CAPVT XXV.

Bubo peſtilens.

BVbones peſtilentes pauci curantur:ægri enim interdum prima die moriuntur, interdum quarta, raro vltra viuunt. Purgatio in hoc periculoſa: quia medicamenta à principio valde turbant naturam. Vtiliſſimum tamen eſt, materiam veneficam attrahere ad illam partem epiſpaſticis validiſſimis, vt ſunt *cantharides, ſuccus tithymali, ranunculus contuſus & appoſitus.* Omnium maxime laudo *flammulam*, quia admodum attrahit, & veſicas excitat, per quas venenum expurgatur. Interdum cauſticis vti licet, & feliciter res ſuccedit. Inuſtione facta congruum eſt, *theriacam*, & *mithridatium* imponere, emplaſtri modo.

De Carbunculo.

CAPVT XXVI.

Nomen & definitio.

ΑΝθραξ *carbo* vel *carbunculus* dicitur: Auicennæ *pruna*, & *ignis Perſicus:* vrit enim vt pruna, vel colorem refert carbonis exſtincti. Eſt enim tumor maxime adurens, nigram cruſtam habens. Galenus *cap.12.l.de diff.morb.* dicit; carbunculum eſſe morbum compoſitum è tumore & vlcere. Fit à ſanguine calido, *c.1.l.2.ad Glauc.c.6.l.de tum.præt.nat.* Sed quid intelligat Galenus per ſanguinem calidum, explicat *c.9.l.2.de diff.feb.* inquiens: *dum ſanguis aduritur, ſubtilior eius pars vertitur in flauam bilem; craſſior vero in atram, vt contingit in carbonibus,*

Adu

Aduritur autem ſanguis, vel per ſe, vel aliis admiſtis humoribus. Hinc inuicem carbunculi differunt, *cap.*10.*l.*2. *ad Glauc. Alius* eſt vlcus cruſtoſum, vel cineritij, vel nigri coloris: *alius* oritur cum puſtulis, quales ab igne excitantur, quibus ruptis ſubeſt vlcus cruſtoſum, *cap.*10.*lib.*14. *meth.& quidem plures carbunculi oriuntur cum puſtula quam ſine ea.* Qui fit cum puſtula Auicennæ dicitur *pruna*, & *ignis Perſicus*. Puſtula interdum vna ſola eſt, interdum plures & exiguæ, vt milij ſemina, quibus ruptis ſubeſt cruſta. Humor autem, qui ſanguine admiſcetur & puſtulas excitat, ſecundum Auicennam eſt materia bilioſa & tenuis. Vtraque ſpecies carbonis rurſus duplex eſt: aut enim eſt peſtilens, aut non eſt peſtilens, dum ſcilicet non habet aliam aduentitiam adiunctam malignitatem, quam eam, quam à tumore habet: *com.*12.*l.*3.*epidem.* *Differentia.* *Pruna.* *Ignis perſicus.*

Anthracis non peſtilentis ſigna ſunt: 1. vlcus cum cruſta, quæ aliquando cineritia, aliquando nigrior eſt, quando nimirum maxime eſt aduſtus. 2. caro cruſtoſa liuida inflammatione cingitur, & colorem habet nigricantem, & ſplendet ceu pix & bitumen. Celſus, *cap.*18.*l.*5. 3. *Febris*, propter humoris feruorem: Galeno teſte, *l.de attrabile.* 4. *dolor vehemens. cap.*1. *l.*2. *ad Glauc.* 5. *ſomnus & horror.* Quando carbunculus emerſurus eſt, ægri ſentiunt pruritum magnum: ſi ſcalpunt, excitant puſtulas, milio ſimiles, quibus ruptis, ſubeſt vlcus cum cruſta. *Signa nõ peſtilentis.* 1. 2. 3. 4. 5.

Signa peſtilentis. 1. aeris conſtitutio peſtilens. 2. febris debilis, mitis, blanda & fere imperceptibilis, ambulant ſæpe, donec mortui cadant. 3. deperditio floridi coloris faciei. 4. denigrata lingua, *Signa peſtilentis.*

vel flaueſcens. 5. vrina tenuis, turbulenta. 6. deiectiones liquidæ & cholericæ. 7. appetitus proſtratio, nauſea, vomitus. 8. ſudor vel multus & tepidus, vel frigidus. 9. fœtor grauis animæ. 10. ſpirandi difficultas, vox rauca. 11. dolor capitis, vertigo. 12. ſomnus aliquando profundus, interdum vigiliæ continuæ. 13. ſyncope, præſertim quando mors imminet. His addantur alia; vt puſtulæ, vlcera cum cruſta, &c.

Cauſa. Cauſa proxima & immediata eſt fluxio feruentiſſimi ſanguinis, ad partem: quæ excitatur à redundãtia in toto. Redundantia oritur, vel ex intenſa iecoris caliditate; vel è cauſis externis, vt è cibis calidis, & praui ſucci: præter hæc, peſtilens habet peſtilentem aerem.

Prognoſt. Peſtiferum. Galenus vocat pernicioſiſſimum *com.12.l.3.epidem.* Non peſtiferi periculoſi & ipſi ſunt, quia oriuntur à vitioſis humoribus, *cap.6.l.de tum.præt.nat.* & accendunt febrem ardentiſſimam, ſuntque cum periculo vitæ coniuncti.

Curatio. Non peſtilentis. Vacuatio totius. In carbunculo non peſtilenti duplex eſt cauſſa feruentiſſimus in toto ſanguis: & particularis redundantia in parte affecta. Primum igitur euacuanda redundantia vniuerſalis, vt quæ fouet particularem. Euacuatur venæ ſectione, vſque ad animi deliquium, niſi quid obſtet, *aphor.23.ſect.1.* in carbunculo enim eſt maxima inflammatio. *l.14.meth.* & præterea adeſt febris intenſiſſima, ardens: quin etiam grauiſſimus dolor. *c.1.l.2.ad Glauc.* Igitur his de cauſis ad leipothymiam vacuandum. Et propterea Galenus non facit mentionem purgantis quia dum ſanguis euacuatur ad leipothymiam; non licet aliam vacuationem moliri, alias periculum

Vena ſectio.

eſſet

eſſet de vita. Si vero ad animi deliquium ſanguis mitti non poſſit, tuto propinatur purgans: quod ſit, *epithymi* ℥ ß. *cum ſero lactis: vel* ℥ j. *pulpæ tamarind. cum* ʒ ij. *confect. Hamech.* Si febris aſſit, non niſi leniens dandum. Simulque recurrendum ad ſyrupos refrigerantes, herbæ in ſero lactis incoquantur. Victus ſit refrigerans, *ptiſana hordei*, cum *ſem. melonum.* *Purgantia.* *Alterātia.*

Quoad partem affectam, hæc euacuatur vel repellentibus, vel digerentibus: ſic enim curatur inflammatio: at vlcus alia indicat. Galenus *cap.* 10. *l.* 14. *meth.* videtur damnare repellentia, quia humor eſt craſſus, ferinus & malignus: verum reſpiciens maximam inflammationem ait; omnino repellendum, tum vt refrigeretur inflammatio, & defendatur pars à gangræna, tum vt mitigetur dolor. At ſoluit difficultatem diſtinctione: opportuna ſcilicet eſſe, quæ modice reprimendo etiam digererė poſſunt, ſic enim digerens non calefacit, repercutiens vero, cum validum non ſit, non poteſt ſuccos protrudere in altum. Ideo componit medicamentum è *plantagine, & pane, cum lacte coctis*: panem vult eſſe neque furfureum, neque omnino furfure liberum, ſed medio habentem modo. Secundum medicamentum facit ex *orobi farina*, & *oxymelite.* Auicennas vtitur *galla, cum aceto vini*, & *alumine cum aceto vini.* Vel ℞ *malum punicum acidum, hordei P. j. fol. plantag. M. ij. coqu. in poſca, & contundantur. Deinde* ℞ *pulpam mali cydonij, prunis incocti, fiat cataplaſma.* ℞ *fol. cupreſſi, viridium paſſul. ſine nucleis, farinæ hordei, caricarum, ana* ℥ *ij. fol. rutæ M. j. nucis iuglandis* ℥ *ij.* In ipſo vlcere cruſtoſo Galenus facit ſcarificationes & ſectiones. Vt *Topica.* *An repellentibus hic ſit vtendum.* *Catapl.*

autem cruſta facilius auferatur.Rhaſes fouet prius locum aqua calida , dein ſcarificat. Locis autem ſcarificatis,vt docetur, *cap.*10.*lib.*14.non imponenda, quæ aliis imponi ſolent, vt pus mouentia ; ſed maximè ſiccantia , & putredini reſiſtentia : *carbo enim ſemper putreſcendo ſerpit.* Hinc Galenus laudat *paſtillos Andronis, Polyidæ, & Paſionis,* qui liquandi in vino dulci,vſque ad ſordium ſpiſſitudinem.Galen. *l.*2. *ad Glauc.* ſi magnus tumor aſſit , diluit *paſtillos,* in principio *vino acerbo* , poſtea *aceto.* Si his nō cedit,ſed durities remanet;monet Paulus vtendum *melino* Serapionis, ſtudendumque, vt carbunculus citiſſime ſuppuretur , cataplaſmate bis in die appoſito:probat *nuces iuglandes oleoſas, pingues,contuſas, &c.* Quod ſi adhuc cedere nolit, monet Galenus,vt aduramus vlcus,vel ferro,vel medicamentis : aduſtio enim ſtatim & cruſtam & putredinem abſumit. Si ferrum renuunt , Galenus vtitur *miſi, chalcitide , arſenico, calce.* Facta vſtione , vt cruſta cadat, Aetius laudat *folia verbenæ rectæ, & cupreſſi, fimum gallinaceum aridum,cum antiqua axungia*:Laudat item , non modo ad cruſtam tollendam , ſed è toto ſanandum vlcus,*radices liliorum recentes,ad formam cataplaſmatis* adminiſtratas.

Curatio anthracis peſtiferi. In carbone peſtilenti , *antidota* exhibenda cum *ſcordio* , *& ſyrup.acetoſitatis citri.* Phlebotomia ad animi deliquium non incōuenit, quia vires ſtatim collabuntur : interdum tamen mollienda. Localia ſint attrahentia validiſſima , & quæ ſua proprietate venenis reſiſtunt , vt ſunt , *trochiſci viperini, theriaca, mithridatium.*Quæ vim cauſticam habent, magis attrahunt ; vt *arſenicum* . *flammula.* Cucurbitulæ etiam ſcarificatæ locum habent:& nonnunquam

quam hirudines. Ad tollendam putredinem, ablutio fiat *aqua ſalſa* calente; ſi nihil aliud ad manus ſit, *calx viua* imponenda.

De Gangrana, & Sphacelo.

CAPVT XXVII.

CHeirurgi ad inflammationes ſolent reducere gangrænam,& ſphacelum: quia eiuſmodi affectiones ſolent magnis inflammationibus ſuperuenire. Eſt autem gangræna *mortificatio partis, quæ inflammatione tentata eſt, c 9. l.2. ad Glauc. Vbi* vero *membra plane emortua ſunt*,eam affectionem *ſphacelum* nominant. Gangræna ergo dicitur *affectio illa, quæ eſt in parte, dum emoritur*; *ſphacelus vero dum emortua eſt.* Cum igitur vtraque paſſio ſit mortificatio,neque differant, niſi ſecundum magis & minus:ideo vtriuſque eædem erunt cauſæ.Vita ſeruatur per caloris conſeruationem: mors autem nihil aliud eſt, quam *corruptio caloris*:quapropter viuentia videntur calida, morientia frigida. Hinc patet, cum gangræna ſit partis mortificatio, quod nil aliud ſit,quam *corruptio caloris illius partis*.Corrumpitur calor à quinque cauſis.Primum à *frigore*,vt videmus hyberno tempore nõnullos acri gelu exſtingui. Secundo, corrumpitur calor natiuus ab *excedenti & nimio calore extraneo*,qui calori natiuo, non minus,quam frigus,eſt contrarius;ſic enim à febrili calore exſtinguuntur multi. Tertio *defectu nutrimenti*: niſi enim quis comederet,periret; quia càlor, in inferiori mundo contentus, cum ſit extra proprium locum, euolaret rurſum, niſi aliquid eſſet, à quo tanquam vinculo detineretur, quod

Gangræna quid. *Quid ſphacelus.* *Caloris corruptio.* *Mors quid ſit.* *Cauſa corruptionis caloris.* 1. 2. 3.

 ſit

4. fit ab alimento. Quarto corrumpitur à *prohibit. perſpiratione*, quia calor indiget conſeruatione: ſi cucurbita non perforata ſuffocando flammam ex-
5. tinguit, perforata conſeruat. Quinto corrumpitur calor *ab aliqua ſubſtantia venenata*, quæ tota proprietate calori aduerſa eſt: vt ictus ſcorpij, viperæ, venena, quæ proprietate occulta calori noſtro ſunt contraria.

Cauſa gangrænæ & ſphaceli. Porro gangræna duplici ratione generatur: vel ex humorum influxu, vel ſine humorum influxu. Accidit enim aliquando, vt in noſtro corpore generentur humores quidam venenoſi, qui ad quamcunque partem perueniant, ipſam mortificant, & gangrænam in ea excitant. Aliquando autem, ſine humorum influxu gangræna oritur. *cap. 1. l. 2. ad Glauc.* Hoc poſito, dicimus à quinque cauſis fieri
1. gangrænam. Prima eſt *frigus*, vt accidit remigantibus hyberno tempore; pariter etiam inflammatio & eryſipelas, nimium refrigerantibus admotis, ſo-
2. lent migrare in gangrænam. Secunda cauſa eſt *calor extraneus*: hac ratione vehementes inflammationes propter excedentem calorem, ſolent conuerti in gangrænas: pariter eryſipelata, è nimium
3. calidis admotis. Tertia cauſa eſt *defectus alimenti*: ob id artus diu vexatorum tabe, & maraſmo, ſolent conuerti in gangrænas, propter alimenti defectum: quia cum artus ſint longinqui à fonte caloris, propter facultatis imbecillitatem non poteſt nutrimentum illuc peruenire: Sic etiam gangræna afficitur membrum, quod aliquo vinculo ar-
4. ctiùs eſt conſtrictum. Quarta cauſa eſt *prohibita tranſpiratio*: qua ratione in magnis inflammationibus ſolent prouenire gangrænæ, propter validam

obſtructio

obſtructionem. Quinta cauſa ſunt *venenoſi humores*, in corpore conſiſtentes, geniti, vel à prauis cibariis, vel prauo aëre attracto; hi cum in aliquam partem fluunt, eam mortificant: ob id ex ictu etiam venenoſo gangrænæ ſolent excitari. Sic in vulneribus fiunt gangrænæ ex eadem cauſa, è qua in phlegmone: itidemque in contuſionibus. Hæ cauſæ ſunt gangrænæ; atque etiam ſphaceli: differunt tantum intenſione & remiſſione. 5.

Cognoſcitur autem è ſequentibus. *Primo* floridus color, qui in inflammationibus erat, exſtinguitur in gangræna. *Secundo* dolor & pulſus ceſſant: non quidem ſedata diſpoſitione, ſed ſenſu mortificato. *Tertio* ſenſus hebetatio adeſt. At inſtabit aliquis: *gangrænas, quæ oriuntur ex humorum affluxu, vehementer dolere.* Quare, ſi perfecte gangrænas dignoſcere volumus; oportet diſtinguere, num fiant ex humorum affluxu, vel ſine affluxu. Si enim gangræna fiat ſine affluxu, id eſt, ſi habeat cauſam aliquam præcedentem, vt quæ ex inflammationibus oritur; modo dicta ſigna locum habent. Et merito ſane, hæc ſigna apparent in parte affecta: quia *omnis pars regitur ab hepate, corde & cerebro*; quæ partem emortuam deſerunt: Floridi ergo coloris exſtinctio, denotat vegetatiuam deeſſe facultatem, quæ vnà cum ſanguine ad membrum peruenit, quia ſanguis eſt cauſa floridi coloris: deinde doloris ſedatio, & ſenſus hebetatio, ſignificant animalem facultatem partem deſerere: pulſus ceſſatio, vitalem facultatem non amplius influere in partem. At ſi gangræna fiat cum affluxu, hæc ſunt ſigna. *Primo*, aſſociatur febris continua, & maligna, quæ prouenit ob venenoſos humores in corpore. 1.

Signa gangrænæ ſine affluxu.

Obiectio.

Reſponſio.

Signa gangrænæ cum affluxu.

2. corpore. *Secundo*, dolor intolerabilis, ob maximam luctam & tenſionem, quæ fit in parte emoriente: *non* enim *poteſt dari maior tranſmutatio, quam quæ eſt à vita ad mortem:* ob id Hippocrates & Plato dicebant, *tunc dolorem fieri, quando natura alteratur, & cor-*
3. *rumpitur. Tertio*, huiuſmodi gangræna oritur cum puſtula quadam, ſeu veſica, ſub qua eſt macula ni-
4. gra. *Quarto*, floridus color partis immutatur, & ferè
5. exſtinguitur. *Quinto*, huiuſmodi gangræna ex humorum affluxu, fere ſemper ſolet incipere in digito magno pedis, deinde progreditur, ſic vt breui, & tibiam, & totam coxam apprehendat.

Sphaceli ſigna. Sphaceli ſigna ſimilia ſunt ſignis gangrænæ, ſed aliquantulum intenſiora. *Primum* eſt, niger, & mor-
1.
2. tificatus color. *Secundo*, ſenſus omnimode aufertur,
3. ſi pungatur aut ſecetur, nil ſentit. *Tertio*, membrum cadaueroſum ob calorem extraneum fœtorem ex-
4. ſpirat. *Quarto*, membrum redditur molle & putri-
5. dum. *Quinto*, ſi pars prematur, cedit in profundum,
6. veluti œdema. *Sexto*, ſi cutis digitis attollatur, facile à ſubiecta carne ſeparatur, quia deeſt calor. Vnico ergo ſigno potiſſimum gangræna & ſphacelus diſtingui poſſunt, ſecundum Galenum *lib. 2. ad Glauc.* & Paul. *c. 19. l. 4.* ſi enim pars ita laborans ſecetur, pungatur, vel aduratur, & nihil prorſus ſentiat; huiuſmodi affectio ſphacelus dicitur: ſi ſentit, dicitur gangræna.

Prognoſt. Incurabilis & mortiferus eſt ſphacelus, cum iam plane pars ſit emortua, nec à priuatione ad habitum detur regreſſus. Gangræna curabilis quidem eſt, ſed adeo difficulter, vt niſi quis præſentiſſimo remedio occurrat, pars continuato quodam motu ſenſim emoriatur, ac breui temporis ſpatio

hominem

hominem iugulet. Celſus *cap.24.l.6.* vult gangrænam non eſſe curatu difficillimam: ſed hoc intelligendum, ſi incipiat in corpore iuuenili, ſi muſculi illæſi, ſi nerui parum affecti. Cæterum gangræna, quæ fit ex humorum affluxu, multo difficilioris eſt curationis, quam quæ ſine affluxu: & in praxi raro vidi, gangrænas obortas ex humorum influxu, feliciter terminatas eſſe: interdum enim vidi homines periiſſe vnica die, vt ſenes; interdum pluribus vt iuuenes.

Curatio Gangrænæ.

Quare, ſi gangræna fiat cum humorum affluxu, qui geniti ſunt in corpore, (ab aëre peſtifero, ebrietate, cibis prauis, vita otioſa, immodica venere,) & deſcendunt ad partem aliquam, vt digitum magnum pedis, inducuntque gangrænam, cui aſſociatur febris peſtifera, puſtula cum macula nigra, dolor intolerabilis, &c. in hac gangrænæ oportet quam citiſſime ſuccurrere, alioqui nihil iuuabis. Et, cum hæc gangræna proueniat è redundãtia humorum, hi erunt vacuandi. Licet autem redundantia hæc contineatur ſub genere cacochymiæ; tamẽ auctores præcipiunt phlebotomiam, ſi modo corpus repletum ſit: præterea venæ ſectio iuuat febrim: & cum æqualiter omnes euacuet humores, prauum quoque vacuat. Miſſo ſanguine, purgante vtendum, præmiſſo leniente; quia cum aſſit febris intenſiſſima, ante purgationem aluus erit lenienda, *caſſia, tamarindis, ſyr.roſ.ſol.* quæ medicamenta refrigerantia ſimul ſunt. Poſtmodum ea exhibenda, quæ contrariantur humori facienti gangrænas; qui cum ſit prauus, & venenoſus, & omne id fiat ex inſigni putredine; ideo dupliciter aduerſus humores

Curatio: ſi gangræna fiat ab humorũ affluxu.

Venæ ſectio.

Lenientia.

Alterantia.

humores purgare poſſumus, vel manifeſtis quali‑tatibus, vel occultis. Si *manifeſtis*, cum *omnis putred. fiat à calido & humido*; indicatio erit refrigerandi & ſiccandi. *Si occultis*, præſtandum hoc iis, quæ ; tota ſubſtantia id faciunt. His ſcopis ſatisfacimu diæta & medicamentis.

Diæta, & cura totius. Itaque eligendus aër frigidus, & ſiccus: vel ar te parandus. Cibaria ſint refrigerantia, & ſiccan‑tia: vt *ptiſana hordeacea, aqua, cui admiſceatur ſyr acetoſus ſimplex, vel ſuccus citri.* Suffumigia in do‑mo fiant ex *aceto, ſantalis citr. aqua roſ. cinnamomo aromatibus, & ſimilibus.* Ordinamus *ſyrupos cichora‑ceos, de ſucco acetoſæ, acetoſitatis citri, cum decoctis con‑uenientibus.* Laudantur auiculæ montanæ, ſiue con‑tuſum ex his fiat, ſiue alio modo exhibeantur: lau‑dantur oua: quæ omnia reſiſtunt putredini manife‑ſtis qualitatibus. Exhibentur *boli Cordiales*, cum in hoc malo cor patiatur: fiant autem è *conſeruis roſa‑rum, borraginis, bugloſſi, &c.* quibus permiſcetur *bolu Armena, aut terra ſigillata.* Vorantur *hi boli cum ſy‑rupo decente*, horis tribus ante prandium & cœnam *ad ʒ.iij. aut ℥.ß.* pro qualibet *vncia conſeruæ, ʒ.j. pul‑ueris cordialis* adiicitur: & formantur *boli cum ſy‑rupo de acetoſis citri, aut acetoſo ſimplici.* In hoc etiam caſu probantur *theriaca & mithridatium*, quæ & ma‑nifeſtis & occultis qualitatibus veneno aduerſan‑tur. Quod ſi timeatur febris; admiſcenda *conſerua aut acetoſitatis citri, aut acetoſæ.* In ſumma, quod ſpe‑ctat ad curationem totius corporis: ea eſt adhi‑benda ratio, qualis obſeruatur in febre maligna & peſtilenti.

Topica: dolorem ſedantia. Parti autem affectæ, ſic prouidendum. Cum aſ‑ſit dolor intolerabilis, leniendus erit. Et hæc cura, quam

quam vobis tradam de gangræna è confluxu humorum venenatorũ,competet quoque curæ alterius gangrænæ,quæ fit ſimiliter à materia venenata,puta à morſu viperæ, ſcorpij, &c. quæ ſunt ſine humorum affluxu, in quibus tamen adeſt dolor intolerabilis. Dolor hic curatur,vel euacuãdo virus, vel alterando id,quod dolorem excitat, *c.*16. *l.*14. *meth.*Similiter in gangræna,facta è confluxu venenoſorum humorum, ſedatur dolor, vel virus alterando,vel vacuando.Vacuant humores,cucurbitulæ,excauata cornua, ſuctio,&c. Alterant humores peſtiferos, quæ ſunt iis contraria, vel qualitate, vel tota ſubſtantia. *Qualitate*; vt,ſi humores venenoſi ſint calidi, pro leniendo dolore, refrigerantia ſunt admouenda : ſi frigidi ſint, calidis vtendum. *A tota ſubſtantia* dolorem leniunt, quæ occulta qualitate aduerſantur humori venenoſo. Ideoque tres habemns modos. *Primus* fit euacuando : & ſic eodem tempore ſedatur dolor, & gangræna curatur. *Secundus* fit alterando manifeſtis qualitatibus. *Tertius*, occulta qualitate. Quod ſi velimus vti priori modo ; dixi, euacuari venenum,ſiue humores,tum calidis, tum quæ citra calefactionem alterant. Calidis quidem, quæ & ipſa alterant,vt ; ℞. *rad.rapi & raphani ana.*℥.*j.pulu. ſem.ſinap.* ʒ.*ij.pulu. caryophyllorum* ʒ.*iij.ol.ſem.lini,& iugland.ana.q.ſ.Liquor* etiam *tithymali*,ſi opportune adhibeatur, euacuat cauſam doloris attrahendo,ſecundum Oribaſium, & Paulum. Conferunt etiam *euphorbium*, *naſturtium*, & ſimilia calefacientia, quæ attrahendo euacuant:vinum quoque dolorem ſedat. Si velimus virus foras trahere, ſine calore, apponemus cucurbitulas ſiccas, vel ſcarificatas, quæ magis proban

probantur: vtemur cauis cornibus: item applica bimus hirudines, quæ exſugendo ſanguinem va cuant. Quod ſi calor in parte ſit, & non leniatu dolor à cucurbitulis, quæ vehementer attrahun vtimur alterantibus per manifeſtas qualitates: enim humores ſint calidi, apponimus refrigeran tia; ſi frigidi, calefacientia. Et tandem recurrimu ad ea, quæ tota ſubſtantia agunt: vt ſunt *folia ſal inuerſæ* impoſita; *mithridatium*; *ol. viperinum*; *ſcor dium contuſum*, vel *huius ſuccus* eſt præſtantiſſimu comprobaui enim experientia, corpora mortua putredine defendi, ſi ea impleantur, aut inuoluar tur. Hæc eſt ratio ſedandi dolorem ex gangræn quæ fit, tum ex influxu humorum, tum è morſu ve nenoſorum.

Præſtantia ſcordij in hoc caſu.

Curatio gangrænæ à frigore.

Videamus modo, quomodo curetur gangræn excitata vel à frigore, vel nimio calore, vel proh bita tranſpiratione.

Si fiat à frigore, calefacientibus eſt opus, & mor tificationi reſiſtentibus: ideo ſumimus *oleum de late ribus, de terebinth. ſemen vrticæ, naſturtij, mithridatium theriacam, ſalem theriacalem, trochiſcos de vipera, ſa lem, aquam ſalitam, cum ſcordio, & ſcabioſa, lixiuium cui ſcordium ſit incoctum, aquam calcis viuæ*. Interdu accipimus *vnguentum Aegyptiacum*; & *tantunde ſcordij* admiſcemus, quantum recipere poteſt: etiam *idem vnguentum miſcemus cum mithridati confectione, aqua theriacali, cum ſcordio.*

Gangræna à calore.

Si gangræna fiat ab externo calore, vt in ma ximis inflammationibus, quæ terminantur i gangrænam, ob prohibitam perſpirationem, qu fit à multa conſtipatione; quamuis etiam phleg mone ſoleat migrare in gangrænam à vehemen calor

alore, ſiue ſit per ſe factus, ſiue à nimium dige-
entibus impoſitis accidat. Eryſipelata vero tan-
um ob calorem migrant in gangrænam: tunc in-
licationes erunt poros aperiendi & refrigerandi.
Pro quibus indicationibus Galenus probat ſan-
guinis euacuationem è parte affecta, quæ euacua-
io tum partes refrigerat, tum meatus obſtructos
a nimia repletione aperit, ob quam cauſam ar-
eriæ non poterant moueri. Galenus vult, vt ſca-
ificemus partem multis ſectionibus, ita vt non
antum cutis exterior, ſed etiam interior ſcarifi-
cetur. Quod ſi forte in loco affecto appareat ve-
na aliqua ampla, ea inciſa ſanguinem eſſe mit-
tendum, monent Oribaſius & Paulus. Auicen-
nas probat ſanguiſugas. Guido præcipit poſt ſca-
rificationem, abluendum membrum *aqua ſalſa
tepida*, vt hac ratione materia craſſa euacuetur.
Euacuata ſanguinis copia ſufficienti, cum adhuc
remaneant putredinis reliquiæ, has nos tollemus
medicamentis putredini contrariis, id eſt, frigi-
dis & ſiccis, præcipue vero ſiccis. Fit cataplaſma
ex *oxymelite, farina orobi, loly, vel fabarum, admi-
ſto ſale*, ſi volumus fortius efficere. Aliquando
oxymeli ſolum imponitur, aliquando *ſyrupus ace-
toſus cum dictis farinis cataplaſmatis modo* applica-
tur: quia omnia frigida & ſicca ſunt. Si validio-
ra velimus, in corporibus duris, conueniunt *oxy-
meli ſcilliticum*, item *mel roſatum, cui calx viua*
ſit admiſta. *Vltimo* Guido monet, ad reſiduum
eradicandum, abluendum eſſe locum *aceto calen-
te*, ſeu *mulſa*. Et hoc modo curatur gangræna,
facta tum à caliditate, tum à prohibita perſpira-
tione.

Gangræna à defectu alimenti.

Si fiat à defectu alimenti; & primum ſi fiat è vinculo aſtricto, vnde alimentum affluere prohibetur; vinculum eſt ſoluendum,& præterea occurrendum medicamentis corruptioni reſiſtentibus, ideoque apponenda *calx lota, & miſta cum ſtercore muris*: conuenit etiam hoc: ℞. *conſolidæ maior. aloes, ana* ℥ *j. tuthiæ præparatæ* ʒ *iij. pulueris matricariæ, ſcordij ana* ʒ *ij. Miſce*, inſpergeque ſupra locum.

Puluis gãgrænæ inſpergendus.

Si autem defectus alimenti è morbo contingat, quod potiſſimum fit in artubus & extremitatibus, quando ſcilicet patientes diu fuerunt conflictati vel febre hectica, vel tabe, vel maraſmo: (cum enim partes hæ admodum ſint debilitatæ, earumque calor valde ſit diminutus, ob diſtantiam à corde; fit, vt alimentum ipſis nullum diſtribuatur, vnde moriuntur) tunc ergo intentio eſt, alimentum ad partem attrahendi. Attrahunt autem calida, vt *ol. amygdal. amar.* & quæ putredini reſiſtunt, vt *oleum viperinum, aqua thermarum, aqua ſalita, cui ſit incoctũ ſcordium*: attrahit etiam & reſiſtit putredini *pix liquida, cum farina lolij, aut hordei inſpiſſata, cataplaſmatis forma, ſuccus apij, thus, myrrha, manna thuris*. Sine calore autem attrahunt frictiones leues. Si vtroque modo conſilium ſit attrahere; inungantur manus oleis dictis, & fiant frictiones. Picatio etiam valet, quæ attrahit, non ſolum dolore, ſed etiam vi vacui.

Quæ à gangræna defendunt vicinas partes.

In omni autem gangræna partis ſanæ cura erit habenda: niſi enim hæc cuſtodiatur corruptio ipſi communicatur,& ita homo perimitur. Defenſiuis ergo vtendum, quæ ſunt putredini contraria, hoc eſt refrigerantia & ſiccantia. Laudatur ab Auicenna *bolus Armena*, & *terra ſigillata cum aceto*, & epithema

thematis forma parti circumcirca impoſita. Vel ſumamus *argillam ſubactam cum aceto*, & circumliniamus membrum. Equidem conſulo, vt *ſcordium* his omnibus admiſceatur: ſi enim hoc partem mortuam à putredine præſeruat, multo magis ſanam præſeruabit.

De Sphaceli curatione.

Sphacelus eſt *affectio partis plane iam emortuæ:* ideoque curari non poteſt, cum pars illa ad vitam reuocari nequeat. Vnicum reſtat, partis ſcilicet ablatio, quæ ſtatim aggredienda; alias totum corpus ad corruptionem deueniret. Hæc tamen abſciſſio cum periculo fit: nam in ipſo opere homines ſæpe ſanguinis profuſione, interdum animi deliquio moriuntur: propterea vires ægri perpendendæ. Antiqui (vt Celſus ait, *cap.26.l.5.*) præcidebant membra demortua, incidentes carnem circumcirca vſque ad os, & potius de carne viua aliquid incidentes quam demortuam relinquentes: vbi ad os deuentum erat, circa os ſubſecabant carnem, ea tamen lege, vt os in totum nudaretur: deinde vero ſerra præcidebant. In huiuſmodi operatione monet Celſus ſurſum eſſe reducendam cutim, atque etiam carnem, vt facta præciſione cutis caroque deorſum trahi poſſit, & aliqua è parte os tegatur. *Ablatio partis ſecundum modum antiquorum.*

Sed in huiuſmodi operatione duo ineuitabilia pericula incurrimus, ſanguinis ſcilicet profuſionem, & dolorem intolerabilem: vnde merito omnes pertimeſcunt huiuſmodi operationes. Quapropter nonnulli ſolent ligare vinculis duobus, tribus, vel quotquot videbuntur ſufficere: verbi gratia, ſi manus debeat amputari, ad carpum poſ- *Hæmorrhagiæ & dolori vt occurrendam.*

ſumus duo vincula alligare, per interualla, toti brachio. Alligantur autem ita artificioſe, vt & vaſa conſtringantur, & facultas animalis fluere non poſſit, vt ita veluti torpidum reddatur membrum. Et ſic euitant, tum dolorem, tum hæmorrhagiam. Sed quoniam facta operatione ſtatim oportet omnia vincula reſoluere (alioquin totum brachium moreretur) periculum tunc eſt, ne vaſa aperiantur: ideoque dicti artifices ſtatim partem vrunt, & parant cruſtam ſatis craſſam, quæ operculum firmum eſt vaſorum. Verum licet hæc vincula aliquid præſtare poſſint circa hæmorrhagiam & dolorem: non tamen vaſa ita ad amuſſim poſſunt conſtringi, quin larga hæmorrhagia, & quandoq; conuulſio ſuperueniat.

Alius partem amputãdi modus quem & Veſalius tradit.

Hæc cum ego perpẽderem, aliam ingreſſus ſum curandi viam, quæ hactenus proſpere mihi ſucceſſit. Eſt autem hæc ab antiquorum ratione diuerſa: nam illi volebant præcidendum eſſe membrum, ita vt etiam aliquid partis ſanæ præcideretur, ne ſi portio corrupta relinqueretur, etiam partes ſanæ corrumperentur. Hac autem inciſione antiqui non potuerunt ſanguinis profuſionem euitare, nec dolorem, è quo plurimi in opere moriebantur. At eo modo, quem iam docebo, nullus concitatur dolor, nec timetur ſanguinis profuſio, & ſatis tamen reſiſtitur corruptioni. Molior itaque ſectionem, relinquens ad partem ſanam, portionem corruptæ, quanta eſt craſſities vnius digiti, aut vnius cum dimidio. Et facta huiuſmodi ſectione vſque ad os, deinde ſerra os aufero, & totum membrum. In hoc opere nulla ſuperuenit ſanguinis profuſio, quia è parte mortua nullus fluit

ſanguis

ſanguis,neque dolor in ea excitatur.Ne autem latius ſerpat corruptio, ego ferramentis candentibus, iiſque craſſis & bene ignitis, inuro partem illam putridam relictam vndique, donec patiens perſentiat vim ignis, & aliquem dolorem patiatur, quod æger ipſe referet. Huiuſmodi operatio, in qua caro ſana etiam aliquo modo comburitur, valde vtilis eſt: *primum* enim excitat cruſtam,quæ eſt veluti operculum profluentis ſanguinis:*deinde*, vſtio mali radicem tollit, quia putredo candente ferro extrahitur, id quod oculis apparet,cum multi humores circa ferrum ebulliant:*tertio* per vſtionem natura partis ſanæ roboratur, dum à multis humiditatibus liberatur,quæ tanquam ſemina putredinis imbibita erant, ideoque natura partis roborata ab igne, paucos poſt dies incipit ſeparare partem ſanam à mortua, & ſic demortua poſtmodum decidit, ſana autem conſeruatur.Hic modus, meo iudicio, eſt præcipuus.

Sed quia multi non admittunt,vt ferro incidantur: propterea Fallopius & recentiores alium tum ſecandi, tum inurendi modum proponunt. Primò defenſiua ponuntur ſuper partem ſanam: ℞ *ol.roſati omphacini, myrtini,violacei,ana* ℥ j. *aceti acerrimi* ℥ ij. *ſucci plantag. ſolani, abſinthij, ſcabioſæ, conſolidæ ana* ℥ ß. *bulliant ſimul ad conſumtionem ſuccorum: deinde adde boli Armenæ, ſanguinis draconis, ſantalorum omnium, macis, cinnamomi, ſchœnanti, cyperi, ana* ʒ j. *Miſc. & cum cera q.ſ. fiat vnguentum*, quod ponitur in parte ſana, tanquam defenſiuum. Hoc facto,monent ſcarificandam partem mortuã, prope ſanam, rectis,& obliquis inciſuris, & tam profundis, vt ad os deueniatur. Poſt hæc ſumuntur

Alius modus partem auferendi.

1. Defenſiua.

2. Scarificatio.

3. Vſtio.

arſenicum & ſublimatum, pari pondere, pulueriſata, mittunturque in ſciſſuras factas, & ibi tam diu detinentur, donec operentur. Si prima vice non operātur, rurſus innouamus, & nouas ſciſſuras facimus. Poſtea tegitur pars ſparadrapo, ſeu linteo tincto in ſequenti medicamento liquefacto: ℞ *aloes, myrrhæ, acaciæ, aliptæ moſchatæ, galliæ moſchatæ, corticum granatorum, nucum cupreſſi, nucis moſchatæ, ſantalorum omnium, ligni aloes, cumini, aluminis, ana* ʒ j. *Miſc. & terantur omnia. Deinde* ℞ *huius pulueris* ℥ j. *picis naualis, ſeu nigræ, reſinæ pini, colophoniæ, ana* ℥ ij *thuris, maſtiches, ſtyracis liquidæ, ana* ℥ j. *gummi Arabici, tragacanthi, ana* ℥ ß. *Miſc. Poſtmodum liquatis ad ignem infunditur linteum, & tamdiu detinetur, quouſque abſorbeat medicamentum.* Et hoc medicamentū vim habet exſiccandi valentiſſimam, & profunde ſeparandi viuam carnem à mortua. Sed hic modus non eſt vſurpandus, niſi cogamur. Facta vſtione, monent Galenus & Paulus, vtendum eſſe *ſucco porri, cum ſale*, ea ratione, vt, ſi quæ reliquiæ aſſunt, in totum extirpentur. In abſentia *porri*, vtendum *paſtillis Andronis, Paſionis, & Polyidæ*, qui valentiſſime ſiccant, & putredinem arcent. Et in primis abluenda eſt pars *aceto calente acerrimo*. Vbi autem hoc fecimus, & à putredine tuti ſumus, (quod cognoſcimus inde, quia putredo latius non ſerpit, dolor quieſcit, febris mitigatur, & omnia ſigna remittuntur,) tunc danda eſt opera, vt cruſta cadat: quod præſtatur mollientibus, quia cruſta dura, detergentibus, quia valde adhæret parti viuæ, & maturantibus, quia ſanies generatur inter partem viuam & mortuam. Laudatur *tetrapharmacum*, item *panis tritus cum apio, vel ocimo, iris cum melle, radix panacis*,

4. Separatio putridi à ſano.

5. Reliquiarum exſtirpatio.

6. Cruſtæ detractio.

ꝭ, *aut ariſtolochiæ, aut acoricum melle, vel thure*. No-
ſtris temporibus multi *butyro* ad emolliendum cru-
ſtas vtuntur, interdum ſimplici, quod non probo,
quia valde mollit, interdum additur *ſulphur, axun-
gia porcina*. Poteſtis quoque vti aliquo è digeſtiuis,
propoſitis in cura inflammationis, vt *reſina abieti-
na, aut terebinthina, cum melle, & oui vitello*. Ablata 7. *Sarcotica.*
cruſta, apparet caro rubrá, quæ ſæpenumero eſt
inæqualis, ita vt hîc eminentias, illic vero caui-
tates habeat: & hæc inæqualitas fit à vi ignis, quæ
non æqualiter vbique imprimitur. Indigemus igi-
tur carnem generantibus, & replentibus cauitates:
Si fuerit hyems, vtimur *vnguento Iſidis*, aut *apoſto-
lorum*, aut *de gummi Elemi*: æſtate vtimur *vnguento
de ceruſſa*, aut *de thutia:* mediis temporibus *vnguen-
to de matri ſylua, betonica*. Verum poſt cruſtæ amo- 8. *Anodyna.*
tionem, non ſemper quidem, ſed vt plurimum, tam
exquiſitus remanet ſenſus in parte detecta, vt non
ſolum medicamenta omnia intolerabilem dolo-
rem excitent; verum etiam aër, eaque propter de
mitigando dolore cogitandum. Quo in caſu ſe-
quens mihi familiare eſt: *ſumo vnguentum de beto-
nica, è ſolo betonicæ ſucco, ſine pulueribus paratum,
factum è ſucco betonicæ, cui admiſceo aut ol. amygda-
larum dulcium, niſi aſſit inflammatio, aut, ſi aſſit,
quod plerunque fit miſceo ol. roſatum, vel interdum oui
vitellum*. Et nihil vnquam inueni, quod præſtan- 9. *Epouloticæ.*
tius eſſet. Poſtremo cicatrix obducenda, aut *cerato
de minio*, aut *diapalma*, item *pulueribus de tuthia, cor-
nu cerui, aut ære vſto loto, lineamentis ſiccis, &c.*

De Herpete.

CAPVT XXVIII.

Nomen. HActenus de tumoribus, qui ad inflammationem reducuntur: iam eos auſpicabimur, qui à bile proueniunt, in quorum numero eſt *Herpes* ita dictus à ſymptomate, quia ſerpit, *c. 2. l. 2. meth* ab Auicen. dicitur, *formica.* Fit autem ab humore bilioſo, *l. de tum. præt. nat.* Humor bilioſus, alius eſt *naturalis*, à quo eryſipelas generatur: alius *præter naturam*, & hic vel ſua ſubſtantia talis, vel per admiſtionem. *Formica.*

Differentia. Proinde ſi humor bilioſus præter naturam, calidior aut tenuior reddatur, id eſt, mordacior & acrior, fit *herpes exedens* ἐσθιόμενος, qui à Celſo *ignis ſacer*, ab Auicenna *formica corroſiua* dicitur, quia corrodendo ſemper ſerpit: Si autem bilioſus humor præter naturam admiſceatur pituitæ, fit herpes, qui excitat puſtulas quaſdam in ſumma cuti, milio ſimiles, & *herpes miliaris* vocatur. Itaque duplex herpes: alius *miliaris*, qui fit à bile, pituita miſta, alius *exedens*, factus à bile feruefacta. Agemus de vtroque, maxime de miliari, nam exedens inter vlcera reponendus.

De miliari Herpete.

Signa. Herpetis miliaris ſigna ſunt: *primum*, habet puſtulas multas, milio ſimiles: in ſumma cuti, & prouenit à miſtione pituitæ: *deinde*, ſæpenumerò oriuntur aliæ puſtulæ ſerpendo, ſaneſcentibus prioribus: *tertio*, cum rumpuntur, effluit medium quid inter ſaniem, & pus; *c. 11. lib. 14. meth. quarto*, locus ſubrubicundus eſt, id eſt, habet miſtum colorem, inter ruborem & pallorem.

1\. 2. 3. 4.

Cauſæ

. Cauſæ ſunt omnes relatæ in cura eryſipelatis, ſi quod hic tumor fiat à bile præt.nat.redundan-e: eryſipelas vero à bile naturali. Cauſa igitur eſt *ilis præternaturalis redundantia* : quæ interdum t à cauſis externis;quæ poſſunt calefacere humo-es,corpus & viſcera : interdum ex intemperie ca-ida iecoris. *Cauſa.*

Prognoſtica quod attinet:dicit Celſus, quod *mnis ignis ſacer, vt minimum habet periculi, ita diffi-ilioris eſt curationis inter morbos, qui ſerpunt*, inter-um enim adeſt intemperies iecoris, quæ difficul-atis cauſa exiſtit. *Prognoſt.*

Curatur autem huiuſmodi tumor,habita totius orporis procuratione. Et cum tumor hic ſit ſimi-is eryſipelati, ideo vos ad eryſipelas remitto : niſi quod hæc redundantia expoſtulet medicamentum euacuans bilem & pituitam : vnde probantur *ele-ctarium diaphœnicon,pil.cocchiæ*. Si corpus plethori-cum ſit, venæ ſectio probatur, item reuulſiones, fonticuli,frictiones,balnea. *Curatio.*

Quoad partem affectam:huius redundantia eua-cuatione indiget. Cum autem euacuatur pars im-pleta, vel repellentibus, vel digerentibus : forſan quiſpiam negabit, repellendum eſſe humorem bilioſum præternaturalem, ne refuſus intro, ali-quod membrum principale offendat. Reſpondet Galenus *cap.* 17. *lib.* 14. *meth.* prius euacuandum eſſe humorem in toto redundantem : ſi tamen eius exigua relinquatur portio,nihil eam, etſi in corpus remigret, officere partibus principibus, ſed ab his non magno poſſe negotio digeri. Notandum:cum repellentia ſint duplicia, frigida aquea, & frigida ſicca;in eryſipelate vſurpari frigida aquea, in her- *Topica. Num repellentia hic habeant locum. Qualia repellentia hic conueniant.*

 pete

pete ſecus:nam Oribaſ. *l.7.ſynopſ.*& Paulus *c.20.l.4* volunt in herpete aſtringentia,id eſt,frigida & ſicca admouenda:id,quod dictum cenſeo,quia puſtulæ illæ interdum putreſcunt, & rumpuntur:ne igitur ad putredinem reducantur, ſiccis vtendum Quamobrem, neque *lactuca*, neque *ſemperuiuum neque lenticula paluſtris* conueniunt in herpete: ſed in principio,*vitium capreolis,rubo,& plantagine*,optimum erit illinere,deinde his *lenticulam* admiſcere,*& folia ſalicis*,interdum *mel & polentam.E cortic mali punici,in vino cocto,cera & polenta adiunctis, cataplaſma* conficitur & imponitur. Quod ſi his non cedat,ſumatis valentius medicamentum, nimirum *gallas,fructus tamariſci,cortices granatorum,bol.Arme & omnia miſceatis cũ aqua roſ.& aceto pauco*,ne mordicet.Ego feliciter vtor *aquis thermarum*,quæ breu tempore ſanãt herpetem miliarem. Vbi non aſſunt hæ aquæ,ſumatis *marinam*,aut *aquæ ſalitæ adiiciatis ſulphur,& alumen*, & in hac detineatur membrum. Hæc vero magis in progreſſu conueniũt,quo tempore magis digerentibus,quam repellentibus vtendum:quo etiam tempore fiunt cataplaſmata,è *farina fabacea, milij, & lupinorum,cum lini ſemine*, è *vino coctis*.Si eueniat,vt rumpantur puſtulæ,&exeat pus, detergentibus & ſiccantibus vtendum. Interim, ſi quæ caro ſubſit putrida,huic occurrendum.Celſus hoc componit:℞.*reſinæ terebinth.fuligin. thuris,ana.* ʒ.*ij ſquamæ æris* ʒ.j.*litharg.*ʒ.*ij.alum.tantundem, ſpumæ argenti* ℥ ß. *Miſta impone*. Probatur etiam *vnguentum triapharmacum,cum thuris quinta parte.*

De Herpete exedente.

Herpes exedens. Herpes exedens ſerpit erodendo : erodit autem tantum cutim, ad differentiam phagedænæ, quæ carnem

c:nem etiam ſubiectam depopulatur. Naturam eius deſcribit Celſus, *c.28.de ſacro igne,l 5.* vbi ait: *Herpes fit cum cutis exulceratione, & eſt ſine altitudine, latus, ſubliuidus, inæqualiter tamen, mediumque ſaneſcit, extremis effectis, &c.*

Quoties igitur videmus vlcus ſerpere, & effi- *Signa.* cere parua vlcera, & foramina multa, quæ non procedunt vltra cutim: ſtatuemus eſſe formicam corroſiuam.

Eædem cauſæ ſunt, quæ in herpete miliari, niſi *Cauſa.* quod heic non adeſt pituita.

Curatio. Curatur huiuſmodi herpes, cholagogis, *c.7.l.4. meth.* Quoad partem affectam, cum morbus hic ſit a bile præternaturali, calida, & acri, & quæ ſerpendo cum putredine procedit: intentiones ſunt, refrigerare calidum, exſiccare putridum. Quapropter Oribaſius laudat *diluta ex aceto, aut ſucco ſolani, & plantag.* laudat *lini ſemen vino, & oleo incoctum & tritum,* prodeſt *terra cimolia, ſolani ſucco ſubacta.* Et hoc bonum eſt: ℞. *ſpumæ argenti* ℥.ß. *ſucci porri* ℥.v. *ſucci betæ tantundem, læuigata inungantur.* Valentiora ſiccantia ſunt *paſtilli Paſionis, & Polyidæ.*

Ego herpetes exedentes ſic curo. Quoad totum *Auctoris modus curandi.* corpus, exhibeo *ſerum caprinum,* interdum *ſarſæ pacillia decoctum,* habita ratione temporis calidioris, & iecoris feruefacti. Quoad partem affectam, vtor aquis thermalibus Patauinis au D. Petri: & felici *Ceratū.* ſucceſſu hoc applico ceratum: ℞. *ſucci tabaci, ſeu herbæ reginæ* ℥.iij. *ceræ citrinæ nouiſſ.* ℥.j. *reſinæ pini.* ℥.ß. *reſinæ terebinthinæ* ℥.j. *ol.myrtini q.ſ.ad formandum ceratum molle.*

De Strumis.

CAPVT XXIX.

Tranſitio. *Scirrhus quid.* HActenus de tumoribus, qui reducuntur a phlegmonem, & eryſipelas: iam agemus c iis, qui ad ſcirrhum reducuntur. Scirrhus autei eſt *tumor, proueniens tum à pituita craſſa, tum ab hı more melancholico*: Et ſub hoc continentur, Stru mæ, & Cancer.

Nomen. *Scrofulæ.* Tumores, qui à Latinis Strumæ dicuntur, a Arabibus dicuntur *Scrofulæ*, propter ſimilitudinen quam habent cum ſcrofis, id eſt, porcis, aut qui ſcrofæ maxime patiuntur hoc malum, propter gu loſitatem; vnde fit, vt pueri infeſtentur his tumor bus: vel ita dicuntur, quia multiplicant ſobolen vt ſcrofæ.

Definitio, & ſubiectũ. Struma autem eſt *tumor induratus glandularun* ſeu, eſt *ſcirrhus in glandula*, *c.11.l.14.meth.* & apu Paulum, *l.4.*

Subiectũ Subiectum nullum eſt aliud, niſi glandula.

cauſa. Cauſa efficiens eſt eadem, quæ ſcirrhi. Quoa glandulas, in quibus locis conſiſtunt, dictum ii cura bubonis.

Partes affectæ. Oriuntur autem ſtrumæ potiſſimùm in tribu locis, ſecundum Paulum, & Celſum, nimirum *in inguine, axillis, circa collum & faciem*: circa collum frequentiſſime, quia habent vicinum caput, à quo fluit pituita: in mammis & teſtibus raro fiunt, quia ſunt partes robuſtiores. Fiunt ab humore pituitoſo, craſſo & melancholico naturali, vel ex vtriſque miſtis, *l.2.ſimp.& aph.26.ſect.3.* Quod ſi aliquando, vt dicit Auicennas *tertia quarti tract.2.c.9.* ſanguis miſceatur, tunc non eſt omnino vera ſtruma, ſec aſſociata inflammatio.

Signa

Signa traduntur *c.9.l. de tum.præt. nat.* Eſt enim *Signa.*
mor durus,indolens,& difficulter ſentiens glan-
ılæ forma. Diſtinguuntur à glandulis, quæ fiunt
humore melancholico,per colorem : nam,quæ
int à pituita,nullum habent diuerſum colorem à
ıte;quę à melancholico humore,habent plumbeũ
olorem,inter rubrum&nigrum medium.Sæpenu-
ero reperiuntur ſtrumæ maxime dolentes : vt te-
antur Auic.& Aët.*c.5.l.15*.qui ſtrumas diſtinxit in
anſuetas&malignas:& *manſuetas* ait eſſe citra in-
ammationem,citra dolorem&moderatam duritiẽ
ıbere:*malignas* vero eſſe tumentes, dolentes,inæ-
ıales , inflammatas , pulſantes , & medicamentis
xacerbari.Sed hæ ſtrumæ malignæ non ſunt veræ
rumæ,ſed cancroſæ,quia non ſolum fiunt ab hu-
ıore pituitoſo & melancholico naturali , ſed illis
dmiſcetur atra bilis , & ferinus humor , è quo fit
ıncer. Guido facit diſcrimen inter glandulam, &
rumam:glandulam enim ait eſſe tumorem&ſtru-
ıam:glandulam enim ait eſſe tumorem æqualem,
ıobilem, nonnihil mollem, in collo vtplurimum
rtum:ſtrumam vero eſſe tumorem durum,dolen-
m,multiplicatum,fixum,immobilem. Heic Gui-
o deſcribit ſtrumam veram & cancroſam : quæ
nim fit à pituita,& humore melancholico natura-
, eſt indolens & vera ſtruma, ſed quæ affinitatem
um cancro habet, ea dolens eſt.

Strumæ *quædam* ſuccedunt aliis morbis , *quæ-* *Cauſa.*
am per ſe oriuntur. Succedunt enim inflamma-
ionibus:item, ſi inflammata glandula ita curetur,
t reſolutis partibus tenuioribus, craſſiores indu-
entur.Poſſunt habere cauſam externã, vt medica-
nenta ſiccantia , aut nimis reſoluentia. Quæ per
e oriuntur,habent tres cauſas : externam, res non
natura

naturales : internam, redundantiam pituitæ, & h
moris melancholici : coniunctam, humorem inf
xum : de quibus fuſius *capite de ſcirrho.*

Prognoſt. Quoad præſagia: oportet differentias ſtrumaru
conſiderare: nam ſunt vel pauciores, vel plures,
xæ, mobiles, dolentes, indolentes, à pituita, à m
lancholia, aliæ in interiori parte colli, aliæ in poſ
riori, aliæ in pueris, aliæ in adultis. *Omnes quid
ſtrumæ difficulter curantur: ſed difficilius plures, qu
vnica; dolentes, quam indolentes; in pueris, quam in ad
tis; fixæ, quam mobiles: in anteriori colli parte, quam
aliis, factæ à melancholia, quam à pituita.*

Curatio. Quoad curationem, totum corpus ſpectante
nihil hæc à ſcirrhi curatione differt. Quantum
partem affecta, localia, quæ in ſcirrho conuenii
Modus, ſtrumas reſoluendi. eadem & ſtrumis apta ſunt. Adiungenda vero i
ſuper ea ſunt, quæ peculiariter experta ſunt in 1
ſoluẽdis ſtrumis. Si ergo non admodum duræ ſi
& in pueris obortæ, tempore anni potius frigid
Empl. tunc ad emolliendum hoc conuenit: ℞. *butyri, re
næ colophon. ceræ candidæ non vetuſtæ, ana. partes æqu
les.* Paulus *c.* 23. *l.* 4. ad reſoluendum, ſumit *farina
lupinorum, oxymelite decoctam*: item *rad. althææ, cu
adipe gallinaceo* miſcet. Si ſtruma fuerit durior,
duro corpore, valentioribus mollientibus vtend
vt, ℞. *ol. veteris, litharg. adipis ſuilli, ana part. æq. l.
x. γ.* Pro digerendo vti poſſumus, *radice cucumer
ſylueſtris*, aut *ebiſci, cocta in aqua mulſa, & trita*:
præcipit Scribonius Largus, *compoſ.* 80. Valenti
deſcribitur ab Oribaſ. *l.* 7. *ſynopſ. c.* 29. quod fit è *cal
viua quæ melle, aut oleo, aut adipe ſuillo excipitur.*
vultis ſimul digerere & mollire: ℞. *litharg.* ℥. *ij.*
communis ℥. *iij. mucilag. fœnigræci, & ſem. lini ana.* ℥.
mucilag. althææ ℥. *ij. Miſc.* Et hoc vtimur in ſtrum
mint

inus duris,& mitioribus,in corpore minus robuſto. In robuſto, emolliens & digerens potentius ſit:vt *ſtercus caprinum,cum melle & aceto miſtum*, vt præcepit Almanſor : aut *ſtercus vaccinum, decoctum cum mucilag. althææ, aut cum aceto decoctũ*,vt præcipit Serapio : aut poterimus *ſtertori diachylon admiſcere.* Prodeſt etiam hoc: ℞. *farinæ fœnigræci* ℥. *ij. calcis viuæ,nitri ana.* ℥.*j. excipiuntur melle, & imponuntur.* Sunt alia plurima remedia,quæ agunt qualitatibus occultis,manifeſtis,aut miſtis. Occultis agunt,*aceroſa contuſa,trita& impoſita:rad.plantag.collo appenſa, ad acetoſæ.Reges Angliæ& Galliæ ſolo contactu dicũtur ſcrofulas curare.* Miſtis qualitatibus agunt,*radix iridis pulueriſata & diachyloni miſta.Semper medicamentis addenda ſunt,quæ à proprietate agunt:*vt ſi ſtrumæ ſiant à pituitoſa materia, admiſceatur *radix cucum. aſinini.pulpa colocynth.radix iridis,&c.*quæ pituitam euacuant. Si fiant ab humore melancholico, *radix hellebori nigri*, vel ſimile quid, permiſceatur emollientibus. Ego in ſtrumis non admodũ rebellibus, vtor *cerato exoelæo,è l.2.κ.γ.*quod fit *è duabus partibus olei vetuſtiſſimi,& aceti acerrimi,vnaque parte litharg. quæ miſcentur ad ignem,multo tempore,vſque ad cerati conſiſtentiam.* Huic permiſcebitur aliquid ex iis, quæ agunt à tota ſubſtantia.

Interdum ſtrumæ non reſoluũtur,ſed ſuppurantur:quod fit,quando alius humor miſcetur,potiſſimum calidus, vt eſt ſanguis & bilis. In hoc caſu, quam citiſſime fieri poteſt, ſtrumæ ad ſuppurationem perducendæ : quod fit,vel *radicibus althææ, coctis in aqua,donec aqua craſſeſcat : deinde adiectis oleo, & farina triticea, in cataplaſmatis modum.* Laudatur à Paulo *emplaſtrum*, quod fit *è radic. cucum.* *Suppuratio ſtrumarum.*

aſin.

aſin. & ſtruthio. Vtimur *diachylo* : item *cerato tri pharm.* quod materiam craſſam ſuppurat. Sed nc tandum, cum *ſcrofulæ ſint à materia craſſa, eas difficu ter ſuppurari, & ſæpe aliqua ſui parte, non autem omn no.* Quod cum accidit, non protinus incidendun & pus euacuandum, ſed tandiu in ſuppurantibı perſiſtendum, quouſque vel tota materia, vel ma xima eius pars fuerit ſuppurata : alioquin ſtrun inciſa, & calore natiuo exſpirante reliqua porti

Apertio. admodum difficulter ſuppurabitur. Suppurata ſtrı ma, aperienda ferro vel cauſtico : in quo caſu lau dat Paulus *farinam lolij, cum fimo equino, & columb no. Naſturtium album, contritum, & pice exceptun* rumpit maturatas ſtrumas. Struma inciſa, pus eu

Puris vacuatio. cuandum, deinde expurgandum *vnguento apoſtoli rum,* aut *puluere aſphodeli, aut baſilico, aut flore æris,*

Glutinatio. valentius volumus. Deinde ſinus carne implendu aut *vnguento Iſidis,* aut *de betonica,* aut *de tuthia.* Tar dem cicatrix inducenda. Notandum vnum med camentum, quod mirifice valet, ad ſanandum ſcro

Vnguentum præſtantiſſimum. fulas apertas : ℞. *ol. laurini.* ℥. j. *ceruſſæ puluериſatæ,* c *aqua vitæ leuigatæ* ℥. j. *aluminis rochæ,* ℥. ß. *ſalis com munis* ʒ. ij. *fiat vnguentum.* Et hoc modo ſanantu ſcrofulæ per viam maturationis.

Modus ſtrumas incidēdi. Interdum vero adeo ſunt curatu difficiles, v neque primo, neque ſecundo modo tolli poſſin Quare Galenus *cap.* 11. *lib.* 14. *meth.* proponit te tium modum, quo aufertur, non ſolum vitium, ſe etiam pars affecta, hoc eſt, extrahitur glandula, i qua eſt ſcrofula. Et hoc fieri poteſt, vel ferro, ve medicamentis putrefacientibus, ſeu corrũpentibu Sed quia hęc operatio periculo non vacat: ideo no ſemper hoc modo vti licet. *Primum* ergo hoc mod

curat

:urari non debent ſcrofulæ, exſiſtentes in glandu-.is, quæ vim habent generandi humorem aliquem, vt ſunt mammillæ, & teſtes. Sed interdum tamen mammillæ abſcinduntur cancroſæ, interdum & teſtes, in caſibus deſperatis. Poteſt autem modus hic vſurpari in collo, ſub alis, & inguinibus. *Deinde*, hoc modo non eſt vtendum, in ſcrofulis fixis, & admodum magnis, & quæ venis arteriiſque magnis ſunt implicitæ. His perpenſis, cum incidere, & glandulam auferre volumus: primum æger in loco ſplendido collocetur: deinde iubeatur decumbere, ne ſedens in leipothymiam incidat: poſtea miniſter caput detineat: cheirurgus vero manu ſiniſtra, duobus digitis apprehendat ſtrumam; & quantum fieri poteſt, foras ad ſe trahat; deinde præcidat phlebotomo, in collo per tranſuerſum; in alis & inguinibus, ſecundum longitudinem. Facta præciſione, quæ non vnico ictu, ſed duobus, aut tribus, & pluribus vicibus efficiẽda, ſenſim exprimendus ſanguis, cotone vſto appoſito orificiis vaſorum: & eouſque inciſio adigenda, donec deueniatur ad glandulam; ita tamen, vt tunica, in qua glandula eſt inuoluta, non incidatur. Facta inciſione ſimplici, ſi glandula ſit exigua; aut ad myrti folij ſimilitudinem, hoc eſt, tranſuerſis inciſionibus, ſi glandula extrahenda fuerit magna: debemus, aut ſummis digitis, ſeu vnguibus, aut ſpatulæ capulo, ſeparare glandulam à partibus adiacentibus, deinde manubriolo apprehendere glandulam, & foras trahere; proſpicientes, vt tota glandula foras trahatur integra, & ne quod fruſtulum glandulæ, aut membranæ relinquatur; quia renouaretur ſtruma. Facta hac operatione, ſtatim

apponuntur ſtupæ cum oui albumine, vna au duabus vicibus. Deinde procedimus medicamentis digeſtiuis, concoquentibus, demum mundificantibus: tertio ſarcoticis, & vltimo cicatricem inducentibus.

Pericula, quæ in extractione metuenda.

1. Notandum vero in extractione duo eſſe pericula: *primum*, ne ſanguinis profuſio ſuperueniat, & opus impediat. Si ergo prima vice hoc accidat debemus ſanguinem ſupprimere cotone vſto, aut linteis ſiccis, vel imbutis medicamento, quod fit ex pulueribus aſtringentibus, & emplaſticis, (vt eſt *maſtiche, bolus Arm. ſanguis draconis, puluis myrtill.*) *cum albo oui, ad mellis craſſitiem ſubactis.* Inde ſecunda vice auſpicanda eſt operatio: & ſi tũ quoque ſuperueniat ſanguinis profuſio, quæ operationem
2. impediat, à cœpto prorſus deſiſtendum. *Alterum* periculum, quod aliquando accidit eſt, ſi vel glandulæ, vel ſacculi fruſtulum relinquatur: oportet enim vtrumque extrahere, alias renouatur ſtruma. Extrahimus autem medicamentis, quæ poſſunt putrefaciendo conſumere, quod remanſit: de quibus mox.

Scrofulæ vt eximantur.

Sed nonnulli ferrum timent: ideoque his ſcrofulæ ſunt extrahendæ medicamentis cauſticis, exedentibus, & putrefacientibus. Operatio autẽ hæc fieri debet, perpenſis conditionibus prædictis, vt ſcrofulæ non ſint implicitæ venis & arteriis, &c. Hoc facto imponitur cauſticum, ita vt cutis auferatur, & ſcrofula denudetur: quod veſicatorium aliqui faciunt è *fimo columbino*, aliqui è *cantharidibus*, aliqui è *capitello & ſapone*. Ego vtor cauſtico illo, quod conficitur è *lixiuio fullonum, quod tamdiu ebullire permitto, donec concreſcant partes terreſtres.*

Cauſtica.

eſtres. Sunt nonnulli, qui ſcarificant partem, & poſtea apponunt *allium tritum cum ſale*, ad remouendum cutim. Iiſdem medicamentis vtendum eſt ad ſcrofulas erodendum: nimirum *axungia porcina ad quantitatem fabæ, miſceatur cum argenti ſublimati pari portione,* & imponatur. *Nullum in hoc caſu eſt præſtantius medicamentum, ad ſcrofulas auferendũ, quã arſenicum ſublimatum.* Cauendum autem, ne præter ſtrumas etiam vicinæ partes putreſcant, vel inflãmentur: ideoque defenſiua circumcirca ſunt apponenda, quæ erunt refrigerantia; vt *vnguentum infrigidans Galeni, aut roſat. Meſ.* vel ſimile. Scrofula conſumpta, oportebit poſtea carne replere, & cicatricem inducere, prius cruſtam eximendo, aut *butyro*, aut *iride cum melle*; deinde oportet detergere, *vnguento apoſtolorum*, aut *puluere aſphodeli*; tandem cicatricem inducere.

De Cancro.

CAPVT XXX.

Cancer, καρκίνωμα, & καρκῖνος dicitur, ob ſimilitudinem, quam habet cum cancro aquatili. *Nomen.* Sicut enim hoc animal habet corpus & pedes hinc inde expanſos, colore liuente ac cinereo, & quæ chelis arripit, firmiter ſtringit: ita Cancer eſt *tumor figura rotundus, colore liuidus, partemque, cui inſidet ita ſtringit, vt ceu clauo quodam firmata eſſe videatur, tandem in circuitu habet venas turgidas & exaltatas, hinc inde protenſas*, quæ perbelle imitantur cancri pedes. *Cancer quid.*

Oritur cancer à bile nigra, *c.7.l.de tum. præt.nat. cap.12.l.2.de criſ.* Tagaultius putat, cancrum fieri à *Cauſa, & differentiæ.*

 fæce

fæce ſanguinis, id eſt, à melancholia naturali, quæ fæx ſanguinis appellatur. Sed falſa eſt hæc ſententia: nam ab humore melancholico naturali, oriuntur ſcirrhi. Et clara eſt Galeni ſententia, *cap. 2. l. 3. de ſymp. cauſ.* cum atra bilis redundat in vniuerſo corpore, fieri elephantiaſin; cum vero inſidet vni parti, cancrum excitari. Ex quo patet, cancrum fieri ab eodem humore, à quo elephantiaſis, nimirum ab humore melancholico ſuperaſſato. Auicennas ait, cancrum fieri à melancholia aduſta. Oribaſius, eum fieri à bile feruefacta, prodit *cap. 13. l. 7. ſynop.* Quia igitur atra bilis, è qua fit cancer, calida eſt & feruefacta: neceſſario aliquam habet latitudinem; vt alia ſit mitior, id eſt, minus calida & minus acris; alia magis calida, & magis acris. Mitior atra bilis in quamcumque partem migrat, excitat cancrum latentem ſeu non vlceratum, ſiue is in internis, ſiue in externis corporis partibus cõſiſtat. Vbi vero atra bilis admodum eſt calida & acris: excitat cancrum vlceratum. Cauſæ huius atræ bilis, à qua cancer oritur, multæ ſunt. Nam in iecore primum gignitur melancholicus humor naturalis, qui fæx ſanguinis vocatur, & ab hoc fiunt ſcirrhi. Sunt poſtmodum atræ bilis præter naturam duæ ſpecies, *c. 3. l. de atra bile, vna* eſt, quæ generatur ex humore melãcholico naturali feruefacto, quam nullum animal vult deguſtare: *altera* eſt, quæ oritur à flaua bile ſuperaſſata, & priore eſt pernicioſior. Ambo hi humores habent multas cauſas: nam interdum adeſt iecoris intenſa intemperies calida, quæ exurit, & exurendo gignit atram bilem: interdum, vt ait Galenus *cap. 10. lib. 2. ad Glauc.* cum ob imbecillitatem & intemperiem lien non poteſt

Cauſa atra bilis.

teſt attrahere humorem melancholicum, hic in corpore detinetur & ſuperaſſatur. Quandoque oritur è menſibus ſuppreſſis: interdum ex obſtructis hæmorrhoïdibus. Aliquando cauſæ externæ tanquam principales concurrunt, vt cibi vitioſi, admodum calidi & craſſi, vt *allium, cepæ, porrum, limaces, caro leporina, aſinina, naſturtium, legumina, vina potentia*, vt quæ è Cypro afferuntur, quæ cum admodum ſint calida, exurunt humores, vt generetur atra bilis. Sunt etiam aliæ res non naturales, vt aër impenſe calidus, animi affectiones, ira potiſſimum, &c. Hæc de cauſis.

Poteſt cancer oriri in omnibus corporis partibus: Pauli tamen & Celſi ſententia, frequentius oritur in mammillis mulierum: item in partibus faciei, vt labiis, naſo, auribus: mammillæ enim laxæ ſunt, & facile humorem melancholicum excipiunt ſecundum Paulum *l.*4. præterea mãmæ per venas conſentiunt vtero, per quem expurgatur ſanguis craſſus: hic ergo ſi regurgitet, neque expurgetur, facile ad mammas peruenit. Eadem ratione fit, vt non raro in vtero cancer oriatur, detentis menſtruis, & poſt morã ibidem ſuperaſſatis. *Subiectũ.*

Oritur hic tumor quouis anni tempore, maxime circa finem æſtatis, & per totum autumnum, quia eo tempore humores valde exuruntur, & gignitur humor melancholicus copioſus.

Quamobrem, Cancer eſt *tumor rotundus, durus, inæqualis, liuidus, dolens, venenoſus*, id eſt, habens in circuitu venas turgidas, *calidus, ægros maxime fatigans.* *Definitio.*

Ex hac definitione eliciuntur ſigna cancri. Galenus *c.9.l.14.meth.* ait, cancrum incipientem dif- *Signa.*

 ficul

ficulter cognoſci, nam primo habet accidentia mitiſſima, & maxime confuſa: vt enim teſtatur Almanſor, *tract.* 7. quando incipit, interdum eſt magnitudine lentis, interdum ciceris, interdum fabæ, interdum nucis auellanæ, ſenſim excreſcens quandoque feſtinans ita excreſcit, vt æquet melonis magnitudinem. Vbi eſt factus, habet ſua ſigna
Cancri facti.
1. clariſſima. *Primum* enim ſi tangitur, durus eſt, &
2. propter craſſitiem humoris tactui renitens. *Secundo*, colore eſt plumbeus, humoris referens colorẽ: & humor ſi eſt malignior, eo magis liuidus, ac ni-
3. gricans apparet. *Tertio* dolet: quamuis Auicennas dicat, quoſdam cancros non vehementer dolere, quod & Celſus affirmat: ſed puto Celſum loqui de cancris incipientibus & exiguis: nam aliàs cancer maxime dolet, quia adeſt ſolutio vnitatis, ob multam materiam, diſtendentem & comprimentem partes neruoſas; adeſt etiam intemperies val-
4. de calida, quæ dolorem excitare poteſt. *Quarto* eſt caliditas, rotunditas, & inæqualitas. Calidus eſt tumor, quia & humor eſt calidus; qui magis calidus redditur in ipſa parte, propter prohibi-
5. tam caloris euentationem. *Vltimo* facilè cognoſcitur cancer è venis nigricantibus in circuitu: quia enim humor atrabilaris, ob craſſitiem, non poteſt ita facile è vaſis exſudare, hæc turgida
Signa incipientis.
fiunt. In principio dignoſcitur cancer, ſi tumor contrectatus ſit exiguus, fabæ aut ciceris magni-
1. tudine: *deinde*, ſi tumor ille fuerit in parte ſuſpe-
2. cta, ſcilicet in mammillis, naribus, circa faciem:
3. *præterea*, ſi corpus ad cancrum ſit præparatum, id eſt, ſi ſit habitus melancholici, aduſtum, ſi pra-
Vlcerati.
uis cibis nutritum. Cancer vlceratus facile cogno-

ſcitur:

ſcitur : nam fœdum eſt vlcus, cum odore fœtidiſſimo labiaque habet craſſa, prætumida, viridia, foris inuerſa, eroſa, aſpectu horrida, & maxime dolentia.

Quoad præſagia: Cancer non vlceratus, ſeu occultus, ſi in profundis corporis partibus conſiſtat, non eſt curandus: nam curatus, citius interficit, *aphor.28. ſect.6.* ſi ſcilicet curationem aggrediamur vſtione, aut inciſione, &c. nã cancro vſto, vel ſecto in palato, ſede, vtero, &c. nõ poteſt deinde vlcus ad cicatricem perduci, vnde ægri diutius afflicti, tandem moriuntur: at ſi demulcentibus, lenientibus ichores, moderate detergentibus vtamur, hæc non improbantur, nec de hoc curãdi modo Hippocrates loquitur. Sed cancri occulti ſeu non vlcerati, in ſuperficie atque externis partibus, circa initia ſanari poſſunt, *cap.10.lib.2.ad Glauc.* vbi vero ad inſignem molem peruenerunt, ſine manus opera curari non poſſunt. Si ergo exigui ſint cãcri, medicamentis tractandi: ſi magni, non niſi manus ope, vel ſectione, vel vſtione curantur. *Cancri vlcerati curam aggredi non debemus, c.5.l.de atrabile: quia incurabilia ſunt omnia vlcera, ex atra bile facta.* Si cancer ſit occultus magnus; curari non poteſt, niſi auferendo partem affectam, cuius curationis pericula deſcribit Celſus *c.28.l.5.* dum ait, inciſioné & aduſtionem nunquam profuiſſe, ſed aduſta concitata increuiſſe, donec occiderent; exciſa, poſt inductam cicatricem, tandem reuerſa eſſe, mortemque intuliſſe: cancro in mammis curato, alium in vtero ſucceſſiſſe, & velocioris mortis cauſam exſtitiſſe; ſæpe cancros in labiis, naſo, aut alia externa parte, ſanatos eſſe, ſed obortos deinde in liene, cum Prognoſt.

ægri morte. Ideoque in curando, & diſtinctione & diligentia vti oportet.

Curatio. Cum autem inter cancros, ſolum qui exigu ſunt, medicamentis tractari debeant: ideo priu eorum curationem aggrediemur: & hæc curatio quatenus ſpectat vniuerſum corpus, competi quoque aliis cancris. Omnes igitur cancri cum proueniant è redũdantia humoris atrabilaris, qua redundantia fluxionem excitat, & vltimo cancrum facit: fit, vt à Galeno *cap.9.l.14. meth.* tres ſcopi cancrũ curandi, proponantur. *Primum* enim atrabilis è toto corpore euacuanda: *deinde*, generatio atræ bilis prohibenda, ne amplius in venis colligatur: *tertio*, pars affecta euacuanda & roboranda.

Tres curationis ſcopi.

1. *Vacuatio corporis totius.* Quo ad primum ſcopum, Galenus *cap. 10. l. 2. ad Glauc.* præcipit venæ ſectionem, ſi ætas & vires permiſerint; quæ & euacuat, & iecur refrigerat: ſuadetque, ſecandam eſſe illam venam, quæ vtrumque efficiat: vt, ſi cancer ortus ſit è ſuppreſſis menſibus, venam poplitis, aut malleoli incidendam: ſi ex hæmorrhoïdibus, apponendas eſſe hirudines his partibus. Hoc facto, exhibendum medicamentum, atram bilem euacuans, vt *epithymi* ℥ ß. *cum ſero lactis, vel mulſa.* Paulus *cap.26.l.4.* & Auicennas laudant *hieram*; quæ recipit *veratrum nigrum*; ea exhibenda pluribus vicibus, paucis interpoſitis diebus; vt, quæ non prima vice, ſequentibus tamen euacuentur. Vti etiam poſſumus compoſitis, vt *elect. lenitiuo*, *confectione Hamech.* Et ſic purgatur corpus.

2. *Vt prohibenda generatio bilis atræ* His ita peractis, prohibebimus generationem melancholici humoris, ne in venis colligatur; ſi & inter

internas & externas cauſas auferamus. Quoad *externas*, aër eligatur frigidus & humidus, potiſſimũ frigidus, ob id in Germania raro, in Aſia frequenter cancri oriuntur. Cibus & potus ſit refrigerans ac humectans, & attenuans: vitentur cibi craſſi ſucci, vt *caro taurina, hircina, leporina, vituli marini, braſſica, lentes, fabæ, & omnia legumina; panis item furfuraceus, panis è ſorgo, vinum forte & craſſum, omniaque craſſum ſuccum gignentia.* Probatur omne *lac*, præſertim *caprinum*: herbæ item refrigerantes & humectantes, vt *malua, blitum, atriplex, cucurbitæ: piſces ſaxatiles: caro vitulina, pullorum: oua ſorbilia.* Præterea ſeruandus modus in ſomno, vigilia, motu, &c. Prohibetur præterea atræ bilis generatio medicamentis, maxime quando adeſt intemperies calida iecoris. Vtimur ergo *ſyrupo byzantino, de cichor. melle roſ. oxymelite ſimp. tum decoctis borragin. fumariæ, hepaticæ*, & ſimilium refrigerantium. Præ cæteris in huiuſmodi caſu laudatur longus vſus *ſeri lactis caprini, optime depurati*, quia refrigerat & humectat, & ſic prohibet generationem atræ bilis, refrigerando iecur, & totum corpus. Aëtius, ad humorem ferinum reſpiciens, præcipiebat in cancris exhibenda ea, quæ aduerſantur venenis, & venenatis potionibus: vt ſunt *theriaca & mithridatium, cum ſucco cichor. borrag. acetoſæ.* Probatur etiam *antidotus è ſanguinibus*: item *recens ſanguis anſeris*, aut *anatis epotus*: aut *trifolÿ bituminoſi contriti cochleare vnum, aut duo è tribus aquæ cyathis: aut* ℥ j. *ſeminis rutæ ſylueſtris.* Prodeſt quoque *cancrorum fluuiatilium ius è lacte aſinino quinque diebus exhibitum*: quod ſi ſepties eadem periodus ſeruetur, cancros mammarum placidiſſimos reddi tradunt. Poſſumus

etiam in totum prohibere generationem atræ bilis, ſi per interualla exhibeamus medicamenta, quę euacuant. *c.9.l.14.meth.* Laudo fonticulos, qui ſenſim humorem vacuando, cancro multum prodeſſe poſſunt.

3. *Euacuatio partis affecta.* *Tertius ſcopus* eſt, locum affectum euacuare: cum enim cancer conſiſtat in nimia repletione partis affectæ, curatio eius erit euacuatio. Euacuatio in genere, fit repellendo, digerendo, ſcarificatione, ſectione. In cancro non competit ſcarificatio: *perpetuo prohibenda cancri eſt exulceratio*; ad quam ſi peruenerit, actum eſt. Superſunt igitur repellentia & digerentia: quorum vſum Galenus tangit *lib.14. meth.* nam & *ipſo purgationis tempore, & ante purgationem eſt repellendum*: vbi vero totum corpus exquiſite purgauimus, digerendum. Sunt nonnulli, qui acriter reprehendunt cheirurgos, quando parti affectæ aliquid imponunt, quicquid illud ſit, niſi prius habita ſit exquiſita totius prouidentia. Pro defenſione autem cheirurgorum, *citatus* Galeni *locus* ponderandus eſt: ait enim Galenus, in curatione cancri (qui prouenit ex atra bile ferina, in quo merito deberemus abſtinere à pellentibus, etiam facta purgatione) in ipſo purgationis tempore, & ante, eſſe repellendum: toto autem corpore purgato, conuenire mediocriter repellentia & digerentia, quæ ſint ſine mordicatione. Laudatur hoc in caſu *conſolida, ſuccus ſolani*: Auicennas laudat *tuthiam lotam, miſtam, cum ol. roſ. vel keirino.* Galenus ait, *plumbum* maxime conferre, quia & repellit, & digerit: nos ſolemus habere plumbeum mortarium, cum piſtillo plumbeo, & in hoc ducimus omnia alia medicamenta, donec ac-

An & in quibus cancris cõueniãt repellẽtia & qua.

qui

quirant colorem plumbeum. Paulus laudat *vrticã uſam & impoſitam.* Cheirurgi proponunt medicamentum è *viridibus ranis*, quod magis confert ſubſtantiæ proprietate,& fit hoc modo:*Sumuntur duæ ollæ vitreatæ,quarum vna terræ infigitur,& huic altera fundo ſuo, quod perforatum eſſe oportet, imponitur : Sumuntur poſtea ranæ virides è bona aqua, & iis impletur os butyro,ponunturque in ſuperiori olla , quæ luto arctè clauditur : & accenditur ignis circa ſuperiorem ollã, & decoquuntur ranæ eatenus, vt non aſſentur. Demũ ranæ in ſuperiori vaſe,& pinguedo, quæ percolata eſt in inferius vas, miſcentur,& contunduntur : vnde fit vnguentum*, quod mirifice valet ad cancros. Ad eandem intentionem ſolet parari puluis è ranis:*Sumunt ranas viuas, quibus implent vas,quod luto vndique clauſum, in furno ponunt , & ibi tamdiu ſinunt , quouſque fuerint aſſæ : poſtea conterunt in modum pulueris, quem vaſe plumbeo conſeruant*,& inſpergunt cancro. Eodẽ modo volunt fieri puluerem è *limacibus & cancris fluuiatilibus.* Alij volunt , quod *farina ſiliginis ſola* impoſita cancrum occidat.Dioſcorides,& Serapio laudant *rad.draconty,aut ſuccum è radicibus expreſſum* & impoſitum. Ego frequentiſſimè vtor *cerato oxelæo*, quod iubeo læuigari *in mortario plumbeo , cum piſtillo plumbeo.* Idem facio,ſi notatu digna aſſit inflammatio, cum *vnguento de ceruſſa*, donec plumbi colorem è mortario plumbeo acquirat. Sic exiguos cancros curamus.

Vnguentũ ex ranis viridibus mirificum.

Puluis ex ranis viridibus.

Puluis è limacib. & cãcris fluuiatilibus.

Supereſt curato cancro , vt partem roborando, præcaueamus , ne cancer reuertatur , quod ſæpe accidere ſolet. Præcauebimus autem cancri recidiuam , primo victus ratione , & aliis, propoſitis in cura totius corporis : deinde purgantibus medicamen- 4.

Quomodo pars roboranda.

dicamen

dicamentis. Huc etiam faciunt, quæ aſtringendo partem corroborant, & humorem repellunt. Vnde probat Auicennas *linimentum è puluere lapidis molendini*: aut *lutum illud, quod reſultat in cote, dum abluuntur ſeu acuuntur ferramenta; idque vel per ſe, vel miſtum cum oleo myrtino, aut ſucco ſemperuiui ſolani, aut plantaginis.* Proſunt præterea *agreſta, ſeu omphacium, bolus Armena, ſanguis drac. cum oleo omphacino, aut mucilag. pſyllij*: in ſumma omnia defenſiua medicamenta proſunt ad præcauendum cancri recidiuam. Hæc de curatione cancri, qui incipit, & exiguæ eſt magnitudinis.

Curatio, per inciſionẽ: & quam ſit periculoſa.

Quod ſi cancer inſignem habeat magnitudinẽ, Galenus ait, eum curari non poſſe, ſine manus opera, *cap.* 10. *l.* 2. *ad Glauc.* Hæc curatio non eſt vera curatio, quia parti non reddit ſanitatem, ſed vna cum vitio tollit partem vitiatam, *cap.* 11. *lib.* 14. *meth.* Et hic modus curandi valde eſt periculoſus: proinde quædam cautiones notandæ. Et *primum*:

Cautiones obſeruandæ.

1. cancer, qui omnino pectori ſeu mammis inhæ-
2. ret, omnino eſt deploratus: *item* qui in capite, collo, humeris, ſpatulis, & inguinibus oboriuntur, incurabiles videntur Aëtio, *cap.* 44. *lib.* 16. cũ enim carni admodum ſint infixi, radicitus exſtirpari nequeunt; & ſemper periculum habent profuſionis
3. ſanguinis. *Præterea*, licet cancer infixus non ſit, eius tamen curatio eſt periculoſa, quia ſecundum Galenum *l.* 14. *meth. in omni partium ablatione, imminet periculum profuſionis ſanguinis, tum è venis, tum ex arteriis.* Quod ſi laqueis tentes arterias ligare; ſympatheiæ oboriuntur, id eſt, affectiones per cõſenſum. Si per aduſtionem velis hæmorrhagiam refrænare; periculum eſt, ne vis ignis perueniat ad

aliquam

aliquam principem partem vicinam; vt, ſi mamma abſcindatur; & aduratur locus, periculum eſt, ne cor afficiatur. *Inſuper*, quod peius eſt prioribus, niſi cancer radicitus exſtirpetur, nullo modo deinceps ad cicatricem duci poteſt: & ſic nihil aliud præſtatur, quam quod cancer non vlceratus, redditur vlceratus, qui multo eſt pernitioſior, & maxime moleſtus. *Vltimo*, quod periculoſiſſimum, cancer abſciſſus, vſtus, cicatrice obductus, & perfecte ſanatus, tamen denuo reuertitur, & non poteſt amplius ad cicatricem peruenire, ſecundum Celſum, *cap.*28.*l.*5. Amputatus enim cancer, redit vel in eodem loco, vel in hepate, liene, vtero, &c. & mortem affert. *Quare Medici, etiam peritiſſimi, huiuſmodi cancros occultos non attingunt, ſed, quantum fieri poteſt, exulcerationem cauent.* In cancris autem vlceratis, ad hunc modum, id eſt, ad partis refectionem deueniunt: quia enim hi cancri dolorem habent intolerabilem; fit, vt cheirurgi ſæpe ab ægris cogantur manum amouere. Sunt tamen quidam adeo timidi, vt nec vlceratos cancros velint attingere.

4. 5.

Inciſio cancri.

Verum, quoniam noſtris temporibus vſu inualuit, vt cancri abſcindantur: docebimus quibus modis id fieri poſſit; & quænam obſeruanda ſint. Proinde è *l.*14. *meth.* notandum; *in ablatione cancri, ſiue fiat inciſione, ſiue cauſtico, ſiue ferro candente, radicitus omnem partem affectam eſſe exſtirpandam*, ita vt nulla relinquatur cancri radix: id eſt, vt nulla relinquatur è venis illis nigricantibus. His perpenſis ad curationem accedendum, quæ fit tribus modis. *Primus* eſt ſimplex, & eſt magis proprius mãmillis, quę quidem ſtrumoſæ ſunt, & videntur affinitatem habere

Modi inciſionis tres. 1.

habere cum cancro. Facta igitur inciſione, apponuntur linamenta ſicca, in parte inciſa; deinde vlcus concoquitur, mundificatur, repletur carne, & cicatrice obducitur. Et hic modus deſcribitur ab
2. Aëtio. *Alter* modus proprius eſt cancro, qui ad inſignem magnitudinem deuenit. Si ergo cancer ſit in mamma, cutis ſcalpello in circuitu circumcirca eſt præcidenda, & ſenſim detrahenda eſt mammilla. Quod ſi in alia parte ſit cancer, ſimiliter eſt faciendum. Vbi autem tota mamma exempta eſt, ſimulque venæ nigricantes, præcipit Galenus, non mature nimis ſanguinem ſupprimẽdum, ſed ad iuſtum modum fluere ſinendum, imo è tota vicinia pro virium ratione exprimendũ: niſi enim atro illo cruore pernitioſo deonerentur venæ, cãcer renouabitur. Poſtmodum præcipiunt cheirurgi, candenti ferro locum inurendum, ad ſanguinem ſiſtendum à ſententia Rhaſis, *l.13.continentis*: vel ad conſumendum venenatam qualitatem cancri, è ſententia Albucaſis. Facta vſtione imponenda ſunt ea, quæ cruſtam faciunt abſcedere; cuiuſmodi eſt *butyrum* vel *puls è farina tritici, melle & ſucco apij*: qua ablata caro eſt gignenda, & cicatrix
3. inducenda. *Tertius* modus, quo cancer curatur, ab Aëtio ponitur *cap.45.lib.16.* Si enim in mamma ſit cancer, ægram collocamus ſupinam, & iubemus ipſam teneri. Deinde apprehendimus mammillam manu ſiniſtra, & ipſam quantum fieri poteſt, à coſtis & pectore ſeparamus: poſtea ſcalpello aliquam partem præcidimus, & ſtatim inurimus: deinde rurſus aliam partem incidimus, & eam inurimus: hoc toties repetetur, quouſque tota mãmilla fuerit exciſa, & inuſta. Incidimus autem &

vrimus

primus alternatim: nam ſanguinis profuſioni ſta-
im occurrendum, ne æger cum ſanguine etiam
vitam profundat: effluxus item ſanguinis impe-
lit cheirurgum, quo minus exacte videre queat.
Facta perfecta operatione, vtendum *cataplaſmate,*
à plantag. aut polygono, cui interdum panis medullam
addere oportet: vſurpantur autem hæc ad auferen-
dum cruſtam, & leniendum dolorem. Deinde
linteum, aqua madefactum, imponendum eſt, pro
arcenda inflammatione. *Lac etiam melli admiſtum,*
ſine dolore cruſtas aufert. Ligatur membrum,
nec ſoluitur, niſi aut ſecunda aut tertia die. Abla-
tis cruſtis, imponimus ea, quæ dolorem leniunt,
refrigerant, concoquunt. Et laudatur *lac mulie-*
bre, aut *aſininum, cui roſaceum ſit admiſtum*: ſi in-
tentio ſit magis coquendi, plus *roſacei* admiſce-
tur: ſi vero detergendi, plus *lactis.* Et ſimiliter
linteum ex aqua madefactum extra imponitur.
Quod ſi locus abundet humiditate, & propoſitum
ſit exſiccare, laudat Aëtius *cinerem pompholigos ex-*
quiſitiſſime lotæ, & exſiccatæ, aut *cadmiam ter vſtam,*
roſaceo exſtinctam, poſtea exactiſſime lotam & arefactã.
Hæ ſunt curationes cancri magni non vlcerati. In
quibus præcipit Aëtius, ægros eſſe in calida domo
detinendos, quia refrigeratio infenſa eſt, & dolo-
rem ac conuulſionem excitat, præcipue quo tem-
pore vlcera repurgantur, partes enim hæ ſenſum
habent exquiſitum. Notandum etiam, quod toto
tempore curationis, abſtinere debet æger à vino, à
potu frigidæ aquæ, & à cibis dyſpeptis.

Vt auertẽda incõmoda, quæ cãcri ſectionem conſequũtur.

Periculis autem, quæ fiunt à cancri inciſione,
quomodocumque fiat inciſio, ſic ſuccurrimus. Hæ-
morrhagiæ ſubuenimus ligando vaſa, & vinculis
con

conſtringendo, vel ferro candēte adurendo:vſu
pamus etiam defenſiua, victus rationem, & ali
2. quæ nota ſunt. *Secundum* incommodum eſt, quo
non poſſumus vlcus ad cicatricem perducere,qui
non omnes radices cancri ſunt exſtirpatæ. Hui
occurrimus,ſi videamus,vt omnes venæ nigrican
3. tes eradicentur & euellantur. *Tertium* incommo
dum eſt, quod poſt obductam cicatricem, non ra
ro cancri reuertuntur. Ideo,vel purgans atram bi
lem frequenter erit exhibendum,vel antidoti pro
poſitæ, quæ aduerſantur ferino humori. Similite
etiam modus eſt ſeruandus in ſex rebus non natu
ralibus. In ſumma ille modus, quem propoſui
mus in cura vniuerſali, facit ad præcauendum
cancri recidiuam.Si ſupprimantur menſes,vel hæ
morrhoïdes obſtruantur: fonticuli excitari debēt
4. *Quartum* incommodum eſt, quod per conſenſum
patiuntur partes principales, veluti cor, ſi aufera
tur mamma, & potiſſimùm patitur ex aduſtione
cum ignis ſit maximæ actiuitatis. Huic obſiſti
mus,ſi operatione facta,exhibemus,quæ corrobo-
rant, etiam exterius per fomenta:præterea, ſi fer-
rum candens non ſinamus diu in vna parte per-
ſiſtere. Hac igitur ratione curantur cancri non
exulcerati, ad inſignem magnitudinem eue-
cti.

Cancer vlceratus, vt tractandus.

Quod ſi proponatur cancer vlceratus,nonnulli
volunt, huius curationem non eſſe ſubeundam
ducti auctoritate Galeni in *l. de atra bile*, quod
vlcera ab atra bile ſint incurabilia:præterea,quia hu-
iuſmodi cancri vlcerati,ab omnibus, tum lenibus,
tum vehementibus medicamentis exacerbantur.
Sed quia crudele eſt,nil ægris afferre ſalatij,qui ita
intei

interdum doloribus torquentur: vt extra ſe rapti violentas ſibi manus afferant: propterea duplicem tradunt modum, cancrum vlceratum curandi: quæ vera quidem curatio non eſt, à Galeno tamen, *com. aph.*38. *ſect.*6. fuſa appellatione ita dicitur. *Vna* curatio eſt, quam *paulo ante* recenſuimus, in cancro non vlcerato inſigni: quæ inciſione, ignito ferro, & adurentibus abſoluitur. Forte fortuna tempore contagij incidi in empeiricum quendam, qui plures vlceratos cancros, in labiis, naſo, & circa alias partes conſiſtentes, ſanabat: hoc medicamento: ℞. *atramenti ſutorij* ℔j. ß. *auripigmenti, ſulphuris viui, ana* ℥ *iij. ſalis gemmæ* ℥ *ij. cum aceto miſce hæc omnia & in vas impone, quod omni è parte lutatum ſit, ita vt fumus exire nequeat, in furno pone, & eo vſque detine, donec omnia vſta ſint.* Huiuſmodi puluis eſt erodens & cauſticus. Imponitur ipſi cancro, in confinio partis ſanæ, & vſta vna parte, amplius aliis apponitur, vt è toto aduratur. Deinde apponitur medicamentum tale: ℞. *mellis deſpumati* ℥ *iij. ſæui hircini, limaturæ cupri, an.* ℥ j ß. *litharg. auri,* ℥ j. *Miſc.*& *ad ignem fiat vnguentum.* Hic ergo eſt vnus curandi modus. *Alter* eſt, qui ponitur *com. aphor.* 38. *ſect.*6.& à Celſo *cap.*28. *lib.*5. vt cancro nullam vim adhibeamus, ſed ſolum illud molliamur, vt ægrotantes ſine intolerabili moleſtia reliquum vitæ tranſigant. Proinde cancrum ſaltem blande demulcemus; tum dolorem mitigando, tum firmando vlcus, ne vlterius ſerpat. Medicamenta autem, quibus hoc præſtatur, nec putrefacere, nec irritare partem affectam debent: in ſumma, debent eſſe moderate ſicca, & ſine vlla mordacitate, in

1. Modus. *Puluis præſtantiſſimus.* *Vnguentum.* *2. Modus.*

actiuis autem ad frigiditatem debent vergere, quia atra bilis eſt calidiſſima: præterea huiuſmodi medicamenta debent eſſe cõſiſtentia mollia, quia dura irritant. Talia ſecundum Galenum ſunt, *ſuccus ſolani*, molli linteo exceptus: quod medicamentum qualitates paſſiuas videtur obtinere pares. Verum non conuenit his, qui domo exire coguntur, quia non detinetur: ideo Galenus proponit, quod è *pompholyge* conſtat, & in eius abſentia laudat, quod fit è *chalcitide*. Quod ſi velimus adminiſtrare primum, *ſucco ſolani prius in mortario plumbeo agitato, vt craſſeſcat, addemus parum ceræ lotæ.* Conueniunt etiam *ſucci polygoni & portulacæ, cum ſucco vuæ immaturæ ſimul in mortario plumbeo agitati.* Inſuper proſunt *omnia metallica vſta & lota,* quia ſic mordacitatem deponunt: vt eſt *plumbum vſtum & lotum, cadmia, pompholyx, vel per ſe, vel miſta,* Commendatur *lithargyrus & ceruſſa pari pondere, quæ in mortario plumbeo ſubigantur cum ol. roſ. donec plumbeum colorem contrahant.* Hæc medicamenta leniunt dolorem: ſed tamen potiſſimum vlcus firmant, propter ſuam ſiccitatem. Quod ſi magis propoſitum ſit lenire dolorem, conuenient *malua & althæa, in mulſo decocta: oleum,* quod *è vitellis ouorum* extrahitur: *herba, virga aurea dicta, ſolani ſuccus,* & ad dolorem, & ad firmandum vlcus probatur: *ſuccus herbæ reginæ, ſeu tabaci, ductus in mortario plumbeo, cum modico ol. roſ. & modica cera,* tum dolorem lenit, tum vlcus firmat.

De Herniarum Differentiis, Signis, & Cauſis, in genere.

CAPVT XXXI.

TVmorum doctrinam hucuſque proſecuti ſumus, eorum, qui ab humoris influxu oriuntur. Alterum nunc genus reſtat, *ſupra capite tertio* propoſitum, quod partis in alienam ſedem illapſu excitatur: vulgoque Ruptura, hernia, ramex; à Græcis κήλη dicitur. Licet vero duæ tantum herniæ ſpecies è partium decubitu fiant, inteſtinalis nimirum & omentalis: his tamen affinitate quadam, & loci affecti ratione, attexendæ videntur etiam reliquæ ramicum differentiæ, quibus ſingulis, pro varietate, illapſæ materiæ, ſua ſunt impoſita nomina. *Tranſitio.* *Nomen.*

Solent autem hæ præcipuæ numerari herniarum ſpecies. 1. hernia *incompleta*, ſeu inguinalis, βουβωνοκήλη: cum inteſtinum, vel omentum vltra inguina non deſcendit. 2. hernia *completa*, cum in ſcrotum penetrant, aperta tunica vaginali, ſeu peritonæo: & quidem, ſi inteſtinum deſcendit, ramex inteſtinalis, ἐντεροκήλη, dicitur. 3. Si vero omentum, ramex Zirbalis, ſeu omentalis, ἐπιπλοκήλη. 4. Si à lento & aquoſo humore exſiſtit tumor, vocatur ὑδροκήλη, ramex aquoſus. 5. Si à flatu, φυσοκήλη, ramex flatulentus, ſeu ventoſus. 6. Si caro circa teſticulum, vel in huius ſubſtãtia concreſcat, σαρκοκήλη, ramex carnoſus dicitur. 7. Si venæ vltra modum repletæ in ſcroto & teſtibus varicum modo dilatentur, κιρσοκήλη appellatur, ramex varicoſus. His Auicennas etiam ἐξόμφαλον, id eſt, vmbilici tumo- *Differentia.* 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

rem, ſeu prominentiam annumerat. Quin & compoſitæ ſpecies hinc emergunt, ἐντεροεπιπλοκήλη, ὑδροεντεροκήλη, ὑδροφυσοκήλη, ὑδροσαρκοκήλη, &c.

Signa Signum herniis omnibus commune, eſt *tumor in teſtibus.*

Bubonocele, è *ſupra* dictis facile cognoſcitur.

Inteſtinalis. Signa autem herniæ inteſtinalis ſumuntur è Celſo, *cap.* 14 *l.* 7. quia tumor modo increſcit, modo
1. minuitur: *increſcit*, vel quia maior portio inteſtini deſcendit, vel quia plus iuſto repletum eſt, interdum flatu, interdum ſtercore. Si tumor increuit, quia fæces delapſæ ſunt in inteſtinum, tunc retro repelli inteſtinũ non poteſt, adeſt dolor in ſcroto, in inguine, & abdomine, quia fit ſolutio continui, ſtomachus afficitur, eiicit bilem rufam, deinde viridem, mox nigram, vltimo ſtercus, accidit inflam-
2. matio teſtium. *Secundum* ſignum herniæ inteſtina-
3. lis, eſt, quod tumor non dolet. 3. tumor interdum
4. fere totus euaneſcit. 4. compreſſus facile retrocedit intra abdomen, & rurſus elabitur, cum quodam
5. vehementi murmure. 5. tumor leuis lubricus, rotundus.

Omentalis. Signa omentalis: 1. tumor ſemper idem. 2. tactu inæqualis, mollis, lubricus, propter pinguedinem.

Aquoſa. Signa aquoſæ. 1. tumor minuitur, ſi præceſſit fames. 2. venæ in ſcroto inflantur: ſi comprimatur, humor influit in vaſa, quæ prius repleta non erant. 3. ſplendet cum luciditate, ac ſi per vitrum, aut cornu inſpiciatur candela ex oppoſita parte admota. 4. abeſt dolor. 5. non ſubito, ſed ſucceſſiue excitatur.

Ventoſa. Ventoſæ ſigna. 1. venæ inflantur. 2. ſplendor

cla

clarior, quàm in aquoſa. 3. ſubito fit.

Carnoſæ ſigna: 1. durities ſcirrhoſa. 2. non mutat colorem teſtium. 3. ſemper in eodem ſtatu permanet. 4. inferiores partes teſticuli mouentur. *Carnoſa.*

Varicoſæ ſigna: 1. venæ turgidæ conglomeratæ, intortæ capreolorum modo. 2. teſticulus magis deſcendit deorſum, propter humorum grauitatem & denſitatem. *Varicoſa.*

Cauſa *coniuncta*, eſt inteſtinum, vel omentum prolapſum. *Antecedens*, vel dilatatio, vel ruptio peritonæi. Dilatatur vero aut rumpitur, cauſis vel *internis*, vt humoribus, qui in corpore continentur, vel *externis*, vt percuſſione, clamore, ſaltu, ſpiritus retentione, innixu ponderis, nimio labore in coitu, maxime cum aluus onuſta eſt flatibus aut fæcibus. *Cauſa.*

Quoad præſagia, *omnis hernia curatu eſt difficilis:* quia membrana tenuis & neruoſa difficilime vnitur; nec medicamentis curatur niſi in rupturis paruis, recentibus, & in pueris; ſed vel ferramentis candentibus, vel ſectione. *Prognoſt.*

De Herniæ cura inteſtinalis, peritonæo ſaltem dilatato, vel relaxato.

CAPVT XXXII.

Inteſtinum deſcendit, vel quia tunica dilatatur, vel quia rumpitur. Signa *dilatatæ:* 1. quia inteſtinum non ſubito deſcendit, ſed in orificio manet. 2. non deſcendit ad fundũ vſque teſticuli. 3. æqualis eſt tumor & profundus. Signa tunicæ *ruptæ:* 1. ſubitus inteſtini deſcenſus. 2. tumor inæqualis. 3. ſubitus prolapſus in teſticuli fundum. *Cauſa & Signa. Dilatata. Rupta.*

Vt reponendum inteſtinum. Quoad dilatationem, duo indicantur, ſecundum Auicennam: *primum*, reductio inteſtini ſurſum intra abdomen: *deinde*, prohibitio, ne rurſus deſcendat. *Primus* ſcopus facile abſoluitur, ſi inteſtinum non multum ſit prolapſum, neque refertum ſit flatu, aut fæcibus: tunc enim digitis ſurſum pellitur & comprimitur. Sin vero excrementis, flatuve turgeat, balneum aquæ calidæ paratur, dein lenientia adhibentur, poſtea fomentum è panno calido. Poteſt balneo aquæ dulcis oleum addi: vel fieri poteſt è ſolo oleo. Deinde apponuntur lenientia: ℞. *radicum altheæ coctarum ex aqua & contuſarum*, ℔ ß. *farinæ ſem lini, butyri ana* ℥ *ij. olei communis* ℥ *iij. mulſæ q.ſ. ad cataplaſma.* His non conferentibus æger, manibus pedibuſque prehenſus, concutiendus, vt inteſtinum ſurſum reuoluatur, reſupinato corpore, capiteque deorſum vergente.

Catapl.

Vt prohibendum, ne denuo elabatur. *Secundo* ſcopo ſatisfacimus, id eſt, prohibemus, ne rurſus deſcendat inteſtinum, ſi dilatata cõſtringamus, cauſaſque omnes tum internas, tum externas auferamus. Internarum præcipua eſt humiditas relaxans, & molliens vaginalem tunicam: quæ exſiccanda, corroboranda & conſtringenda venit. Potius ergo corporis primum habenda ratio. Vitandi cibi humidi & flatulenti, itemque exercitia: vtendum *pane probe cocto*, *addito aniſi vel cymini ſemine*: carnibus veſcendum ſiccis *turdorum*, *merularum*, *&c.* potus erit vinum aſtringens. Hunc ad modum inſtituta diæta, influẽtes humores euacuandi, tum phlegmagogis, *agarico, manna, melle roſato ſolutiuo*, *&c.* tum ſerum educentibus, *ſyrupis de calamintha, de hyſſopo, de betonica, cum decoctis fœniculi petroſelini, &c.* Poſtmodum ad aſtringentia,

tia,

tia, glutinantia & ſiccantia veniendum: qualia ſunt, *herniaria ſeu polygonum minus, betonica, ſymphytum, roſæ rubræ, balauſtia plantago, nuces cupreſſi, cortex quercus, radix ſigilli Salom. maſtiche, bolus Armena, mumia, ſanguis draconis, mala cydonia, cyminum, &c.* è quibus potiones, pulueres, & electuaria tam ſolida, quam mollia, parari poſſunt. Ad maiorem exſiccationem etiam confert *decoctum Sarſæ parillæ, cum modico ligni Indici, ex aqua chalybeata*: quod per multos dies propinandum.

Topica. Localia erunt ſiccantia, & aſtringentia. Auicennas parat medicamentum, *è nucibus cupreſſi, è foliis eiuſdem, & ſabina.* Paulus *cap.* 53. *lib.* 3. hoc habet: ℞. *corti. granat.* ʒ *x. gallarum immat.* ʒ *v. vini aſtringentis* ℥ *v. decoquantur, & imponantur, prius abluto loco aqua frigida: & quarta quolibet die renouetur.* Auicennas hoc laudat: ℞. *nucum cupreſſi, acaciæ, balauſt. gallarum immatur. ana* ʒ *j. myrrhæ, thuris, ſarcocollæ, tragacanthæ, gummi Arabici, ana* ʒ *ij. mumiæ, ſanguinis dracon. ana* ʒ *ij. terantur cum aceto.* Aliud præſtans: ℞. *malicorij, boli Armenæ, ſanguinis drac. ana* ʒ *j. tegulæ pulueriſatæ* ʒ *ij. pulueris bislinguæ* ʒ *ij* ß. *cum oui albo, modico aceto, & colophonia, fiat emplaſtrum.* *Emplaſtra.* Quo impoſito Auicennas & Celſus ſubligaculum accommodant, vt inteſtino impetum facienti reſiſtat. Et ſic hernia leuior curatur, in iuuenili & tenello corpore.

Ad herniam cõtumacẽ. Quod ſi his non cedat malum, æger lecto ſe cõtineat totos XL. dies, impoſito medicamẽto aſtringente, & facta ligatura. Abſtineat à nimio riſu, coitu, balneo. Mane & veſperi ſumat hoc electuarium: *Electuarium.* ℞. *rhabarbari aſſi, conſolidæ maioris, nucis moſchatæ, nucum cupreſſi, cymini, tragacanthi, gummi*

Arab. maſtiches, boli Arm. ſanguinis drac. mumiæ, picis Græcæ, ana partes æquales : pulueriſentur omnia ſubtiliſſime, & cum melle deſpumato fiat electuarium : cuius doſis, ʒ ß. Quidam : *puluerem leporis combuſti addũt.* Superbibatur *vinum nigrum auſterum*, vel *aqua chalybeata*, aut *fluuialis*, cui incoxerint *folia cupreſſi, & myrti.* Elapſis x l. diebus, ſurgat : interim tamen ceratum & ligaturam geſtet, donec tuto remoueri omnino poſſe videantur.

De cura Inteſtinalis Herniæ peritonæo diſrupto.

CAPVT XXXIII.

1. Curatio per glutinantia. Idem heic ſunt ſcopi. Reponendum inteſtinum, & videndum, ne rurſus decidat: quod fit, ſi vniatur & glutinetur ruptura. Vnitur aſtringentibus. Heic autẽ non pura illa ſiccantia locum habent, ſed quæ obtinẽt glutinoſam aliquam viſciditatẽ: Quale hoc: *Empl.* ℞ *terebinth.* ℥ j. ß. *ceræ, thuris, myrrhæ, ichthyocollæ, carnis cochlearum, ana* ℥ j. *gluten triduo in aceto maceretur, inde in mortario plumbeo læuigetur ac conteratur, poſt, igne liqueſcat, ac miſceatur cæteris.* Aliud: ℞. *reſinæ aridæ ammoniaci, thuris, bituminis, ſulphuris vini ana part. æq. teruntur terenda, liquefiunt liquanda, deinde ſulphur adiicitur : applicatur vel linteo, vel corio,* & ſinitur, donec ſponte decidat. Aetius extollit miro encomio *chartam, tribus diebus in aqua maceratam* : ſed qualis ea ſit, dubium eſt : forte *pergamenum*, vel *papyrum* intelligit, quæ extenditur diluta, ſiccata contrahitur, & poteſt contrahendo etiam reducere partes ad mutuum contactum, & vnire. Competit etiam regula x l. dierum.

Si

Si neque his ſanatur,ſecundum Auicennam,lo- **2. Curatio per vſtionē.**
us adurendus ferro candente:facienda aduſtio for-
s,quia ſic contrahitur cutis,vt inteſtinum amplius
eſcendere nequeat. Cauendum tamen,ne inteſti-
um vim ignis ſentiat,& vratur : periculum enim
ſlet mortis. Collocandus igitur æger ſupinus, vt
aput decliue ſit,&c. reducto inteſtino,miniſter in
mo abdomine manum apponet,& valide premet.
Ligetur æger ſupra tabulam, multis ligaturis, in
ectore,& brachiis,in coxis,ad genua, & pedes,fa-
ciæ pectoris ſint latiores. Difficulter defenduntur
aſa ſpermatica,quibus læſis,ſeminis generatio au-
ertur,nihil tamen vitæ officit. Ferramenta ſint du-
plicis formæ, ſemicircularia, & punctualia, vt cu-
pidem habeant acutum, & figuram coni. Incipi-
mus vſtionem à parte ſuperiori deſcendentes per
totam regionem rupturæ.

Fit etiam per inciſionem curatio,quæ duplex eſt: **3. Curatio per inciſionē.**
alia Chirurgorum, alia Empeiricorum. *Cheirurgi*
veri ſine teſtium extractione curant: *empeirici* cum
abſciſſione teſtis. *Sine teſtium extractione*, hoc mo-
do.Primum æger ſtans detineat ſpiritum,vt quan- **Prior modus.**
ta ſit tuptura nobis manifeſtetur. Inde pars tume-
facta ſignetur atramento, in circulum, pro quan-
titate loci affecti. Poſtea ſuper tabulam patiens
ligetur, & miniſter comprimat imum abdominis.
cheirurgus vero ſiniſtra manu eleuet cutim ſigna-
tam, quoad fieri poteſt, & ſcalpello incidat dia-
metraliter, per circulum,tum cutim,tum membra-
nas, ad vaginalem vſque, aut ruptam, aut dilata-
tam, quæ conſuatur poſtmodum, vnà cum cute &
membranis. Seruentur vaſa ſeminalia illæſa. Poſt,
æger in lectum collocetur : prius impoſita ſtupa,

cum oui albo, deinde iis, quæ glutinant, vt *pului re boli*, &c. & iis etiam quæ carnem gignun vt *terebinthina*, &c. impoſito deſuper *emplaſtro bar baro*. Cicatrice inducta, ſurgat æger, & ceratur aſtringens per multos dies portet, ſimiliter & ſubligaculum.

Poſterior modus. Modus cum extractione teſticuli, paſſim vſita tus,& periculoſus,recenſetur à Paulo *cap.65.lib.6* Collocato ægro ſupino, reducto inteſtino, mini ſtro comprimente partem abdominis, & ligato ægro,fit ſignum obliquum in inguine:tunc fit in ciſio profunda, vt teſtis inde poſſit eximi cum va ſis ſpermaticis, quæ cheirurgi manu ſiniſtra deti nentes,digitis in foramen immiſſis,ſeparant mem branas omnes, & extrahunt teſticulum per iden foramen. Deinde apprehendunt partes hamulis ad id aptatis,& conſuunt omnia. Deinde ſuper ſu turam præſcindunt omnia,& poſtea candente fer ro inurunt, vt hæmorrhagia prohibeatur,& citius pars glutinetur. Quo facto relinquunt filum lon gum,intus medicamentum concoquens imponen tes. Poſtea,foramen faciunt in vna parte ſcroti, & imponentes concoquens,vſurpant *butyrum*, (quod tamen putrefacit)admiſcent *thus*,*aut oui vitellum*,& *modicum reſinæ terebinthinæ*. Demum ſtudent carnis generationi, *vnguento de betonica*,*aut Iſidis*, & cica tricem linamentis ſiccis inducunt.

De

De cura Omentalis herniæ.

CAPVT XXXIV.

NOn fit hernia hæc rupto peritonæo: quia omenti haud magna portio deſcendit, eo quod alligatum eſt fundo ventriculi, colo inteſtino,& ſpinæ. Ergo fit dilatata tunica:præcipue cum pingue ſit omentum, quod proinde laxare facile poteſt,& dilatare,non autem rumpere. **Cauſa.**

Scopi ſunt duo: primum enim reducendum eſt omentum intra abdomen, quod fit manibus:deinde prohibendum, ne rurſus deſcendat, quod fit aſtringentibus. Et quia dilatatio fit ex humiditate, ſeu pinguedine relaxante: ideo ramex omentalis maiora poſtulat exſiccantia,quam inteſtinalis.Laudatur hoc: ℞. *aloes, malicorij in vino nigro elixati, ſucci hypociſtidis,thuris,glutinis fabrorum, ana.par.æq. gluten paſſo incoquatur ad integram diſſolutionem, poſt teratur in mortario,& cætera addãtur.* Quoad reliqua, hæc curatio non differt à cura herniæ inteſtinalis: ideoque & heic conueniunt, ſubligaculum, cura XL. dierum,cauſtica,inciſio. Notandum ſecundum Celſum,*c.25.l.7.*ſi modica portio omenti deſcẽdit, ſurſum eam eſſe impellendam: ſi magna, inurendam,vt emoriatur & decidat. Poſſumus etiam vinculo aſtringere, deinde adurere, & ita arcte aſtringere, vt decidat: ſed expeditiſſimum eſt conſtringere, amputare & inurere. Non temere, nec cito nimis ad ſectionem veniendum, quia ſæpe præter ſpem hernia curatur. **Curatio.** **Empl.**

De

De cura aquoſæ Herniæ.

CAPVT XXXV.

Cauſa. HErniæ aquoſæ cauſæ, vel occultæ ſunt, v manifeſtæ, ſecundum Actium, *cap.* 22. *l.* 1. *Manifeſtæ* vt percuſſio, colliſio, fractura vaſorun quæ ſunt in teſticulis: Sanguis enim, qui affluit a vaſa, tunc in aquoſam ſubſtantiam, ob partis in becillitatem, mutatur. *Occulta* cauſa eſt, è replet vaſis aquoſa humiditate. Addit Guido vitium he patis, vel lienis, cuius ratione colligitur liquor i hypochondriis, qui facile deſcendit.

Signa. Percuſſio, colliſio, &c. per ſe patent. Si corpori color & habitus eſt malus, hernia è vitio alicuiu viſceris orta eſt. Si horum nullum, è repletione: re pletio autem fit è nimia potatione. Aëtius cauſa dignoſcit ex humore ipſo: qui ſi ſubflauus & pal lidus, hernia erit à repletione venarum; ſi fæcu lentus, à percuſſione; ſi albus, è vitio iecoris au lienis. Sciendum, etiam aquam interdum collig in tunica quæ proxime inuoluit teſtes, plærunqu inter hanc, & elytroeidem, aliquando inter elytro eidem, & δαρτόν.

Cura totius. Quoad curationem: cauſæ amoliendæ, viti iecoris & lienis corrigenda. Si à nimio potu ori tur, ab hoc abſtinendum. Euacuanda copia aquoſ humoris, tum qui in hypochondriis & abdomi ne, tum qui in toto corpore redundat. Quam ad rem *Sarſæ parillæ decoctum* mire efficax: præterea medicamenta diuretica, & per aluum purgantia, magis

agis tamen diuretica proſunt: Diuretica nota ſnt, quibus frequenter vtendum, vt & iis, quæ nues ſeroſoſque humores aluo deiiciunt, qualia nt *ſyrupus è roſis laxatiuus*, *pilulæ cochiæ*, & *maſtiinæ*, *vel alephanginæ*, quarum *ſcrupulus* exhiberi oteſt, cum *elaterij gr. ij.*

Quoad localia, horum intentio eſt euacuare quam, in teſtibus contentam: quod fit, ſi vel reocedat repellentibus, vel per patientem locum lucatur digerentibus, aut ſcarificatione: Digentia autem ſunt calida, & ſiccantia, quæ prius adibenda, quam ſcarificatio. Aëtius laudat, quod *argenti ſpumæ ℥. vj. ſalis foſſilis, atramenti ſutorij, na. ℥. x. ceruſſæ ℥. xiiij. olei ℔. j. terebinthinæ ℥. xj. puma argenti, ceruſſa, ſal, miſta cum oleo coqui deent: addatur atramentum ſutorium, cum aceto tritum, oſtea terebinthina adiiciatur.* Fit etiam cataplaſma *bachis lauri, farina fabarum fœnigræci, ſulphure, mino ammoniaco, terebinthina, ſapa, & oxymelite, um ol. laurino ſimul miſtis.* Optimum: ℞. *ſtercoris ubuli ℔. j. pulu. cymini ℥. j. baccarum lauri ℥. ß. fiat ataplaſma cum lixiuio.* Magis digerens: ℞. *cymini, accarum lauri, fimi columbini, caſtorij, ana. æq. partes: oquantur cum ol. roſ. & pauca cera.* Ante tamen locus oueatur ſpongia, imbuta in *decocto pulegij, calaminæ, origani, fœnigræci, aniſi, dauci, cymini, rutæ, ameos, lluiæ.* Et poſt fomentum inungatur locus *ol. de rua, aut coſto, aut euphorbio, aut caſtor. aut etiam de baccis uri.* *Aqua* etiam *calcis viuæ* maxime digerit. Si qua conſiſtat in hypochondriis, diutius inſiccanibus, & corroborantibus teſtes immorandum. Auiennas vtitur ferramentis candantibus, in regione nguinis, vt corrugetur pars, ne aqua poſſit deſcendere.

Topica.
Digerentia.
Empl.
Catapl.
Aliud optimũ.
Aliud.
Fomentum.
Vſtio.

Apertio. dere. Porro in apertione duplex eſt intentio, ſc aperire, & prohibere, ne aqua rurſus colligatu Apertio fit inciſione, vel cauſtico. Si *cauſtico*, in rendus locus, vbi aqua eſt. Poſt, prohibemus, rurſus colligatur, medicamento vehementer ſi cante, quale eſt Aëtij: ℞. *ceræ* ℥.j.ß. *picis* ʒ.vj. *amm niaci thymiamatis* ℥.ij. *aluminis liquidi* ʒ.j. ß. *Mi* Galenus *c.* 13. *l.* 14. *met.* diutius retinet partem ape tam, immiſſa cannula ſeu ſiphone argenteo, a plumbeo. Guido ſetonem immittit, & diu detin Locum inciſionis Celſus docet, inquiens: *ſi puer qui laborat, aperiendum in inguine, ac ſurſum pellen aqua: ſi adultior, in imo ſcroto, & educenda aqua eſt, eluendus locus aqua vel ſalita, vel nitroſa.* Notandu vero, aquam in ſcroto non eſſe diu relinquendai ne e mora teſtis corrumpatur; vel vna cum aqu adueniat carnoſa hernia & caro concreſcat.

De Ventoſæ cura.

CAPVT XXXVI.

CVratur tantum digerentibus, non ferro, ne inciſione. Paulus hoc deſcribit: ℞. *piper grana centum, lauri baccas num.* LXXX. *nitri* ʒ.xx. *ce* ℥.v. *olei*, ℥.iij. ß. *Miſ.* Reliqua vt in hernia aquo adminiſtrentur.

De Sarcoceles, & Hydroſarcoceles curatione.

CAPVT XXXVII.

SArcocele fit è defluxu craſſiorum humorum, qui colliguntur inter tunicas teſticulorum. Colligitur autem humor, vel defluens, vel in par-e collectus. Humores craſſi ſunt duo: pituita c melancholia: è quibus tum ſcirrhi in aliis par-bus, tum indurationes carnoſæ in teſticulis, riuntur. *Cauſæ.*

Tumor hic durus eſt, tactui renitens, indolens: c, ſi exquiſitus ſit ſcirrhus, ſenſu caret. Si à melan-holia oriatur, color ſubliuidus: ſi à pituita colo-em cutis non mutat: ſi à melancholia ſuperaſſata, olor punctorius, & inæqualis tumor, heic durus, bi mollis. *Signa.*

Curatio huic affectui eadem debetur, quæ ſcir-ho: eſtque à nobis *ſup.c.* 11. fuſe pertractata. Id ſal-em heic notetur, *puluerem radicis anonidis*, pluribus menſibus ſumptum, Sarcocelen abſumere: quod gri cuiuſdam hiſtoria Matthiolus teſtatum facit, ui continuato dictæ radicis vſu, ſanitatem recepe-t; cum tamen antea in medicamentis nullam, in cando autem vrendoque tantum eam, quæ eſſe oterat, ſpem Medici collocaſſent. *Curatio.*

Quod ſi tamen medicamentis nihil cedat ma-um; ad ſectionem deueniendum, quæ periculo non aret; ſiue relinquatur teſticulus, ſiue eximatur. Iotandum autem in hac operatione, num caro oncreuerit circa tunicas, an circa ipſos teſtes: *Sectio.*

numque

numque firmiter, vel minus firme adhæreat part ſubſtantiæ. Hoc animaduerſo, incidendum eſt t tum ſcrotum, vſque ad carnem concretam; qu ſiquidem valenter haud ſit affixa, vel ſummis dig tis, vel manubriolo ſcalpente, à teſte, vel tunic ſenſim ſoluenda eſt, & auferenda: ſin vero tena ter cum parte coaluerit, non niſi vaſorum teſticu que inciſione curari poteſt. In hoc ergo caſu for trahantur vaſa & teſtis, ligentur, incidantur, in rantur. Aliqui inurunt raſorio candente; ac ſim incidunt, & inurunt. Reliqua curatio vt in hern inteſtinali peragitur.

Hydroſarcoceles curatio. Modus ſingularis eſt, quando hernia aquo cum carnoſa miſta eſt. Tum enim primum incic & fac foramen in ſcroti parte, quæ non ſit decliu neque in fundo ſcroti, ſed circa medium, nec ſ admodum latum. Et extracta aqua, turundam ii pone quam longiſſimam, medicamento pus m uente infectam, vt *reſina terebinthina, cum thure,* *vitello, & butyro.* Emplaſtrum emolliens, & pus m uens applica: vt *diachylon cum gummis, & axun* *porci.* Genitum autem pus non euacuetur per f ramen, ſed data opera intus ſeruetur, vt cont ctu ſuo carnem ſenſim putrefaciat. Neque inn uanda medicamenta, niſi tota caro fuerit in p verſa, id quod longo fit tempore. Attamen m dus hic eſt tutiſſimus: & feliciter ſuccedit in h niis etiam maximis.

De Herniæ varicoſæ cura.

CAPVT XXXVIII.

RAmex varicoſus fit, teſticulorum venis dilatatis, & capreolorum more contortis, ab humore melancholico craſſo. *Cauſa.*

Cura totius eadem eſt, quæ in ſcirrho. Loco affecto ſuccurritur medicamentis, & cheirurgia. *Curatio.* Indicationes ſunt tres: repellere humoré influentem: influxum euacuare & ſiccare: vaſa dilatata aſtringere. *Indicationes.*

Aſtringentia hos explent ſcopos: quatenus enim frigida, & aſtringentia ſunt, humorem influentem repellunt: quatenus ſiccantia, influxum ſiccant: & ſua aſtrictione dilatatas venas aſtringunt. Probantur ergo *ſuccus hypociſtid. balauſtia, gluten piſcium, malicorium, bolus Arm. ſanguis draconis cum oui albo, &c.*

Si medicamentis malum non cedit; recurrendum ad ferrum & ignem. Vbi aduertendum, quo in loco conſiſtant varices; num in venis ſcroti, vel tunica proxima, aut in vaginali, aut corpore ipſius teſticuli. Si in ſcroto ſint, venæ adurendæ tenuibus & acutis ferramentis, quæ ipſis venis dilatatis infigi debent, eo loci vbi cõglomeratæ ſunt: poſtea imponenda, quæ auferunt cruſtam: deinde *lenticula cum melle*: demumque ſarcotica. Si venæ tumeant in tunica, quæ δαρτὸς à Paulo, & Rufo Epheſio dicitur, fiat inciſio in inguine, & per eam extrahatur membrana, vna cum teſte: poſt, ſeparentur venæ dilatatæ à tunica, vel digitis, vel manubriolo ſcalpelli: tum duobus locis vinciantur *Cheirurgica operatio, è Celſi cap. 22. lib. 7.*

vaſa, & amputentur ſupra ligaturam: tandem reponatur tunica & teſtis. Si ramex exſiſtat in elytroeide, ſeu vaginali, & vna ſaltem, vel duæ venæ ſint dilatatæ; eo modo procedendum, quo in tunica dartos dicta; nimirum vt ab inguine & à teſte præcidantur venæ prius deligatæ, teſtiſque recondatur: ſin vero omnes obſeſſæ ſint venæ; ligentur, ac incidantur, cum teſte. Quod ſi inter imam tunicam, & ipſum teſticulum ſit ramex; fiat inciſio in inguine, extrahantur vaſa, teſtis amputetur, locuſque inuratur. Paulus hac vtitur diſtinctione de Leonidis ſententia: ſi aliqua vaſa teſtem nutrientia fuerint facta varicoſa, ea ſolummodo reſecanda & ſeparanda, teſte repoſito: ſin omnia, ſimul cum venis ipſe quoque teſtis auferendus; ne hic, vaſis deſtitutus nutrientibus, reſiccetur, atque tabeſcat.

Cap. 46. lib. 6.

Finis libri primi de Tum. præt. nat.

CHEI

CHEIRVRGIÆ HIERONYMI FABRICII AB Aquapendente,

PARTIS SECVNDÆ LIBER SECVNDVS.

De Vulneribus.

CAPVT I.

De Vulnerum conſideratione in genere.

ABSOLVTA de Tumoribus præter naturam, & congeneribus affectibus, doctrina: proximum eſt, vt Vulnerum rationem aperiamus. Significat autem vulnus interdũ omnem morbum; vt *text. lib. 2. de art. com. 30. de iis, quæ ſunt in med.* interdum ſignificat ſolutionem continui, factam tantum in carne, vt *cap. 1. l. 3. meth. med. cap. vlt. lib. de cauſ. morb.* & interdum continui ſolutionem in carne, non quomodocunque, ſed ſaltem cæſim factam; vt *cap. 6. de conſtitutione artis.* *Nomen.*

Nos autem *hoc in libro* de omnibus vulneribus agemus, carnis, neruorum, venarum, capitis, thoracis, &c ſiue fiant cæſim, ſiue punctim, ſiue contuſim.

Definitio. Vulnus ergo hoc modo ſumtum, eſt *ſolutio continui, externo aliquo inſtrumento in molli parte inflicta.* Per mollem partem, intelligimus omnem ſubſtantiam in corpore, exceptis oſſibus.

Differentia. Vulnerum differentiæ petuntur à quatuor fontibus: *primum à loco affecto: ſecundo à natura affectus,* id eſt, à vulnere in ſe, & ſecundum propriam naturam conſiderato: *tertio* ab iis, quæ præter naturam vulneribus adiunguntur: *quarto,* à re quapiam extranea. I. *à loco affecto*: vulnus eſt vel in carne, vel neruo, vena, capite, thorace, pede, &c. II. *à natura vulneris*, vt à figura, magnitudine, æqualitate, inæqualitate. A *figura* vulnus dicitur rectum, tranſuerſum, obliquum, pampini modo retortum, hami ritu vncum, &c. A *magnitudine*, magnum, paruum, longum, breue, ſuperficiale, profundum. Ab *æqualitate & inæqualitate*, aliud æquale, aliud inæquale, id eſt, aliud totum apertum, aliud partim apertum, partim ſub cute latens, *c. 1. lib. 3. meth.* III. *à rebus præter naturam*, vt ſunt morbus, cauſa ſymptoma. Hinc vulneri iungitur, vel tumor, gangræna, inflammatio, vel nihil horum: item, alia vulnera coniuncta ſunt cum ſuis cauſis, vt globulis plumbeis, ſagitta, ſpicula, &c. item quoddam vulnus eſt doloroſum, quoddam non. IV. *à rebus extraneis*, vt à tempore, vulnus dicitur recens, antiquum.

Cauſa. Cauſæ vulnerum, ſunt omnia externa inſtrumenta, apta continuum ſoluere, *cap. vlt. l. de cauſ. morb.*

morb. quæ id faciunt, pungendo, incidendo, rumpendo, contundendo, erodendo, *cap 6. de conſt. artis.* Pungunt tenuia & acuta, vt acus, ſagitta, venenoſa animalia, morſus ferarum. Incidunt, ſiue ſecant tenuia & lata; vt gladius, culter. Rumpunt, quæ vehementi motu in partes contrarias diuelIunt; vt graue onus, concitatiſſimus curſus, valentiſſimus ſaltus, caſus ab alto. Contundunt grauia & dura; vt lapis, lignum, obtuſum ferrum, plumbum: maxime autem fiunt contuſiones, vbi ſubiecta corpora ſunt dura, vt in genu, articulis, capite, vbi oſſa ſunt excarnia. Erodunt denique ferrum candens, ſeu ignis, medicamentum cauſticum: quæ partis ſubſtantiam abſumunt.

De ſignis autem vulnerum, nihil in præſentia dicam: nam externa ſenſu ipſo innoteſcunt: internorum vera ſigna ſuis quælibet locis afferemus.

De Vulnere carnis Simplici.

CAPVT II.

AD particularia deuenientes, primum curabimus vulnera partium ſimilarium, vt Carnis, Venarum, Arteriarum, Neruorum & Ligamentorum, Deinde ad magis cõpoſita accedemus, nempe ad vulnera Capitis, Thoracis, Abdominis. &c. *Tranſitio.*

Primùm de carnis vulnere dicemus. Heic autem per carnem intelligimus cuticulam, cutem, pinguedinem, membranam carnoſam, ſubſtratam carnem muſculorum: curatio enim in his partibus non variat; ideoque totum hoc compoſitum, carnis nomine comprehendimus. *Vulnus carnis quodnã dicatur.*

Non poteſt quidem caro hæc vulnerari, niſi etiam venæ, arteriæ, nerui vulnerentur; quod teſtatur profuſio ſanguinis & dolor: nos tamen id carnis ſolummodo vulnus appellamus, quatenus ſanguinis profuſio & dolor non ita inualeſcunt, vt ad ſe curationem trahant. Carnis autem vulnus licet variis fiat modis, vt per punctionem, inciſionem, ruptionem, contuſionem, eroſionem: nos tamen iam primo agemus de eo, quod frequentius accidit, nimirum de inciſione; cum qua punctio & ruptio coincidere aliquo modo videntur.

Differentia. Inciſio porro vel eſt ſimplex, ſine amiſſione ſubſtantiæ, vel cum hac. De ſimpliciori ergo primum ſequitur.

Præſagia. Vnde omnis morbus periculoſus. Quantum ad πρόγνωσιν, cum omnis morbus ſit periculoſus, *vel ob partis affectæ præſtantiam, vel ob affectus magnitudinem, vel quia malignam quandam habet naturam, c.6. l.4. meth.* vulnus carnis non eſt periculoſum, quia caro non eſt pars princeps; nec ſi vulneretur, contumax & malignum fit vulnus, quemadmodum in articulis: propter magnitudinem tamen graue reddi poteſt, quia magno in vulnere, maxime pars debilitatur. Muſculorum vulnera, in media parte carnoſa tutiora ſunt, quam in partibus fini aut principio propinquis: ſecundum Celſum *cap.26.lib.5.*

Indicationes. Vnio quæ & quid à Medico requirat. Scopus curandi vulnera, eſt vnire id, quod diuiſum eſt. Vnio autem licet naturæ opus ſit: in hac tamen abſoluenda, ſex à Medico auxilia expoſcit: 1°. ſanguinis profuſionem ſiſtere. 2. inflammationem prohibere. 3. adducere labia ad mutuum contactum, 4. adducta conſeruare. 5. præcauere, ne quid labiis vulnerum intercidat. 6. ſubſtantiam

vulneratæ partis ſalubrem conſeruare. Galenus c.90.*artis.paruæ.* Celſus *c.26. lib.5.* Auicenna *tertia quarti tract.1. cap.3.* Qui ſcopi vt explendi ſint, ordine deinceps docebimus.

De ſiſtenda profuſione ſanguinis.

CAPVT III.

VVlnus, de quo nunc agimus, non pertingit ad magnam venam: nihilominus cum vaſa minora incidantur, ſanguinis effluuium ſiſtendum eſt, niſi ſponte & tempeſtiue reſtinguatur: Quod ſi modice fluat, debemus permittere, vt tantum effluat, quantum commodum videbitur, pro inflammatione arcenda, poſtea oui albumen ſubactũ, & ſtupa exceptum, vulneri imponendum. Si ſtupa deſit, ſumimus cotonem, ſeu goſſypium, aut in huius etiam defectu, linteum duplicatum, in oui albumine infuſum & madidum. Si dolor aliquis aſſit, totum ouum ſimiliter ſubactum aſſumimus. Quemadmodum in oui defectu poſcam, aut vinum nigrum auſterum, aut vinum granatorum, quibus linteum aut ſtupam imbuimus, & imponimus. Tela etiam araneæ vtiliter ſuperponi poteſt.

Hæmorrhagia vt compeſcenda.

Materia.

De Inflammatione prohibenda.

CAPVT IV.

INflammatio, niſi prohibeatur, omni vulneri ſuperuenit. Vulnus enim partem reddit imbecillem, vt ſuperflua ad eam facile influant, præcipue tenuiora & calidiora, quæ inflammationem mouent. *Deinde* à parte vulnerata, propter imbecil-

Cur inflammatio vulneris ſuperueniat.

litatem non poteſt fieri proba concoctio aliment proprij; vnde reſultant excrementa; quæ cum par extra vulnus detrudere nequeat, diutius retenta in flammantur. *Tertio*, quia in vulnere dolor excita tur; natura cum ſanguine accurrens, & opem fer re cupiens, phlegmones cauſa exſiſtit.

Indicationes.

Magno igitur ſtudio arcenda eſt inflammatio quia hæc pene ſola vulneratis cauſa eſſe ſolet inte ritus; paucis exceptis vulneribus, in partibus prin cipalibus, quæ per ſe ſunt lethalia. Eſt autem pri mùm inflãmationis cauſæ occurrendum: nimirun defluxui ſeu motui calidorum humorũ ad partem vulneratam. Quoad humores calidos; curandũ eſt ac prohibendum, ne in corpore gignantur, remotis nimirum cauſis tum efficiẽtibus externis, quæ ſun res naturales; & internis, quæ eſt caliditas iecoris tum materiali, quæ eſt cibus. Qui vero calidi hu- mores geniti ſunt, hi, quatenus quieſcunt, prohibẽ di, ne moueantur: quatenus autem ad partem vul- neratam mouentur, peruenire non ſinantur. Pro- hibemus, ne moueantur, ſi ipſos ſegniores & ine- ptos admotum reddamus, quod fit refrigerando ipſos & incraſſando, viaſque conſtringendo; & vl- timo ipſorum vehiculum auferẽdo. Ne autem iam fluentes ad partem perueniant, prohibetur reuel- lendo, repellendo, intercipiendo.

1. Diæta. Cibus & potus.

Hos autem ſcopos abſoluimus, Diæta, Pharma- ceia, Cheirurgia. Quoad diætam, ſi graue eſt vul- nus, æger à cibo & potu, quantum vires patiuntur, abſtinebit, ſuaſu Celſi, *cap.26.lib.5*. In qualitate au- tem victus erit, primum refrigerans & incraſſans ſanguinem; *deinde* vaſa conſtringens, *tertio* vrinam mouens: quemadmodum *ſup.cap.5. l.1. de curanda*

phle

hlegmone docuimus : quò lectorem cum par vtro-
ique ſit ratio, remittimus.

Quidam præcipiunt, vulneratis in principio dan-
la eſſe oua, carnes, perdices, hœdos, pullos; vi-
ium potens, pro confortatione. Verum hi cibi ne-
quaquam conueniunt, niſi è ſanguinis profuſione
iut alia euacuatione vires ita ſint labefactatæ, vt
mortis immineat periculum. Vinum nullo modo
concedendum, vt nec in vlla inflammatione, *c. vlt.*
l. 4. *meth.* hoc enim humores inſigniter calefacit,
attenuat, fundit.

Allucinatio quorundam.

Aliarum etiam rerum non naturalium habenda
eſt ratio. Proinde aër erit frigidus vel natura, vel
arte, vnde cubiculum inſpergendum aqua frigidiſ-
ſima, foliis ſalicis, vitis capreolis. Vigiliæ vitandæ,
quæ calefaciunt, & humores fundunt. Præcipien-
da quies, quæ refrigerat. Maxime eius membri mo-
tum vitabimus, quod vulneratum eſt. In iis, quæ
excernuntur & ſubſiſtunt, rite quoque proceden-
dum. Abſtinendum à Venere, vitandæ animi affe-
ctiones, præſertim ira, cuius ratione totum corpus
inflammatur, & eryſipelata inſignia in parte vulne-
rata oboriuntur.

De aliis rebus non naturalibus.

Quoad φαρμακείαν, totius corporis habenda
eſt ratio, medicamentis Lenientibus, Alteran-
tibus, & Purgantibus. *Lenientia* ea ſeligenda,
quæ tum mouere aluum, ſine corporis exagitatio-
ne, tum refrigerare, vel certe parum admodum
calefacere poſſunt. Inde apozemata, & iulepia
propinari debent, quibus facultas ſit refrigerandi,
modice aſtringendi, & lotium ciendi. De quibus
omnibus abunde *lib.* 1. *de inflammatione curanda,*
egimus.

II. Pharmaceia. Lenientia, & alterantia.

Τραυματικὰ πόματα. Id tamen peculiariter hoc loco notandũ; olim cheirurgis in vulnerum curatione potiones vulnerarias ſolemnes fuiſſe: è *rubia maiore, ſymphyto, pede columbino, plantagine, cãnabe, braſſica rubra, caryophyllata, pimpinella, piloſella, verbena, centaurio, artemiſia, ophiogloſſo, pyrola, betonica, veronica, ariſtolochia, ſanicula, alchimilla, gentiana, ſerpentaria, herniaria, ſcordio, pentaphyllo, millefolio, ſcabioſa, anagallide, carduo benedicto, hyperico, mumia, maci, bolo Armena, cancris fluuiatilibus, lumbricis terreſtribus, ſpermate ceti, &c.* Ex his, & ſimilibus, delegerũt parti vulneratæ idonea pro temporis conditione, ægri temperie, & vulneris ſpecie: neque modo herbas, ſed & ſuccos earundem, ex aqua, vel vino albo, aut œnomelite coxerunt, & mane quotidie exhibuerunt, ad ſanguinem depurandum, ad arcendam putredinem, ad ſanguinis diſſoluendos grumos, ad expurgandum, & omnia peregrina corpora eiicienda. Verum non debent hæc decocta per vulnerum initia præſcribi, quod calida ſint pleraque, ſanguinem attenuatum in partem affectam præcipitantia. Ideoque tantum locum habent, vbi nec febris adeſt, nec phlegmones in parte vulnerata imminet periculum: quæ etiam Celſi, de vino vulneratis propinando, docta eſt ſententia, *c.26. l.5.* Hæc quidem παρέργως: nec enim huc proprie, ſed potius ad *caput huius libri ſeptimum* ſpectare videntur.

Purgantia, num conueniant: & qua. Purgantia Guido in vulneribus improbat: *Sunt enim,* ait *calida, aperitiua, & commouent fluxum, & præparant vulnera ad apoſtema, & ad fluxum.* Ad Gal. *c.6. l.4. met.* ex Hippocratis ſententia, *in l. de vulnerib.* ait purgationem eſſe neceſſariam in vulneribus, quæ aliquo modo magna ſunt, id eſt, quæ ſuturis, &

eligaturis indigent; qualia pene ſunt omnia. Guidonis autem rationi reſpondemus, *purgantia non debere eſſe calidiſſima, ſed aliquo modo refrigerãtia.* Et licet calefacerent, nihil tamen damni afferrent; quia calefaciunt partes ad inteſtina deſinentes, & magis conferunt ad reuulſionem faciendum. Purgantia igitur conferunt, euacuando humores calidos, & ſic prohibendo, ne ad partem vulneratam moueantur; vel iam commotos etiam reuellendo. Humores autem purgandi, ſunt calidi, potiſſimum bilioſi, nonnunquam etiam aut pituitoſi ſalſi, aut melancholici aduſti. Medicamenta ergo potiſſimũ bilioſos educent humores, ideoque non admodum erunt calida; ſed potius refrigerantia: inter quæ mitiora ſunt, *tamarindi, ac rhabarbarum:* valentiora *electuarium de ſucco roſ. Meſuæ, diaphœnicon, &c.* Formula talis eſto: *℞. rhab. electi ℈. iij. ſpicæ gr. vj. vini albi parum: Fiat infuſio in decocto flor. & fruct. & expreſſioni adde ſyr. roſ ſol. ℥. ij. elect. de ſucco roſ. ʒ. ij. ß. Miſ. & fiat potio,* exhibẽdi quinque horis ante prandium. Vel; *℞. flor. caſſ. recenter extractæ ℥. j. elect. è ſucco roſ. Meſuæ ʒ. ij. ß. Miſc. & cum ſaccharo fiat bol.* Quidam magis delectantur pilulis, quæ exhibendæ potiſſimum, vbi febris aut nulla adeſt, aut exigua: & ſtatim ſuperbibendum eſt iuſculum, alteratum ex *endiuia vel ſoncho. ℞. pil. coch. ℈. iv. maſtich. ʒ. ß. cum aqua endiuiæ, fiant pil. num. v. deaurentur.* Hæc tamen purgantia variari poſſunt: nam mitiora præſcribentur, æſtate, aut hyeme, quam vere & autumno, ſi vulnus paruum, æger debilis, corpus non admodum repletum, aluus lubrica. Sunt autem exhibenda purgantia, non quemadmodum nonnulli perperam faciunt, poſt decimum quartum diem,

Cholagoga. *Formula.* *Infuſio.* *Bolus.* *Pilulæ.* *Delectus.* *Tempus.*

diem, quia tunc iam præteriit timor inflamma-
tionis; ſed quandiu inflammationis adeſt ſuſpicio
in omnibus iis pergere debemus, quæ ad totiu
corporis procurationem pertinent.

III. *Cheirurgia.* Iam videndum reſtat, quomodo humores, qu
in motu ſunt, prohibendi, ne ad partem vulnera
tam perueniant: quod fit tribus modis, Reuellen-
do, Intercipiendo. Repellendo. *Reuulſoria* præſidi

Reuellentia. ſunt, venæ ſectio, purgatio, balneum, frictio, inun
ctiones calidæ & digerentes, vincula ſeu ligaturæ
veſicatorium, cucurbitulæ. Primas in reuellend

Venæ ſectio. obtinet *venæ ſectio*: nam *primo* prohibet genera-
tionem calidorum humorum, refrigerando iecur
deinde prohibet humores genitos fluere, ipſos eua-
cuando; *vltimo* prohibet, ne humores, qui ſunt in
fluxu, perueniant ad locum vulneratum. Statim
ergo initio ad venæ ſectionem confugiendum pen-
ſitata magnitudine vulneris, viriumque robore,
non enim plenitudo, ſed vulneris magnitudo phle-

Quantitas mittẽdi ſanguinis. botomiam indicat, *cap. 6. lib. 4. meth.* Si ergo vulnus
ſit magnum, aut prope partem principem, vt in ca-
pite & thorace, & vulneratus ſit robuſtus; aſcendi-
mus etiam ad libram ſanguinis, & vltra. Si vulnus
non eſt magnum, & ad partem principem, vt in ce-
rebro, tempus autem hyemale: partimur ſanguinis
detractionem; quia in tali vulnere & tempore non
ita facile oritur inflammatio: proinde iteramus
venæ ſectionem, quando maxime influxum humo-
rum timemus, vtpote poſt quartum diem. Si vul-
neratus non ſit admodum robuſtus, parcius ſanguis
eſt detrahendus, hoc eſt ad ℥. vj. deinde ad iv. Et ſi
valde ſit debilis æger, vna die ℥. iv. & die ſequenti
totidem mittimus. *Nullo enim modo in vulneribus*
omitten

mittenda eſt venæ ſectio: aut ſi hæc ob ſummam virium imbecillitatem adminiſtrari nequit, cucurbitulis ſcarificatis eius loco vtimur; ſemper in partibus contrariis, & directo. Quam citiſſime autem, & prima etiam die ſanguis mittendus: nec prius exhibendum eſt leniens, nec clyſter immittendus, qui poſſit aliquo modo remorari phlebotomiam: vt Celſus ait, *c. de venæ ſect.* Poſt venæ ſectionem, etiam alia reuulſoria præſidia vſurpare poſſumus: vt frictiones, vincula, balnea calida, inunctiones calidas & digerentes, cucurbitulas ſiccas. Ad *veſicatoria* raro deuenimus, niſi vulnus ſit inſigne, & in parte principe, vt cerebro. *Fonticulis* nunquam vtimur, quia fluxum non niſi longo tempore auertunt. *Tempus.* *Alia reuulſoria.*

Intercipientia, ſeu defenſiua, ſunt frigida, ſicca, id eſt, aſtringentia, quæ ponuntur non in loco vulnerato, ſed in itinere ante locum exitus; Cheirurgi eligunt partem excarnem, vt ſunt articuli. De his, vt & de repellentibus *ſupra* diximus, *cap. 5. lib. 1. de curanda phlegmone:* & plura de repellentibus deinceps afferemus, in iis, quæ parti vulneratæ imponuntur. *Intercipientia, & repellentia.*

Hactenus ergo de iis, quæ vniuerſi corporis præparationem ſpectant, in diæta, pharmaceia, cheirurgia: quæ omnia adminiſtranda ſunt, quandiu durat timor inflammationis. Terminus autem inflammationis communiter à cheirurgis conſtituitur dies ſeptimus è Galeno *cap. 2. l. 3. κτ γένη*: nam quinto die adeſt vigor inflammationis, quia tunc quanta futura eſt phlegmone, ſeſe oſtendit, ſecundum Celſ. *cap. 26. lib. 5.* At hic terminus, ſeu timor phlegmones non eſt in omnibus vulneribus æqualis: longius enim protrahitur tempus, ac metus inflam *Quamdiu in vulneribus metuenda phlegmone.*

inflammationis, ſi mitius eſt vulnus, ſi pars affect[a]
frigidior, ſi natura ægri frigidior, ſi tempus hybe[r]
num, ſi corpus non ſit plethoricum, nec febre co[n]
flictetur. Male ergo faciunt, qui in minori vulne[re]
(in quo plærunque tempus inflammationis pro
trahitur ad ſeptimum) diem decimum quartũ præ
terire ſinunt, & tunc demum purgans ſine vllo fru
ctu exhibent, cum tamen hoc propter inflamma
tionem maturius fuiſſet exhibendum.

Quomodo labia vulneris ad mutuum contactum ſint ap
plicanda, & applicata ſeruanda.

CAPVT V.

1. Deligatio. *Deligationis ſpecies.* LAbia vulneris applicantur, & applicata ſeruantur tribus inſtrumentis, deligatura, ſuturis & fibulis, *c. 90. art. med.* Deligationis tres ponuntu[r] ſpecies ab Auicenna, *quarta quarti, tract. 1. c. 3.* item à Galeno & Hippoc. *in l. de iis quæ fiunt in medi.* alia enim dicitur *retentiua*, alia *glutinatoria*, ſeu *incarnatiua*, alia *expulſiua*. *Retentiua* vſurpatur ſolum ad retinenda medicamenta in parte vulnerata impoſita: cuiuſmodi ſunt deligationes, quæ fiunt in vulneribus capitis. *Glutinatoria deligatio.* *Glutinatoria* deligatio dicitur, quæ labia vulneris ſibi inuicem adiungit, & adiuncta continet: & hæc arctius, quam ſuperior, ſtringenda. *Expulſiua* vtimur in fiſtulis & cauernoſis ſinubus ad expellendam materiam, & hæc arctius ſtringitur: *Glutinatoria* deligatura tantum ad noſtrum facit propoſitum: eaque vtimur in vulneribus, tantum per longitudinem membrorum factis, & quidem non admodũ profundis, ita vt vix cutem vulnerent. *Faſciæ materia.* Hæc fit è faſcia linea, nec dura nimis, nec

molli,

molli,ne vel premat, vel rumpatur, Celſ. *c.*26. *l.*5. Gal.*c.*4.*l.*3.*meth.*vnde mulierculæ aſſumũt tunicas veteres.Latitudo faſciæ ea eſſe debet,vt non ſolum vulnus, verum etiam modice oras vtrinque cõprehendat.Sed ſi fuerit vulnus longius,melius erit facere faſciam ſtrictam,tres videl.digitos latam. Circumduci hæc faſcia debet vtriſque extremis, ita vt media faſciæ pars ponatur ſupra vulnus,dein hinc inde circũducatur,*com.*13. *l.*2.*de iis,quæ fiunt in med.* At meo iudicio, commodius eſt incipere circumductionem à parte vulneris oppoſita,vt faſcia dein circumducta ſtringatur ſupra vulnus;ſic enim melius adducẽtur labia, poſtea circumducetur ſimiliter faſcia,vel ambo eius capita,hinc inde,ita vt inferior pars per inferiorem membri partem circumducatur, ſuperior vero per ſuperiorem. Et ratio eſt, quia ita procul ab affecta parte exprimuntur humores, hinc inde, id eſt, inferius & ſuperius: Faſcia nec laxa, nec ſtricta nimis eſto, ne vel non contineat, vel dolorem, inflammationem, & gangrænam excitet:terminus ſit bona laborantis tolerantia. Et ſi vulnus ſit inæquale, vt ab vna parte caro magis recedat, ab hac etiam plus attrahetur. Hyeme ſæpius circumire oportet, æſtate vero quoties neceſſe eſt, ne pars propter plures circuitus faſciæ incaleſcat. Celſus ait, nodum eſſe faciendum ſupra vulnus:& non niſi longe à vulnere: Sed tutius eſt, terminos ipſios faſciæ acu aſſuere. Faſcia ita circumducta,interdum ſolet premere labia vulneris, & ita dolorẽ,ac inflammationem inferre. Auicennas ergo *quarta quarti, tract.*1. *c.*3.ad hanc compreſſionem vitandam, puluinaria quædam, ſeu plumaceolos apponit, vt calor partis

Latitudo.

Circumductio.

Strictura.

Longitudo.

Nodus.

Puluinaria.

foueatur, & pars ab externo frigore defendatu: fiunt hæc è ſtupa,cotone,lana, vel etiam è plumis & plumaceoli craſſiores, qui ad vitandã compreſſionem faſciarum imponuntur, fiunt trianguli, & interdum ſicci apponuntur,interdum madefiunt vino,aut oui albumine,& latus trianguli apponitu per longitudinem labiorum, deinde vero faſci circumducitur. Hæc de deligatura.

2. *Sutura.* *Eius genera.* Alterum inſtrumẽtum,quo labia vulneris adducuntur,& adducta conſeruantur, eſt *Sutura*: cuius tria genera à Guidone proponuntur: *glutinatoria* quę ſola facit ad noſtrum propoſitum: *ſanguinis ſuppreſſoria*, quæ fit acu, per vtrumque labium traiecta,dein vero euoluta,& ex eadem parte rurſus traiecta,quemadmodum faciunt qui pelles conſuunt hac ſutura fluentem ſanguinem ſupprimimus,quæ tamen non eſt admodum tuta,quia vno laxato puncto,cætera omnia laxantur:tertia ſutura eſt *retentiua*, quæ efficitur in vulneribus dilaceratis, in quibus deperdita eſt caro, vt labia ad tempus adducantur,eo modo,quo fieri poteſt.

Sutura glutinatoria triplex. Glutinatoriæ ſuturæ quinque proponuntur ſpecies à Guidone. *Prima* fit acu traiecta per vtrumque labium manu dextra, deinde ſiniſtra manu teneatur cannula feneſtrata, quæ innitatur labio ipſius vulneris, vt, dum acus & filum egreditur, labium non conſequatur & inuertatur. Sed ego, loco huius cannulæ, appono digitos ſiniſtræ manus nimirum indicem & medium, vt inter digitos filum egrediatur,qui digiti labium comprimunt, & non ſinũt inuerti.Traiecta igitur acu,fit punctum primo quidem filum obuoluendo duabus circumuolutionibus, deinde verè vna. Filum deind

inciditur

nciditur, aliquantulum remote à nodo. Primum punctum fit in medio longitudinis vulneris: deinde fiunt alia puncta, quotquot neceſſaria ſunt, ſemper traiiciendo acum in media parte, inter pūctum & extremitatem vulneris, & ſic tot fient puncta, quot neceſſaria videbuntur, ad contactum labiorum efficiendum. *Altera* ſpecies ſuturæ glutinatoriæ fit hoc modo. Sumuntur tot acus, quot puncta volumus facere, quæ traiiciuntur per labium vtrumque vulneris, & inibi relinquuntur: deinde vero circum vnamquamque acum reuoluitur filum, eo modo, quo faciunt mulieres, quando volunt aut in pileo, aut in manicis acus aſſeruare. *Tertia* ſuturæ ſpecies fit traiecta acu, per vtrumque labium, ita vt filum trahatur ad partem oppoſitam: deinde eadem acu, per idem foramen rurſus traiecta, & relicta anſula, in qua apponitur feſtuca, aut fruſtulum calami ſcriptorij, aut fili contorti & duri, & ex alia parte alia feſtuca apponitur & ſtringitur. Duæ reliquæ ſuturæ ſpecies, à Guidone propoſitæ, non ſunt ſuturæ: ideoque de iis ſuo loco agemus. Quænam autem è propoſitis ſuturis tribus ſit melior, facile patet, quæ ſcilicet & melius adducit labia, & minorē infert dolorem. *Tertia* igitur ſpecies, omnibus aliis eſt deterior: ſæpius enim dolorem facit, dum acus bis traiicitur per idem foramen, & labia in ſuperficie permittit ſeparata. *Secunda* etiam deterior eſt prima: quia dum acus in parte vulnerata relinquuntur, qui fieri poſſet, vt pars ab acubus non grauiter afficeretur? *Primus* ergo ſuendi modus eſt præſtantiſſimus, & cōmuniter à cheirurgis vſurpatur: in quo multa ſunt obſeruāda: vt mox dicemus.

[Margin notes: 2. (beside "Altera"); 3. (beside "Tertia"); *Sutura quænam optima ſit.*]

Deterſio vulneris ante ſuturam.

Antequam autem fiat ſutura, ſanguis in vulnere concretus, prius eſt detergendus, ne putreſcens inflammationem excitet, ac glutinationem impediat: linamentum etiam, gratia profuſionis ſanguinis vulneri admotum, auferendum eſt. Detergimus autem vulnus ante ſuturam, vino nigro auſtero, *cap.4.l.3. meth.hoc enim omni vulneri & vlceri, qua vlcus, eſt optimum.* Spongia igitur madefacta in tali vino,& expreſſa,ſanguis detergendus. Quod ſi quandoque accidat,vt licet abluatur vulnus, nihilominus ſanguinis aliquid profundatur: non tamen ſuturas in tempus aliud differre debemus(niſi alicuius momenti ſit ſanguinis profuſio) quoniam exiguus ille ſanguis, qui profluit, ſolet etiam breui temporis ſpatio,extra labia ſuturis adducta propelli ab ipſa natura:id tamen verum eſt, non ita cito curari vulnus ſi aliquid ſanguinis profundatur, quam ſi nihil profundatur.

Notanda quædam circa ſuturas.

Deterſo vulnere,quædam circa ſuturam faciẽdam notentur: *primum*, quæ acus ſit eligenda: *ſecundo*, quod filum:*tertio*, quod ſpatium inter puncta intercedere debeat: *quarto*, modus ſuendi, id eſt, in qua vulneris parte incipere, & quomodo progredi oporteat:*quinto*,quàm profundæ debeant eſſe ſuturæ: *ſexto*, quamdiu ſuturæ in vulnere ſint conſeruandæ.

Acus.

Acus ergo erit longa,læuis,perpolita, cuſpide triangulari, & cauda excauata,ita vt filum in ea recondatur, nec acus tranſitum remoretur.

Filum.

Filum eſto firmum, æquale, læue, cuiuſmodi eſt ſericum, ſecundum Guidonem. At hoc non probo: *nam experientia comprobaui,filum ſericum breui tempore labia conſuta abrumpere & diſſecare, idque vel ob tincturam,quæ vt plurimum fit è chalcantho, vel*

propter

propter naturam ipſius ſerici, quod habet fila tenuiſſima, quæ facile abrumpuntur. Ego itaque ſumo filum è lino, quod ſit firmum, album, æquale, molle, læue: & quia omne filum, dum conſtringit cutem, abrumpitur; propterea ego oblinio filum aut tragacantha madefacta in aqua roſarum, aut cera alba, quæ frequentius ad manum eſt. Filum autem nō in omnibus vulneribus erit vniforme, ſed craſſius, ſi vulnus valde hiat, alioquin tenuius. Porro in efficiendis ſuturis, cheirurgus quam celerrime acum tranſigere debet, &, ſi fieri poteſt vno ictu, ſiue adactu debet perforare vtrumque labium: id quod facile ſuccedit in cute molli: in cute duriori tutius eſt vnum labium poſt alterum perforare. Quam autem profundæ debeant eſſe ſuturæ, explicat Celſus, *cap. 26. l. 5.* & Gal. *cap. vlt. l. 3. meth.* vbi enim vulnus eſt tranſuerſum & profundum, tunc altæ efficiendæ ſunt ſuturæ, ita vt non tantum cutem, ſed carnem etiam ſubiectam comprehendant, quo valentius hæreant, nec cutem abrumpant: contra, vbi profundum non eſt vulnus, ſatis eſt, cutem tantum apprehendere. In altis ſuturis efficiendis, vitandæ ſunt venæ, arteriæ, nerui, & tendines. Sutura nec nimis crebra, nec nimis rara iniicienda eſt, ſecundum Celſum *loc. cit.* rarior enim non probe adducit labia, crebrior autem vehementius afficit, & facit, vt maior ſequatur inflammatio, idque magis æſtate. Guido ait, ſpatium ſingula puncta intercedens, debere æquare latitudinem vnius digiti, ſeu ſpatium tranſuerſi indicis. Quod dictum ſolummodo verum eſt in vulnere tranſuerſo, longo, & admodum profundo: vulnera enim facta per longitudinem muſculorum, vel ſola deliga

Altitudo ſuturæ.

Numerus punctorũ.

ligatura, vel pauciſſimis indigent ſuturis, *cap. vlt. l.3. meth.* Celſus vero, quot danda ſint puncta, exactiſſime docet: *eatenus*, ait, *nouum eſt faciendum punctum, quia cutis ducentem quaſi ſua ſponte ſubſequitur*, id eſt, tantum diſtabunt puncta, vt ſi quis manu vulneris labia apprehendat, ſine vlla vi huiuſmodi labia ſubſequantur. Vbi autem incipere, & quomodo progredi oporteat, è dictis facile colligitur: quod totum à vulneris longitudine dependere videtur. Si enim vulnus habeat longitudinem digni tranſuerſi, aut etiam minorem, non indigemus ſutura: quia vel deligatura, vel medicamentum, vel etiam ipſa natura, labia parum in paruo vulnere ſeparata, ſolet adducere. Si longitudo vulneris ſit duorum digitorum tranſuerſorum, vna in medio ſutura ſufficit. Si fuerit vulnus trium digitorum, duo puncta ſunt danda. Si quatuor digitorum, tria. Et ſic pergendum, *vt ſemper numerus digitorum, vno ſuperet numerum punctorum.* Et hæc ratio perpetuo ſeruanda eſt, niſi vena, arteria, neruus & tendo prohibeant: has enim partes declinantes, cogimur ſæpe ſuturas aliquando magis diſtantes facere.

In quo loco effici debeant puncta.

Tempus relinquendi ſuturas, eſt, quouſque vnio, ſeu glutinatio facta ſit, quæ variat ratione magnitudinis vulneris, nam maius vulnus tardius curatur: variat ratione conſtitutionis corporis, quia ſunt quædam corpora, quorum carnes facillime glutinantur: variat ratione temporis anni, nam hyeme tardius, æſtate & vere citius: temperatura corporis humida tardius, ſiccior citius ſaneſcit: in humida cœli conſtitutione tardius, in ſicca citius fit glutinatio: ſi plenus eſt corporis habitus, ſi prauis

Quandiu ſuturæ relinquendæ.

nis refertus humoribus, vt in hydropicis, tardius ſit glutinatio. In ſumma, *ſiccitas, ſiue è temperie partis, aut totius, aut anni tempore, aut regione, aut ætate, aut conſtitutione & habitu contingat, omnino facit ad citam vulneris conglutinationem: ſi modo ſiccitas non ſit valde in exceſſu.* Hinc Hippocrates *in l. de vulnerib.* dicit; *Sanum ſicco vicinius eſſe, humidum non ſano.* Fere tamen ſuturæ in magnis & tranſuerſis vulneribus, ſeptem aut octo dies detinentur: in minoribus vero, & quibus tantum cutis eſt vulnerata, ſufficiunt tres, aut ad ſummum quatuor dies: quemadmodum in facie, aut primo die, aut ad ſummum altero auferuntur ſuturæ, quod facimus, nec cicatrix ſuturarum indecora remaneat.

Tertium inſtrumentum, quo labia vulneris adiunguntur, & adiuncta ſeruantur, ſunt *Fibulæ.* Vſus fibularum eſt in conſtringendo id quod ſeparatum eſt, *cap. 90. art. med. cap. 1. l. 2. κ. τπ. c. vlt. l. 3. meth. cap. 8. l. 2. ad Glauc.* item Celſ. *cap. 25. l. 5.* De harum & materia, & figura, auctores diſcrepant. Oribaſius enim *cap. 4. l. de machin.* ait, fibulas fieri ex ære, ferro, auro, & habere formam circuli: vnde Virgilius: **3. Fibulæ.**

Aurea purpuream ſubnectit fibula veſtem.

Guido fibulas appellat hamos, qui debeant eſſe parui, pro ratione membri, & ab vtraque parte curuati, vt labio vtrique infigantur. At tales aculeos pungentes infigere in ipſa carne, & neruoſis partibus eſt peſſimum: Vnde hæc ſententia falſa eſt, maxime quia hami poſtea latius eſſe vulnus permittunt. Fallopius voluit, fibulas eſſe primam ſuturæ ſpeciem, in qua filum abſcinditur, & qua communiter in vulneribus vtimur: & hoc potiſſimum *Guidonis ſententia.* *Fallopij ſententia: & quæ contra eã poßunt obiici.*

mum colligit ex eo, quod Celſus ait, fibulam fieri ex *acia* molli, vbi Fallopius per *aciam* intelligit *filum*, quod nobis vulgo *azza* dicitur. At contra hanc ſententiam multa afferri poſſunt. *Primũ* enim acia in tota lingua Latina non inuenitur, niſi *hoc in loco* apud Celſum & proinde non poteſt probari, quod acia Latinis ſignificet filum. *Secũdo* in editionibus nonnullis pro *acia* legitur *acu*. *Tertio* dicit Celſus, quod fibulæ fere vulnus latius eſſe patiuntur: at fibula, quæ fit cum filo, ſecundum Fallopium, labia vulneris valde aſtringit. *Quarto*, apud nullum probatum auctorem materia fibularum eſt filum, ſed æs, ferrum, aurum, lignum: vnde Celſus *cap.* 25. *l.* 7. agens de ratione infibulandi, ait, *exemto filo, fibula additur*, ac proinde patet, fibulam non eſſe è filo. *Quinto*, modus loquendi ipſius Galeni & Celſi, quando mentionem faciunt fibularum, talis eſt, vt per fibulam nullo modo filum intelligi queat: dicunt enim *additis, impoſitis, injectis, ſuperdatis fibulis:* quæ filo non competunt. His ergo rationibus olim adductus, fibulam credidi non fieri è filo, ſed ex ære, aut materia ferrea, non quidem è materia dura, quæ in vulneribus infigeretur, vt Guido ſentit, ſed è molliore, quæ infigeretur per vtrumque labium, & deinde intorqueretur. Poſtmodum vero melius rem conſiderans, inueni opinionem Fallopij eſſe veriſſimã. Nam primum Celſus, fibulam & ſuturam ſimul dicit fieri ex acia molli, *non nimis torta*, vbi dictio illa *non nimis torta*, nullo modo acui poteſt competere, ſed filo, quod duplicatum ſumitur, & intorquetur, non tamen nimis, ne euadat durum & inæquale. *Præterea*, ſi illa dictio, *ex acia*, intelligeretur, *ex acu*, nihil

Actoris ſentẽtia.

nihil faceret ad rem, ſicut enim ſutura non fit ex acu, ſed è filo, ita & fibula. Modus etiam loquendi ipſius Celſi, cum dicit, *eſſe iniiciendam fibulam*, valde reſpondet illi loco, cum dicit, *iniectum vinculum mordet.* Licet autem quædam fibulæ alias fierent è ferro, auro, ligno, &c. in vulneribus tamen nihil prohibet, quin è filo fiant: pro diuerſo enim vſu, & materia & figura variari poteſt.

Quartum etiam præſidium à modernis excogitatum eſt ad labia adducenda in vulneribus, nimirum *glutinum.* Lintea enim formæ triangularis, quadrangulæ, aut alterius figuræ, prout ſitus vulneris exigit, oblinita glutino, applicantur ad labia vulneris, & non conſtringuntur, ſed detinentur, donec reſiccato glutino, lintea cuti valde adhæreant, quod contingit ſpatio trium aut quatuor horarum, aut ad ſummum diei dimidij: & cum linteum valde adhæret cuti, conſtringimus linteũ, & cum hoc ſimul labia vulneris. Quidam lintea conſuunt vera ſutura, & ita ſinunt, donec vulnus ſit glutinatum. Quæ ratio mihi non placet, quia ſic non poſſumus vulnus regere, & medicamenta ſic difficulter applicantur, & ſi quæ ſanies effluit, difficulter detergitur. Placet ergo mihi, vt linteis applicentur anſulæ è filo duplicato, ſeu multiplicato & contorto, & cera oblinito, quæ habeant eam diſtantiam, quam ſuturæ ſolent habere, aut etiam minorem. Quibus anſulis è contrariis partibus alligatis, labia adducuntur: & ſic anſulis ſolutis, quoties opus eſt, vulnus poſſumus detergere, medimenta & linteum vino expreſſum ſuperimponere, & rurſus deligare. Apponenda autem ſunt hæc lintea, non vt contingant labia vulneris,

4. Glutinum.

ſed

ſed tantum diſtabunt, vt medicamenta apponi poſſint.

Materia glutini. Glutinum vero conficitur è medicamētis aſtringentibus & emplaſticis atque viſcoſis, vt ſunt, *oui albumen, bolus Armen. ſanguis drac. thus pingue, ſarcocolla, maſtiche, farina volatilis, fuligo fabrorum, gypſum, corallium, tragacantha, ſanguis humanus (vnde fit glutinum perfectiſſimum) reſina pinguis.* Materia excipiens poteſt eſſe *oui albumen, optime ſubactum:* cætera vero in pollinem tenuiſſimum redacta, *oui albumini* miſcentur, donec medicamentum adipiſcatur mellis craſſitiem, v. g. ℞ *ſanguinis drac. thuris, ſarcocollæ, maſtiches, ana* ℥ ß. *oui albumin. q. ſ. Miſc.* Et hoc ego vtor frequentiſſime. Vel: ℞ *boli Arm. ſarcocollæ, maſtiches ana* ℥ j. *Miſc. cum oui albumine.* Vel: ℞ *maſtiches, farinæ volatilis ana* ℥ ß. *boli Arm. coralliorum ana* ℈ j. *ſang. drac.* ℥ j. *Miſce cum oui albumine.* Alij vtuntur glutino piſcium, alij glutino taurino. Sed ego experientia comprobaui, validiora eſſe ea, quæ propoſui. In abſentia omnium, *oui albumen ſubactum,* & linteo madefacto exceptū, adhæreſcit, ſed non valide. *Gypſum cum oui albumine* ita adhæreſcit corpori, vt ſecundum Rhaſin, non niſi lima auferri queat. At propoſita, vt dixi, ſunt commodiora. Quidam *calcem viuam, cum oui albumine* miſcent: at non probo hoc, quia intentio in vulneribus eſt refrigerare.

Si glutinum non firmiter hæreat. Porro contingit interdum, vt glutinum fiat impotens, linteumque non amplius cuti adhæreſcat, vnde nondum facta vulneris glutinatione, labia ſeparantur. Fit autem hoc, ſi linteum & glutinum humectentur: id quod duobus potiſſimum modis accidere poteſt. *Primum,* ſi linteum vino madidum

ſupra

ſupra apponatur : quod vitabimus, ſi lintea exprimamus, vel aliud linteum prius ſuperimponamus. *Deinde* humectatur etiam glutinum, ſi ſanies è vulnere effluat : quamuis enim vulnus, quod curamus, eius ſit naturæ, vt non debeat ſanies ab ipſo effluere, cum ſcil. labia exactiſſime ſunt adducta, in magnis tamen vulneribus ad amuſſim id fieri nequit. In hoc ergo caſu, excogitaui quædam, quæ reſiſtunt humiditati & ſaniei, vt ſunt *reſina pini*, aut *picea*, *gummi elemi*, aut *ammoniacum in aceto diſſolutum*, *&c.* Hæc ſi reliquis pulueribus admiſceantur, reſiſtere ſolent ſaniei. Equidem vt plurimum vtor *reſina pini*, aut ſi hæc non fuerit applicata, ſanieſque effluat, & timeamus magis adhuc effluxuram, tunc, qua parte madefacit ſanies, ego ſoleo aliud linteum, in inferiori magis parte, prope id, quod primo eſt appoſitum, cum ſuis etiam anſulis apponere, vt ſi forſitan prius linteum decidat, alterum prioris vicem ſubeat.

Vſus glutini communis eſt, *conſtringere labia.* Particularis vſus eſt, *primo in vulneribus faciei*: quia enim ſuturæ ac fibulæ cutem abrumpunt vt non tantum vulneris, ſed punctorum etiam cicatrices appareant, nos beneficio glutini, deformitatem punctorum euitamus : glutino enim iam adhæreſcente, aut ipſamet prima die, aut ad ſummum altera, ſi vulnus conſutum fuerit, aut fibulæ impoſitæ, nos filum, & omnia puncta auferimus, & anſulis lintei conſtringimus labia, vſque ad perfectã glutinationem. *Alius* eſt glutini vſus, in tranſuerſis, & magnis, ſiue longis vulneribus : in quibus, etiam ſi plurimæ factæ fuerint ſuturæ, & plurimæ fibulæ impoſitæ, nihilominus ante glutinationem

1. *Vſus glutini.*
2.
3.

puncta abrumpuntur, id eſt, cutis rumpitur, vt glutinatio fieri nequeat. Antiqui in his caſibus, vtentes cum ſuturis, tum fibulis, nimium ægros cruciabant, toties acu traiecta, quin & ipſo fili morſu. At nos glutino appoſito, ſuturam factam adiuuamus. Facilius autē & felicius glutino vti poſſumus quam ſuturis: hæ enim & dum fiunt, dolorē faciūt & dum factæ ſunt, filum ſemper cutim mordet: glutinum nullum facit dolorem. Suturæ faciūt cicatricē turpem, glutinū nullam. Suturæ denique in longius tempus protrahunt glutinationē: quamdiu enim filum perſiſtit, tamdiu ſanies generatur inter filum & carnem, quæ prohibet glutinationem.

Quando deligatura, ſutura, vel fibulis vtendum.

Verum non indifferenter his quatuor inſtrumentis propoſitis vtendum eſt. Deligatura enim eſt imbecillior, quam ſutura, *cap. vlt. l. 3. meth.* & ſutura eſt debilior fibulis, ſecundum Celſum *cap. 3. l. 5.* vnde interdum vno, interdum pluribus indigemus, *c. vlt. l. 3. meth.* Si enim vulnus ſit minimum, vt quando aliquis gladio vulneratur in digito, nullo indigemus inſtrumento: quia natura ipſa per ſe adducit & ſanat. Si vulnus ſit paruum, imponimus aliquod emplaſticum, vt telam aranei, aut raſuram corrigiarum, aut aliud glutinans, *cap. 8. l. 2. ad Glauc.* Si vulnus ſit magnum, tunc vel ſola egemus deligatura, ſi vulnus longum ſit per muſculorum longitudinem, non tamen admodum magnum & lōgum: vel deligatura & ſutura, in vulnere tranſuerſo, ſed non admodum lato: vel deligatura, ſutura & fibulis, in vulnere tranſuerſo, cuius labia multum à ſe diſtant, (ſub tranſuerſo continetur obliquum.) Si vulnus maximum, valde longum, tranſuerſum, valde profundum: egemus deligatura,

ura, ſutura, & fibulis.

Quod ſi propter vulneris magnitudinem ſperare non poſſumus, totum vulnus in partibus profundioribus, ad exactam vnionem duci poſſe, tribus dictis inſtrumentis, vnde ſinus remaneret, qui poſtmodum repleretur ſanie: propterea in talium vulnerum parte decliuiori foramen relinquimus, & in hoc turundam immittimus, vt ſanies expurgetur. Quod ſi vulnus non ita ſit profundum, totũ ſit conſuendum, neque foramen relinquendum: vt male quidam indifferenter in omnibus vulneribus faciunt, vel vnum, vel duo foramina relinquentes: nec enim tunc carnis generatione opus eſt (vt in maximo vulnere, de quo iam diximus) ſed ſola glutinatione. *Cautio de foramine in vulnere relinquẽdo.*

Inter dicta quatuor inſtrumenta glutinum eſt utiſſimum, & dolore vacat: ideoque hoc in omnibus vulneribus vti poſſumus, auferendo ſuturas iam factas: vnde ſic & citius, & maiori iucunditate curamus. *Glutinũ vſus inſignis.*

Vt præcauendum, ne quid labiis vulnerum intercidat.

CAPVT VI.

SOlet interdum heterogeneum quid labiis intercidere, vt pilus, oleum, filum, &c. quæ glutinationem impediunt: quod ſummo ſtudio præcauendum. De medicamentis vero & potiſſimum de pulueribus quidam ſtatuunt nullo modo pulueres intra labia eſſe immittendos, vnde hi linteũ ſupra labia reducta imponunt, & deinde ſupra illud linteum pulueres inſpergunt. At hoc modo medicamentum, cum per contactum agere debeat, *Pulueres vulnerarij quomodo aſpergẽdi.*

non

non recte per linteum ſuum effectum poteſt producere. Alij dicunt, pulueres dedita opera inter labia inſpergendos eſſe: hos enim in carnem quidem verti non poſſe, non tamen glutinationem impedire, quia poſt effectum ſuum editum extra vulnus à natura expellantur. Verum *pulueres corpulentia ſua glutinationem ſemper impediunt*, *licet facultate iuuent*. Ideoque mediam ego teneo ſentẽtiam, ne ſtudio pulueres labiis inſpergantur, ſed tantum in vulneris ſuperficie; quemadmodum etiam monet Auerroës 3. *colliget*.

Vt partis vulneratæ ſubſtantia ſalubris conſeruanda.

CAPVT VII.

Quomodo pars vulnerata præter naturam afficiatur.

SAluti partis vulneratæ vt conſulamus, multa nos impellunt. Vnionem enim in vulneribus optamus, cuius effectrix cauſa eſt natura, ſiue partis temperies: quæ non poteſt vnionem efficere, niſi ſit ſana. *Deinde* quia pars eſt debilis, corporis excrementa abundantius ad ipſam confluunt. Natura etiam parti dolenti volens occurrere, ſanguinem copioſum mittit in auxilium: vnde dyſcraſia vel humida, vel etiam calida contrahi poteſt. *Præterea* pars debilitata non poteſt alimentum rite conficere, vnde multa excrementa reſultant, quæ cum ob debilitatem non queãt extra vulnus propelli, partem ad humidam intemperiem permutant. *Tandem* quia labia tam exacte adduci nequeunt, quin exiguæ quædam cauernulæ intercedant: has ſanie repleri neceſſe eſt, & dein humidam dyſcraſiam produci.

Quamobrem, vt his occurratur vitiis, medicament

enta glutinatoria erunt frigida, vt repellant id uod influit: & ſiccantia in gradu ſecundo, vt hu-iditates intus contentas abſorbeant, ſiue ob de-litatem coctionis reſultent, ſiue in ſpatiis vacuis olligantur; ſic enim ſimul etiam ſuppurationem ohibent: denique erunt aſtringentia, vt partem ebilitatam corroborent. *Glutinātia qualia conueniunt.*

Hippocrates igitur *in lib. de vlcerib.* vtitur ſpon-a, denſa, molli, inciſa, ſicciore, non madente: ongia enim abſorbet, & quaſi combibit humo-em: hæc autem *denſior* eſſe debet, nam rarior non ontingeret omnes partes circumiacentes: debet iam eſſe *mollior*, ne duritie premat, ac dolorem iferat: poſtremo *ſicca* eſſe debet, maxime ſi inten-o eſt ſolum exſiccandi. At quando vna quo-ue repellere eſt animus, ſpongiam exprimere oſſumus è *poſca, oxycrato, vino nigro auſtero*, ſecun-um Celſum *cap. 26. l. 5.* & Galenum *l. 11. ſimp. c. de bongia.* *Materia glutinātes, ſecūdū Hipp. & vetuſtiores.*

Guido poſt factas ſuturas, ſupra vulnus inſper-it puluerem hunc: ♃ *thuris partes ij. ſang. drac. artem j. boli Arm. part. iij. excipiantur prima vice oui lbo, & cum ſtupa imponantur*; ne autem in amotio-e ſtupæ puncta ſuturarum dilacerentur, ante ſtu-æ applicationem ſuperponendum linteum ma-idum, cum *oui albumine*: Et ſic medicamentum init per quatuor dies, niſi aliud vrgeat accidens. ecunda autem vice, eundem puluerem excipit um *reſina terebinthina*, cuius deſcriptio exſtat in Guidonis *antidotario.* *Secūdum Guidonē. Puluis.*

Ego vero cum poſterioribus cheirurgis ſic cu-o: Reductis labiis per ſuturam, &c. *primo* pulue-es aſtringentes ſupra vulnus inſpergo, de quibus *Secūdum recentiores.*

mox

mox dicam: *deinde* appono aliquid ceratum, vt *dia palma*, aut *barbarum*, idque tum ad pulueres detinendum, tum ad partis ſubſtantiam ſalubrem conſeruandum: *tertio* impono linteum duplicatum, *vino nigro auſtero* expreſſum, idque multo latius quam ſit vulnus, ita vt comprehendat hinc inde multas partes circumſtantes. Alij vtuntur linteis in aqua frigida madefactis; frigida enim repellit & dum à parte detinetur, etiam digerit, ſecundum Galenum *lib.1.de ſimpl.* cui experientia quoque ſuffragatur; nam ſi manus diutius in aqua detineatur, apices digitorum corrugantur, digeſtis ſcilicet & ſiccatis humoribus. Alij vtuntur linteis ſiccis cum incantationibus: qui curant, non verbis, ſed ſiccitate lintei: hoc medicamentum reſpondet ſpongiæ Hippocratis. Alij vtuntur *oleis*, vt *maſtichino*, aut *roſaceo*, aut *hypericonis*: & certe hi peſſime omnium faciunt; nam *olea ſemper vulnus diſiungunt & glutinationem prohibent*: ab his ergo prorſus abſtinendum.

Error barbitonſorum.

Κολλητικὰ quænam.

Porro medicamenta glutinatoria, alia ſunt ſimplicia, alia compoſita: & vtraque vel in forma *tenui*, vt pulueres; vel in *ſolida*, vt *cerata*. Galenus *lib.5.ſimpl.* multa ſimplicia glutinantia enumerat, vt ſunt *ebulus, ſambucus, anagallis, pyra ſylueſtria, rubus, cauda equina, ſalicis folia, hederæ folia viridia in vino decocta, corni folia & germina, vinum nigrum auſterum*, item *c.4.l.3. meth. folia, germina & pilulæ cupreſſi, vlmus*, &c. omnia denique ſicca & aſtringentia. In forma ſolida ſunt, *ceratum barbarum*, *dia palma*, &c. deſcripta à Galeno *lib.* 1. *κατὰ γένη*.

Quantitas ſiccationis.

Quantum autem ſiccandum ſit, cognoſcitur vulneris magnitudine, natura ægri, tempore anni.

Hin

linc ſi vulnus omnino eſt exiguum, ſimplex glu-
natorium ſufficit, *cap.8.l.2.ad Glauc.* Si vulnus ſit
rofundiſſimum & maximum, opus eſt turunda,
acto foramine in parte decliuiori, vt expurgetur
nies, *non enim inuenitur medicamentum, quod ſiccan-
o omnem illam humiditatem abſumat.* Si medium ſit
ulnus; mediocre etiam requiritur medicamentũ. *Mitiora.*
linc ſi vulnus eſt paruum, & ægri temperies hu-
ida, anni tempus calidum, regio calida; mitius re-
uiritur ſiccans & aſtringens: vt *roſa, plantago, ana-
llis, ebulus, ſambucus, vlmus.* Vel hoc compoſitum,
nuis formæ: ℞ *roſarum, plantag. thuris ana partes
uales, pulueriſata ſubtiliſſime, miſce.* In forma ſolida, *Puluis.*
ſu propoſito conueniet *ceratum & ceruſſa*, aut *de
inio.* Si indicationes ſint contrariæ, ita vt præua-
ant ea, quæ aſtringentia poſtulant, valentiſſima *Valentiſſima.*
ccantia & aſtringẽtia vſurpabuntur; vt *bolus Arm.
ng. drac. folia, germina, & pilulæ cupreſſi, balauſtia, py-
ſylueſtria, myrtilli, gallæ immaturæ.* Inter compoſita,
roderit hic puluis: ℞ *boli Armen. ſanguinis draco- Puluis.
s, thuris ana part. æquas. Ceratum* etiam *barbarũ ma-
ium* laudatur. Si indicationes refringantur, ſiccã-
a & aſtringentia medium tenebunt locum inter *Mediocria.*
itiora & valentiſſima; vt *hederæ folia viridia, è vino
cocta, rubus, cauda equina, ſalicis folia, vinum nigrum
ſterum.* Puluis hic proderit: ℞ *maſtiches, corallo- Puluis.
m, caudæ equinæ, ana partes æquas.* Commenda-
ır *emplaſtrum barbarum minus*: ſi hyemis fue-
t; ſi ver, aut aër temperatus, *diapalma.* No-
ndum autem de *vino nigro auſtero*, ex hoc ſpon- *Vinum nigrum.*
iam, vel lintea expreſſa, partibus circumſtanti-
us apponenda, maxime vbi fluxus ad vulnus ti-
ietur: ita enim fluxio repellitur, pars vero exſic-
catur

catur & corroboratur. Quod ſi maiore egeamu robore, & validiore repellente, vino incoquimu *plantaginem, roſas, & chamæmelum,* ſi fuerit hyem Si adhuc maiori aſtrictione opus, incoquimus *co tices granat. balauſt. myrtill. alumen.*

Medicamentum glutinãs; ſacerdotis cuiuſdam Hiſpani.

Non poſſum autem ſilentio inuoluere, medica mentum quoddam præſtantiſſimum ad partiu neruoſarum vulnera: cuius deſcriptionem ab H ſpano quodam Sacerdote, fide digniſſimo accep qui retulit, in Hiſpania non licere hoc medicam tum componere, quod homines medicamenti v ribus confiſi, facile digladientur, inque arenam d ſcendant. Eſt autem hoc: ℞ *olei vetuſtiſſ.* ℥ *iiij. ter binthinæ puræ* ℥ *viij. frumenti integri* ℥ *j. ß. hyperici ij. rad. cardui benedicti, rad. Valerianæ ana* ℥ *j. thu pulueriſati* ℥ *j. Radices & herbæ craſſo modo cõtunda tur, in olla ponantur, & tantum vini albi ſuperfundatu vt omnia in vino mergantur: & per biduum facta inf ſione, oleum & frumentum adiiciantur, & coquant omnia ad vini conſumptionem: Mox facta forti expre ſione addatur terebinthina & thus: & iterum parum nantur bullire, ſeruẽturque in vaſe vitreo.* Sanat vuln ra, vt aiunt, ſpatio XXIV. horarum. Modus vten talis eſt: *Abluto prius vulnere vino albo frigido, ſtat inungitur totum vulnus oleo prædicto carente: quod ſi h fieri commode nequeat, per Siphonem intra vulnus, ta quam per clyſterem immittitur; & confeſtim labia vu neris ad mutuum contactum adducuntur, deligatura, a ſutura, aut glutino; deinde partes circumſtantes præ cto oleo ſimiliter inunguntur. Supra vero vulneris lab iam reducta, linteum imponitur, prædicto oleo madens; ſupra hoc aliud, vino nigro expreſſum; mox alia lint ſicca: deinde faſcia ſuperligatur.*

Imp

Impoſita medicamenta ſoluere,& vulnus inſpicere ſufficit tertio quoque aut quarto die, ſi vulnus bene aptatum eſt, & niſi ſoluere cogamur ab alio. Sic enim Galenus κτ̀ γῶν, in vlceribus, in quibus ſanies effluit, tertio quoque die & hyeme etiam quarto, vlcera curat, ac inſpicit: profectò etiam nobis illud licet in vulnere ſimplici glutinando,in quo ſanies non effluit.Sæpe quidem cogimur ſecundo die reſoluere; vt vel glutinum apponamus,vel amputemus puncta,vel corrigamus, quæ aliis perperam ſunt commiſſa, aut praue coaptata. Cogimur etiam religare vulnus, quoniam ſuturæ ſenſim laxantur, & ita vulneris labia aperiuntur. Denique ægri & aſtantes ſæpe cogunt, vt religemus vulnus quotidie cum ipſorum tamen potius damno: alias enim nos vulnus negligere exiſtimant. Verumtamen tuto tertio quoque die inſpicere poſſumus. Et hæc de vulneribus è ſimplici inciſione facta. *Quando vulnus ſoluendũ, & quoties inſpiciendum.*

De vulnere carnis Compoſito, ſeu Cauo.

CAPVT VIII.

HActenus de vulnere Simplici, in quo tantum vnio requirebatur: ſequitur Compoſitum, ſeu cauum, in quo præter vnionem etiam carnis generatio requiritur. *Trãſitio.* Dicitur autem vulnus cauum, non ſolum in quo portio carnis deperdita eſt; ſed etiam quod è ſimplici fit inciſione, ſine carnis amiſſione, cuius tamen vulneris labia, ob magnitudinem,& nimiam diſtantiam,non poſſunt in profundo ad mutuum contactum adduci; vnde neceſſario cauitas in profundo manet, quæ carne eſt implenda. *Cauum vulnus quid ſit.*

Scopi in curatione caui vulneris. In huius autem curatione, generalia, & ad totum corpus ſpectantia, de quibus in vulnere ſimplici dixi, præſuppono: protinus enim proſpiciendum, ne ſanguinis fiat profuſio, neue inflammatio ſuperueniat. Horum gratia ſanguinem mittimus: exhibemus ſyrupos refrigerantes, modice aſtringentes, vrinam mouentes: damus etiam purgantia: diætam præſcribimus congruam: denique reuulſoriis vtimur præſidiis; vt frictionibus, balneis, &c. *Præterea* in curatione vulneris caui vnio fieri nequit, niſi prius caro generetur, quæ cauitatem impleat, *cap.3.lib.3.meth.* Quia vero in hoc vulnere, ſemper materia quædam præter naturam continetur, quam pars expellere nequit; ideo hæc prius concoquenda & detergenda. Quatuor ergo ſcopi ſunt, in horum vulnerum curatione: *primum* enim concoquentibus vtendum; *ſecundo* detergentibus; *tertio* ſarcoticis; *quarto* epouloticis, ſeu cicatricem inducentibus.

Scopi in curatione quot & qui.

Concoquentia: & quandiu his vtendũ. Digeſtiua & detergentia ſimul miſceri poſſunt, ita tamen, vt illa in principio, hæc in fine præpolleant. Digeſtiuis autem vtendum, donec pus generatum conſpiciatur; quod citius fit in vulneribus paruis; æſtate, & in pueris; tardius hyeme, in vulnere magno, in natura frigida. Et tunc ſi in digeſtiuis amplius pergeremus, vlcus redderemus ſordidum: ſicut faciunt barbitonſores, qui vſque ad finem concoquentia imponunt. Errant etiam illi, qui dierum numero, tempus, quo medicamenta ſunt mutanda, metiuntur: hi enim vſque ad ſeptimum diem concoquunt, vſque ad vndecimum vel decimumquartum detergunt; magno errore. Vtendum igitur concoquentibus donec

pus

ous laudabile appareat, id eſt, album, læue, æquale, non fœtidum. Concoquente ergo tali in principio vti poſſumus : ℞ *vitell. ouorum num. ij. farinæ tritici, thuris pulueriſati an. q. ſ. ad vitellos inſpiſſandũ.* Detergens erit tale : ℞ *mellis roſ. col.* ℥ *ij farinæ hordei* ℥ *j. aquæ betonicæ parum, Miſce.* Si placet miſcere concoquentia & detergentia : ℞ *mellis* ℥ *iij. farinæ tritici* ℥ *j. ß. ſucci apij* ℥ *iij. Miſ. ad formam pultis* : Si adiiciatur *croci* ℈ j. medicamentum reddetur magis concoctorium. Vel : ℞ *reſinæ terebinthinæ* ʒ *j. thuris pulueriſati* ʒ *j. oui vitellum j. Miſce.* Si ſit æſtas, & in vulnere aliquis ſenſus doloris perſentiatur, ſumo *reſinam terebinthinam*, aut *abietinam*, *in aqua lotam* : ſi ſit hyems, aliquid *croci* addo.

Formulæ digeſtiuorum.

Si in fine animus ſit tantum mundificare ; ac detergere, linamenta in *melle* tincta id præſtabunt, ſecundùm Celſi ſententiam : item *farina hordeacea, & fabarum, cum melle. Melicratum* quoque deterget *cap. 8. lib. 2. ad Glauc.* Solent etiam hoc componere, quod ad conquendum & detergendum maxime valet : ℞ *ſucci apij, ebuli, vini, mellis, axungiæ porcinæ, butyri recentis, ana partes æquas: Miſce, & ad ſpiſſitudinem coque.*

Detergẽtia.

Poſtquam vulnus per concoquentia & detergentia redditum eſt idoneum, vt carne impleri queat: carnis generationi protinus incumbendum. Sunt autem ſarcotica exſiccantia, quin & detergẽtia, ob excrementa, quæ continuo in carnis generatione ſegregantur. Dicetur autem copioſe de Sarcoticis, *in doctrina vlcerum.* Si vulnus magnum, corpus & ſiccum & durum & tempus hyemale, conueniunt ſarcotica valentiſſima, *vnguentum Iſidis, & Apoſtolorum* : Si vero æſtas ſit, aërve calidus

Sarcotica.

Vnguẽta.

dus & ſiccus, *vnguentum de tuthia.* Mediis temporibus,& minori vulnere, naturiſque temperatis, conuenit *vnguentum de Betonica.* Hyeme *vnguentum Baſilicum*: æſtate *vnguentum de Ceruſſa.* Si natura temperata, vulnus mediocre, tempus mediũ, id eſt, ver & autumnus, ℞ *reſinæ terebinth.* ℥ *ij.ceræ* ℥ *j. thuris, maſtich.fœnigræci ana* ℥ ß.*olei communis* ℥ *x. Diſſoluuntur reſina & cera ad ignem,item oleum; Colantur: deinde pulueres adiiciuntur, & fit vnguentum.*

Pulueres. Magis autem conueniunt ſarcotica, actu & poteſtate ſicca; vt pulueres, qui vulneribus inſperguntur. In paruis ergo vulneribus, naturis temperatis,& tempore hyemali: ℞ *thuris reſinæ colophoniæ, farinæ fœnigræci ana* ℥ ß.*fiat puluis.* Si maius eſt vulnus, æſtas, corpus magis ſiccum: ℞ *aloes, ſarcocollæ, ſanguinis dracon.tuthiæ præparat.ana part.æq.* In duris corporibus,& magnis vulneribus, ℞ *rad.iridis mannæ thuris, myrrhæ,aloes, radicis panacis, reſinæ laricis, ana part.æq. Miſce,* &c.

Turũdæ, ad cauitatẽ vulnerum medicamẽtis inacceſſam. Si in vulnere cauo deperdita ſit ſubſtantia, vt cauitas in propatulo ſit, facile medicamenta imponuntur, ſi ſcilicet linamenta inficiantur vnguẽtis propoſitis, aut ſi pulueres inſpergantur. At ſi vulnus cauum ſit ſine amiſſione ſubſtantiæ,id eſt, ſi ortum ſit è ſimplici inciſione, & ita magnum ſit,vt cauitas in profundo remaneat, hæc, quia in pro patulo non eſt, inſtrumento eget, quo medicamenta immittantur. Primum ergo ſi tale occurret vulnus, id conſuere oportet altis ſuturis, & in parte decliui relinquendum foramen; aut ſi cauitas vicina ſit parti oppoſitæ,& pars oppoſita ſitum habeat magis decliuem, quam totum vulnus,tunc in parte auerſa, vulnus incidendum, & perforandum,

dum, *cap.8.l.2. ad Glauc.cap.90. art. med.* In ſumma, foramen tali vulnere relinquendum, per quod ſanies effluat; ne intempeſtiue conſutum, poſt cũ dedecore denuo ſit incidendum. Per hoc ergo foramen, etiam medicamenta ſunt immittenda, inſtrumento tereti, oblongo, altero extremô faſtigiato, altero craſſiore, ſeu lato: quod vocatur *turunda, penicillum*, à Celſo linamentum obuolutum & oblongum, item implicitum & inuolutum, vulgo *tenta*. Huius turundæ *primus* eſt vſus, vt foramen ſeruet apertum: *ſecundus*, vt medicamenta vſque in profundam cauitatem ducat: *tertius*, vt combibat excrementa, quæ generantur in cauitate. Sed aliæ turundæ ad alium vſum ſunt commodiores. Quæ enim fiunt in modum cannulæ, aut è linteo, cera oblinito, aut è plumbo, argento, &c. conferunt potiſſimum, ad colluuiem è cauitatibus expurgandam: & his raro in vulneribus vtimur. Quæ vero fiunt è linteis implicitis & inuolutis, itẽ è ſtupa, è linamentis carptis à linteo: hæ medicamenta ad fundum ducunt, ſimul etiam materiam exſiccant, & combibunt; quia materia, è qua fiũt, ad hæc præſtandum eſt idonea. Quæ fiunt è ſpongia contorta, è medulla ſambuci, è radice gentianæ, potiſſimum vero è medulla ſorgi; faciunt ad ampliandum foramen. *Vſus turundæ.*

Porro impoſitis Sarcoticis, ſuperponendum eſt aliquod medicamentum, potiſſimum ad formam cerati, vt eſt *diapalma*, *ceratum Barbarum*. & hoc fit tum ad detinendum ſarcotica, tum ad vulnus à frigore defendendum. Vtimur etiam linteis & ſpongiis expreſſis in vino nigro auſtero, eoque vel puro, vel ſi maiori opus eſt robore, in quo de- *Quæ ſuperponenda ſarcoticis.*

 cocta

cocta ſint, *balauſtium, malicorium, rubus, myrtilli, ſcabioſa, folia oliuæ,* & ſimilia aſtringentia medicamenta.

De exedentibus carnem luxuriantem, vide *in doctrina vlcerum*: vt etiam epouloticis, ſiue cicatricem inducentibus.

De Cicatricum tollenda deformitate.

CAPVT IX.

IAm docendum reſtat, quomodo vitia, quæ poſt vulnerum curationem remanere ſolent, curari debeant: vt ſunt cicatrices concauæ, eminentes, male coloratæ, rugoſæ, variam habentes figuram, aut magnæ cicatrices remanentes.

Cauitas. Concaua igitur fit cicatrix, vel vulneris culpa, vel Medici incuria. Culpa vulneris, ſi vel amiſſa ſit & exciſa portio ſeminalis, vel in vulnere inueterato per putredinem ſimiliter ſit abſumta ſubſtantia: tūc enim conſolidatio tantum fit ſecundum partes profundas, vt caua maneat cicatrix. Cauitas hæc in ætate adulta, aut inclinante, inſtaurari nequit: in creſcente vero & robuſta ætate, poteſt aliqua ſubſtantiæ portio regenerari. Primum ergo ſcarificanda eſt cicatrix, ſectionibus frequentiſſimis, non tamen profundis: deinde imponenda ſunt ſarcotica, forma vnguentorum, quæ remolliant potius ipſam partem, & potius minus ſiccent ac detergeant, quam ſit ex vſu. Proinde ego vtor *vnguento de Betonica*, quod fit *ſine pulueribus, è ſolo betonicæ ſucco, oleo, & pauca cera.* Incuria Medici nonnūquam caua fit cicatrix: vel quia præpropere vulnus ad cicatricem ducitur, euidenti ſatis cauitate

adhuc exſiſtente; vel quia labia non tenentur ſubleuata, ſed interius inclinata ſinuntur conſolidari. Et hæ cicatrices cauæ, ſimiliter curantur, vt priores; primum ſcarificando partem, deinde regenerando carnem. Prohibebimus autem, ne fiat caua cicatrix; ſi vulnus ad cicatricem ducatur, quando exigua ſupereſt cauitas: item, ſi labia ſuſpenſa teneantur, impoſitis linamentis ſiccis, aut admoto glutino aliquo, cum anſulis, quibus labia, quæ interius volunt conſolidari, attollere queamus.

Eminentia. Cicatrix eminens fit culpa Medici, ſi vel carnē ſinat excreſcere, nec hanc per exedentia abſumat; vel vnum labium ſuper alterum glutinet. Corrigitur, in primo caſu, ſcarificata parte, & appoſito dein cathæretico: in ſecundo caſu, ſcarificata ſimiliter parte, & poſt appoſito medicamento epoulotico.

Color prauus. Fiunt etiam interdum cicatrices male coloratæ, vt ſubnigræ, citrinæ, virides, rubræ, liuidæ, nigræ, albæ: idque propter prauos humores, qui hoſce colores habent: qui humores oriuntur, aut è praua victus ratione, aut è viſceris alicuius intemperie. Corriguntur, ſi auferantur cauſæ efficientes: nimirum prauus victus, & dyſcraſia viſceris: ſi denique in parte affecta vtamur detergentibus, reſoluentibus & ſiccantibus. Celſus *cap. 26. lib. 5.* proponit modum corrigēdi cicatrices albas & nigras.

Ad cicatrices albas. Ad albas (ſub quibus etiam alij colores albo vicini comprehenduntur) ſuperponit plumbum album, vel deraſum, vel contritum, vel ad modum laminæ tenuioris; laudat etiam *radicem cucumeris ſylueſtris*, quæ cauſam albi coloris, nimirum humorem album, ſeu pituitoſum, à proprietate ad ſe fo-

ras trahit; manifeſtis etiam qualitatibus eundem diſſipat & digerit: eadem ratione vſurpari poteſt *colocynthis*, & alia, quæ pituitam euocant. Laudat etiam Celſus hoc compoſitum: ℞ *elaterij part. j. ſpumæ argenti part. ij. vnguenti pondo part. iiij. quæ excipiuntur reſina terebinthina, donec fiat amplaſtri forma.*

Lib. 5. c. 26. in fine.

Ad nigras. Ad nigras cicatrices, nigriſve vicinas ait conferre *æruginem, plumbum elotum, paribus portionibus* præterea *calamenthum in vino decoctum, & emplaſtri modo impoſitum.* Nec omittenda ea, quæ tollunt humorem nigrum, cauſam huius coloris, vt *helleborus niger pulueriſatus, aut etiam vnguento aliquo admiſtus.*

Rugæ. Rugoſa fit cicatrix, ſi Medicus non bene coaptet vulneris partes, quæ cicatrice obducendæ ſunt: aut, ſi non apponit epouloticum debito tempore; vel non apponit ſecundum omnes vulneris partes, vt opus eſt, ſed in quibuſdam partibus debilius, in quibuſdam fortius. Corrigitur, primum ſcarificatione: deinde medicamentis erodentibus, quibus vulneris partes æquantur, ac planæ redduntur: poſtmodum epouloticis impoſitis.

Magnitudo: Forma varia. Cicatrices multiformes & magnæ, factæ culpa vel Medici, vel vulneris, vix poſſunt aliter curari. Facilius autem corriguntur recentes, quam inueteratæ.

Durities. Quod ſi cicatrices cute ſint duriores, & proinde valde rubræ appareant, curem emollimus *oleo de ben. oleo de vitellis ouorum*: ſed præ cæteris ego vſurpare ſoleo *pinguedinem humanam*; quæ familiaritate quadam temperamenti, vt arbitror, efficacius agit, quam reliqua modo propoſita.

De

De vulneribus Vaſorum, id eſt, Venarum, & Arteriarum.

CAPVT X.

VVlnera venarum & arteriarum ad ſe trahunt curationem, ſi fiant in vaſis maioribus: idque faciunt non ratione vulneris, quod facile vniri poteſt, ſed ratione ſymptomatis ſuperuenientis, nimirum profuſionis ſanguinis. *Vulnus vaſorũ.*

Cognoſcitur autem ſanguinis profuſio, facile è vulneris magnitudine, & ex impetu ruentis ſanguinis; præterea ab Anamatico etiam cognoſcitur è ſede locoque vulneris, num ſit in parte, per quam venæ & arteriæ, vel maiores, vel etiam plures progrediuntur. Num autem ſanguis fluat è vena vel arteria, docet Auicennas *quarta quarti tract.* 2.*cap.* 16. *Primum* enim ſanguis arterialis egreditur cum ſaltu & impetu, in arteriæ dilatatione, in conſtrictione contra, ſanguis retrahitur: ſanguis autem venarum, vniformiter exit. *Secundo*, ſanguis arteriarum eſt ſubtilior, venarum craſſior. *Tertio*, ſanguis arterioſus eſt rubeus clarus: venarum ſanguis ad nigredinem vergit, nec ita eſt floridus. *Quarto*, ſanguis arterialis multo eſt calidior ſanguine venæ. *Quinto*, ſanguis arterialis dum emittitur, plurimo ſpiritu permiſtus eſſe videtur: ſanguis venarum non eſt ſpirituoſus. *Signa.* *Signa ſãguinis egredietis ex arteria vel vena.* 1. 2. 3. 4. 5.

Cauſæ porro vulnerum vaſorum, ſunt, inſtrumenta externa, quæ vaſorum tunicas diuidere poſſunt, pungendo, ſecando, rumpendo, contundendo. *Cauſa.*

Quoniam autem ſanguis vitæ eſt theſaurus, *Prognoſt.*

ſane ex ipſius largiore profuſione mors imminet
Immodica hæmorrhagia ſymptomata. Hinc fit, vt immodicam effuſionem ſanguinis ſe-quantur, *deſipientia, conuulſio, ſingultus, ſyncope*, o multam ſpirituum vitalium & naturalium inan-tionem. *aph. 9. ſect. 7.* Difficilius autem curatur vul-nus arteriæ, quam venæ: quia ſanguis arterioſu magis eſt fluxilis, ac difficilius compeſcitur: dein de quia arteriæ corpus durum eſt, & perpetu mouetur.

Scopi, ſeu indicationes. Quantum ad curandi indicationes, ſanguis ſiſt-tur, aut clauſo, quod perruptum eſt, vaſe; aut no amplius fluente ſanguine *cap. 3. & 5. lib. 5. meti*
1. à vaſis apertione. Reſpicere ergo nos oportet, & ad vaſis apertio-nem, & ad ſanguinem fluentem. Vaſis aperti claudenda eſt. Clauditur, vel labiis diſſidentibu in vnum adductis: vel oſculo vaſis obſtructo ſe obturato. Adducuntur labia, tum opera manuun tum per deligaturam, tum vinculo, tum refrige-rantibus & aſtringentibus. Obſtruitur oſculun vel intrinſecus, vel extrinſecus. Intrinſecus à ſan-guine, qui intrinſece cócreſcit, ac θρόμβος dicitu Extrinſecus, iis, quæ foris imponuntur, vt ſunt ſan-guis extrinſecus concretus, digiti, carnoſæ parte circa vulnus, item ſpongia, linamenta, medicamen-ta emplaſtica, quæ lentore & craſſitie apertioner obturant, item quæ cruſtam efficiũt, vt ſunt ignis
2. à ſanguine. & medicamenta vim igneam habentia. Ne auter clauſum vas à ſanguine impetuoſe affluente reclu-datur, oportet nos etiam ſanguini proſpicere: flu-xum auertendo, deriuando, reuellendó ad parte alias, & ſanguinem ipſum refrigerando ac incra-ſando, ne tam promte fluat.

Curatio. Materiæ ergo præſidiorum dirigentur ad duo

primum

primum, vt ſanguis confluere prohibeatur: *ſecundo*, vt apertio claudatur. Confluere prohibetur ſanguis, tum totius corporis refrigeratione, tum maxime partis affectæ. Totum corpus refrigeramus diæta, cheirurgia, pharmacia. 1. *Affluxũ ſanguinis prohibentia.*

Diæta debet eſſe tenuis, frigida, craſſioris ſubſtantiæ, & modice aſtringens: vt ſcil. ſanguis minuatur, refrigeretur, incraſſetur, & in venis reſtringatur. Non ergo proſunt cibi, qui multi ſunt nutrimenti, vt oua, carnes, vinum, ſed *lactuca, endiuia, amylum, oryza, ptiſana hordeacea, cucurbita, anguria.* Conueniunt è carnibus, pedes vituloȓũ & caſtratorum, item capita & cerebra, quæ lentam habẽt, frigidamque ſubſtantiam. E fructibus concedũtur *pyra, cydonia, ſorba, meſpila, corna, malum granatum, pruna, & alia aſtringentia.* Potus ſit *aqua frigida, vel chalybeata poſca, vinum granatorum, aqua hordei, iulepum roſatum, violatum, aut ribes.* Placent aquæ ſtillatitiæ *plantaginis, endiuiæ.* Exhibeantur actu frigida, in ea quantitate, vt corporis tantum vires ſuſtineant. In virium proſtratione, conueniunt carnes potius ſiccæ, quam humidæ, & ſylueſtres, quam domeſticæ, vt ſunt *perdices, phaſiani, turtures, auiculæ montanæ, aliæ, oua integra*: quæ cibaria condienda ſunt *omphacio, ſumach, ſucco granatorum, &c.* aut ſimili aſtringente. Si vinum dari oporteat, illud non ſit odoratum, ſed nigrum & auſterum. Aër erit frigidus. Vitabitur ira, furor, motus, vigiliæ. Aluus erit libera. *Diata.*

Medicamentis etiam totum corpus refrigeratur, nimirum ſyrupis, decoctis, potionibus: in primis laudatur potus aquæ frigidæ, vt æger vna vice tantum bibat aquæ, quantum poteſt. Secundum *Medicamenta refrigerantia totum corpus.*

dum locum obtinent *ſyrupi*, vel ſimpliciter refri gerantes, vel modice aſtringentes: vt *ſyr. de cichor de portulaca, roſaceus recens myrtinus,&c.* cum aqui conuenientibus.

Refrigeratio partis affectæ. Oportet vero & partem affectam refrigerare vnde repellentibus ea debet madefieri, quo pro cul ab affecta parte ſanguis repellatur. Affundetu ergo *poſca, vinum nigrum auſterum, ſuccus ſolatri, ſem peruiui, lactucæ, plantaginis.* Hæc medicamenta & ſimilia, non ſolum parti affectæ imponuntur, se etiam aliquanto longius à parte affecta, vt offici defenſiuorum fungantur, & prohibeant, ne vlte rius ſanguis ad partem vulneratam perueniat. In pertinaciſſimis profuſionibus, ſoleo aquam frigi dam ſubinde perfundere, non ſolum ſupra parten affectam, ſed etiam ſupra omnes partes circumia centes: cui aquæ interdum acetum miſceo, & ſub inde perfundo, aut lintea in ea madefacta impo no, ſemper mutando, ne incaleſcant in parte. Rha ſes monet, ſubinde niuem apponendam eſſe ſupra partem læſam, quæ refrigerat, & propter terrenam ſubſtantiam aſtringit.

Auerſio ſanguinis fluentis. Auertendus etiam eſt fluxus ſanguinis, tum re uulſione, tum deriuatione. Reuulſoria præſidia ſunt, primum venæ ſectio, quæ ſemper inſtituen da eſt, ſi profuſio magna ſit, & vires robuſtæ: ſi vires minus firmæ, partiemur venæ ſectionem in duas partes. Si vires phlebotomiam tolerare ne queant, affigendæ ſunt cucurbitulæ, primum qui dem ſcarificatæ, deinde ſiccæ. In defectu horum omnium, alia reuulſoria ſunt adminiſtranda, vt vincula, inunctiones, frictiones, balnea: & hæc omnia in partibus contrariis parti vulneratæ.

Hacte

Hactenus de curatione hæmorrhagiæ, quatenus 11.
eſpicit ſanguinem. Perſequemur iam indicatio- *Vaſis apertio vt claudenda.*
es, quæ à vaſis ſumuntur. Clauditur ergo vaſis
pertio, vel labiis adductis, vel orificio obſtructo:
uorum prius poſteriore melius eſt, quoniam &
rofuſionem ſedat, & ſimul vulnus curat. Addu- *Adductio labiorũ, ad mutuum cõtactum.*
untur labia, interdum è ſeipſis, interdum opera
ledici. E ſeipſis, quando ob nimiam ſanguinis
rofuſionem tunicæ vaſorum concidunt, & ſic la-
ium ſuper labium cadit: qui modus numquam
ptandus eſt. Medicus autem labia adducit, ope-
a manuum, ſutura, deligatura, vinculo vaſe ex-
epto, refrigerantibus & aſtringentibus medica-
nentis. Per *ſuturam*, non intelligimus ſuturam *Sutura.*
pſius vaſis (nam tunicæ conſutæ dilacerarentur)
ed ſutura totius vulneris: quæ fieri debet, vt Gui-
lo docuit in ſutura, quam vocat ſanguinis ſup-
reſſoriam: Fit hæc acu traiecta, & reuoluta ſupra
ulnus, & iterum traiecta, atque iterum ſemper ex
odem latere, quemadmodum ſuuntur pelles. Quia
utem nos hanc veram eſſe antiquorum ſuturam
locuimus, non eſt, cur eam ſanguinis ſuppreſſo-
iam cum Guidone appellemus. *Deligatura* fieri *Deligatura.*
lebet è duplici initio è faſcia lata, vt *ſupra* in vul-
ere ſimplici docuimus: id ſaltem notetur, magis
xpedire, vt faſcia oui albumine madida ſit, quam
icca. Porro ſi non ſperamus hæmorrhagiam ſeda- *Vinculũ.*
i poſſe, adducendo labia ad mutuum contactum,
ut ſutura, aut deligatura, recurrimus ad tertium
ræſidium, quod eſt, *vas ipſum vincire filo*: volſella
nim ſeu alio inſtrumento adunco vas apprehen-
litur, paulùlum tunica eleuatur, deinde aliquan-
ulum intorta filum vndique obuoluitur, & ſtrin-
gitur.

gitur. Ligatura vna interdum ſufficit, cum vas, quo ſanguis profluit, propinquum eſt ſuo principio, nimirum cordi, aut hepati: duplex autem ligatura eſt neceſſaria, cum ſanguis profluit ex vtraque vaſis parte. Verum, vt ego ſentio, tutius eſt ſemper binas efficere deligaturas, quia in corpor noſtro prope infinitæ ſunt venarum anaſtomoſes. Factis igitur duplicibus vinculis, totum vas pe tranſuerſum eſt incidendum: ſic enim pars vtraque retrahitur, & vinculum diutius conſeruatur.

Refrigerantia. *Poſtremo* medicamenta refrigerantia & aſtringentia proſunt, quæ non ſaltem vaſis tunicam contrahunt, ſed ſanguinem etiam denſant. De his *paul ante* dictum eſt. Sunt autem, *perfuſio aquæ frigid chalybeatæ, lintea madefacta in aqua cum aceto modic in vino granatorum; nix, omphacium, decoctum balauſtij, myrtillorum, gallæ immaturæ, ſucci hypociſtidis, &c.* Compoſitum tale poteſt: ℞ *fol. ſolatri, hyoſcyam ana man. j. terantur, & cum hordei farina, ac puluer malicorij paribus portionibus, & aceto q. ſ. miſceantur:* a ponantur ſupra vaſis aperturam. Et hic modus hæmorrhagiæ ſedandæ, per adductionem labiorum in ſimplici vulnere, quod ex inciſione oritur, ſemper vſurpandus eſt.

Obſtructio vaſis. Si portio quædam ſubſtantiæ ipſius vaſis ſit deperdita, tunc labia vulneris non ſunt ad inuicem adducenda: ſed obſtruendo vaſis aperturam, ſiſtenda profuſio. Obſtructio autem fit intrinſece, pe ſanguinem intus concretum: digitus enim primu

θρόμβος obſtruens venam. fiſſuræ imponitur, ac tamdiu detinetur, donec ſanguis extrinſecus circa digitum concreſcat; dum enim concreſcit, ſolet etiam aliqua gutta è part exteriori, in orificium delabi, quæ concreſcen

ſangu

ſanguinem ſupprimit. Quo facto, blande digitus auferendus, & , ſi opus, alia medicamenta imponenda: ſin minus opus videatur, relinquendus eſt grumus, donec è ſeipſo decidat. Hic modus non poteſt adminiſtrari in arteria, cuius ſanguis calidiſſimus difficulter concreſcit, idque maxime etiã ob perpetuum arteriæ motum: locum ergo tantum habet in vena, quæ non admodum magna ſit, nec in profundo ſita.

Partes vicinæ. Extrinſecus oſculum vaſis obſtruunt, cutis & carnoſæ partes circa vulnus exſiſtentes: quæ ſi ab aliis decedant, reduci debent ſupra oſculum: hæc enim à natura facile glutinantur. *Linamẽta, ſpongia.* Quoniam vero vt plurimum natura ſeu figura vulneris hoc non patitur, aliis vtimur præſidiis: ſiccis enim linamentis vulnus implemus, ſupraque imponimus ſpongiam, ex aqua frigida expreſſam: ſi linamenta ſicca parum valent, poſſunt aceto madefieri. *Emplaſtica medicamenta.* Interdum hæc non ſufficiunt, vnde ad emplaſtica medicamenta recurrendum, qualia ſunt, *oui albumen, gypſum ablutum, viſcus, glutinum decoctum, gluten de coriis, decoctum in aqua, amylum farinæ volatilis, thus pingue, tragacantha, maſtiche, terra ſigillata, bolus Arm. ſarcocolla.* Pulueribus non vtimur ſolis, ſed oui albo miſtis, *c.4.l.5.meth.* vt fiat maſſa, ad mellis conſiſtentiam. Excepta hæc medicamenta molliſſimis pilis leporinis, tum imponenda ſunt orificio vaſis, tum totum vulnus iis liberaliter implendum. Poſſunt etiam excipi *tela aranei, quæ eſt in molendinis plena farina volatili,* linamentis minutim inciſis, raſura lintei vetuſtiſſimi, *cotone*, vel *lanugine adhærente cortici caſtanearum* in parte interiori, vel *lanugine deraſa ex intima parte corrigiarum.* Ego frequen

quenter vtor *pilis leporinis* : & frequentius *xylo* ſeu *bombace*, quia magis eſt ad manum : vtor autem *xylo vſto*, & ex eo mihi flocculos paro, hiſque medicamentum excipio, & ſubinde impono: primum quidem, ſupra foramen ipſum digitis premendo aliquamdiu, donec totum vulnus ſit repletum prædicto medicamento.

Carnis regeneratio. Quoniam autem humiditas, quæ è vulnere cõtinuo effluit, emplaſtica medicamenta laxat, & ſeparat ab oſculo vaſis : ſemper eſſet renouanda obſtructio, & ſemper immineret periculum hæmorrhagiæ. Propterea carnis generationi intenti eſſe debemus, quæ cito ſanguinem ſiſtat, inſtar operculi : id quod Galen. facit hoc medicamento: ℞ *thuris par. j. aloës partem dimidiam: redige in pollinem, & oui candido miſce ac ſubige, ad mellis craſſitiẽ deinde molliſſimis pilis leporinis excipe*, & oſculo vaſis

Thuris vtilitas. totique vulneri liberaliter impone. *Thus* vi emplaſtica obſtruit foramen, ſiccitate carnem generat vnde in duplici pondere ſumitur : aloë carnem

Aloës. generat, & vaſa aſtringit. Si intentio eſt, magis generare carnem, quam ſanguinem ſiſtere, poſſumus plus de *aloë* ſumere, quam de *thure*. Si ad vtrumque æque tendamus, pares vtriuſque portiones eſſe poſſunt. Item in corporibus duris, plus *aloës* ſumendum : in mollibus, plus *thuris* : in temperatis, æquę portiones. Huic Galeni medicamento Almanſor addit *ſanguinem dracon.* potiſſimum cũ magis carnem generare volumus. Rhaſes addit præter *ſang. dracon.* etiam *ſarcocollam*, quæ & emplaſtica eſt, & carnem generat. Alij ſic componunt

Linimentum. ℞ *gũmi Arabici, aloës. ana part. j. thuris reſinoſi part. ij miſce cũ oui albumine, ad mellis conſiſtentiam.* Poſſumus

etiam

etiam his medicamentis addere *ſanguinem humanum*, aut alterius animalis *pulueriſatum*. Rhaſes etiam commendat *gypſum, ablutum cum oui albo*. Quod ſi hæc medicamenta impoſita laxentur, humectentur & remolliantur: abiicienda ſunt, & paranda noua, maiori diligentia. Indicandum etiam aſtantibus, vt ſi forſan per Medici abſentiam ſuperueniat ſanguinis profuſio, omnia medicamenta auferant, & manum intra vulnus imponant, poſtea aquam frigidiſſimam continuo in vulnus infundant, cui *aceti* quippiam miſceri poteſt, donec profuſio ſiſtatur. Id quod etiam à Medico interdum fieri poteſt, ſi nondum medicamenta habet parata.

Deligatio cum faſcia.

Obſtructo vaſe, & vulnere impleto medicamento emplaſtico, forinſecus faſcia eſt alliganda, è tenui & veteri linteo confecta, cuius tres aut quatuor primæ circumuolutiones fiant ſupra vulnus, reliquæ circumducantur verſus venæ radicem, nimirum verſus hepar, aut cor. *cap. 4. lib. 5. meth.* Strictura faſciæ fiat ad bonam laborantis tolerantiam.

Poſitus vulneratæ partis.

Situs partis vulneratæ talis erit, qui dolore vacet, & ſurſum ſpectet. Dolore vacabit pars, ſi in media figura (id eſt, quæ æqualiter diſtat ab extremis motibus, nimirum extrema flexione, & extrema extenſione) membrum ponatur. Media autem figura non eſt eadem in omnibus articulis: nam in digitis manus, eſt angulus obtuſus: in carpo, recta linea: in cubito, angulus acutus. Si membrum non collocetur in hac media figura: breui temporis ſpatio dolet, vnde inſignis proritatur profuſio. Similiter eueniet, ſi membrum inclinatum deorſum ponamus.

 Apte

Quando vulnus ſoluendum.

Apte membro collocato: permittemus ſic ligatum & collocatum per triduum. Tertio autem die ſoluta faſcia, ſi medicamẽtum firmiter adhæreſcat, oportet ſinere, & ſupra ipſum ſimile medicamentum ſuperponere, & rurſus faſciam circumducere. Sin vero medicamentum parum adhæreſcat, ipſum auferemus, & ſiniſtra manu, ſiue digitis, compreſſo vaſe, dextra rurſus replebitur vulnus, & obſtruetur vaſis oſculum. Sic ergo fit obſtructio medicamentis emplaſticis.

De iis, quæ cruſtam inducunt.

Quod ſi vaſis portio ſatis magna eſt ablata, dictis præſidiis nihil efficere poſſumus: ideoque ad ea præſidia, quæ cruſtam efficiunt deuenire cogimur. Hæc curatio tamen non eſt tuta: nam ſi forſan accidat, vt priuſquam ſanguinis profuſio ſiſtatur, cruſta cadat, vehementior fit hæmorrhagia quoniam ex vſtione orificium vaſis multo amplius eſt redditum. Deinde vſtio facit dolorem, & calorem inſignem quæ duæ ſunt fluxionis cauſæ. Non ergo ad hæc medicamenta eſt deueniendum, niſi reliqua fruſtra fuerint experta. Cruſtam autem efficiunt, vel ipſe ignis, vt ferrum ignitum, &c, vel cauſtica. Cheirurgi primum vti ſolent cauſticis, ego autem contra ſemper ferro ignito prius ſum vſus, huic enim legem, modumque imponere poſſum, cauſtico nequaquam: præterea ferrum roborat partem, cauſticum ſæpe corrumpit putrefaciendo: item ferrum candens non ſpargitur, at cauſticum valde dilatatur. Quia autem multi patientes ferrum non admittunt, his cauſtica adhibenda.

Cauſtica & aſtringentia conueniunt.

Debent autem hæc cauſtica non tantum habere vim adurendi, ſed oportet, vt cruſtam efficiant altam & duram, vtque pertinaciter inhæreant (in

cáſi

caſu enim cruſtæ periculum eſt.) Hinc Galen. *c.4. l.5. meth.* ſumit cauſtica aſtringentia, vt ſunt *chalcitis, miſy.atramentum ſutorium : calx* à Galeno reiicitur, quia licet cauſtica ſit, non tamen aſtringit. Auicénas his cauſticis tum emplaſtica miſcet, tum alia aſtringentia, & hoc componit : ℞. *vitrioli citrini ʒ xx. thuris minuti ʒ xvj. aloes, glutini ſicci, an. ʒ viij. arſenici ʒ iiij. gypſi ſubtiliſſime contriti ʒ xx. Miſcentur, & in liciniis inſperſa, imponuntur vaſis orificio. Vitriolum & arſenicum,* ſunt cauſtica aſtringentia : *thus,glutinum, aloe,*ſunt emplaſtica : *aloe & gyſum,*ſunt aſtringentia.Quidam huic medicamento addunt *ſanguinem draconis,& hypociſtidem,*vt magis reddatur aſtringens. *Quarta quarti tract.2. c.18.*

Si ad ferrum candens eſt deueniendum, quod multo eſt tutius : notandum, vt valde ſit candens & omnino rubrum, ſic enim citiſſime cruſtam facit, eamque craſſiorem. Facta cruſta, ſine omni mora, citiſſime ſtudendum carnis generationi, ne forte cadat cruſta, antequam caro ſit generata. *Ferrum cādens.*

Hactenus de medicamentis, quæ methodo inuenta fuere ad ſiſtendum ſanguinem. Nunc proponenda ea, quæ ſub methodum non cadunt, & proprietate hæmorrhagiam ſedant : vt *apes viua, linteo inuoluta, & ligata ſupra membrum,* à quo fluit ſanguis : *lapis iaſpis*, detentus in manu eiuſdem lateris, à quo fluit ſanguis, aut membris appenſus: *aqua,* ſiue *ſuccus ocymi maioris, menthæ, ſuccus ſtercoris aſini,* aut *porci,*aut *equi*, ſi membrum his infundatur. Quidam vtuntur incantationibus & characteribus ſcriptis cum proprio ſanguine, quibus nihil fido. *Quæ proprietate ſanguinem ſiſtunt.*

Circa arteriarum vulnera, cautio. De arteriarum vulneribus, quædam peculiariter addenda ſunt: quod ſcilicet requirant ſummam diligentiam in carne gignenda, quæ caro non erit mollis, ſed denſior ac durior, ne ſubtus nutriamus aneuriſma, id eſt, tumorem pernicioſiſſimum, è ſanguine arterioſo, ob arteriam apertam, genitum, qui plures interimit. In gignenda ergo carne ſupra arteriam, frequenter digito tentandum, num inſignis quidam pulſus ſentiatur, hic enim aneuriſmatis eſt ſignum. Efficitur autem caro durior, ſi magis aliquanto exſiccantia imponantur: ſi vnguentorum ſarcoticorum vice pulueres ſarcotici inſpergantur.

Vulnera vaſorum internorum. Quantum ad vulnera vaſorũ internorum, quoniam in propatulo non ſunt, tantum vſurpamus reuulſionem, deriuationem, cibum & potum, medicamenta emplaſtica, refrigerantia & aſtringentia. Reuulſio ergo fit ex oppoſito, per venæ ſectionem, frictiones, vincula, &c. Cibi habebunt vim emplaſticam, & refrigerantem, vt eſt *oui albumen, caro veruecis, pedes & capita caſtratorum, vinum granatorum.* Cibi condiantur *omphacio, vino granatorum, ſumach. Syrupi* etiam dabuntur & *decocta*, è refrigerantibus & aſtringentibus in magnis venis, *è balauſt. hypociſtide, rhoe, omphacio, acacia, gallis immaturis, malicorio*: in paruis, ſufficiunt *aloë, manna thuris, pini cortex, ſigillum lemnium, fructus ſpinæ Ægyptiæ, crocus, hæmatites lapis*, & ſimilia è vino nigro auſtero exhibita: ſi tale vinum non aſſit, ex aqua, aut *decocto plantaginis, ſolani rubi, myrtillorũ*: coquantur etiam in aqua, *folia rubi myrti, hederæ, ſalicis*, item *hypociſtis, orobanche, corna, meſpila, pyraſtra, mala cotonea, myrti baccæ, &c.*

Quæritur autem, *num in vulneribus vaſorum internorum, liceat externa medicamenta apponere?* Reſpondet Galenus *cap.6.lib.5.meth.* id non licere, niſi cautionibus multis præmiſſis. Si enim refrigerantia partib. extra applicentur, hæc ſanguinem intro compellunt, & venas in alto exſiſtentes implent, & potius profuſionem proritant: præterea hæc aguntur contra metodum, quæ iubet fluxionem ad oppoſita reuellere. Quamobrem præmittenda eſt reuulſio, per venæ ſectionem, cucurbitulas, frictiones, balnea, inuctiones calidas ac digerentes, veſicatoria: purgantia etiam prius exhibenda. Tum demum aſtringentia & refrigerentia foris imponenda. *Num venis internis vulneratis congruãt externa.*

Si in vulneribus ſanguinem intus manere contingat, conuenit, *ſucci nepetæ ℥ j. cum ſucci plantaginis ℥ ij.* Si autem ſanguis non tantum extra non fluat, ſed etiam intus coaguletur, & concreſcat, exhibenda ſunt ea medicamenta, quæ concretum ſanguinem diſſoluunt, vt eſt *bdellium cum acoro ſumtum, cyminum pulueriſatum, decoctum ſeminis apij,* quod ſanguinem concretum diſſoluit, & per vrinas educit. *Sanguinẽ per vulnus excludentia, & concretũ diſſoluẽtia.*

De Neruorum vulneribus.

CAPVT XI.

SVb neruis heic etiam tendines comprehendimus, & de vtrorumque agemus vulneribus. In quouis vulnere quidem, etiam ſimplici, neruorum fibræ minimæ læduntur, vnde dolor oritur: at de his heic non loquimur, quoniam curationem ad ſe non trahunt, ſed tantum ſermonem habemus de neruis maioribus. *Quid deinceps agendũ.*

Signa. Signum nerui vulnerati primum ſumitur *è loco*
1\. *vulneris*, ſi ſcilicet vulnus in eo ſit loco, per quem multi magnique nerui tranſeunt. Requiritur ergo heic anatomiæ cognitio. Attamen etiam coniectura quadam vulnus tendinis deprehendere poſſumus, ſi inflictum ſit ad articulos, *tendines enim ſunt fines muſculorum, & fines muſculorum ſemper deſinunt ad articulos, vel prope articulos*: item ſi vulnus ſit in partibus ex carnibus vt in pede, in ſumma manu, quæ admodum ſunt tendinibus referta.
2\. Alterum ſignum nerui vulnerati, non autem è toto præciſi, eſt *dolor inſignis, quem ſequitur pulſatio, inflammatio, conuulſio, delirium.* Quod ſi neruus per tranſuerſum è toto ſit præciſus, horum nihil accidit, nec enim dolet, &c. ſed oritur torpor, id eſt, amiſſio ſenſus & motus eius membri, in quod neruus ille inſerebatur.

Cauſa. Inſtrumenta neruos vulnerantia, pungunt, ſecant, rumpunt, vel contundunt: vnde variæ vulnerum neruorum differentiæ: vel enim ſunt punctur æ, vel ſciſſuræ, vel contuſiones: *puncturæ*, vel ſunt apertæ & hiant, vel cæcæ & conniuent; *inciſiones* fiunt per longitudinem, vel tranſuerſe: & vtræque ſunt vel cum amiſſione ſubſtantiæ, vel ſine ea: tranſuerſe facta, vel totum præcidunt neruum, vel partem.

Prognoſt. Quoad prognoſticum, propter εὐαισθησίαν, & συμπάθειαν cum cerebro, neruis vulneratis, accidunt dolores vehementiſſimi, conuulſiones (quæ maxime vulnera reddunt pernicioſa) deliria apoſtemata, ſitis intenſa, vigiliæ, linguæ ſiccitas, febris vehementiſſima, quam tamen febrem Auicennas *Quarta 4 primi tract. 4 cap. 1.* [illegible] eſſe vnam è mitioribus diſpoſitionibus in

in neruis vulneratis : vnde reliquia multo maiora erunt.

Punctura neruorum vt curanda.

Punctura, inciſio, & contuſio diſtinctam requirunt curationem. Primum autem de *punctura* tractabimus : in cuius tamen curatione multa cõmunia erunt cum reliquis differentiis.

In curatione igitur puncturæ, primo totius corporis habenda eſt ratio, ne ad neruos vulneratos è toto fiat fluxio, cum ſint debiles, doleant, & topica calida atque attrahentia requirant : vnde facile apoſtema, & inflammatio oriretur, neruique putreſcerent. Quamobrem Paulus *cap.54. lib.4.* & Galenus *c.2. l.6.meth.* dicunt, vulnerum neruorum curationem à ſanguinis miſſione eſſe auſpicandam. Purgantia etiam exhibenda, de quibus fuſius actum eſt, *in doctrina vulneris ſimplicis.* Victus erit extreme tenuis, *quarta quarti tract.4.cap.2.* Auicen. Aer non erit frigidus, vt in aliis vulneribus, ſed calidus, alioquin periculum erit, ne oriatur conuulſio : *aph.18. ſect.5. & cap.2.lib.3. κτ̀ γένη* vnde & dum ſoluitur nerui vulnus, oportet ægrum eſſe in loco calido, habere parata lintea calefacta, &c. *Ratio totius corporis.*

Facta vniuerſi corporis procuratione, veniendum eſt ad partem affectam : in qua conſiderandum, num punctura ſit Cæca, an Aperta. *Cæca* fieri ſolet ab acu, ſagitta, pugione, &c. & tum incidenda eſt cutis per tranſuerſum, ad angulos rectos, duabus factis ſectionibus, vt ſanies exire, & medicamenta ad puncturam vſque viribus ſuis peruenire queant. *Cæca punctura.*

Aperta autem punctura, ſiue arte hac, ſiue à cauſa primum vulnerante, imponenda ſunt *Aperta punctura.*

 medi

Medicamenta puncturæ conuenientia. medicamenta, ſiccantia, calida tenuium partium vt putredinem exſiccent, ſaniem ex alto attrahant ipſamque digerant, *c.2.l.6.meth. cap.2. l.3.* κτ̃ γένη In modo autem vtendi, cum Galeno *loc.cit.* notandum, vt & dolor leniatur (per lenientia, item pe auferentia doloris cauſam, non per ſtupefacientia quæ frigore neruos lædunt) & prohibeatur inflãmatio. Præſtatur autem hoc oleis calidis ac tenuium partium, quæ vnctuoſa ſua natura laxan & leniunt partem, *deinde* facultate calida ſanien foras trahunt, & ſic cauſam doloris ac inflammationis auferunt: *tertio* patefaciunt foramen, & ſer uant apertum. Galenus ergo ſæpe puncturam ner u ſolo fomento olei actu calidi curauit, oleum lana excipiendo, partemque fouendo. Eligitur in primis *oleum Sabinum*, maxime bimum & trimum, vetuſtius enim magis eſt tenue. Nos habemus olea è montibus Patauinis, quæ etiam ſunt tenuium partium: præterea multa habemus parata in officinis, multaque è tempore parare poſſumus: vt, ſi incoquamus oleo *rutam*, aut *anethum*, fiet oleum te nue & exſiccans: prodeſt etiam *oleum coſtinum, olei de ſcorpionibus, liliorum alborum, vulpinum de caſtori* maxime laudatur, *de lumbricis* cõmendatur à Rhaſ 13. *Contin. oleo de balſamo* vtitur Auicennas. Fomentum ex aqua, licet calida ſit, Galenus improbat, quia humectat, humectatio autem neruis aduerſa. *Gradus ſiccantis & calefacientis medicamenti.* Porro conſiderandum etiam eſt, quantum ſiccare, aut calefacere debeat medicamentum, puncturæ idoneum: nimirum vt ſaniem ex alto euocare & ſiccare poſſit: minus enim calidum, non euocat; iuſto calidius euocat quidem, ſed cum morſu & inflammatione. Proinde ſi è medica

dicamento impoſito, vel nullum æger calorem, vel vehementem percipiat; non eſt conueniens, quia vel nihil ſaniei educit, vel educit quidem, ſed inflammat quoque: ſi calorem ſentiat in parte moderatum, veluti è Sole, bonum eſt medicamentum. Rurſus, ſi æger pruritum & morſum ſentiat, ab impoſito medicamento, aut ſi ſolum ſentiat pruritum, & vulneris orificium magis hiet, quam prius, vt breui videatur morſus eſſe ſubſecuturus, valentius eſt medicamentum, quam oportet: ſi autem pruritum ſentiat, & orificium non ſit magis patefactum; bonum eſt exſiccans, & detergens. Sed quia minus decet periculum facere in parte affecta; conſulo, vt medicamenta imponatis parti ſanæ ipſius ægrotantis: ſi enim tepidam caliditatem perſenſerit, bonum erit medicamentum. His explicatis proponit Gal. *reſinam terebinthinam, ſuccum cyrenaicum, oleum laurinum, lixiuia ſtillatitia, cedrinum oleum & fermentum*: quæ omnia ſaniem ex alto euocant. Interdum *euphorbio* miſcet *oleum*: interdum *ſagapenum oleum, & terebinthinam* commiſcet in corporibus duris; miſcet etiam *oleum & ſulphur viuum* ad ſorbilem ſpiſſitudinem in minus duris corporibus, in duris, ad mellis craſſitiem. Feliciter etiam hoc vtitur: ℞. *ceræ part. j. terebinthinæ, picis, ana partem dimidiam, euphorbij partem duodecimam*, pro varietate tamen corporum, nunc minus, nunc plus de *euphorbio* admiſcet, *c. 2. l. 6. meth. c. 2. l. 3.* κτ̀ γένη Sic ergo neruorum curantur puncturæ.

Alia materia.

Quod ſi negligentia vel ægri, vel cheirurgi, nerui puncturæ accidat dolor, inflammatio, aut conuulſio, his occurrendum, iuxta Aëtij doctrinam, *c. 27. l. 14.*

Symptomata neruorũ vulneribus ſuperuenientia.

Phlegmone. In *inflammatione* ergo nerui, & putredini, & inflammationi reſiſtendum per refrigerantia & ſiccantia. Proderit ergo *farina fabacea*, aut *eruina*, aut *hordeacea*, vel *cicerum*, *ex oxymelite decocta*. Valentius refrigerat *milij farina ex oxymelite decocta*. Antequam autem hæc imponantur, locus fouendus eſt *oleo*, cui modicum *aceti* ſit admiſtum.

Dolor. Si cum inflãmatione *dolor* inſignis vrgeat, *farina fabacea*, aut *eruina cum modica ſapa* decoquenda, & cum pauciſſimo *aceto*: pars tamen prius oleo tepido fouenda. Ad minuendum etiam dolorem & inflammationem, neceſſaria eſt venæ ſectio: vel, ſi vires eam non permittant, hirudines, cucurbitulæ ſcarificatæ, veſicatoria etiam proſunt in partibus oppoſitis.

Conuulſio imminens. Si dolor & inflammatio ſit inſignis, imminet *conuulſio*, proin huic occurrendum. Foueatur ſpinæ medulla *oleo calido*, præterea etiam membrum, in quo eſt neruus vulneratus: verbi gratia, ſi ſit punctura in manu, inungatur totum brachium, maxime ſub axillis, qua nerui progrediuntur, item tota ſpina colli & thoracis, oleo laniſque foueatur. Si in pede fiat punctura, non ſolum crus inungendum eſt, ſed etiam lanæ, oleo calido imbutæ, ad inguina ſunt apponendæ, ſimiliterque faciendum per totam ſpinam lumborum & oſſis ſacri, ad vſque extremitatem.

Præſens conuulſio. Si conuulſio iam excitata ſit, ſatis eſt periculoſa, *aph.2. ſect.5.* multi enim ex ea moriuntur, quia affectio, ſeu phlegmone, communicatur cerebro, & ſpinali medullæ per partem, poſt partem.

Eius cauſa. Cauſa conuulſionis in punctura, eſt repletio, ſiue copioſus humorũ influxus ad partem affectam & inflãmatam. Curatio ergo erit euacuatio.

Vnde

Vnde adminiſtramus reuulſoria præſidia, venæ ſe-ctionem, cucurbitulas, hirudines, veſicatoria, &c. Poſt accedendum ad ipſam conuulſionem ſedan-dam, fotu olei calidi, lanis oleo reſperſis, medica-mento liquido ex *euphor. & caſtorio*, *c.2.l.3. κτ γένη.* Ego autem ſoleo totum membrum conuulſum, infundere in oleum calidum, veluti in balneum: & in hoc oleo membrum detineri iubeo, donec ſedetur conuulſio. Efficacius autem reddo oleum, ſi incoquo aliquid caſtorij, aut lumbricorum ter-ræ.

Inciſio neruorum vt curanda.

Inciſio neruorũ: & qualia ſiccãtia ad eam requirantur.

Inciſio fit aut per longitudiuem, aut per tranſ-uerſum & vtraque eſt vel cum cutis præciſione, vt nudatus ſit neruus, vel vt non ſit aëri expoſitus. Si-cut autem in neruo puncto timemus putrefactio-nem nerui, propter ſaniem, quæ continuo ſegrega-tur: ita etiam in neruo per longitudinem inciſo & nudato, putrefactionem timemus: ac proinde ſi-militer indigemus ſiccantibus, quæ ſaniem abſu-mant & digerant. Hæc autem ſiccantia in punctu-ra erant calida & tenuia, vt ad imum penetrare, ſa-niemque euocare poſſent: heic nec calore, nec te-nuitate opus eſt, quia medicamentum contingit neruum detectum, vnde heic requiruntur ſiccan-tia, in actiuis temperata. Quantum autem ſiccare debeant hæc medicamenta, Galenus explicat, *cap. 3.l.6. meth. c.2.l.3. κτ γένη.* vt ſcilicet cum minima mordicatione exſiccent. Hoc autem facit *calx lo-ta*, in multo oleo ſoluta, & linamentis impoſita: item *pompholyx lota*, & *roſaceo largiore liquata*, & im-poſita: lotione enim deponitur mordicatio. Aëtius valde laudat *vnguentum Iſidis*, *diſſolutum in plurimo*

Materia præſidiorum.

oleo

oleo roſ. His adiungantur inunctiones, & fomenta ſpinalis medullæ, ſicut in punctura diximus.

Diſſectio totius nerui. Si neruus totus diſſectus ſit, non oritur conuulſio, quia pars vtraque retrahitur: & facile curatur iis, quæ carnem implent.

Diſſectio partis nerui. Si quadamtenus tranſuerſe diſſectus eſt neruus, metus eſt doloris, inflammationis, & potiſſimum conuulſionis: inflammatio enim facile à fibris diſſectis, ad non ſectas progreditur, vnde conuulſio in fibris non ſectis excitatur. Conuenit ergo largior ſanguinis miſſio, victus tenuior, quies, fomenta continua ex oleis propoſitis, ad ſpinalem medullam, aut etiam in inguinibus, ſi vulnus ſit in crure; aut ſub axillis, ſi in brachiis. Medicamenta, quæ imponi debent vulneri, ſunt eadem, quæ in neruo nudato.

Contuſio, & diſtorſio neruorum vt curanda.

Contuſio cũ exulceratione. Si contuſio nerui ſit cum exulceratione cutis, non modo requiruntur medicamenta ſiccantia, ſed etiam partes cutis diſſidentes conſtringentia, & contrahentia: vnde vtiliter imponitur *cataplaſma ex oxymelite, & farina fabacea:* aut ſi deſideramus ſiccantius, è *farina erui & oxymelite:* aut ſi adhuc magis exſiccans optamus, ex *iride Illyrica, & oxymelite:* item *folia vlmi oleo impoſita, betonica ſuperpoſita, cinis ſarmentorum vitis, miſtus oleo, pinguedini gallinæ & aceto.*

Contuſio ſine exulceratione. Si contuſio nerui ſit, ſine vulnere aut exulceratione cutis ſuperpoſitæ; pars ſæpius fouenda eſt oleo calente; item *emplaſtro è radice cyclamini, cum ſale & melle:* & ſi magis exſiccans volumus, addatur *maiorana:* fomentum ſimiliter è *decocto menthaſtri:* quæ omnia ſiccantia ſunt, & tenuium partium, & præterea

præterea aliquantulum calida, vt ex alto euocent, & putredinem omnem prohibeant.

Contuſio cum dolore. Si contuſio ſit cum dolore, & exulceratione, oportet lenire dolorem, facta perfuſione ex *oleo chamæmelino, anethino, irino, de ruta, de matricaria:* hyeme autem ex *oleo de caſtorio.* Si tandem contuſio ſit cum dolore, & ſine exulceratione, confert *decoctum acori, & iridis*, item *narciſſi, cepa trita cum melle.*

Interna medicamenta. Non modo autem neruis contuſis conferunt localia, ſed etiam per os aſſumta: vt ſi ſumatur ℨ. j. gentianæ: item *opopanax cum vino & melicrato: acori decoctum bibitum, ſcordium hauſtum, ammoniacum cum melle, decoctio chamædryos recentis epota.*

Diſtorſio. Quod ſi caſu, vel motu, vel alia occaſione, nerui diſtorqueantur, vt motus impediatur: confert *althæa recens cocta*, & impoſita.

Durities. Si in neruo contuſo, diſtorto aut quomodolibet vulnerato, remaneat durities, vt ſæpe fit propter humorum craſſorum accurſum, vnde ſtupor in parte frequenter perſentitur: conducunt mollientia, & digerentia, vt *bdellium in aqua ſolutum, & par pondus radicis maluatiſci contritæ:* item *radix lilij trita, cum ſapa:* item *galbanum, bdellium, euphorbium, cum fæce olei:* præterea *diachylum magnum cum ſtyrace liquido: oleum liliorum alborum, oleum anethinum, adeps anſeris, bdellium cum adipe diſſolutum, oleum de narciſſo, oleum, in quo branchæ vrſinæ folia ſint macerata, & decocta, tum per ſe, tum cum modica cera noua:* vltimo ſuffumigium è *lapide pyrite, aut molari*, quod fit ex aceto, ſed hoc eſt reſoluens valentiſſimum: molliens vero, quod huic reſpondet, eſt œſypus, id eſt, ſordities lanarum.

De

De vulneribus Ligamentorum.

CAPVT XII.

Vulnus vinculorum. Ligamentis vulneratis, quia ſenſu carent, non pertimeſcẽda ſunt dolor vel conuulſio. Scopus ergo erit ſiccandi ſaniem, quæ è ligamento vulnerato ſegregatur, ne ligamentum putrefaciat. Heic autem tuto valentioribus vti poſſumus, propter ἀναισθησίαν, ne tamen inſigniter modum excedant. Apponitur *theriaca* cum *trochiſcis Andronis, Paſionis, & Polyidæ*, modico oleo vetere liquatis.

Vinculi contuſio, & contorſio. Si ligamentum contundatur, aut contorqueatur, nullo modo vtendum eſt fomento ex aqua calida, quod quidam faciunt, quia putrefacit: ſed vtendum calidis, & aliquantulum aſtringentibus, vt *oleo nardino, maſtichino, emplaſtro barbaro magno, &c.*

De Capitis vulneribus: & primum de partibus Capitis anatomica conſideratio, ad præſens negotium neceſſaria.

CAPVT XIII.

Tranſitio. HActenus de vulneribus egimus partium Similarium, carnis, venarum, arteriarum, neruorum, ligamentorum: Deinceps de Inſtrumentorum, non omnium quidem ſed tamen præcipuorum vulneribus loquemur: qualia ſunt Capitis, Thoracis, & Abdominis, itemque partium hiſce quaſi ventribus incluſarum.

Vulnera capitis diligẽter tractanda. Capitis ergo vulnera quod attinet cum magni ea eſſe momenti, & tamen valde negligenter à pleriſque

pleriſque tractari, conſtet: nos vniuerſam eorum rationem breuiter, & ſufficienter perſequemur. Primumque videbimus quotnam ſint capitis partes: & quid in vnaquaque particula notandum, quod ad notitiam præſagium, aut curationem conducat.

Capillis igitur *Cutis* ſubiecta eſt: in qua notanda ſunt, craſſities, ſenſus, vaſa, & muſculi ſubiecti. *Cutis capitis.* Quoad craſſitiem, tenuiſſima eſt cutis in ſyncipite, in aliis partibus craſſior. Vnde vulnus ſyncipiti inflictum, licet modicum videatur, periculoſum tamen eſt: quia ob cutis tenuitatem noxa facile cerebro communicatur. Eadem de cauſa in tali vulnere ſemper ſuſpicandum eſt, os cranij ſubiectum eſſe læſum. Præterea cutis capitis ſenſum obtuſum ſortita eſt. Et propterea ſi de fractura crani dubitamus, audacter cutim incidere debemus, quia & facile ea ſaneſcit, & dolor non adeo magnus eſt. Cauendum tamen, ne fiat inciſio in partibus anterioribus ad frontem, vbi muſculus eſt, qui tranſuerſim ſectus, facit, vt ſupercilium ſuper oculos cadat: ideoque aut non ſecandus, aut ſaltem ſecundum fibrarum longitudinem. Vena etiam, quæ in fronte apparet, non debet ſecari: aut ſi forſan ſecetur, obſtructione oſculi, profuſio ſanguinis ſiſtenda. Multo minus admittenda eſt ſectio partium cutis lateralium, nam vtrinque in temporibus inſignis muſculus adeſt, quo læſo, conuulſio, phrenitis & febris excitatur. Per partes temporales etiam flexuoſa vaſa excurrunt, quorum ſanguis difficulter compeſcitur: & propterea etiam ab harum partium ſectione abſtinendum.

Sub

Pericranium. Sub cute loquatur *pericranium.* Vnde diſcimus vt in perforando cranio incidamus & cutim,& pericraniũ, totumque os à pericranio nudemus:alioquin, ſi terebra imponatur ſupra pericranium, inflammationes, febres, & alia ſymptomata conſequentur:cum enim pericranium oriatur à dura matre,per ſuturas,extra caluariam, tranſeunte,affecto pericranio, facile propter continuitatem dura etiam matri affectio communicatur.

Craniũ. *Cranium* ſequitur : quod os eſt è multis oſſibus coagmentatum per ſuturas quarum quinque ſunt ad noſtrum facientes propoſitum,Coronalis lamb- *Suturæ.* doeides,ſagittalis,& duæ ſquamoſæ.Vbi ergo terebra perforandum eſt cranium,vitandæ ſunt ſuturæ quia per has dura mater exit,ad pericranij generationem:qua dilacerata,vulnus facile inflammari,& lethale reddi poſſet. Hinc etiam patet oſſa circa ſuturas non eſſe ſolida, ſed diuiſa, & proinde in ictibus ad reſiſtendum infirmiſſima : & pus, ibi contractum, facile deſcendere, & ad cerebrum transfundi poſſe. *Tertio*, vtilis eſt cognitio ſuturarum,ne decipiamur, vt Hippocrates, putantes fracturam aut rimam eſſe id,quod ſutura eſt. *Secundo* in cranio notabimus craſſitiem & tenuitatem : in media parte os eſt tenuiſſimum,in occipite craſſiſſimum,in fronte medio modo ſe habet. Hinc vulnera in ſyncipite magis ſunt periculoſa, quam in aliis partibus,ob cutis & oſſis tenuitatem,ob multam cerebri portionem, quæ ſyncipiti ſubeſt, ob contuſionem vaſorum per paruos ſinus internæ caluariæ & ſyncipitis excurrentium, ex his quippe ſparſus ſanguis inter cranium & duram matrem cauſa eſt mortis.

Dur.

Dura mater, membrana eſt ſub cranio poſita : quæ vulnerata, conuulſiones, & alia praua ſymptomata ſequuntur : idque magis ſi vulneretur in parte capitis media, ſecundum longitudinem capitis: per hanc enim partem ſinus duræ matris excurrit, ſanguine refertiſſimus, qui præciſus replet totum ſpatium vacuum, inter cranium, & duram matrem, cum morte cita ipſius ægrotantis. *Dura meninx.*

Pia mater cerebri corpus tangit, hinc vulnus fieri vix poteſt, in pia matre, niſi & cerebrum vulneretur. Venis mater pia abundat : vnde in ipſius vulnere, ſanguinis profuſionem exſpectare oportet. *Pia meninx.*

Cerebrum piæ matri ſubiacet, inque ventriculis plexus venarum & arteriarū habet minutiſſimos, qui in ictibus capitis facile rumpuntur. *Cerebrū.*

De Differentiis vulnerum Capitis.

CAPVT XIV.

DIfferentiæ vulnerum capitis petuntur à cauſis : quæ in vulneribus capitis ſunt, incidentes, pungentes, & ſæpiſſime contundentes. Ab incidente inſtrumento fit *Inciſio*, ſeu *Diſſectio cutis*, cranij, meningum, vel cerebri ipſius. Simplex quidem inciſio, ſine amiſſione ſubſtantiæ in cute, & pericranio, dicitur vulnus capitis ſimplex, in oſſe, à Paulo dicitur ῥωγμὴ. Si inciſio fiat in cranio, cum amiſſione ſubſtantiæ, vocatur à Galeno *Dedolatio, in l. de defin. med.* A cauſa pungente fit *perforatio* cutis, cranij, meningum, &c. Inciſione tamen & perforatione fieri vix poteſt, quin & caput con- *Differentia.* *1. Inciſio.* *Dedolatio.* *2. Perforatio.*

tundatur: vnde contuſiones eſſe frequentiſſima diximus,

3. *Contuſio.* *Contuſio* autem potiſſimum conſiſtit in cute & cranio: nam meninges & cerebrum non recipiun contuſionem, quia ſunt mollia corpora. Contuſi autem duplex eſt: *vna*, quando pars in profundun recedit, ſicut in vaſe ſtanneo, aut plumbeo accidit *altera*, quando pars contrahitur, & conſtringitu in ſua ſubſtantia, ſicut in corpore ſpongioſo. Cuti vtroque modo contundi poteſt, vt etiam craniun ſi fractura ſeu rima ſit coniuncta. At cranium ſin rima primo modo cõtundi nequit ſecundum Hippocratem *in l. de c. vuln.* ſcilicet in hominibus adultis, quorum caluaria propter ſiccitatem, non poteſt in profundum recedere ſine fractura, licet ſecundũ Galenum *in l. de def. med.* & Pauli *c.90. l.6.* i caluariis puerorũ ob mollitiem id accidere quea Secundo autem modo cõtundi poſſe cranium, ſin rima, non eſt controuerſum. Porro contunditu vel Cutis, vel Cranium. Si cutis eſt ſimpliciſſim ſpecies contuſionis. Cranium contunditur vel ſin rima, vel cum rima. Si ſine rima fit contuſio, e vel fit abſque læſione partium internarum, eſtqu ſine periculo: vel cum læſione *partium internarum* potiſſimum *neruorum* molliſſimorum, aut *venarum* quæ eſt periculoſiſſima, aut *duræ matris*, quę per ſuturas exiens interdũ à partibus propinquis contunditur & putreſcit. Dum autem cranium cõtunditu cum rima, ſeu fractura, tunc cranium frangitu vel in loco contuſo, vel alia in parte. Si in loco contuſo, tunc rima vel primam ſaltem cranij laminam apprehendit, vel peruenit ad meditullium vel denique ad interiorem cranij faciem. Si caluaria

ia non frangatur in loco contuſo, tum vel in pro-
:imo, vel in oppoſito. Et hæ omnes ſunt ſpecies
ulnerum capitis.

Verum dubitatur de ea contuſionis ſpecie, in qua ranium finditur in ea parte, quæ oppoſita eſt loco ontuſo. Celſus enim *cap.*4. *lib.*8. & Soranus, hoc tatuunt, & comprobant tum experientia ſua, tum atione à vitro deſumta, quod in vna parte contuſum, in oppoſita rumpitur. Et hinc Celſus monet, t, ſub contuſione in caluaria non reperiatur rima, ppoſita pars conſideretur, num in ea tumor aliuis obortus ſit: tunc enim cute ſecta, fracturam bi deprehendi aſſerit. At Paulus, Guido & alij hoc egant: rationem enim non valere dicunt, cum itrum omnino ſit fragile, vacuum, vndique ſibi ontinuum, cerebrum vero durum, plenum, & uturis coagmentatum. Ad experientiam reſpon-ent, fieri poſſe, vt æger contuſo cranio in priore arte, retro etiam cadat in poſteriorem, & hanc tũ emum frangat. Ego vero Celſi ſententiæ adhæeo, qui poſtremam caluariæ partem fractam viit, ſine caſu in poſteriora hoc tamen raro accidit, c vt puto in iis, qui cranium habent valde ſolidũ, n quo ſuturæ obſcuræ ſunt, vt in eo aer magis nitus circum-ferri queat. Dum enim aer in craio exſiſtens ex ictu commouetur, & vtrinpue hinc nde aufugiens ictum ferientis, cõtinuus fertur per otam cranij ſubſtãtiam: poſt in concurſu aer vterue ad partem cranij oppoſitam allidit, & retroflectitur, & ſic cranium renitens ac non extenſibile, rangit: non aliter ac duo homines, qui in velociſſimo curſu ſibi inuicem obuiam facti neceſſario etroflectuntur.

Num cõtuſo cranio in parte oppoſita rima fieri queat.

De Signis vulnerum capitis.

CAPVT XV.

Signa fracti cranij, in inciſione, & perforatione.

IN capitis vulnere ab incidente & perforante inſtrumento, ſi dubitamus de fractura caluariæ videbimus, num ſigna fracturæ cranij aſſint: ſole enim ſæpe vomitus bilioſus ſequi, item caſus, & occæcatio, non tamen ſemper: præter etiam hæ ſymptomata, interdum rima oculis apparet, interdum propter exiguitatem non cernitur, niſi cranium prius reſpergatur atramento ſcriptorio, & dein detergeatur: vel ſpecillo immiſſo explorandum, num id, quod occurrit, lubricum ſit, an aſperum: ſi lubricum, os non eſt fractum, ſi aſperum modo ne ſint ſuturæ, eſt fractum. Perpendere etian debemus vulneris profunditatẽ, & magnitudinem num inſtrumẽtum potuerit peruenire ad cranium nec ne.

Signa fracturæ cranij, in loco contuſionis, cute integra exſiſtente.

In contuſione etiam cognoſcendum eſt, num cranium ſit fractum, necne. Si ergo cutis ſuperpoſita ſit integra, quæremus, num his homo bilem vomuerit, num ſit occæcatus, num obmutuerit, num ſanguis per nares & aures effluxerit, num ſine ſenſu quaſi dormiens iacuerit: num ipſum vertigo apprehenderit: hæc enim ſuperuenientia indicant os eſſe fractum. Si non ſuperueniunt, nihilominus oportet dubitare de fractura cranij ideoque ſigna capienda ab omnibus iis, quæ ad contuſionem efficiendam concurrunt. Percunctabimur igitur, num facta ſit percuſſio, lapide, ligno, aut ferro, & num leui vel ponderoſo, aſpero vel leni, vehementer an leuiter, num patiens ſi

iuu

iuuenis, an ſenex, robuſtus, vel debilis, num habuerit caput ſanum, an vero male diſpoſitum, num æger in contuſione perſenſerit veluti fragorem quendam. *Quidam* præter hæc ſigna, etiam his vtuntur: Sumunt, *thuris, ceræ, ladani ana.* ℥ ij. *reſinæ terebinthinæ, aceti, farinæ fabarum ana* ℥ j. *hæc miſta imponunt capiti deraſo, in loco contuſo, & ſequenti die auferunt*, ſique medicamentum in vna parte magis, quam in alia ſiccatum apparet, ibi os ſubeſſe fractum dicunt. *Alij* præcipiunt ægro, vt dentibus filum apprehendat in vna extremitate, in altera apprehenditur à manu, deinde baculo percutitur filum: & ſi æger in aliqua parte capitis dolorem ſentiat, ibi os fractum eſſe dicunt. *Alij* filum dentibus apprehenſum, manu ſæpius ex altera parte trahunt, & vbi æger dolorem ſentit, ibi fractũ eſſe os aſſerunt. *Nonnulli* præcipiunt ægro, vt dentibus frangat amygdalum, aut nucem auellanam: & vbi dolor ſentitur, ibi os fractum eſſe putant. Hæc ſigna, vt verum fatear, poſſunt quidem oſtendere læſionem muſculorum temporalium, mouentium maxillam inferiorem: dum enim hi trahentes dolent, ſignũ eſt, læſionem eſſe in ipſis muſculis, non autem in cranio.

Si cutis non ſit integra, ſed rupta: eadem hæc ſigna fracturam cranij patefacient: imponitur enim medicamentũ, infectum colore nigro, vt atramento ſcriptorio, dein linteum oleo madidum ſuperponitur, vltimo *cataplaſma è maſſa, ſeu frixa polenta*: poſtero die vulnere reſoluto, oportet os deradere, & vbi ſub deraſione os nigrum apparet, ibi eſt contuſio. *Si cutis rupta.*

Interdum caluaria, oſſe nudata, non frangitur in *Signa*

fracturæ in parte vicina vel oppoſita. loco contuſo, ſed in parte vicina, aut oppoſita: & talis fractura non poteſt cognoſci in principio, ſed ſaltem in progreſſu, è ſymptomatibus ſuperuenientibus, vt ſunt vomitus bilis, occæcatio, &c. His enim præſentibus, ſi in loco, vbi cutis diſciſſa eſt, fractura non conſpiciatur, alia parte conſiderabimus, num locus ſit mollis, num tumeat, ve doleat, vbi hæc apparuerint cutis protinus incidenda, ſub qua os fractum reperietur. Si fractura ſit facta in parte vicina contuſioni, vt os nudatum ſit, hæc aderunt ſigna à me in praxi obſeruata: *primo*, vulnus ea parte, qua reſpicit os fractum, non ſanatur, in aliis vero cicatrice obducitur: *ſecundo* ex eadem parte ichor quidam tenuis exit: *tertio*, ſanies ex ea parte copioſior effluit, quam ſit pro ratione magnitudinis vulneris: *quarto*, caro mollis laxa, hebes, & flaccida ex ea parte ſubcreſcit: *quinto*, per interualla febricula accedit: *ſexto*, ſi ſtylus immittatur, cutis à cranio ſeparata reperitur: *vltimo*, eadem parte tumor apparet aliquis, & mollities ipſius loci.

Quam profunda ſit rima. Signa penetrationis ad duram matrem. Cognito cranium eſſe fractum, oportet etiam noſſe, quam profunda ſit fractura, num rima ad duram matrem accedat: cuius tria ſunt ſigna. *Primum* enim ſi æger clauſo ore & naribus ſpiritum omni conatu detineat, & ad ſuperiora impellat ſi tunc per rimam exeat halitus, aut humor quidam vaporoſus, ſignum eſt, rimam penetrare: in

1\. ſpiritu enim cohibendo, dura mater inflatur, vt aer, ſeu humor, qui eſt in ſpatio inter duram meningem & cranium, per rimam extrudatur. *Alterum*

2\. ſignum eſt Guidonis, qui *maſtiches puluerem* miſcet *albumini oui*, ducitque ſuper linteum, & fracturæ

impo-

-mponit : poſtero die, ſi medicamentum ſiccius ap-
-aret, ea parte, quæ fracturam reſpicit, ſignum
-ſt, totum os fractum eſſe, quia calor ex internis
-artibus exhalans, medicamentum ſiccat. *Vltimum* 3.
& certiſſimum ſignum eſt, vt diſperſo atramento
-criptorio ſuper rimam, cranium deinde abradatur,
-ſque quo rima nigra apparet : ſic enim facile co-
-noſcitur, quantum rima intro penetret.

Si dura mater ſit vulnerata, aut ab aliquo oſſis *Signa duræ meningis vulnerata.*
-uſtulo ſeu ſpiculo recedente violata : ſigna ſunt,
-ræter bilis vomitum, caſum, occæcationem, &
-ertiginem, quod torpor accedit, mens non con-
-ſtat, neruorum vel reſolutio, vel diſtenſio ſequi-
-ur, febris adeſt acuta & continua. Celſus *c.26.l.5.*
-igna affert vulnerati cerebri, aut membranarum
-eius tum prædicta, tum ſanguinem per nares, vel
-aures exeuntem, &c.

Quoad prognoſtica. *Primum*, vulnera quo ma- *Prognoſt.* 1.
-gis cerebro vicina, eo periculoſiora. *Deinde*, minus 2.
periculum eſt ex inciſione, maius è perforatione,
maximum è contuſione. *Tertio* : vulnera in me- 3.
dia capitis parte ſunt periculoſiſſima, quia ibi co-
pioſiſſimum conſiſtit cerebrum, quia parte ea te-
nuiſſimum eſt cranium & quia ibi nulla eſt via, per
quam noxia materia expurgari queat : in occipitio
contra ſe res habet : in anteriore parte, id eſt, in
fronte, medio ſe modo vulnera habent, licet enim
& heic cerebrum ſit copioſum, os tamen ſatis eſt
craſſum, & præterea viæ aſſunt expurgandæ ma-
teriæ noxiæ, nares, os, aures. Item, vulnera ad
ſutura ſunt periculoſa, quia & os ad reſiſtendum
eſt ibi infirmum, & dura mater pertranſit, & fa-
cile è vulnere ſuperpoſito ſanies deſcendit in du-

4. ram matrem. *Quarto*, quoad ſymptomata ſuperuenientia, pro eorum ratione maius vel minus eſt
5. periculum. *Quinto*, cauſæ concurrentes faciunt vulnus magis vel minus periculoſum, ſi ſcilicet factum ſit inſtrumento ponderoſo, angulari, ex alto
6. animo irato, &c. Tandem *omne capitis vulnus periculoſum eſt*: etſi enim ſimplex ſit pericranij inciſio; cum tamen hoc à dura meninge ortum trahat, facile huic inflammatio pericranij communicari poteſt, vt vulnus alioquin exiguum, fiat periculoſum. Si vero vulneretur cranium, præter iam dicta pericula (nam & heic læſum neceſſario eſt pericranium) hoc accedit incommodi, quod Medicus ignorat, num in parte vicina, vel oppoſita facta ſit fractura: item ſi fractio in contuſo fiat loco, ſæpe non conſpici poteſt: fieri etiam poteſt, vt integra oſſis externa ſuperficie, ſpiculum oſſis in parte interna è contuſione recedat, & duram matrem pungat, ſitque mortis cauſa: præter hæc etiam multa ſub contuſione fiunt, quæ à Medico ignorantur, vt ſi contuſo capite, aut rumpatur mollis aliquis cerebri neruus, aut vena aliqua in plexu choroeide, vel in pia matre, &c.

De curatione ſimplicium, & exteriorum Capitis vulnerum.

CAPVT XVI.

Hæmorrhagia & inflāmatio

SIcut in omnibus vulneribus ſanguinis profuſio & inflammatio metuitur: ita etiam in capite. Hæmorrhagia quidem maxime circa tēpora, piam matrem, & ſinus duræ matris, vbi multæ ſunt

venæ

venæ. Inflammatio vero vel ſola in capitis vulneribus mortem inferre ſolet. Celſ. *c.4.l.8.& c.26.l.5.* His autem qua ſit ratione occurrendum, *ſupra* in vulnere carnis ſimplici docuimus. Accedamus igitur iam ad locum affectum.

Et primo quantum ad vulnus è ſimplici cutis inciſione factum: quidam volunt labia in hoc vulnere ſuturis connectenda eſſe, quoniam hæ labia mutuo adducunt (quod deligaturis ſufficienter in capite fieri nequit, vt in aliis corporis partibus) & prohibent, ne caput ab Aëre externo offendatur, *cap.90. art.med.* Et hæc eſt ſententia Guidonis, & Auicennæ *lib.4.fen.5.tract.3.c.1.* & Archigenis, *c.1. l.2. κ. τόπ.* Contra Cheirurgorum vulgus, vulnera hæc per carnis generationem curat, relinquendo labia ab inuicem ſeparata: dicunt n. cutem capitis inciſam, non glutinari, vt reliqua cutis vnitur, vnde ſanie ad pericranium generata, labiis adductis, pericranium poſſe inflammari, os putrefieri, & inflammationẽ duræ matri communicari, vt vulnus etiam paruum, periculoſum ſic reddatur. In Guidonis opinione, euitatio aëris frigidi, non cogit, vt fiant ſuturæ, poteſt n. hæc alteratio aliis etiam modis vitari, vt velamentis, tegumentis, ſtupa, alteratione ipſius aëris. In altera ſententia, cum dicitur, *cutim capitis non poſſe glutinari*; hoc experientia quotidie refutat, quamuis enim vbi craſſior duriorque cutis eſt difficilius vniatur, attamen & hæc vnitur. Ad dubitationis autem ſolutionem quod attinet, ſi cutis tantum ſit inciſa, ſine læſione pericranij, vulnus conſuendum eſt: quod ſi pericranium vna inciſum eſt, illæſo tamen oſſe, vulnus curandum eſt per carnis generationem, diducto pericranio, & oſſe

Num vulnus capitis ſimplex conſuendum.

1. Guidonis opinio.

2. Cheirurgorũ placitũ.

Confutatio rationum allatarum.

3. Auctoris ſententia.

conſcalpto & abraſo: vt voluit Galenus *cap.1. l.2.* κτ̀ τόπ. & Hippo. *in l.de c.vuln.* vbi ait, *vulnus cum oſſe nudato aſtringi non debere.*

Cur pericranij vulnus non conſuendũ. Tres autem cauſæ afferri poſſunt, *cur vulnus cum pericranij læſione, per carnis generationem, ſine ſuturis, curari debeat. Primum* enim dum in ſuturis acu pungitur pericranium, dumque partes eius ſimul attra-
1. huntur, fit dolor, quem inflammatio ſequi poteſt, & hæc facile duræ matri poteſt communicari, à
2. qua ſcil. pericranium oritur. *Secũdo,* ſi infra pericranium conſutum ſanies oriatur, hæc facile ipſum
3. cranium corrumpere poteſt. *Poſtremo,* fruſtra conſuitur pericranium, quod cum ſit tenue, exſangue, & neruoſum, glutinari nequit, vt Galen. de veſica prodidit, *com.aph.18.ſect.6.*

Cur læſo pericranio, os deradendũ. Porro in pericranij inciſione, Galenus præcipit os deradi, propter tres præcipue cauſas. *Primo* enim fieri non poteſt, vt læſo pericranio (quod validiſſime cranio adhæreſcit, ſummeque tenue eſt)
1. non etiam cranium aliquo modo lædatur: at propter modicam cranij læſionem, neceſſarium eſt os
2. deradere, vt ſuo loco docebitur. *Secundo,* inciſo pericranio, os nudatur, vt ab aere alteretur: at caro gigni nequit, niſi os ab aëre alteratum deradatur,
3. *Tertio*, quæ præcipua cauſa eſt, ſi os non deradatur, caro nec generari poteſt, nec inhærere, ſeu firmari, cum os in ſuperficie ſit læuigatum & perpolitum: ſi vero deradatur, & aſperius reddatur, citiſſime caro generatur, quoniam ſic oſcula venarum aperiuntur, vt facile ſanguis ſuppetat pro carnis generatione.

Error Rhaſis & Serapionis. Hinc manifeſtum fit omnino allucinatum eſſe Rhaſin, 15. *Contin.5.c.* & Serapionem, *in c. de cura*

ſodæ

ſodæ à percuſſione: vbi præcipiunt, vulnera capitis, cum oſſis fractura, vſque ad piam matrem, eſſe conſuenda. Si enim inciſo pericranio, ſuturæ prohibentur:quanto magis in cranij fractura?

Non damno cheirurgos,qui nullum capitis vulnus,etiamſi cutis ſolum inciſa ſit,conſuunt:Si enim in tali ſimplici vulnere, non tota incidatur cutis, labia non ſunt ſeparata,& proinde ſuturis non indigemus: ac ſi tota cutis incidatur,propter continuitatem & inhærentiam, quam habet cum pericranio, periculum eſt,ne etiam pericranium ſit læſum: in quo dubio tutius eſt, relinquere vulnus apertum,& abſtinere à ſutura, perque carnis generationem curare. Si enim ſic fiat, nullum ſequitur damnum,niſi quod aliquanto tardius ſanatur vulnus carnis generatione,quam vnione. *Simplicem cutis inciſionē, & ſutura, & ſine hac, curari poſſe.*

Contra, ſi incidatis in vulnus capitis, cum ſola cutis præciſione, à cheirurgo conſutum: non poteſtis opus cheirurgi reprehendere propter Galeni,& Auicennæ auctoritatem. Facta igitur ſutura, ſicut in ſimplici carnis vulnere diximus, oportet ſupra labia ſpargere pulueres aſtringentes, vt in humidioribus naturis,& paruis vulneribus, ℞. *pulueris roſarum rub.plantag.ana. part.æq. miſce.* In corpore robuſtiore,ſicciore,& vulnere maiore,conuenit Serapionis medicamentum,quod ℞. *aloes,ſarcocollæ,ana.ʒ.j.corticum thuris ʒ.ij.ſang.drac.ʒ.ß. Miſ. pulueriſata ſubtiliſſime:* poteſtis huic etiam addere *bolum Arm.* Pulueribus inſperſis, deſuper ceratum aliquod imponendum,hyeme,*ceratum furfuræ* æſtate *ceratum de minio*,aut *de ceruſſa*,mediis temporibus *diapalma.* *In curatione.* *Pulueres.*

Si autem placeat vulnus per carnis generationem *In cura per carnis generationem vt procedendum.*

nem curare: prius oportet concoquere, ſeu pus mouere, quod fit in humidioribus naturis *reſinæ abietinæ ℥.vj.& oui vitello n.j.* Si corpus ſiccius ſit, prædicto addemus, *thuris ℥.j.* Hyeme optimum concoquens hoc eſt: ℞ *reſinæ terebinth. ℥.vj. olei hyperic. ℥.ij. thuris pulueriſati ℥.j. oui vitellum n.j. Miſce.* Vbi ſub hoc medicamento apparet pus bonum (quod fit ſpatio vnius diei, vel bidui, aut ad ſummum tridui) vulnus autem non eſt ſatis purum, aut deterſum, prædicto medicamento addimus plus *reſinæ, aut ℥.ij. mellis.* Poſtea vero imponimus, quæ vulnus carne implent: hyeme ſcil. & in naturis ſiccis, duriſque, *vnguentum Iſidis:* æſtate *vnguentum de tuthia:* mediis temporibus, *vnguentum de betonica, cum pulueribus compoſitum*, vt in officinis paratur, pro ſiccis naturis. In humidioribus vtimur *vnguento de betonica ſine pulueribus, è ſucco beton. ol. & cera pauca.* Verum, antequam vnguentum ſupra labia vulneris ponatur, os ſubiectum deraſum poſtulat proprium remedium Sarcoticum, quod valde ſiccum ſit, & poteſtate & actu, quia os ſua natura ſicciſſimum. Prius ergo ſupra os hic puluis ſpargitur: ℞. *rad. irid. ariſtol. thuris ana ℥.ß. Miſce.* In naturis autem humidioribus, interdum *thus pulueriſatum* ſolum ſufficere poteſt, vt in pueris. Generata carne inducitur cicatrix, vel linamentis ſiccis, vel *pulueribus de tuthia cornu cerui vſto*, item *pulu. roſarum, malicorij.* Supra autem imponenda cerata, quæ *ſupra* modo retulimus.

De

De curanda Fractura crany, quæ non peruenit ad Duram meningem.

CAPVT XVII.

HActenus de vulnere, quod cuti ſolum, & pericranio infixum eſt: ſequitur vulnus, in quo cranium etiam læditur. Si læditur ab inſtrumento incidente, vel perforante, non poteſt tale vulnus contingere, niſi cum ruptura cutis: at ſi à contundente læditur, ſeu frangitur hoc fieri poteſt, & ſine cutis ſuperpoſitæ ruptione, & cum cutis ruptione. Præterea, fractura hæc, ſeu rima, vel totum apprehendit frangitque cranium, vel deſinit in aliqua cranij parte. *Tranſitio.*

Primum ergo nos de leuiſſima cranij fractura agemus, quæ non penetrat ad duram matrem. Si igitur cranium rumpatur, & cutis ſuperpoſita non rumpatur, incidenda eſt cutis ad angulos rectos crucis modo, vt fiſſura detegatur: vnde non ſolum cutim, ſed etiam pericranium præſcindere oportet, & longe à fiſſura diducere, ſecundum Auic. *quinta quarti tract.3.c.1.* *Inciſio cutis.*

Detecta autem fiſſura, Auicennas vult, ſtatim oſſis fracturam ſcalpro deradendam eſſe; quandiu illius apparet veſtigium. At Celſus *c.4.l.8.* præcipit, prius vtendum eſſe medicamentis, deinde ſi hæc curatio non proſpere ſuccedat, ad ſcalpra eſſe deueniendum. Qua in parte Celſus nullo modo mihi ſatisfacit. *Primo*, quia in vulneribus capitis, quæ ſua natura admodũ ſunt periculoſa, peſſimum eſt exſpectare praua ſymptomata, & tunc demũ prouidere, *Deraſio oſſis.* *Contra Celſum.* 1.

dere,cum forſitan occaſio præteriit, nec amplius
2. prouidere licet. *Cauſa* etiam, ob quã Celſus ferramenta reiicit, friuola eſt: ait enim, melius velamen cerebro eſſe callum, qui in rima concreſcit, quam carnem, quæ concreſcit, vbi os deraſum eſt: At nos,dum deradimus os,aut terebra perforamus, non efficimus magnas oſſis exciſiones, aut dilatationes: & licet efficeremus, non tamen ægrotanti eſſent noxiæ, cum multos videamus ſanam&commodã vitam degere, quibus maxima fruſtula oſſis
3. in capite deſunt. *Præterea*, ſi ſecundum Celſum,rima non deradatur,vt plurimum nigrorem contrahit,propter quem deinde cogimur, non ſine dedecore & timore os ipſum,nolimus velimus,abrade-
4. re. *Et* quia, ſecundum Galenum cranium denudatumlicet læſum non ſit, deradendum tamen eſt: multo magis hoc faciendum, ſi cranium læditur:
1. idque propter tres cauſas. *Primum*, quia in rima neceſſario colligitur ſanies,è ſuperpoſitis labiis deſcendens, & os, atque ſubiecta membra corrumpens, & inflammans (nam etiam oſſa inflammari poſſunt,*c.2.l.de tum.p.n.*Celſ.*c.4.l.*8.)at dum os deraditur & aufertur, facile vitamus eiuſmodi ſaniei collectionem. quia poſſumus ipſam detergere. *Se-*
2. *cundo*, labia in oſſe inciſo ſunt inæqualia, aſpera,vt caro cum illis quaſi aculeis pungentibus verſari nequeat: deradendo autem aſperitates omnes au-
3. feruntur. *Poſtremo*, beneficio ſcalpri deuenimus in exactam cognitioaem profunditatis rimæ; id, quod in cranij fracturis ſcitu ſummæ eſt neceſſarium. Magis igitur Auicennæ & antiquorum probo ſententiam,qui in tali vulnere protinus ad ſcalpra deueniunt.

Cur os deradendum.

Porro

Porro ſcalpra alia ſunt *exciſoria*, quæ excidunt os, ſicut fabri lignarij lignum excidunt; his ego magis vtor; & eorum alia triangula, alia quadrata, alia rotunda. Sunt etiam ſcalpra *deraſoria*, vulgo raſpatoria, quæ deradendo os eximunt. In vſu ſcalpri notandum: *primum*, ne pericranium offendatur, inde enim febres & inflammationes orirentur. *Deinde* oportet exigua linteola parare, & operire labia vulneris, ne offendantur ab aëre, vel à ſcalpro incauto. Hoc facto oportet deradere ſupra rimam, ſecundum longitudinem ipſius, quandiu rima apparet; quod facile innoteſcit, ſi rima atramento ſcriptorio reſpergatur (ſi timeatur *chalcanthum*, quod cauſticum eſt, fieri poteſt atramentum è ſola *galla*, quæ nigrum efficit colorem, & hoc potiſſimum in principio fieri debet, cum timemus rimam ad duram matrem peruenire: at ſi exiguum eſt, quod apponitur, & breui tempore conſiſtit, facile atramento ſcriptorio vti poſſumus.) Ne autem in attritu ſcalptum incaleſcat, & os inflammet, quidam hoc infundunt in *oleum roſaceum*, vt & inflammatio prohibeatur, & ferrum facilius currat: & ſi quando incaute à ſcalpro labia vulneris offendantur, minus doleant, propter *oleum*: Ego autem potius muto ſcalpra, quia inunctio retundit ſcalpri aciem. *Scalprorum differentia.* 1. 2. *De ſcalpri vſu.*

Facta deraſione medicamenta imponenda ſunt, primum concoquentia, dum pus bonum appareat (vt *ſupra* in ſimplici vulnere diximus) deinde ſarcotica. *Medicamenta parti affecta imponenda.*

Quia autem duas habemus partes vulneratas, cutim & os: proinde in oſſe, corpore ſua natura ſicciſſimo, ſiccioribus etiam, quam in cute, vtendum reme- *Medicamenta, quæ oſſi conueniunt.*

remediis, nimirum & actu & potentia ſiccis: vnde conueniunt *radix iridis, thus, orobus, ſarcocolla, myrrha, cortex radicis opopanacis, ariſtolochia, ſang. drac.* & alia vehementer, ſed ſine morſu, exſiccantia; quæ omnia in puluerem tenuiſſimum redacta, ſupra os, & deraſum, & non deraſum ſparguntur.

In his tamen pulueribus delectus eſt habendus: Si enim vulnus exiguum, & corpus humidius, *thus* ſolum ſufficit. Si vulnus maius, natura ſiccior & robuſtior, conuenit *manna thuris*, quæ valentius ipſo *thure* & deſiccat, & detergit. Si vulnus ſit ſordidum, & magis deterſoria poſcat, *myrrha* vtendum. Si tempus frigidum, ex vſu ſunt potius calida, vt *iris, ariſto. cortex rad. opopanacis*: Si æſtiuum, *ſanguis drac. cornu cerui vſtum*, & alia potius refrigerantia.

Medicamenta cuti conuenientia. Supra cutem autem vulneratam, ſeu in labiis vulneris, apponenda ſunt, quæ mollem habent conſiſtentiam, vt *vnguenta*. Proinde ſi vulnus non ſit adeo magnum, ſi natura humidior, vt pueri, aut mulieris, ſi tempus anni temperatum: conuenit *vnguentum è ſucco betonicæ, oleo, & cera*. Si vulnus maius, temperatura ſiccior, tempus hyemale conuenit *vnguentum Iſidis, vnguentum de gummi elemi, vnguentum de matriſylua*: nam hyems calidiora poſtulat reliqua, ſicciora & magis deterſoria. Si magnum vulnus, natura robuſta, tempus æſtiuum: prodeſt *vnguentum de tuthia.*

Epoulotica. Si vulnus carne ſit impletum, id eſt, ſi caro ſit genita, tum ſupra os, tum in labiis vulneris, cicatrix eſt inducenda. Quæ autem conueniant epoulotica, item quæ medicamenta exterius ſint imponenda, in vulnere capitis ſimplici attulimus.

D

De Fractura caluariæ, ad duram matrem penetrante: ita tamen, vt hæc illæſa ſit.

CAPVT XVIII.

OSſis fractura, ad meningem craſſam penetrans, vel fractura tantum eſt, vel fractura & oſſis depreſſio: & in vtraque, rima vel ſtricta eſt & compreſſa, vel latius patet. *Fractura penetrãs.*

Præmiſſa ergo totius corporis procuratione, ad partem affectam deueniemus. Secundum Celſum *cap.*4. *lib.*8. duo in tali vulnere ſunt pericula: *primum*, ne humor ad duram membranam deſcendat: hic enim putreſcens, & inflammatus, omnia ſubiecta corpora corrumpit; vnde febres, deliria, conuulſiones, poſtremo mors. *Alterum* periculum eſt, ne os deprimatur, vel aliquod fruſtulum ab oſſe interius ſeparetur, & duram membranam pungat; vnde dolores acutiſſimi, conuulſiones, interdum & apoplexia. Hoc poſtremum non eſt frequens; primum vero perpetuum eſt, & præcaueri nullo modo poteſt: ab oſſe enim è fractura debili reddito, non amplius fieri poteſt proba concoctio proprij alimenti, vnde neceſſario excrementitia quædam humiditas in loco fiſſuræ ſegregatur, & alia è partibus vulneris ſuperpoſitis, per rimam in duram matrem deſcendit, quæ ob debilitatem (accedente præſertim rimæ anguſtia) foras extrudi nequit. Vnde ferme omnes, qui è vulneribus capitis moriuntur, hac de cauſa pereunt; vt ego in diſſectis cadaueribus obſeruaui. Hinc ergo patet, præcipuum ſcopum in hoc vulnere curando eſſe, vt materia illa educatur. *Scopi, ſeu indicationes curatiuæ.* *Materia intra cranium deſcendens.*

Cranij perforatio, quãdo inſtituenda. Et proinde ſi rima non ſit patens, id eſt, ſi non abunde detur exitus ſaniei, os excidere & perforare oportet, *c.vlt.l.6. meth.* ſic enim licet detergere, & abluere ſordes à membrana; facilis patet exitus materiæ, & ſi quod oſſis fruſtulũ membranam pungit, id eximi poteſt. *Quando perforatio facienda.* Perforatio igitur facienda eſt, quando hæc duo aſſunt: *primum*, ſi timetur materiæ deſcenſus: *deinde* ſi non abunde datur exitus materiei. Contra, ſi rima ſit patens, aut ſi fractura non penetret totum os, nec aſſit contuſio, vt nullus ſit metus ſaniei intus contentæ: non eſt perforãdum cranium, nec fruſtra meninx dura aeri exponenda.

Num oſſe fracto, cutem ſuperpoſitam integram diſſecare liceat: rationes negantium. Heic autem dubitatur, *num cute capitis integra ſuperpoſita, & oſſis ſubiecti fractura cognita ſuis ſignis, liceat cutim diſſecare, & os perforare.* Nonnulli nec præciſionem cutis, nec perforationem oſſis admittunt.
1. *Prima* eorum ratio eſt: ſicuti in aliis fracturis, ſi cutis ſuperpoſita eſt integra, natura callum generat, nec præciſione cutis opus eſt: ita etiam in cranij fracturis, ſimiliter natura callum generabit.
2. *Secunda* ratio: in aliis fracturis, ſanguinem, qui circa fracturam colligitur, natura foras trudit, vnde linteamina ſæpe infecta ſanguine cõſpiciuntur: ſic etiam in cranij fractura poteſt natura materiam deſcendentem extra cutim expellere. Verum pluris facienda eſt Celſi & Pauli ſententia: qui dum ſuſpicantur fracturam ſubeſſe, audacter cutim diſſecant, etiamſi dubitent, fruſtra eſſe incidendam, nam facile rurſus ſaneſcit, & ſenſum nõ habet acutum. Ad rationem vero allatam reſpondemus, non eandem eſſe rationem fracturarum cranij, & aliarum partium. In aliis enim fracturis natura propter

mol

mollem carnem, & mollem cutim ſuperpoſitam, facile poteſt materiam expellere. Deligatura etiam in iſtis fracturis humores influxos hinc inde exprimere poteſt; quod in capitis fractura fieri nequit. *Præterea* in capitis fractura non obducitur callus; priuſquam enim hoc fiat, homo moritur, ob ſaniei coaceruationem ſupra duram membranam.

Perforationem autem cranij iidem reiiciunt: primum, quod oſſe perforato calor exſpiret, qui alioquin incluſus materiam deſcendentem, per meatus naturales expurgaret, per palatum, nares, aures, oculos, glandulas poſt aures exſiſtentes. Facile inſuper in cranio perforando vena lacerari, aut membrana pungi, aut cerebrum concuti poteſt. Tandem ægri plærumque ferramenta timent. At Hippocrates aperte perforationem præcipit, vbi cranium colliditur, aut contunditur: ſiue rima in aperto ſit, ſiue lateat. Ne autem calor exſpiret, velamentis, emplaſtriſque prohibetur. Verum eſt, quod natura interdum per meatus naturales materiam expurgat; at ſæpe hoc non facit: vnde in re dubia, non eſt æger in diſcrimen adducendus. Sed his remediis contra ſaniem deſcendentem pugnant: capiti enim imponunt emplaſtra valde calida, *è gummi elemi*, *reſina pini*, *opoponaco*, *bdellio*, *calamo aromatico*, *baccis lauri*, *ariſtolochia*, *radice cucumeris ſylueſtris*: quæ materiam euocare poſſunt. Vel per os exhibent potiones, è *cinamomo*, *galanga*, *cardamomo*, *pipere longo*, *caryophylis*, *vino*, *aqua vitæ*, *ſaluia*, *roremarino*: quæ materiam conſumunt & diſſoluunt. At vero hæc adeo ſunt calida, vt externa ſanguinem & materiam ad locum affectum trahere valeant, cum periculo in-

Contra eos, qui perforationem reiiciũt.

Errores alij eorũdem.

flammationis:potiones vero aut febrem inſignem, aut aliquod eryſipelas in vulnere, & in corpore ægrotantis excitent. Niſi forte tota ſubſtantia potiones materiam illam credantur diſſipare: ſicut Carpus in *tractatu fracturarum cranij*, de Hebræo quodam ſcribit. Verum tale medicamentum non inueniri arbitror: & ſi haberem, ego quoque à ſectione oſſis & cutis abſtinerem.

Inſtrumenta, quibus os ſecamus. Ferramenta autem, quibus ad hanc operationem vtimur, varia ſunt: alia dicuntur *ſcalpra*, quibus vtimur in oſſe imbecilli, & tenui; præterea, cum rima totum os non peruadit:aliud inſtrumentum eſt *terebra*, ei ſimilis, qua fabri vtuntur lignarij: tertium eſt *modiolus*, inſtrumentum teres, concauum, imis oris ſerratum, in cuius medio clauus eſt.

1. 2. 3.

Perforatio vt adminiſtranda. *Primum* ergo ſi cranium perforandum eſt, os à pericranio denudatur, ne terebra ſuper pericranium apponatur, quia excitaretur inſignis dolor, & inflammatio. *Deinde* linteolis labia vulneris obuelantur. In oſſe autem excidendo, minima fruſtula eximere debemus: dura enim mater ſubiecta, facile ab aere afficitur: taceo, quod non ſint ingentes cutis ſectiones faciendæ, quæ tamen neceſſario fiunt in larga oſſis exciſione. His conſideratis, in latere ipſius rimæ, interpoſito digiti ſpatio (ſæpe tamen, non habemus tantum ſpatij) apponimus modiolum: Deinde manu ſiniſtra premimus, dextra vero circumuoluimus. Dum modiolus circum agitur, parum *olei roſacei*, aut *lactis* inſtillari poteſt, vt magis lubricus circumagatur. Et ne incaleſcat modiolus, ſubinde in aquam mergendus. Vbi circumuoluendo ad medietatem ipſius

ipſius cranij deuenimus (quod dignoſcemus è ſanguine exeunte) maiore diligentia reliquum opus agendum eſt & manus ſiniſtra ſæpius attollenda, & magis ſuſpendenda, ne forte modiolus compreſſus incaute cadat ſupra duram matrem, aut ipſam pungat. Meum inſtrumentum compoſitum eſt è modiolo & terebra: habetque alas, quo minus poſſit deſcendere, & cadere ſupra duram matrem.

Leuigatio orarũ foraminis, ſcalpro lenticulato.

Perforato cranio, oræ foraminis ſunt circumradendæ & læuigandæ, inſtrumento lenticulari: (dicitur ita ob lentis figuram in ima parte, ſic enim propter rotunditatem duram matrem non lædit) alias enim ſi caro in oſſe aſpero ſuccreſceret, dolores orirentur: Si quid vero ſcobis in dura membrana collectum eſt, id totum eſt detergendum.

Topica pro meninge iã patefacta.

In medicamentis porro, quæ ſupra membranam iam patefactam imponenda ſunt, variant auctores. Paulus enim *cap.* 90. *lib.*6. & Auicennas vtuntur humidis blandiſſimis, nimirum *oleo roſaceo.* Celſus autem *cap.*4. *lib.*8. ſiccantia vſurpat: & primo acri aceto membranam reſpergit, vt ſi quid ſanguinis ex ea profluat, cohibeatur; aut ſi cruor ſuper ea fuerit concretus, diſſoluatur: poſtea imponit cephalica emplaſtra, *cap.* 19. *lib.*5. deſcripta, vt *emplaſtrum viride*, aut *Iudæi, &c.* quæ maxime ſunt ſiccantia. Galenus *lib.*10.*ſimpl.c.de ſang. columbæ*, laudat *olea*: at *cap.vlt.lib.*6.*meth.* ſiccantia præſcribit.

Suppurantia.

Ad hanc tollendam difficultatem, ſcire oportet, ea quæ duræ matri imponuntur, ſaltem in id dirigi, ne ea lædatur à materia deſcendente. Hoc

autem primum ſit, ſi ipſam materiam, quæ acris, mordax, & praua eſt, benignam reddamus, quod quidem fiet, ſi ipſam in pus bonum conuertamus. Et huc reſpexerunt Paulus, Auicennas, Hippocrates, & quandoque Galenus, item cheirurgi antiqui Romani & noſtræ ætatis cheirurgi, imponentes duræ matri *oleum roſatum*, vt materiam deſcendentem in pus vertant. At obiiceret quis: *pus mouentia ſunt calida, & humida: oleum roſaceum eſt frigidum & ſiccum: ideoque non eſt ſuppuratorium.* Reſpondeo: *ſuppurantia dicuntur, quæ calorem natiuum non in qualitate, ſed quantitate adaugent: debent ergo ſimilia eſſe craſi partis, cui applicantur.* At quia natura humana, generaliter ſumta, eſt calida & humida, proinde Galenus vbique dicit, pus mouentia eſſe calida & humida: vbi vero exactiſſime loquitur de ſuppuratorio in quaque parte id eiuſdem temperiei eſſe ait, cum parte, cui applicatur. Quoniam igitur dura mater, temperamento frigido & ſicco eſt: *oleum roſatum* huic impoſitum, quod eiuſdem eſt temperiei, pus mouere patet. Quin expreſſe Galenus *cap.2.lib.2.κατὰ γένη* ait, vbi miſtam facultatem, repellendi ſcilicet & concoquendi deſideramus; *roſaceum* eſſe vſurpandum. Magis autem ſuppuratorium eſt hoc *oleum roſatum*, ſi ſit completum, id eſt, ſi è maturis oliui ſit extractum. Præter *oleum roſatum*, Galenus *l.*1 *de ſimpl.* laudat *ſanguinem columbæ & turturis*; hæc enim animalia ſicca ſunt, & proinde eorum ſanguis duræ matri temperamento conſentit, & eſt ſuppuratorium medicamentum. Cheirurgi noſtri præter hoc vſurpant *reſinam abietis*, quam communiter *oleum abiegnum* nuncupant, eamq; *oleo roſace*

Oleũ roſatum, cum ſuppuratorium eſſe queat.

Alia peptica.

adm

admiſcent : & recte quidem, mea ſententia. Nam in concoquente medicamento opus eſt facultate emplaſtica, *cap.*19. *lib.*5. *ſimpl.* quam non habet *oleum roſaceum*; eam vero acquirit à *reſina*. Poteſt autem variari permiſtio *olei roſ. & reſinæ*, pro ratione corporis vulnerati, pro tempore vulneris, pro tempore anni, pro ſenſu hebeti, vel acuto. In pueris enim & corporibus humidiorib. quia dura mater eſt humidioris craſeos, *oleum roſ. completum purum* vſurpatur; in adulto, & corpore calidiore atque ſicciore, dura mater minus frigida & magis ſicca eſt, vnde *oleo roſ. aliquid reſinæ abiegnæ* miſcendum: In capite admodum calido & ſicco, vt caluo, & capillos criſpos habente, plus *reſinæ* miſcendum. Sic quoniam in principio vulneris, propter inflammationem magis refrigerantibus eſt vtendum, plus *olei roſati* vſurpamus : in progreſſu vero, vbi magis expurganda eſt ſanies atque ſiccanda, plus *reſinæ* admiſcendum. Sic hyeme plus *reſinæ*, æſtate plus *ol. roſati* admiſcendum. Item, ſi vulnus ſenſum habeat acutum, *oleum roſatum* magis competit, nam *reſina* propter detergentem facultatem poteſt morſum aliquem inferre. Eadem ratione, qua *reſina abiegna* cum *oleo roſato* temperatur, poſſumus admiſcere etiam *reſinam terebinthinam*. Plærique vſurpant *oleum maſtichinum*, quod potiſſimum faciendum, quando propter capitis naturam calidam & ſiccam, ob ſenſum tamen acutum, non licet nobis vſurpare *reſinam*. In quo caſu etiam *oleum hyperici* admiſcere poſſumus, quod concoquit, & emplaſticum eſt. Hic ergo primus eſt modus, quo præcauemus, ne dura mater lædatur à materia deſcendente.

Siccantia. Alter modus fit per ſiccantia, quæ materiam abſumunt. Et huc reſpicit Celſus, item Galenus interdum, & cheirurgi Aſiatiti.

Quinam modus auctori probetur. Vtrumque modum Galenus probat, *cap. vlt lib. 6. meth.* Nos pus mouentibus vtimur; inſtillamus *oleum roſatum* tepens, vel per ſe ſolum, vel *reſinæ* aut aliis ammiſtum: deinde ſecundum Paulum & Auicennam linteum rotundum, magnitudine vulnus æquans, *oleo roſato* imbutum, ſupra foramen imponimus; ne ſcilicet linamenta, poſt apponenda, in foramen ingrediantur, & ita aut duram matrem premant, aut inter membranam & cranium cum periculo ſeſe inſinuent: hoc facto, linamenta ſicca, *oleo roſato* imbuta, ſupra rotundum linteum imponimus. Poſtea monet Paulus, duplicatum linteum latius, vino & oleo madens, au *roſaceo* imbutum, toti vulneri eſſe circumponendum: & vltimo ligaturam efficiendam, quæ in capite tantummodo medicamenta detineat. Nos autem ſupra lintea, *oleo roſaceo* imbuta, imponimu emplaſtrum Hippocratis, factum è *farina hordei.*

Quandiu vtendũ ſuppurãtibus. Quæritur autem, *quandiu medicamento concoquente, ſeu oleo roſato vti debeamus?* Reſpondet Galenu *cap. vlt. l. 6. meth.* tandiu his vtendum, donec tempus inflammationis præteriit, & omnia ad vnguem ſunt ſicca: tunc enim ad carnem generandum, mo ad cicatricem inducendum, deuenire debemus Tempus autem inflammationis, ponit diem ſeptimum: Celſus *cap. 26. lib. 5.* ait, quintum diem oſtendere, quanta futura ſit inflammatio. Paulu autem *cap. 90. lib. 6.* monet medicamenta poſt tertium diem eſſe mutanda, id eſt, non amplius eſſ

vtei

ſtendum pus mouente. Et ſic auctores diſſidere videntur : quamuis res hæc maximi ſit momenti. Recurrendum ergo eſt ad indicationes, & tandiu coquentibus vtendum, quandiu materia concocta non eſt, nec in pus bonum verſa, quod citius fit, ſi vulnus paruum, ſi caput calidius, ſi æſtas. Quod ſi ſuppuratoriis minus diu vtamur, quam par eſt, non ſumus tuti ab inflammatione : ſi contra iuſto diutius, id eſt, ſi iam confecto pure, tamen in ſuppurantibus pergamus, membrana tunc è frequenti oleorum impoſitione, tum è puris longa mora, hebes fiet, attolletur, & tandem computreſcet. Hac de cauſa arbitror, tam breuem τῶ πεπτικῶν terminum, nimirum triduum, à Paulo eſſe aſſignatum. Si enim ad alterum extremum inclinandum eſt; potius non eſt exſpectanda inculpata & optima omni parte concoctio, quam vt ea apparente, diutius in pus mouente perſiſtamus.

Vbi pus bonum apparet, hoc expurgandum eſt, & membrana exſiccanda : vnde *oleo roſato* plus *reſinæ* admiſcemus : vel in humidioribus naturis per ſe ſola, quæ expurgandi vim habent, vſurpamus. In maiori puris copia, vice *reſinæ*, vtimur *melle roſ. ſyru. roſ.* vel per ſe, vel miſtis aliis. *Detergentia.*

Deterſo & ſiccato vulnere, ad ſarcotica accedimus, & ſupra duram membranam imponimus, vel *vnguentum de betonica, de matriſylua, de gummi elemi,* vel *vnguentum Iſidis :* & ratione oſſis, inſpergimus pulueres cephalicos dictos, vt *pulu. iridis, ariſtoloch. peuced. erui, myrrhæ*, &c. Cicatrix vt ſit inducenda, ſupra docuimus. *Sarcotica, & epoulotica.*

Hinc apparet, multum eos errare, qui non per morbi tempora, ſed per ſtatutum quendam die- *Error barbitonſorum.*

 tum

rum ordinem, vulnera hæc curant: nam vſque ad quartum diem, imponunt *oleum roſatum*: à quarto ad ſeptimum, miſcent *reſinam*: à ſeptimo ad vndecimum vel decimumquartum apponunt *vnguentum de betonica*: vltra vero vſurpant *vnguentum Iſidis.*

Emplaſtrũ partibus vicinis applicandum. Verum cum non tantum vulneris, ſed etiam partium circumſtantium ratio ſit habenda: icciro præter dicta præſidia, opus eſt refrigerantibus, vt materia influens repellatur; & exſiccantibus, vt materia influxa abſumatur; aſtringentibus denique, vt partes circumiacentes corroborentur. Quapropter Hippocrates *in l. de vuln. cap* medicamentum ſeu emplaſtrum componit, è *farina hordei, & oleo roſ.* quod ſuperponendum eſt omnibus medicamentis iam propoſitis: & exterius, tum caput magna è parte, tum ceruix & collum, præcipue ad venas iugulares, inungi debent *oleo roſato* calido; quod fit, tum ad dolorem leniendum, ſi aſſit, tum ad ſanguinem moderate refrigerandum, qui ſurſum ad caput influit. Hoc autem emplaſtrum variari poteſt, pro anni tempore, pro ratione vulneris, ſymptomatum, & natura capitis.

Empl. Nam æſtate ſic fit: ℞. *farinæ hordei* ℥.*viij.olei roſ.*℥ *iiij.de peſca.* (id eſt, *aceto & aqua*, propter maiorem refrigerationem) *q. ſ. ad conficiendum emplaſtrum.* Hyeme paramus cum vino. Si caput ſit debile præter *oleum roſ.& far.hord.* addimus ℥.*ij. pulu.roſarum rub.& cum vino formamus.* Si vulnus ſit doloroſum, addimus *defruti* ℥.ij.vel.iij. Si vulnus ſit factum è contuſione, aut ſi quomodolibet contuſio vulneri adiungatur, vt ſanguis inter poros cutis ſpargatur; miſcemus aſtringentia, & quæ ſanguinem

ſiccat

ccare,& diſcutere poſſunt hoc modo: ℞. *farinæ* *Aliud.*
ord.℥.*vj. myrtill.*℥ *ij. olei roſ. oxymelitis ſimpl.* ℥. *iij.*
ini albi non potentis q. ſ. Miſc. & fiat emplaſtrum.
oſſunt interdum miſceri pulu.*beton.* aut *ſtœch.* aut
arum *ſpicæ*, præſertim, ſi caput admodum debile
ſt, & frigidum, ad calorem videlicet cerebri fo-
endum.

De vulnere duræ meningis.

CAPVT XIX.

SI vulnus tam alte penetret, vt dura etiam mem- *Indicationes.*
brana vulneretur; præmiſſa vniuerſali cura, quæ
ſpicit ſanguinis profuſionem & inflammationem,
portet videre, quæ parti affectæ ſint imponenda.
oc ergo vulnus peculiare habet, quod dolor ve-
emens vrget: vnde prima indicatio eſt, leniendi
olorem. *Deinde* quia in hoc vulnere ſimul & cu-
s, & cranium eſt læſum, vt pugnandum ſit contra
ateriam deſcendentem; os, niſi pateat, perforan-
um eſt. *Tertio,* vulnus duræ matris, aut glutinan-
um, aut carne implendum.

Primum autem leniendus eſt dolor, ne facta at- *Dolorem leniẽtia, & concoquentia.*
actione, oriatur inflammatio, vel conuulſio. Le-
ri alias ſolet dolor, vel *ablata cauſa doloris*; quod
eic fieri nequit, cum cauſa doloris ſit vulnus, do-
r autem ipſe magis vrgeat: vel *ſtupefaciendo*; quod
ipſum heic non habet locum, ſic enim, & mem-
ana, & totum corpus redderetur inſenſibi-
: vel denique *leniendo*, per medicamenta vn-
uoſa & olea, quæ heic locum habent, idque ma-
me cum ſimul illa olea aduerſus materiam de-
endentem pugnare poſſint. Infundimus ergo
oleum

oleum roſ. tepidum ſupra membranam. *Vel* colun
bæ ſub alis venam ſecamus, & ſanguinem illu
calidum inſtillamus: *vel* ſanguinem palumbi, a
turturis, propter dolorem, & ad concoctionem.
dolor non admodum vrgeat, magis reſpicere deb
mus ad materiam deſcendentem: ideoque mag
concoquentia adhibebimus, vt *reſinam abiegna*
oleum maſtichinum, oleum hyperici. His vtendum, d
nec vel dolor ſit mitigatus, vel pus in vulnere a
pareat: quibus præſentibus dimittantur olea,
membranæ fiant hebetes, attollantur, & putr
ſcant. Et tunc purganda & ſiccanda eſt dura mat
melle roſat. vel *ſyr. roſ.* aut ſuprapoſitis.

Sarcotica. His peractis, accedendum ad curandum vuln
duræ matris, quod vnionem poſtulat. At, licet p
mater propter mollitiem glutinari poſſit: dura t
men, quia dura, neruoſa, & tenuis eſt, glutinari n
quit; maxime quia ad vnionem neceſſarium eſt,
labia ad mutuum contactum adducantur, quod
deligatura, ſutura & fibulis, quorum nullum fie
poteſt, in dura meninge vulnerata. Archigenes *c.*
l. 2. κτ̀ τόπ. ait, eam poſſe glutinari: ſed ſi medic
menta ipſius perpendantur, magis ſunt carnem g
nerantia, quam glutinantia: vnde & Galenus ai
vulneratam hanc membranam debere curari p
carnis generationem, totum ſcilicet vulnus ca
ne implendo. Infundit autem Archigenes, qu
etiam Galenus probat, ſupra duram membrana
ſuccum calamithæ, deinde inſpergit *millij farina*
quæ moderatur calorem *calaminthæ*: & hæc med
camenta ſunt ſiccantia, & deterſoria, ac proin
carnem generant. Deſuper imponendum eſt m
dicameutum è *butyro, oleo roſ. adipe ſuillo vetere*;

tu

im concoquat, tum carnem generet in labiis ulneris.

De vulnere membranæ tenuis,& ipſius cerebri.

CAPVT XX.

)Ia mater omnino tenuis eſt, & prorſus cerebro adhæret,vt vulnerari nequeat,ſine cerebri vulre. Hæc vulnera fere ſemper ſunt lethalia,interm tamen æger reſtituitur. Quæ autem de vulner cutis,cranij & duræ matris dicta ſunt, ea omnia c transferenda. Solum enim ea, quæ vulneri ppoſito peculiaria ſunt, luſtrabimus. *Vulnus piæ meningis,& cerebri.*

Quantum igitur ad piam matrem,cum hæc pluis venis ſit referta, fieri non poteſt vt ipſa vuls accipiat,quin ſanguinis profuſio ſequatur. Cerum autem vulneratum& aëri expoſitum(quod e experientia probaui)facile putreſcit, propter gus externum, quod calorem cerebri exiguum inguit,& propter humiditatem tum deſcenden, tum in ipſo cerebri corpore, ob debilitatem lectam: vnde oritur indicatio calefaciendi, & candi. *Indicationes.*

De ſiſtendo ſanguine, *ſupra in generali vulnerum atione* diximus. Et Galenus *c.4.l.5.meth.*medicantum hoc aliis omnibus anteponit: *aloes vna s,duæque thuris,exquiſite pulueriſentur,ouique ſuba albumine,pilis leporinis excipiantur,* & imponan. De iis, quæ carnem generant ſupra duram, & im matrem, dictum quoque *ſupra* eſt. *Sanguinem inhibentia, & carnem generantia.*

Cerebri vulnus quod attinet, calore opus eſt ſiccitate. Dum ergo vulnus ſoluitur, aut medienta mutantur, calefieri debent lateres vel *Aër calidus, dũ vulnus ſoluitur.*

tegulæ,

tegulæ, & capiti vulnerato in debita diſtantia a|
poni,vt aër ambiens calefiat. Prodeſt etiam totu|
cubiculum calefacere.

Topica ſiccantia: non multum oleoſa.

De medicamentis topicis, ſic ſtatuo. Quida|
oleo roſato vtuntur: alij linteolis vino imbutis. E|
vero experientia didici, *in cerebri vulneribus ab o|nibus oleoſis, & pinguibus eſſe abſtinendum:* : quia c|
rebrum,corpus molliſſimum, facile ab iis putre|
nem acquirit, etiamſi facultate ſint ſicca. *Aqu|vitæ* probo. Et nuper in magno cerebri vulne|

Oleum præſtantiſſimũ.

feliciſſimo ſucceſſu, hoc ſum vſus: ℞. *farinæ m|* ℥.ß.*olei Hiſpani* ℥.j. (de quo *ſupra c.7. in tractatu| vulneribus carnis*)*mithridatij* ʒ.*vj.balſami nigri*,qu|
è Portugallia affertur, non lutei, quod affertur|
Ægypto & Cayro.ʒ.*iij.aquæ vitæ* ʒ.*v.olei de chalca|tho* ʒ.j.ß.*Miſc*. Hæc ingredientia valde ſiccant,|
putredini reſiſtunt: quædam eorum immodice|
lefaciunt, ſed ab aliis frigidis temperantur, n|
milij farina in exceſſu tertio frigida eſt, & ſic|

Empl.

Supra ponatur tale emplaſtrum: ℞. *farinæ hor|* ℥.*vij.pulueris chamæmeli* ℥.*iij.pulu.ſpicæ & ſchœna|thi,ana.*ʒ.*ij.pulu.beton.& ſtœchad.ana.* ℥.ß.*ol. ma|chini* ℔.ß. *ol. roſati completi* ℥.*ij. oxymelitis ſimpli|* ℥.*v.vini albi mediocriter potentis,quantum ad empl|effingendum ſatis eſt.*

De vulneribus frontis.

CAPVT XXI.

Quando decori attendendum in vulneribus faciei.

QVantum attinet ad vulnera faciei,illud ge|
raliter notandum eſt,quod cum facies ſit p|
petuo omnium oculis expoſita,atque in ea deco|
venuſtas deſideretur, in quocunque vulnere fa|
ill|

llud potiſſimum eſt exoptãdum,vt non fiat defor-
mis cicatrix:id quod exoptandum eſt,quando vul-
nus ſine periculo ſit. Nam ſi accidat,vt vulnns pe-
riculum aliquod vitæ portendat,tunc neglecto de-
core ſecuritati tantum incumbendum eſt; Igitur
primo frontis vulnera percurramus.

Si in fronte vulnus inflictum ſit,idque cum læ-
ſione oſſis,in eo caſu, vt dixi, decori nequaquam
eſt ſtudendum,ſed ſecuritati, quia periculoſum eſt
vulnus,& curari debet,ſine ſuturis,ſine aliis inſtru-
mentis, quæ poſſunt vulneris labia vnire:quinimo
vulnus apertum tenere oportet,os deradere, atque
in ſumma,eam adhibere curationem,quæ ſolet fieri
in vulneribus capitis,cum caluariæ fractura. At vbi
vulnus frontis varium eſt, & multiformes habet
intentiones,aut etiam ſubſtantiam deperditam,tu-
tiſſimum tamen eſt vulnus, quia ſit ſine oſſis læ-
ſione, in eo caſu, quantum fieri poteſt, decori eſt
attendendum. *Curatio vulneris frontis.*

Ponamus igitur, vulnus curandum eſſe in fron-
te ſimplici inciſione factum,ſine ſubſtantiæ deper-
ditione, & ſine oſſis læſione; huius curatio ſub ea
comprehenditur, quæ allata fuit in vulnere carnis
& cutis, vt propter hanc rationem alicui forſitan
ſuperflua hæc vulnerũ tractatio videri poſſit. Cum
tamen non ita ſe res habeat, imo quatenus huius
vulneris tractatio ſub propoſita comprehenditur,
eatenus nos in huiuſmodi vulneribus ſupponemus
vniuerſi corporis procurationem per Chirurgiam,
Medicamenta, & Diætam: ſupponemus etiam eas
intentiones curandi, quæ in illa fuere propoſita,
& in eo tantum inſiſtemus, vt ſi quid particu-
lariter deſiderent hæc vulnera, ſiue medicamenta *Vulnus duplex frontis.*

ſint, ſiue operationes, ſiue aliud, illud in ſinguli
præmittemus, vt in propoſito frontis vulnere, i
quo ſcopus eſt, vnire quod diuiſum eſt, ſiue vu
nus per longitudinem, ſiue tranſuerſe fiat. Quo
ſi adſit ſanguinis profuſio, quæ vnioni aduerſ
tur, prius illi incumbendum eſt, poſtea ad vnione
veniendum, quæ perpetuo eatenus eſt perqu
Vnio. renda, vt deformis euitetur cicatrix. Ad vnione
autem efficiendam inſtrumenta ſunt, ſuturæ, del
gatura, fibulæ, & glutinum. Suturæ & fibulæ, ta
quam deformem cicatricem inducentes, reiicie
dæ ſunt: nam dum acus perforat ipſam cutim, co
tinuum ſoluit, & noua cicatrix paratur. Filum a
tem tranſuerſe abradit cutim, & deformem red
cicatricem.

Sutura & fibula reiecta. Quod ſi dicatis, *omnes conſueuere vulnera fr
tis, aut ſaltem, qui melius faciunt, prima vice ſue
ſecunda & tertia ſuturas auferre, & glutinum im
nere, & ita vitare deformem cicatricem.* Dicendu
quod ſuturæ, & fibulæ perpetuo aliquod ve
gium cicatricis inducant & relinquant ratione
quod abradit cutem, aut ſaltem ratione acus p
forantis cutem, in quo foramine neceſſaria eſt
catricula: vnde præter vulneris propoſiti ci
tricem, ſemper ſub ſuturis & fibulis aliæ & no
cicatrices ſunt expectandæ. Propterea quant
fieri poteſt, in vulnere frontis abſtinendum e
ſuturis & fibulis.

Vulnus directũ. Abſtinere autem quis poteſt, vbi per direct
frontis vulnus factum ſit, ita vt à capite deſc
dat verſus oculos, aut nares, vel oblique verſus
teriora, ſecundum ductum fibratum muſculi fr
tis: ſi enim tale vulnus accidat, nos poſſumus
deben

ebemus etiam prima vice abſtinere à ſuturis & ibulis, & adminiſtrare alia, quæ labia adducunt, x adducta conſeruant, inter quæ deligatura numeatur, quæ ſi fiat duplici initio, erit apta ad contringenda labia ad mutuum contactum, & ita onſeruanda.

In qua ligatura illud notandum eſt, vt faſcia nõ it lata, imo anguſta, ita vt non ſemel, ſed bis, & æpius circumducatur, vt ſolum vulnus adducatur. Quia vero faſcia imbecillis eſt, nec poſſit vulneis labia tum adducere ad mutuum cõtactum, tum otiſſimum adducta conſeruare, eo quia perpetuo axatur, ideo nos non contenti ſola faſcia ſecunda ice apponimus glutinum, id eſt, lintea cum ſuis nſulis hinc inde vulneri applicamus glutino, quo xſiccato, & firmiter adhærente, poſtea anſula adierſæ anſulæ ligatur. Glutinum autem hoc loco non eſt afferendum, quia de vario glutini genere lictum eſt, dum ageremus de vulnere in carne, ed memoriæ gratia in defectu aliorum medicamentorum, *oui albumen* ſubactum eſt glutinum, quod adhæret cuti, cum exſiccatum fuerit. Quod i illi admiſceatur puluis tenuiſſimus, aut *ſanguinis draconis*, aut *thuris*, aut *maſtiches*, aut *ſarcocollæ*, & d craſſitiem *mellis* redigatur, adhuc valentius dhærebit. Hæc eſt ratio curandi vulneris in fronte, vt euitetur turpis cicatrix. *Deligatura.* *Glutinũ.*

Quod ſi vulneris ratio non patiatur vti ea deligatura, quia verbi gratia, vulnus tranſuerſe ſit factum, in quo vſus deligaturæ nullus eſt: tunc perpendenda eſt vulneris longitudo: nam ſi vulnus admodum longum ſit, quia in tali vulnere labia valde diducuntur, abſuntq; à ſe inuicem, propterea *Vulnus tranſuerſum.*

ſuturis, aut fibulis egemus prima vice:ſecũda ver vice oportet ſuturã remouere,& glutinũ applicar Imponimus ſuturas, aut fibulas, vt labia vulner valde dilatata ad mutuum contactum adducantu Auferimus ſecunda vice ſuturam, ne deformis fi cicatrix ex filo abradente cutem per tranſuerſu in efficiendis ſuturis, aut fibulis. Scire licet, hu iuſmodi ſuturas rariores eſſe iniiciendas, quam i aliis partibus:propterea fieri debent ex filo non ſe rico,ſed lineo;tenui,non minus torto,& cera poti ſimum oblinito,quæ prohibet abraſionem cutis,it enim turpem cicatricem vitamus.

Sutura qualis requiratur.

Quod ſi ſimiliter per tranſuerſum factum ſi vulnus,ſed exiguum,ita vt labia non multum diſſi deant, in hoc caſu poſſumus vitare ſuturas & fibu las, etiamſi deligatura aliena ſit: nam tunc poſſu mus vſurpare linteola oblonga & anguſtiſſima hoc eſt, latitudine tranſuerſi digiti medij,longitu dine, quæ comprehendat vulnus hinc inde, quan tum fieri poteſt. Huiuſmodi linteola, prius redu ctis vulneris labiis ad mutuum contactum, & it reductis, manibus detentis, madefiunt *in oui albu mine*,& applicantur hinc inde tot,quot ſunt neceſ ſaria, ita vt ſe contingant, & ſic tamdiu tenentur donec ſiccentur, poſtea deſuper ponitur ſtuppa pe xa, *albumine oui* madefacta: quæ ſi imponatu tranſuerſe, dum ſiccatur, ſolet in ſeipſam contra hi, & ita vulneris labia adducere & adducta con ſeruare. Hoc fit prima medicatione, vt vitentu fibulæ & ſutura. Secũda vero vice apponimus glu tinum propoſitum, & ipſius beneficio adducuntu & conſeruantur labia. Fieri etiam poteſt,vt vulnus adeo ſit exiguum,vt non ſolum prima vice linteola

Linteola ſuturæ vicaria.

propo

propoſita ſatis ſint ad adducenda & conſeruanda labia, verum etiam ſecunda,& aliis vicibus poſſint ſufficere ſimilia lintea tranſuerſe vulneri applicata, ſed cerato aliquo illita, cui vis inſit aut emplaſtica,aut aſtringens,in exiguo enim vulnere poſſumus dimittere glutinum , & ſequi totam curationem cum his linteolis, prima vice *albumine oui*, ſequentibus autem aliquo cerato illitis. Ceratum eſſe poteſt,vel *ſacrum*,vel *barbarum*,vel *de betonica*,vel *diapalma* , vel aliud ſimile ; quod habeat vim emplaſticam, aut aſtringentem, & cuti adhæreſcat. Et hæc eſt ratio adducendi labia vulneris in fronte, & adducta conſeruandi , vt vitetur deformitas cicatricis.

In vulnere frontis ex ſimplici inciſione facto , ſine ſubſtantiæ deperditione , & ſine oſſis læſione, ſiue per longitudinem , ſiue tranſuerſe factum ſit vulnus , in quo vnio requiratur , viſum eſt in ſuperioribus , quinam modi eſſent opportuni labia adducendi, ſimul & adducta conſeruandi,quæ ſunt duæ primæ intentiones ad vnionem moliendam. Supereſt nunc , vt alias intentiones expleamus. Eſt autem , vt medicamenta imponamus , quæ faciant ad glutinandum vulnus , quæque glutinatoria appellantur , non quia glutinent & vniant, quoniam coalitum,& priſtinam vnionem reſtituit natura, vt vult Galenus 3.*Meth.*ſed quatenus hæc ſiccando humiditates , quæ ſegregant , auferunt omne impedimentum,vt deinde natura poſſit vnire : idem ſiccantia huiuſmodi medicamenta futura ſunt. *Glutinãtia.*

Cum igitur glutinatoria ſiccantia ſint poteſtate,actu vero poſſint eſſe mollia , ſeu humida , & ſicca *Glutinãtium cõſiſtentia.*

ſicca, vt puta puluerulenta, vnum vobis communicandum in præſentia venit, quod pertinet ad vulnera non ſolum frontis, ſed etiam totius faciei ne deformis fiat cicatrix, quia vt dictum eſt, vbi vulnera faciei tutiſſima ſunt, manifeſte requiritur faciei decor, ratione cicatricis dico. Igitur etſi propoſita medicamenta futura ſunt ſiccantia poteſtate, actu tamẽ in facie, vt pulchra fiat cicatrix, futura ſunt mollia ſeu humida, ſiue velimus glutinare vulnus ſimplex, ſiue cicatricem inducere.

Siccãtia quando conueniant. Si vulnus ſit cum deperditione ſubſtantiæ, licet prima facie paradoxon videatur, & contra nonnullos ſcribentes, *vulnera faciei expoſcere valentiſſime ſiccantia*, quia natura ſua ſicca ſunt, quod quamuis in fronte cõcedi poteſt, atque in auribus, naſo, & pleriſque aliis faciei partibus, in gena tamen non ita hoc concedendum eſt, quia pars genæ humida eſt, & pinguedine multa obducta: Non tamen quod dico, contrarium eſt ſcribentibus, requiri in faciei vulneribus medicamenta valde ſicca, quoniam ſi optamus citam glutinationem, & citam cicatricem, vulneriſque ſanationem, vtique debemus admouere valenter ſiccantia, id eſt, actu & poteſtate. At ſi non ita ſimus ſoliciti de feſtina & matura vulneris ſanatione, ſed potius de pulchra cicatrice, in eo caſu experientia à me comprobatum eſt, nequaquam perpetuo actu ſicca valere, ſed conſiſtentia mollia & humida, ſiue glutinatoria, ſiue cicatricem inducentia ſint medicamenta. Ratio autem huius rei, vt opinor, hæc eſt, quoniam dum vtimur poteſtate & actu ſiccis, vt puta, cum puluere inſpergimus, quia quæ huiuſmodi ſunt, ſolent magis ſiccare, quam quæ poteſtate quidem ſicca, actu

auten

autem ſunt mollia, proſpera ſuccedit,& qua citiſſime fit vulneris inglutinatio , & cicatrix. Quia igitur in omni vulnere non poſſunt labia ita ad amuſſim coniungi , quin aliquot ſpatia , quamuis exigua interueniant,quæ carne repleri debent:hinc fit, vt ſub pulueribus , actu & poteſtate ſiccis medicamentis , non concedatur tantum temporis naturæ, vt poſſit carne replere illa ſpatia : vnde accidit, vt vnio ſeu cicatrix interdum fiat , & inæqualis, interdum maior, interdum minor. At ſub medicamento potentia ſiccante, actu vero molli, natura non poteſt ita feſtinare vnionem aut cicatricem,vt non generet carnem, & non repleat ſpatia, & non exiccet ipſum vulnus:hinc fit, vt perpetuo, prout experientia comprobatum eſt, ſub medicamento mollis conſiſtentiæ tardius aliquantulum, ſed perpulchra poſtea ſuccedat cicatrix,quam exoptamus potiſſimum in facie.

Ad glutinandum dictum vulnus frontis, ſi fuerit hyems , *ceratum barbarum* appellatum , erit opportunum : aliis vero temporibus *diapalma* eſt cõueniens.Quæ ſane cerata,ſi duriora ſint conſiſtentia , mollire oportet cum *oleo hyperici :* imo vero ſi eodem *oleo hyperici* vtamur,mixto *reſinæ terebinthinæ,* vnionem efficiet pulchram.Præ cæteris *oleum illud Hiſpanicum,* cuius deſcriptionem *ſuperius* tradidi, eſt præſtantiſſimum , & ad vniendum , & ad pulchram cicatricem moliendam. Vbi autem propemodum facta eſt vnio , inungatur locus inciſionis pinguedine humana , quæ cito ſiue proprietate ſubſtantiæ , ſiue alio modo , pulcherrimam efficit cicatricem.

Quod ſi intentio ſit cicatricem inducere ſub *Epoulotica.*

vulnere facto cum deperditione ſubſtãtiæ in fronte, in quo primum requiritur carnis generatio, e medicamenta opportuna ſunt, quæ retulimus *in tractatione vulneris carnis:* vt puta *vnguentum de betonica, Iſidis, apoſtolorum,* & huiuſmodi. Si volumu inducere cicatricem, quæ æqualis ſit, neque deformis, oportet ob dictam rationem, abſtinere à pulueribus, licet huiuſmodi citam efficiãt cicatricem ſed vtendum quidem eſt medicamento cicatricen inducente, ſed conſiſtentiæ mollis. Vſurpand etiam medicamenta cicatrizantia, quæ potenti ſicca ſint, conſiſtentia autem molli, teſtatur ho Galenus 13. *Meth.* 5. vbi præcipit in vulnere circ oras inſpergendo pulueres, in reliquo vlcere etian imponendum cicatricem inducens conſiſtenti molli, ſed in vulnere faciei, in quo pulchra optatu cicatrix, à pulueribus abſtinendum eſt. Vnde ſicut *tuthia præparata* eſt cicatricem inducens actu, & potentia ſiccum: ita *vnguentum de tuthia* cicatrizat ſed molle eſt: hoc igitur vtendum eſt ad cicatrizandum in fronte. Similiter conuenit *vnguentun de cerusſa*, præcipue in æſtate. Vidi quoque ſul *vnguento de betonica* inductam fuiſſe cicatricen pulchram. Et quia quæ cicatricem inducunt, ſun eiuſdem naturæ cum glutinantibus, niſi quod validiora aliquantulum ſunt cicatrizantia, propterea *oleum hyperici cum reſina* probatur, & *emplaſtrun barbarum,* & *diapalma*, & in fine, vbi ferme facta eſt cicatrix, *pinguedo humana* eſt præſtantiſſima Hac ratione ſanatur vulnus in fronte inflictum.

D

De vulnere Superciliorum.

CAPVT XXII.

QVod ſi vulnus in ſupercilio contingat per lõgitudinem, huic eadem curatio competit, ualem propoſuimus in reliquis frontis vulneri-us. Et ſi tranſuerſim fiat, ſciatis, vulnus huiuſmo-i, niſi diligenter curetur, ſequi caſum ſupercilij, & conſequenter palpebrarum ſuper oculum: vn-e quantum fieri poteſt, eſt exacte glutinandum ulnus. In quo caſu à ſuturis, & his quidem al-is, abſtinendum non eſt, vt ſuperficies labiorum damuſſim in omni parte ſe mutuo contingant. Et vulnus fuerit ex ſimplici inciſione factum, ſine eperditione ſubſtantiæ, in hoc vulnere, in quo ropter pilos tegentes locum, non ita ſoliciti eſſe ebemus de cicatrice, & ſigno remanente, ſunt in-pergẽdi pulueres, vt cita fiat cicatrix. Quod ſi vul-us ſit cum deperditione ſubſtantiæ, contrarium aciendum eſt, propter vnum quod ſuccedere ſolet, ontrarium ei, quod dixi; nimirum cicatrix inter-lũ ita dura efficitur, vt retrahat palpebras ſurſum, & impediat quo minus palpebra tegat oculum: nde ne palpebræ retractio ſuccedat, operæ præ-ium eſt, vti ſarcoticis, & cicatricem inducentibus, onſiſtentia mollibus.

Vulnus tranſuerſum periculoſum.

Quod ſi forte accidat, vt ob imperitiam fuerit elicta cicatrix ita retracta, vt palpebra non poſſit leprimi, in eo caſu vos debetis ipſam cicatricem ncidere inciſione ſemicirculari, quæ fiat ſecundum luctum fibrarum orbicularium ipſius muſculi cõſtringentis palpebram, ſic enim non offenduntur

Cicatrix retractæ vt corrigenda.

fibræ, nec muſculi, interea palpebra deprimi poteſt. Neque verendum eſt, ne efficiendo orbicularem inciſionem, quæ æmulatur tranſuerſam, offendatur muſculus palpebram attollens, quoniam ille muſculus ignoratus ab antiquis Anatomicis conſiſtit intra orbitam oculi ſub oſſibus, prope muſculos oculum mouentes, neque offendi poteſt quoniam inciſio non eſt tam alte efficienda, vt laniet & perforet tunicam internam palpebræ, ſed tantummodo incidat cicatricem, & muſculum orbicularem, qui non offenditur per orbicularem inciſionem.

De vulneribus Palpebrarum.

CAPVT XXIII.

Vulnerũ palpebrarum differẽtia. PAlpebrarum vulnera vel recta fiunt, vel tranſuerſa, ſeu obliqua, & vtraque incidunt tantummodo muſculum orbicularem, vel ſubiectam etiam membranam, quæ muſculi fundamentum eſt. *Recta* palpebrarum vulnera dicuntur, quæ per rectitudinem fibrarum fiunt, quamuis ſecundum faciei proceſſum tranſuerſa appellari debeant: & ſunt, quæ ab vno angulo ad alium producuntur: quæ ſi per longitudinem facta dicantur, idem erit. *Tranſuerſa* vero vulnera in palpebris appellantur quæ à ſupercilio verſus cauum oculi fiunt.

Sutura reiecta. Si igitur vulnus ſit ex ſimplici inciſione factũ, & tranſuerſum ſit, tunc ſui non poteſt, niſi ſubiecta membrana quoque conſuatur: conſui non poteſt tale vulnus, quoniã inciſæ ſunt fibræ muſculi, vnde ſuturæ non tenent, niſi ſubiecta membrana

cor

conſuatur, quod fieri non debet, quoniam filum oculi corpus attingeret, atque ipſum offenderet, & inflammaret. Igitur in hoc caſu glutino magis vtendum eſt, quod habeat vnicam vtrinque anſulam.

Quod ſi vulnus per longitudinem palpebræ fiat, neque ſubiectam membranam incidat, in eo caſu ſutura vti poſſumus & debemus, quæ fiat ex acu, & filo tenuiſſimo, & multa cera oblinito. Siue autem ſutura fiat, ſiue glutinum imponatur, & ita labia adducantur, & adducta conſeruentur, medicamentum imponendum eſt, quod citiſſime glutinet palpebram, inde puluis tenuiſſimus ſupra labia vulneris inſperſus, ex *bolo Armena orientali*, eſt opportuniſſimum medicamentum, ſicut etiam *terra ſigillata*, & *ſanguis draconis*, in tenuiſſimum puluerem redacta, ſupra quem linteum anguſtum, & vetuſtum, ne duritia offendat, *ouo integro* ſubacto madefactum apponendum eſt: quod tum ad conſeruandum puluerem, tum ad inflammationem arcendam facit. In quo caſu partes palpebrarum circumſtantes vel omnino non, vel caute admodum inungendæ ſunt *oleo roſato*, ne oleum defluat in oculum, & ipſum inflammet: *olea enim valde ſunt inimica oculis*, ſed linteum ex vino nigro auſtero non potente, expreſſum eſt ſuperponendum. Atque ita curanda ſunt vulnera palpebrarum.

Glutinantia.

Olea eſſe inimica oculis.

De vulneribus oculorum, & primo de inciſione tunicæ corneæ & coniunctiuæ.

CAPVT XXIV.

Vulnera oculorum duplicia. QVod ſi oculi vulnerentur, ſciendum eſt, oculum vulnerari poſſe dupliciter: vel ad corneam, vel ad coniunctiuam tunicam, id eſt, albam illam membranam, quæ exterius apparet. Vtrumque autem vulnus vel fit cum inciſione aut corneæ, aut coniunctiuæ, ita vt inciſio non penetret totam tunicam, & huiuſmodi vulnus ſolet eſſe ſine amiſſione viſus: Aut huiuſmodi vulnera ita incidunt, vt totam membranam perforent, in quo caſu vulnus vt plurimum ſuccedit cum viſus amiſſione, eo quia ſi cornea incidatur, ſolet exire humor aquoſus; ſi vero coniunctiua, ſolet humor vitreus pariter exire: interdum autem vbi huiuſmodi vulnera magna ſunt, etiam cryſtallinus humor, & vuea tunica prorumpunt. Interdum etiam à perforante inſtrumento ita profundum fit vulnus in orbita oculi, vt penetret per foramen aut rimam latam & oblongam, quæ eſt in oſſibus in profundo orbitæ, & inſtrumentum peruenit ad cerebrum, ex quo ægri ſtatim decidunt. Et digladiatores periti ſolent huiuſmodi ictum quaſi certum habere, & inter cæteros Gallus quidam digladiator erat, qui huiuſmodi vulnus habebat certiſſimum, & tutiſſimum.

Indicationes in vulnere ſimplici. Igitur ſi oculi vulnus ſit ſimpliciſſimum, ita vt tantum cornea, ſeu coniunctiua tunica incidatur, vulnus tamē non penetret, & ſit ſine exitu alicuius interni, ſiue corporis ſolidi, ſiue humoris, ſciendum eſt,

eſt, triplicem oriri intentionem curandi; *vna* eſt, vnire inciſionem: *Secunda*, propter ſenſum oculorum dolorem lenire: *Tertia* eſt, inflammationem, & ſanguinis fluxum cohibere, quia oculi vulnerati ſtatim inflammantur.

Ad vnionem præſtandam in exiguo propoſito vulnere, forte ſatius eſt, vel nullum medicamentum, quod oculi corpus contingat, apponere, quia oculus ab omnibus irritatur: vel ſi abluendi, aut vniendi cauſa quidpiam omnino apponendum, debet eſſe, aut aqua, aut liquor. Sed vbi aliquid apponere conſilium ſit, tunc adductis palpebris, & obuelato oculo læſo, medicamenta, quæ tum dolorem leniunt, tum inflammationem, & ſanguinis fluxionem arcent, exterius apponenda ſunt: proterea in hoc caſu vbi palpebrę occluſæ ſunt & inuicem reductæ, attendendum eſt, aut dolori, aut inflammationi, vni, vel vtrique prout vnum magis curationem ad ſe trahit.

Ergo ſi dolor minus affligat, inflammationi arcendæ eſt attendendum, propellendo materiam, & ſanguinem ab oculo.

Præſidiorum materiæ multæ ſunt, ſed ante omnia quædam ſunt animaduertenda, quæ ſi non obſeruentur, inflammationem mouebunt. Vnum eſt, vt *in oculo vulnerato ab oleo, & omnibus oleoſis, ſeu pinguibus medicamentis penitus abſtineamus*, quia oculum inflammant, & dolorem inferunt. Alterum eſt, vt *vno oculo vulnerato ambos oculos faſcia obuelemus: & ægro tenebras affundamus*; quia oculi patientes ab omni luce læduntur: ambos igitur oculos obuelamus, vt ſanum oculum firmemus, & motum illius cohibeamus: Ratio huius redditur ab

Oleum vitandũ.

Obuelandi oculi.

Alexan

Alexandro *in Problematibus* , vbi quærens , *qua ratione vno oculo patiente , difficilius curetur , quam ſi vterque lædatur ?* ait, quia oculus ſanus toties cogit oculum ægrum moueri, quoties ipſe ſanus moueatur , cum natura comparatum ſit , non poſſe vnum moueri, quin & alter moueatur : motus autem ſanationi contrariatur , & inflammationem mouet. His tertium accedat , ſitus nempe capitis qui oculo vulneratur , hic non ex toto capite depreſſo iacere debet , cum pernitioſus ſit ille ſitus quo inclinatur caput ad anteriora valde , ad quam partem vt plurimum patientes ſolent reclinare caput , tanquam aſpectum lucis aufugientes , quæ facile vitatur, ſi oculi ambo obuelentur: vnde oportet ægrum capite ſubleuato in lecto iacere. Inſuper neque caput oportet deponere in puluinare ex pluma factum, ſed ex corio , repletum ex alga, aut palea illa tenuiſſima , quæ euolat , dum purgatur frumentum ; aut oportet lintea multiplicata capiti ſupponere.

Cur vnus oculus læſus difficilius curetur, quam ſi vterque lædatur.

Situs capitis.

Quod vero ad medicamenta attinet, quæ futura ſunt repellentia , hæc duplicia ſunt , alia aſtringentia , id eſt , terrea , alia aquea. Si dolor adiungatur vulneri , ſunt magis opportuna repellentia aquea. Si non adſit dolor , vtemur aſtringentibus, quorum alia ſunt ſimplicia , alia compoſita. Simplicia ſunt *aqua fontana, roſarum, plantaginis, portulacæ, hordei, oui candidum, mucillago pſillij, cydoniorum, tragacanthi, decoctum papaueris, hyoſcyami, acacia, ſumach, hordeum, decoctum nucum cypreſſi, gallarum immaturarum, balauſtiorum, & huiuſmodi* ; quæ partim ſunt liquores, partim decocta, partim medicamenta in ſubſtantia.

Aſtringentia ſimplicia.

Ex

Ex iam dictis ſimplicibus fiunt compoſita medi- Compoſita.
amenta, quæ niſi neceſſitas vrgeat, non ſunt im-
onenda immediate ſupra vulnus, & corneam tu-
icam, ſed ſupra palpebram iam ſupra oculum re-
uctam, neque dubium eſt, quin facultas medica-
ıenti repellens, & aſtringens ad vulnus perueniat,
ıſumque glutinet, quoniam cutis palpebræ, mu-
culus, & tunica, hæ omnes partes ſunt tenuiſſimæ,
a vt facile poſſit penetrare medicamentum. Si
rgeat neceſſitas medicamenta in oculum immit-
endi, vt ſi ſanies, vel lippitudo oculo ſuperuenerit,
el alias impurus fuerit, in eo caſu abluendus eſt
qua plantaginis vel roſarum; aut *aqua roſarum, cui*
olus Armena ſit mixta, vel *aqua plantaginis cum mo-*
lico ſuff. albo ſine opio. Sed vt plurimum ſummæ pal-
ebræ imponitur medicamentum, vt eſt *aqua plu-*
ialis, cui ſexta pars aluminis liquata & incocta ſit, lin-
eis madefactis impoſita, vel *decoctum nucum cypreſſi*
um ſanguine draconis, aut *aqua fabarum cum oui can-*
lido; ſi inflammatio adſit, cum *ſucco portulacæ, &*
nucilagine pſilly, quibus vnitur vulnus oculi, vbi do-
or non admodum infeſtat.

Quod ſi dolor vrgeat, anodyna conueniunt, vt Anodyna.
ac omne, potiſſimum *muliebre*, tum extra linteis ad-
notum, tum intro emunctum, quo ſi chalybeato
tamur, tum ad dolorem ſedandum, tum ad gluti-
andum facit: *ſanguis turturum, columbarum pullo-*
um, ſub alis inciſa vena in oculum inſtillatus pro-
leſt. Hoc cataplaſma mitigat. ℞. *carnis pomorum, eo-* Catapl.
um præſertim, quæ Calamana appellantur, vel Apiola,
ſub cinere calido coctorum vnc. ij. vitellorum oui. n. ij. flor.
caſſiæ nouiter extractæ, drac. vj. mucilag. pſilly, althææ,
ana. vnic. ſemis, farinæ hordei cribratæ parum, miſce, &
fiat

Defenſiua. *fiat emplaſtrum.* Non modo ad leniendum doloren his vtimur, ſed etiam ad inflammationem arcendam defenſiua appellata probantur, quæ intercipiunt, & cohibent ſanguinem influentem ad oculum, & non ſinunt ad partem affectam peruenire & hæc apponuntur in fronte, in temporibus, in genis, & in circumiacentibus oculi partibus, vnde venæ excurrunt ad oculum: Vnde ſi *argilla* propoſitis partibus apponatur, ſanguis ad oculum fluens prohibetur; ſic lintea madefacta in *poſca* frequenter applicantur: ſic *granatorum vinum cum mucilagine pſillij, bolo Armena, ſanguine draconis, oui albumine, in vino nigro auſtero ad mellis craſſitiem mixtis* quo illiniuntur frons, genæ, & tempora. His curatur vulnus oculorum ſimpliciſſimum.

De vulnere oculi, cum exitu humoris aquei.

CAPVT XXV.

QVod ſi vulnus maius ſit, & corneam penetret vel coniunctiuam tunicam, ex quo exeat aqueus humor, huiuſmodi vulnus fere contingit cum deperditione viſus, niſi puer ſit vulneratus, in quo Galenus voluit, humorem aqueum reſtaurari. *Scopus in hoc vulnere.* Vnde tam in puero, quam in adulto, ſcopus eſt prohibere, ne tam multa copia humoris aquei effundatur, quod fit aſtringendo; & medicamentis emplaſticis ſupra palpebram, & intra ipſum vulnus immiſſis; vt ℞. *mucilag. pſillij, thuris, gummi Arabici, tragacanthi, ana. vnc. ſem. quæ mucilagines in aqua hordei extrahantur:* idem ad totum oculum valet, ſi *bol. Armenam orientalem* admiſcueris.

De

De vulnere oculorum, cum effuſione humoris vitrei, & cryſtallini.

CAPVT XXVI.

SI ſub vulnere oculi penetrante humor vitreus, & cryſtallinus ſit euacuatus, ad inflammatio-em, & dolorem ſedandum, ſi adſint, ea conueniũt, uæ *ſupra* propoſuimus. Reliqua intentio eſt, vul-us carne implere, & quam citiſſime cicatricem bducere. Vnde inſpergitur intus *ſuff. album, ſine io, & cum opio*, ſi adſit inflammatio, *ceruſſa puluer. ul. boli Armenæ, tuthia præparata; & alia actu ſicca*, t cicatrix inducatur, quia viſio in hoc vulnere de-erdita eſt. Hinc decori incumbendum eſt, quod et, ſi vitreum oculum, ſimilem alteri imponamus, ic facile deformitatem vitabimus, oculum æqui-oce reſtituentes, qui aliquando ita ſimilis videtur ſſe ſano, vt etiam peritis imponat, nec videatur culus æquiuocus, ſed verus. Huiuſmodi oculi Ve-etiis parantur.

Epouloti-ca.

Oculus æquiuocus.

De vulnere oculorum profundiore.

CAPVT XXVII.

SOlet nonnunquam oculus vulnerari ab inſtru-mento perforante & incidente, in quo vulne-e per vias quaſdam patentes inciſas in ipſis ocu-is, in partem profundiorem penetrat inſtrumen-um, & peruenit in baſim, & ad ventriculos cere-ri; vnde patientes extemplo mortui cadunt, *quo-iam motus ex diſſipatis ſpiritibus ſtatim omnis deper-itur, & conſequenter reſpiratio*, & ita natura ſequitur mors.

Cur ita vulnerati ſtatim moriantur.

mors. Quod ſi non perueniat ad cerebrum huiuſmodi vulnus, eſt curabile, & curatur ſarcoticis, prius diligenter inueſtigaudo, num in hoc vulnere relicta ſit inſtrumenti portio, vt mihi aliquando accidit. Ex Taruiſio enim ad me venit quidam, qui in illa cauitate vulnus acceperat, & præterierant duo menſes, & non ſanabatur, oculuſque erat humidus & dolebat; ſecunda vice diligentius inueſtigaui, & extraxi fruſtulum pali, cum quo fuit vulneratus longitudine dimidij medij digiti, & breui fuit ſanatus *vnguento de betonica* in turunda, & *oxelæo* exterius. Quod volui animaduertere, vt non modo in his, ſed in aliis omnibus ſemper ante omnia inueſtigetis, num aliqua portio inſtrumenti relicta ſit in vulnere.

Hiſtoria.

De vulneribus Naſi, & primum de ſimplici inciſione cutis naſi.

CAPVT XXVIII.

AGendum nunc eſt de vulneribus naſi, vbi ſciendum primo, naſum in parte ſuperiore habere oſſa, in inferiore cartilaginem: Vnde ſi vulneretur, vel poteſt tantum vulnerari cutis, vel vna cum cute oſſa & cartilagines, potiſſimum in parte inferiore, vbi aliquando tam valenter vulneratur cartilago, vt naſi globus, & portio pinnæ amputetur & decidat. Hæ ſunt ſpecies vulnerum, quæ naſo contingunt.

Species vulneris naſi.

Si cutis tantum vulneretur, ſiue in ſuperna ſiue inferna parte, omnino abſtinendum à ſutura ad labia adducenda, & vtendum glutino cum ſuis anſulis, vt cicatricis veſtigia non appareant.

Nam

Nam cū naſus omnib. faciei partibus ſuper eſt,ſpe-ctatiſſimus eſt, vnde cicatrix ſolet magis apparere in naſo, quia oculis primo obiicitur,quam in aliis partibus, propterea in huiuſmodi vulnere tutiſſimo tantummodo pulchritudini ſtudendum, quod fiet, ſi glutino adducantur labia. Aliquando inciſio adeo exigua eſt, vt ſufficiant anguſtiſſima illa lintea,*albumine oui* madefacta,pro prima vice: aliquando etiam pro reliquo tempore ſufficiunt anguſſima linteola aliquo cerato emplaſtico oblinita, & appoſita, vt in frontis vulnere fuit propoſitum. In quo caſu operæ pretium eſt, ad cicatricem inducendam vti medicamentis conſiſtentia mollibus, quemadmodum in vulneribus frontis dixi, vt cicatrix pulchra fiat, quæ vix oculis animaduertatur. *Curatio vulneris cutis naſi.*

De vulnere oſſis naſi.

CAPVT XXIX.

QVod ſi vulnus naſi ſit in parte ſuperiore factum, cum præciſione oſſis, ſciendum eſt, proponi vulnus cum fractura iunctum: vnde prima intentio eſt, conformare fracturam, deinde vulnus vnire. *Indicationes.*

Primum fit, interius ponendo latam ſpatham, aut ligneam, aut ferream intra nares, quæ commode ingrediatur, exterius digitis, æquando ac conformando oſſa fracta.Facta huiuſmodi oſſium æquatione, debemus intra nares imponere cannulam vel oſſeam, vel argenteam, vel æneam, quæ rotunda non ſit, ſed potius depreſſa, reſpondens cauitati internæ narium, atque tam longa ſit,vt in *Conformatio.*

parte inferna promineat , quo auferri poſſit ; qua ſane cannula aliquando fit ex calamo anſeris,quã do non eſt aliud ad manum. Hæc cannula tri præſtat : *Primo*, conformatam fracturam cuſtodit & conſeruat,ac prohibet,ne oſſa interius prorum pant : *Deinde*, reſpirationis vſum præſtat,dum na rium foramen latum conſeruat : *Tertio* , præbe viam apertam excrementis à cerebro deſcendenti bus,tum etiam ſaniei ex vulnere deorſum defluen ti. Sed notandum , ne huiuſmodi cannula nimi ſurſum mittatur,ne moueat ſternutamentum:qui ſternutamentum labefactat conformationem fra cturæ.

Cannula intra nares.

Vnio.

Conformata fractura , adducenda ſunt labi vulneris ad mutuum contactum , & prima vice fi linteis anguſtis, *oui albumine* madefactis,ac ſtuppa reliquo tempore cum medicamentis , quæ aſtrin gendi vim habent , quæ ſi actu ſicca exterius in ſpergantur , propter oſſis fracturam , quæ maior exſiccantia deſiderat , non erit abs re. Quantun ad cicatricem ſpectat,vbi oſſa vnita ſunt,poterun apponi, quæ cicatricem pulchram efficiant:nam humida apponantur ratione pulchræ cicatricis ante oſſis vnionem , fieri poterit , vt callus nimi magnus increſcat, & vulnus ſit deformius ration huius, quam ratione cicatricis. Vnde licet in vul nere ſuperiore naſi probauerim glutinatoria con ſiſtentia mollia, propter rationem tamen propoſi tam eſt neceſſarium vſurpare conſiſtentia ſicca, v ſunt *bolus Armena*,*ſanguis draconis* , quæ ſint in te nuiſſimum pollinem redacta. Interdum vbi inſi gnis eſt fractura, eadem medicamenta *oui albumi ne ad mellis craſſitiem commixta* apponimus,intus il liniendo

Epulotica.

niendo ipſam cannulam: ſed oportet, vt can-
ula obuoluatur tenuiſſimo linteo, quo medica-
nentum adhæreat, ne propter læuitatem cannulæ
tatim labatur.

Si vulnus naſi ſit in oſſe tranſuerſum, opus eſt tatim deligatura; quæ fit primo oppoſitis hinc nde duobus puluinaribus, cõfectis ex linteis mul-iplicatis, expreſſis in *vino nigro auſtero*, deinde ſum-ta faſcia, quæ habeat in medio foramen, quod ix naſi globulum excipiat, hæc retro ducatur ſu-ra caput in occipitio, & ſic impoſita ligetur; quæ aſcia arctius liganda, vt prohibeat caſum naſi. Sic ltera faſcia anguſtiſſima ponatur in confinio naſi, & ſupremi labij, & ſimiliter ducatur hinc inde urſum, & vt prior ligetur. In quo caſu, vt huiuſ-nodi faſciæ firmiter teneant, & teneantur, neceſſe rit, faſciam orbicularem, quæ ſupra tempora du-atur, alligare, ibique filo firmare propoſitas fa-cias, vti & puluilli appoſiti filo firmandi ſunt, & ppendendi. Sic curatur vulnus naſi, quod cum oſſis fractura fit. *Vulnus oſſis naſi tranſuerſum.*

De Vulnere Cartilaginis naſi.

CAPVT XXX.

VVlnus in naſi cartilagine inflictum eandem cannulam requirit; deinde vulneris labia ad-ducenda, & faſciis alliganda, iiſdemque medica-nentis curanda ſunt, vt *ſupra* dictum eſt. *Vulnus cartilaginis.*

Si vero portio naſi cartilagine ex toto ampute-ur, inſanabile huiuſmodi eſt vulnus. Ne tamen anta ex abſciſſo naſo in facie appareret deformi-as, ars excogitauit reparare amiſſum naſum; & *Naſi reparandi ratio.*

 primi,

Primi narium reſtauratores. primi, qui modum reparandi naſum calluere, fuerunt Calabri, deinde deuenit ad Medicos Bononienſes. Eſt tamen modus adeo laborioſus, difficilis, & longus, vt ij, qui ſe ſubmiſerunt prædicto modo, ſi rurſus indigerent naſi reparatione, non amplius ſe ſubmitterent. Fit ſcarificata portione pinnæ naſi, deinde inciſa cute brachij reſpondentis maiori portioni naſi deperditæ,& applicata cute, atque conſuta cum parte ſcarificata naſi, brachium poſtea capiti alligatur, ita vt neque hinc, neque inde vnquam dimoueatur, quia ſi moueretur, non fieret agglutinatio. Facta glutinatione, iterum ſcarificatur naſus altis ſcarificationibus, & frequentibus, adeo vt caro rubea appareat,& cicatricis reliquiæ non appareant; tum vicina brachij portio inciditur, & apponitur naſo, & conſuitur, atque hoc toties repetitur & efficitur, quouſque totus naſus fuerit ſcarificatus, & cutis brachij ex toto fuerit à brachio ablata, & naſo agglutinata. Multas animaduerſiones in huiuſmodi curatione proponerem, niſi ſcirem huius rei profeſſorem magnum volumen in lucem dediſſe.

De Vulneribus Genarum.

CAPVT XXXI.

Indicationes. IN genarum vulneribus illud peculiare obſeruaui, talia vulnera eſſe obnoxia ſanguinis profuſioni, propter venas & arterias ſurſum per genas excurrentes; quæ ſanguinis profuſio vulneris glutinationem impedit, adeo illi primum eſt occurrendum medicamentis,& modis in vulneribus venarum propoſitis, poſtea labiis adducendis, & gluti

[g]lutinando vulneri incumbendum eſt, quæ iiſdem [p]rorſus medicamentis & modo abſoluuntur, vt in [v]ulneribus frontis propoſitum eſt. In huiuſmodi [v]ulnere illud non eſt ignorandum, ſcilicet non [o]portere vulneratum mandere, neque loqui, ne[q]ue buccas inflare, neque ridere, neque flere, ne[q]ue inclinato capite ſtare, neque ſpiritus cohibi[t]ione vti. Nam memini iuuenem quendam in ge[n]a vulneratum, inflata bucca focum accendere vo[l]uiſſe, & ſtatim tanta copia ſanguinis profuſa eſt, [v]t fere perierit.

Vulnus genarum profundum.

Hæc vulnera genarum aliquando adeo profun[d]a fiunt, propter muſculos, & multam pingue[d]inem, quæ oſſi ſuperſtant, vt cum non poſſint la[b]ia in profundo exacte committi, neceſſarium ſit [s]inum quendam intercedere; & ſic vulnus ſimplex [i]n compoſitum degenerat, vt carnis generatione [i]ndigeat. Quod vbi accidit, omnino venuſtati ci[c]atricis eſt attendendum, quia gena eſt pars ſpe[c]tatiſſima; vnde in propoſito caſu, primo labiis [g]lutino adductis, opportunum fuerit foramen in [p]arte inferna parare, quod immiſſa turunda aper[t]um ſeruetur, vt inde profunda pars vulneris ex[p]urgetur; quod eſt efficiendum, quando vulnus [g]enæ in barbam deſinit, vnde cicatrix ex aduentu [b]arbæ occultatur. At ſi vulnus totum extra bar[b]am ſit, vel labia vulneris non ſunt ad amuſſim [i]nſulis aſtringenda, ſed quadamtenus amplecten[d]a, vt per ipſa ſanies poſſit exire, potiſſimum id [p]ræſtandum eſt circa partem infernam: Aut, quod [m]elius eſt, oportet faſciis ita vulnus ligare & cō[p]rimere, vt ſinus vitetur, & ita generatio, colle[c]tioque ſaniei. Hæc faſcia in vulnere genæ tranſ-

Deligatio quomodo facienda.

uerſo & profundo alligari debet prima vice, i
qua requiritur, vt labia ad mutuum contactun
adducantur; quod cum ſuturis & fibulis, à quibu
in hoc vulnere abſtinendum, fieri non poſſit, id fa
ſciarum compreſſione corrigimus. Ideo anguſtiſ
ſimis linteis primo, deinde ſtuppis *in oui albumin*
madefactis, & appoſitis, dum miniſter manu & di
gitis continet labia in vnum adducta, Chirurgu
debet faſciam ex duplici initio conuolutam ſu
mento apponere, ſurſum ducere, & arcte ſtringe
re, donec alligetur in capitis vertice; & hæc faſci
in vulnere tranſuerſo valde longo debet eſſe no
nimis anguſta, adeo vt dimidium vulneris com
prehendat: deinde alia faſcia ſimilis priori alterar
vulneris partem ſtringat; & à mento ſurſum du
cta, vt prima in vertice capitis alligetur. Hic e
vnus modus. *Alius* eſt, vt capiti vulnerati birre
tum Turcicum, quod geſtant Turcæ ſub Turbant
apponatur, poſtea ad tempus vtrumque faſcia a
ſuatur birreto, & iſta faſcia ſub mento trahatur, &
ſic in vertice alligetur: huiuſmodi faſciæ prim
vice ſolent labia vulneris adducere ad mutuu
contactum, loco ſuturarum & fibularum, à qui
bus abſtinendum in vulnere genæ, propter defo
mitatem cicatricis. Quia vero profundum eſt vu
nus, & ratione profunditatis ſinus poteſt procre
ri in intima parte: Præterea labia propoſiti vuln
ris ſub prioribus faſciis poſſunt ſubſultare, & vn
ſupra alterum aſcendere; ideo vt vtrumque vit
mus, ponimus alteram faſciam, quæ tranſuer
ſit, & tranſuerſa facie ducta ſupra labia ſuprem
ad vtrumque tempus aſſuatur. Si opus eſt validi
ri compreſſione, dummodo ſine dolore fiat, pu

Alius modus.

Faſcia tranſuerſa.

uin

inar ex duplicato linteo factum, & ex vino ni-
ro auſtero expreſſum, ſub dicta faſcia eſt appo- *Puluilli.*
endum, ne labium ſubſultet,& vitetur ſinus pro-
undæ partis:hoc fit prima vice. Secunda vice vbi
eſoluitur vulnus, glutinum cum anſulis apponi-
ır, & propoſitis faſciis, & medicamentis ſimili-
er curatur.

Deinde dimiſſis etiam faſciis, aut non omnibus *Glutinū.*
buolutis procedendum eſt cum glutino,ac medi-
amentis glutinantibus, & cicatricem inducenti-
us, quæ conſiſtentia mollia ſint, vt in vulneri-
us frontis dictum fuit.

Aliud quoque experientia à me comprobatum *Foramen iuxta aurem.*
ſt in genarum vulneribus, nam quotieſcumque
ulnera prope aures contingunt, glutinantur mo-
o propoſito; ſed verſus aurem foraminulum an-
uſtiſſimum, vix oculis conſpicuum apparet, per
uod, potiſſimum vbi patientes mandunt, tanta
opia exit limpidæ aquæ, quæ eſt veluti lachry-
ıa ab oculis emiſſa,& durat aliquando vnum,ali-
uando duos menſes. Vnde,& quo modo effluat,
go certe neſcio:ſed ad exſiccandam illam copio-
ım humiditatem vſus ſum linteis madefactis in
qua thermali Aponenſi, vel *cerato ex oxelæo*, vel *ſa-
o*, & huiuſmndi valenter exſiccantibus.

De vulneribus Labiorum.

CAPVT XXXII.

LAbia vt plurimum per longitudinem reſcin- *Differentiæ.*
duntur; Aliquando à natiuitate labrum ſupe-
ius infantulis apertum manere contingit, & vt
lurimum accidit cum amiſſione ſubſtātiæ, modo

Curatio labij præciſi. labij, modo gingiuæ, aut palati. Si labium e vulnere ſit præciſum, ſiue ſit ſuperius, ſiue infe rius, cito glutinatur fibula impoſita; ſed propte fili eroſionem, & deformem cicatricem etiam im ponendum eſt glutinum, quod cutem ſubſecar non ſinat. In fibula imponenda, & poſt ipſam im poſitam, omnino ab omni labij motu eſt abſtinen dum, qui vel mandendo, vel loquendo, vel ri dendo, & huiuſmodi fiat: Nam cum aliquand tentarem ſuere labium, æger in riſum mouebatu & numquam fuit poſſibile acum tranſmittere, dc nec abſtineret à riſu. Poſtea eadem medicament applicanda cum *oui albumine.*

Labia in natiuitate diuiſa. Quod ſi labio ſuperiore diuiſo naſcatur infan quia huiuſmodi ſolutio vnitatis eſt cum amiſſic ne ſubſtantiæ, vel labij, vel gingiuæ, vel palat oritur iudicatio reficiendi ſubſtantiam deperdit quod ſi à natura non abſoluatur, multo minus Medico abſoluetur, quia opus naturæ eſt. No poteſt natura hoc præſtare pluribus de clauſis, a potiſſimum, quia labia infantis vel mammas & papillas apprehendendo, vel vociferando, vel fle do; continuo in motu ſunt, qui impedit ſanatio nem. Quod ſi à natura caro non procreetur, ar labia reciſa glutinentur, & ad mutuum contact adducantur: nam cum ſua mollitie ſint extenſib lia labia, ideo facile adducuntur, etiamſi ſubſtan tia deperdatur, quod facilius in infante præſtatu ſutura, vel fibula. At in adultis prudentioribu fibulæ tantum ſufficiunt; ſed in pueris non ſu ſufficientes, propter motum prædictum, vnde ne ceſſarium eſt glutinum, vt conſeruet fibulas, n labium erodant.

I

In fibulis imponendis nonnulli ſunt, qui communi vtuntur fibula, quæ imponitur tranſmiſſa acu per vtrumque labium, facto deinde puncto: ſed oportet acum longius à fiſſura labij tranſmittere, quo valentius teneat fibula, & non abrumpatur. Alij ſunt, qui infigunt acum per vtrumque labium recisum, deinde inibi relinquunt acum, & filum pluries circa acum obuoluunt. Ego vero paro mihi acus in altera extremitate acutas & rigidas, in altera vero molles & flexibiles; hæ infiguntur per vtrumque labium, inibique relinquuntur, & pars dexteta reflectitur in ſiniſtram, & ſiniſtra ſupra dextram, & tot acus infiguntur, & relinquuntur, quot ſunt neceſſariæ, vt fiat adductio labiorum ad mutuum contactum: ſuper quas acus apponitur linteolum *albumine oui* madefactum; & eatenus ſeruantur acus infixæ, quouſque facta ſit labiorum proba glutinatio. Et hic modus eſt tutior, quoniam minus eroditur cutis tranſuerſe ab huiuſmodi acubus, quam à filo. Sed oportet, antequam fibulæ imponantur, ſcarificare ex omni parte labium diuiſum, vt eo reducto ad mutuum contactum, per fibulas vniri poſſit. *Fibulas imponẽdi ratio.*

De Vulneribus auricularum.

CAPVT XXXIII.

ACcedamus modo ad vulnera auricularum, ſiue ex toto abſcindatur auricula, ſiue aliqua eius portio. Quod attinet ad portionem auriculæ, quæ ex toto decidit, tutiſſimum eſt vulnus, quo ad vitam. Quod ſi auricula ita abſcindatur, vt portio inciſa coniuncta ſit ſanæ, hanc cum *Vnio auriculæ per ſuturam.*

ſana coniungere oportet vera ſutura, quæ ſit fil
continuato, & tranſmiſſa acu per vtrumque labiū
deinde ſupra vulnus reuoluta; rurſus ex eodem la
tere tranſmiſſa, reuolutoque quouſque tota ſutur
completa ſit: in qua perficienda ſubiectam carti
laginem vitare oportet, quia puncta inflammatu
& putreſcit. Quare tantum cutem conſuere opor
tet, incipiendo primo ab vna extremitate vulne
ris, ſiue ſuperna, ſiue inferna, deinde vero deue
nire ad alteram extremitatem; & facta hoc mod
ſutura in vna parte, vtputa ſuperna, conſuenda e
etiam inferna, id eſt, pars aduerſa: nam ſi conſue
remus tantum ex vna parte, aduerſa pars non glu
tinaretur, aut curuata auricula maneret, proind
deformis & turpis. *Sine ſutura.* Aliquando vbi auriculæ por-
tio abſcinditur, ita tamen, vt reliquæ ſit adiun-
cta, poſſumus abſtinere à ſutura, atque ita vitar
occaſionem inflammationis & doloris, & ad labi
ad mutuum contactum adducenda poſſumus vt
linteolis anguſtiſſimis, vel in *oui albumine* madefa-
ctis, vel *aliquo medicamento emplaſtico* oblinitis, qua
ſufficiunt ad labia vulneris adducenda. Emplaſti-
cum eſt, quod componitur ex *maſtiche & reſina te-
rebinthina, oleo roſaceo, & pauca cera.*

Glutinantia. Poſtquam ſuturis, vel materia iam dicta portio
auriculæ præciſa cum ſana commiſſa eſt, indige-
mus glutinantibus, quæ in parte ſicciſſima, eſſe de-
bent ſicciſſima, vt eſt *bolus Armena, balauſtia, pul-
uis roſarum rubearum, malicorij*, qui puluis conſer-
uatur ſupra partem affectam vel *emplaſtro barbaro,*
vel *diapalma.* In tota curatione vulnerum auricu-
larum perpetuo ſolicitos eſſe oportet de meatu au-
ditorio, prohibentes ne à ſanie repleatur, vnde ob-
ſtruendus

ſtruendus eſt vel goſſipio, vel ſpongia: per interualla etiam eſt detergendus goſſipio vel ſicco, vel in vino nigro madefacto.

De Vulneribus Linguæ.

CAPVT XXXIV.

Lingua etſi intra os conſiſtat, ſepto dentium munita,& ab omnibus iniuriis tuta videatur, accidit tamen aliquando eam vulnerari, cum non modo offenſores externos, verum etiam domeſticos obtineat, quoniam vbi genæ & buccæ inciduntur, & perforantur, ſolet etiam lingua nonnumquam vulnerari,imo ſæpe à dentibus propriis reſcindi, vbi in valido dentium concuſſu lingua intercidat. Et hæc vulnera fiunt vel cum omnimoda totius abſciſſione,vel alicuius portionis: prius ſi accidat, abſciſſam partem exſpuere oportet,nec eſt, quod eam glutinare tentemus, quia abſciſſa portio penitus eſt mortua, & mortuum viuo non adiungitur. *Differentia.*

Quod ſi linguæ portio abſcindatur, ita tamen, vt corpori linguæ hæreat, hæc ſpecies vulneris curabilis eſt. Sed conſiderandum eſt, num portio præciſa viuæ coniuncta ſit, vt quodammodo vibret,propter quam rationem difficulter admodum poſſumus ſperare glutinationem: vel portio præciſæ linguæ corpori magis appenſa ſit. Sed ſiue portio præciſa parum viuæ adhæreat,ſiue multum, omnino vitare debetis omnimodam abſciſſionem, vt plerique facere conſueuerunt. *Quod præceptum perpetuum eſſe volo,non modo in lingua, ſed in omnibus faciei partibus,naſo, digitis,& huiuſmodi,quoniam ſæpe præter* *Portio cũ toto cohærens non eſt abſcindenda.*

præter ſpem Medicorum partes agglutinantur,quæ men non concipit glutinari poſſe, & ſi præſcindantur, omnino perit vſus, & contrahitur deformitas, vt in lingua & labiis perit locutio,in naſo, & auricul præter vſum amiſſum deformitas patitur. Cauſa autem, ob quam ſæpe præter ſpem glutinantur partes, quæ modice viuæ adhærent, eſt,quia ſi per illam partem, quæ viuæ adhæret, parua excurrat vena tantum, illa poteſt illam nutrire, & vitam præſtare. Nam ſi in brachio cutis portio ex toto abſciſſa agglutinatur naſo, multo magis poſſibile eſt eandem portionem ſuo toti agglutinari. Hoc vos admoneo, quoniam multi ſunt, qui contrariũ faciunt, exiſtimantes ſe magnum facinus patraſſe, ſi fruſtulum partis à ſe inciſum oſtentent,cum tamen indignum facinus commiſerint. Et quamuis non ſuccedat glutinatio partis commiſſæ,nihil tamen ex ea re amittimus,cum natura ſoleat deinde viuum à mortuo ſeparare:vnde ſoli naturæ negotium eſt committendum,& noſtrum tantum eſt labia ad amuſſim adducere ad mutuum contactum.

Lingua præciſa vt vniẽda, & extrahẽda. In quocumque ergo vulnere linguæ,in quo pars præciſa ſanæ adhuc coniuncta ſit, ſunt mutuo applicanda labia, quod licet difficillimum factu ſit, quia inter præſidiorum materias, quæ mutuo labia adducunt, glutinum,& deligatura aliena ſunt, tamen ſutura conuenit. Hæc vero vt efficiatur,nõ dici poteſt, quam difficile ſit: & niſi lingua extrahatur extra os,non etiam poſſibile eſt. Ad trahendam foras linguam, nonnulli præcipiunt,linguam à patiente extra miſſam linteo mundo tenui apprehendendam,ne elabatur: ſed ad hoc ego tenaculas paraui inuerſas ſemiorbiculares, obuolutas linteo,

nteo, quibus apprehenſa lingua foras trahitur, tutiſſime tenetur. Et hoc inſtrumento quoque tor, dum volo incidere vinculum ſub lingua.

Foras extracta & exporrecta lingua, accedimus d ſuturam efficiendam, quæ dupliciter fieri poſt: vel ſi ſolum linguæ corpus conſuamus, vel ſi ntum linguę tunicam ſutura apprehendimus diiſſo corpore. Inter duos prædictos modos ſecunus videtur magis opportunus, & tutior à dolore, inflammatione. Dicebat Celſus *lib. 5. cap. 26.* uod quo minus acus corpus tranſit, minores inammationes ſequuntur, at minus tranſit, ſi tuniam tantum, quam ſi etiam corpus tranſeat. Sutura.

Facta hoc modo ſutura, & ſic linguæ portione um reliquo coniuncta, medicamenta deinde glunatoria adhibenda ſunt, quæ imponenda ſunt d inflammationem arcendam, vel ad glutinationē oliendam. Hęc vero neque oleoſa, neque emplaica, vel vnguenta ſint, quia ſtatim diffluunt, tum x ſe, tum quia ab humore linguæ remolliuntur. am lingua dū ſana eſt, humiditate ſcatet, quando ero vulneratur, humiditates ſunt copioſiſſimæ, leo ea medicamenta ſunt opportuna, quæ diu in re continentur, & verſantur cum lingua, vt ſunt *uluis boli Armenæ, ſanguis draconis, myrtilli* non ſunt nprobādi, ſi aliquandiu detineantur, ſed ſi ab huitatibus linguæ ſtatim decidant, liquores tantum ore tenendi ſunt: qui præterquam quod glutiant, & inflammationem arcent, etiam abluunt ſaiem, ſi qua aggregetur, & humores affluentes ſiiliter eluunt, & exſiccant. Vnde hæc medicamēa futura ſunt ſicca, valenter adſtringentia, vt *vinū ranatorum cum aqua aluminis*, vel *aqua plantaginis* Glutinātia. Aſtringentia.

cum

cum ſyrupo de ribe, aut *decoctum piloſellæ cum ſyr. d* *roſis ſiccis*, aut *aqua hordei,cui modicum alumen ſit in coctum, decoctum balauſtiorum, malicorij, cum ſyru.cy doniorum,aut decoctum rubi cum aqua fabrorum*:Si ad ſit dolor,*lac ſem. melonum,ſerum chalybeatum*. Adda

Diæta. tur peculiaris victus ratio, vt frigidis, & liquidi nutriatur, vt *ptiſana hordeacea,panatella liquida cun ſem. melonum, vitelli ouorum in iure carnis*, quod *Re ſtaurativum* vulgo dicitur. Hæc ſunt medicament ad linguæ vulnera opportuna.

De Vulneribus Colli.

CAPVT XXXV.

Deſcriptio colli. POſtquam egimus de vulneribus faciei,nũc de ſcendamus ad vulnera, quæ in collo,& ceruic fiunt. Collum autem dicitur *ea pars, quæ capiti pro xime ſubiacet,& inter faciem & pectus collocatur*:figu ra rotundum, ita dictum, quod caput quaſi co lumna ſuſtentet. Hoc cum ex pluribus partibu componatur, plures in eo vulneris ſpecies con tingunt. Particulariter autem præter cutem, & ſubiectos muſculos in parte anteriore colli collo catur *aſpera arteria*,ſub qua *gula* ponitur,paulo au tem à lateribus *venæ & arteriæ iugulares ponuntur*,i parte poſteriore *ſpina* conſiſtit, anterius & ſupr *guttur* ſeu *larynx*, quemadmodum infra ad iugu lum, vbi cauitas eſt, vena & arteria inſignes iugu lares, & axillares ponuntur : ideo de quatuor col li vulneribus priuatim agemus.

Differẽtia vulnerum colli. Si collum in parte anteriore vulneretur, ſole lædi aſpera arteria, & gula : in anteriore parte ſu pra larynx, infra vero inſignes venæ & arteriæ iu gulares

gulares, & axillares; in parte poſteriore ſpinalis medulla.

Generaliter *nullum colli vulnus periculoſum eſt, tiãſi totum collum pertranſeat ab vna ad alteram partem, niſi aliqua prædictarum partium vulneretur*: in quo caſu vel vulnus eſt mortale, vel periculoſum. *Prognoſis.*

De vulnere aſperæ arteriæ.

CAPVT XXXVI.

VVlneris in aſpera arteria facti ſignum eſt, ſpiritus per vulnus emiſſus, tuſſis, exitus ſanguinis per os, amiſſio vocis, denique hoc vulnus atteſtatur medius colli locus. In eo curando, ſi *Signa.* tranſuerſe inflictum ſit vulnus, neceſſarium eſt ægrotantem deprimere caput & collum, ſi per longitudinem, attollere quo vulneris aſperæ arteriæ labia coëant, & ſimul iungantur. Inſuper patientem recta ceruice potius ſtare conuenit, ne ſanguis & ſanies in aſperam arteriam deſcendant. Quo facto, vulnus ſuendum eſt, vel ſutura vera, vel fibulis, quæ labia vulneris ad mutuum contactum adducant. Deinde medicamentum eſt imponendum, *Curatio.* quod glutinatorium ſit, ita tamen vulnus glutinet, ne humor, ſanguis, & ſanies in aſperam arteriam cum periculo ſuffocationis illabantur, ſed ita exterius glutinare oportet, vt per ipſa labia exterius natura poſſit vulnus purgare.

Huiuſmodi autem glutinatoria magis futura ſint emplaſtica, quam aſtringentia, conſiſtentia *Glutinãtia.*

potius

potius humida quam ſicca: vt ℞ *reſinæ terebinthinæ, cum aqua portulacæ lota, vnc. j. pul. maſtiche drach. j. ſemis, olei hyperici, drach. ij. albumina cum vitellis ouorum quot ſufficiunt ad efficiendum medicamentum ad formam vnguenti. Oleum illud Hiſpanum, ſupra in vulnere carnis* traditum, plurimum præſta. Hac ratione curatur vulnus aſperæ arteriæ, quod periculo non vacat, tum propter inflammationem quæ arctando poteſt ſuffocare, tum propter humorem in aſperam arteriam deſcendentem, qui etiam ſuffocationis adducit periculum.

Vnguentum.

De Vulnere gutturis, & laryngis.

CAPVT XXXVII.

Signa.

QVod ſi vulnus in gutture & larynge factum ſit, ſigna ſunt, locus ſuperior colli, vocis amiſſio, & aëris, vbi ad cauitatem peruenerit, exitus. Magis eſt periculoſum, quam vulnus aſperæ arteriæ, tum propter loci anguſtiam, quæ minatur periculum ſuffocationis, ſi locus ſanguine, ſanie & huiuſmodi repleatur, tum quod hæc pars habet muſculos circumpoſitos, qui ſunt rubei, & ſanguinei, vnde angina oriri ſolet. Quare magis oportet eſſe ſolicitum Medicum de cura totius.

Prognoſis.

Quoad partem affectam, eodem modo in hoc vulnere medicamentis procedendum eſt, vt in vulnere aſperæ arteriæ dictum eſt. Quod ſi ſit ſutura facta, & appoſitis medicamentis immineat ſuffocationis periculum, quia cauitas laryngis ſit repleta, inflammata, vel coarctata, vt reſpiratio effici non poſſit, in eo caſu debemus vulnus dilatare, atque fiſtulam argenteam, ex altero

Cannula imponenda.

ex trem

extremo recuruatã,ex altero vero in tubæ formam dilatatam,immittere,quæ perueniens ad cauitatem reſpirationis, aeri ingreſſum præbet. Vbi cauſæ ſpiritum obſtruentes ablatæ ſunt, eſt auferenda etiam cannula, & glutinando vulneri, vel carnis generationi incumbendum.

Quod dixi de fiſtula, non modo in hoc vulnere laryngis,ſed etiam aſperæ arteriæ, locum habet.

Si vulnus ſit anterius in inferiore parte in colli cauo, ita vt tam alte penetret, vt ſanguis ex vulnere erumpat,mortale eſt: quia tantus fit ſanguinis impetus ruentis,vt ſtatim cum ſanguine effundatur vita. Vnde huiuſmodi cauitas ab antiquis *iugulum* eſt appellatum, quia eo læſo animalia iugulentur.

De vulnere venarum,& arteriarum iugularium.

CAPVT XXXVIII.

VVlnera colli, ſi magis à lateribus fiant, quia ibi excurrunt venæ & arteriæ iugulares, ideo ſimiliter fit ſanguinis effuſio,quæ efficit vulnus lethale, potiſſimum ſi arteria, vel vena interna vulneretur. At ſi vulnus fiat paruulum, & in externis venis, vel arteriis, & Chirurgus tempeſtiue accedat, vbi medicamentis in vulneribus venarum, & arteriarum propoſitis ſanguinem ſiſtere nó poteſt, ſtatim debet hamo apprehendere vas vulneratum, & attollere, deinde partes vtrinque filo ligare, & tranſuerſim totum vas præſcindere: ſic poterit refrænari ſanguinis profuſio, quæ vitam è veſtigio tollit, & æger curari poteſt, licet factu difficile ſit. Cætera vide in vulnere venarum & arteriarum.

Prognoſt.

Hæmorrhagia ſiſtendã.

De vulnere ſpinalis medullæ.

CAPVT XXXIX.

COllum ſi in poſteriore ſui parte vulneretur, ceruix læditur. Si vulnus illatum ſit muſculoſæ ceruicis parti, iam propoſita eſt curatio. At ſi ad medullam ſpinalem peruenerit, adeo vt vel tota, vel pars præcidatur quomodocumq; vulnus mortale eſt. Nam ſi tota præſcindatur, ſtatim deperditur motus & ſenſus totius corporis, vnde deperditur quaſi tota reſpiratio, & multi motus ad vitam neceſſarij, hinc ſequitur mors. Quod ſi non tota ſpinalis medulla abſcindatur, ſed tantum vulneretur, neceſſario ingens ſequitur conuulſio, ac proinde matura mors. Quia vero ſuccurrendum eſt miſeris ægrotantibus remediis, quæ poſſunt etiã ipſos aliquando ſanare, præſertim cum plura præter Medicorum opinionem contingant: Ideo imponenda ſunt ea, quæ dolorem leniant, conuulſionem arceant, quæ etiam ſaniem excient ſine morſu.

Prognoſt.

Medicamenta.

Medicamenta oleoſa ſunt huic intentioni accommodatiſſima: vnde probatur *oleum hyperici, inſtillatum*, aut *ol. de lumbricis cum modica portione Theriacæ*, vel *Mithridatij*, aut *ol. de vitellis ouorum*, *balſamum nigrum, vel luteum*, aut *ol. Hiſpan. ol. de cera*, aut *maſtichinum cum terebinthina*. In quo caſu oportet totius ſpinæ habere rationem, inungendo *oleo vulpino, maſtichino, de caſtoreo, & de lumbricis*. Nec modo ſpinæ totius, ſed etiam capitis habenda cura, perfundendo totum caput *oleo chamæmelino, lumbricato*. Reliqua in vulneribus neruorum ſunt propoſita.

De

De vulneribus Gulæ.

CAPVT XL.

REſtat in collo gula, quæ ſi vulneretur, ſigna ſunt, difficultas deglutiendi, vomitus cibi, exitus cibi & potus per vulnus. Quia vero gula in profundiſſima colli parte conſiſtit, fieri fere non poteſt, vt ea vulnerata, non etiam aſpera arteria, venæ, & arteriæ iugulares, nerui recurrentes, vulnerentur, ex quo fit, vt præter propoſita ſigna, quæ ſignificant gulam vulneratam, coniungantur ea, quæ aliarum partium vulnus manifeſtant: Qua etiam ratione fit, vt vulnus gulæ, quod ſua natura periculoſum eſt, ſæpe tamen lethale fiat propter coniunctionem aliorum vulnerum, & ſæua ſymptomata, quæ illa ſequuntur. Nam vbi venæ & arteriæ iugulares vulnerantur, ſtatim ſanguinis profuſio ſuperuenit. In vniuerſum, *vulnus gulæ periculoſum eſt*, tum propter deglutiendi difficultatem, tum quia perſæpe inflammatio communicatur ori ventriculi, ex quo oriuntur ſæua ſymptomata. Licet hoc quoque experientia compertum ſit, non paucos ex vulnere gulæ ſuperuixiſſe, vnde proponenda eſt curatio. *Signa.* *Prognoſis.*

Vulneris gulæ curatio in eo conſiſtit, vt conſuatur vulnus vera ſutura, aut fibulis, ita tamen vt labia vulneris ad mutuum contactum vel non omnino ducantur, ne ſanies intus collecta detineatur, ſed per labia exire poſſit, vel ſi conſilium ſit omnino adducere, in inferiore parte foramen tunda impoſita ſeruandum eſt apertum, tum vt detur exitus ſaniei, tum vt ſi cibus exeat, poſſit extra *Sutura.*

exire, non intus detineri, & eſſe cauſa inflammationis. Ideo medicamenta emplaſtica, *ſupra* in vulnere aſperæ arteriæ propoſita, ſunt conuenientiſſima. Præter hæc apponendum exterius aliquod emplaſtrum, quod inflammationem arceat, vt quod conficitur *ex farina hordei, oleo roſato, ſapa, & vino nigro.*

Victus ratio. Sed in hoc vulnere particulariter victus ratio requiritur, nam cum deglutitio cibi & potus perpetuo ſit difficilis, nonnunquam ex toto adimitur. Vbi cum difficultate deglutiunt, exhibendi ſunt cibi illi, qui ſunt liquidi, & plurimum nutriunt, v copia paucior ciborum ſit ſufficiens, quæ alioquin plurimum nutrientia cibaria non conuenirent ad inflammationem arcendam. Vnde *contuſum liquidum, ouum ſorbile in aqua carnis, Reſtauratiuum dictum*, conuenit: item *iuſcula, in quibus per multum temporis portio pulli ſit incocta, ius conſumatum appellatum*: Item *lac ſeminum melonum, lac caprinum*, & huiuſmodi, quæ liquida ſunt, nec grauant, & plurimum nutriunt, tamquam opportuniſſima exhibenda ſunt.

Clyſteres nutrientes. Quod ſi omnino ablata ſit deglutitio, ita vt nihil poſſit in ventriculum deſcendere, in eo caſu, n ægrotantes fame pereant, debemus nutrire per clyſteres immiſſos in anum, quos nutrire poſſe, teſtatur Oribaſius & Aetius, vti & ipſa Anatome oſtendit, per venas meſaraicas peruenientes ad inteſtin fieri poſſe tranſumptionem cibi ad iecur. Quar clyſteres fiant ex cibis *ſupra* poſitis, ſecluſis iis, qu irritant naturam ad expulſionem. Quando auten hæc cibandi ratio neceſſaria eſt, debetis primo ex purgare inteſtina à fæcibus per clyſterem, qui vir habea

abeat educendi fæces, vt pote qui ſalem recipiat, ræterea *mel roſaceum*, aut *ſaccharum rubrum*, *oleum*, t alia, quæ molliendo & detergendo fæces abluũt, t naturam ad expulſionem irritant. Euacuatis fæibus immittendi ſunt clyſteres ad nutriendum pti, prætermiſſo *oleo*, *ſale*, *ſaccharo*, & his, quæ oſſunt irritare expulſionem: quibus immiſſis imerandum eſt, vt diutius detineant huiuſmodi clyeres.

De Thoracis vulneribus: & primum de eorum differentiis, ſignis, & prognoſticis.

CAPVT XLI.

PEr thoracem, ſeu medium ventrem, intelligimus *totum illud ſpatium coſtis circumſeptum:* quod nſtat cute, pinguedine, membrana carnoſa, muilis intercoſtalibus, coſtis, pleura membrana: te os eſt pectoris; poſt dorſi ſpinam: in cauitamedio componitur, pericardio concluſum: imque pulmones adiacent: & infra ponitur diaragma: adeſt etiam vena caua, aorta arteria, & la. *Thoracis deſcriptio.*

Porro thoracis vulnus aut eſt *Penetrans*, quod uram perforat: aut *Non penetrans*, quod eam nime pertũdit. Rurſus penetrans vulnus, aut eſt *n* læſione partium internarum, aut *Sine* ea. Cum one multiplex eſſe poteſt: nimirum vulnus cor- pulmonum, pericardij, diaphragmatis, gulæ, tiæ magnæ, &c. *Differentia vulnerum thoracis.*

Notis vero propriis dictæ modo differentiæ acite ſunt ſecernendæ. Si ergo penetrat vulnus, niſſi ſtyli aut candelæ multa portio ingreditur. *Signa.*

Præterea anhelitus, ſiue aer exit, qui candelam, vel flocculum bombacis, aut lanæ, foramini appoſitũ, mouere conſpicitur: & hoc maxime certum eſt ſignum, ſi aer egrediatur cum ſtrepitu, & ſono quodam rauco. Interdum tamen ſi vulnus eſt prope os pectoris, etiam aer exire poteſt, & multa ſtyli portio ingredi, propter inſignem cauitatem, quam faciunt membranæ interſepientes ac ſternum: diſtinctam & ſeparatam à cauitate thoracis. Num autem in penetrante vulnere lædantur partes internæ, cor pulmones, diaphragma gula, medulla ſpinalis, petatur è Celſo, *cap.26 lib.5.*

Prognoſt. Vulnera in thoracis parte poſteriore, magis ſunt periculoſa, quam in priore, quia plures ibi maioreſque aſſunt nerui & tendines: periculoſior redduntur, ſi dorſi medulla vulneretur, ob ſæua ſymptomata, quæ ſequuntur è ſympatheia cerebri. *Omne* etiam *vulnus thoracis periculoſum eſt, propter materiam, quæ in cauitatem thoracis deſcendit.* Si cor vulneretur, deſperata eſt res: ſicut etiam, ſi diaphragma in parte neruoſa: item ſi pulmo magno vulnere ſit confoſſus, aut pericardij tunica.

Cur omne vulnus thoracis periculoſum.

De vulnere thoracis penetrante ſine læſione membrorum internorum.

CAPVT XLII.

Euacuatio materiæ in thorace contentæ.

VVlnus thoracis non penetrans curatur, vt vulnus ſimplex. In penetrante autem præmiſſa corporis totius procuratione, potiſſimum in id incumbendum, vt euacuetur colluuies, cruor & humiditas, quæ in thoracem è labiis vulneris deſc

eſcendit, ne putreſcens mortem inferat. Euacua-
ur autem per tres vias: per vulneris orificium, per
s, ſcil. tuſſiendo, & per vrinæ viam.

Quantum ſpectat ad vrinæ viam, etiam Galen. *5. de loc. aff.* obſeruauit, ea, quæ in thorace conti- entur, per vrinam *interdum* euacuari: quod & ego epe vidi in pleuritide, & peripneumonia. Putauit tem Gal. materiã primo tranſſumi in propagines enæ azygos dictæ, hinc in cauam venam ad dextrũ ordis ventriculum, & è caua deorſum tranſeundo cur, peruenire ad emulgentes. Nobis autem alia ia innotuit, cuius primus fuit inuentor Nicol. ouocomenſis, Venetorum annis ſuperioribus ledicus clariſſimus: à vena enim ſinepari, prope aphragma, porrigitur ductus recta per ſpinam, l emulgentes. Fidem autem huic vacuationi, & ec hiſtoria facere poteſt: Quidam meus amicus iquando in thorace vulnerabatur: vulnus tamen on reperiebatur penetrans à Medicis, quia ob fo- aminis anguſtiam, non multa ſtyli portio immit- batur, caro etiam occupauerat foramen, vt ſpiri- s ſeu anhelitus non egrederetur: Ex accidenti- is tamen ſuperuenientibus penetrans eſſe vulnus ſt cognitum eſt (ſuper diaphragma enim ſentie- tur pondus: exſpuebatur ſanguis, cum tuſſi, in- leſcebat febris, accidebant vigiliæ, deiiciebatur apetitus, anguſtabatur anhelitus, & aliquando li- r apparebat extra coſtas, vbi cõtinetur materia.) propterea Medici cum è foramine pene occlu- ſ, nihil poſſent euacuare, volebant thoracem ape- e inter ſextam & ſeptimam coſtam. Cum autem ſtridie id eſſent facturi, interea accidit, vt æger athum cruoris plenum mingeret, è quo à dolo-

1. Per vrinam vacuatio.

Quomodo thoracis excremẽta euacuentur per vrinam.

Hiſtoria.

re, febre, & omnibus ſymptomatis leuatus eſt. Proinde diureticis hoc in caſu opus eſt,& quidem vehementibus, niſi febris prohibeat: hac enim præſente, dabimus *decocta & ſyrupos capillorum Veneris, polytrichi, rad. petroſelini, betonicæ.* Si nulla, vel exigua aſſit febris, dabitur *decoctum apij,radic. fœniculi.* Hoc etiam in victu obſeruandum:vt,ſicut in omni vulnere, ad inflammationem arcendam, datur *ptiſana hordeacea*, ita heic in omni cibo, & potiſſimum in *ptiſana,* miſceatur *lac ſeminum melonum*, itemque *ſemina cucurbitæ, & reliqua frigida maiora. Cucurbitæ* etiam *fructus* dabuntur in ferculis, ſi aſſint. Potus, ſit *aqua hordei, in qua radix fenic.aut petroſ:fuerit incocta.*

Diuretica.

2.Per os, vacuatio.

Secundo,materia in thorace contenta etiam per os excernitur, *cap.8. lib.5. meth.* vnde conueni *poſca diluta tepida, acetum* mirifice ſanguinem concretum diſcutit, & diſſoluit, at acrimoniam eius multa aqua Galenus obtundit. Ego mane ſoleo exhibere aliquod *decoctum,* ſiue *ſyrupum,* qui refrigeret, & potiſſimum vrinam adaugeat: ſequenti die, exhibeo *poſcam* dilutam tepidam. Notandum autem, ſi ægri difficulter tuſſiant: vt lambenda dentur, quæ facilem reddunt tuſſim, qualia ſunt *ſyrupus de farfara,de glicyrrhiza, cum oxymelite, aut ſyrupo acetoſo.*

3.Per foramen vulneris vacuatio.

Tertio, materia per vulneris foramen educitur. Quidam tamen volunt, non eſſe aperta foramina relinquenda, ſed glutinanda, ne calor vitalis exſpiret, & aer frigidus ac corrumpens ingrediatur.Mihi tamen probatur,vt apertum teneatur vulnus: nec enim tam facile materia per vrin

&c

& os vacuari poteſt, quemadmodum per foramen vulneris, è quo ſtatim via expeditiſſima fit totius materiæ euacuatio: ſi enim per vrinas vacuatur, materia primum penetrat in ſubſtantiam pleuræ, deinde in azygon venam, poſt in emulgentes, renes, vreteres, veſicam: ſi per tuſſim, materia primo fertur in pleuram, poſt pulmonum tranſit ſubſtantiam, tum in arteriam migrat aſperam, indeque ad os aſcendens exſpuitur. Ad contrariam autem rationem reſpondendum, vulnus non diu apertum eſſe tenendum, & aërem calefaciendum, aut carbonibus, aut tegulis calidis, dum medicatio adminiſtratur.

Cur adeo ſit periculoſum, materiã in thoracem deſcendere.

Quæritur autem, *cur adeo periculoſum ſit, in vulneribus thoracis, materiam in cauitatem deſcendere;* cum in abdominis vulneribus materia deſcendens, nullum aut modicum faceſſat negotium? Cauſa ergo eſt, *quoniam materia in thoracis cauitatem deſcendens, facile inflammatur, perpetuo enim à thoracis motu mouetur, & conſiſtit prope partes calidiſſimas:* præterea, *quoniam partes in thorace contentæ maximum habent vſum, & indigent libero ſpatio, vt facile inflari & ſubſidere queant, ad cordis calorem refrigerandum, & cuſtodiendum: tertio, quia concluſæ ſunt omnes viæ, per quas materia à natura foras trahi facile poſſet.* Contra in abdominis vulneribus, materia deſcendit in cauitatem illam, quæ oſſe pubis, coxendicis & oſſe ſacro concluditur, vbi adeſt inteſtinum rectum, ad quam cauitatem, tanquam ad ſentinam, natura ſolet etiam totius corporis excrementa detrudere, vt per inteſtinum, per anum, aut etiam per inguina quandoque vacuentur: & huiuſmodi materia inflammari non poteſt, quia locus non eſt calidus:

partes denique circumſtantes non habent magnum vſum, ſed à natura excipiendis excrementis dicatæ ſunt. His ergo de cauſis in vulneribus thoracis foramen apertum eſt ſeruandum: in abdomine occludendum.

Quomodo foramen apertum ſit tenendum, vſu peniculi & tubuli.

Seruatur autem apertum, beneficio turundarum, in quantitate materiæ non multa; vt ſic non tam facile vel exſpirare calor, vel aër frigidus ingredi queat. At ſi multa materiæ copia intus continetur, periculum eſt, ne ſuo contactu partibus internis officiat; quando longum tempus, verbi gratia, vna dies, inter vnam & alteram medicationem, ſeu inſpectionem interponitur: propterea opus habemus aliquo inſtrumento, quod & apertum ſeruet foramen, & continuo etiam materiæ exitum præbeat; vt eſt cannula plumbea, vel argentea, aut confecta è linteo, cera alba oblinito, & in cannulæ formam redacto. Semper autem tum turundæ, tum cannulæ filum annecti debet ſatis longum: periculum enim eſt, ne turunda, ob perpetuum thoracis motum, & ob attractionem, quæ fit vacui vi in diaſtole, ingrediatur in thoracem, mortiſque fiat cauſa, vt factum aliquando meminimus.

Quibus medicamentis turunda inſici debeat.

Turunda autem ſeu cannula oblinenda eſt aliquo medicamento; in principio, quod pus moueat, & materiam ex alto trahat; in progreſſu, quod carnem generet, & ſimiliter materiam ex alto trahat. Accommodatiſſimum ergo erit hoc, quod

Vnguentum.

℞. *olei communis, ſeui arietini an.* ℥.j.ß. *picis naualis* ℥.ß. *picis Græcæ* ʒ.iij. (ſi ſit æſtas: ſi hyems ℥.j.) *maſtiches, thuris, galbani, ammoniaci, opopanacis, ſerapini, ceræ ana.* ℥.ß. *Teruntur terenda, liquantur liquanda ad ignem,*

gnem, & coctis adiiciuntur terebinthinæ ℥.vj. fiat vnguentum; quod partim pus mouet, partim carnem gignit. Si paretur forma cerati durioris, poteſt extra admoueri, vt attrahat materiam è profundo. Ad carnem gignendum, vtimur quoque *vnguento de betonica*, in turundis: extra autem apponimus *emplaſt. ſacrum*, quod attrahit. Si in principio inflammationem formidamus; *ſacri emplaſtri* vice vti poterimus *cerato è betonica.*

Si materia in thorace contenta eſt tenuis, facile exit, præcipuè ſi æger tuſſiat, aut conſtringat thoracem. Si vero anguſtum ſit foramen, & materia craſſior atque copioſior, difficulter exit: proinde thoracem eluimus, immittendo per vulneris foramen *mulſam*: (ceu clyſmum. *c.* 8. *l.* 5. *meth.*) ægroque præcipiendo, vt ſi poteſt, de latere in latus reuoluatur, & vel tuſſi, vel aſtrictione thoracis, materiam expellere nitatur, reuoluendo ſe potiſſimum in vulnus, ita vt materia poſſit ſuopte pondere ad foramen peruenire. Si materia ſit admodum craſſa, vtimur iis, quæ habent maiorem vim detergendi, attenuandi & incidendi: vnde infundimus *vinũ album, cum melle*; & interdum *in vino* decoquimus *myrrham, thus, farinam lupinorum, hyſſopum, betonicam*. Si admodum difficulter materia extrahatur, Galenus vtitur inſtrumentis πυέλκοις, ad formam ſyringis, quæ extrahunt materias contentas vi vacui. *Si materia difficulter exeat.*

Vbi autem materiæ minui incipiunt, ſenſim turundam minuimus, & carnem gignere ſtudemus, vt foramen claudamus: ſi enim vulnus fiat inueteratum, euadit fiſtuloſum, & non amplius, aut difficulter glutinari poteſt. Hinc quadam in thorace *Foramen quando occludendum.*

vulne

vulnerati, quibus quotidie materia in cauitatem deſcendit, per totam vitam coacti ſunt geſtare cannulam argenteam in vulneris foramine.

De vulnere pulmonis, & Diaphragmatis.

CAPVT XLIII.

Quarum partium thoracis vulnera lethalia.

DIcemus pauca de curatione vulnerum penetrantium, cum læſione partium internarum. Si ergo vulneretur cor, aut pericardium, aut diaphragmatis pars neruoſa, aut ſi pulmo magno vulnere ſit confoſſus: lethalia ſunt vulnera, de quibus nihil agemus.

Indicationes in vulnere Pulmonis.

Si autem pulmonis vulnus paruum ſit, & diaphragma in parte carnoſa vulneretur; curari poſſunt hæc vulnera: de quibus in præſentia tractabimus. In pulmonis ergo vulnere, hi ſunt curationis ſcopi: Quatenus pulmo vulneratus eſt, oportet & ſanguinis profuſionem ſiſtere (cum *pulmo vaſis inſignibus ſit refertus*) & inflammationem arcere; (cui pulmo maximè eſt obnoxius, *ob calorem, & vitalis ſanguinis abundantiam*) & vulnus glutinare, quod tamen ob perpetuum motum, non niſi difficulter fieri poteſt. Quatenus vulnus penetrat, oportet vacuare cruorem, in cauitatem deſcendentem. Totius etiam corporis maxima eſt cura habenda.

Cur pulmo inflammationi obnoxius.

Curatio.

Mittimus ſanguinem, & venæ ſectionem ſæpius iteramus. Prodeſt hæmorrhoidum prouocatio, ad arcendam inflammationem pulmonum, *l. 3. de hum.* De reliquis generabus præſidiis, *in communi doctrina vulnerum.* Topica quod attinet, vno medicamento omnibus ſcopis ſatisfacere poſſumus, quod

Topica.

erit

rit aſtringens, & emplaſticum: hoc enim ſiſtet
anguinem, arcebit phlegmonem, & glutinabit.
umimus igitur *thuris, maſticis, boli Armen. ſang. dra-
in ana. part. æq.* ac *pulueriſata in vulnus immittimus*;
eu per cannulam pulueres inſufflamus; aut infun-
imus cum *vino nigro auſtero*, aut cum *decocto plan-
aginis, roſ. rubi*, prout indicatio ſe offert. Si enim
ræpollet indicatio refrænandi ſanguinem: miſce-
ius *vino nigro auſtero* prædictos pulueres, ita ta-
ien, vt prius in eo incoquamus *cortices granato-
um*. Si magis poteſt indicatio arcendæ inflamma-
ionis: vtendum potius eſt aqua, in qua *plantago,
ubus, equiſetum, &c.* fuerint decocta. Si nihil ho-
um timetur, ſed vulnus habet ſorditiem: mulſam
um prædictis pulueribus infundere oportet. Ad
lutinandum conferunt *alchimilla, fragaria, caryo-
hyllata, tormentilla, peruinca, pimpinella, piloſella, vir-
a aurea, radix ſymphyti maioris, radix rubiæ, ſanicula,
iſtorta, auricula vrſi, amaranthi purpurei flos, & pulmo-
aria.* Orificium retineatur apertum, per turundam,
ut cannulam: ſicuti prius dictum eſt. Eædem ſunt
ndicationes, eademque medicamenta, ſi diaphrag-
ia in parte carnoſa ſit vulneratum. Et tantum de
ulneribus thoracis.

)e Abdominis vulneribus: & primum de eorum diffe- rentiis, ſignis, & prognoſticis.

CAPVT XLIV.

CApitis & thoracis vulnera hucuſque proſe- *Abdominis deſcriptio.*
cuti ſumus. Imus reſtat venter, quem Abdo-
ien vocare conſueuimus. Et ne nominis ambigui- *Abdomẽ quid.*
ıs errandi ſit occaſio, per abdomen intelligi volu-
mus

mus *totum illud ſpatium, quod à coſtis ſpuriis, lumbis, & oſſibus ilium comprehenditur*: conſtans cute, pinguedine, membrana carnoſa octo muſculis: quibus partibus peritonæum ſubiacet, quod incluſa tenet nutritionis potiſſimum viſcera, nimirum hepar, lienem, ventriculum, inteſtina, renes, veſicam, vaſa ſeminaria, vreteres.

Differentiæ vulnerum abdominis.

Hinc varia abdominis exſiſtunt vulnera. Aut enim ſunt *Non penetrantia*, cum vulnerantur partes ſuperpoſitæ, cutis, pinguedo, membrana carnoſa, & ſubiecti muſculi, intacto peritonæo: aut ſunt *Penetrantia*, vbi peritonæum quoque vulneratur & hæc rurſus ſunt vel *Cum* exitu alicuius partis, vel *Sine* exitu: item penetrant aut *Cum* læſione partium internarum, aut *ſine* læſione. Vulnus penetrans cum exitu, duplex eſt: per vulnus enim exeunt aut inteſtina, aut omentum. Vulnus penetrans cum læſione partium internarum, tot habet differentias, quot partes ſunt in abdomine contentæ: vnde alia vulnera ſunt cum læſione iecoris, vel lienis, ventriculi, inteſtinorum, veſicæ renum, &c.

Signa diagnoſtica.

Penetrans vulnus à non penetrante dignoſcitur ex immiſſione ſtyli, ſeu candelæ. Si enim multa portio ingreditur, ſignum eſt, penetrare. Vbi tamen aduertendum, ne decipiamur: nam in foramine obliquo, retorto, aut à ſuperiacentibus corporibus occluſo, ſæpe minima portio ingreditur, licet vulnus penetret. Contra, ſæpe multa ſtyli portio oblique inter muſculos ingreditur, etiamſi vulnus non ſit penetrans. *Aliud* ſignum eſt: ſi vinum intra orificium vulneris immittatur, in penetrante, ingredietur in cauitatem; in non penetrante

retr-

·tro egredietur per vulnus. Certius penetrantis ·ulneris ſignum eſt, ſi inteſtinum, aut omentum ·xeat. Quin imo ſi vulneris magnitudo conferatur ·im inſtrumento vulnerante, coniici poteſt, num ·ulnus penetret. Si penetret vulnus, inquirendum, ·im pars etiam aliqua interna ſit læſa: quod pe·ndum è Celſo, *c.26.l.5*. in ſignis vulnerati iecoris, ·enis, ventriculi, inteſtinorum, veſicæ. Maximi ·utem facienda ſunt ſigna, deſumta, tum à ſitu, tum ab exeuntibus: exitus enim ſanguinis & lo·us dexter, ſignificat vulnus iecoris: exitus ſan·uinis atrioris, & locus ſiniſter, lienis indicat vul·us: locus dexter & exitus bilis, ſignificat veſi·cm eſſe vulneratam.

Prognoſt. Vulnus non penetrans, periculo vacat, niſi ad·modum ſit magnum: periculoſius tamen eſt, quod in media eſt abdominis parte, quam quod eſt in la·teribus, pars enim media magis eſt neruoſa, & difficilius conſuitur: preterea etiam inteſtina facile ad mediam partem faciunt impetum, & ſic glu·tinationem impediunt. Vulnus penetrans, licet non lædantur partes internæ, periculoſum ta·men eſt, quia magnum & altum. Cum autem læ·dantur partes internæ, vulnera maxima è parte ſunt lethalia: *ſeruari enim nequit*, ait Celſus, *cui ba·ſis cerebri, cui cor, cui ſtomachus, cui iecoris portæ, cui ·æ medulla percuſſa eſt, cuiq; medius pulmo, aut ieiu·n aut tenuius inteſtinum, aut ventriculus, aut renes, aut ve·ſica vulnerata ſunt*. Galenus vulnera ventriculi ·t fundo, ſi magna non ſint, bene curari poſſe ·ii; quia medicamenta facile ad fundum deſcen·dunt, & permanent: contra accidit in ventriculi ·ificio. Ieiuni vulnus incurabile ait; *primo* propter

multitu

multitudinem vaſorum; *ſecundo* quia tunica eius eſt prætenuis & neruoſa; *tertio*, quia bilem ſinceram recipit; *poſtremo*, quia iecori eſt omnium maxime vicinum. Et ſic vulneratos obſeruaui habere pulſus admodum exiles & frequentiſſimos, morique primo, aut altero die: vnde ſi tales videritis pulſus, ſemper dubitate de tenuibus inteſtinis vulneratis.

De vulnere abdominis penetrante, cum exitu inteſtini, aut omenti.

CAPVT XLV.

Indicationes. VVlnus abdominis non penetrans, curatu quemadmodum vulnus in carne. Penetran autem cum exitu inteſtini, aut omenti, quatuo indicat: *c.4.l.6.meth. Primum,* vt inteſtina ſuum i locum recondantur: *ſecundo,* vt vulnus conſuatu *tertio,* vt medicamentum apponatur: *quarto,* vt pro ſpiciamus, ne qua præſtantior pars ſimul afficiatu Suppoſita ergo totius corporis procuratione, pe venæ ſectionem, medicamenta, & diætam: ad pro poſitos ſcopos deueniendum.

1. Inteſtinû prolapſum vt reponendum. Quoad primum ſcopum, ſi mediocre fuerit vu nus, & recens exciderit inteſtinũ; manibus & dig tis impellendo, eſt recondendum. Si foramen ſ anguſtum, & inteſtinum ob longam extra ventre moram à frigidiore aëris contactu flatibus re pleatur, & turgidum reddatur, vt non amplii intro condi manibus queat: tunc vel vulnus am pliandum, vol flatus diſcutiendi. Prius autem te tanda eſt flatuum diſcuſſio, per calefacientia, cum frigo

rigore ſint procreati. Foueantur igitur inteſtina ſpongia molli ex aqua calente expreſſa, vel è vino nigro auſtero calido, quod melius ob caliditatem natiuam diſcutit flatus, & roborat inteſtina: quidam vinum alterant *ſchœnanto, chamæmelo ſpica, cypero*; vel in horũ defectu *calamintha, origano, pulegio, dictamno,* quæ valenter flatus diſcutiunt; vt & *ſemina aniſi, feniculi, ammeos, cocta in vino nigro, vel albo*; aut etiam in aqua, in quibus expreſſa ſpongia, aut lana inteſtinum diutius fouendum. Alij ſumunt catulum, aut magnum pullum, quæ viua diſſecant, & inteſtinis admouent, vt flatus diſcutiantur. Rhaſes ſubinde pulmones animalium calidos imponit.

Flatibus diſſipatis, inteſtina digitis intromittenda: Rhaſes ægrum manibus pedibuſque apprehenſum eleuat, & concutit, vt inteſtina ingrediantur. Si hic modus non procedat; tunc vulnus eſt ampliandum ſyringotomo (quod inſtrumentum vulgo *Falcetta* dicitur) & poſt intromittenda inteſtina.

Si omentum extra labatur, & quidem ſi diutius extiterit ſub aere frigidiore, ita vt vel multum refrigeratum fuerit, vel etiam nigrum, aut viride redditum; iuxta *aph.* 58. *ſect.* 6. tunc ligabitur ea parte, quæ calidæ parti eſt proxima, portioque corrupta amputabitur. Ligatur autem omentum, ne ipſius vaſa aperta, ſanguinem intra abdominis cauitatem ſpargant. Quidam ligatum etiam ferro adurunt: quod tamen ſuperfluum arbitror. Filum extra ventrem longum relinquetur, vt omentum per vulnus retrahi queat. Quod ſi non ita refrigeratum ſit omentum, reſtituere poſſumus *Omenti prolapſio.*

mus ſine vinculo: reſtituta enim natura ipſa vnire ſolet.

2. *Vt conſuendum vulnus.* Alter ſcopus eſt, *vulnus conſuere*, ne inteſtina rurſus extra prorumpant. Collocetur igitur æger primum in loco lucido, vt qui conſuit, vulnus videat, & decumbat in partem vulneri oppoſitã, ſeu auerſam, vt eo minus impetum ad foramen faciant inteſtina. Miniſter manibus apprehendat vulneris labia, & Medico tantam vulneris partem porrigat, quanta ad conſuendum eſt neceſſaria. Poſtea vulnus conſuatur. Species autem ſuturarum abdominis tres adminiſtrari poſſunt. In *prima* ſutura;

Caſtroraphiæ ſpecies, c.4. lib.6. meth.

1. conſuitur peritonæum, cum abdomine, ſeu muſculis, & viciſſim muſculi, cum peritonæo: acus enim filum trahens infigitur ab externis introrſum per cutim & ſubiectos muſculos, ad peritonæum vſque; poſtea intacto peritonæo illius partis, per alterius partis peritonæum, atque etiam per muſculos, ab internis extra acus eſt infigenda: hinc interiecto ſpatio digiti tranſuerſi, per abdomen eiuſdem partis ab externis introrſum, intacto peritonæo, acus infigenda eſt; poſtea per peritonæum & abdomen alterius labij, ab internis extra acus eſt tranſigenda: & ita deinceps pergendum, modo perforando, modo prætereundo peritonæũ, donec vniuerſa facta ſit ſutura. Sic Galen. At Albucaſis vult, vt in hac ſutura ſemper infigatur acus ex eodem latere: quod fieri non poteſt, niſi reuoluatur filum ſupra labia. Alij vero labiis quatuor perforatis, ligant, & efficiunt punctum, poſtea amputant, & ſic efficiunt vinculum, quod fibula vocatur: tot autem vincula iniiciunt, quot ſunt neceſſaria. Omnes hi modi, boni ſunt. In altera

ra ſuturæ ſpecie, conſuitur peritonæum cum peritonæo, & abdomen cum abdomine, id eſt, muſculi cum muſculis: traiicitur enim acus per abdomen ab externis introrſum, donec perueniatur ad peritonæum; deinde acu reuocata, per vtramque peritonæi partem ab externis introrſum acus eſt trāſigenda: tum ab internis extra per abdomen: & ſic pergendum, donec vniuerſum vulnus conſutum fuerit. *Tertia* ſutura illa eſt, quæ communiter ſolet in vulneribus vſurpari, quam in carnis vulnere propoſuimus: tranſigitur enim acus per quatuor labia ſimul, id eſt, per duo latera abdominis, & duo peritonæi, & tot efficiuntur ſuturæ, quot ſunt neceſſariæ. Ex his tribus ſuturis, Galenus magis probat primum modum, quam ſecundum, & ſecundum magis, quam tertium: peritonæum enim quia membranoſum eſt, & tenue, difficulter cum peritonæo vnitur; vnde ſemper in parte læſa tumor apparet, qui fit ab inteſtinis extra peritonæum exeuntibus, & ſub cute tumorem laxum, & magnum efficientibus, quem perpetuo deferunt patientes, vt etiam Rhaſes annotauit 14. *Continent.* At peritonæum cum muſculis carnoſis facilius vnitur. 3. *Quinam optimus ſuendi modus.*

Albucaſis præter hos ſuendi modos, duos alios affert, *cap.* 87. *l.* 2. In priore modo, acu perforantur quatuor vulneris labia; deinde reuoluto filo ſuper labia, rurſus per idem foramen acus tranſigitur, & poſt ambo fili capita conſtringuntur, fitque punctum: & ſic deinceps tot fiunt puncta, quot ſunt neceſſaria. In poſteriore modo, acu perforatis quatuor labiis vulneris, rurſus iuſto interpoſito ſpatio, altero etiam latere iterum perforantur quatuor *Duæ aliæ ſuturæ Ælbucaſis.*

labia vulneris & ex ambabus extremitatibus fit punctum ad latera.

Vt roborādæ ſuturæ. Quoniam autem ſuturæ intra paucos dies laxantur, erodentes ipſa labia, & quidem maxime in abdomine, propter inteſtinorum impetum continuum: ad hoc prohibendum, præter ſuturas iam factas ego appono glutinum, cum ſuis anſulis.

3. *Medicamenta glutinātia.* Tertius ſcopus eſt, medicamentum apponere. Debent autem medicamenta eſſe glutinatoria: vnde inſpergendi pulueres aſtringentes, *è ſanguine Draconis, bolo Armen. maſtiche, myrtillis, paribus portionibus.* Poſtea ceratum aliquod glutinatorium ſuperponendum: vt in hyeme, *emplaſtrum barbarum*; aliis vero temporibus, *diapalma.* Si vulnus ſit in loco, vbi medicamenta non adhærent; vſurpamus aſtringentia, vt *folia ſalicis, rubi germina, plantaginem, gallas immat. linteum vſtum, xylum vſtum. Impoſitis medicamentis.* *Deligatura.* Galenus deligat vulnus, faſcia è duplici initio circumducta, vt ſic conſeruatis ſuturis, impulſioni inteſtinorum reſiſtatur. Hæc deligatura, vt ego arbitror, conuenit quidem in vulneribus per longitudinem factis: at in vulneribus tranſuerſis, vel nullus, vel admodum exiguus faſciæ eſt vſus. Propterea nos ad ſuturas conſeruandum, generale & ſtrenuum præſidium propoſuimus, nimirum glutinum.

4. *Partibus vt proſpiciendum principibus.* Quartum ſcopum Galenus proponit, vt in vulneribus penetrantibus proſpiciatur, ne qua pars nobilis ſimul afficiatur. Heic autem videtur Galenus maxime reſpicere ad cerebrum (quemadmodum etiam facit in vulneribus neruorum) quia plurimæ abdominis partes neruoſæ ſunt, vt ſecundum

abdo

abdominis partes anteriores muſculi,peritonæum, ventriculus*, inteſtina, veſica, tunicæ viſcerum. Et hac de cauſa Galenus proponit inunctionem, aut fomentum è calido oleo ab axillis vſque ad inguina, *capite* 4. *lib.*6. *meth.* Credendum tamen eſt, dum Galenus vngit ab axillis ad inguina, id eſt, & totum thoracem, & totum abdomen: eum reſpexiſſe partes & thoracis, & abdominis omnes.

Materia in abdomen è vulnere deſcendens.

Porro cruor & ſanies, è labiis vulneris neceſſario in cauitatem abdominis deſcendit, poteſtque offendere inteſtina, & omnia alia membra: vnde interdum tumorem creat, interdum ad hydropem ægrum deducit. Cognoſcitur autem materiæ deſcenſus, è grauitate, dolore, tenſione & tumore abdominis, item è motu materiæ de loco ad locum, qui ſentitur per impulſionem, ſeu compreſſionem. Videtur Galenus ad hanc materiam etiam reſpexiſſe, in illa inunctione ad inguina: nec enim Galenus alibi, vel quiſquam alius, huius ſaniei deſcendentis mentionem facit. Non poteſt autem euacuari ſenſibiliter, cum vulnus abdominis non ſit apertum detinendum, ſed vacuanda eſt hæc materia inſenſibiliter, per ea, quæ diſſipant, euocant, & imas abdominis partes rarefaciunt. Hinc Galenus inguina fouet lanis, & oleo calente. At ſi muſculi carnoſi vulnerati ſint, magis timetur fluxus cruoris, & propterea non ſufficit *oleum commune*, ſed opus eſt magis attenuantibus, vt *oleo rutaceo, anethino, amygdal. coſtino, de caſtor. liliorum alb.* Emplaſtrum molliens, diſcutiens, & rarefaciens inguinibus apponetur: vt, quod fit è *rad. althææ. lil. alb. cucumeris aſinini, cum pul. calaminthæ, aut hyſſopi, & cum oleo amygdal. dul. aut anethi, aut etiam*

pinguedinibus. Conuenit quoque *ceratum ſanctum, oleo amygd. dulc. remollitum*: item *diachylum cum gummis, emollitum oleo de ſcorpionibus*; & ſi *reſina pini* adiiciatur, maximopere valet ad materias ex alto attrahendum.

De Inteſtinorum vulneribus.

CAPVT XLVI.

Signa. COgnoſcimus vulnerata eſſe inteſtina craſſa, ſi vel ſtercus, vel odor eius exhibeatur: tenuia ſi vel chylus exit, vel bilis, vulnerato ieiuno aut duodeno. Periculoſiſſima ſunt hæc vulnera: & tenuium fere ſemper lethalia.

Indicationes. In his autem vulneribus, quinque proponuntur ſcopi: *primo*, labia vulneris adducenda: *ſecundo* medicamentum imponendum: *tertio*, inteſtinum in ſuum locum recondendum: *quarto*, prohibendum, ne fæces pertranſeuntes vulneri noceant: *quinto*, vulnus abdominis penetrans curandum.

I. *Vulneris labia vt adducenda.* Quoad primum ſcopum. Niſi inteſtinum vulneratum extra abdomen ſit prolapſum, oportet id placide foras trahere; deinde labia adducere, & adducta conſeruare: Faciebat hoc Albucaſis duobus inſtrumentis, *capit.* 87. *lib.* 2. Primum formicis illis, quæ magna habent capita: ſumitur enim formica, quæ os apertum habet, & vtrique labio inteſtini applicato, admouetur, vt id apprehendat: quo facto formicæ corpus abſcinditur, & caput inibi relinquitur: ſumuntur autem tot formicæ quot neceſſariæ ſunt pro labiis coniungendis. Sed hunc modum cheirurgi improbant: quia caput
forn

formicæ demortuæ relaxatur,& è confrictione in-
teſtinorum facile decidit: præterea in hyeme for-
micæ hæ non reperiuntur, & in æſtate non ſem-
per quærendi tempus ſuppetit. *Alter* modus eſt,
quo labia inteſtini filo vniuntur, ſecundum mo-
dum ſuturæ tertiæ abdominis; acus enim pertran-
ſit labium vtrumque, & filum ſupra labia reuol-
uitur, eo modo, quo ſuuntur pelles. In con-
ſuendo autem inteſtino, quidam vtuntur fibra ex
inteſtino alicuius animalis extracta, vel ſola, vel
obuoluta cum filo è lino, idque faciunt (vt arbi-
tror) ne fili durities labium vulneris offendat: at
hoc mihi non probatur, quia neceſſario fibra illa
putreſcit. Ego igitur filum eligo, potius è lino,
quam ſericum (quod ob tenuitatem vel tincturam
magis erodit) quod ſit molliſſimum, & cera obli-
nitum. Sunt nonnulli inepti, qui, antequam con- *Error*
ſuatur inteſtinum, cannulam immittunt, vel è *quorundam.*
ſambuco, vel portione aſperæ arteriæ alicuius ani-
malis, vel ex alio inteſtini fruſtulo; ne ſuturæ ci-
borum tranſitu dilacerentur: his putrefactis, æger
interficitur: ideoque peſſimum hoc conſilium fu-
giendum.

Alter ſcopus eſt, vt imponantur medicamenta. 2. *Glutinantia.*
Vulnus ergo abluendum eſt *vino nigro auſtero*, cali-
do, & linteo molli calidoque ſiccandum: poſt me-
dicamentum glutinatorium imponendum, vt *pul-
uis maſtiches, boli Arm. ſang. drac. barbula hirci, cortex
granatorum.*

Tertio recondenda ſunt inteſtina, & ſutura in 3. *Reponenda inteſtina vt ſint.*
abdomine facienda, vt *ſupra* docuimus. Nonnul-
li vulnus abdominis apertum tenent, vt medica-
mentum quotidie ſupra vulnus inteſtini ſpargere
queant.

queant. At magis probo, vt conſuatur vulnus, ſicuti etiam Gal. facit: ratio eſt: Si enim vulnus ſit apertum, aer exterior frigidus torſiones doloreſque excitat, tum è ſe, propter frigus, tum ob flatus, qui ratione frigoris generari poſſunt, vnde periculum eſt, ne à flatibus ſuturæ inteſtini diſrumpantur. *Præterea* medicamenta non poſſunt inſpergi ſupra vulnus: quia inteſtina in abdomine multis de cauſis loco mouentur, vt à flatibus, à chylo &c. Concluſus autem calor natiuus, neque exſpirans, citius inteſtina ſanat, ſi modo æger ſanari poteſt.

4. *Intra corpus quæ exhibēda.* *Quarto* prohibendum eſt, ne fæces per inteſtina tranſeuntes, loco vulnerato noceant, dum vel detentæ, vel induratæ ſuturam comprimunt. Occurrendum autem eſt, tum victus ratione actu humida, tum maxime immiſſis clyſteribus qui fæces emolliant & educant; præterea vulneris glutinationem adiuuent, id eſt, qui habeant vim abluendi, aſtringendi, & glutinandi. Auicennas immittit per clyſterem *vinum auſterum, vel ſolum, vel cum puluere ſang. dracon. gummi Arab. tragacanth. maſtiches*, pro glutinando & roborando. Fæces molliuntur iure confecto è pedibus vitulorum & caſtratorum, cum pulueribus propoſitis. Glutinatio etiam iuuari poteſt iis, quæ per os ſumuntur, vt eſt *decoctum caudæ equinæ, piloſellæ: ſaccharum roſ. cum bolo Arm. Conſerua cydoniorum, aut ſimplex, aut cum puluere roſ. aut cortic. granatorum, &c.*

De

De Ventriculi vulnere.

CAPVT XLVII.

VVlnus hoc conſiſtit, vel in fundo ventriculi, vel circa os: & vel penetrat in cauitatem cuius ſigna ſunt, exitus chyli per foramen, vomitus ſanguinis, & cibi, ἀνορεξία, dolor & interdum ſpaſmus) vel non penetrat. *Differentiæ.*

Circa os inflictum, lethale eſt: ſicut & penetrans. Non tamen deſerendus æger, quia multa præter Medici opinionem eueniunt. *Prognoſt.*

Bibat æger *vinum de cydoniis, aquam plantagin. vinum granatorum, decoctum caudæ equinæ, & piloſellæ.* Dentur *thus & maſtiche, cum ſacch. roſato,* aut *conſerua cydon.* Parciſſime comedat, ne vomendo impediatur glutinatio: vacuo etiam exſiſtente ventriculo & corrugato, facilius vniri vulnus poteſt. Leuiſſimus etiam erit cibus, aut aqua carnis, confecta cum *cauda equina, & piloſella.* In hoc caſu, præcipue cum vomunt, probantur clyſmi nutrientes, è *contuſo carnis, ex ouis ruptis, & cum iure pingui conquaſſatis.* *Interna medicamenta.*

Extra, roborandus eſt ventriculus, *oleo de abſinthio, de cydon. myrtino, roſaceo.* Turunda immittenda eſt in foramen vulneris externi, non ventriculi, ita tamen, vt peruenire poſſit ad vulnus ventriculi: eſtque inficienda turunda *oleo hyperici, & terebinth. & oui vitello:* lenit enim dolorem, emplaſticum eſt, & pus mouet. *Externa.*

De hepatis, lienis, & renum vulneribus.

CAPVT XLVIII.

Quid medicus in his præſtare queat.

HÆc omnia lethalia ſunt: æger tamen non deſerendus. Factis ergo iis, quæ ad totius corporis procurationem pertinent, vulnus abdominis conſuendum: glutinatio naturæ committenda, ita tamen, vt æger ſumat *decoctum thuris & maſtiches cum vino, aut etiam cum aqua.* Sanguis qui in cauitatem abdominis erumpit, à natura diſſoluitur ipſa, ſi ſanari debet æger: aut abſceſſus quidam ad inguina excitatur, quo in pus verſo, ſanguis vacuatur, ita vt nullam huius ſanguinis rationem eſſe habendam Albucaſis exiſtimet.

De vulneribus articulorum.

CAPVT XLIX.

Tranſitio.

OMitto hoc loco penis, & teſticulorum vulnera quæ partes raro, vel nunquam vulnerantur, & eandem cum abdomine requirunt curationem. In brachiis & cruribus, nos dimiſſis vulneribus, quæ in parte carnoſa contingunt, de quibus aliàs à nobis abunde tractatum eſt, deuenimus ad eas partes, quæ peculiarem expoſcunt curationem, vt ſunt vulnera articulorum, quæ vlt. loco in hoc tractatu de vulneribus ſuperſunt. Articulus ex Galeno *lib. de oſſib. in principio*, eſt *oſſium compoſitio, ad motum voluntarium comparata.* Quæ compoſitio ad minus fit ex duobus oſſibus, præterea ex ligamento orbiculari, alligante ambo oſſa, adeo vt ſe mituo contingant, aliquando etiam ex

Artic. quid.

liga

ligamento rotundo, quod in profundiſſima oſſis arte conſiſtit. Hæc coniunctio, quæ articulus appellatur, obtinet profundiores partes, quá cæteræ: quo fit, vt *omnis articulus tegatur muſculis, tendinibus potiſſimum, venis, arteriis & neruis.* Ex quo ſequitur, *Prognoſt.* & experientia quotidie monſtrat, articulorum vulnera non modo curatu difficillima, ſed periculoſa, ac lethalia eſſe. Periculoſa ſunt, ac lethalia, *quoniam* *Cur hæc vulnera lethalia ſint.* *raro fit, vt articulus vulneretur, & vulnus perueniat ad articulationem, id eſt, ad oſſa incidenda, quin partes ſuperiores, quæ voluũt articulos, quoque vulnerentur,* vnde ſi 1. venæ & arteriæ vulnerentur, ſanguinis profuſio oritur, propter quam periculoſum redditur vulnus: ſi tendines & nerui vulnerentur, ſtatim inſignes dolores oriuntur quib. inflammatio & ſpaſmus ſuperuenit. Vnde huiuſmodi vulnera ratione aliarum partiũ, quæ *neceſſario* vulnerantur, fiunt periculoſa. Dixi *neceſſario* propoſitas partes vulnerari, quia vt plurimum carnem ſuperpoſita, non habent, quæ in ſe vulnus recipienes, defendat à vulnere venas, arterias, tendines, &c. Sunt etiam vulnera articulorũ 2. periculoſa & difficilis curationis *ratione ſuæ naturæ, ſeu naturæ articulorum*, quia cum natura carnem generet, & glutinationem moliatur in ipſis vulnerib. hæc in ipſis articulis admodum eſt imbecillis, & redditur imbecillior ob acceptum vulnus, *ſunt enim articuli imbecilles, quia exangues, frigidi & excarnes* ſunt. Addo, quod cum articuli conſtent ex liga- 3. mentis membranoſis, huiuſmodi non poſſe glutinari teſtatur 6. *Aph.* Gal. vbi dicit, *veſica non glutinatur, quia frigida & exſanguis eſt.* Ideo non eſt mirandum, ſi ſint periculoſa, aut ſaltem ſanatu difficilia, *Sect. 6. aph. 18.* & diuturnam expoſcunt curationem art. vulnera.

Horum

Differentia. Horum vulnerum alia ad articuli cauitatem pertingunt, alia non. Quæ non pertingunt, potius appellanda ſunt vulnera ſupra articulos facta, quoniam non perueniũt ad cauitatem articuli, in quib ſi tendines aut nerui vulnerentur, curandi ſunt, v vulnera neruorum: ſi vero venæ & arteriæ vulnerentur, oportet alia vulnera curare, prout *ſuo loc* dictum eſt. Sola autem ea articulorum vulnera conſenda ſunt, quæ ad articuli cauitatem pertingunt in quibus ſaltem orbiculare ligamentum inciditur, interdum aliqua pars capitis oſſis. In his auter vulneribus curandis ſtatim oritur dubitatio, nur conſuenda ſint, nec ne. Nam in praxi ſunt, qui conſuunt, & adducunt labia ad mutuum contactum & glutinare tentant: alij relinquunt vulnus apertum, & carnis generationi ſtudent. Qui renuur

An hic vulnera ſint conſuenda. ſuturam, dicunt non oportere ſuere. *Primo*, qui cõſuitur pars, quæ vniri non poteſt, vt eſt ligamentum, quod cum neruoſum & exangue ſit, non poteſ vniri, ex Galeni ſententia. *Secunda* cauſa eſt, qui aſtringendo labia vulneris ſutura, includimus in profundo ſaniem, quæ ex ſanie copioſiſſima ſeruatur, aliquando mucoſa: aliquando tenuis, & ſic inflammationis abſceſſus, & non raro gangræna ob

Auctoris ſententia. oritur. Ego vero memor ſententiæ Gal. 3. *de fract* qui aſſerit, quod omnia ſub cute conſtituta gaudeant operculo cutis, & conſiderans, quod articuli cum ſint frigidi, exſangues, excarnes, calore depauperati, facile in iis extinguitur calor innatus præcipue ſi aëri frigido exponantur: propter han

Contraria argumenta ſoluuntur. rationem huius opinionis fui, vt articulorum vulnera ſuerentur, & labia ad mutuum contactum adducerentur. Ad rationes in contrarium adductas, & prim

:imo ad primam reſpondetur,quod in his vulne-
us ſatis ſit cutem mutuo applicare ſuturis, aut
bulis, & ſic vulnera à frigiditate aëris tueri, &
:gere articulum cute, id eſt, naturali ſuo integu-
ıento,intacto à ſutura ligamento; Niſi forte puer
t,in quo propter partium mollitiem vnio ſperan-
a eſt, in quo ſi ligamentum conſuatur, & vulnus
otum ſimul adducatur,facile hæc operatio abſol-
etur, tum quia ligamentum ſua natura robuſtum
t,& ſuturæ tenent,tum quia fit ſine dolore,ſenſu
nim priuatum eſt ligamentum. Quod ſi huic ob-
are credant,quod hoc modo conſuta cute,& liga-
ıento dimiſſo, cauitas in parte interna paretur,
leo vulnus carnis generatione potius curandum,
ropterea quod per ſecundam rationē,intus ſanies
ım periculo colligatur, ſi vulnus conſuatur. Sed
eſpondetur, nos parum curare in his vulnaribus
n vulnus cauum relinquatur, vel carnis genera-
one curetur,ſed tantum curamus, ne vulnus,ne-
e articuli nudi aëri frigido exponantur, quia im-
ıinet periculum extinctionis caloris, vnde gan-
rænæ oriuntur: aut ſi hoc non ſuccedat, nulla
oncoctio vnquam in vulnere apparet. Neque pro-
terea ſequitur, nos concluſuros intus ſaniem per
ıturam, quoniam ita volumus eſſe conſuendum
ulnus,vt ſanies poſſit expurgari.

Ex his diſcendum eſt, qua ratione labia vulne-
s per ſuturam ſint ad mutuum contactum addu-
enda, ita ſcilicet ſuenda ſunt, vt in extremitate
ecliui foramen relinquatur, in quod turunda im-
ıittatur, & ita ſanies expurgetur. Quo facto, me- *Medicamenta.*
icamentum eſt imponendum, aliud ſupra ſutu-
ım, aliud ſupra turundam. Supra ſuturam gluti-
natorium

natorium vel emplaſticum ponendum, vt eſt hoc
Puluis. ℞. *maſtiches, boli Armenæ, aloes, ana. drach. j. miſce, &*
fiat puluis tenuiſſimus, qui inſpergatur. Humidum
Linimentum. medicamentum eſt, quod ℞. *maſtiches, aloes, ana. dra*
j. reſinæ abietinæ, vnc. j. olei hyperici vnc. ſemis. Miſce
atque turundæ immittendæ imponantur.

Siccãtia. Quando vulnera contingunt corpus ligament
& articulum, valde ſiccum futurum eſt medica
mentum multis de cauſis: *tum* quia ligamenta &
oſſa, quæ articulum componunt, ſua natura ſun
ſicciſſima, & proinde ſiccis gaudent, *tum* quia ſen
ſu priuata ſunt, & tolerant robuſtiſſima medica
menta: *tertio*, quia copioſiſſima ſanies effluit e
vulneribus articulorum, modo mucoſa, modo te
nuis, & neceſſe eſt medicamentum non obrui, ne
que facultates obtundi, ideo valde exſiccans debe
eſſe medicamentum: quare plerique volunt, abſt
nendum eſſe à relaxantibus, emollientibus, hume
ctantibus & omnino oleoſis medicamentis, ni
dolor vrgeat. Volunt præterea eſſe imponenda con
Auctoris ſentẽtia. ſiſtentia ſicca. Ego vero, etſi libenter ab huiuſmo
di oleoſis abſtineo, vtor tamen turunda *vnguento*
betonica imbuta, quam poſtea reuoluo ſuper pulu
Puluis. rem tenuiſſimum, qui ℞. *myrrhæ, rad. iridis, betonic*
colophoniæ, ana. drach. j. miſceantur, & pulueriz. ſubt
liſſime. Interdum adhibeo *Theriacam cum trochiſc*
Andronis, Paſionis, & Polyidæ. Similiter turundæ a
moueo, aut cum turunda immitto aliquando
Hiſpanum, vel *balſamum luteum*, vel *nigrum* int
infundo, præſertim pueris, & natura humidiorib
aliquando vſurpatur turunda cum hoc medic
Empl. to. ℞. *terebinthinæ drac. vj. gum. Elemi, drach. jv. ol. h*
perici drach. ij. boli Armenæ, ſang. dracōnis ana. drach
aq

quæ vitæ drach. ij. Liqueſiant ſimul omnia lento igne, deinde adde pul. rad. iridis, aloes, maſtiches, myrrhæ, ana. drach. j. miſce. Et hoc erit medicamentum opportuniſſimum ad abſumendam ſaniem vniuerſam, & carne replendam cauitatem. Extrinſecus ſiccantia competunt, vt eſt *ceratum de betonica.* At ſi nulla adſit inflammatio vel dolor, adhibenda, quæ aliquo pacto trahunt ex alto, vt *ceratum barbarum, cum dimidia parte ſaccari.* Hæc igitur de vulneribus dicta ſufficiant.

Finis Libri Secundi.

CHEI

CHEIRVRGIÆ HIERONYMI FABRICII AB Aquapendente,

PARTIS SECVNDÆ.

LIBER TERTIVS.

De Vlceribus, & Fiſtulis.

CAPVT I.

De nomine, definitione, differentiis, cauſis, & pro-gnoſticis Vlcerum, in genere.

Nomen. VLcus, τὸ ἕλκος, multa ſignifica *Primo*, omnem membrorum noxan *text.17.l.2.de art.c.6.l.de inæq. intem* nam *omnis morbus vlcus dici poteſ* quia immodicus calor, & frig proxime accedunt ad id, vt vnitatem ſoluant : ca lor quidem ſegregat, ac incidit ſubſtantiæ conti nuitatem : ſummum vero frigus, conſtipand tum introrſum intrudendò, quædam exprim quædã quaſſat. Sumitur *deinde* vlcus pro contin ſolut

ſolutione, quæ in carne facta eſt, *cap.vlt.l. de cauſ. morb. Denique* ſumitur pro vnitatis ſolutione, ſiue hæc fiat in carne, ſiue in neruo, ſiue in oſſe, ſiue in capite, in pulmonibus, in inteſtinis, &c. De vlceribus ergo nos agemus in hac tertia ſignificatione: & quidem de iis tantum, quæ cheirurgi manus poſſunt attingere, vt ſunt vlcera externa: nam de internis, vt ſunt vlcera pulmonum, &c. nihil dicemus.

Ad definitionem vlceris inueſtigandam, videre oportet, quomodo vulnus & vlcus differant: nam Hippocrat. *l.1.de vlcerib.* & Galen. *l. 3. meth.* hæc nonnunquam confundere videntur. Galen. penes cauſam efficientem diſtinguit: nam *cap.vltim.l. de cauſ. morb.* cauſas duas affert, quæ vnitatem ſoluunt; *alias*, quæ extrinſecus adueniunt, vt omnia, quæ vulnerare & contundere poſſunt; *alias*, quæ ex ipſo corpore ortum ducunt, vt humorum vitia, quæ corrodendi vim habent: è qua diſtinctione *c. 5.l de conſtit.art.* colligit, vulnus fieri à cauſa externa, vlcus ab interna, id eſt, ab humore in corpore. Auicennas *cap.4.doctrin.1.fen.4.can.1.* vulnus vocat ſolutionem continui, in qua nondum factum eſt pus: vlcus autem, in qua fit pus: ideoque ait vlcera ſæpe è vulneribus generari. At Galeni diſtinctio potior eſt: nam multa etiam vlcera ſicca ſunt, vt in morituris. *Vulnus & vlcus vt differant.*

Proinde vlcus eſt *ſolutio continuitatis, ab interna cauſa ex eroſione proueniens.* Adiecimus, *ex eroſione*, vt cum Galeno *cap.4.l. 3. meth.* & *cap.1.l. 4.meth.* indicaremus, omne id, quod ex eroſione prouenit, id eſt, omne vlcus, compoſitum eſſe affectum, è ſolutione continui, & diminuta quantitate. *Vlcus quid.*

Differẽtiæ. Vlceris differentiæ ſumuntur, *primum* à loco affecto, ſiue partibus vlceratis : *ſecundo* à natura affectus ſiue vlceris, in ſe conſiderata : *tertio*, ab iis, quæ præter naturam vlceri adiunguntur : *quarto*,
1. à quopiam extra poſito. *A loco affecto* : vlcera alia ſunt in carne, alia in vena, in oſſe, in capite, &c
2. *A natura & eſſentia vlceris, cap. vlt. l.3. meth.* nimirum à figura, magnitudine, inæqualitate, æqualitate : *à figura*, alia recta, obliqua, rotunda, pampinorum more retorta; alia hami ſimilitudine vnca : *à magnitudine*, alia magna, alia parua, ſuperficiaria, profunda, longa, breuia, lata, anguſta: *ab æqualitate & inæqualitate*, alia æqualia & vniformia, alia
3. inæqualia. *A rebus præter naturam, vlceri adiectis*, alia habent iunctum morbum, vt dyſcraſiam, putredinem, inflammationem, gangrænam, tumorem: alia morbi cauſam, vt vlcera cacochyma, corroſa, vexata fluxione : alia habent iuncta ſymptomata, vt vlcera doloroſa, ſordida, dura, cruſtoſa.
4. *A rebus extraneis*, vt à tempore, alia recentia, alia vetuſta : *ab iis, qui primo curarunt*, vt Cheironia, *c. 2. l. 3. meth. ab iis, qui primo iis correpti ſunt*, vt Telephia : *à ſimili*, vt cancroſa.

Quonam differẽtiæ cheirurgo ſint vtiles. Differentiæ *à loco affecto*, maxime ad curationem ſunt vtiles, *cap. 10. l. 3. meth.* ſic enim vlcus in vena aut arteria, valentioribus eget exſiccantibus, quam in carne, & vlcera in cute capitis, valentioribus egent ſiccantibus, quam in cute reliqua : interna vlcera alium curandi modum poſtulant, quam externa, nam *æs vſtum, pompholyx, lithargyrus, &c.* externis vlceribus vtiliter imponuntur, in internis locum non habent, quia necant, *cap. 7. l.4. meth.* *Secundus fons* differẽtiarum etiam vtilis eſt, id enim

quod

quod curam deſiderat, nihil eſt aliud, quam affe-
ctus eſſentia, *cap.9.l.1.meth.* Sic magna vlcera ve-
hementioribus egent ſiccantibus, rotunda diffici-
lius curantur, quia non habent angulos, quibus cō-
mitti poſſint: æquale vlcus vniformi eget medica-
mento, inæquale difformi. *Tertij fontis* differentiæ,
non ſunt veræ vlceris differentiæ: quæ enim con-
ſiſtere per ſe poſſunt, non ſunt alterius rei differē-
tiæ: nam *differentia eſt rei forma, quæ à re ſeparari* *Differē-
numquam poteſt, niſi per interitum, c.vlt.l.3.meth.* Hinc *tia quid.*
Galenus *com.aph.46.ſect.6.* ait: *ſi vlcus dicitur putri-
dum, non conſtituitur aliqua vlceris differentia, ſed af-
fectus implicitus ex vlcere & putredine.* Veruntamen
recentiores has differentias vlceris, ceu proprias
retinent: cum enim tractauerunt de ſimplicibus
vlceribus, accedunt ad alia, cum intemperie, flu-
xione, dolore. Hinc Galenus cum *l.3.meth.* tractaſ-
ſet de vlcere plano & cauo, *in libro quarto,* deinde
agit de vlcere cum intemperie, gangræna, & de
aliis, quæ præter naturam vlceri iunguntur: imo
fere ſemper omnem curationem hæc ad ſe trahūt,
nec enim vlcus intemperie affectum, fluxione ve-
xatum, doloroſum, curari poteſt, niſi prius curetur
intemperies, fluxio, dolor. *Quarti fontis* differen-
tiæ non ſunt vtiles: nam vlcus diuturnum, non po-
ſtulat aliam curationem, quam recens, quatenus
eandem habet proportionem, at vero ſi aderit in-
temperies, putredo, tumor, non diuturnitas cura-
bitur, ſed putredo, intemperies, ſordes, quæ vlceri
vetuſto plerumque coniunguntur. Sic in vlcere
Cheironio, nil curationi conducit, ſi ſciamus à
Cheirone Medico fuiſſe curatum, vnde hanc ni-
mis curioſam eſſe appellationem Galenus ait, *in*

comment. aphor. 41. ſect. 6. & *cap. 33. libri de tumoribus præter naturam.* Hæc de differentiis.

Cauſa. Cauſæ vlcerum, ſunt internæ, *cap. vlt. l. de cauſ. morb.* nimirum humores, qui in toto fluunt, & vim corrodendi habent. Porro hi humores variant calore, craſſitie, tenuitate, &c. Si enim fuerint tenues, efficiunt vlcus purulentum; ſi craſſi, ſordidũ; ſi valde calidi, ſerpens, quod noſtris corroſiuum & ambulans; ſi calidi admodum, tenues, & flauæ bilis æmuli, fiunt vlcera, quæ tantum cutim corrodunt, propter humoris tenuitatem, ac vocantur herpetes exedentes; ſi calidi, craſſi, & vicini bili ſuperaſſatæ ſiue ſalſæ non ſolum cutim, ſed ſubſtantiam etiam carnoſam (propter humoris craſſitiem) corrodunt, vnde phagedænæ, vlcera phagedænica & cancroſa dicuntur: ſi humores hi fuerint tantum calidi, vlcera fiunt cruſtoſa, ſicut carbunculi; ſi humores corrodentes ſint admodum ſalſi, fiunt vlcera pruriginoſa; ſi adeo fuerint vitioſi, vt è toto aduerſentur calori natiuo, fiunt vlcera putreſcẽtia gangrænoſa, quæ Galenus *lib. ſexto, κτ' γϛ́ν νομώδη* appellat. *Cauſæ ergo vlcerum ſunt humores acres & erodentes*: qui, vbi conſiſtunt in parte affecta, ſunt proxima & continens cauſa vlceris: vbi autem in toto redundant, ſunt cauſæ non ita proximæ, quæ antecedentes dicuntur. Cauſæ porro ſuperiores horum humorum conſiſtunt vel in corpore, vel exterius adueniunt. Cauſæ internæ, plerumque ſunt vitia iecoris, aut lienis, vt intemperies, obſtructio, tumor, *cap. 2. l. 6. κτ' γϛ́ν.* Externæ, ſunt vitioſi cibi, allia, cepæ, aromata, vinum potens, aër prauis qualitatibus affectus, motus nimius, vigiliæ immodicæ, &c.

Cauſæ humorũ erodentium.

Vlcera

Vlcera in genere manifeſta ſunt, nec ſignis egent: particularia ſequentur in ſpeciali doctrina. Quamobrem de prognoſticis vlcerum. Omnia igitur vlcera periculoſa fiunt propter tres cauſas, *cap.6. l.4. meth.* *Primum* propter loci affecti, id eſt, partis vlceratæ præſtantiam: hinc externa vlcera, de quibus nos agimus, periculoſa hac ratione non ſunt, quia cutis non eſt pars principalis. *Secundo,* propter vlceris magnitudinem: nam in magno vlcere pars valde debilitatur: parteſque ſubiectæ præſtantes, vt tendines, venæ, arteriæ, nerui, &c. propter profunditatem corroduntur; propter latitudinem etiam vlceris, multæ partes internæ deteguntur, & debilitantur ab aëre externo. *Tertio* vlcus redditur periculoſum, propter malignam qualitatem, ita vt omnibus decenter factis, vix tamen, aut omnino non ſanari queat, *cap.5. l.4. meth.* huiuſmodi ſunt vlcera, quibus iungitur aliquid eorum, quæ præter naturam ſunt, vt vlcus cum intemperie, putridum, ſordidum, doloroſum, fluxione vexatum, cacochymum, gangræna aut inflammatione affectum. Hinc *aphoriſ.4. ſect.6. vlcera circumquaque glabra maligna dicuntur*: quia vbi pili decidunt è parte vlcerata, aut carunculæ, aut ſquamulæ demittuntur, ſignum eſt admodum vitioſos ac erodentes humores in parte abundare. Sic *aphor. 45. ſect.6. vlcera annua, aut diuturniora, in quibus os abſcedere, aut cauas fieri cicatrices neceſſe eſt, omnia ſunt maligna*, propter vitioſi humoris præſentiam. Periculoſa etiam ſunt vlcera, quæ aliis ſuccedunt morbis, ſecundum Rhaſin, 14. *Contin.* natura enim exonerat materiam corruptam, per partem exulceratam. Pariter maligna ſunt vlcera, quæ

Prognoſt.

Vnde vlcera fiãt periculoſa.

1. 2. 3.

Quæ vlcera periculoſa.

Maligna.

quæ conſiſtunt in extremitatibus dorſi, brachiorum, tibiarum, ſecundum Galenum & Auicennam. Sic vlcera procreata ab atrabile, Galeno ſunt incurabilia, *cap. 5. l. de atrabile.* Summatim, *vbi perpenſo corporis habitu, videtur adeſſe calida iecoris intemperies, aut lienis vitium, ſine dubio maligna ſunt vlcera & difficilis curationis.*

De Curatione vlcerum generali.

CAPVT II.

Vlcus indicat ſiccantia.

VNiuerſalis vlcerum curatio, hoc axiomate cōprehenditur: *omne vlcus perpetua exſiccatione indigere*: ſecundum Hipp. *in prin. l. de vlcerib.* & Gal *c. 3. l. 3. meth.* Quod pręceptum ad vlcera & vulnera communiter pertinet. Poteſt enim vlcus tripliciter conſiderari, & ſemper tamen ſiccantibus eget. *Vel* enim eſt ſimplex inciſio, ſiue vnitatis ſolutio, quæ glutinatione curatur. *Vel* non eſt inciſio ſimplex ſed cum amiſſione ſubſtantiæ, nimirum aut cutis quæ curatur cicatrice, ſeu operculo, aut carnis ſimul, quæ curatur carnis generatione. In ſimplici vlcere, glutinantia adhibentur, quæ ſicca ſunt. In amiſſione carnis requiritur generatio carnis, quæ eſt opus naturæ: quia autem in generatione carnis reſultant duo excrementa, tenue & craſſum, ideo natura eget Medici auxilio, nimirum ſiccatione & deterſione huiuſmodi excrementorum. In amiſſione cutis, quia hæc ceu pars ſpermatica regenerari nequit, ideo caro vlceris eatenus ſiccanda & denſanda eſt, vt cutis ſuppleat officium.

Scopi quatuor in vlcerum curatione.

Practici in vlcerum curatione quatuor ſcopos obſeruant. 1. imponunt pus mouentia, ſeu ſup-

purantia, ab ipſis digeſtiua dicta. 2.detergentia ab ipſis mundificatiua. 3. implentia. 4.cicatricem inducentia. Sic etiam procedit Rhaſes, *cap.3. lib.14. Contin.* Sic Auicennas. Sic Celſus, *cap.26.lib.5.* Sic Galen. *cap.9. l.13. meth. cap.12.lib.1. κατὰ γένη, com.7. lib.3. de fract. com. aph.22.ſect.5.*

Cur ſuppurantia primum habeant locum. Ratio autem, cur primum vſurpentur ſuppurantia, eſt hæc: quod nimirum materia,quæ extra propria vaſa fluxit in poroſitates, cogitur putreſcere, nos igitur ipſam concoquere debemus, vt pus bonum generetur. 1. *Alia* eſt ratio, quod caro in vlcere per ſarcotica & ſiccantia generari nequit, 2. niſi craſis, generans carnem ſit ſana,id eſt,niſi materia concoquatur, & purgetur: ſic enim vlcus redditur idoneum ad carnis generationem. *Vltima* 3. ratio eſt, quod omnes morbi per ſua tempora curantur: ideoque pro temporum diuerſitate, remedia diuerſa poſcunt. Tempora vero vlcerum ſic ſe habent: primum ſanies tenuis & aquoſa ex vlceribus defluit: deinde in augmento parcior & craſſior: poſtea in ſtatu, non amplius ſanies, ſed pus tenue: poſtremo in declinatione pus exit colore magis album, conſiſtentia craſſius, & minus copioſum, *cap. 3. lib.de totius morbi temporib.* Proinde in principio ſanies tenuis craſſior eſt reddenda,vt tandem concoctionis beneficio in pus vertatur, hæc deinde in album, craſſum, & minus copioſum pus.

Dubium ſoluitur. Galenus quidem *lib.3.meth.* curans vlcus planum & cauum,nullam facit concoquentium mentionem, quia modum ſaltem docet vlcus carne implendi, & ſupponit vlcus idoneum factum iam eſſe, vt repleri carne queat. Præterea *com. aph. 22.*

In vlceribus putridis, & fluxione vexatis, non competũt pus mouẽtia.

ſect. 5. ait, in vlceribus putridis, & fluxione vexatis non competere ſuppurantia: putridis enim addenda nõ ſunt, quæ putredinem augere poſſunt: & fluxio à toto corpore habet originem; ſane pus mouentia non conueniunt, quia ſunt laxantia, & partem valde diſpoſitam efficiunt, ad receptionem materiæ fluentis, vnde poſtmodum phlegmone corriperetur. Quod ſi autem fluxionis cauſa ſit in parte recipiente, ſeu affecta, vt dolor vel inflammatio; tum ſuppurantia, quæ imponuntur, erunt blanda, quæ dolorem leniendo, ac inflammationem moderando, fluxionis cauſas intercipiant.

Quando repellentia in vlceribus queãt vſurpari.

Interim huic præcepto, (in vlcerum initio, vſurpanda, quæ pus mouent) non aduerſatur Galenus licet *cap.* 12. *lib.* 1. κτ̀ γλύν, aſtringentia & repellentia probet in vlceris principio, quæ ſuppurantibus contraria videntur. Nam hoc fit diuerſo reſpectu: quia ſuppurantia diriguntur ad euacuationem materiæ influxæ; quæ cum acris & calida ſit, partem inflammaret, niſi ſuppurata expurgaretur; facta enim ſuppuratione, ceſſant inflammationes: at repellentia reſpiciunt fluxum materiæ influentis, *cap.* 2. *lib.* 13. *method.* Poſſumus autem vtriſque vti præſidiis: quia enim materia parti infixa propelli nequit, ideo ſuppurantia in parte vlcerata ponenda: & quoniam materia in partem influens neceſſariò defluit è partibus, ipſum vlcus circumſtantibus; proinde repellentia, quæ fluxionem arcent, non imponenda ſunt ipſi vlceri, sed partibus circumſtantibus: *aphoriſ.* 23. *ſect.* 5. Hinc ergo patet, pus mouentia conducere in principio omnium vlcerum, niſi ſint putrida: in iis autem quæ fluxione tentantur, eo modo imponenda

quem

quem iam tradidimus, circumponendo ſcilicet repellentia: ſic enim *primo* repellemus materiam influentem: *deinde* efficiemus, vt medicamentum ſuppurans, quod calidum eſt, nihil poſſit à partibus circumiacentibus attrahere: *tertio* facultate aſtrictoria, partem vlceratam corroborabimus: *quarto*, partem per ſe ſanabimus, quia aſtringentia ſicca ſunt, & quia etiam materiam aliò propellendo, per accidens exſiccant, *cap.6. lib.* 1. *κτ̀ γένη*, *vltimo* vis ſuppurantis intendetur, per antiperiſtaſin frigoris medicamenti aſtringentis; ſic enim fiet, vt calor partis vlceratæ, fugiens frigidum, quod circumcirca eſt, in vlcere vniatur, & validius concoquat.

Neque à ſuppurantium vſu deterrere nos debet, quod Galenus *com. aphor.*22. *ſect.* 5. ait, vlcera maligna, quæ corroſas habent partes circumſtantes, eſſe inſuppurabilia: non enim ſuppurationem heic negat Galenus, ſed ſumme difficilem eam eſſe innuit: vnde in malignis vlceribus ſuppurante medicamento, nimirum *thure*, vtitur Galenus *cap.*18. *l.*1. *κτ̀ γένη*.

Suppurantia etiam in vlceribus dyſepoulotis adhiberi debent.

Porro quæritur etiam de craſi pus mouentium. Quoniam igitur ſuppurantia debent roborare calorem natiuum, vt poſtea facile concoquat, & pus moueat, *cap.6. lib.* 5. *ſimp.* patet ſane, pus mouentia in temperamento conuenire debere cum partibus, quibus applicantur (quia calor natiuus in quantitate augendus, vt ſi calido vt 1. addamus ſimiliter calidum vt 1. non autem augendus in qualitate, quia ſic verteretur in febrilem: vt ſi calidum vt 2. adderemus calido vt 1.) Hinc ſi pars fuerit temperata, temperatum quoque erit pus mouens, ſi

Temperamentū eorū quæ pus mouent.

calidior , paullo calidius & illud. Quoniam ver
natura humana eſt calida ac humida; Galenus vo
luit pus mouentia in genere eſſe calida & humid:

Cur Cheirurgi ſuppurãtibus vtantur, quæ ſimul ſiccant, & detergũt.

Dubitatur autem , *cur cheirurgi imponant ſiccan tia*,vt ſunt *thus*,*reſina terebinthina*, *&* *abiegna*, *oleu maſtichinum*,*ſuccus apij*,*&c.* Reſpõſio.In vlcere du habemus indicationes : *primum* enim materia ir cocta eſt in pus vertenda:*ſecundo*, detergendum expurgandum eſt id,quod in pus eſt verſum.Quo ſi ergo ſeparatim his ſcopis ſatisfacere voluer mus, pus mouentia ſemper eius erunt craſeos, cu ius eſt pars , cui applicantur : qua ratione Hippo crates *c.2.lib.de vlcerib.* præçipiebat , vlceribus ap ponendum eſſe cataplaſma calidum & humidun Et Galen. *cap.3.l.3.method.* iubebat in naturis tem peratis *thus* addere : ſicut enim hoc in naturis hu midioribus ſiccum eſt, & carnem generat ; ita i intemperatis , & ad ſiccum vergentibus *thus* no ſiccat, ſed humidum eſt , & pus mouet. Si autem duobus his ſcopis ſimul cupimus ſatisfacere , m ſcenda ſunt ſuppurantia,cum ſiccantibus & dete gentibus : vnde ſuppurantia euadunt calida & ſi ca. In hac tamen miſtione obſeruandum , non in differenter hæc miſcenda eſſe , ſed temporis adh bendam diſtinctioné, ita vt in principio ſuppuran tia, in fine detergentia præpolleant. Ita *reſina abi gna*,& *terebinthina*, quatenus ſunt calidæ & hum dæ, pus mouent ; quatenus ſiccant & detergun reliquo ſcopo ſatisfaciunt. Ita *ſuccus apij* , & *oleu maſtich.* calore & vi emplaſtica, pus mouent:ſicca do vero detergunt. Hic autem poſtremus modu qui ambos ſcopos ſimul reſpicit, priore potior e natura enim numquam,ac ne in principio quidem

otiat

tiatur à carnis generatione, & propterea ſem-
er ſegregat illa duo excrementa humida & craſſa,
nde fit, vt vlcera perpetuo ſiccatione indigeant:
: proinde eo tempore, quo puri mouendo ſtude-
nus, vlcus ſimiliter exſiccabimus: vnde Galenus
nus addit, *cap. 18. l. 1. κτ̀ γϑ́ν.*

In talibus ſuppurantibus inſiſtendum, donec us bonum appareat: quod eſt album, quia fit à aſi arteriarum, venarum, neruorum, membrana-im, quorum alba eſt ſubſtantia: æquale etiã eſt, on grumoſum, quia calor naturalis per omnes us partes permeauit, & æquale illud effecit: qua e cauſa etiam læue exſiſtit tangenti: *poſtremo* mi-ime eſt fœtidum pus bonum, cum omnes prauæ ualitates materiæ iam ſint à calore naturali abla-e. His ita peractis, vlcus mundificandum: & pus xpurgandum. Tum carne implendum. Poſtremo, egendum operculo, id eſt, cicatrix inducenda. Quæ omnia *c. ſequenti* docebimus. Et hactenus in arte affecta immorati ſumus. *Quandiu ſuppurãtibus vtendũ: & quomodo reliquis tribus ſatisfaciẽdũ ſcopis.*

Verum, cum vlcus, manente cauſa, perfecte urari nequeat, *cap. 4. lib. 4. meth.* ideo etiam cauſæ lcerum ſunt auferendæ. *Vlcus* igitur *omne fit ex in-fluxu humorum acrium & corrodentium, ad partem ali-iam: Influxus excitatur à redundantia humorum vi-oſorum in toto corpore: atque hæc redundantia, inter-um fit vitio iecoris, aut lienis, perpetuo autem à cauſis xternis; id eſt, à rebus non naturalibus.* Fluxio igitur ibus aufertur inſtrumentis; reuulſoriis, repellen-ibus, & intercipientibus. *Primum* enim humorem euellere poſſumus ad loca cõtraria, *c. 6. lib. 4. meth.* 2. *l. 2. ad Glauc. Deinde* eundem retro pellere poſ-umus, *c. 16. l. 13. meth. c. 6. l. 1. κτ̀ γϑ́ν. cap. 4. l. eiuſd. c. 17. lib. 5.* *Cauſæ vlcerum vt amouendæ.* *Fluxio.*

lib. 5. ſimp. Tertio, humorem fluentem, in itiner
quaſi detinere, & intercipere poſſumus: vt ſi vlcu
ſit in ſumma manu, & humor illuc fluat, nos eur
1. *Defenſiua.* in carpo, aut cubito deriuabimus, *cap. 1. l. 1. methoc*
aphoriſ. 23. ſect. 5. hoc præſtatur per medicamenta
quæ communiter defenſiua vocantur, & ſunt fri
gida, quoniam cogunt humores, ne vlterius in
fluant: fiunt è *bolo Armen. ſanguine draconis, myrti*
lis, balauſtiis, in pollinem redactis, deinde *cera, ſeu o*
albumine, & aceto ſubactis ſeu miſtis; quæ omni
ſunt aſtringentia, & proinde frigida ac ſiccanti
imponuntur autem ante aduentum humoris ad lo
2. cum vlceris. Repellentia etiam ſunt frigida, &
poſſunt vel humida eſſe, vel ſicca, quamuis in v
3. ceribus ſiccantia conueniant, *cap. 12. l. 1. κτ γέν.* Re
uulſionem molimur *attrahentibus*, vt ſunt Calo
Dolor, Vis vacui *Calore* attrahunt, balneum, inu
ctiones calidæ & digerentes: *Dolore*, vinculũ dolo
roſum, ligatura: *Calore & dolore ſimul*, cucurbitula
veſicatoria. *Vi vacui* attrahit purgatio, fonticulu
ſiue emiſſarium, quia humores ſequuntur id, quo
euacuatur. In reuulſione autem obſeruanda eſt re
ctitudo, tum partis, tum vaſorum: *partis*, vt ſi vl
cus fuerit in crure dextro, reuellimus in brachi
dextro: *vaſorum*, vt ſi vlcus ſit in crure dextro, re
uellimus in crure ſiniſtro, quia ſic ſeruatur com
municatio vaſorum. Sic igitur fluxioni occurr
Cacochymia. mus. Cacochymiæ purgatio eſt accommodata, *ca*
Cauſæ externæ. *6. l. 13. meth.* Cauſæ denique vlcerum externæ, ni
abierint, amouendæ, ne amplius vlcus fouean
Et hæc de generali vlcerum cura.

L

De curatione vlcerum Simplicium, & planorum, & cauorum.

CAPVT III.

Simpliciora vlcera.

SImpliciora appellamus vlcera, quibus præter vnitatis ſolutionem, ab eroſione factam, non opulatur morbus, cauſa, vel ſymptoma. Hæc vl-era, ſi tantum in iis amiſſa ſit cutis & cuticula; di-antur *plana* ſeu *æqualia, cap.3. lib.3. method.* Si car-is etiam amittatur portio, appellantur vlcera *ca-a.* Agemus ergo primum (ſecuti Galenum *lib. 3. eth.*) de vlcere cauo: in cuius doctrina de plano iam vlcere agendum erit.

Indicationes, ſeu ſcopi, in ſimplici vlcere.

Cum igitur in vlcere cauo duplex ſit affectus, imirum ſolutio vnitatis & cauitas; indicatur vni-io, carnis generatio, & cicatricis inductio: quæ perationes tantum à natura fiunt. Sed natura ledici eget auxilio: non alia de cauſa, quam pro-er vlcerum excrementa, quæ vlcus reddunt ύσκρατον, cacochymum, doloroſum. Quare ſi hæc xcrementa ſint bona, id eſt, ſi pus ſit album, læue, lucum, craſſum, minime fœtidum; ſignificant cus poſſe carne impleri *com. vlt. l. 1. prognoſt.* Con-ia, ſi mala, id eſt, ſi pus ſit nigrum, inæquale, perum ſeu grumoſum & fœtidum: indicant non oſſe vlcus carne impleri, niſi reddatur idoneum, eſt, niſi materia illa ſuppurantibus bona redda-ir, & expurgetur. De excrementorum in vlceri-us differentiis, Celſus agit *cap. 25. lib. 5.* Galenus *p. 3. lib. de totius morbi temporibus*, hæc excremen-diuidit in ſaniem, & pus; & vtriuſque duas fa-t ſpecies. Prima ſaniei ſpecies eſt ſanies tenuis & aquo

Species excrementorum in vlceribus.

aquoſa, primum ex vlceribus defluens: altera ſpecies, eſt ſanies paucior & craſſior. Prima ſpecie puris, eſt pus tenue & copioſum; ſecunda, pu albidum, craſſum, minus copioſum. Ex hac igitur excrementorum obſeruatione coniiciendum quando pus mouentibus, vel ſarcoticis vti, au non vti, aut quando his magis, quam illis yti de beamus.

De conficiendo pure laudabili.

Suppurãtia. Quod ſi igitur è copia & qualitate excrementorum, quæ ex vlcere defluunt, cognoſcamus, op eſſe pus mouentibus, hæc imponenda. Sunt autem alia ſimplicia, alia compoſita. Simplicia ſu *thus, reſina abiegna & terebinthina, oleum maſtichnum, oui vitellus, &c.* Compoſita debent conſentire temperamento partis, cui applicantur: & m dice erunt emplaſtica, vt caloris halituoſi tran tum detineant ac includant, quo materia in p vertatur, *c.16. lib.5. ſimpl.* Quocirca, ſi corpus fu rit humidum, ſuppurans medicamentum tale e ℞ *olei roſ. completi ℥ ß. oui vitellum dimidium. Miſc.* corpus non ita ſit humidum, ℞ *ol. maſtich. ℥ ß. r ſinæ terebinthinæ ʒ iij. oui vitellum dimidium, miſ* Si corpus adultum ſit, ℞ *reſinæ abiegnæ ℥ j. olei r ſati ʒ vj. farinæ hordei q. ſ. ad inſpiſſandum.* In corpo bus duris, & maxime ſiccis. ℞ *farinæ fœnigræci, ſe lini, ana ʒ iij. farinæ hordei, terebinthinæ, pingu anatis & gallinæ ana ℥ ß. ſucci apij q. ſ.* vt fiat me camentum, quod commode concoctionem pr ſtare queat.

Repellentia. In circumiacentibus autem partibus impon mus repellentia, & linteum madefactum in vi nigro auſtero, ac expreſſum, &c.

De pure, ſordibuſque expurgandis.

Vbi pus horum medicamentorum beneficio bonum apparet, relinquemus pus mouentia, vt monet Rhaſes 13. *Contin.* alias enim vlcus fit ſordidum,& carnis generatio retardatur: vt plerumque cheirurgis ſtolidis accidit. Debemus vero pus factum detergere per mundificatiua. Simplicia ſunt talia: *lintea melle infecta, hordeacea, fabaceáque farina cum melle: melicratum, cap.* 8. *lib.* 2. *ad Glauc.* Compoſita huiuſmodi ſunt: ℞ *melis roſ.* ℥ ij. *farinæ hordei q.ſ. ad mel inſpiſſandũ.* Vel ℞ *terebinth.* ℥ ij. *ſyr. roſati* ℥ ß. *ſucci apij* ℥ j. ß. *farinæ hordei & lupinorum q.ſ. ad inſpiſſandum.* Sæpenumero autem eodem tempore & concoquimus & detergemus: nã quæ pus mouent, vt *reſina terebint.* & *abiegna, apij ſuccus, & aliorum* bona pars, etiam detergunt. Cum vero deterſio non eſt facta per ſuppurantia, propoſitis mundificantibus tamdiu vtemur, quamdiu pus in vlcere apparebit. *Detergẽtia.*

Signa vlceris puri vel impuri tradit Celſus *c.* 20. *l.* 5. ſi enim vlcus rubet, ac nimium neque ſiccum, neque humidum eſt, purum exſiſtit: contra, quod ſenſu caret, quod nimium eſt aridum, aut humidũ, aut pallidum, albidum, liuidum, vel nigrum, non eſt purum. Quomodo autem vlcera in profundo ſita cognoſcantur eſſe deterſa, docet Galenus *cap.* 2. *l.* 4. κτ̀ γλύη: purum enim vlcus eſt, ſi medicamenta incipiant ſenſum mordicationis inferre. *Signa vlceris puri, & impuri.*

De carne generanda.

Purgato autem vlcere, ſequitur, vt carne impleatur per ſarcotica. Gignitur quidem caro à natura, id eſt, à partis vlceratæ temperatura: at quoniam in carnis generatione, dum ſanguis in carnẽ muta- *Sarcoticorũ neceſſitas, unde ſit & quibus ea polleãt viribus.*

mutatur, tenue & craſſum excrementum ſegrega-
tur, fit, vt natura Medici egeat auxilio. Alias, ſ
ſanæ ſint partes, in tertia concoctione ſingularum
partium, tenue excrementum, eſt inſenſibilis illa
perſpiratio; quæ ſi interdum aut ex motu, aut ci
bo, aut imbecillitate, aut alia de cauſa viſibili
fiat, *Sudor* dicitur: craſſum vero excrementum
ſunt *ſordes*, quæ extrinſecus corpori adhæreſcunt.
Hæc excrementa in parte ſana à natura detrudun-
tur extra corpus, ſenſibiliter & inſenſibiliter: A
cum exulceratæ partes imbecilles ſunt redditæ, ex
crementa non poſſunt amplius à natura extra vl
cus propelli: vnde à craſſo excremento vlcus ſor
didum redditur, à tenui humidum. Hinc ergo pa
tet, vlcus duplici indigere medicamento, ſcilicet
ſorditiem detergente, & humiditatem exſiccante.
Et quia nullum eſt tempus, quo natura à carn
generatione ceſſat; nullum etiam eſt tempus, qu
non hæc duo excrementa ſegregentur, & vlcus n
indigeat ſiccantibus & detergentibus. Hæc medi
camenta *Sarcotica*, id eſt, carnem generantia dicun
tur; noſtri vocant generatiua carnis, ſeu implent
vlcus; non quod ipſa carnem generent; quia nat
ra hoc facit: ſed quia ſiccando & detergendo im
pedimenta auferunt.

Exſiccãs vis Sarcoticorũ quanta eſſe debeat. Iam autem inueſtigandum, quantum ſit ſicca
dum. Proinde experientia obſeruatum eſt, ſarco
cum medicamentum eſſe exſiccans in primo gr
du, in natura humana. Sed cum primi gradus m
gna ſit latitudo, non ſufficit hoc ſcire, verum etia
indagandum, num vis ſiccandi primi gradus r
miſſa, aut intenſa eſſe debeat. Hoc autem æſtim
bimus ex iis, quæ in vlcere apparent: vt ſunt, cra

corpo

orporis totius, & maxime partis vlceratæ, quæ
ꝛer ſimilia cuſtodienda; deinde copia ſaniei, quæ
ꝛer contrarium tollenda. Quapropter ſi multa eſt
aniei copia, vt in vlcere magno, valentioribus in-
ligemus ſiccantibus: mitioribus, in vlcere minore.
tem: ſi natura corporis vlcerati mollior eſt ac hu-
nidior, ſimilis quoque caro, nimirum humida &
nollis regeneranda; ideoque mitioribus indige-
nus ſiccantibus: at ſi caro ſit denſa & ſicca, valen-
iora ſint ſiccantia. Sic ergo ſiccantium quantitas
ecernenda: Si vlcus paruum, & corporis tempe-
ies humida; ratione vtriuſque, ſiccante egemus
nitiori: ideoque *thus* erit accommodatiſſimum. Si
lcus magnum, & temperies humida; ſiccãtia pau-
ɔ erunt valentiora, quia indicationes pugnant:
nde *farina hordeacea*, & *fabacea* conueniet. Si vlcus
nagnum, & temperamentum ſit vel temperatū, vel
d ſiccum vergens; ſiccantia adhuc erunt valen-
ora, vt *farina erui*, & *iris*. Si vlcus magnū, caro ve-
ɔ admodum ſicca & dura; indigemus medicamen-
ɔ valentiſſime in ſuo, nimirum in primo gradu
ccante, vt eſt *ariſtolochia*, *tuthia*, *pompholyx*. Hæc
mnia medicamenta ſiccant tantum in primo
radu, differunt autem ratione intenſionis & re-
iſſionis, nam alia in primo remiſſo, alia in æqua-
, alia in intenſo exſiccant. Tale autem medica-
nentum num conueniat, nec ne; cognoſcimus è
gnis, quæ afferuntur à Galen. *cap.* 1. *lib.* 4. κτ̃ γένη,
imirum ſi pars vlcerata eam ſiccitatem adipiſca-
ır, quam antea ſecundum naturam habuit, vt ex
lcere nec pus, nec ſanies effluat.

Magis ſpecialis determinatio.

Sarcoticū bonū ratione ſiccitatis.

Eadem in detergentibus eſt ratio. Licet enim
æc non ſint diſtincta in quatuor ordines ſeu gra-

Sarcoticorū vis deterſoria.

dus, vt ſiccantia; nihilominus pro vlcere cauo implendo, detergentia mitiora requiruntur, vnde Galenus ait *nitrum, aphronitrum,* & *ſcillam,* quæ valentem facultatem ſalſam & amaram poſſident ad detergendum vlcus in carne non eſſe accommodata. Vt autem ſciamus, qualenam conueniat detergens, perpendenda eſt natura ægrotantis, magnitudo vlceris & ſenſus ipſius partis. Si enim vlcus ſit paruum, & corporis laborantis temperatura mollis, ſiue humida, & pars ſenſu exquiſito prædita; vſurpanda ſunt, quæ moderate detergunt: *v manna thuris, farina erui, hordei, fabarum,* & *mulſ aquoſa, c.4.l.8.meth.c.2.l.6.* κτ γβν. Paruum enim vlcus, non omnino multas efficit ſordes; caro autem mollis facile colliquatur; & pars εὐαίσθητος facile exacerbatur à validiore detergente: vnde i tali caſu, quod modice detergit ſolum ex vſu eſt. Si vero vlcus fuerit magnum, caro mollis ſeu humida, & ſenſu exquiſito prædita; valentiora requiruntur detergentia: vt *iris, panacis radix, ariſtolochia*: licet pugnantes ſint indicationes. Si vero vlcus magnum ſit, & caro ſicca, & ſenſus obtuſus: adhuc valentiora indicantur deterſoria: *ſtaphiſagria.* Denique, ſi vlcus valde magnum ſi & corpus valde durum, & obtuſum habeat ſenſum; magis valentia indicantur deterſoria: vt *cyminum, ſemen erucæ, mel roſaceum,* &c. quæ in genere ſarcoticorum ſunt valentiſſima. Signa autem ſunt medicamenti detergentis accommodati, puram appareat vlcus, & ſine mordicatione: nam ſi impurum ſit vlcus, & morſum ſentiat æger, non eſt bonum detergens; quia ſic impediatur carnis generatio, imo cauitas fit maior, & ora vlcer rube

Specialis determinatio.

Signa boni deterſorij.

ubentia, atque calidiora euadunt, totumque vlus veluti inflammatione afficitur. Quod ſi hæc gna non compareant, ſed vlcus ſit purum, & ca ɔ rubra, ſine ſordibus, craſſiſve excremētis adhæ ɛntibus, certi ſumus, nos inueniſſe medicamenım deterſorium, vlceri implendo accommodaım, *cap.6. lib. 3. meth. med.*

Verum cum ſiccantia & detergentia etiam actiis agant qualitatibus; cauendum, ne vlcus ad ca dam frigidamve intemperiem deducatur, & caris generatio ita impediatur. *cap. 8. lib. 3. method.* linc *altercum*, *meconium*, *mandragora*, fugienda; uia ſupra modum refrigerant: *reſina* vero ſiue *ſphaltus*, non vſurpanda ſola; cum præter modum ılefaciant. Proinde ſarcotica eum tenebunt ca ɔris gradum, quem pars, cui applicantur: qui graıs eſt primus, aliquam tamen habens latitudinē. t hoc intelligendum, de naturali partis conſtitu ione; quam per ſimilia conſeruabimus. Vnde ſi ɛro vlcerata ſit temperata, vt in ſumma manu, vbi odica eſt caro, & plurimi nerui; temperatum it ſarcoticum: ſi vero paulo calidior fuerit, vt cus ſupra cubitum, vel in humero, &c. vbi ıaior veræ carnis eſt copia; calidius erit ſarcoticū. uod ſi caro ſubiecta receſſerit à naturali habitu, el per frigiditatem, vel per calorem; non amplius nilibus, ſed contrariis vtendum, vt caro ad pri nam temperiem reducatur. In quo caſu Galenus ıonet, aëris quoque ambientis, id eſt, anni tem pris, regionis, & conſtitutionis, habendam eſſe ıtionem, vt horum exceſſui occurratur. Sic enim Hippocrates frigidioribus anni temporibus, paullo alidioribus vtebatur medicamentis: & contrà.

Sarcotica quantum calida eſſe debeant.

Nos item verbi gratia, *emplaſtrum capitale* æſtat conficimus *cum aqua* ; hyeme, *cum vino*. Signa autem, quibus innoteſcit, num inuenerimus accommodatum ſarcoticum ratione caliditatis ; ſunt, color, tactus, & laborantis ſenſus : color enim partis interdum rubet, interdum albicat : tactu in parte affecta modo calorem vehementem percipiemus, modo nullum: ipſe vero patiens interdum vſtionem ſentiet, interdum manifeſtum frigus gaudebitque calidis vel frigidis medicamentis Spatio autem vnius duorumve dierum, certi eſſ poſſumus, num accommodatum ſit remedium, a vero aliquid addere vel detrahere oporteat. *cap.* 1 *l.*7. *κατὰ γένη.*

Signa boni ſarcotici, ratione caloris. c. 2. l.4.meth.

Porro, quantum Sarcotica attinet compoſita ſolent ea vnguentorum forma adminiſtrari: debē enim eſſe læuia, æqualia, non aſpera, tenuia, mollia, alioquin facile partem vlceratam irritabunt Si ergo vlcus fuerit paruum, & temperatura humida, ſenſus acutus, ac tempus anni temperatum *vnguentum de betonica* conuenit, potiſſimum factum *è ſucco betonicæ, oleo & cera, ſine pulueribus.* Si vero vlcus magnum ſit, corpus durum & ſiccum, (v nautarum & ruſticorum) ſenſus obtuſus partis vlceratæ, & tempus hyemale; Sarcoticum erit valens & calidum : vt eſt *vnguentum* Iſis dictum, quod Galeno deſcribitur *l.*2. *κατὰ γένη.* Si eædem aſſint indicationes, ſed tempus fuerit æſtiuum, conueni *vnguentum de tuthia*, & *de ceruſſa.* Si indicatione fuerint contrariæ, ita vt vlcus ſit magnum, & temperatura humida, habeatque ſenſum exquiſitum Sarcoticum erit medio loco conſtitutum, qual hoc eſt, ℞ *reſinæ terebinthinæ* ℥ *ij. ceræ* ℥ *j. thuris, ma ſtiche.*

Vnguent.

liches,fœnigræci,ana ℥ ß.olei communis q.ſ.ad vnguen-tiformam. In quo caſu & *baſilicum magnum*, & *vnguentum apoſtolorum* commendatur.

In horum vnguentorum vſu duos errores incurrere poſſumus: *primum*, ſi nimis ſint mollia, cum enim propter partis calorem liquantur,& vndique diffluunt, mundumque linteum relinquunt ſupra carnem vlceratam, quod eam mordicat, *c.8. l.2.ad Glauc.* vnde Galenus monet, in vlceribus non admodum profundis, ſed in ſummitate hærentibus medicamenta craſſiori debere eſſe conſiſtentia, ne ſcilicet liquentur.Deinde ſi nimis mollia ſint vnguenta propter oleoſam & remollientem naturam, caro ab hoc medicamento gignitur nimis laxa & mollis,carni ſubiectæ diſſimilis,quod potiſſimum in naturis ſiccioribus, & corporibus duris contingit. Quapropter ſi puer vlcere laboret, quia caro generanda debet eſſe mollis & tenella,vtendum eſt mollioribus.In dura autem carne,non ita mollibus vtendum,ſed minus admiſcēdum olei; vel puluis aliquis ſarcoticus medicamento adiungendus. Proinde nos in duris & ſiccis corporibus, vbi carnem expetimus duram, vt plurimum vice vnguentorum vtimur medicamentis quæ potentia & actu ſunt ſicca,cuiuſmodi ſunt pulueres ſarcotici, qui inſperguntur parti vlceratæ.Vt: ♃ *thuris,reſinæ colophoniæ ana ℥ ß.redacta in pollinem inſpergantur.* Vel: ♃ *aloës, ſarcocollæ, ſang. dracon.tuthiæ præparatæ, æqualia pondera, miſce.* Pulueres etiam ſarcotici fiunt è *radice iridis,manna thuris,myrrha,ſarcocolla, radice panacis, reſina laricis:* qui pro ſcoporum varietate permiſcebuntur. Si vtamur mollibus, extendi debent ſuper linamentis

De Sarcoticorū conſiſtentia.

In puerili corpore.

In corporibus duris.

Pulueres.

ſiccis,ſi non aſſit dolor,& ſenſus partis ſit obtuſus: At vero ſi ſenſus ſit acutus,deraſa melius vſurpantur,quæ conficiuntur ad formam ſplenis,id eſt,rotundam & longam,qua de cauſa ſplenia dicuntur.

De roboranda parte vlcerata.

Ratio eorum quæ circa partē vlceratam ponūtur.

Non tantum vero parti vlceratæ,ſed etiam circumſtantibus medicamenta admouentur: *primum* ad detinendum ſarcoticum, quæ tamen non eſt cauſa principalis, quia etiam faſcia & linteo poſſemus detinere. *Secundo*, vt pars vlcerata à frigore defendatur, quod vlceribus mordax eſſe ſolet, *aph. 23. ſect. 5. Tum*, vt calor innatus magis detineatur & includatur. Quæ cauſæ & ipſæ non ſunt præcipuæ, quia ſtupa, lana, aut goſſipio partem à frigore defendere, & calorem fouere poſſemus. *Tandem* vt partis vlceratæ ſubſtantia (ſicut Galen. ait *c. 90 art. med.*) ſalubris conſeruetur: quæ cauſa eſt potiſſima. Multa autem ſunt, quæ partem à priſtina ſalubritate deturbare poſſunt. *Primum* enim cum ex vlcere perpetuo ſegregentur excreméta,ſeu humiditates, quæ propter imbecillitatem partis extra vlcus propelli non poſſunt: ideo periculum eſt,ne huiuſmodi humiditates in carne vicina imbibantur, & abſorbeantur, atque ſic eam deducant ad intemperiem humidam. *Deinde* quia vlcus partem reddidit debilem, etiamſi nullus ſit fluxus, ſemper tamen timenda eſt fluxio, quia natura conſueuit ſemper corporis excrementa propellere ad partem debiliorem. *Tertio*, cum Sarcotica, parti vlceratæ impoſita, ſint mollia & oleoſa; metus eſt, ne laxando & effeminando, parti robur exſoluant, & eam fluxioni reddant obnoxiam. Vt autem ſaluti partis conſulatur, his tribus

incon

ncommodis obſiſtendum. Humiditates ſunt reſic-
andæ, fluxio repellenda, pars laxa aſtringenda &
oboranda. Hoc aſſequimur medicamentis aſtrin-
entibus, quæ repellunt, ſiccant, roborant, *cap.* 2.
2. *ad Glauc.* Varia autem huius generis medica- *Materia medicamentorũ quæ partibus debent vlceratis circumponi.*
ienta recenſentur, *cap.* 5. *l.* 4. κτ̀ γέν. Cum enim vl-
us eſt altum, totum ipſius cauum medicamento
ndito replebitur, *poſtea* aliud platyſma accommo-
abitur, quod etiam labia comprehendat, hæc er-
o reſpiciunt partem vlceratam, quæ carnem po-
ulat. Hinc *deinde* rurſus linteum frigida madens
biiciendum: *poſtremo* extrinſecus ſpongia mollis
ſcia lintea obducenda. Frigida heic vtitur Gale-
us ad repellendum: ſpongia, ad abſorbendum hu-
iiditates. Et *cap. vlt. l. eiuſd.* ait, ſupra ſplenium la-
am ſuccidam, vino & oleo intinctam, alligari de-
ere: vinum enim facit ad repellendum & ſiccan-
um, *oleum* & ſpongia ad leniendum dolorem. Ibi-
em ſpongiam ex aqua vel poſca madentem &
xpreſſam, imponit: nam *aqua & poſca* repellunt,
ongia & poſca* exſiccant. Vtitur etiam Galenus *em-
aſtris*, quæ nos vulgo *cerata* appellamus, vt eſt
apalma, quod deſcribit *lib.* 1. κτ̀ γέν. & tempore
otiſſimum temperato vſurpatur: quemadmodum
yeme *emplaſtrum Barbarum*, & æſtate, *ceratum
ceruſſa.* Admouemus etiam partibus circumia-
ntibus *rubi germina & folia in aqua cocta*: item *fo-
plantaginis in aqua decocta*, aut *in vino nigro*, ſi
yems ſit. Præſtantiſſimũ eſt vinum nigrum auſte-
m, aut linteo duplicato, aut ſpongia expreſſum:
num enim optimum eſt medicamentum omni vlceri, qua *Vini præſtātia ad vlcera.*
cus eſt, cap. 4. *l.* 3. *meth.* Quod ſi pars admodum
laxa, aut corpus repletum & cacochymum ita,

vt mirum in modum fluxum timeamus: alteran-dum eſt vinum nigrum auſterum, & in eo ebul-lienda, quæ validam habent vim aſtringendi, v *balauſtium, malicorium, ſcabioſa, oliuæ folia, pentaphyl-lum, folia myrti, germina cupreſſi, eiuſdemque folia & nuces*: denique *alumen in vino liquari & incoqui po-teſt.* Si non aſſit vinum nigrum auſterum, *alume* ſimiliter *vino* liquandum. Si ceratis vti libet, ho-rum forma ſolidior erit, ne propter multum ole remolliant. *Poſtremo,* quia ſanguinem, è quo car generatur, & quantitate & qualitate bonum eſſ oportet, accommodatam victus rationem ſerua in quantitate, & qualitate neceſſum eſt.

De abſumenda carne ſuperflua.

Τὰ καθαιρετικὰ, ſiue exedentia medicamenta.

Hactenus, quomodo vlceris cauitas carne r plenda ſit, docuimus: quia vero ſæpe vel Medi ignorantia, vel ægri errore caro ſuperflua in vlc ribus generatur: huic quoque occurrendum. Ca ſæ, cur generetur caro ſuperflua, duæ ſunt: *primum* ſi alimentum ſuperabundet, ſi æger in victus qu titate deliquit, vnde ſanguis in maiori copia, qua debet, ad vlcus accurrit: *deinde,* ſi vlcera à Med co minus purgentur, & exſiccentur, quam res p ſtulat, vnde humiditates in vlcere conſiſtunt, qu rum cauſa ſuperflua caro generatur.

Cauſa ſuperfluæ carnis.

Si excreſcat caro ob ſanguinis abundantiam.

Quod ſi igitur caro inutilis gignatur ob ſa guinis tantum abundantiam, hoc inde cognoſc tur, quia caro genita eſt ſimilis carni ſubiectę. Hi oritur indicatio ſanguinem minuendi, per vena ſectam, cucurbitulas: vel ſecundo per purgati nem, ſi corpus ſuperfluis ſcateat humoribus, na ex euacuatione excrementorum partes corpo redduntur ſicciores, in detinendo auaræ, in exp

len

endo promptæ: vel *tertio*, per victus rationem enuem. Vlceri vero Sarcoticum ſiccans magis admouendum, quam ſi nulla adeſſet ſuperflua caro.

Quod ſi caro generetur, vt plerumque contingit, culpa Medici, qui minus exſiccarit & purgarit, ſiue deterſerit vlcus, quam par eſt, hoc inde conoſcitur, quia caro genita eſt laxa, mollis, flaccida & veluti ſpongia. In hoc caſu oritur indicatio carnem minuendi: quod fiet, ſi valentius vlcus exſiccetur & purgetur *c.8. l.3. meth.* Proin ſi modica ierit caro ſuperflua, & corporis natura humidiſſima, ſtupæ cannabinæ, minutim inciſæ, ſatis erũt, x Auicennæ ſententia: vel ſpongia mollis ſicca ſimiliter inciſa & impoſita. Sicca quoque linamena, modice carnem reprimunt, è Celſo. Si caro xcreſcens ſit modica, & corpus humidum, carnẽ ninuet *lana combuſta, caro porci ſalita, & macra*: ſimiler *linteum infuſum in aqua ſalita*, ſecũdum Paulum: item linteum infuſum in *aqua aluminoſa*. Si aro ſupercreſcens ſit abundantior, & pars vlcera a humida, conuenient, *miſy, chalcitis ærugo, cap. 8. lib. 3. meth.* cum iis, quæ deſiccant & detergunt. Secundum Dioſcoridem in hoc ordine ſunt, *cinis uercus, tithymali, & ficus*. Secundum Rhaſim, *ſal nelli permiſtum, cepa cum melle, nuclei dactylorum ſti; ſemen vrticæ, radix vitis albæ*, 4. *Cont.* Secundum Auicennam, *oſtreæ contuſæ, fex aceti & vini, pulis hermodactylorum, ariſtolochia rotunda*. Si caro ſupercreſcens ſit adhuc copioſior, pars vero ſicca & dura, vſurpentur, quæ validiſſime detergunt ac iccant, vt *æs viride, alumen vſtum*, & è compoſitis *præcipitatum, unguentum Ægyptiacum, calx viua, um melle inuoluta in paſta, & in furno cocta, nigrum*

Si excreſcat caro. ob medici negligentiam.

veratrum in pollinem redactum & inſperſum, oleum vitrioli, & de ſulphure.

In vſu cathariticorum cautiones.

In horum medicamentorum vſu duo notanda, ex Auicenna, *quarta quarti tract. 3. c. proprio. Primum* enim partes vlcus circumſtantes aliquo refrigerante inungi debent, quia carnem exedentia, interdum inflammationem mouere ſolent: hinc frigidis fluxio repellenda, nimirum *cerato*, aut *vnguento de ceruſſa*, vel *de tuthia*, aut *vino nigro auſtero*, aut alio quodam eorum, de quibus & *antea*. Deinde ab oleoſis abſtinendum, quæ propter vnctuoſam naturam magis remolliunt, quam carnem minuunt.

De cicatrice vlceribus obducenda.

Τῶν ἐπουλωτικῶν neceßitas, & facultas.

His ita expeditis, reſtat, vt vlceri Cicatrix inducatur. Idem vero eſt inducere cicatricem, & curare vlcus ſimplex planum: quia eadem vtrobique eſt indicatio, vniendæ cutis. Natura in vtero cutim generat: extra vero procreare eam nequit, ob materiæ ſeminalis defectum: proinde ars ſupplet aliquid cuti ſimile, quod eius præſtet officium. Ducere igitur vulnus ad cicatricem, eſt, tegere carnem aliquo naturali tegumento, è ſubiecta carne comparato. Cutis carne eſt durior, denſior, ſiccior. Caro ergo eatenus alteranda, donec ita dureſcat, denſetur & ſiccetur, vt cutis ſuppleat officium. Indurant autem *tum refrigerantia*, quia cõſtringunt, & veluti exprimunt partes tenuiores, craſſas vero in vnum cogũt, vt in glacie videmus; *tum ſiccantia*, quia tenuiores partes abſumũt, quomodo ruſticorum manus è nimio exercitio duræ ſunt, *l. 5. ſimpl.* Ea autem refrigerantia oportet eſſe aſtringentia, non humida, quæ emolliunt, non indurant

durant

urant. Cum ergo cicatrix, ſit caro denſata, ſicca-a,& veluti calloſa reddita: certe quæ carnem cal-oſam inducunt,pro cicatrice erunt accommodata, 16. *l.* 1. *ſimpl.* Hæc medicamenta dicuntur συυȣ-ωτικὰ ἐπȣλωτικά,à noſtris *cicatricem inducentia*, à arbaris *conſolidantia*, ab Auicenna *ſigillatiua*.

Hæc autem medicamenta ſicca eſſe dicuntur in radu tertio, *c.* 1. *lib.* 4. κτ γύν. nam carnem generan-a ſicca ſunt in primo,quia tantum ſiccare debent xcrementa, quæ in carnis generatione reſultant: lutinantia vero ſicca ſunt in ſecundo, quia non ıntum excrementa, ſed etiam totum illud exſic-ıre debent, quod aliunde affluit:cicatricem indu-entia ſicca ſunt in tertio, quia non tantum ex-rementa, nec tantum quod aliunde affluit, ſed iam naturales humiditates ipſius partis exſiccare ebent. Quod ſi his conferamus ea,quæ carnẽ mi-uunt, hæc tertium ſiccitatis gradum tranſcen-ere debent:quin & excrementa,& id,quod aliun-e fluit, & naturalem carnis humiditatem, & ıbiectam etiam ſubſtantiam, ſiue carnem ſiccare ebent. Vt autem ſcire poſſimus, in qua manſio-e tertij gradus, cicatricem inducens debeat ex-ccare, oportet duo conſiderare:primum, *naturam rotantis*, nam naturis ſiccioribus,magis ſicca me-camenta adhibenda: deinde *vlceris magnitudi-m*, quia cicatrix modica fieri poteſt ſiccantibus itioribus. Proinde naturis humidioribus,vt pue-s & mulieribus, cicatricem inducent, *gallæ im-aturæ, malicorium*, id eſt, *cortex granatorum, fru-us ſpinæ Ægyptiæ, cap.* 5. *l.* 3. *meth.* Si autem vl-era ſint maiora, & corpora non ita humida,pro-nt, *miſy, chalcitis, æs vſtum, æris ſquama, alumen ſiſſum:* vehe

Quoto ſiccitatis gradu cicatricem inducere poſſimus: & quibus id medicamentis peragatur.

Epouloti-ca aſtringentia & ſiccãtia.

vehementia ſunt *miſy & chalcitis*: mitior *æris ſquama*: adhuc mitius, *æs vſtum*, quod, præcipue lotum, præſtantiſſimum ἐπυλοτικὸν eſſe prodidit Galenus *c.15. l.5. ſimpl.* & nos ſæpe experientia comprobauimus. Compoſita ſunt, *ceratum, diapalma, de minio, rhabarbaro*, quod tamen in naturis humidioribus, & paruis cicatricibus, hyemali tempore ſaltem accommodatum eſt. Et hæc medicamenta cicatricem inducentia, ſunt aſtringentia per ſe proprie.

Epoulotica tãtum ſiccãtia. Quæ vero ſiccant tantum & carnem denſant, ſunt linamenta ſicca, *cap.5. l. 13. meth.* item *myrrha, lithargyrus, oſtreum, diphryges, combuſta, ſicca, illita, c. 26. l.5. ſimpl.* itē *pini cortex, reſina ſicca, abrotanum aſſatum, oſſa combuſta, folia fici, ariſtolochia combuſta, radix iridis*, ſecundum Auicennam, 4.4. *tract.1. cap. 10.* quibus addi poſſunt, *os ſepiæ, cornu cerui vſtum, tuthia præparata, &c.*

Quando vtendum epouloticis. Quæritur autem, *quo tempore epouloticis vtendum.* Si enim vlcus ad æqualitatem carne ſit repletum, tunc fiũt cicatrices circumpoſita cute magis eminentes, *c.5. l.13. meth.* Cauſam reddit Auicennas, dum enim ſtudemus cicatricem inducere, natura carnem generat, quia natura nunquã ceſſat carnem generare, licet epoulotica imponantur. Ideoque ne hoc accidat, oportere epouloticum imponere non quando caro eſt ad ęqualitatem producta, ſed quando aliqua adhuc ineſt cauitas, non tamen notatu digna.

Modus adminiſtrandi epoulotica. Modus inducendi cicatricem, deſcribitur à Gal. *c.5. l.13. meth.* qui, vt intelligatur, ſciendum, epouloticum duplex eſſe: vel & actu & poteſtate ſiccũ, vel poteſtate ſiccum, actu vero & conſiſtentia humidum. *Deinde* notandum, *vlcus omne, quod indiget*

Epoulotica quotuplicia.

cic

icatrice & habet aliquam cauitatem, ſemper maiorem abere cauitatem in vlceris medio, minorem in circuitu. ?roinde, cum cicatrix eſt inducenda, imponatur pouloticum potentia & actu ſiccum in oris vlceis, ſeu in circuitu: cuiuſmodi eſt *æs vſtum, æris ſquaia, & quæ ſuperius* retulimus, in puluerem redacta: c hoc fit, vt citiſſime in his partibus inducatur ciatrix, quia cauitas media maior eſt, nec tam forti get epoulotico. In medio autem vlceris Galenus nponit epouloticum molle & humidum conſientia, vt *vnguentum ex lithargyro, è cadmia*: quod rout ſiccum eſt, cicatricem inducit, prout vero iolle exſiſtit, eatenus non præpropere, ſed tardius, uam puluis, cicatricem facit: quia mollities & huiiditas actualis, carnem remolliendo, retardat iam cicatricem, vt ſic carne generata, maior illa iuitas quadamtenus impleatur. Quod ſi modica æc caro in vlceris medio generata fuerit, amouetur medicamentum, conſiſtentia humidum, & ccum tantum vſurpabitur, lato ſpecilli mucrone iper toto vlcere volutato, & inſperſo toti vlceri iquo epoulotico. Hic modus in praxi optime iccedit, à nullo tamen hodie nec obſeruatus eſt, ec animaduerſus. Ego in praxi feliciſſime induco icatricem, inſperſo *ære vſto loto*, aut *tuthia præparai*, ſuper vlceris ora: in medio autem vlcere impo:o *vnguento de tuthia, de cerusſa*, aut *è lithargyro*, it alio epoulotico, conſiſtentia humido. Foris fficiet linamentum, vel ſiccum, vel vino madens: ptiſſimum quod fit è mollibus ellychniis.

Ex hoc modo id notandũ, loco corollarij, quan- πόρισμα.
o in vlcere plures oriuntur indicationes, his ombus ſatisfaciendum eſſe diuerſis medicamentis diuer

diuerſo loco impoſitis. Sæpe enim potiſſimum in magnis & latis vlceribus natura in vna parte vlcus purgat, in alia carne implet, in alia cicatricem inducit: proinde ſi bene operetur natura, id eſt, ſi cicatricem inducat, vbi ea neceſſaria eſt; & carnē generet, vbi decet, &c. naturam imitari debemus, imponentes in vna vlceris parte epouloticum, in alia ſarcoticum, in alia detergens. Si vero natura non bene operetur, eius defectum ſupplere debemus. Sic Galen. in cura Carbunculi, *c.5.l.5.* κτ γρη. aliud medicamentum imponit cruſtæ, aliud parti vicinæ.

Cōcluſio. Et hæc ratio eſt curandi vlcera, quæ facilis ſunt curationis, & quæ nec fluxione, nec intemperie nec vlla quapiā alia re præter naturam afficiuntur: vnde totius corporis prouidentiam, venæ ſectionem, purgationem, ac diætam omiſimus: hæc enim ad vlcera ægre ſanabilia ſpectant.

De vlceribus ægre curabilibus: & primum de vlcere cum vitioſi humoris affluxu, proinde difficulter cicatricem admittente.

CAPVT IV.

Trāſitio. HActenus egimus de vlceribus ſimplicibus planis, & cauis, quibus nihil ineſt vitij, præter cutis & carnis amiſſionem: quæ ob id facilis ſunt curationis. Iam ad ea deueniemus vlcera, quæ iunctum habent vel morbum, vel morbi cauſam vel ſymptoma: quæ ob id difficulter curari poſſunt. Cum enim in omni vlcere requiratur, vt natura carnem cutemque generet, per craſin partis vlceratæ, è ſanguine bono, ratione quantitatis & qualitatis: proinde ſi craſis partis illæſa eſt, ſique ſan-

gu-

uis quantitate & qualitate moderatus affluit, fa-
ile curantur vlcera: At ſi vel craſis vitiatur, vel
nguis peccat, non niſi cum difficultate caro ge-
erari, vlceraque ſanari queunt.

Sunt autem potiſſimum quatuor ſpecies vlcerũ *Differentiæ vlcerum, quæ ægre curantur.*
gre curabilium: Quando enim vlcus oritur ex in-
uxu humorum multorum, vel acrium, vitium au-
m craſeos in parte vlcerata non adeſt: dicuntur
cera δυσεπούλωτα. *Quando* vitium eſt in tempera- 1.
ento partis vlceratæ, dicuntur vlcera *maligna, ca-* 2.
ëthe, cap. 18. *l.* 1. κατὰ γένη, *cap.* 1. & 13. *l.* 4. κατὰ γένη.
hæ cauſæ miſceantur, vt & vitioſus ſanguis af- 3.
uat, & pars dyſcraſia laboret: dicũtur vlcera *ſupra*
odum maligna, c. 5. *l.* 4. κατὰ γένη. *Quod* ſi humor in- 4.
uens admodum ſit vitioſus, & intemperies ita in-
nſa, vt pars habitum prauum contrahat, oriun-
r νομαὶ, id eſt, *vlcera, quæ vicinas partes putrefacien-*
& erodendo depaſcunt, febreſque inferunt, c. 1. *l.* 6. κατὰ
n. De ſpeciebus vlcerum ægre curabilium, vi-
etiam Galenum, *cap.* 1. *l.* 4. *method. & cap.* 5.
4. κατὰ γένη.

De vlcere Dyſepouloto.

Vlcus cicatricem difficulter admittens, dicitur
επούλωτον: aliàs vocant vlcus fluxione vexatum, *Vlcus δυσεπούλωτον quid.*
ia prouenit à vitioſo humore influente. In hoc
ere cum duplex ſit affectus, nimirum vlcus &
xio, duplex etiam oritur intentio, nimirum &
andi vlceris, & remouendæ fluxionis. Quia ve-
ſanari vlcus nequit, niſi fluxio auferatur, con-
hanc omnis noſtra dirigetur intentio, vlcere
nen non omnino neglecto. *Primum* ergo vide-
nus ſigna vlceris fluxione vexati: *deinde* cauſas
xionis: *tandem* vt fluxio ſit curanda.

Pri

Signa. *Primum* ſignum eſt, quod vlcus hoc non ſana-
1. tur, ob vitioſum humorem affluentem, etiamſi rit
peragantur omnia, quæ alias ad vlcus curandum
requiruntur: vnde vlceris diuturnitas ſequitur, *cap*
2. *5.l.4. meth. Secundum* ſignum eſt, quod hoc vlcu
ſemper plus minus eroditur ac dilatatur: & e
magis, quo copioſior & acrior fuerit humor fluẽs
3. *Tertium* eſt ſignum, quod vlceris labia tumida, ſi
militerque partes vlceris circumiacentes tumefa
4. ctæ apparent. *Quartum* eſt, quod maior copia ſa
niei & virulentiæ ſemper effluitt, quam ſit pr
5. magnitudine vlceris. *Quintum* eſt, quod vt plur
mum hoc vlcus fit cum dolore, qui prouenit è ſo
lutione continui facta in partibus neruoſis, villi
que ob humorum acrimoniam, quem dolore
plerumque ſequitur inflammatio.

Cauſa. Cauſæ fluxionis ſunt, pars mittens, & pars rec
piens, *cap.7.l.2.ad Glaucon.* Humor non fluit è ſe,
proprio impetu, alias omnis fluxio ad inferio
fieret: ſed vel à parte mittente propellitur: vel
recipiente trahitur. Pellitur à mittente, tum qu
robuſta, tum quia irritata, *cap.1.l.de cauſ.morb.* I
ritatio fit à natura vitioſa: cuius cauſa vel inter
vitium iecoris aut lienis, perpetuo autem ſex r
non naturales, vt aër putridus, motus nimius, c
bi acres & calidi, nimius ſomnus, nimiæ vigili
vacuationis ſuppreſſio, ira, agonia, &c. Recipie
attrahit tum calore, tum dolore, *cap.3.l.13.m*
thodi med.

Curatio. Ratio rerum non naturalium. Curatio primum ad fluxionis cauſas, deinde
ipſam fluxionem dirigetur. *Externæ* igitur cauſ
ſi vlcus & fluxionem adhuc fouent, emendand
Vnde *aër* frigidis alterandus, vt & calor & putre
ci

prius emendetur. *Cibi* erunt boni ſucci, qui non generent humores prauos & erodentes. *Potus* non ſit vinum, vel ſaltem pauciferum, aut aqua cum *vino granatorum*, quod refrigerat, & conſtringit humores, vt in propriis maneant receptaculis. Habenda etiam ratio eſt *motus*, *quietis*, *ſomni*, & maxime *eorum*, *quæ præter naturam detinentur*, omneſque viæ naturalium vacuationum aperiendæ.

Cauſa *interna*, eſt redundantia vitioſorum humorum, plerunque à iecoris aut lienis vitio ortum ducens. Quorum curatio à practicis petenda. Perpetuo autem adeſt copia vitiatorum ſuccorum, qui fluxionem concitare & exulcerare poſſunt: quorum tres potiſſimum ſunt, nimirum bilis, humor melancholicus exuſtus, & pituita ſalſa. Hi ergo humores, prius præparati, purgandi ſunt. Bilis præparatur *ſyrupis cichoraceis*: vt, ℞. *ſyr. de cich. ſimp.* ℥ *j. de ſucco acetoſæ* ʒ ß *decocti endiu. ſonchi, hepaticæ* ℥ *iiij. Miſc. pro ſyrupo.* Purgatur hoc modo. ℞. *rhab. el. pulu,* ʒ j ß. *ſpicæ gr. v. vini albi parum: fiat infuſio, in decoctione tamarindorum, & expreſſioni adde ſyrup. roſ. ſolutiui* ℥ *iiij. Miſ. & fiat potio.* Hoc medicamentum mite eſt: ſi deſideretur valentius, addentur *elect. de ſucco roſ.* ß *ij.* aut etiam *electar. pſati Meſuæ* ʒ *ij.* Humor melancholicus exuſtus, præparatur refrigerantibus & attenuantibus, vt *ſyru. de fumar. de ſucco borrag. cum decoctis meliſſæ, buglossi, fumariæ, lupulorum.* Purgatur hoc modo: ℞. *epithymi, polypodij, ana* ʒ *ij. fol. ſenæ* ʒ *ij. ſchœnanthi, zinziberis ana gr. vj. vini albi aromatici parum: fiat infuſio in decoctione florum & fructuum cordialiũ, & expreſſioni adde ſyrup. de polyp.* ℥ *iiij. Miſc. fiat*

I. Fluxionis cauſa vt tellẽda.

Bilis.

Melancholicus humor.

potio. Hoc medicamentum valentius redderur,addictis *confect. Hamech.* ʒ ij. Vel in forma boli, ℞. *elect. lenitiui* ʒ x. *confect. Hamech* ʒ iij. *cum ſaccharo fiat bolus.* Pituita ſalſa præparatur. *ſyrup. de beton. de ſtœchade, cum decocto cichorij, betonicæ, &c.* Purgatur hoc modo: ℞. *agar. trochiſ.* ℈ iiij. *Zinziberis gr. vij. vini albi aromatici parum, fiat infuſio in decocto betonicæ, expreſſioni adde mannæ calab.* ℥ ij. *mellis roſ. ſol.* ℥ ij. *Miſc. & fiat potio.* Valentius hoc, ſi cupis, adde ʒ j. *diaphœnicon.* Vel in forma pilularum: ℞ *pil.coch.* ʒ j.*de agarico Meſ.*ʒ ß.*M.& cum ſyrup.de beton.fiant pil. n.v. deaurentur.*

Pituita. *Potio.* *Pilula.*

Humor ſeroſus.

Verum,præter humores iam dictos,conſiderandus etiam eſt humor *ſeroſus*, qui & ipſe vlcera excitat,& perpetuo aliorum humorũ eſt vehiculum Vacuandus ergo vel per vrinam, vel per ſudorem Per vrinam, diureticis: vnde *ſyrupis prædictis* add poteſt,*vel ſyr.de capillis veneris,* vel *decoctum polytrichi, aut apij, aut betonicæ, aut alterius diuretici.* quo vel frigidum ſit, vel moderate calidum. Poteſ etiam in hoc caſu dari *ſerum lactis caprini: aqu thermarum D. Petri, aut Lucenſium,* conueniunt Victus ratio eãdem habebit facultatem, vnde lau do *cucurbitas,lac ſeminum melonum,&c.*Per ſudoren ſeri ſic vacuãtur humores,ſi detur *decoctum ſalſæ pa rillæ, cui adiectum ſit parum guaiaci:* & ne *guaiacu* calore noceat, præparanda eſt *decoctio cum cichora ceis.* Hæc de parte mittente. In parte recipiente cauſæ fluxionis ſunt, calor accenſus,& dolor:vnd indicatur refrigeratio partis, & doloris mitigatio Quæ,vt præſtanda ſint, *infra* docebimus, *cap.7. a vlcere calida intemperie affecto,& doloroſo.*Hæc igitu de fluxionum cauſis.

Attractio in parte recipiente.

Iam ad ipſam fluxionem, ſeu humorem fluentem oculos dirigemus. Superatur autem fluxio tribus inſtrumentis: reuulſoriis, intercipientibus, & repellentibus. 2. *Fluxio ipſa vt curanda.*

Reuulſoria ſunt, quæ humorem ad partes contrarias trahunt, calore, dolore, aut vi vacui: vt venæ ſectio, purgatio, balneum, frictio, inunctiones calidæ & digerentes, vincula, ſetacea, fonticulus. Quoad venæ ſectionem quamuis cacochymia adſit, attamen ſi repletum fuerit corpus, vena ſecanda, contraria parti affectæ, & è directo. De purgatione antea dictum. Reliqua etiam reuulſoria in partibus contrariis inſtituenda: vt frictiones, vna cum inunctionibus calidis & digerentibus, ex *oleo caſtorino, liliaceo, rutaceo, caryophyllorum, &c.* item balnea calefacientia ex *origano, pulegio, hyſſopo*, &c. Fonticulus etiam in parte contraria, maxime à me probatur, in vlcere cum fluxione. *Α'ντισπάστικα.*

Intercipientia ſunt, quæ faciunt, ne humor fluens vlterius procedat: aliàs defenſiua dicuntur, quia partem affectam defendunt, & præſeruant à fluxione. Hoc faciunt frigiditate & aſtrictione: hac enim vaſa conſtringunt, illa vero & vaſa coeunt denſantque, & humorem incraſſant, quo ad fluendum minus ſit promtus. Sumuntur autem æquales portiones *boli Armen. ſang. drac. myrtillorum, balauſt. corticum granatorum: quæ in tenuiſſimum pollinem rediguntur, deinde excipiuntur oui albumine, oleo myrtino, modico aceto, ac cera*, & conficitur medicamentum. Idem præſtat *vinum nigrum auſterum*, vel ſimplex, vel in quo *alumen* ſit liquatum, aut *calx* ſæpiſſime fuerit exſtincta. Et hæc *Intercipientia.*

medicamenta ponuntur ante aduentum humoris in locum exitus: vt ſi vlcus ſit in ſumma manu, imponantur in carpo, vbi vaſa magis apparent, & partes minus ſunt carnoſæ: ſi ſupra, in cubito, ſi magis ſupra, in humero: ſi in coxa, ad inguina: ſi in capite, ad collum: ſi in mammillis, ſub his, & etiam ad inguina, hinc enim vena quædam è venis vteri ad mammillas aſcendit, imo etiam ad hypochondria, in quibus vena quædam prodit, communicantiam habens cum mammillis. Oportet autem hæc defenſiua frequenter immutare, ne calefiant.

Repellentia. Repellentia ſunt frigida & ſicca (humida enim laxando partem, fluxioni eam magis faciunt idoneam.) Diriguntur autem ad materiam, quæ influxit. Et propterea circum partem affectam ponuntur: ſicut reuulſoria, in loco contrario, & defenſiua in ſpatio intermedio. *Porro*, humor, qui ad partem affectam fluxit, vel conſiſtit in venis exiguis ipſius partis, vel effunditur extra vaſa, at tunc aut in ſpatiis vacuis hæret, quæ ſunt inter partes ſimilares, nimirum arterias, neruos, venas, membranas, aut moratur in ipſarum partium ſubſtantia, ſeu proroſitatibus. Si in vaſis eſt, ſpati ſiue vacuis, adhuc in ipſa parte mouetur, & propterea facilius repelli poteſt, magis qui in vaſis, minus, qui in vacuis detinetur ſpatiis: at dum in poroſitatibus ſubſtantiæ firmatur, quoniam impactus & induratus eſt, repelli non poteſt, *capite 5. lib. 13. meth.* Hanc autem repellendi vim habent, ſpongia aut linteum, ſi exprimantur in *poſca*, vel *vino nigro auſtero*, vel *vino & aceto, cap. vltim. lib. 4. κτ̀ γένη.* Nos vtimur ſpongi[illegible] noua, quæ maxime

ſua

ſua natura exſiccat,& combibit humores : eamque ſæpe exprimimus in *vino nigro auſtero*, cui tamen *balauſtia, gallæ immat. cortex granat. myrtilli, ſcabioſa, quinque folium, oliuæ folia,&c.* prius ſint incocta : ipſamque ſpongiam procul ab affecta parte ponimus. Si fluxio ſit vehemens, corpus robuſtum & durum, *vino* miſcemus *quartam aceti partem*, inque his copiam *aluminis* liquamus. Si minor ſit fluxio, & corpus mollius, ſufficit *rubi germina & folia incoquere vino nigro auſtero, aut in poſca*, & contundere, ac modo cataplaſmatis imponere. Conferunt etiam *folia plantaginis, in vino, poſca, aut aqua decocta*, impoſitaque : deinde linteo ſuperaddito, quod expreſſum ſit *è vino nigro auſtero*. Hæc medicamenta faſcia obuoluenda ſunt & circumducenda eo modo, vt humores procul ab affecta parte exprimantur, niſi inflammatione, aut dolore prematur vlcus. Hæc de fluxionis curatione.

Ad vlcus accedamus. Hoc tollitur ſiccantibus, quæ valentiora eſſe oportet, quam in vlcere ſimplici : nam & propter excrementa, quæ in carnis generatione ſegregantur, & propter materiam in partem influxam, ſiccans requiritur. Debent autem hæc quidem valentiora eſſe, ita tamen, vt ne propriam ſpeciem tranſcendant, id eſt, ne ſarcotica gradum primum, aut epoulotica tertium in ſiccitate excedant ; licet ratione manſionum intentiora eſſe debeant, quam in vlcere ſine fluxione, *5.l.4.meth.* 3. *Vlceris cura.*

Inter ſimplicia ergo conueniunt, *cadmia, terra ſamnia, æris ſquama, chalcitis combuſta & lota, ærugo cremata* : prætereа *buccinorum teſtæ crematæ*, vt *pur-* *Sarcotica.*

purarum, oſtreorum, &c. item *ariſtolochia, artemiſia panacis radix, dracunculus, gladiolus, calx.* Inte compoſita, ſi corpus ſit molle, tempus anni humi dum, & vlcus exiguum, conuenit Sarcoticum mi tius ſiccans, vt: ℞. *chelidonij maioris exſic. & pulue riſati, radicis panacis ana* ℥ ß *reſinæ abiegnæ* ℥ j. *cer* ʒ vj. *olei vetuſti q. ſ. ad conficiendum medicamentum* Si corpus ſiccius, vlcus magnum, materia influx copioſa, tempus anni ſicciſſimum, quia pugnan indicationes; hoc vti poſſumus: ℞. *terebinth.* ℥ *ſeui taurini* ℥ ß. *plumbi vſti* ℥ j ß *vel* ℥ ij. *Miſc.* S corpus ſit durum, vlcus magnum, materia influx copioſa, pars ſenſu obtuſo prædita, ſarcoticu valentiſſime exſiccabit, vt hoc: ℞. *abrotani vſt gall. immat. ana* ℥ ij. *calcis ſemel exſtinctæ* ℥ ß. *mel colati, q. ſ.*

Cautio de concoquentibus. *Notandum*, ſi materia influxa ſit acris, incoc & mordax, vt vlcus videatur aliqua concoctio indigere, tunc dictis medicamentis portione *thuris* eſſe addendam.

Alia de humectātibus vitandis cautio. Deinde *obſeruandum*, vt hæc medicamenta n ſint conſiſtentia humida ac mollia: quia ſic parte magis laxarent, *cap. 6. lib. 1.* κτ̀ γένη. Hinc Gale *cap. 1. & 13. lib. 4.* κτ̀ γένη ait, in vlceribus dyſepo lotis vitari debere, quæ generis ſunt oleoſi, *adipes*, præſertim *porcorum, reſina, cera*, id eſt, h per ſe, & ſola non eſſe vſurpanda, ſed cum ali additque *aquam* & *oleum* omnium maxime hum ctare, ac proinde his nec per ſe, nec cum aliis n ſtis vtendum eſſe, quod de *oleo communi* intellige dum eſt, nam *myrtinum, rutaceum, lentiſcinum, m ſtichinum, &c.* ſiccant, non humectant.

Detergentia Porro, in his vlcerib. detergendis, monet Gal

l

loco cit. lib.4. κτ̃ γένη ſæpe accidere, vt medicamentum, quod ſemel vel bis, vlceri eſt impoſitum, tertia vice non amplius ſit commodum, ob reſiccatū videl. humorem, qui prius vim medicamenti mordicantem obtundebat. Proinde ſi ſub medicamento impoſito pars vlcerata fiat ſicca & rubra, imminet mordicatio, ideoque medicamentum mitius eſt eligendum. *quando vacuanda.*

Vlcere carne repleto opus erit cicatricem inducere. Si ergo corpus ſit mollius, & vlcus non admodum magnum: hoc conueniet epouloticum: ℞. *cadmiæ* ℥ j. *ariſtolochiæ, iridis, ana* ℥ ß. *olei myrtini* ℥ ij. *ceræ q. ſ. ad conficiendum medicamentum in forma ſolidiore.* Si vlcus ſit paruum, corpus ſiccū, anni tempus humidum, pugnant indicationes: valentius tamen exſiccans requiritur, priore, quale hoc: ℞. *teſtarum oſtreorum crematorum* ʒ vj. *radicis panacis* ʒ iij. *gallarum immat.* ʒ ij. *olei myrtini* ℥ j ß. *Ceræ q. ſ. Miſce.* Si omnes indicationes poſtulent valentiſſimum exſiccans & aſtringens, hoc proderit: ℞. *virgæ paſtoris* ℥ ß. *antimonij* ʒ vj. *radicis dracunculi* ℥ ß. *olei lentiſcini, aut myrtini* ℥ j. *ceræ parum, Miſc.* Ad eandem intentionem hoc valebit: ℞ *aluminis, malicorij, ana* ℥ ß. *chalcitidis vſtæ* ʒ iij. *calcis viuæ* ʒ ij. *olei myrtini* ℥ ij. *ceræ parum, Miſc.* Optime quoque in hoc vlcere fluxione vexato, cicatricem inducit *aqua vitæ*, potiſſimum *chalybeata*: inſuper *oleum de ſulphure*, aut *de chalcantho*: quibus tamen non vtendum eſt puris, cum ſint cauſtica, ſed permiſtis cum *aquis myrti*, *ſcabioſæ*, aut aliis. *Epoulotica.* *Empl.*

De vlcere Maligno, quod Cacoethe dicitur: & primum de eo, quod iunctam habet ſiccam intemperiem.

CAPVT V.

Tranſitio ad vlcera cum dyſcraſia. DE prima ſpecie vlcerum ægre curabilium dictum eſt, quæ oriuntur è vitioſo ſanguine aliunde affluente ad vlcus, ſequitur altera horum vlcerum ſpecies, quæ *maligna & cacoethe* dicuntur quoniam partis vlceratæ craſis & temperies læſa eſt: vnde fit, vt difficillima fiat curatio, licet omnia recte & ordine adminiſtrentur. *Intemperies vlcerum quot.* Intemperies autem octo eſſe poſſunt in vlcere, calida, frigida, humida & ſicca, ſine materia: & totidem cum materia *c. 1. l. 4. meth.*

De vlcere cum Sicca intemperie ſine materia.

Signa. Signa, quibus hoc vlcus cognoſcitur, ſunt quatuor. 1. *Primum*, caro vlcerata apparet ſqualens & ſicca, ita vt vel nulla ichoroſa ſanies effluat, vel certe quam pauciſſima, *c. 1. l. 4. meth* 2. *Deinde* pars vlcerata eſt quodammodo aſperior & durior: hi enim ſiccitatis ſunt effectus. 3. *Tertium* ſignum ſumitur à cauſis ſiccitatis prægreſſis: quales ſunt ambienti temperatura ſicca, lauacra rerum exſiccãtium, medicamenta nimis ſiccantia, vlceri impoſita. 4. *Poſtremum* ſignum ſumitur à toto membro, cui vlcus inſidet, vel toto etiam corpore, ſi hæc nimis ſint reſiccata.

Prognoſticum. Quoad præſagium: *omnia vlcera maligna curationis ſunt difficilis*, omnium autem maxime vlcus hoc, quod ſiccã habet iunctam intemperiem: nam in aliis vlceribus, eodem tempore & intemperie poſſi

poſſumus occurrere, & tamen vlcus non negligere, admouendo ſc. ſiccantia, at heic cum indicationes prorſus ſint contrariæ, neglecto vlcere, tantum dyſcraſiæ cogimus occurrere.

In cura vlceris ſicca affecti dyſcraſia, remouendæ ſunt cauſæ ſiccitatis, *cap.* 1. *lib.* 1. *meth.* vt regio ſicca; cœli ſtatus ſiccus, aer, lauacra medicamenta vlceri impoſita nimis ſiccantia. Ablatis cauſis, neglecto prorſus vlcere, auferenda intemperies: quæ oritur, vel quia pars alimenti laborat penuria, vel quia ſicca intemperies eſt impreſſa, vel quia vtrumque accidit. Si vlceris exſiccatio proueniat ab alimenti penuria, oritur indicatio attrahendi alimentum ad partem, corpuſque nutriendi ſecundum Albucaſin. Vt attractio fiat ad partem, hæc fouenda eſt panno linteo, aqua calida imbuto, donec rubra efficiatur, & hoc de Albucaſis ſententia. Rhaſes 14. *Contin.* monet fricandam eſſe partem, non quidem vlceratam, ſed circumiacentem, vt attracto ſanguine vlcus nutriatur: ſuadet etiam Albucaſis, vt calida medicamenta partibus circumiacentibus imponantur, nimirum picationes, ita vt pix ducatur ſuper linteum, & parti admoueatur, deinde auferatur, quod tamdiu faciendum admouendo, & auferendo, donec pars rubra fiat: hoc quippe ſignum eſt alimentum iam eſſe attractum. Corpus etiam nutriendum eſt cibis boni ſucci carnibus laudabilibus, *ouis, vino, &c.*

Curatio.

Si exſiccationis cauſa ſit penuria alimenti.

Si intemperies ſicca impreſſa ſit in parte vlcerata, tunc ſi exigua ſit, non impedit carnis generationem in vlcere: ideoque vlceri ſiccantibus mitioribus ſatis proſpicere poſſumus, non valentioribus,

Si dyſcraſia in parte ſit impreſſa.

1. Leuiter.

ribus,ne intemperiem in parte imprimamus:verbi gratia:ſi vlcus poſtulat ſiccantia in ſecundo gradu, & ſecunda manſione , vtemur nos medicamentis ſiccantibus quidem in ſecundo gradu,ſed mitioribus,nimirum in prima manſione, *cap.* 2. *l.*4. *meth.*

2. Vehementer. Sin in vlcerata parte vehementer impreſſa eſt dyſcraſia, pars redditur imbecilla , ſecundum omnes quidem facultates : potiſſimum tamen ſecundum attractricem : ſi enim alimentum non attrahitur, nec ſane retineri , nec concoqui , nec excrementa eius expelli poterunt. Heic ergo oritur indicatio, & humectandi ſiccam intemperiem , & attrahendi nutrimentum ad ipſum locum. Hoc efficit Galenus,dum vlcus aqua moderata , & tepida fouet,atque humectat, donec pars rubeſcat,& ipſius moles attollatur. Aſſumit aquam,quia hæc humectat : non frigidam, ſed temperatam,vt meatus ob ſiccitatem ſtrictos laxet, quin & tepida aqua fundit;ac liquat humores,facilius penetrat, *cap.*7. *l.*1. *ſimp.c.*2.*l.*4.*meth.*Sunt quidem alias vlcera non niſi vino madefacienda,*l.de vlceribus* : vel poſca, *c.*2. *l* 4. *meth.* quia videlicet vlcus perpetua eget exſiccatione,vt humectantia ei non conueniant, *c.*7.*l.*1 κτ̀ γένη. At in vlcere cum ſicca dyſcraſia, vlcere ſepoſito,in intemperiem oculos dirigmus : ideoque aqua illa tepida eſt conuenientiſſima : qua partem Galenus primum fouet,deinde perfundit. Auicennas partem vlceratam cooperit , vt vaporem ab aqua exhalantem ſuſcipiat, & tamdiu detineat,donec pars fiat rorida, & quaſi ſudet. Quoties autem aqua hac eſt vtendum ? Galenus *con. t.*15 .*lib.*3. *de his, quæ fiunt in medic.* vult vltra tres vices , aquam perfundendam : ego vero aut bis , aut ſaltem te

Fomentum Galeni ex aqua tepida.

in

in die perfunderem: nam pars vlcerata debilis, forſitan non poſſet plures perfuſiones tolerare, & ſic quotidie pergendum, donec exſiccationis ſigna receſſerint. Meta in ſingulis vicibus eſt rubor in parte contractus: ſi enim diutius perſiſtatur, quod attractum eſt, rurſus diſcutietur. Quod ſi corpus ſuperuacuis redundet humoribus, dum aqua vtimur, hi prius purgandi, ne ad vlcus confluentes carnis generationem impediant. Fallopius aquæ videtur *hydrelæum* præferre maxime hyeme: ait enim aquam tepidam, pręter id, quod humectat, etiam refrigerare, calorem ſcil. euocando, *c.17.l.3. de iis, quæ fiunt in medic.* Dum autem quotidie bis vel ter vlcus aqua perfundimus, non debemus temporibus intermediis dyſcraſiam ſiccam relinquere, ſed tum in vlcere, tum in partibus circumiacentibus imponere humectantía. Galenus *c.7. l.1. ſimpl.* laudat linamentum ſiccum imbutum in aqua temperata: quod ſi amouere velis hoc linamentum, & inuenias eſſe humidum, perſiſtes in eodem: ſi inuenias ſiccum, non conuenit, quoniam ſiccat. Et propterea in eodem caſu, vel linamenta, aqua imbuta, ſuperponenda ſunt, aut ſpongia, aut linteum *hydrelæo* imbutum, quod ratione olei conſeruabit linamentum humidum: vel linamentum non aqua, ſed *hydrelæo* eſt imbuendum, ſic enim oleum conſeruabit aquam, ne effluat, aut digerat: vel denique linamentum inficiatur hoc vnguento: ℞. *olei dulciſſ. ℥.ij. ſucci maluarum ℥.j. ceræ mollis, recentis, & in aqua ablutæ, q.ſ. ad conficiendum vnguentum molliſſimum*, quod humectat. Partibus autem circumiacentibus extra ſunt imponenda, quæ iam diximus, nimirum ſpongia, vel lintea *hydrelæo* madefacta.

Vnguentum.

facta. Sic ergo pergentes, ſiccitatis ſigna ſenſim recedent, ipſaque ſicca vlceris intemperies curabitur.

Cura vlceris. *Sarcotica.* Curata autem ſiccitate, ad ipſum vlcus deueniendum, quod carnis generationem, & cicatricem poſtulat. Debent autem ſiccantia in his vlceribus mitiora eſſe, quam in vlceribus, quæ non habent adiunctam ſiccam intemperiem, ne videlicet per vehementiora ſiccantia, in ſiccam dyſcraſiam recidant, *cap.2.lib.4. method.* Auicenna 44. *tract.3 capit.10.*

Laudatur ergo hoc: ℞. *maſtich. thuris, picis Græcæ ana. ʒ.j. ſæui arietini ℥.j. olei roſati ℥.ij. ceræ parum, miſ.* Oportet autem nos in his medicamentis eligendis perpendere aëris conſtitutionem, vlceris magnitudinem, craſin ægrotantis: vt fuſe *ſupra* diximus. Pro- *Vnguentum.* batur etiam hoc: ℞. *reſinæ tereb. ℥ ij. thuris, aloes ana ʒ.j. olei roſati ℥.j. ceræ mollis. q.ſ. ad conficiendum vnguentum.* Ego quoque vnguentum conficio *è ſucco betonicæ, cum multo oleo*, vt molliſſimam ſubſtantiam contrahat, eſtque moderatiſſimæ ſiccitatis, ac inſuper *Epoulotica.* concoquit. Cicatrix obducenda erit, vel *cerato de minio*, vel *linamento ſicco*, vel *diapalma*, vel alio epoulotico, de quibus *ſupra.*

De vlcere, cum Humida intemperie.

CAPVT VI.

Signa. SIgna humiditatis in vlcere ſunt, *primum*, ſi caro humidior videtur, quam pro naturali habi-
1. tu, *c.2.l.4.meth. Deinde* caro eſt mollis, flaccida, &
2. quaſi relaxata. *Tertio*, præceſſerunt cauſæ hume-
3. ctantes, vt ambiens humidum, lauacra rerum humectan

ectantium , aut medicamenta humectantia vlce-
i impoſita. *Quarto*, multæ humiditates in vlceris
oroſitatibus continentur,& effluunt. *Vltimo* ſi vel 4. 5.
embrum cui vlcerata pars adhæret , vel totum
orpus eſt humidum , veriſimile etiam eſt vlcus,
er ſocietatem eſſe humidum. Fallopius addit car-
em ſupercreſcentem : quod ſignum dubium mihi
ſt,quia caro in malignis vlceribus non gignitur,
b intemperiem : niſi dicatur caro illa ſuperflua
on bona eſſe,ſed mala,& praua, vt ſunt tubercula
n ani fiſtulis.

Facilius autē curari hoc vlcus poteſt,quam præ-
edens:nec enim heic vlcus negligere cogimur. *προγνωσις.*

Quo ad curam. Cauſæ *externæ*, ſi quæ aſſunt *Curatio.*
nouendæ : vt aër humidus, medicamenta hume-
antia,vel parum ſicca adhibita. Deinde vlcus in-
cat ſiccantia:intemperies humida,& ipſa indicat
ccantia,& præterea,quoniam partem imbecillam
ddit, roborantia flagitat & aſtringentia. Siccan- *Siccantia, & aſtringentia.*
a autem heic non ſolum tanta eſſe debent,quan-
ım partis humiditas præter naturam aucta eſt,
d oportet etiam nos magnitudinem vlceris per-
endere , & exſiccare excrementa , quæ ſecernun-
r : vnde in gradu medicamenti ſiccantis defi-
endo , oportet nos reſpicere ad vlceris magnitu-
nem,dyſcraſiam humidam, ſenſum partis , tem-
ramentum ægri , cœli ſtatum. Si enim humida *Mitiora.*
temperies non ſit admodum intenſa , nec vlcus
agnum , corpus molle, aër temperatus , pars vl-
rata εὐαίσθητος, mitiora erunt ſiccantia : vt, ℞,
dmiæ ℥.j. ß. *æruginis, æris combuſti ana.* ʒ.j. *alumi-
ſ ſciſſilis* ʒ.j.ß.*ceræ nouæ,pinguis* ℥.v.*Miſc. ad ignem.*
oc medicamentum optime ſatisfacit omnibus
indica

indicationibus, nam *cadmia, ærugo, æs, alumen*, in temperiem humidam corrigunt, ac vlceris humiditates exſiccant, præterea *alumen* etiam valente aſtringit, ac roborat, *c.* 1. *l.*4. κτ γένη, *ærugo* & *æris ſquama*, tum exſiccant, tum detergunt. Hoc medicamentum compoſitum eſt mitiſſimum, ratione humidæ intemperiei: licet enim, quæ ingrediuntur valenter ſiccent, cera tamen in quantitate decupla aſſumitur, quæ aliorum medicamentorum facultatem remittit. Si humida intemperies fuerit valentior, & vlcus paruum, ſenſuſque partis obtuſus, & craſis ſiccior, anni etiam tempus ſiccius, pugnantes ſunt indicationes: ideoque medicamentum requiritur, quod prædicto valentius exſiccet, detergat, & aſtringat. Vt, ℞. *æris ſquamæ, æruginis raſæ ana* ʒ.j. *lanæ combuſtæ* ʒ.ij. *ceræ* ℥.ij.ß. *reſinæ laricis* ℥.ß. *Reſinæ & ceræ liquatis, arida affundantur & miſceantur.*

Valentiora.

Valentiſſima.

Si indicationes requirant valentiſſimum exſiccans detergens, & aſtringens, hoc conueniet. ℞ *æris ſquamæ, calcis bis lotæ ana.* ʒ.ij. *chalcitidis combuſtæ* ʒ.j *ſtib.* ʒ.ß. *ceræ* ℥.ij. *reſinæ terebinth.* ℥.j. *Miſc. affundendo liquida ſiccis.* Cera autem in hoc medicamento tripla eſt ad reliqua medicamenta: ſicut in priore e quintupla, in primo decupla, prout videlicet mag vel minus vim medicamentorum retundere volumus: in mitiori enim ſiccante ſumit Galen. ceram decuplam, in valentiore quintuplam, vel quadruplam, in generoſo tandem triplam: nec ceræ q. apponit, vt noſtro tempore cheirurgi faciunt, in componendis medicamentis vlcerum. Propoſuimus autem in hoc affectu ſaltem compoſita medicamenta: quia vix vnum eſt ſimplex, quod omnibus ſcopis poſſit ſatisfacere.

Nota

Notandum : nos in medicamentorum compoſitione,nec *adipes*, nec *olea* vſurpaſſe, quia maxime umectant, *c.3.l.4.* κτ γένη,*ceram* quoque & *reſinam* idetur damnare Galenus , quia vnctuoſitate ſua arnem remolliunt , quæ ſiccanda potius & conringenda erat,*c.1.l.4.*κτ γένη.At hoc de *cera & reſina* verum eſt primaria ratione , itemque ſi ſolita a vſurpentur : nos vero iis vti cogimur , tum vt iedicamento vnguenti , aut cerati formam apteius , tum vt aliorum facultates valentes horum ermiſtione frangamus. Et ſane , niſi primaria raone ingrediantur, non multum nocere poſſunt, uia parum vnctuoſa ſunt.

Num cera & reſina in his vlceribus locum habeant.

Verumtamen vbi humida intemperies valde tenſa eſt,& caro valde flaccida,ac relaxata, vt detem vnctuoſam naturam medicamẽtorum,vſurp compoſita in forma ſicca,ſeu pollinis. Mitius go erit, ℞. *tuthiæ præparatæ , cornu cerui vſti,aloes, ua.ʒ.j. ſubtiliſſime pulueriſata miſce.* Valentius : ℞. *lcis lotæ ʒ.ij.aluminis ʒ.ß.ceruſſæ ʒ.j.Miſc.*Valenſimum:℞ *antimonij ʒ.j.tuthiæ ʒ.ß.Miſce.*

Formula prædictorum medicamentorum , in forma ſicca.

In his medicamentis vſurpari etiam feliciter oteſt , *aqua vitæ chalybeata* : ſi modo cum humida temperie frigida quoque fuerit coniuncta.

Aqua vitæ.

Hæc porro medicamenta opportuna eſſe cogno mus,ſi nullum,aut leuem tantum dolorem morve inferant:ſi enim contra fiat,ſtatim mitiganm moderandumque eſt medicamentum.

Siccantia citra morſum.

Si vlcus eſt abluendũ,id fiat cum *vino* vel *poſca*, l *decocto auſterorum* , vt *ſi roſæ , germina rubi, folia rti,balauſtium,malicorium,alumen, hypociſtis,&c.in no decoquantur.*Sic ergo curabitur humida intemries:id , quod è ſignorũ remiſſione cognoſcetur.

Ablutio vlceris.

Vlcus

Sarcotica, & epoulotica. Vlcus poſtea ſarcoticis, & epouloticis ſanandum: quæ heic maioris eſſe debent exſiccationis quam ſi vlcus non fuiſſet paſſum humidam dyſcraſiam: facilis enim alias in hanc poſſet eſſe relapſus. Componentur medicamenta, ad imitationem eorum, quæ in aliis *ſupra* propoſuimus.

De vlcere, cum intemperie Calida, ſine materia.

CAPVT VII.

Signa. Signa deſumuntur, primum à colore, nam in par-
1. ticula rubor leuis apparet, & caro vlcerata eſt
2. rubicundior, quam pro naturali habitu. *Deinde* à tactu: nam pars vlcerata calidior ſentitur, quam
3. partes reliquæ. *Tertio*, à ſenſu laborantis: qui manifeſtum calorem, & quaſi vſtionem percipit, vt propterea frigidis medicamentis impoſitis gaudeat.
4. *Tandem* dolor hunc ſenſum ſequitur.

Curatio. In curatione, cauſæ externæ ſi aſſint, amouendæ, vt aër calidus, lauacra rerum calefacientium, medicamenta calefacientia impoſita. Vlcus indicat exſiccantia, & detergentia. Caliditas indicat refrigerantia: & quatenus calor ad ſe trahit, indicat etiam repellentia, defenſiua & aſtringentia. Quoniam autem caliditas humiditates abſumit, quæ in vlcere exſiſtunt, indicatur vtendum eſſe quidem exſiccantibus, ſed mitioribus, quam ſi vlcus non eſſet affectum intemperie calida. Proinde in hoc vlcere indicantur, refrigerantia, ſiccantia, detergentia, aſtringentia.

Medicamentorum varietas, pro ratione circumſtantiarum. Quantitas horum medicamentorum, coniecturis indaganda. Si enim calida intemperies mitis fuerit, mitiora requirit refrigerantia, & aſtringẽt-

ſi

id ratione vlceris ſiccantia valentiora, quia mi-
ior intemperies calida, miuus ſiccat. Si vlcus ſit
iruum, tempus anni calidum, pars εὐαίσθητος, cra-
ſis calida, mitiora erunt refrigerantia, ſiccantia,
etergentia, aſtringentia: vnde commodum erit
ıtra quidem *vnguentum ſantalinum*, extra vero *ce-
tum infrigidans Galeni*. Si indicationes pugnent,
t indigeamus mitiori refrigerante & ſiccante,
onueniet intra vlcus, *vnguentum de tuthia, de ceruſ-
ſa*, extra vero *linimentum ſimplex*. Si omnes indica-
iones valens poſtulent medicamentum, intra vl-
us conueniet *vnguentum populeum*, extrá vel hoc,
el aliquod propoſitorum. Præter hæc omnia ma-
ime contulerit linteũ duplicatũ, aut ſpongia, è vi-
o *nigro auſtero* expreſſa & ſuperpoſita. Poſſunt etiã
frigerantia & aſtringentia in vino decoqui, ad
frigerandum, repellendum, & ſiccandum, vt *ba-
uſt. myrt. gallæ immaturæ, malicorium, &c.* Auicen-
as laudat *ſolanum, cum bolo Arme. & aceto*, aut cum
ntalis & caphura, præcipue in externa parte im-
oſita. Optimum quoque, eſt ſi *lithargyrus contri-
us & aceto diſſolutus, oleo roſaceo, aut myrtino ſubiga-
ur, & miſceatur cum modico ceruſſæ, plumbi, caphuræ*. Sic
rgo curata intemperie vlceris calida: ipſum po-
ea vlcus ſarcoticis & epouloticis curabimus:
uæ, vt *ſupra* diximus, minus erunt ſicca, quam ſi
ars non laboraret calida diſcraſia. Medicamenta
ero accommodata, *ſupra* retulimus.

De vlcere, cum Frigida intemperie.

CAPVT VIII.

SIgnum primum eſt color vlceris albicans. Ta- *Signa.*
ctu deinde frigiditatem in parte ſentimus. Et

ipſe æger frigus ſentit, gaudetque calidis.

Curatio. In curatione, cauſæ externæ remouendæ. Porro vlcus indicat ſiccantia & abſtergentia: frigiditas calefacientia, & quatenus frigus carnem vlceratam denſat, ac meatus conſtringit, indicat rarefacientia,& relaxantia poros obſtructos.

Ordines medicamentorũ pro varietate circumſtantiarum. Quantitas calefaciendi, ſiccandi, detergendi rarefaciendi, relaxandi, ſubminiſtratur nobis coniecturis ſæpe propoſitis. Si ergo vlcus ſit paruum,dyſcraſia non valenter impreſſa, ætas puerilis, anni tempus calidum, indicatur mitius medicamentum. Forma autem medicamentorum in intemperie frigida, eſt fomentum; quod & actuali caliditate, & vaporatione, meatus laxare,partemque rarefacere poteſt: quo adminiſtrato alia medicamenta imponenda ſunt. *Mitiora.* Mitius ergo fomentum parabitur *è vino albo calido*, & non admodum potente, in quo madefacta ſpongia, vel panno pluries pars fouenda: intra vero imponatur *vnguentum Iſidis*, quod calefacit, exſiccat, & detergit, aut etiam *apoſtolorum*: extra in partibus circumiacentibus vſurpare poſſumus, aut *ceratum de betonica*, aut *Iſidis*, quod valentius calefacit. *Valentiora.* indicationes ſint pugnantes, vt indigeamus valentiori medicamento: fomentum parabimus *è vino maluatico*, aut *vino albo, in quo decocta ſint ſalu. calamenthum,origanum, mentha,& alia cal. ſicca*:vlcori poſtea imponetur *reſina laricis aut pini, ſine colophonia, emollita oleo de ſpica*: extra vſurpabitur *emplaſtrum ceruſſæ Galeni*. Si denique vlcus valentiſſima poſcat:fomentum fiat *è lixiuio*: intus vtamur *cerato ſacro, remollito tamen, cum oleo de ſpica, aut caryophyllis*;extra admouebimus *ceratum ipſum ſac*

Valentiſſima.

qu

uod valenter ſiccat & calefacit. Poſſumus etiam ro fomento vſurpare *aquam calcis viuæ*. Valet iam *aqua vitæ*, quæ valenter calfacit & ſiccat: cui miſceatur quid *ſyrupi roſ.* aut *mellis*, redditur me-icamentum etiam deterſorium: & poteſt intra vl-ıs, & extra hæc aqua vſurpari; intra quidem, fila-ıenta ſicca imbuta; extra vero lintea madefacta. ic curata intemperie, vlcus poſtea ſarcoticis & catricem inducentibus conſolidabimus.

De vlcere Verminoſo.

CAPVT IX.

VErmes interdum in vlceribus gignuntur, pręcipue æſtate: quorum generatio eſt è putre-ine, ſolum in vlceribus immundis, ſordidis, ne-ectis, quæ caua ſunt & ſinuoſa. Materia vermiũ vlceribus, eſt potiſſimum *excrementum pituitoſum*: aul. *cap.* 17. *lib.* 4. Cauſa efficiens eſt *calor putre-nalis*, exortus à putridis excrementis, *comm. phoriſm.* 26. *ſect.* 3. ad quem calor etiam natiuus ccedit, cum nihil putreſcens, ſed concoctum, gi-natur, *c.* 2. *l.* 3. *de gen. animal.* In vlcere ergo erminoſo præter naturam ſunt, putredo, calida temperies, & vlcus. *Cauſa.* *Materia.* *Efficiens.*

Quo ad ſigna, interdum oculis conſpiciuntur, ſi cus pateat: *interdum* morſu dolorem inferunt, ut ſaltem triſtem quendam ſenſum: *quinetiam* ver-es mouentur proprio quodam motu, qui vndam itatur, & hic vendoſus motus à patientibus ercipitur: *vltimo* fœtor adeſt maximus, propter ſignem putredinem. Vermes hi eximendi ſunt anubriolo, ſeu ſpecilli mucrone, vel alio *Signa.* *Curatio.*

inſtrumento. Quia autem ita interdum pertinaci ter carni inhærent, vt ſine maximo cruciatu auel li non poſſint; primum necandi ſunt, deinde aufe rendi. Necantur amaris, vt *ſucco abſinthæ, abrotani calaminthæ, aloë, filice, felle taurino, farina lupinorum e: hydromelite decocta* : item *ſi folia perſicorum vel cappa rum contundantur & imponantur*, vel eorum *ſucc* imponatur. Sic & *marrubium, ſcordium pulueriſa tum, matricaria, ſuccus cucumeris aſinini, centaurij, men thaſtrum, decoctum lupinorum*: quorum vti poſſumu *ſucco, decocto, vel puluere*. Necantur etiam vermes a acribus, *vt medicamento Archigenis, è ceruſſæ & pol pari pondere, cum pice liquida illito*. Conueniunt au tem *ſulphur. miſy. chalcitis, viride æris, ſuccus hellebo nigri, itemque huius decoctio & puluis*: præterea *epith mi ſuccus, cepæ, pyrethrum, vrina antiqua, lac tithymal rum*. Si vlcus admittat; præſtantiſſimum eſt, ferra mento candente vermes interficere. Quibus i terfectis & ablatis, detergendum eſt vlcus vale tioribus deterſoriis, vt eſt *ariſtolochia cum melle, ma rubium cum melle*, ſed inter hæc valentiſſimum e *vnguentum Ægyptiacum*. Amota putredine, ſi al qua intemperies calida in vlcere fuerit relicta, a ferenda eſt medicamentis ſuprapoſitis. *Vltimo* c randum eſt vlcus ſarcoticis & epouloticis.

c. vlt. l. 4. de meth. med.

De vlcere cum Oſſe corrupto.

CAPVT X.

Cauſa.

OS, quod vlceri ſubeſt, corrumpitur à cau Externa, vel Interna. *Externa* eſt, vel a bientis frigus nimium, quod oſſium calorem n tiuum exſtinguit: vel nimius calor, qui euoca do, reſoluendoque humidum, ſimiliter corru

p

īt. Internæ cauſæ (quæ in noſtro hoc caſu fere ſemper locum habent) ſunt, vel humiditas viſcoſa & ſuperflua, remolliens primo ſubſtantiam oſſis, deinde corrumpens; *cap. 7. lib. de cauſ. morb.* vel humiditas virulenta, ſeu praua ſanies vlceris antiqui, quæ contactu os corrumpit; *t. 37. lib. 3. de fract.* vel humor acutus & corrodens, *cap. 7. l. de cauſis morbor.* vel humor, qui occulta proprietate magis aduerſatur oſſi, quam reliquis partibus; ſæpe enim experientia comprobaui, corrupta fuiſſe capitis oſſa, id eſt, carioſa euaſiſſe, ſuperpoſita cute non exulcerata, quæ tamen (vt ad patiendum magis idonea) prius debuiſſet erodi, ſi humor qualitate manifeſta os corrupiſſet.

Signa corrupti oſſis ſunt, ſi os conſpiciatur: *primum* quod os redditur pingue & vnctuoſum, quia ſeparatur naturalis humiditas: *ſecundo* fit nigrum & carioſum; *nigrum*, quia abulatum eſt temperamentum, quo os album conſeruabatur; *carioſum*, decedente propria oſſis ſubſtantia. Si oculis conſpici os nequeat, *primum* eſt ſignum, quod vlcus interdum cicatrice obducetur, & ſanum apparebit; ſed pauco interpoſito ſpatio, rurſus abrumpetur cicatrix, & vlcus renouabitur: humoris enim valido curſu, ab oſſe putreſcente ac contabeſcente, tum inflammatio, tum pus oboritur, quæ cicatricem lacerant; *comm. aphor. 45. ſect. 6.* & Paul. *cap. 10. lib. 4.* renouato ergo vlcere, ſemper os ſuſpectum eſſe debet. *Alterum* ſignum eſt vlceris diuturnitas: tunc enim neceſſe eſt os abſcedere, quia ob continuum contactum, os madet & remollitur: *aphoriſm. 45. ſect. 6. Tertium* eſt, quod caro vlcerata, oſſi corrupto ſuperpo-

Signa. 1. 2.

Signa oſſis corrupti non manifeſti. 1. 2.

ſita, impenſe mollis & flaccida exſiſtit; ita vt ſpecillum, turunda, & conuoluta linteamina, facile per ipſam penetrent: cum enim os à ſanie corruptum eſt, facile propter viciniam caro remollitur & in corruptionem tendit: & hoc eſt Auicen-
4. næ. *Quartum* eſt: quod immiſſo ſpecillo ad os per partem ſuperpoſitam, os non reperitur lubricum & læue, ſed aſperum & carioſum; vel non reperitur ſtabile & reſiſtens, ſed penetrat per ſubſtan-
5. tiam oſſis corrupti remollitam. *Quintum* eſt, quod conſpicitur ſupra os corruptum frequenter caro
6. liuida & corrupta: *aphor. 2. ſect. 7. Sextum*: humores ex vlcere effluentes, primo copia plures ſunt quam conueniat vlceris magnitudini; deinde qualitate ſimiliter praui ſunt, nimirum tenues
7. & vt plurimum valde fœtidi. Vnde Fallopius addit, ſi linamentum ſiccum in vulnus infigatur vt os contingat, & amotum altero die valde fœteat, os corruptum arguere.

Praſagium. Quod ad prognoſticum: tale vlcus inter maligna recenſetur: nihilque Medicos in curandis vlceribus magis fatigat, quam oſſis corruptio.

Curatio. In curatione, vlcere neglecto, os eximendum quia corruptum eſt, & vita priuatum. Et hoc facilius fit oſſe detecto. *Detectio.* Quod ſi os carne operiatur denudandum eſt os vlcere abſciſſo, *cap. 7. lib. 8* Celſi. Vt plurimum tamen ſectio hæc tuto fieri non poteſt, quia oſſa in corpore alte ſepulta ſunt & vndique obuoluuntur muſculis, neruis, arteriis ac tendinibus: vt, ſi vlcus eſſet cum oſſe corrupto in pede, aut ſumma manu propter numerum tendinum, non poteſt os ſectione denudari. In hoc

:oc igitur caſu nos os corruptum detegimus & ·ilatamus quantum poſſumus, vel immiſſa *radice entianæ*, vel ſpongia compreſſa & contorta, vel ıedulla cannæ, quam *Sorgho* noſtri vocant, comreſſa & indita; vel aliquo alio, quod vehemen:r dilatare vlcus queat.

Detecto vlcere, & oſſe, eximendum eſt os, vel ıedicamentis, ſi os tantum in ſuperficie corrupım eſt, quod cognoſcitur, dolore & febre remiſs exſiſtentibus: indicatur enim ſic parua corrupıo: vel cheirurgia, in oſſis corruptione profunda, c intenſa, quæ è dolore & febre intenſis cognoſitur. *Eximendi oſſis modus.*

Medicamenta, quibus os eximitur, ſunt valen:r ſiccantia, ſecundum Paulum: quod ipſe deımpſit, è *comm. aphoriſm.* 46. *ſect.* 6. vbi Galenus ıbet vlcera valenter ſiccare, vſque quo ſquama ecidat, ſi os fuerit corruptum. Quare ſubinde ıaiora exſiccantia imponenda ſunt, donec os corıptum decidat. Siccitas autem facit os decidere, ım humiditates, quæ in oſſis ſubſtantiam imbiitæ ſunt, & hanc mollem reddidere, abſumit: hinc nim os exſiccatum redditur firmius, ſurgenſque ıcultas expultrix, os corruptum à ſano ſeparat: el natura oſſis beneficio ſiccantium firma redita, carnem generat inter os corruptum & ſaum, quæ deinde aucta, os corruptum impellit & eparat. Proinde ſi corruptio eſt ſuperficialis & eigua, natura mollis, vt in pueris; inter valenter xſiccantia, mitiora eligimus, ad os eximendum: t eſt *radix peucedani, radix vitis albæ, iridis, ariſtoloch. ıyrrha, &c.* Si latior fuerit oſſis corruptio, & natura it mollis, valẽtioribus vtimur: quale ad extrahẽdas *1. Medicamenta, quibus ſquama oſſis eximitur.* *Mitiora.* *Valentiora.*

ſquamas ab Auicenna componitur, ex *æqualibu portionibus ariſtolochiæ rotundæ, iridis, myrrhæ aloes, corticum opopanacis plantæ, pumicis vſti, ſcoriæ æris & corticum pini. Radix* etiam *dracontij* in ho genere conſiſtit, & *aqua vitæ*. Galenus etiam quædam habet compoſita, vnum *capit.* 6. alterum *capit.* 7. tertium *cap.* 11. lib. 8. κτ̀ γένη. Si adhu latius pateat oſſis corruptio, & natura ægri robuſta ſit ac dura, aliæ etiam indicationes circa aerem, & reliqua, valentiſſimum expoſcant medicamentum: laudatur à Dioſcoride *euphorbium pulueriſatum, & vitriolum Romanum*. Hu etiam facit *aqua illa fortis, per quam fit ſeparatio auri ab argento*: item *oleum de ſulphure, de vitriolo* quæ valentiſſima ſunt. In vſu horum valentiſſimorum, quia aliquo modo vim cauſticam habent, muniendæ ſunt partes circumiacente linteis ne adurantur.

Valentiſſima.

2. Cheirurgica inſtrumenta, quibus os corruptũ tollitur.

Quod ſi cheirurgia vti cogamur; vel quia medicamenta iam propoſita non è toto ſquamam expulerunt, vel quia profundior eſt oſſis corruptio: ſciendum hanc manualem operationem perfici poſſe Ferro, vel Igne. Ferrea inſtrumenta heic duo poſſunt vſurpari: *Scalprum*, & *Terebra*. *Scalpro* vtimur, vbi non ita profunda eſt oſſis corruptio: ideoque deradimus, donec ad os ſanum perueniamus: quod cognoſcitur, ſi aliquid cruoris emittatur, ſi os appareat album, ſi ſolidum ſecundum Celſum *c.* 2. *l.*8. *Terebra* vtimur in corruptione profundiore, donec nigra eſſe deſinant oſſa: nam per ſcalprum, operatio nimis eſſet longa ac difficilis. Amoto oſſe corrupto, ſupra os ſcalpro deraſum, eſt inſpergendũ vitrum bene tritũ; &

pol

ſt terebram vtendum candéte ferro, vt ſi forſan humor extraneus in oſſe relictus fuerit, exſiccetur. Poſt vſtionem factam candente ferro, imponimus *ſuccum porri, cũ ſale*, ad vlteriorem exſiccationẽ, aut *trochiſcos Andronis, Paſionis, & Polyidæ*: aut *puluerem radicis hellebori nigri*. ſtudemus poſtea cruſtæ, *ride eum melle, radice panacis, ariſtolochiæ acri*. In corporibus mollibus Galenus putat ſufficere *orobi farinam cum melle & thure*.

Porro, ſi os corruptum nudatum quidem ſit à ſuo perioſtio, vt perpetuo in oſſis corruptione contingit; ſed non ſit tamen conſpicuum, vt non poſſimus omnia remedia propoſita adminiſtrare; quemadmodum contingit in corruptione oſſis in manib. & pedibus, in quibus non poſſumus cutem ſecare, & os (vt par eſt) detegere: tunc ferrum candens adminiſtramus par cannulam, quam prius immittimus, vt os corruptum attingat; & poſtea ſubinde, quoties opus eſt, ferramenta per cannam applicamus. Per cannulam etiam poſſumns iniicere pulueres, & inſtillare *oleum de ſulphure*. Et hoc facimus, vt partes neruorum adiacentes à cauſticis defendantur. *Si os non ſit conſpicuum.*

De Fiſtulis.

CAPVT. IX.

Fiſtulam Græci ſyringam vocant; eſt *ſinus anguſtus & longus*. Celſus ait, eſſe *vlcus altum, anguſtum calloſum. cap. 28. lib. 5*. Rectius pro genere ponetur ſinus, quam vlcus: nam hoc genus valde eſt remotum: Sinus enim eſt *cavitas partium, prius vnitarum, quæ iam diſtant* (euacuato pure) ob humorum *Definitio.* *Sinus quid.*

afluxum, *cap. 4. & 5. lib. de tumoribus præter naturam, cap. 8. lib. 2. ad Glaucon.* Quoniam vero ſinus eſt altus & anguſtus, curari cito nequit, vnde neceſſario callum contrahit.

Differentiæ.

Genera fiſtularum ſunt varia: nam *aliæ* breues, *aliæ* longæ, & altius penetrantes: *aliæ* directe intus feruntur, *aliæ* tranſuerſe: *aliæ* ſunt ſimplices, *aliæ* duplices, triplices, &c. item *aliæ* vno orificio oriuntur, *aliæ* pluribus: *aliæ* deſinunt in carnem, *aliæ* ad oſſa *aliæ* ad cartilagines. Ad curam eæ maxime faciunt differentiæ, quibus fiſtulæ dicuntur ſimplices, vel multiplices: item quæ deſumuntur à partibus, in quas terminantur fiſtulæ.

Signa fiſtularum certas in partes deſinentium.

Si fiſtula deſinat intra *carnem*, cognoſcitur, quia ſpecillo imo molle eſt, quod vltimo ſpecillo tangitur: deinde pus læue, album, copioſius fertur. Si ad *neruum* terminetur, immiſſo ſpecillo dolor excitatur intenſus: pus item pingue eſt, & oleo non diſſimile. Si perueniat ad *venas*, aut *arterias*, & huiuſmodi vaſa eroſa non ſint, veluti fæx è fiſtula egreditur, quia ſanguis è vaſorum poris exſudans, cum ſanie miſcetur, & ita ex ambobus reſultat excrementum, quod eſt veluti fæx: Si autem vaſa fuerint eroſa, & quidem ſi vena fuerit, ſanguis excidit craſſior, obſcurior, & ſine ſaltu; ſi arteria, rubicundior, clarior, non ſine eiaculatione.

Signa oſſis corrupti.

Si perueniat ad *os*, durum eſt & renitens, quod ſpecilli extremo tangitur; nec dolor excitatur. Porro os hoc corruptum arguitur; ſi immiſſus ſpecillus, oſſi innititur, nec relabitur: & ſi os adhuc æquale deprehendatur, ad corruptionem ſaltem eſt diſpoſitum; ſi inæquale, caries os iam plene tenet: contra, ſi ſpecillus elabitur, non adeſt caries

qui

uia os ſanum eſt lubricum & politum. *aliud* ſi-
num oſſis corrupti eſt,ſi humiditas tenuis,citri-
a,& fœtida,dimanat è fiſtula. Num autem fiſtula
mplex ſit,an multiplex, è puris modo colligitur:
i enim plus fertur puris , quam ſimplici ſpatio
onueniat,plures ſinus eſſe conſtat.

Signa fiſtulæ multiplicis.

Quoad prognoſticum , *fiſtulæ omnes difficilis ſunt
urationis , quædam etiam incurabiles* : quia medica-
nenta difficulter imponuntur ; nec ad fundum
euenire poſſunt;ac partes vt plurimum non tol-
erant medicamenta opportuna , præcipue ſi per-
ingant fiſtulæ ad venas,arterias,aut neruos.

Præſagium.

Antequam vero curationem aggrediamur,ſcien-
um,quaſdam fiſtulas curari non debere , *com.* 39.
*ſect.3.l.6.epid.& l.3.de humor.*per quas videlicet ſu-
eruacui corporis humores expurgantur ; & quæ
omines propterea ab aliis morbis præſeruant:
uiuſmodi autem fiſtulæ ſunt antiquæ,in loco de-
liui,procul à parte principali:hæ apertæ ſunt re-
nquendæ ; imo clauſæ rurſus ſunt aperiendæ.
Multos vidimus , qui fiſtulas habuere circa anum
er 25.aut plures annos,& ſaluberrime vixerũt.*Fi-
ulæ etiã quædam ſua natura ſunt incurabiles*: ſecun-
um Albucaſin *c.* 88. *l.*2. quæ perueniunt ad ma-
nas venas,arterias , vel neruos , ſpectantes ad ſi-
hac,ſeu peritonæum,inteſtina,veſicam,vertebras
orſi,ani,& ad coſtas : denique quæ conſiſtunt in
liqua iunctura, vt manus & pedis : hæ enim me-
icamenta commoda non admittunt.

Fiſtulæ, quæ curari non debent.

Curationem non admittentes fiſtulæ.

Curatio fiſtularum alia eſt ficta , mendoſa &
alliata:alia vera.*Fictam* inſinuat Galenus *cap.*4. *l.
e tum.p.n.*& Auicen.4.4.*tractat.*4 *c.*11.& eſt quãdo
ſtula exſiccatur interius , conſolidatur exterius,
intus

Curatio. 1. Ficta.

intus adhuc ſinu conſiſtente: & hoc fit, ſiccanti-bus in fiſtula impoſitis, proba victus ratione, & corpore à ſuperfluis purgato. Sic cohibitus ſinus aliquãtiſper manet, & orificium occluſum: at poſt aliqua humiditate ſubuentitia in ſinu illo colle-cta; rurſus fit abſceſſus reditque fiſtula. Hac men-doſa curatione interdum & ego vſus ſum, vt ve-rum fatear, pro conſolatione ægrotantium. Purga-to enim corpore, ac inordinata diæta, turunda abſtuli (quas in fiſtulis illis incurabilibus diu ad-hibueram) alligaui ſpongiam nouam expreſſam e *aqua thermali*, vel *lixiuio*, vel *aqua calcis*; vnde fora-mẽ exterius velatum eſt, vt ſana fiſtula videretur & ſic ægros dimiſi. Quæ curatio interdum ben[e] ceſſit, interdũ minus. Plurimum enim in curand[is] morbis externis refert, habere cutem ſanam, v[el] aptam, & inciſam: naturalis enim calor ex inci-ſione expirat, & operationes partis naturales pe-reunt: clauſo autem orificio, calor naturalis in-cluditur, tumque bene concoquit, digerit, & di-ſipat excrementa; ita vt interdum coaleſcat ſinus qui alioquin non potuiſſet vniri, aperta fiſtul[a] exſiſtente. Non igitur è toto ſpernenda eſt ficta fiſtularum curatio.

2. Vera curatio. Alia autem curatio fiſtularum eſt *vera*: cuiu[s] duplex eſt via, ſecundum Celſum, *c.* 28. *l.* 5. & Ga-lenum *c.* 8. *l.* 2. *ad Glauc. Prima* via fit per gluti-nancia: *ſecunda* per ſarcotica: poſſunt etiam hæ miſceri.

Impedientia fiſtularum curationem, vt amolienda.

Sed heic imprimis expendendum, quænam ſint cauſæ, quæ glutinationem, aut carnis genera-tionem impediant. Eæ ſumuntur è definition[e] fiſtulæ. *Primum* enim fiſtula dicitur *ſinus*, id eſt

1\. cauita

auitas,quæ non vnitur, propter affluxum humo-
um:vnde primum impedimentum eſt humorum
nfluxus. *Secundum* impedimentum eſt fiſtulæ *alti-
udo* : cuius ratione medicamenta non poſſunt ad
undum vſque peruenire:quo fit, vt in fundo col-
gatur ſanies, quæ carnis generationem & vnio-
em impedit. Tertium eſt *anguſtia* fiſtulæ ; huius
nim ratione imponi medicamenta non poſſunt, 3.
ec fiſtula probe expurgari poteſt:vnde humores,
ui in ſinu anguſto relinquuntur, prohibent con-
olidationem. *Vltimum* impedimentum eſt *caro* 4.
allosa & dura:omnia enim dura difficulter vniun-
ur, vt lapis cum lapide, mollia contra, vt mel
um melle. Hæc igitur impedimenta ſunt tol-
enda, antequam fiſtularum curationem aggre-
iamur.

Primum impedimentum eſt *influxus humorum*: *Humorum influxus.*
ui,vt ſit remouendus,docuimus in vlcere fluxio-
e vexato.

Secunda indicatio eſt,*eximere callum*, id eſt,par- *Callus quomodo fiat.*
em, quæ dura eſt reddita, propter influxum
t infarctum materiæ craſſæ, quæ in poroſi-
atibus ipſius partis eſt imbibita, & cuius par-
es tenuiores reſiccatæ ſunt & reſolutæ, à calore
um natiuo,cum extraneo.Humor autem craſſus,
ariens callũ vel pituitoſus eſt, & tum callus eſt
lbus,vel melancholicus,& eſt fuſcus,ſeu liuidus.
ignitur callus potiſſimum in orificio fiſtulæ ex-
erno,id eſt, in ipſa cute, idque potius, quam in
arne:quia primum facilius indureſcit cutis, quæ
enſa eſt,quam caro,quæ mollis:deinde, quia na-
ura perpetuo protrudit excremẽta ad cutim.Cum
utem inueteratæ ſunt fiſtulæ,in carne etiam ſub-
iecta

iecta callus contrahitur,& per totum ipſius fiſtu
læ ductum. Quibus vero locis conſiſtat, & quan
tus ſit callus, facile cognoſcitur : ſi enim eſt in fi
ſtulæ orificio,& tactui & oculis apparet; in parti
bus vero profundioribus ſi conſtat, tunc immiſſ
ſtylo nullus ſentietur dolor,aut exiguus etiam eri
ſenſus:deinde vero ſanguis è ſtyli contactu nullu
exibit;ſtylo etiam perſentietur durities. Contra,ſ
vel ſanguis exeat,vel dolor excitetur,nullus in fi
ſtula eſt callus. Num callus ſit profundus & ma
gnus,an vero exiguus;cognoſcitur è ſignis propo
ſitis remiſſis,aut intenſis.

Medicamenta callum dementia.

Callus porro aufertur,medicamento,ferro, ve
igne. Medicamentum eum aufert qualitate ma
nifeſta vel occulta. Quæ *manifeſta*; ea ſunt mitio
ra,aut valentiora. Mitiora, ſunt mollientia & di
gerentia:valentiora,deterſoria : valentiſſima cau
ſtica. Si ergo callus ſit exiguus in carne molli, &
ætate puerilli;aufertur iis,quæ humores infarcto
diſſipant:vt ſunt calida & ſicca,non valde tamen
ne ſiccatis partib. tenuioribus, reliquæ lapide
cant & callus durior euadat : ideoque mollienti
& diſcutientia miſceri poſſunt. In hoc caſu lauda
tur à Dioſcor. *lenticula cum melle : cinis ficus pingu
dini anſeris admiſtus:diachylum magnum cum gummi
vnguentum apoſtolorum*, Auicennæ *emplaſtrum*
*oxelæo,cap.vlt.lib.*1.κτ̀ γένη; *tabacum, ſeu herba regin
dicta*, ſi *eius* vel *folia* imponantur, vel *ſucc*
immittatur. Si callus ſit maior, vel in æta
magis adulta ; deterſoria valent, quæ corr
dendo callum eximunt : ex his mitior eſt *ra
dix Sphondylij deraſa & impoſita* ſecundum Paul.
49.*lib*.4. Valentius eſt,ſi ſumatur, *æruginis* ʒxij.*an*

mon

noniaci ℥ij. *aceto diſſoluta & impoſita.* Hoc valentius ſt *vnguentum Ægyptiacum*, quod feliciſſime vſurpatur. Valentiſſima ſunt *calcanthum vſtum, præcipitatũ, cantharides in puluerẽ redactæ, & niger ſapo.* Occultis qualitatibus callum eximũt, *radix hellebori nigri* tribus diebus dimiſſa in fiſtulam, maxime ſi callus b humore melancholico ſit ortus: occulta enim roprietate euacuat humorem callum facientem: orroſione vero manifeſta, callum quoque demit. audatur etiam *elatherium therebinthina exceptum,* n callo pituitoſo. Præterea *radix cucumeris aſinini.* i callus ita ſit magnus & durus, vt his non poſſit uferri, recurrimus ad cauſtica. Inter initia igitur onfert *lac tithymalorum, miſy, ſory, chalcitis, lixium è cinere, è calce viua, arſenicum pulueriſatum, &c.* Ferro tiam callum præcidere poſſumus, ſi admittat ger: quod fit leui doloris ſenſu. Præcidere debemus, donec ad ſanum deueniamus quod dignoſcitur è ſanguine & doloris ſenſu. Ferramento candente præduri calli & expeditius, & minori dolore auferuntur.

Cauſtica ad callos.

Præciſio & exuſtio.

Tertium & quartum impedimentum, eſt anguſtia t altitudo ipſius ſinus. Quia autem propter anuſtiam medicamenta difficulter in fiſtulã immituntur: propterea vel fiſtula dilatatur, vel medicamenta liquida redduntur. Dilatatio fit inſtrumentis, quæ altera parte tenuiora ſunt, altera craſſiora: & pars tenuior primum in fiſtulam infigitur. iunt autem hæc inſtrumenta è *radice gentianæ, bryoniæ, ari, ariſtolochiæ*, è ſpongia vehementer contorta & expreſſa: quidam vtuntur *medulla ſambuci*: ego *medulla ſorgi*, quæ contorta & intra fiſtulam immiſſa, dum attrahit, & imbibit humidita-

Profunditas & anguſtia fiſtulæ.

tes,

teſ,turgeſcit,fiſtulamque dilatat.Hæc medicamẽ-ta,ad dilatandũ comparata, interdum imbuuntur medicamentis, quæ valent ad callum auferendũ, carnemve gignẽdum. Medicamẽta etiam reddun-tur liquida *lixiuio,mulſa, aut vino mulſo*: hæc tamen minus ſunt valentiora, quam quæ in forma ſoli-da vſurpantur. Vt autem propter altitudinem ad fundum vſque peruenirent medicamenta, & fiſtula commode expurgaretur; excogitarunt cheirurgi inſtrumenta quædam quæ *turundæ* ap-pellantur, quibus medicamentum ad fiſtulæ fun-dum deduci poteſt. Excogitarunt etiam clyſte-res,ſeu iniectiones, quibus totam colluuiem è fi-ſtulæ fundo eluunt. Hi parantur *è lixiuio, vin mulſo, aqua mulſa, aqua marina, muria,aqua calcis aquis thermarum,aqua vitæ, vel hordei aqua cum me le roſaceo,vel aqua aluminoſa.* Vt autẽ ſciamus,quæ nam ablutio ſit conueniens; notandum eſt ablu tionem reſpondere debere medicamento poſte imponendo.Si enim medicamentum imponẽdun ad callum eximendum valebit;ablutio etiã futu eſt,quæ ſimiliter callum adimat:vt *lixiuium, aqu calcis,aqua vitæ, Ægyptiacum vnguentum lixiuio a lutum.* Si glutinans eſt imponendum medicame tum,ablutio erit glutinatoria:vt *aqua aluminoſa, coctum plantag.rubi,hypociſtidis, vinum nigrum & a ſterum,*maxime ſi prædicta ei incoquantur. Si m dicamentum imponendum eſt ſarcoticum; etia ablutio ſarcotica erit,& ſiccans, & detergens: *aqua mulſa,vinum mulſum,aqua marina, muria, aq hordacea cum melle,aquæ thermales,&c.*

Situs fiſtulæ curationi ineptus.

Impedimentum etiam eſt,quod fiſtulæ curati nẽ moratur,ſi ſupra incipiat, & infra terminet

vnde humores pondere ſuo inferius deſcendunt. Heic ergo aut inferius foramen perforandum, ſi prope cutim terminetur, & ſi non obſtet vena, arteria, neruus, tendo: vel membrum collocandum eſt, vt effluxui humorum ſit accommodum.

Impedimentis ablatis, deueniẽdum eſt ad ipſam fiſtulæ curationem: quæ fit, ſi primum ſinus carne impleatur, deinde reliquum glutinetur. Carnem in fiſtulis generat *ſuccus pimpinellæ, virgæ aureæ, centaurij minoris, radix ariſtolochiæ: vnguentum ſidis, & de tuthia*. In his perpendenda natura vlcerum, tempus anni, craſis ægri, &c. de quibus alias diximus. *Curatio fiſtulæ.* *Carnem generantia.*

Quoad glutinantia, primum ablatis turundis, deinde adductis labiis ad mutuum contactum, ligatura è duobus initiis circumdari debet, quæ rite facta, ſæpe ſola ſufficit. Glutinantia etiam imponenda, quale hoc: ℞. *gummi oliuarum, aloes, ana partes æquales, excipiuntur ſucco foliorum perſici, & in mortario plumbeo teruntur*. Optimum etiam ad fiſtulas glutinandum, eſt *emplaſtrum Barbarum*, item Galeni *emplaſtrum giluum, cap. 12. lib. 2. κτ γένη*. Valet etiam plurimum, *emplaſtrum ex oxelæo*, quod fit *è parte vna lithargyri, è duabus aceti acerrimi, & oleo vetuſtiſſimo.* *Glutinantia.* *Linimẽtum glutinans.*

Proprietate ſanant fiſtulas, *gentiana cum vino pota: radix ariſtolochiæ rotundæ contrita, & in vino bibita*: quæ expurgant materiam fiſtularum per inteſtina. *Ranæ pulueriſatæ* etiam proſunt. *Fiſtulas proprietate quæ tollant.*

Fiſtulæ autem perfecte curatæ cognoſcuntur: ſi humor emanans, ſit paucus, craſſus, coctus: ſi locus ſine tumore, dolore, & ad vnguem ſiccus, *cap. 8. l. 2. ad Glauc.* *Notæ curatæ fiſtulæ.*

De Fiſtulis in ano.

CAPVT XII.

Fiſtulæ cur in ano frequentes. ANi fiſtulæ particularem curationem expoſcunt. Frequentiſſime autem circa anum excitantur : *primo*, quia hæ partes molles ſunt,& admodum laxæ, vnde facile humores ſuſcipiũt:*deinc* quia locus ille etiam in ſanis corporibus aquo humiditate refertus eſt, &c.licet autem hæ fiſtul *Fiſtulæ ani curandæ.* curari non debere videantur ; cum diſtent à partibus principalibus,ſitumque habeant decliuem:ni tum curentur,facile multiplicantur,& ex vna,du vel tres fiunt ; item intra inteſtina tubercula qua dam dura oriuntur,quæ obſtruendo meatus,fæcu prohibent exitum.

Fluxioni vt occurratur. Porro in curatione videndum,ne ſupprimantu humores , ne ve fluxio intra corpus intercludatu Obſiſtimus autem fluxioni , primum frequentibu totius corporis purgationibus , interdum quider per inteſtina , vt plurimum autem per vomitum ſi fieri poteſt : deinde per auerſionem fluxionis, & potiſſimum per fonticulos in cruribus : item pe exſiccationem totius corporis ; cuius gratia ſudo prouocatur *decocto ſalſæ parillæ*. Hippocrates deſic cat fluxionem per vrinam , dátque *mulſam , in qu radix ſeſelios macerata eſt*,ternos ieiuno cyathos. I ſumma totius corporis procuratio repetatur è do ctrina vlceris fluxione tentati.

Nũ vna ſit fiſtula, vtrumque penetret in anum. In ipſius autem fiſtulæ curatione , *primum* ex plorandum, num hæc ſit vnica , an multiplex , i eſt , num vnum habeat orificium & ductum , a vero plura orificia, pluresſve ductus : *deinde*, nur

i

n inteſtinum penetrent fiſtulæ. Num ſit vnica, interdum cognoſcimus viſu, interdum immiſſo ſtylo: Num penetret in inteſtinum, cognoſcimus, ſi ſtylo in fiſtulam immiſſo, digitoque indice in anũ indito, nudus digito ſtylus occurrat. Si propter fiſtulæ tortuoſitatem, in hanc cognitionem deuenire nequeamus, alia ſunt ſigna: nam è fiſtula penetrante interdum fæces exeunt, ſi amplior ſit; vel ſpiritus & ventus, aut ſaltem fœtor, ſi anguſtior; interdum & lumbrici exeunt: *ſecundum* ſignum eſt, quod ex ano profluit ſanies, & induſia inficit: tandem in fiſtulam liquor immiſſus, exit per anum, & vice verſa.

Quod ſi ergo fiſtula circa anum exſiſtens, admodum profunde progrediatur, vt incidi non poſſit: primum dilatanda eſt; deinde abluenda per *clyſterem, factum è flore æris, myrrha, lycio, è vino dilutis,* vt callus auferatur: quo ablato, curatio reliqua eſt eadem, quæ in aliis fiſtulis, niſi quod vehementiora heic requiruntur; quoniam partes admodum ſunt humidæ. Laudantur ergo *diphryges, oſtreorum cinis, lithargyrus,* ſicca magis conſiſtentia, quam humida.

Fiſtula non penetrans, ſi alte progrediatur.

Verum huiuſmodi fiſtulæ ſæpe propoſitis medicamentis curari nequeunt; ideoque ad ſectionem veniendum: quæ niſi adminiſtrari queat, relinquendæ vt incurabiles, ægriſque præcipiendum, vt apertas teneant. Si incidi poſſunt; incidendæ ſunt, quo vſque penetrẽt. Pro quibus mihi gladiolum paraui, acie donatum longa & anguſtiſſima, circa cuſpidem aliquantum recurua. Apertione facta *æris flos* inſpergendus, ad diem vſque quintum, pro callo auferendo. Extrinſecus cataplaſma

Syringotomia.

imponendum *ex aqua polentæ & betæ*; quod Hip
pocrates facit,ad inflammationem arcendam. R
liqua glutinatoriis abſoluetur curatio, vt *ſupra* d
ctum eſt.

Fiſtula in inteſtinũ penetrans. Si in inteſtinum penetret fiſtula, aliquando a
Hippocrate ſine inciſione curatur. Nam primu
turundam fiſtulæ immittit *ſucco tithymali madidan*
pro callo eximendo. Deinde *florem æris* aſpergi
In anum,ad phlegmonem prohibendum, glande
immittit corneam,exterius illitam, vſque ad qui
tum diem. Ablato callo, glandem *alumine* imple
anoque imponit; ad glutinandum, ad inflam
tionem arcendum, ad locum affectum circumqu
que exſiccandum. At curatio hæc, vt, quod ſe
tio, aperte dicam, vix vnquam dextre ſucced
Inciſio. Melior eſt multo, quæ inciſione fit: cuius dupl
eſt modus. Vel enim ſumimus filum ſericu
(quod ob tenuitatem & tincturam facilius incidi
& erodit) hocque traiicimus ab orificio fiſtulæ
anum: & tranſuerſo quodam paruo ligno conuo
uendo arctius ſubinde ſtringimus, donec vniue
ſus ille locus incidatur. Poſtea, ad calli abſur
ptionem, *æris flore* locum reſpergimus: dein
imponimus, quæ ad inflammationem modo en
Syringotomus. merauimus. Inciſio etiam breui abſolui pot
ſyringotomo: quod *inſtrumentum* eſt *recuruum*
tero extremo capitulum craſſius habens. Et hoc fiſt
læ vnico ictu ſeu adactu inciduntur, ne diu æg
doloribus torqueantur. Contra, quæ filo pera
tur inciſio, cruciatuum diuturnitate aliquot di
bus moleſta eſt. Locum tamen hæc apud eos h
bet, qui meticuloſi ferrum expaueſcunt. Facta i
ciſione, & callo ablato; vulnus carne implem

& g

& glutinamus, iis, quæ *ſupra* retulimus. Peculia-
iter autem in hiſce fiſtulis aquas thermales, ene-
natum forma, in anum infundo: & ex iiſdem
quis inſeſſus parari iubeo: vt tum vlcus intra in-
eſtinum ſiccetur, tum omnes etiam partes cir-
umiacentes ſiccando roborentur, ne in poſterum
am prompte humorum colluuiem recipiant.

APPENDIX AD DOCTRInam de Vlceribus.

De vlcere in vrethra, è gonorrhœa.

CAPVT XIII.

Gonorrhœa eſt *aſſiduus ſeminis fluor: cui nec voluntas, nec voluptas, nec tentigo coniuncta eſt.* *Gonorrhœa quid.*
Cauſæ ſunt acrimonia, & tenuitas ſeminis: vnde *Cauſæ profluuij ſeminis.*
itra vaſa contineri nequit. Item abundantia ſe-
inis, in his, qui Cereri & Baccho ſunt dediti, vel
œlibatui ſeſe addixerunt. Imbecillitas quoque
ſticulorum, ob dyſcraſiam ſimplicem, aut com-
oſitam, ob tumores præter naturam, ob omnimo-
am continentiam: ignauiam enim exſoluit, teſte
latone, exercitatio autem robur addit particulis.
olet etiam oriri ob inexhauſtam libidinem, acceſ-
mque ad ſcorta, præſertim dum menſtruæ fluũt
rgationes. Sæpe ſi quis vel virginem, vel ma-
onam inexorabilem per vim ſtuprare tentat, nec
im expugnare poteſt, oritur hic affectus. Sic lon-
a ſub ardenti cœlo equitatio laxat arterias illas
venas, quæ iuxta renes ſunt, vt per illas ſucci
quati ad teſtes facile delabantur. Nonnunquam

tres, vel quatuor annos hoc durat profluuium: co
puſque ad extremam maciem deducit. Si eni
(quod ſæpe fit) ex vno alteroque concubitu co
pora contabeſcunt, & labefactantur: multo ſa
magis id accidet è tam diuturno benigni ſemin
effluxu. Inſuper vt menſtrua ſingulis menſib
prodire ſolent mulieribus: ita viris quibuſdam r
dundantia ſanguinis, quæ nec per vrinam, nec ſ
dores, nec inſenſilem tranſpirationem diſcuti p
teſt; ad teſtes confluit, & per lotij meatus exce
nitur. Hinc viri nonnulli effeminati, & lac gign
& purgationes, inſtar muliebrium, ordinata
ciſſitudine patiuntur, in Germania, & Lothari
gia.

Qui ſeminis effluuium veſicam exulceret.

Si igitur ſemen, quod effluit, ſit purum, pellu
dum, omniſque alienæ qualitatis & odoris expe
nec adhæreat meatui; nihil nocet: indicat tam
plenitudinem; vel imbecillitatem facultatis rete
tricis; vel conuulſionem vaſorum, vt in epileptic
Si vero ſit infectum vitioſis ſuccis, odore viro
conſiſtentia, & colore referens pus non probe c
coctum: tunc id collum veſicæ calfacit primu
poſt etiam erodit, pungit, & exulcerat: licet à c
culis quoque anguloſis, & vrina acri ſæpe exul
ratio cauſetur.

Signa diagnoſtica vlceris in veſica, & pene.

Diſtinguendum vero eſt colis & veſicæ vlcus.
colis vlcere pus vna compactum & collectum v
nam præcedit; dolor inter meiēdum acerbiſſim
In veſicæ vlcere, nõ ita ſæuus eſt dolor; nec pus
vrina ſecretum mingitur; ſquamultæ etiã quæd
excernuntur; fœtet lotiũ. Si vrinæ meatus ſit ex
ceratus, colis tenſus eſt, dolet, curuatur ad infer
nec niſi inter femora indolenter teneri poteſt.

Vlc

Vlcera in penis cauo niſi cito curentur, in ca-unculas præter naturam tranſeunt, quibus vrinæ neatus obſtruuntur. Vt enim è ſanguine bono, ca-o laudabilis; ſic è ſuccis vitioſis ſpongioſa ac pra-ıa creſcit, quæ ægre exterminatur in locis abditis & inacceſſis: ideoque vlcera his in locis citiſſime uranda. *Progno-ſtica.*

Curatur vlcus in veſicæ, vel in vrinæ conſiſtens neatu, ſi exſiccetur, & cicatrice obducatur: quod ieri nequit, niſi humor affluens coerceatur. Si gitur plethora aſſit, vena tundenda, victuque te-ui æger alendus. Si ſuccorum acrimonia & tenui-as aſſit; hi incraſſandi, & ad ſymmetriam redu-endi. Corroboranda vaſa ſpermatica; ſi imbecilla. i labor & æſtus præceſſerint; corpus refrigeran-um. *Scopi cu-rationis.*

Vt autem res magis fiat perſpicua, caſum quen-am, ſeu exemplum ſpeciale proponemus; totam urandi rationem, ſubiectis formulis medicis, bre-iter adumbrantes. Vir quidam quadragenarius, nguineus, & bilioſus, venas habens amplas, hirſu-ıs, venereus, gonorrhœa corripitur; indeque in ollo veſicæ vlcus contrahit; calculoſus item & rinæ ardore affectus. Hic ſub veris initium curan-us venit, in regione calida & humida, fluxionibus bnoxia, nimirum Romæ. *Curatio.*

Aluus huic primum ſubducenda eſt clyſmo molliente, qualis hic eſt: ℞, *fol. maluæ, violariæ, arietariæ, lactucæ, ana. M.j. hordei mundi, P.j. prun. ul. n. xij. Coq. ſ. a. ex aqua. Colaturæ* ℔. *j. adde pul-e caſſiæ* ℥ *j. rhodomelitis, ol. violati, an* ℥ *ij. iniicia-ır.* Aluo ſubducta, ſecanda vena baſilica, & ex-ahendus ſanguis ad ℥ *vj.* circiter. Poſtea quin- *Vacuan-tia, & præparā-tia hu-morem bilioſum. Enema.*

que vel ſex diebus continuis mane hauriat æge ſyrupum præparantem, indeque poſt quinque horas prandeat: ♃ *ſyr. violati, & de endiuia, ana* ℥. *aquæ hordei* ℥ *iiij. ſpec. diatrionſantal.* ℈ ß. *Miſc.* Septimo die, niſi nouilunium ſit, vel plenilunium ieiunus hoc ſumat: ♃ *glycyrrh. roſæ, prun. Damaſcen. tamarind. hordei mundi, ana* ʒ *iij. quatuo ſem. frig. maior. mund. ana* ʒ *ij* ß. *florum cordial. an P.j. coq. In decocto diluantur electuarij diacathol. e pulpæ caſſiæ, ana* ʒ *v. (vel horum loco, mannæ* ℥ *ij. ſyr. roſ. laxatiu.* ℥ *ij. ſpec. diatrionſantal.* ℈ j. *Miſ.* Atque hæ vacuationes repeti toties poſſunt, quoties opu erit.

Syrupus præparans.

Potio purgans.

Abſoluta vacuatione, ſumat aliquot diebus mane *conſeruæ roſ.* ℥ j. ſuperque bibat *aquæ hordei cyathum.* Abluantur crura *decocto roſarum rub. horde viol. calycumque papaueris.* Ablutis cruribus, plantæ pedum radantur, vngues reſcindantur. Rene ac tota ſpina, teſticulique, & pudendi radix, refrigerentur: ♃ *vnguenti roſati Meſuæi, & infrigdantis Galeni, ana* ℥ j. *ol. violati* ℥ ß. *pulu. roſ. ru ſantali citrini, ſpodij, ana* ʒ j. *caphuræ gr. v. Miſ diligenter addito aceti roſati pauxillo.* Si ſpermat fluxus non ſiſtitur; lamina plumbea medioc craſſitudinis lumbis admoueatur; qua meatus r laxati comprimantur. Vel hoc: ℞. *boli Armen terræ ſigillatæ, ſanguinis dracon. coralli rubr. roſ. ru ſpodij, ſantali citrini ana* ʒ *ij. acaciæ, thuris, maſt ches, ana* ʒ ß. *terebinthinæ, ceræ, ana* ℥ j. *olei myrt* ʒ *ij. fiat emplaſtrum*, quod perpetuo adhæreat r nibus, donec decidat. Bibat diebus aliquot cy thum *ſeri lactis caprini, cui ſyrupi violati* ℥ j. *addita.*

Refrigerantia corpus: & potiſſimũ renes ad ſiſtendũ fluxum.

Vnguentum.

Empl.

Qu

Quo ad ipſum vlcus, hoc purgandum,& glutinandum. Vnde *aqua hordei, cum modico melle roſato* per ſiphonem iniici debet,ad detergendum& eluēdum. Cicatrix poſtea inducatur : ℞. *aq. roſarum & plantaginis, ana.℥. iv. ſacchari canditi ℥.j.ceruſſæ, argenti ſpumæ,aluminis rochæ ana.ʒ.j.ß. caphuræ ℈.ß. fiat collyrium*;cui addi poterunt *vnguenti Aegyptiaci* ʒ *ij*.ſi valentius ſiccare placeat. *Topica, pro vlcere meatus vrinarij.* *Collyriū.*

Victus ſit mediocris ; refrigerans modice & humectans,ſuccorumque acrimoniam retundens.Paſtum inchoet ſemper à prunis Damaſcenis,ex aqua cum *ſaccharo* coctis. *Potus* ſit non vinum,ſed *glycyrrhizæ & hordei decoctum*. Caueat æger à diureticis validis:itemque à venere. Vtendum his,quæ dolorem minuunt, impetumque ſiſtunt humorum turgentium. Ideoque dum æger ſomno ſe daturus eſt, quatuor à cæna horis , ſingulis noctibus ſorbeat *emulſionem amygdalarum dulcium*,hoc paratam modo : ℞. *amygdal. dulc. excorticatarum ℥. j. ſeminum. quat.frig.maior.recentium ℥.ß.ſem.papaueris albi ʒ.j. tundantur,& extrahantur decocto glycyrrhizæ;colaturæ adde ſacchari roſati tabulati ℥.j.* *Diæta.* *Emulſio.*

De Caruncula in collo veſicæ.

CAPVT XIV.

SI vlceri in veſicæ collo accreſcat caro ſuperflua , tunc inſignis eſt vrinæ difficultas;lotium enim non niſi guttatim , maximoque conatu redditur , ita vt ſæpe alui etiam fæces vnà egerantur; in venere ſemen frigidum languide , & citra voluptatem ſtillat ; nec lotium recto filo excernitur, verum in vnam alteramve partem infringitur, *Signa.*

 inter

interdum diuaricatur, prout caro meatus partem occupauit; ſæpe omnino non excernitur, ſed per alias partes erumpit, vt per ſcrotum, perinæum, ſedem, per inguina. Præterea ſpecillum ſi per veſicam inſeras, penetrare ad veſicam vſque non potes, ſed in tumorem ipſum impingis. Signa diſtinguentia à calculo. *Primo* ſecernitur tactu ipſo per ſpecillum: *deinde* è prurigine, iuxta penis radicem: *tum* è diuerſo modo ſuppreſſionis vrinæ; interdum enim calculo laborantes libere, & copioſe mingunt, lapide ſcilicet ſe reuoluente, dum ſupinus collocatur æger, vt crura ſint ſublimiora corpore.

Signa diſtinguentia à calculo.

Curatio.

Curandi duplex eſt methodus: *vna* violenta & periculoſa: cuius Galenus meminit *in opere de loc. aff.* ſcilicet, ſi ænea fiſtula carunculam illam deteramus. *Altera* mitis & facilis, nec periculoſa; quæ fit medicamentis.

Vt via medicamentis paranda.

Per cauliculum.

Per emollientia.

Præmiſſis igitur euacuationibus, diætaque: *mollis cauliculus apij aut maluæ, oleo amygdal. dul. inunctus*, molliter veſicæ collo eſt inſerendus; qui, ſi facile penetrat, ſignificat carunculam non adeo excreuiſſe; vnde ſpes magna ſurgit curationis. Si vero impingens flectatur, aut frangatur; emollienda eſt excreſcentia, vt tractabilior reddatur, fomentis, collyriis. & emplaſtris eam ad rem aptis. Fomentum: ℞. *fol. maluæ M. j. rad. apij. fenic. althææ ana ℥. iij. ſeminis lini cydon. ana. ℥. j. florum chamæmeli, ſtœchad. meliloti, pulegij, origani, ana. p. ij. caricarum ping. ℥. j. ß. coque ad rad. diſſolutionem.* Poſtea æger decocto inſideat mane & veſperi, vt vaporem vniuerſum ab eis ſublatum, pudendis excipiat, ac præcipue ipſa colis radice. Vel ſpongiam imbutam,

Fomentum.

tam,& expreſſam impone. Et dum hæc fiunt,æger reddat vrinam. Poſtea partes abſtergantur linteolo,& vngantur: ♃. *vnguent.dialth. Agrippæ, œſypi, butyri bubalini ana.℥.j.ol.amygd. dulcium,lil. alb.chamæmel.ana.℥.ij.ammon.℥.j.ß.ſucci apij, & chamæactes ana.℥.iij.mucilag.althææ,fœnigræ.ana.℥.ij.coque ad conſumptionem ſuccorum:adde ceræ modicum, & fiat ſ. a. vnguent.* Inunctæ partes lana ſuccida integantur. Poſtea ſiphone hoc iniiciatur. ℞. *rad. alth. ſem. lini & fœnigr.anna.ʒ.iij.coque è tribus cyathis aquæ fluuialis ad tertias;cola,adde ol.amyg.dul.℥.iij.*His peractis, cauliculis dictis tenta caruncul am præterire:quod ſi potes, breui diſcutietur tumor. Calculus longus ſit palmam vnam, & duos digitos ipſius ægri. Quod ſi adhuc renitatur; inſerenda leniter cerea candela tenuis, è forti filo,& cera, cui aliquid *terebinthinæ* additum ſit,ne frangatur:perungatur prius *ol. amygdal. dulc.* modice inflexa iuxta tenuiorem partem: quæ ſi vltra carunculam progreditur, bonum, quia ſic compreſſa digitis, ſignum loci affecti denotabit. Quam poſtea candelæ partem ſignabis, & medicamentum aptum ei applicabis. Et ſi plures partes læſæ conſpiciantur, etiam pluribus medicamentum appones. Quod ſi autem candela tumorem ſuperare haud poſſis, virgulam plumbeam confice, ac illine *oleo* dicto: *plumbum enim, & anodynum eſt, & vlcera exſiccat, & excreſcentes carnes ſupprimit, conſtringitque vt ſedeant.* Si & hanc caruncula reſpuat, aureo vel argenteo cathetere vtendum: tutius tamen prioribus res agitur: hoc enim inſtrumentum ſanguinis fluxum excitare ſolet; ad quem compeſcendum, ſiphone in meatum iniiciantur, *aqu. plantag. & roſ.*quibus *albumen*

Vnguentum.

Iniectio.

Per cereum.

Per virgulam plumbeã.

Per catheterẽ.

Iniectio.

albumen oui ſit permiſtum: ſic enim fluxus ſiſtitur: & extra apponatur hoc cataplaſ. ℞. *aquæ vel ſucci plantag. aquæ roſ. ana. ℥ iv. aceti roſ. ℥. ij. album. ouorum n. ij. pulu. boli Arm. ſan. dra. corall. roſ. myrtill. corticum mali punici, terræ ſphragitidis, ana ʒ. ij. Miſc. fiat cataplaſma.* Siphonum autem ſit quantitas pro varietate ſexus, & ætatis: pro maribus, maximus ſit 15 digitorum, medius 12. minimus 9. Pro mulieribus, maior 9. minor 6. viriles magis curuantur quod viris magis intorqueatur collum veſicæ. Æger ſuper ſellam ponatur ſupinus: cheirurgus à dextris illi aſſiſtens, ſiniſtra colem teneat, dextra immittat ſiphonem, & vbi ad collum veſicæ peruenerit, ſimul cum cole fiſtulam inclinatam ſenſim in veſicam compellat, & per totam diem intus relinquat: cogaturque æger lotium ſic reddere vt tum ab vrina, tum ab organo ductus ille dilatetur. Educto cathetere, inſerenda candela cerea ibidemque ſinenda, donec ipſi à caruncula ſignum imprimatur.

Catapl.

2. Parti autem candelæ, vbi carunculam contingit, ſequens emplaſtrum applicandum, partes ſanas tutans, excreſcentes vero abſumens, ſine inſigni dolore: ℞. *æruginis, auripigmenti, chalcitidos id eſt, vitrioli offic. aluminis rochæ, ana. ℥. ij. infunde aceto acerrimo: inter duos lapides marmoreos reducantur in leuiſſimum pollinem: exponantur ſoli caniculari idque octo vel nouem vicibus, donec ſumma partium tenuitate acquiſita, omnem prorſus mordacitatem amiſerit. Præterea. ℞. argenti ſpumæ ℥. ij. ol. roſ. ℥. iv. coque ad emplaſtri conſiſtentiam, adde pulu. dicti ℥. ij. fiat medicamentum duriuſculum, vt candelæ vel plumbo adhærens, diffluere à propria ſede non poſſit.* Sed ob varia corpo

Emplaſtrum, abſumens excreſcentiã.

orporum temperamenta, duplex habeatur compoſitio: *vna* mitiſſima, quæ præhumidis atque maxime ſenſilibus adminiſtretur; *altera* robuſtiſſima, quæ robuſtis applicetur: quàs dein varie ommiſcebis, pro mediis conſtitutionibus. Auſpiandum ſemper à mitioribus, progrediendumque d acriora, ſi ex vſu fore videantur. Fortiſſima erit ompoſitio, *è pul. dicti, & argenti ſpumæ aquis partius.* In ſumma, curandum, vt medicamentum adhæeat carunculæ. Sic 5. vel 6. dierum ſpatio carunula conſumetur.

Interim ſi quis dolor, aut inſolitus rigor, ut febris, aut ſymptoma aliud acciderit: extahenda candela, eluendus meatus *lacte caprio*, aut *aqua roſar. cum pauco caphuræ*; idque tam iu, donec ſedata illa impedimenta videbunur. *Symptomatis vt occurrendum.*

Signa exſtirpari carunculam, habentur è morſicatione circa partem, & è copia effluentis puris. ignum abſumptæ carunculæ eſt, quando facile andela, etiam parte craſſiore, tranſire poteſt vſque d veſicam; ſi lotium libere, cito, copioſe, & recto amite profluit; ſicque celeriter genitale excerniur ſemen. *Vt cognoſcatur, carunculam abſumi.*

Diſcuſſa carne, vlcus abſtergendum, iniecto oc collyrio: ℞. *centaurij minoris, apij, caudæ equie ana* ℳ. ß. *hordei conciſi.* ℥. j. *coque in* ℔ *ij. aquæ puſſimæ, donec media pars abſumatur: colaturæ adde hodomelitis, vel mellis centauriati* ℥. *ij.* Laudatur colıtio ex *aqua diſtillata è cochleis & fabis viridibus,* ui additum ſit nonnihil *mellis roſati.* Si vero ſorium adſit maxima colluuies, adde *vnguenti Aegyiaci* parum. 3. *Abſterſio vlceris.* Collyriū.

Vlceri

4. *Conſolidatio vlceris.*

Vlceri puro cicatrix inducenda : ℞. *aquæ plantaginis , & roſ. an.* ℥. *iv. ſeri lactis caprini* ℥. *ij. ceruſſæ* ʒ. *vj. aluminis rochæ, marmoris candidiſſimi, ſpodei, cryſtalli, an.* ʒ.j.ß. *caphuræ* ℈.j. *terantur terenda tenuiſſime , & cribrentur , poſtea humidis miſceantur.* Victus interim alterandus, vt ſit paulo tenuior. Diuretica exhibenda, cum non amplius humor affluit.

Finis Libri Tertij.

CHEIRVRGIÆ HIERONYMI FABRICII AB Aquapendente,

PARTIS SECVNDÆ.

LIBER QVARTVS.

De Fracturis.

CAPVT I.

De definitione, differentiis, cauſis, & ſignis fracturarum.

SI continui ſolutio in oſſe fit à cauſa interna, id eſt, ab humoribus corporis erodentibus, dicitur *Caries*, de qua nos *cap.* 10. *lib.* 3. in vlcerum doctrina, egimus: ſi fit ab externa, dicitur *Fractura*, de qua iam agemus. Definitur autem à Paulo, *c.* 9. *l.* 6. quod Fractura ſit *ſolutio continui in oſſe, à violentia quadam extrinſecus adueniens.* *Definitio.* *Fractura quid.*

Differentiæ fracturarum, ſecundum Galenum *ca. vlt. lib.* 6. *meth.* ſumuntur à figura, à magnitudine, *Species.*

dine, ab oſſium fractorum varietate. A *figura* , fra
ctura eſt vel recta,id eſt,quæ fit per longitudinem
vel trãſuerſa per latitudiné;vel obliqua,quæ è præ
dictis quaſi componitur. *Secundo* , à magnitudine
ſecundum quam fractura eſt magna , vel parua
Tertio,differentiæ ſumuntur *à ſubiectis*,id eſt,ab ip
ſis oſſibus fractis : vel enim fractum eſt femur,ve
humerus, vel coſtæ,&c.

Cauſa. Inter cauſas fracturæ , rariſſime eſt inſtrumen
tum erodens , vt ignis actualis ; raro pungens,fr
quenter ſecans , & frequentiſſime , tum rumpen
tum contundens.

Signa. Fractura ſine vulnere exſiſtens , cognoſcitu
1. *Primo* è cauitate , quæ percipitur , ſi ſub & ſup
2. fracturam pars tangatur. *Secundo* ſi contrectet
membrum fractum , plerumque ſolet efficere cr
pitum , ſeu fragorem , in loco fracto , ob dur
3. rum corporum mutuam affrictionem. *Tertio* , d
lor vehemens adeſt , ob diuulſionem neruoru
aut ob diſtorſionem corporum neruoſorum , a
puncturam eminentiæ alicuius oſſis in neruo
corpore. *Quartum* ſignum , eſt impotentia ſuſ
4. nendi membrum fractum , & innitendi in ip
Poſtremum ſignum eſt , ſi præceſſerunt cauſæ fr
5. cturarum , & ſimul propoſita ſigna aſſunt. H
ſigna perpetuo comitantur. Interdum vero etia
adeſt membri tortuoſitas , & breuitas , ſed n
ſemper.

Si vulnus adiunctum ſit fracturæ , præter ſig
propoſita digito,aut ſpecillo immiſſo, ruptura
aſperitas oſſis perſentietur. Et hæc de fractu
tranſuerſa. Quod ſi os ſecundum longitudin
fractu

fractum ſit; primo adeſt membri craſſicies, vltra naturalem ſtatum: deinde dolor: tum membri inæqualitas.

Quo ad præſagium: *fractura oſſium non vacat periculo*, quia neceſſario ſolutio continui fit magna: in parte quidem carnoſa ſi ſiat vulnus, tantum vulneratur, quantum inſtrumentum incidens vulnerat, non vltra: ſi os rumpatur propter rigiditatem & continuitatem, non poteſt frangi, niſi totum frangatur. Fractura etiam periculoſa eſt, quia it in loco profundiſſimo, ad quem cheirurgi manus peruenire non poteſt. Aliæ etiam aliis magis ſunt periculoſæ: nam fracturæ in oſſe magno difficilius curantur, quam in paruo, multiplex, quam ſimplex, cum vulnere, quam ſine vulnere iuxta articulos, quam longe ab his.

Progno-ſtica.
Cur fractura periculoſa.
1.
2.

De arcenda inflammatione in fracturis.

CAPVT II.

CVratio fracturarum requirit vnionem. Vnio autem fieri nequit, niſi hæmorrhagia præcaveatur & inflammatio, ſecundum Celſum, c. 26. l. 2. Hæmorrhagia quidem in oſſibus non eſt formidāda (vt in carnoſis partibus) niſi fracturæ ſint cum vulnere, ad oſſa enim non feruntur inſignes venæ & arteriæ, cum in duriſſimo corpore calor exiguus, minimum de ſubſtantia diſſipare queat. Inflammationem vero heic ſumme formidamus; & quidem magis, quam in parte carnoſa: propter dolorem enim fit attractio, propter imbecillitatem, multa excrementa tum recipiuntur, tum generantur, quæ à parte fracta amplius extrudi non poſſunt.

Phlegmone in fracturis cur timeatur.

Nnn ſunt.

ſunt. Augetur periculum, quod oſſa in multa carne ſepulta iacent. Prohibetur autem inflammatio remotis cauſis: vt abunde in vulnere carnis ſimplici *ſupra c.4. l.2.* oſtendimus.

De curanda fractura tranſuerſa, ſine vulnere: & primum de coaptandis partibus oſſis fracti.

CAPVT III.

Indicationes. ACcedamus ad ea, quæ tantum ipſius fracturæ curationem reſpiciunt: & primum agamus de fractura tranſuerſa, ſine vulnere. In hac fractura indicatur vnio oſſis, quæ non per primam intentionem, niſi in infantibus, ſed per ſecundam fieri poteſt, interuentu ſc. calli ſupernati, & fractas partes circum alligantis. Scopi ergo heic proponuntur: *primum* fracti oſſis partes recte committere: *ſecundo* commiſſas ſeruare: *tertio*, partium adiacentium ſaluti conſulere: *quarto*, callo generando ſtudere: *quinto*, accidentia corrigere.

Commiſſura partium fracti oſſis. Vt recte committantur partes, opus eſt extenſione, & coaptatione. Quia enim in fracturis, potiſſimum tranſuerſis, oſſa diſtorquentur, & rectitudo membri deperditur, accidit, vt quædam partes emineant, & alibi cauitates contrahantur. Quoniam vero vna oſſis fracti pars alteri ſuperponitur, membrum neceſſario fit breuius, quia muſculi perpetuo membrum trahunt verſus ſuum principium. *Extẽſio.* Qua de cauſa extenſio eſt neceſſaria, quæ partes fracti oſſis, quæ directæ non iacent, in directum agat, & eminentias in ſuas cauitates recondat. Et quamuis interdum membrum non v-

det-

etur breuius fieri (vt ſi è duobus conſtet oſſibus, & alterum tantum frangatur, vel ſi vna pars oſſis facti non ſuperponatur alteri) nihilominus, ſi proba debet fieri coaptatio, neceſſario in omnibus fracturis tranſuerſis, fieri debet extenſio: aliàs enim periculum eſt, ne eminentiæ frangantur, ſi abſque extenſione velimus os diſtortum dirigere, & circumrotare, aut confricare, mutuo partes oſſis fracti: nam ſi eminentiæ franguntur, tunc vel intercidunt inter oſſa coaptanda, & ſic coaptationem impediunt, vel procidunt extra oſſa, & exciant dolorem tum diſtendendo, tum pungendo partes neruoſas. Hæc incommoda in ἀντιλάσει vitari poſſunt. In extenſione autem modus eſt ſeruandus: Si enim validior ſit, quam requiritur, oritur dolor inſignis, vnde febres & conuulſiones, & reſolutiones, interdum etiam muſculos eſſe diuulſos Galenus ſcribit, *com. 1. l. 1. de fract.* Si mitior ſit extenſio, quam par eſt, confricabuntur inuicem oſſium eminentiæ, & aut frangentur, aut in proprias cauitates non recondentur. Proinde oſſa grandia & muſculi magni, qui membrum robuſtiſſime trahūt verſus ſuum principium, validiſſimam poſtulant extenſionem: talia oſſa ſunt, primum femur, deinde humerus & tibia, tertio cubitus, poſt quæ in ſumma manu, & ſummo pede ſunt, præterea ſi vtraque oſſa ſunt fracta. Minimam extenſionem poſtulat radius in cubito, id eſt, os ſuperius, quia hoc os non habet muſculos, qui ſurſum trahant, cum moueatur in pronum & ſupinum. Oportet etiā obſeruare *debitam figurationem*, id eſt, vt membrum extendatur in ea figura, quæ minimum facit dolorem: quod fit, ſi fibræ muſculorum in rectum

Extenſio quā valida eſſe debeat.

Cautio. 1.

2.

intendantur, & muſculus integer in vna membr
parte conſeruetur. Pueri & qui molli ſunt corpori
3. habitu, validiorem tolerant extenſionem: contra
4. adulti, & duri. Denique perpendendum eſt fractu
ræ tempus, ſi enim cheirurgus primo die adueniat
validius extendere poteſt: at ſi poſt primam dier
veniat, aut non debet extēdere, aut mitius, propte
influxos humores, & metum inflammationis, ſe
cundum Celſum *c*. 10. *l*.8.

Inſtrumēta extenſionis. Inſtrumenta extenſionis ſunt triplicia: *primu*
manus cheirurgi, ad debilem ſeu exiguam exter
ſionem; *ſecundo* funes & habenæ ad mediocren
tertio organa & machinamenta, ad validam.

Signa bona coaptationis. Laxatis igitur inſtrumentis extendentibus, opt
ma fit partiū oſſis coaptatio, quam factam eſſe, tr
bus ſignis dignoſcimus: *primo*, ſi membrū fractu
ſano in figura reſpondeat: *ſecundo*, ſi tactu nul
cauitas, aſperitas, eminentia, vel inæqualitas,
oſſe fracto notetur: *tertio* ſi dolor miteſcat.

Quomodo partes oſſis fracti vnitæ ſeruari debeant.

CAPVT IV.

Deligatio. SEcundus fracturas curandi ſcopus eſt, vt par
coaptatæ ſeruentur: quod fit deligatura, q
ita fieri debet, vt & partes commiſſas ſeruet, & i
flammationem arceat.

Modus deligādi, ſecundū Hippoc. Hippocrates tribus vtitur faſciis, è linteo n
nimis craſſo, vel tenui, ne vel premat, vel rumpat
Primam faſciam ter voluit circa fracturam, de
1. Faſcia. de ſurſum circumuoluit, vſque ad bonam mem
parte,

artem,ita vt tres, aut quatuor, vel plures circum-
olutiones faciat. Hoc modo ſtabilitur fractura,
um ter linteum obuoluitur: arcentur etiam hu-
iores, qui inflammationem facere poſſunt, tum
ifluxi,vnde ter circa partem fractam faſcia volui-
ır., tum qui adhuc influunt, maxime à partibus
ıperioribus (vaſa enim inferiora, ſenſim in nihi-
m terminantur)vnde faſcia ſurſum circumuolui-
ır. Secundam faſciam, prima duplo longiorem, 2.
ontrario modo obuoluit: ſi enim prior verſus
extram, hæc verſus ſiniſtram obuoluitur; vt ſi
uſculus aliquis nimium per primam faſciam ad
rtem aliquam ſit attractus, reſtituatur in partem
ntrariam, per ſecundam faſciam, quæ ſemel cir-
fracturam obuoluenda eſt: deinde, vt expri-
antur humores influxi, deorſum eſt circumdu-
nda, vſque ad aliquam membri partem, factis
tribus, quatuor, aut pluribus circumuolutioni-
s ſi opus ſit; poſtea oportet ſurſum redire per
am fracturam, & præterire circumuoluendo
am ipſam fracturam,quo vſque tandem ventum
ad finem prioris faſciæ: vbi & ſecunda faſcia
minanda. Hæc faſcia,vt dixi,primo obuoluitur
ca fracturam, vt humores ab hac exprimat,dein-
deorſum fertur,ad detinendum humores, qui à
tibus infernis ad fractam partē fluere poſſunt,
ı ad debilem: & quia timor eſt, deſcenſus hu-
orum à parte ſuperiori; ob id Hippocrates non
minat faſciam deorſum, ſed ſurſum etiam cir-
nuoluit, vt finem habeat, vbi prior finitur. Hæ *Plagula.*
æ faſciæ magis inflammationem arcent, quam
ıcturam ſtabiliant:ad hanc enim plures circum-
ıutiones requiruntur. His factis, apponit Hip-

pocrates circa fracturam pannos quoſdam tripli- catos, aut multiplicatos, qui eius ſunt longitudi- nis, cuius formæ ſunt faſciæ ipſæ; at anguſti, vt 5. 6. aut plures poſſint circa fracturam accommo- dari: inuncti hi *cerato modico* (ſi enim copioſum eſſet ceratum, defluerent, non autem continerent) apponuntur per longitudinem, circa partem fra- ctam tot, quot requiruntur, ita vt vnius vel duo- rum digitorum ſpatium inter vnum & alterum in- tercedat. Dicuntur *plagulæ* & *ſplenia*, à form oblonga: ſupplent vim glutinantis medicament & præterea leniunt dolorem, dum compreſſione

3. faſciarum prohibent. *Tertia* Hippocratis faſci plagulas iam dictas firmat: initium circumuolu- tionis huius faſciæ fit à fractura, deinde alteru huius faſciæ caput ſurſum, alterum deorſum vo- uitur. Id notandum, faſcias magis ſtringi debe in parte fracta, quam alibi, vt pars fracta mag illæſa ſeruetur ab humorum defluxu.

Ratio deligandi ſecundũ Celſum.

Celſus alium deligandi modum ponit, *cap.* 1 *lib.* 8. *Primum* enim circa fracturam iniicit linte *in oleo & vino* tincta. *Deinde* ſex fere circumdu faſcias, quarum *prima* eſt breuiſſima, & ter cir fracturam voluitur, ter etiam circumuoluitur c ca partem membri ſuperiorem: *altera* dimidio lo gior, incipit à fractura, & deorſum circumducit poſtea ſurſum reuerſa, in parte ſuperiori, vb priorem faſciam debet deſinere. Et hæ ſunt d primæ faſciæ Hippocratis. Super has latius lint cerato oblinitum, eſt obducendum, vt priores ſcias contineat. Et vbi os eminet: ſemper en membrum fractum, propenſionem habet ad ill partem, ad quam in ipſo frangendi actu prop ſion

ſionem habuit,ſemper apponendus eſt pannus tri-
plex vel multiplex , eodem *vino & oleo* madens, ei
parti, quæ contraria eſt parti, in quam membrum
inclinat. Ego interdum pannis vtor, interdum
ſtupa, quam madefacio in *vino nigro auſtero*, ſi vo-
lo roborare, & arcere inflammationem vel in *oui
albumine*, ſi fractura dolore caret, & ſolum ſtabi-
re volumus. Celſus madefacit in *vino*, *& oleo*
potiſſimum *roſaceo*, ſi dolor ſcil. infeſtat. Latiore
linteo applicato, circumuoluere oportet, quatuor
reliquas faſcias, ita, vt inſequens ſemper priori
ſit aduerſa,& tertia in inferiori parte,reliquæ om-
nes in ſuperiori terminum habeant.

Celſi igitur deligatio, ab Hippocratis deliga-
tione differt: nam Hippocr. tribus vtitur faſciis,
Celſus ſex: Hippocrates vtitur plagulis, quarum
loco Celſus latiora lintea vſurpat: Hippocrates *ce-
rato* vtitur, Celſus *vino & oleo*. Si dolor alicuius
fomenti partem infeſtat; Celſi deligatura magis
prodeſt: at ſi dolor eſt vel nullus, vel exiguus, præ-
ſtat deligatio Hippocratis, quæ maxime à Galeno
probatur, *cap.5.l.6.meth.* Recentiores ſtatim ſumta
faſcia è duplici initio deligant fracturam, non
animaduertentes, quæ Hippocrates & Celſus
ſcripſerunt. Nos autem medicinæ principes ſeque-
mur.

Comparatio deligationis Hippocratis & Celſi.

Terminus in ſtringẽdo debet eſſe bona laboran-
tis tolerantia: vt deligatura leuiter premat, &
ſic tum contineat & ſtabiliat fracturam, tum hu-
mores exprimat. Sunt etiam alia huius ſigna, quæ
poſtero die apparent: ſi enim æger eo die: quo de-
ligatus eſt, ſentiat ſe valentius ſtringi, poſtera ve-
ro die tumor laxus, mollis & paruus appareat (in

Bonæ deligaturæ ſigna.

manu quidem, ſi brachium, in pede vero, ſi crus fractum ſit) bona eſt deligatio, quia iam humores à parte fracta ſunt expreſſi: Si vero aut nullus tumor, aut magnus & durus poſtridie, in manu vel pede appareat, praua eſt deligatura, quia illa non continet, hæc vero nimis arcta eſt, & inflammationem mouet.

Quando faſciæ ſoluendæ.

Tertio die à deligatione facta Hippocrat. faſcia reſoluit: tunc enim incipiunt laxari, quæ prima cauſa eſt, cur ſoluantur. *Altera* cauſa eſt, quod frequentiſſime in fracturis, intolerabilis pruritus infeſtat, ob humores & vapores per deligationem detentos, & acriores redditos, qui pruritus terminari ſolet in excoriationem doloroſam, nec non inflammatoriam: & tunc ſoluendæ faſciæ, parſque pruritu infeſtata ſæpe aqua tepida perfundenda, vt ſic omnia euaporent: poſtea rurſus membrum deligandum. Facta bona deligatura, & pruritu non infeſtante, à tertio vſque ad ſeptimum, oportet ægrum deligatum detinere: ſeptimo membrum rurſus ſoluendum, perfundendum tepida aqua, & ligandum.

Ferulæ, loco plagularũ.

Sed hoc tempore vice plagularum oportet ferulas (ita Hippocrati dictas) apponere. Noſtro tempore, quia non habemus copiam ferularum, chirurgi vtuntur laminis è ligno factis, è quo fiunt vaginæ enſium, vulgo *aſtellas* vocant, quas ſtupa obuoluunt: alij vtuntur charta ſeu papyro craſſiſſima: alij ligneis fruſtulis, digitum craſſis vtuntur. Horum vſus eſt, non ſolum immobile, ſed etiam rectum tenere membrum; quod optime præſtant ferulæ, quæ, cum leuiſſimę ſint, non premunt, nec inflammationem mouent, quatenus vero

ſun

.unt rigidiſſimæ, rectum ſeruant membrum. *Aſtel-ı* facile incuruatur, vt & charta illa craſſiſſima, *oleo* ıræſertim aut *vino* madefacta: ligna autem craſ-ıora valde premunt, & mouent inflammatio-em. His vtebatur Hippocrates demum poſt ſep-ımum: quia ante ſeptimum magis vrgebat in-entio arcendæ inflammationis, quam intentio ſta-iliendi fracturam, poſt ſeptimum autem contra ccidit.

Quomodo oſſis ſubſtantia ſalubris conſeruari debeat.

CAPVT V.

TErtius ſcopus curationis fracturarum eſt, ſubſtantiam partis ſalubrem conſeruare: na-ıra enim, id eſt, partis temperies, os vnire ne-ıit, niſi pars ſit ſana. Quia ergo pars fracta de-ılis eſt, vt corporis excrementa ad eam facile onfluant, vt etiam ob coctionem debilem mul-ı excrementa ſecernantur, & expelli nequeant, præterea, quia in oſſe fracto, etiam optime oaptato, cauernulæ tamen quædam remanent, ıæ poſtea ſanie replentur: idcirco vt partem ılubrem conſeruemus, opus habemus medica-ıentis, quæ materiam influxam deſiccant, & in-ıentem repellant, quæ vno verbo *aſtringentia* ıcuntur. *Subſtantia partis, vt ſalubris ſit conſeruanda.*

Huius præſidij materiæ variæ ſunt. Nam Hip-pcrat. vtitur *cerato*, deinde *vino nigro auſtero*. Celſ. *lıteis, oleo & vino tinctis*. E recentioribus, quidam ſumunt linteum, *vino nigro auſtero* expreſſum: qui-dam ſtupam pexam, *vino nigro auſtero* expreſſam: *Materia præſidiorum.*

quidam *vinum & oleum* ſumunt, hiſque ammiſcent pares portiones *puluerum boli Arm. ſang. drac. myrtillorum, balauſt. roſarum rub.* Alij præter hos pulueres, ſubigunt *oui albumen*, & faciunt medicamentum inſtar mellis craſſum, imponuntque ſupra ſtupas pexas, aut ſupra latius linteum. Quidam ſumto *oui albumine & vino nigro auſtero, admiſtis pulueribus propoſitis*, abſque linteo, aut ſtupa membrum fractum circumcirca illinunt. Et hæc medicamenta, propter *oui albumen*, ſtatim ſiccantur, & valide parti adhæreſcunt. Nonnulli faſcias è *vino nigro auſtero* expreſſas, circumuoluunt, vt firmius teneant.

In vſu horum medicamentorũ, quæ ſpectanda.

Quantum ad horum vſum attinet, ſcopi conſiderandi ſunt nimirum *primo*, arcere inflammationem, *ſecundo*, ſubſtantiam partis ſalubrem conſeruare, *tertio* dolorem lenire. Debet etiam perpendi tempus anni, habitus corporis, ætas, fracturæ magnitudo. Si ergo dolor vrgeat, *ceratum*. Hippocrat. ſupra latius linteum conuenit: ſupra *ceratum* autem hoc, aliud linteum, è *vino nigro auſtero* expreſſum circumponi debet, ad inflammationem arcendum. Si fiat ceratum, *è cera & oleo roſaceo*, vel *myrtino*, leniet dolorem, ratione *olei*, arcebit phlegmonem, & ſtabiliet fracturam ratione aſtrictionis. Si dolor ſit exiguus, non tamen omnino deſpiciendus, magis incumbimus in id, vt phlegmonem arceamus, & fracturam ſtabiliamus: vnde ſumimus *oleum roſ. vinum, & oui albumen, his pulueres dictos, ad mellis craſſitudinem* miſcemus, & linteo, aut ſtupa apponimus. Si nullus fere aſſit dolor: tunc totis viribus arcemus inflammationem, & ſtabilimus fracturam: ideoque ab *oleo* abſtinemus. Si habitus corporis ſit

dur

lurus,tempus æſtatis,fractura magna,vt in femore, ui *albumini* miſcemus *pulueres conſtringentes propoſtos, additis corticibus granatorum, gallis immaturis, ſucco hypociſtidis*, quæ ſtupis imponuntur:ſupra ſtuam autem imponimus latius linteum è vino expreſſum, aut, ſi non placeat tot lintea obuoluere, rimam faſciam, itemque ſecundam, *è vino nigro* xprimimus, & circumuoluimus. Et his medicamentis ſubſtantia partis ſalubris conſeruatur: quæ mnia ante deligaturam ſunt imponenda.

Deligaturæ ſuccedit poſitio, ſeu collocatio nembri *l.3.de illis,quæ fiunt in med.com.51.52.53.l.2. e fract.* Hæc ſecundum Hippoc.debet eſſe *mollis*,ne remendo dolorem inferat *æqualis*, ne diſtorqueat, urſum verſus,ne humores deſcendant. Hinc cheiurgi membrum fractum collocant in lecto&molı ſtragulo: vel puluinare è molli lana, aut pluma arti fractæ circumligant:vel chartam craſſam(quæ *hartone* dicitur)in canalis modum conformant, & ntus ſtupa ſubfulciunt, in cubito,& iis oſſibus, in uibus æger non cogitur in lecto degere.Si autem ger cogitur in lecto morari,nil melius eſt, quam ormare capſulam è tabulis ligneis tenuibus,& ſtua multa,aut lana implere. *Collocatio membri.*

Præterea in poſitione, ſicut etiam in extenſioe,& deligatione,oportet congruam membri figuationem conſiderare, quæ ſcil. dolore vacat, & nuſculos integros ſeruat ex vtraque parte: hæc utem eſt figura media,in qua dum otiamur,ſingua membra continere conſueuimus, vt in cubito, igura angularis: in carpo recta, &c. ea nimirum, uæ inter extremos cuiuſque membri motus inter- *Commoda membri figuratio.*

media

media eſt. Hæc figura niſi obſeruetur, exiguo poſ tempore membrum dolere ſolet.

De Callo in fracturis generando.

CAPVT VI.

Quando calculus generandus.

QVartus ſcopus eſt callum generare. Quod faciendum poſtquam timor inflammationis receſſit: plerumque circa diem ſeptimum ſecundum Galenum *c. 5. l. 6. meth.* licet interdum citius hoc fiat, interdum tardius, pro magnitudine fracturæ anni tempore, ætate, habitu corporis, vt *ſupra* etiam de ſimplici carnis vulnere diximus. Dum enim fluxum adhuc timemus, non poſſumus ſtudere generationi calli, quia natura partis læſa, non poteſt callum generare.

E qua materia generetur callus.

Generatur autem callus ex oſſis alimento, quo à labiis fracturæ exſudans, circum oſſa fracta concreſcit: & licet non ſit os, ita tamen durus eſt, vt membrum illud rurſus frangi contingat, potius in alia parte frangatur, quam vbi callus eſt genitus. Duo igitur heic indicantur: *primum*, vt congrua materia ſuppeditetur: *ſecundo*, vt à labiis fracturæ non eluatur, aut foras euocetur.

Victus.

Quo ad calli materiam: cibi debent eſſe craſſi (quia oſſis alimentum craſſum eſt) & ſimul viſcidi: vnde vtendum *oryza, frumento in aqua cocto, farre, pedibus, ventribus & capitibus animalium,* potiſſimum *vitulorum & caſtratorum*: dabitur etiam *cutis hœdi, & veruecis, crura vaccina*. *Vinum* tunc exhibendum omnino eſt, idque *nigrum* & *craſſum.* Debet autem victus è tenui in pleniorem verti.

Medic

Medicamenta etiam per os dari ſolent, quæ ad callum generandum, & indurandum faciunt: vt *ſuccus primulæ veris*, pluribus diebus potus, *puluis radicum agrimoniæ* in *vino* ſumtus, aut *ſuccus* eius potus. *Medicamenta interna.*

Localia erunt emplaſtica: vnde in pueris & mulieribus paramus emplaſtrum, *è farina volatili, & oui albumine*. In adultis apponimus hoc emplaſtrum: ℞. *boli Armen. thuris, myrrhæ, aloes, acaciæ, tragacanthæ, ladani, gallarum, nucum cupreſſi, ana part. æq. in pollinem redacta, miſcentur oui albumini. cum modica farina volatili.* Vtimur etiam perfuſionibus, è *decocto granorum & foliorum myrti, radicum vlmi, radicum, & foliorum fraxini*: item *è ſucco foliorum vitis albæ*. Hæ perfuſiones fiunt, quando ligatura reſoluitur, antequam emplaſtrum apponatur, & deligatura adhibeatur. Inter cætera à cheirurgis vſurpatur, *emplaſtrum barbarum*, item *oxycroceum*, tempore hyemis, veris, & autumni, quia ſunt calida: *diapalma* vero tempore æſtatis. Sic ergo materiam paramus aptam ad calli generationem, tum victu, tum medicamentis. *Topica.* *Empl.*

Ne autem materia hæc, è qua callus generari debet, foras euocetur, oportet deligaturam mutare: non enim amplius pars ita deliganda eſt, vt humores exprimantur, ſed vt perſiſtant, & concreſcant circa fracturam. Non ergo tam frequenter fractura eſt deliganda, vt prius, ſed quinto quoque die. Laxiores etiam debent eſſe circumuolutiones. At in prioribus deligationibus, non eſt tantum interualli interponendum, ſed videndum quomodo callus in fractura procedat. Satis ergo erit duos dies protrahere deligaturas ſequentes: & interim *Deligatura in callo.*

interim proſpicere oportet, num tantus taliſque callus generetur, quantus & qualis requiritur. Quomodo autem callo minori, vel maiori occurrendum: *infra paulo poſt* docebimus.

Fractura per longitudinem. In fractura per longitudinem facta, eadem prorſus curatio adhibenda, quæ in tranſuerſa: ſaltem vt deligatio magis ſtringatur, alias enim facile poſſet decidere, *c.5.l.6.meth.*

De Symptomatis, fracturæ ſuperuenientibus.

CAPVT VII.

Accidentia, quæ fracturis ſuperueniunt. QVintus ſuccedit ſcopus, nimirum correctio accidentium, quæ fracturis ſolent ſuperuenire, & curationem tardare: ea ſunt, *dolor, inflammatio, pruritus, excoriatio, callus iuſto maior vel minor, membri debilitatio & gracilitas, deprauata figura, gangræna, vulnus.*

1. *Dolor.* Si ergo dolor infeſtet, leniendus eſt anodynis, vt *lana ſuccida, infuſa in oleo & aceto ſimul miſtis,* & *coctis,* ſpongia ex *oleo roſarum* expreſſa, & impoſita, inunctio ex *oleo chamæmelino, & lumbricorum*: deinde linteum *vino nigro auſtero* imbutum & impoſitum: quibus omnibus actu calidis vtendum. Hippocrates vtitur *cerato,* quod præſtantiſſimum eſt, ſi *ex oleo roſato* fiat. Conuenit fomentum cum ſpongia, expreſſa *in aqua, in qua malua, & chamæmelum bullierint.*

2. *Phlegmone. Catapl.* Inflammatio nondum orta, vt præcaueri debeat, diximus. Quod ſi autem oborta ſit, apponimus hoc medicamentum: ℞. *rad. althææ, florum chamæmeli, violarum an. M.j. coctis in aqua & contuſis, adde farinæ hordei ℥.iv. ſapæ ℥.iij. ol. roſ. viol. an. ℥.*

ini nigri, aut aquæ hordei q.ſ. Miſc. pro cataplaſmate.
i calor magis vrgeat, vt in ſtatu ſit inflammatio:
.rad. althææ ℥.iv. fol. violarum, balauſtiorum, planta- Empl.
inis an. M. ß. florum chamæmeli M.j. decoquantur
aqua, & cum oleo roſ. ac chamæmel. æquis portionibus
mul miſtis, fiat emplaſtrum. Si inflammatio ſit in
eclinatione, vtimur *fomento, è flor. chamæmel. & bet.*
coctis in vino albo : item fomento *è roſis & cala-*
intha ſimiliter decoctis.

Si pruritus infeſtat, ob detentos humores, per- 3. *Pruritus.*
ndatur locus aqua calida, vt poris apertis, flatus,
vapores difflentur : aut foueatur locus ſpongia,
qua calida imbuta & expreſſa. Perfuſio & fomen-
m, maxime conferunt ex *aqua marina*, quæ pro-
er ſalem expurgat, & poros aperit.

Neglectus pruritus, terminari ſolet in excoria- 4. *Excoriatio.*
onem doloroſam, & interdum inflammatoriam:
i occurrendum eſt exſiccantibus, & refrigeranti-
s. Æſtate igitur confert *vnguentum de ceruſſa* : &
calore inſigni *vnguentum de ceruſſa caphuratum.*
æſtas ſit, & corpus calidiſſimum, conuenit *vn-*
entum populeon : item *linimentum ſimplex* dictum,
m recens eſt factum. Aliis temporibus, prodeſt
guentum è lithargyro, vnguentum de minio. Hæc
mnia ſunt refrigerantia, & ſiccantia : ſed diffe-
nt ſecundum magis & minus.

Callus interdum iuſto eſt vel minor, vel maior. 5. *Callus minor.*
minor, ſigna ſunt, quod pars ad motum redditur
bilis, & ſi pars fracta tangatur, callus, aut nullus,
exiguus ſentitur. Fit autem hoc, vel quia æger
qui vſus eſt victu, vel cibis, aut non craſſis, aut
n viſcidis, ſed friabilibus ; *deinde*, quia faſciæ ni-
s fuerunt aſtrictæ. Debet ergo maior reddi, per
victum

victum pleniorem, faſciæ ſunt laxandæ, medic
menta aſtringentia mitiora reddenda: attrahen
etiam humores, perfuſionibus ex aqua calida (nc
admodum calente, ne attracti rurſus euaporen
donec pars rubeſcat, & in tumorem attollatur, tu
enim deſiſtendum.

6. *Callus maior.* Si callus ſupra modum ſit auctus, ſigna ſur quod tactu percipitur, & comprimendo muſcul partesque neruoſas, dolorem infert, denique pa redditur inepta ad motum, propter dolorem compreſſionem. In hoc caſu omnia contraria ſu facienda, quo ad victum, faſcias, &c. deinde call molliendus & digerendus: vnde fiunt *emplaſtr radicibus althææ, foliis maluæ, & meliloti, decoctis aqua, cum axungia anatis.* Antequam autem emp ſtrum apponatur, fiunt perfuſiones ex eodem dec cto. Facta emollitione, fiunt poſtea perfuſiones aqua, in qua decocta ſit *betonica, ſcabioſa, ſcordiu parietaria:* & tamdiu fiunt, donec non tantum p rubefiat, & in tumorem attollatur, verum eti decidat & corrugetur.

7. *Gangræna.* Si gangræna oriatur, ſtatim initio partem de mus perfundere, & abluere lixiuio, in quo deco ſint *ſcordium & plantago*, deinde apponendum e plaſtrum, factum è *farina lupinorum, puluere ſco & oxymelite, cum modico lixiuio.*

8. *Gracilitas membri.* Si membrum gracile reddatur, vel reman propter nimiam faſciarum ſtricturam, aut pro nimiam perfuſionem factam, aut nimios mo aut paucitatem viſcoſi alimenti, æger nutrien eſt, deinde adminiſtrandum balneum ex aqua ci, in qua ſi aliqua portio carnis decoquatur, melius. Præterea picatio efficiéda eſt, appoſita

ſu

upra linteum ducta, & multoties velociter abla-
a, vt dolor quidam excitetur ratione adhæren-
iæ, & ratione pilorum, ob quem dolorem ali-
nentum attrahatur & pars nutriatur. Tandem
erfuſio facienda eſt ex aqua calida.

Poſt curatas autem fracturas, ſæpe membrum n figura deprauatum & diſtortum manet, quoniã ſſa non bene ſunt coaptata, id quod fit aut propter inſcitiam Medici, aut propter motus ægri inordinatos, aut prauam deligaturam. Si ergo læſio membri in ſuis motibus non ſit effatu digna, æger ſorte ſua contentus eſſe debet. Si effatu digna it membri læſio in ſuis operationibus & æger ſit enex ac debilis, callus vetuſtus, os fractum magnum, æger ſimiliter ſorte ſua contentus erit. At i æger ſit iuuenis & robuſtus, callus recens, os ractum exiguum, vnicum erit refugium fracturam de nouo rumpere, vbi tamen prius per multos lies, quantum fieri poteſt, callum mollire debemus, perfuſionibus *ex althæa & maluis*, *lutis thermalibus D. Petri, & D. Bartholomæi, vel lotura lanarum, œſipo*: multæ frictiones fiant, cum digitis, *œſypo* inunctis: fient perfuſiones ex aqua, in qua incocta ſint *folia cicutæ*. Vtimur etiam *emplaſtro*, *è foliis cicutæ, cum axungia porcina*. Deinde rurſus os frangitur manibusve digitis impellendo, ſeu comprimendo. Si callus fuerit durior, frango eum inſtrumento attrahente in diuerſas partes, deinde ſano, vt hactenus docui. 9. *Figura diſtorta.*

De curanda fractura cum vulnere, in qua nec os nudatum eſt, nec aliquod oſſis fruſtulum receſſurum exſpectamus.

CAPVT VII.

Quid deinceps agendũ.

IN fractura cum vulnere, vel os nudatum eſt, ve non eſt nudatum : præterea, vel fruſtulum oſſi abſceſſurum eſſe opinamur, vel non. Nos primur de ea agemus, in qua nec os nudatum eſt, nec fru ſtulum oſſis abſceſſurum eſſe putamus. In hac ſa tisfaciendum eſt & vulneris & fracturæ ſcopi idque alternatim.

Extẽſio.

Primo enim coaptanda ſunt oſſa, per extenſio nẽ, vt *ſupra* docuimus in primo ſcopo fracturari

Coaptatio vulneris.

Deinde ſatisfaciendum eſt ſecundæ & tertiæ in dicationi vulnerum, id eſt, labia vulneris ad mu tuum contactum adducenda, & adducta conſe uanda, quod fit ſutura, aut fibulis.

Aſtringentia præſidia.

Poſtea incumbimus tertio ſcopo fracturæ, & quarto ſcopo vulneris, id eſt, ſubſtantiam & fract ac vulneratæ partis ſalubrem conſeruamus, impo nendo medicamenta ſupra vulnus conſutum, & fracturam coaptatam, quæ tum dolorem lenian ſi aſſit, tum inflammationem arceant, id eſt, mate riam influentem repellant, influxam exſiccent, & procul à parte exprimant, qualia ſunt aſtringent & glutinatoria, de quibus *ſupra* fuſe. In præſent ſi dolor aſſit, & ſit hyems, vtendum eſt *cerato picat* quod ſecundum Hippocratem dolorem lenit : æſtas, *cerato roſato*: aliis temporibus, *cerato ſimplici*. S dolor non aſſit, magis eſt incumbendum ſtabilie dæ fracturæ & inflammationi arcendæ : vnde ſ perponere debemus ſtupas pexas, & *oui albumi*

illita

itas, vel linteum è vino nigro, & *oleo roſat.* expreſſum. Si pars omnino ſit expers doloris, poſſumus etiam vti pulueribus aſtringentibus ſupradictis, *oui albumini ſubacto* permiſtis.

Poſthæc explendus alter ſcopus fracturæ, id eſt, deliganda eſt fractura, ſicut *ſupra* docuimus. Heic tamen notandum, vt faſciæ ſint molliores & latiores, quam in fractura ſine vulnere, vt oras vulneris vtrinque comprebendant, & ſic labia vulneris cingant, non comprimant: minus etiam ſtringendæ ſunt faſciæ, quam ſi vulnus nō adeſſet, ne compreſſo vulnere dolor & phlegmone oriatur: vnde & Hippocrates & Celſus plures circumuolutiones faciunt, cum melius ſit ſæpe circumire, quam ſtringere. Debet autem faſcia tertio quoque die ſolui, & ſemper minus comprimi, quamdiu durat timor inflammationis. Ferulæ vel non apponendæ, ne vulnus comprimant, vel ſi apponantur, ſuper vulnus apponi non debent: magiſque hoc in caſu multitudo faſciarum probatur, vnde Celſi deligatio, quæ fit ſex faſciis, conuenire videtur. Et hæc hactenus.

Deligatura.

Vt ſtabilienda ſit fractura.

De fractura cum vulnere, in qua os nudatum non eſt, aliquod tamen oſſis fruſtulum receſſurum exſpectamus.

CAPVT IX.

OS recedere, ſeu abſcedere intelligimus, quando oſſis portio à reliquo oſſe ſeparatur, & foras à natura extruditur: id quod fit, *primum*, cum è veteri vulnere oſſa emarcuerunt aut arefacta ſunt & marcida effecta, tunc enim à facultate par-

Quot modis os abſcedat.

tis expultrice marcidum os à probo ſeparatur;
ſic fit abſceſſio, ſeu deſquamatio oſſis:quæ eti
ſine fractura contingere poteſt, vt in fiſtulis,
vetuſtis vlceribus,propter multam ſaniem, diut
cum oſſe commorantem,& os corrumpentem:
teſt etiam hæc deſquamatio oſſis contingere in f
ctura non conformata, propter multam ſani
collectam: *Secundo* etiam recedunt oſſa, cum
fracturæ impetum aliquod oſſis fruſtulum, au
toto à reliquo eſt ſeparatum,aut ita concuſſum
parum abſit,quin ſit ſeparatum.

Cauſa. Cauſæ ergo ſunt vel impetus externus, vel
ſis corruptio, aut à ſanie diutius commorante,
ab alteratione aëris externi, quæ & ipſa oſſa c
rumpit & à naturali temperamento deiicit.

Signa. Signa vero, quibus os receſſurum ſignificat
1. ſunt plura, *t.* 18. *l.* 3. *de fract. Primum* enim ſar
copioſior effluit, non reſpõdens magnitudini v
neris, vnde os corruptum, & receſſurum indi
2. tur. *Deinde* vulnus gliſcere videtur, id eſt, ad
cretionem incitari,vnde labia vulneris nõ coet
ſed potius inuertuntur,& æger in hanc rem int
tus,motionem quandam tacitam in membri pa
3. intima ſentit. *Tertium* ſignum ponitur *t.* 44. *l.* 3
fract. ſi oſſa conformatione fruſtrata ſunt, tu
propter moram ſaniei, os corrumpentis, rece
4. rum eſt oſſis fruſtulum. *Quartum* ſignum: Si c
carne nudatum ſit, neceſſario recedit, quia n
amplius porrigi poteſt alimentum, cum venæ
arteriæ non amplius ad partem nudatam exc
rant, quia etiam aeri externo os exponitur, &
5. hoc corrumpitur. *Quintum* ſignum ponitur à P
lo *cap.* 107. *l.* 6. nam caro, quæ accreſcit ſuper

‍ti vulneris,eſt laxa,hebes,vacua,ſpongioſa:natu-
r enim non ſanat vulnus,vbi aliquid intus habet,
‍od non poteſt detinere:ea igitur parte vbi caro
‍xa eſt,os recedet.

Citiſſimæ autem receſſionis ſigna ſunt,quando
‍iſſima fit ſuppuratio in vulnere, & citiſſima at-
‍e pulcherrima carnis excreſcẽtia,non enim alio
‍odo os recedit,quam dum natura carnẽ in labiis
‍is ſani creat, quæ os ſuperpoſitum ſuſpendit &
‍pellit.Os quidem magnũ,ſolidũ,in ætate adul-
‍tempore hyemali, tardius recedit,vt totus eius
‍culus 60. diebus:at mediocre, laxũ,in tenera æ-
‍e,&æſtiuo tempore,citius;vt 40.diebus.Sic pars
‍is citius recedit quam totus circulus. *Signa velocioris receſſionis.*

Quantum vero ad curationem:ſi os receſſurum
‍nino à reliquo oſſe ſeparatum ſit, & intra vul-
‍s inciderit, ibique conſiſtat, volſella eſt appre-
‍ndendum, & foras trahendum. Si autem oſſis
‍ſtulum per rimam vndique à reliquo oſſe ſit ſe-
‍atum,in ſuo tamen adhuc loco detineatur, ni-
‍ominus quoniam nunquam cum reliquo oſſe
‍itinari poteſt,apprehendendũ eſt,&extrahendũ,
‍itra violentiam fieri poteſt: ſi abſque vi magna
‍ri nequit, non debet extrahi, quia excitaren-
‍ dolor, inflammatio,febris, conuulſio, & vlcus
‍lderetur fiſtuloſum, cum extracto oſſe cauitas
‍i ſanie repleatur, quæ corrodendo carnis gene-
‍ionem impedit: tunc ergo negotium hoc ipſi
‍turæ permittendum, quæ ſenſim carnem in la-
‍s oſſis ſani gignit,facitque oſſa recedere,quem-
‍modum in vulneribus capitis diximus. *Num os quod abſceſſit,debeat extrahi.*

Conſiderandum etiam eſt, num oſſis fruſtulum
‍ceſſurum,ſit magnum aut paruum:quod è ſignis *Os receſſurum paruum vel magnum.*

 pro

propoſitis intenſioribus & remiſſioribus cogno-
citur. Si enim ſuppuratio tardius fiat,& multa ſa-
niei copia conſpiciatur,copioſa etiam caro laxa &
hebes generetur, maius fruſtulum eſt receſſurum:
ſi contra,minus. Cùrationem autem vtriuſque fra-
cturæ tradit Hippocrates.*t*.20.*&* 21.*l.* 3.*de fract.*

Os paruum deceſſurum.

Si parua eſt oſſis portio receſſura,*primo* cauendu
ne pus collectum diutius commoretur intra vul-
nus,& os etiam bonum corrumpat: euacuandum
igitur pus eſt, non quidem expreſſione faſciarum
arcte aſtringentium(ſicut in fractura ſine vulnere)
ſic enim dolor & inflammatio oriretur,ſed ita va-
cuandum eſt pus, vt ipſum è vulnere fluat. *Alt*
ſcopus eſt, vt oſſis receſſionem iuuemus, quod ta-
men negotium in oſſe paruo,ipſi naturæ commit-
tendum eſt,in magno autem medicamentis iuuan-
dum. His de cauſis Hippocrates probat deligatu-
ram laxiorem,ac frequentiorem,ne pus intercl-
datur, ſed facile effluere queat:ferulas non appo-
nit, ne comprimendo dolorem excitent:reliquu
naturæ committit. Id notandum,licet oſſis rece-
ſio exſpectetur, vulnus tamen conſui debere: n
enim natura ſanat vulnus ea parte, qua os abſce-
ſurum eſt. Stabiliri etiam poteſt fractura faſci
pluribus, vt *ſupra* diximus.

Os magnum reſceſſurū.

Si os magnum eſt receſſurum, curatio in du-
bus differt à prædicta, nam & medicamenta adh-
bentur, & modus deligandi peculiaris. Indicatio-
nes ſunt: vt pus non intercludatur, ſed efflue
poſſit, ſtabiliatur fractura, inflammatio arceatu
dolor non excitetur,denique procuretur citiſſim
oſſis receſſio.

Deligatura firmans os fractum.

Adhæc omnia præſtandum, quo ad deligatura
m

ıultæ ſunt ſumendæ plagulæ è panno lineo du-
licato, longiores quàm vt ſemel membrum cir-
ımeant (nam breuiores non conſeruarent fractu-
ım ſtabilem) breuiores autem, quàm vt bis mem-
rum circumeant, (longiores enim nō eſſent com-
ıodæ, dum membrum, propter medicamenta in-
ɔuanda, reſoluitur, oportet enim membrū attolli
: dimoueri) vt ſic & fractura contineatur, & im-
oto membro, laxatis ambobus capitibus, ipſum
ılnus in reſoluendo appareat. Latitudo plagula-
ım, non minor erit dimidio palmo: in ſumma,
nta, vt labia vulneris ſufficienter apprehendat.
ircumducendæ ſunt è duobus initiis, vt decuſſa-
m ſe interſecent, crucis modo, vel, vt paulo lon-
us ab extremitatibus ſeſe decuſſent, in oppoſita
ırte. Tot autem debēt eſſe plagulæ, quot ſunt ne-
eſſariæ, ne vllus vacuus detur locus: & ſæpe ego
:pertus ſum, ſatius eſſe plures ponere, quam pau-
ores, pro fractura ſtabilienda, ita tamen, ne gra-
ındo comprimant. Madefaciendæ ſunt in vino
igro, auſtero, craſſo, ſic enim melius adhæreſcunt,
ıflammationem arcent, ſubſtantiam partis ſalubrē
ɔnſeruant: quibus de cauſis, potiſſimum propter
hlegmonem, Galenus non tantum plagulas ita
ıadefacit, ſed etiam per totum diem & noctē, vi-
o illo partem perfundit, aut linteola, & ſpongias
nponit in eo madefactas: ne autem vinū defluens
ıadefaciat totum cubile & ſtratū, ſubiicit coriū, ca-
alis modo figuratū, quod exitū dat vino influenti.

Verum ante admotionem plagularum, neceſſe
ſt medicamenta apponere, quæ in principio, id eſt
uandiu durat tempus inflammationis, & dolo-
em leniant, & inflammationem arceant: vt

Anodyna & phlegmonem arcentia.

ceratum roſatum: laudatur etiam *ceratum picatum*, e maxime tempore, quo pus conficitur: iuuand enim coctionem & faciendo ſuppurationem, ar cet phlegmonem, quoniam ſuppurata materia, ni hil mali euenire poteſt, *com. aph.* 23. *ſect.* 4. Contr dolorem etiam, & imminentem conuulſionem Hipp. interdum vtitur linteolis, madefactis *in ole & vino ſimul miſtis.*

Os extrahentia. Si tempus inflammationis præteriit, omni in duſtria attendendum eſt, vt os recedens citiſſim foras trudatur, quod licet à natura fiat, hæc tame medicamentis iuuanda. Manifeſta qualitate ho faciunt calida: *vt oleum vetus, cera citrina, ſorditi vaſorum apum ad ignem liquata, cui admiſcebitur pa vna euphorbij, duæ tithymali, tres ariſtolochiæ*: hoc me dicamento vtendum hyeme, in corporibus adu tis & duris, & laudatur etiam ab Auicenna. Ali temporibus & corporibus prodeſt *ammoniacum*, *bdellium, diſſolutum cum oleo liliaceo.* Proprietate qu dam occulta os receſſurum extrahit; *cinis lumbr corum terræ, melli admiſtus* & impoſitus. *Ceratu* etiam *ſacrum* calore oſſa extrahit. *Proprietate extrahentia.*

De Fractura cum vulnere, in qua os nudatum eſt.

CAPVT. X.

Sutura. OS nudatum, omnino ab aëris alteratione d fendendum eſt, ne putreſcat, & receda Proinde ſi os nudatum non emineat extra vuln cooperiendum eſt, non medicamentis abſterge tibus quæ irritant, & dolorem excitant, nec ole ſis, & mitigantibus, quæ ſordidum reddunt vuln *t.* 43. *l.* 3. *de fract.* ſed naturali tegumento, id eſt, cu Labia igitur vulneris adducenda ſunt ad mutu

cor

ontactum, ſuturis,& fibulis: deinde curatio inſtituenda,vt in fractura ſimplici,cum vulnere.

Si os nudatum extra vulnus emineat,ſi quidem facile in propriam cauitatem reſtitui poſſit,beneficio,debitæ extenſionis,citra violentiam, vtique reſtituendum, poſtea vulnus conſuendum,vt *paulo ante* diximus. Quod ſi eminentia oſſis nudati ita foras protuberet, vt ſine violentia in locum ſuum reponi nequeat, tunc è duodus malis minus eſt eligendum, & os præcidendum vel lima, ferra aut alio inſtrumento, aliquantulum breuius reddendum,& poſtea coaptandum, modica facta extenſione:hoc enim melius eſt,quam huiuſmodi oſſa non coaptata relinquere, vel extenſione violenta, ægrum ad conuulſionem & mortem deducere.Si os retuſum,& præſectum, adhuc difficulter coaptari queat, & metuimus validam extenſionem, in qua propter vulnus multæ fibræ diſtrahuntur, & dolor inſignis excitatur,vt conuulſio ſit exſpectanda: tunc Hippocrates reponit fracturam quantum poteſt, & ferramenta quædam (vulgo *Scarpelli* dicuntur) altero extremo latiora & tenuiora,inter oſſa fracta imponit, ceu cuneos quoſdam,& modo vectis inflectit, vt ſic oſſa magis,quam muſculi extendantur,& reponantur.

Extenſio.

Præciſio.

Cunei.

Libri quarti,de Fracturis finis.

CHEIRVRGIÆ HIERONYMI FABRICII AB Aquapendente,

PARTIS SECVNDÆ LIBER QVINTVS.

De Luxationibus.

CAPVT I.

De definitione, differentiis, cauſis, & ſignis luxationum in genere.

Definitio. LVXATIO, ſeu exarticulatio, barbaris diſlocatio dicitur: & eſt *prolapſus capitis articuli, è proprio ſinu, in ſedem alienam.* Dearticulatio enim ad motum deſtinata, conſtat è capite oſſis & ſinu. In *capite* obſeruandum, quod capita rotundiſſima, omnes habent motus, vt in femore, humero: In *ſinu*, quod oſſa, quæ haben ſinum profundiorem, vt os coxendicis, minus apta ſunt luxationi; contra, quæ habent ſinun leuiter cauum, vt ſcapula. Sed ne capita oſſium facil

Qui articuli facile elabantur & quæ difficulter.

acilè è ſinubus excidant, aſſunt etiam vincu-a: quorum alia ſunt orbicularia, quæ in om-ibus articulis & caput & ſinum in orbem com-lectuntur: alia rotunda, quæ tantum in iis ſunt rticulis, qui ſeruiunt motibus robuſtis, vt in fœ-nore & genu, hæc è profundo ſinu in caput ip-um inſeruntur. Qui igitur articuli vtrum-que habent ligamenti genus, vel qui orbiculare antum habent, ſed id arctius, difficilius prolabun-ur. Eſt in articulis vnctuoſus & viſcidus quidam umor: ne oſſa perpetuo motu incaleſcant & ſiccentur.

Summa luxationum genera tria ſunt: *Primum* *Differentiæ.* um oſſa dehiſcunt, quæ antea inter ſe iuncta 1. rant: quod tribus locis contingit, nimirum cum itum ſcapularum os ab humero recedit, aut ra-ius à cubito, aut ſura à tibia, Celſo ita ſcribente; *Diſtinctio.* 10 *l.*8. Rhaſi dicitur *diſiunctio* 15. *continenti. Alte-um* genus eſt, cum oſſa elongantur, propter mol-itiem, laxitatem & diſtenſionem ligamentorum, 2. b quam fit, vt caput oſſis aliquantulum promo-eatur à ſinu, nec tamen excidat, ſed facile poſſit xcidere: ſecundum Auicennã 5.4. *tract.*1. *c.*1. Hanc ixationem ſæpe vidi in mendicantibus, in carpo, t cubito. *Tertium* genus proprie luxatio dicitur, 3. um caput à proprio ſinu excidit, cuius nullæ ſunt ifferentiæ, niſi ſecundum magis & minus, Paul. 11. *l.*6.

Si ergo caput è toto & perfecte excidit è ſuo nu dicitur ἐξάρθρωμα, Rhaſi *diſlocatio*: ſi è parte & nperfecte, dicitur παράρθρωμα, Rhaſi *diſtortura.* ſtramq; luxationis ſpeciem patiũtur, articuli cu-iti, manus, tibiæ, pedis & digitorum: ſolummodo per

perfectam patiuntur duo, femoris, & humeri, cuius cauſa eſt capitum rotunditas, & ſuperciliorum in ſinubus tenuitas, vnde fit, vt capita, quaſi in puncto attingant ſupercilia, & vel è toto prolabantur, vel rurſus in ſinum ingrediantur. Dicit tamen Hippocrates, quod etiam humerus & femur poſſint ſecundum magis & minus luxari, quod de perfecta luxatione intelligendum, dum magis vel minus à loco ſuo naturali diſtant. Gal. *tom.t.l. 4.de artic.* Porro vera hæc luxatio quatuor modis fieri poteſt, in partem ſuperiorem, vel inferiorem, dextram, vel ſiniſtram. Galenus *c.4.l.de conſtit.art.* addit partem priorem & poſteriorem: ſed os non poteſt excidere ante, vel retro, quia adeſt os immobile, quod reſiſtit: nam retro eſt os, cui innititur membrum, & quod reſiſtit oſſi comprimenti, dum mouetur: ante eſt os quieſcens, ſupra quo membrum mouetur.

Vera luxatio quot modis fieri poſſit.

Cauſa.

Primum genus luxationis, fit tantum à cauſis internis, id eſt, ab humoribus remollientibus & & laxantibus ligamenta. Reliqua duo genera, nimirum hiatus, & vera luxatio, fiunt tum à cauſa *interna*, ſcilicet ab humoribus, ad articulos fluentibus, qui cauitatem ſenſim implent, & caput oſſis à ſede ſua deturbant: tum ab *externa*, quæ violentia quadam os loco mouet, vt ſaltus, caſus ab alto, vehementiſſimus curſus. Et de his luxationibus quæ fiunt à cauſa externa, nos tantum agemus.

Signa luxationis generalia.

Luxationis autē ſigna varia ſunt. *Primum*, ſi pereunt motus articuli: nam quādiu motus non pereūt, licet luxationis ſit ſuſpicio, non tamen facta
1. eſt luxatio. Sed hoc ſignum non ſufficit ſolum: ad-
2. denda alia. *Secundum* ergo ſignum eſt concauitas:

appa

apparens in loco inſolito, & contra eminentia in loco oppoſito:ſemper enim tumor eſt in ea parte, in quam os prorumpit;& ſinus, à qua receſſit:deprehenditur hoc ſignum viſu & tactu, & quaſi in iuncturis,aut ſua natura excarnibus,aut macie affectis. *Tertium*:membrum fere breuius euadit : os enim prolapſum è ſede ſua,cum non habeat reſiſtentiam,ſurſum trahitur à muſculis,id quod fit in perfecta luxatione. *Quartum*:membrum luxatum, ſano diſſimile apparet in figura,ſitu , longitudine. 3. 4.

Perfecta luxatio ab imperfecta diſtinguitur intenſione ſignorum prædictorum. Si enim omnes motus articuli pereunt , membrum breuius redditur, eminentia & cauitas magna eſt , membrum admodum ſano diſſimile ; perfecta eſt luxatio. Contrà imperfecta.Diſiunctionis , in qua oſſa dehiſcunt ſignum eſt certiſſimum,craſſicies membri maior facta,ſupra naturalem ſtatum;& qua capita oſſium conſiſtunt , extuberantia quædam maior. Ea autem luxatio, in qua membra fiunt longiora, ob remollitionem ligamentorum , cognoſcitur: *Primum* , quia articulus veluti filo appenſus apparet,& huc illucque inordinatis motibus mouetur & vacillat, quia ligamenta ſunt laxata, & oſſa non amplius ſe contingunt. *Secundo* , dum comprimitur caput oſſis, membrum in ſuam menſuram naturalem redit : & ſi rurſus dimittatur , ad menſuram accidentalem reuertitur. *Poſtremo* circa articulum vndique cauitas generatur , in quam interdum etiam digitum immittere poſſumus.

Signa differentia. 1. 2. 3.

Luxationis ablatæ,id eſt, membri bene repoſiti,ſigna ſunt contraria, quæ naturalem ſtatum indicant : ſi non amplius aſſint ſigna vel cauſæ luxationis.

Luxationis repoſitæ ſigna.

tionis. *Præterea.* Auicennas aliud affert ſignum, nimirum *ſtrepitum & ſonum*, qui ſentitur ab ægris & aſtantibus, dum os in cauitatem redit. At hoc ſignum non eſt bonum & exoptandum, cum duas habeat malas cauſas. Vel enim fit ille ſtrepitus, dum caput oſſis confricatur cum ſuperciliis ſinus, vnde ſupercilia tenuia & cartilaginoſa rumpuntur, cauitatemque ſubeunt, priuſquam caput ingrediatur: & proinde vera repoſitio fieri nequit, quia caput amplius in cauitate ſua circumuerti nón poteſt, vnde claudicant. Vel fit ſtrepitus, quia caput oſſis contundit ſinum, vnde vlcus poteſt excitari, & pars putreſcere, poſſunt cartilagines incruſtari, auferri à reliquo oſſe, & remanere os aſperum, vnde motus ſequitur difficilis.

De curanda luxatione, in genere.

CAPVT II.

Indicationes. Scopus curationis.

TRactatus de luxationibus vere cheirurgicus eſt, quia in eo omnia à Medici manu dependent, nihil à natura. Quatuor enim ſunt ſcopi, in luxatione, extenſio, repoſitio, deligatio, collocatio, *com. 52. 53. 54. l. 2. de fract. & com. 21. l. 3. de iis, quæ fiunt in med. Extenſio* eſt neceſſaria, quia muſculi trahũt os prolapſum, & membrum breuius reddunt, cum non amplius habeat reſiſtentiam. *Deligatio* etiam neceſſaria eſt, ne ob ligamenta laxata, & per muſculos extenſa, facile rurſus os prolabatur.

Commoda membri collocatio.

Dicta autem quatuor ita ſunt adminiſtranda, vt & debita membri figuratio ſeruetur, & præcaueatur phlegmone. Figurandum enim membrum ita eſt, vt dolore vacet: in extenſione quidem ſeruar

ſeruandi ſunt muſculi ex vna parte integri, ne ſcilicet caput muſculi ſit in parte interna, finis in externa: in deligatione & depoſitione, figuram membri ſeruare debemus, quæ inter motus iſtius membri extremos eſt media.

Phlegmone in luxationibus accidere ſolet ob dolorem qui excitatur, & cum fit luxatio, & dum facta eſt; cum os in loco alieno muſculos, parteſque neruoſas comprimat, ſit etiam dolor in extenſione, qua os reponitur. Præcauenda autem eſt phlegmone, quãtum ad partem recipientem, commoda figuratione quantum ad mittentem, id eſt, vniuerſum corpus, venæ ſectione, purgatione, diæta, de quibus alibi diximus. *Inflammatio.*

His notatis, *Primum* extendendum eſt membrum, ſicut etiam in fracturis diximus. *Secundo*, reponendum placide, ne fiat contuſio, vel attritio capitis & ſinus inter ſe, vitanda capitis oſſis circumrotatio, ne frãgatur ſupercilium. *Tertio*, membrum deligandum, ne rurſus prolabatur: deligatura igitur ita adminiſtranda, vt ſeruet naturalem figurationem membri & arceat inflammationem, exprimendo humores influxos, & detinendo influentes. Antequam autem fiat deligatio, oportet medicamenta apponere, quæ phlegmonem prohibeant, nimirum aſtringentia, quæ præter hanc vtilitatem, etiam laxata ligamenta contrahunt, & partem roborant: talia ſunt *ceratum barbarum, diachyma, de minio, oxycroceum, ceratum ſimplex, ceratum ſantaliceum, vnguentum roſaceum, vinum, poſca, vinum granatorum, ſuccus hypociſtidos, decoctum corticum granatorũ, balauſtiorum oui albumen.* Cõponitur etiã medicamẽtũ è *bolo Armẽ. ſang. drac. myrtil. corticib. granat.* *1. Extẽſio.* *2.* *3. Deligatura ex Hippocrate in doctrina de fracturis propoſita.* *Medicamenta aſtringentia.*

pulueri

pulueriſatis, & miſtis oui albumini ad mellis conſiſten-tiam : exceptum hoc ſtupis pexis, circa articulun imponitur. Quod ſi dolor aſſit, hic indicat lenien-

Anody-na. tia & vnctuoſa, id eſt, laxitati vinculorum, & in flammationi contraria: vnde ſic procedendum. S dolor ſit exiguus, paruipendendus eſt, & admo uenda aſtringentia ſine vnctuoſis, vt ſtupa cur *oui albumine.* Si vero dolor ad ſe curationem tra hat, pars prius inungenda eſt *oleis dolorem lenien tibus*, quæ tamen vim habeant etiam aſtrictorian vt ſunt, *oleum roſatum, oleum myrtinum, maſtichinun* deinde medicamentum propoſitum imponen dum, vel linteum *cerato roſaceo* illitum, cui ſupe ponendæ ſtupæ iam dictæ. In principio non ſu vſurpanda cerata: quia propter duritiem compr munt, & inflammationem mouent: qua de cau Galenus, ante deligationem apponit lintea, aliq ſucco tincta, ne comprimendo dolorem excite

4. Diſpo-ſitio. His peractis, membrum deponendum, in figu media, ne dolor excitetur: eritque poſitio moll æqualis, & ſurſum verſus.

Solutio faſcia-rum. Ita ergo oportet membrum deligatum, & (qua tum fieri poteſt) immotum ſeruare, per tres quatuor dies: tunc enim laxatis faſciis, & pruri ob detentos vapores excitato, ſoluendæ faſc parſque pruriens aqua calida perfundenda, ne men nimis calida aqua laxet ligamenta, quæ bebant potius aſtringi, propterea pruritu non p ſente, abſtinendum à fomentis. In ſecunda aut deligatione, ſi dolor nō aſſit, poſſumus aliquod ratum apponere, vt hyeme *ceratum barbarum*, æ te *ceratum de minio diapalma.* Hoc tempore eti poſſumus plagulas & ferulas è corio, aut de

papyro apponere, propter firmitatem capitis oſſis. Et ita procedendum, donec membrum ſatis videatur robuſtum: quo tempore ſoluendum, & fouendum *decocto abſinthij, roſarum, chamæmeli, muſci albi iuerni*, quæ corroborant: poſtea appoſito cerato per aliquot dies abſque deligatione membrum eſt conſeruandum: & præcipiendum ægro, vt operationes conſuetas exerceat, ſed moderate. Hæc de curatione vniuerſali omnium luxationum recentium.

Luxationes vetuſtæ eoſdem habent ſcopos: quos tamen præcedit, mollitio & diſcuſſio materiæ, quæ influit in articulum, & circum articulum. Quamobrem, ℞ *rad althææ* ℥ *vj. rad. cucum. aſini* ℥ *iij. fol. maluæ M. ij. coctis in aqua & contuſis adde, farinæ fœnigræci, & ſeminis lini, ana* ℥ *j. ß. olei communis* ℥ *vj. axungiæ porcinæ* ℥ *iiij. Decocti prædicti q.ſ. Miſce, & fiat emplaſtrum.* Vtimur etiam *diachylon & ſimplici & cum gummis*, in callo maiori & duriori: prius tamen oportet partem fricare digitis, inunctis *œſypo humida*, quin & *craſſum œſypum* admouemus. Membrum ſæpe infundimus in loturis *lanarum* calidis, mane & veſperi, per horã vnam, vel alteram. Proſunt etiam *luta thermalia*, præcipue D. Bartholomæi. Hæc ſunt emollientia. Poſt hæc diſcutientibus vtendum, qualia ſunt, in naturis mollioribus *ceratum de betonica*; in durioribus, *emplaſtrũ ſacrum.* Ante adhibitionem emplaſtrorum, fiũt fomenta è *decocto chamæmeli, hyſſopi, betonicæ, ſtœchadis;* vẽ è *vino albo generoſo*. In humoribus multis, & valde induratis, ſi modo prius remolliti ſint, vſurpamus fomentum, ſeu ſuffumigium è *lapide pyrite*, aut *molari*: item fomentum è *decocto rad. cucum. aſin.*

Vetuſtæ luxationes.

Mollientia.

Diſcutientia.

althææ, iuæ, colocynthidis; quæ tum calore & ſiccitate materiam diſcutiunt, tum proprietate eandem extra articulos ad ſe trahunt. Infunduntur etiam membra *in aquis thermarum Patauinarum*, maxime Aponitanis, & montis ægrotorum. Suffumigantu quoque in foueis eorumdem balneorum, è quibu halitus euaporat calidus, vim digerendi inſignem habens. His factis, omnia reliqua adminiſtrar ortet, quæ in recenti luxatione.

De particularibus luxationibus: & primum de luxationibus maxillæ.

CAPVT III.

Luxatio maxillæ rara. Cur maxilla raro luxetur.

MAxilla luxata & maſticatio tollitur, & locu tio deprauatur. Rarò tamen accidit, vt luxetur, quia caput maxillæ, quod in cauitate cõ tinetur, vndique oſſibus circumuallatum eſt: *dei de* maxilla plures & valentes obtinet muſculo qui ipſam in proprio detinent loco: tum duo h bet capita, quæ non tam facile, vt vnum, prol buntur; *inſuperque* duos proceſſus acutos: *quar* maxilla in vnam tantum partem, nimirum ant riorem, prolabitur: *quinto*, paucæ ſunt cauſæ lux tionis maxillæ.

Cauſa.

Non enim luxatur maxilla, niſi proceſſus ac tus ipſius elabatur infra os iugale, & non ampli ſurſum redire queat: deorſum autem labi proc ſus ille non poteſt, niſi in maxima oris apertio & ſurſum redire nequit, niſi in oris diſtortio Ego tamen ſæpius vidi maxillam luxatam: cui cauſa eſſe poteſt, frequens & aſſiduus maxil motus, tum in mandendo, tum in loquendo, q

mul

uſculi fatigantur, debilitantur, & ita occaſio-
em præbent, vt prompte maxilla luxetur.

Guilielmus de Saliceto, & alij cheirurgi, ana- *Differen-*
omiæ imperiti, ſcripſerunt, maxillam luxari etiam *tia.*
l partem poſteriorem, ſiniſtram, dextram. At hoc
lſum eſt: nam poſt, impedit os: ad dextram, im-
dit caput maxillæ ſiniſtrum; ad ſiniſtram, impe-
t caput dextrum. Sequitur ergo, quod maxilla
ntum in priorem partem luxetur; *tom. 3. 4. 5. 6. lib.*
de art. Celſ. *c. 12. l. 8.*

Luxatur autem vel vtrumque eius caput, vel vnũ *Signa.*
ntum. Si vnum tantum; 1. ea maxillæ pars pro- 1.
ner in partem anteriorem. 2. in partem luxatam 2.
entum inclinatur. 3. ad partem contrariam parti 3.
xatæ, os diſtorquetur, & maxilla diſtorta emi-
ntior apparet. 4. ſub dentibus ſectoribus canini 4.
nſiſtunt. 5. in parte luxata, proceſſus acutus emi- 5.
ntior apparet. 6. dentes non poſſunt committi. 6.
luxetur vero maxilla ex *vtroque* latere, ſigna ſũt:
uod tota maxilla in anteriorem partem promi-
t, neque diſtorta eſt, ſed recta. 2. os manet aper-
m. 3. proceſſus acutus ex vtraque parte apparet
ominentior. 4. dentes inferiores excedunt mul-
ſuperiores. 5. muſculi temporales intenti admo-
m, & duri conſpiciuntur.

Hippocrates ſcribit, niſi confeſtim fiat repoſitio, *Progno$t.*
iri febres continuas, ſoporem, inflammationem,
lorem, conuulſionem, bilioſorum eiectionem: &
re decimo die mortem ſequi. Ego horum nihil
di, licet plures curauerim: credendum eſt tamen,
a hæc ab Hipp. præſertim cum omnia hæc ratio-
biliter contingant, propter affectos muſculos &
ruos primario, & cerebrum per conſenſum.

Repoſitio. In repoſitione maxillæ, faciendi ſunt motus contrarij iis, quos fecit maxilla, dum prolapſa eſt è proprio ſinu. *Primum* maxilla elabitur in partem priorem: propellenda igitur in poſteriorem. *Secundo* in apertione oris deorſum trahitur: propellenda igitur ſurſum. *Tertio*, muſculi ſurſum trahunt proceſſum acutum: deorſum ergo trahenda maxilla.

Si ex vna tantum parte maxilla proruperit; agitanda etiam eſt ad latus oppoſitum. Incipiendum autem eſt à motibus poſtremis. Et proinde ſi vtraque maxillæ pars exciderit: prima actio cheirurgi eſt tractio, ſeu extenſio ipſius deorſum; ſecunda, retro; tertia, ſurſum: ſi vna pars exciderit, requiritur altera operatio, quæ eſt agitatio ipſius maxillæ ad latera. Hæc vt præſtentur, oportet intra os immittere ambos digitos pollices, cum reliquis autē apprehendi debet mentum exterius: tum maxilla trahenda deorſum, retro, & ſurſum. Sic facillime & citiſſime reponitur. Oportet autem, vt miniſter aliquis caput teneat, vel hoc ad murum apponatur, ne cedat, cum retro pellitur maxilla.

Aſtringentia medicamenta. Facta repoſitione, ad capita maxillæ, id eſt, ad tempora imponenda ſunt, quæ inflammationē arcent, vt *ceratum roſaceum*: in valida diſtentione, vbi maiori opus eſt aſtringente, poſſumus admouere ſtupas, madefactas in *oui albumine*, additis, ſi opus eſt, pulueribus aſtringentibus. Oportet etiam inungere partes temporum, id eſt, totum muſculum temporalem, *oleo roſ. lumbricato.*

Deligatio. Deligatura fit hoc modo: faſcia imponitur ad mentum, vbi aliquantulum dehiſcet, vt hinc inde mentum apprehendat: deinde ex vtraque parte

ad aures, eadem faſcia reſcindenda, auriſque foras trahenda: poſt, liganda faſcia in vertice capitis: & ſic detinendus æger, donec maxilla fuerit confirmata, quod fit ſpatio vnius diei, aut bidui, vel ad ſummum tridui, quo tempore, ſi periculum immineat, ægrum à cibis abſtinere optimum erit, nec dimittenda venæ ſectio, & ea, de quibus in curatione luxationum vniuerſali diximus. Ego tamen, vt verum fatear, per vnum ſaltem diem, medicamenta in loco affecto poſui, & tempore capiendi cibum, faſcias laxari iuſſi.

De luxatione Humeri.

CAPVT VI.

HVmerus eſt *os magnum, rotundo capite donatum, quod inſeritur in ſinum ſcapulæ inſculptum, leuiter cauum*; & obuoluitur caput hoc ligamento tantum orbiculari, eoque laxo ſatis: Sinus circumcirca habet quædã propugnacula; ad partem enim *exteriorem* ſcapula habet proceſſum quendam ſatis magnum, conflatum è ſpina ſcapulæ: in parte *ſuperiori* habet, partim quidem dictum proceſſum, partim clauiculam: in parte *interna* habet proceſſum anchoroeiden. Hinc apparet humeri caput facillime luxari, *com. 3. l. 2. de art.* eſt enim hic articulus vniformis & ſimplex, non, quemadmodum in genu, duplex: *deinde* humeri caput rotundum exiſtens, deſtituitur collo oblongo, inſeritur in ſinum profunditate carentem, & hinc facilius elabitur, quam femur, quod collum habet longum & in profundum acetabulum inſeritur: *tertio*, ligamentum heic tantum eſt ſimplex, nimirum orbicu-

Cõſtitutio humeri.

Cur facile humerus luxetur. 1. 2. 3.

lare(non etiã rotundum, vt in femore) eſtque laxiſ-
4. ſimum: *quarto* articulus humeri ſatis eſt excarnis, & propterea facilius prolabitur è propria ſede, quam articulus carnoſus. Poteſt autem humerus *non niſi ſub alam*, id eſt, *deorſum* prolabi, quia ibi nulla ſunt propugnacula, vt in aliis locis, & humerus etiam ſuopte pondere facile deſcendit: attamen Galenus quinquies ſe vidiſſe ait, prolapſum humeri in partem anteriorem.

Quot modus luxetur.

Signa humeri luxati. *1. in alã.* Si ſub axillam prolapſus ſit humerus, in figura ſano admodum diſſimilis apparet: *deinde* in ſum-
2. mo humero, cauitas inſolita apparet, ſub axilla vero rotunditas capitis & durities perſentitur: *ter-*
3. *tio*, ſi humerus in loco naturali conſiſtit, proceſſus ſcapulæ ſuperior rotundus apparet, prolapſo vero humero acutus videtur; quia caput. quod rotun-
4. ditatem efficiebat, iam prolapſum eſt: *quarto*, cubitus à coſtis valde recedit, & ad eas non niſi maximo dolore admoueri poteſt: *quinto*, ægri non poſ-
5. ſunt manum ad caput porrigere, quia humeri articulus non poteſt amplius ſurſum moueri, aliique etiam motus humeri multiplices impediun-
6. tur: *ſexto*, brachium luxatum fit longius altero, humerus tantum deorſum prolabitur, at breuius fit, ſi caput, poſtquam deorſum prolapſum eſt, muſculis ſurſum trahitur: *ſeptimo*, pars ad extre-
7. mam axillam plicas efficit, in humero luxato longe inferiores, & anterius, & poſterius, quam in brachio ſano, quod ſignificat caput humeri inferius prolapſum eſſe. Si humerus luxetur ad partem
2. In partem anteriorem. anteriorem, ſigna ſunt, quod in anteriori pars eminentia in poſteriori inſolitus ſinus conſpicitur, *præterea* cubitus ad poſteriores partes vergi

nec apparent ſigna luxati humeri ſub alam.

Hippocrates ait, humerum & femur tantum perfectam luxationem pati, cuius cauſam *ſupra* attulimus, quod verum eſt, ſi luxatio à cauſa externa oriatur: ſi vero cauſæ ſint internæ, id eſt, humores concreſcentes & ſenſim indurati, hi, dum caput paulatim recedere cogunt, poſſunt imperfectam excitare luxationem. *Num & perfecte & imperfecte luxari queat humerus.*

Modi, quibus humerus in alam luxatus reponitur, fere decem ab Hipp. enumerantur, *l.2.de art.* qui ad tria genera commode reduci poſſunt. *Primus* modus fit per circumrotationem, ſeu circumuolutionem, dum vel æger, vel Medicus manum omnibus modis aſtrictam, ponit ſub axillam, vt nodi medij caput humeri in cauitatem ſuam impellant. Hic modus adminiſtratur tantum in corpore puerili, & in iis corporibus, quibus laxa admodum ſunt ligamenta & humida: at ſicut hoc modo facile humerus reponitur, ita facile rurſus excidit. Hic modus ab Hippocrate dicitur non ſecundum naturam, quia non ita tutus eſt: nam dum circumrotamus, caput brachij per corpus ſcapulæ, facile atteruntur membranoſa & neruoſa corpora, item ſupercilia in ſinu, vnde propter accurſum humorum Medicus fruſtratur repoſitione. *Repoſitio humeri.* *1. Modus.*

Secundus modus fit via contraria prolapſui. Humeri caput ſi luxatur, primum à ſinu recedit, & ſic in anteriorem partem mouetur, *deinde* deorſum fertur, *tertio* ad partem poſteriorem, id eſt, retro à muſculis trahitur. Differt hic modus à primo, quod in primo per circumrotationem fit motus per lineas curuas, in ſecundo per rectas. In reſtituendo *2. Modus.*

ergo, etiam tres hi motus ſunt efficiendi, via prolapſui contraria: 1. à poſterioribus ad anteriora, 2. ab anterioribus ad ſuperiora, 3. retro. Primum igitur cheirurgus apponet caput ad ſummum humerum patientis: deinde digitos ſub alam immittet: tertio genu cubitum premet, hocque fieri debet ægro ſedente. Videamus iam, quomodo hæ operationes propoſitis indicationibus ſatisfaciãt.

Declaratio huiusmodi.

Primus motus, qui fieri debet in reſtitutione brachij, eſt ad partem anteriorem, & fit digitis ſub alam poſitis: hunc motum roborat & faciliorem reddit genu, quod cubitum ad coſtas premit, qui ab his nimis per prolapſum receſſerat, ſicuti enim, dum caput in alam prolabitur, cubitus à coſtis remouetur, ita viciſſim dum ad coſtas impellitur cubitus, humerus in anteriora mouetur. Beneficio igitur digitorum & genu, humerus à partibus poſterioribus mouetur ad anteriores. Caput autem cheirurgi ſummo humero innititur, ne, dum digiti ipſum humerum trahunt ad partem anteriorem, reliquum etiam corpus ad eandem conſequatur: vel potius (quod ego experientia didici) ne ipſa ſcapula, quæ mobilis eſt, conſequatur: articulus enim humeri luxatus, ſi non ſit recens luxatio, difficillime reponitur, ob vnicam hanc cauſam, quia dum fit extenſio ipſius humeri, non mouetur humerus è ſuo loco præternaturali, ſed potius ſcapula mouetur. Sic igitur Hippocrates primum motum efficit, id eſt, humerum ad partem anteriorem promouet: reliquorum duorum motuum nullam facit mentionem, quoniam à muſculis efficiuntur, hi enim dum integri ſunt, & luxatio recens facta, humerum ſurſum trahunt,

& in

& in propriam ſedem reſtituunt, modo caput humeri non ſit impeditum, quemadmodum erat, dum conſiſtebat retro ſub alia. Poteſt etiam hic modus alia ratione adminiſtrari: quia enim genu, non adeo facile humerum ad coſtas impellere poſſumus, pro genu miniſtrum ſubſtituemus, qui manu cubitum apprehendat, & ipſum ad coſtas deducat. Eſt & tertia ratio, qua ſecundus hic modus abſoluitur: reducatur cubitus retro ad ſpinam dorſi, ſic enim humerus promouetur ad partes anteriores: deinde altera manu cubitus prehendatur, vt fiat motus ad partes ſuperiores, altera vero manu innixus fiat in ſummo humero, ne ſcilicet ſcapula moueatur, vt antea etiam diximus.

III. Modus.

Tertius modus generalis, ſecundo addit extenſionem, quæ maxime neceſſaria eſt, ſi caput humeri in loco alieno iam ſit firmatum, accedit inſuper, quod muſculi ſemper ſurſum trahunt, vnde oritur indicatio deorſum trahendi, per extenſionem. Abſoluitur hic modus, vel *Sine* inſtrumentis, vel *Cum* inſtrumentis.

Prima reſtitutio ſine inſtrumentis.

Sine inſtrumentis, duobus modis. Primus eſt, ſi patiens iaceat, & cheirurgus in eadem planitie ſedeat, apprehendens ambabus manibus brachium luxatum, & calcem apponens ſub alam, (dextrum calcem ſi luxatus eſt humerus dexter, ſiniſtrum, ſi ſiniſter) antequam autem calcem apponat ſub alam, neceſſarium eſt apponere pilam duram, qualis eſt palmaria illa, quæ ab artificibus conficitur. Hoc facto miniſter alter debet apprehendere oppoſitum brachiũ, & deorſum trahere: Alius vero habens faſciam, lorum, vel habenam, ſed firmam

(eius latitudinis vt pilam comprehendat) ambo eius capita ſurſum, verſus caput ægri trahere debet; deinde altero pede inniti in ſummo humero luxato. Conſiderandum autem, quomodo humerus his operationibus reponatur. Primus, qui trahit brachium deorſum, & alter, qui ſurſum habenam trahit, efficiunt extenſionem,& motum deorſum. Motus ad anteriora, fit tum à pila,tum à calce:vnde calx inſeri debet intra coſtas,& caput humeri, ſeu pilam, vt caput humeri prematur ad anteriora: pila autem ea ratione apponitur, vt, quo pertingere non poteſt calx, propter cauitatem ipſius axillæ,quæ fit à tendinibus & muſculis vtrinque poſitis, pilæ tamen beneficio calx operari queat. Duo igitur motus fiunt à cheirurgo;primo, deorſum & ad anteriora; Alter miniſter, qui ſurſum trahit habenam,efficit motum ſurſum:premẽs autem pede ſummum humerum,facit innixum,ne ſcapula conſequatur. Tertius, qui deorſum trahit humerum ſanum,præſtat, ne totum corpus ad extenſionem vnà conſequatur.

Declaratio huiuſmodi.

Secunda reſtituẽdi ratio ſine inſtrumentis.

Alter modus ſine inſtrumentis ſic fit: Homo, qui altioris ſit ſtaturæ,quam patiens, alã ægrotantis à terra ſublati ponat ſupra ſuum humerum,vt ſic faciat extenſionem: deinde brachium luxatum adducat ad ſuum pectus, vt humerus ad anteriora moueatur. Poſt alius miniſter, ambabus ſuis manibus ad ægri ceruicem & ſummum humerum retro poſitis, partem illam trahat & premat,ne ſcapula conſequatur. Denique puer à tergo lateribus appendatur, ne pedibus terram tangat, vt prohibeat; quo minus totum corpus conſequatur.Hæc de modis, qui fiunt ſine inſtrumentis.

Inſtru

Inſtrumenta, quibus fit repoſitio, vel tantum ponuntur ſub alam, vel vna cum tabula adhibentur. Sub alam tantum ponuntur Piſtillus, & Scala. *Piſtillus*, vel in eius abſentia *baculus*, inuoluatur linteo, ne propter læuitatem elabatur: deinde altero extremo ponatur ſub alam, altero terræ innitatur (ſedeat patiens, ſi breuis ſit piſtillus, vel ſi longus, ſtet.) Poſtea miniſter brachium deorſum trahat, & alter retro ſtans, ſimiliter trahat ſeu comprimat ſummum humerum, & ceruicem. Denique teneatur firmiter humerus ſanus. Heic primum fit motus deorſum: deinde ad anteriora, à piſtillo ad coſtas promoto: de reliquis motibus *antea* eſt dictum. Verum piſtillus aliquo modo fallax eſt: fierique poteſt, vt in piſtilli vſu totum corpus circũuagetur. Magis igitur laudatur ſcala, in qua gradus aliquis in ſui medio habebit corpus quoddam rotundum, quod ſub alam ponetur, inter coſtas & caput: poſtea cheirurgus brachium luxatum deorſum trahet, alius miniſter, apprehenſa ceruice, & ſummo humero, ſimiliter trahet ex alia parte: tertius apprehendet totum corpus, trahetque deorſum ex alia parte ſcalæ. Hic motus anteferendus eſt priori, qui fit cum piſtillo: quia corpus firmius tenetur, vt circumuagari nequeat.

Inſtrumẽta, pro humero reponẽdo.

Piſtillus.

Scala.

Si placeat inſtrumenta cum tabula adminiſtrare, ita agendum. Tabula paretur paulo breuior binis cubitis, id eſt, tam longa, quam eſt brachium ipſum: lata 4. aut 5. digitos, prout prachium ægrotantis aut craſſius eſt, aut minus craſſum: craſſitudine tabula ſit duorum digitorum, aut paullo tenuior. Extremitas huius tabulæ in anguſtum finire & aliquanto tenuior eſſe debet, cum exſtante capitulo

Gloſſocomũ Hipp. cum adiunctis inſtrumentis.

capitulo rotundo, & leuiter cauo, vt aliquam capitis humeri particulam recipere poſſit. Hæc extremitas inſerenda eſt ſub alam humeri luxati inter coſtas, & caput humeri; reliqua vero tabula, per longitudinem brachij interni collocata, ligari debet, primum quidem ſtatim ſub capite humeri luxati, deinde ſupra cubitum, poſt ad carpum. Sic ergo tabula brachio affixa, reponimus humerum ope aliorum inſtrumentorum, quæ trium ſunt generum. Primum inſtrumentum fit è duabus columnis, & trabe tranſuerſa, alligata ipſis columnis: quæ trabs non erit rotunda, ſed eius figuræ, cuius eſt tabula, maior tamen, quoniam totum corpus debet appendi huic trabi tranſuerſæ. Ad hanc trabem collocetur humerus luxatus, vt trabs ſit inter coſtas, & tabulam brachio alligatam: tamque alte alligetur columnis, vt patiens vix ſummis pedum digitis terram attingat. Sic collocato ægro, cheirurgus ex vna parte brachiũ deorſum trahet: ex altera miniſter, ceruicem, & ſummum humerum amplexus, ægrum ſimiliter deorſum trahet. Dum cheirurgi brachiũ deorſum trahunt, tabula etiam, vna cum brachio, ad coſtas trahitur: vbi autem inferior tabulæ extremitas ad coſtas adducitur, ſuperior rotunda pars, facit motum contrarium, & ita mouet caput luxatum ad partem anteriorem: qua motione facta, facile poſtmodum muſculi trahunt, aut ipſe cheirurgus impulſum faciens, reponit hoc modo caput oſſis. *Alterum* inſtrumentum eſt *ſedile Theſſalicum*, qualia ſedilia in noſtris etiam regionibus fiunt, quorum reclinatorium eſt planum: ſupra hoc reclinatoriũ collocatur brachium cum alligata tabula, & os reponi

Trabs tranſuerſa, calũnis alligata.

Sedile Theſſalicum.

ponitur, eo modo, qui in trabe tranſuerſa explicatus eſt. *Tertium* inſtrumentum eſt *ianua biforis*: brachium igitur cum tabula alligata collocabitur ad tranſuerſam illam tabulam, quæ conſiſtit in ianua bifori; eo modo, quem iam attigimus in trabe tranſuerſa, & ſedili Theſſalico. *Ianua biforis.*

Hi ſunt omnes decem modi, quibus reponitur humerus, in alam luxatus: præter quos & ſcamno vtebatur Hippocrates, vbi maiori opus erat robore. *Scamnũ.*

Si humerus, in partem anteriorem luxatus ſit reſtituendus, faciendus eſt motus contrarius. Et licet membrum breuius non ſit redditum, quia tamen caput explicamus & ſoluimus, efficienda eſt aliqua extenſio, ſed modica. *Luxatio ad anteriora.*

In genere autem ſciendum, ſi recenter humerus ſit luxatus, ipſis etiam digitis facile reponi poſſe. At cum vetuſta eſt luxatio, difficillime reponitur: quia humerus firmam ſibi fecit ſedem, ita vt callo etiam quodammodo obduruerit, præterea cauitas ipſa carne repletur; quæ os etiam repoſitum, nihilominus è proprio ſinu prolabi cogit. *Vetuſta luxatio difficulter reponitur.*

Repoſito humero eum deligare debemus. Ante deligationem autem imponenda, quæ phlegmoné arcent, & ſimul laxata diſtortaque ligamenta conſtringunt: vt ſunt ea, quæ *ſupra* propoſuimus; *bolus Arm. ſang. drac. myrtilli, balauſtia pulueriſata, oui albumine ſubacta, ad mellis conſiſtentiam*, & cum ſtupa, aut linteis impoſita. Debet autem in humeri articulo Pila confici, è linteis conuolutis, aut è ſtupa: quæ, medicamentis modo dictis infecta ſub alam ponenda, ne humerus propter grauitatem, & ligamentorum laxitatem rurſus deſcendat. Poſtea linteum *Deligatura.*

teum latius *vino nigro auſtero* expreſſum imponitur. *Tertio* loco faſcia circumducitur, quæ pilam conſtringat, & brachium ſemper ſurſum trahat, vel ſaltem conſeruet: primum ergo media faſcia pilam apprehendet, & circumuoluetur ſemel aut bis circa articulum, poſt ambo capita circumuol-
Solutio faſciarũ. uentur ad ceruicem alterius lateris. Exactis tribus vel quatuor diebus ſoluenda faſcia: & ſi tumor inflammationis non præterierit, aut ligamenta nõdum perfecte aſtricta ſint, renouandum ſimile medicamentum, donec timor inflammationis receſſerit, & ligamenta roborata ſint. Tunc enim abiecta & faſcia, & medicamento propoſito, apponitur aliquod ceratum: hyeme quidem *barbarum*, æſtate vero *diapalma.*

De Cubiti luxatione.

CAPVT V.

Cur hic articulus difficulter prolabatur. CVbiti articulus difficillime luxatur & reponitur, ſecundum Hipp. *l.2.de artic.* Gal. *l.1.de fract.primum*, quia eſt multiformis & varius, nõ rotundus: *ſecundo*, oſſa articulum componentia viciſ-
1. ſim ſe mutuo ſuſcipiunt & ſuſcipiuntur, vnde hic
2. articulus dicitur ginglymoeides, quod factus ſit
3. ad formam cardinum: *tertio*, ligamenta huius arti-
4. culi ſunt arctiſſima: *poſtremo* oſſa non ſunt duo, vt in plæriſque articulationibus, ſed tria, cubitus, radius, humerus, quæ mutuo membranoſis ligamentis ſunt innexa.

Symptomata ſuperueniẽtia. Niſi autẽ citiſſime reponatur luxatus cubitus vehementiſſimus ſequitur dolor, quia caput ipſius prægrande comprimit muſculos circumiacentes

& neruos ad manum excurrentes, alta etiam acutaque ipſius ſupercilia, eaſdem partes pungunt: præterea radius dolorem auget, ſi enim conſequatur, fiunt aliæ compreſſiones; ſi non conſequatur, fiunt multæ diſtenſiones neruoſorum corporũ diſtractorum. Dolorem hunc ſequi ſolent, febris, bilis, vomitus, torpor, &c.

Differentiæ. Cubitus luxatur ad partem anteriorem, vel poſteriorem: ad exteriorem, vel interiorem: & radius vel ſubſequitur, vel ſubſiſtit.

Signa luxationis ad anterius. Si radius ſubſequitur, tactu ſentitur diſſidentia radij à cubito. Si luxetur cubitus in partem anteriorem, ſigna hæc ſunt: extentum cubitum flectere non poſſumus; breuior cubitus redditur, tumor inſolitus apparet in parte anteriori, & cauitas in-ſecta in poſteriori, motus cubiti impediuntur. *Ad poſteriora.* Si luxatio facta ſit ad partem poſteriorem, ſigna ſunt eadem, niſi quod tumor apparet in parte poſteriori, ſinus in anteriori. *Exterius.* Si luxetur in partem exteriorem, eadem ſunt ſigna, ſed tumor in parte eſt exteriori, cauitas in interiori: *Interius.* Si luxetur in partem interiorem, contra.

Prognoſt. Celerrime laxatus cubitus eſt reponendus, alias enim propter dolorem magna oritur inflammatio, ob quam cubitus luxatus celeriter callo obdurescit, reſoluta materia tenuiore, maxime, quia cubitus excarnis eſt & neruoſus, frigidique temperamenti. Induratus autem cubitus reponi nequit niſi prius remolliatur ſupradictis remediis.

Luxatio ad partẽ priorem. Si ergo cubitus luxatus ſit in partem priorem, primum extenſio fieri debet in congrua figuratione, non in directum, ſed in obliquũ, ne humeri caput attingat cornicem, id eſt, altum cubiti ſupercilium,

cilium, & hoc per circumrotationem rumpatur. His factis, cubitus luxatus in partem priorem re-
1. ponitur quatuor modis. *Primum* enim ſi imperfe-
cta ſit luxatio, ſolo cubiti inflexu ſubito reponitur.
2. *Secundo*, in perfecta luxatione, fieri debet extenſio; *deinde* aliquod durum & rotundum corpus è linteis conuolutis apponetur ad cubiti flexuram: tum inflectetur cubitus. Extenſio fiet à duobus miniſtris, quorum vnus ſurſum trahet humerum, aliu cubitum deorſum, ſed oblique. Corpus autem illud rotundum, ad cubitum poſitum, comprimi de-
3. bet, vt facta inflexione fiat repoſitio. *Tertio*, duo miniſtri ſimiliter extendent; habena vero ponetur ad cubitum luxatum, & infra tam longa ligabitur, vt pes cheirurgi poſſit ei tanquam ſtapedibus inniti: facta igitur extenſione, & haben deorſum tracta à pede cheirurgi, poſtea cheirur gus manus apponet ad ipſum cubitum, & retr comprimens hunc inflectet: ſic enim reponetu:
Quarto manibus ſolis hoc etiam fieri ſolet: fact
4. enim extenſione, apprehendendo hinc humerun & hinc cubitum, cubitus debet inflecti, & in pro priam ſedem impelli.

Reliquæ luxationis differentiæ.

Si luxatio fiat ad partem poſteriorem, obliq facta extenſione, facile ſolis manibus luxatio rec reponitur. At quia extenſio in hoc caſu difficil eſſe ſolet, quoniam muſculi, extendentes cubitu exterius, validiſſimi ſunt; cheirurgi manus inung dæ erunt *oleo*, vt muſculi magis fiant ſequaces. ſi, robur manuum in reponendo cubito non ſuf cit; vtemur etiam organis, vt ſcala, ſcamno Hipp cratis, &c. Si cubitus prolabitur in interiorem, a exteriorem partem, facta extenſione, fiat impulſ cubiti in partem contrariam.

Re

Repoſitione facta, imponenda ſunt medicamenta, quæ dolorem leniant; ligamenta laxa & diſtorta contrahant, ac conſtringant: inflammationem arceant: quorum primum fit oleoſis; reliqua aſtringentibus: vbi videndum, quid magis vrgeat. Si dolor adeſt; cum pulueribus aſtringentibus, & oui albumine, miſcendum eſt *oleum myrtinum aut roſaceum*, vel vtendum eſt *Cerato roſaceo* inducto in linteo latiore, deinde apponi debent ſtupæ, oblinitæ medicamento, è pulueribus aſtringentibus, *oui albumine* ſubactis. Poſt congrua facienda deligatio, ſimilis ei, quam *ſupra* in fracturis propoſuimus; ſemper mediam obſeruando figuram. *Medicamenta anodyna, & aſtringentia.*

De Radij luxatione.

CAPVT VI.

RAdius prolabi ſolet potiſſimum ad partem exteriorem. Signa ſunt, quod in exteriore parte tumor apparet, cubitus & radius inuicem dehiſcunt. Facta extenſione, propellitur intro facile. *Differentia & ſigna.*

De luxatione Carpi, ſeu Manus: itemque Metacarpij, & Digitorum.

CAPVT VII.

CArpus in ſe totus conſideratus, & cubito toti per diarthroſin connexus, poteſt excidere ad interiora, exteriora, anteriora, poſteriora, potiſſimum tamen ad anteriora; & tunc ſigna ſunt, tumor in partibus anterioribus, digiti non poſſunt flecti: Si luxatio fiat ad poſteriora, digiti non poſ-

ſunt extendi, quia tendines & nerui ab oſſibus cō-primuntur. Si luxatio fiat ad interiora, vel exteriora, tumor in ea parte, & ſinus in oppoſita apparet.

Repoſitio.

Quod ſi ergo facta ſit luxatio in partem anteriorem, aut poſteriorem; manus ponatur in tabula; ſupina, ſi luxatio ad anteriora; prona, ſi ad poſteriora facta eſt; dein fiat extenſio à duobus miniſtris, trahentibus hinc inde tum brachium, tum digitos. Dum fit extenſio, chirurgus articulum luxatum impellere debet ad partem contrariam; vel manu, vel in robuſtis corporibus, calce pedis premendo: Celſus corpus aliquod durum, è linteis confectum, ad luxationem apponit, ea parte, qua premendum maxime eſt, vt ſic robuſtior fiat intruſio, & minor dolor. Si luxatio ſit in partem exteriorem, vel interiorem; facta extenſione, chirurgus impellere debet in partem contrariam.

Luxatio oſſiū carpi, & metacarpij.

Luxatio oſſium carpi, aut metacarpij, in illa nulla facta extenſione, in hac modica, facile reponitur, manu collocata in tabula: & ſuppoſito corpore duro; ſicque manu, aut calce oſſibus in loca ſua protruſis, vel anterius, vel poſterius.

Luxatio digitorū.

Digiti luxantur in partem anteriorem, poſteriorem, & ad latera. Signa ſunt manifeſtiſſima, quia articuli admodum ſunt excarnes. Facta extenſione ſuper tabula, à duobus miniſtris, facile os in contrarium impellitur. Facta repoſitione, imponenda medicamenta: membrum deligandum, & deponendum, &c.

De

De luxatione Femoris.

CAPVT VIII.

FEmur habet caput rotundiſſimum, longæ ceruici annatum, quod in ſinum profundiſſimum nſeritur. Alligatur autem femur cum ſuo ſinu oſſi coxendicis duobus ligamentis, altero orbiculari, ltero rotundo. Hinc apparet, ſolum perfectam uxationem in femur cadere, non imperfectam, niſi it cauſa externa; vt etiam *ſupra* de humero luxao diximus. Prorumpit femur ad partem anteriorem, poſteriorem, exteriorem, interiorem: hoc tanen fit difficulter, primo propter muſculos robuiſſimos, & ptopter copioſam muſculorum carnem, quæ femur in proprio ſinu conſeruat: *ſecundo* ropter profunditatem acetabuli: *tertio*, propter luo ligamenta arcta & breuia. Raro luxatur fenur in partem priorem & poſteriorem: quia in his artibus ſuperciliũ acetabuli eſt altius; ſæpe in exeriorem quia heic minus altum; ſæpiſſime in inteiorem, quia heic minime altum: præter vero ſuperilium, ego ligamentum addo rotũdum, quod magis proximũ eſt parti internæ, & proinde facilius ermittit, vt femur luxetur in partem internam. *Cauſa, & differentia.* *Cur femur difficulter luxetur.*

Si interius luxetur crus; longius altero apparet: apite ſcilicet femoris deſcendente. Item genu in xteriorem partem prominet; ſicut etiam tibia, & es: ſemper enim ſi alterum extremum in partem liquam elabitur, alterum extremum in oppoſitam eclinat: vnde, ſi caput femoris interius dimouer, genu, pes, tibia, in partem exteriorem inclinãt. Præterea crura non poſſunt inflecti ad inguina; *Signa cruris interius luxati.* 1.

quia muſculi inflectentes ſunt conſtricti & impediti, quo minus poſſint ipſum femur attollere, & 2. inflectere. *Alterum* ſignum eſt, quod è regione, quæ eſt inter anum & teſtes, tumor manifeſtus apparet, in exteriore parte ſinus.

Exterius. Si femur exterius prolabatur, ſigna ſunt contraria: nam crus eſt breuius altero, quoniam caput elatius eſt ipſo ſinu. Inter ſcrotum & anum pars in ſinum dehiſcit; iuxta vero clunes in tumorem attollitur. Genu, pes, tibia, interius ſpectant. Ægri, crus ſurſum trahere poſſunt; quia muſculi inflectentes non ſunt impediti. Calx terram non contingit, ſed planta ima; quia crus breuius eſt redditum.

In partẽ priorem. Si in *priorem* partem elabatur femur; crus extentum implicari non poteſt, propter inflectentes muſculos impeditos & compreſſos à capite femoris. Vrina his ſupprimitur; quoniam caput femoris premit veſicam. Inguina intumeſcunt; eo, quod caput femoris in eam partem promotum eſt. Nates rugoſæ & excarnes apparent; quia femur totum, vna cum proceſſibus, promotum eſt ad partem anteriorem.

In poſteriorem. Si in partem poſteriorem promoueatur femur; contraria aſſunt ſigna: crus extendi non poteſt, quia muſculi extendentes, qui ſunt in poſteriori parte, cõprimuntur, vnde ad propria principia trahi nequeunt: deinde crus affectum redditur breuius altero crure; quoniam ſinus conſiſtit in inferiori parte, caput in ſuperiori: calx terram non contingit: inguina laxiora apparent, & per nates caput femoris eminet.

Prognoſtica. Femur luxatum, difficulter admodum reponitur quia propter valentiſſimos muſculos extenſio fieri non poteſt: & augetur difficultas, ſi luxatio non

ſi

ſit recens, quæ callo obduruerit, propter humores circa caput femoris influentes, & propter repletionem ipſius ſinus. Repoſitum etiam femur, facile rurſus excidit, propter muſculos, iam imbecilles redditos, vt ponderoſum femur in ſua ſede continere nequeant: propter ligamentum etiam teres laxatum, vel ruptum.

Repoſitio ſine extenſione.

Reponi femur poteſt, vel ſine extenſione, vel cũ extenſione. *Sine* extenſione duobus modis: qui tum locum non habent, niſi recentiſſima ſit luxatio, & modica, id eſt, parum diſtans à proprio ſinu, niſique ſit in corpore puerili. *Primus* modus eſt; vt circumrotetur caput femoris circa ilium (quemadmodum etiam in luxato brachio diximus) nec ab hoc ſeparetur, ſi in ſinum perueniat. At hic modus non eſt tutus: quia metus eſt, ne caput cum ſupercilio attritum, retundatur, aut frangatur. *Alter* modus eſt; vt ſubito femur flectatur: nam & ſic aliquando reponitur ſecundum Paulum, *c.98. l.6.*

Repoſitio cum extenſione quomodo quæ fieri poſſit.

Melius autem reponitur femur cum extenſione. Si ergo femur in partem interiorem ſit prolapſum, licet extenſione non videatur opus, cum longius crus ſit redditum, (non breuius, vt in aliis luxationibus, in quibus muſculi mouentes caput oſſis longe ſupra hoc habent originem, ideoque caput ſurſum trahunt) nihilominus modica fieri debet extenſio, quanta nimirum ſufficit ad caput fixum dimouendum & extricandum. Manibus hæc fiet, ſi ſit recens luxatio, ſi modica, & in corpore puerili. Hoc autem inſtituetur modo: alter miniſter apprehendat corpus ægrotantis ſub axillis, & firmiter teneat; alter ſuprà genu ambabus manibus ipſum apprehendat, & extendat; interim, dum ſit extenſio,

Manibus.

ſio, chirurgus femur ad interiora prolapſum, impellat manibus ad exteriora. Sic extricatum caput beneficio huius impulſionis, ſurſum trahentes muſculi facile in ſuum ſinum reponent; vel, ſi debiles ſint muſculi, facile chirurgus hoc præſtabit. Si corpus non ſit puerile, ſed robuſtum; maiori egemus extenſione: quæ fit habenis & funibus. Habena igitur ponenda eſt in ſpatio illo, quod interiacet inter genitalia & anum, ita autem imponenda eſt habena, ne comprehendat caput oſſis: deinde alia habena alliganda eſt ſupra genu, aut etiam alia ſupra talum; & hæ habenæ duobus capitibus trahendæ, vel manibus tantum, vel etiam ſcala, cuius vni gradui ſuperior habena alliganda, & æger in ſcala ponendus, altera vero habena deorſum trahenda: poſſum etiam vti ſcamno Hippocratis. Hæ tamen valentes extenſiones potius locum habent in aliis femoris luxationibus, vbi in partem exteriorem, anteriorem, vel poſteriorem luxatur: tum enim facta extenſione, & capite in partem contrariam impulſo, à chirurgo facile reponitur. Poſt repoſitionem, apponenda medicamenta, quæ phlegmonem arcent, dolorem ſedant, laxata ligamenta conſtringunt & roborant, &c.

Habenis.

De luxatione Genu.

CAPVT IX.

Differentia.

GEnu non adeo facile excidit: quia duo habet ligamenta: habet etiam caput & ſinum duplicatum. Patitur autem imperfectam, & perfectam luxationem: & labitur ad partem exteriorē interiorem, & poſteriorem: ſolus Celſus addit anteri-

teriorem, ad quam tamen difficulter genu luxatur, propter patellam, quæ validiſſimis alligata tendinibus mirifice genu firmat in partibus anterioribus vt ad has non prolabatur, niſi adſit cauſa violentiſſima.

Species autem huius luxationis patent oculis; maxime quia locus eſt excarnis: apparet enim tumor in loco inſolito, ſinus in loco contrario; figura deprauatur; motus debilitantur & pereunt. *Signa.*

Si luxatio ſit *imperfecta*; nulla, aut exigua requiritur extenſio, ſed ſolum impulſio ad partem contrariam. Si *perfecta*; extenſio eſt neceſſaria: quæ fiet manibus in recenti luxatione, & puerili ætate: miniſter vnus trahat in ſuperiori parte, alter ſub genu, ad pedem; chirurgus vero os impellat ad partem contrariam. In homine adulto, & magna luxatione, opus eſt habenis, vel etiam machinamentis, præcipue quæ deorſum trahunt, & ſufficientem efficiunt extenſionem, &c. *Repoſitio.*

De luxatione Tali. ſeu articuli pedis, & Digitorum.

CAPVT X.

ARticulus hic poteſt erumpere in partem interiorem, exteriorem; anteriorem, & poſteriorem. Si in partem interiorem; ima pars pedis in exteriorem partem conuertitur: ſi in exteriorem, contra. Si in priorem, tunc latus ille & robuſtiſſ. tendo calcaneo, durus euadit & intenſus: præterea pes minor fit; quia tibia, & articulus promouetur in partem priorem, & multã pedis partem occupat, vnde pes fit minor, & breuior. Si in poſteriorem; calx pene reconditur, quia articulus ad calcem *Signa.*

 elapſus

elapſus eſt: præterea planta maior fit, & pes videtur longior euadere. Si hæc ſigna ſunt manifeſta, perfecta eſt luxatio; ſi obſcuriora, imperfecta.

Repoſitio. Curatio non eſt difficilis, ſi debita adhibeatur extenſio manibus quidem, in luxatione recenti & corpore puerili; miniſter alter pedem manibus apprehendat, alter tibiam ſupra pedis articulum; & extendant: chirurgus autem in partem contrariam impellat. Si manibus non poteſt fieri proba extenſio; vtimur habenis, in pede, & tibiis ſupra talum, in parte tenuiori. Si valentiſſima requiritur extenſio, vti poſſumus ſcamno Hippocratis: aut eo modo, quem Paulus præſcribit, *l.6.c.proprio.*

Poſt repoſitionẽ quid faciendum. Facta repoſitione, diutius eſt æger in lecto continendus, quam in aliis luxationibus, nimirum per 40. dies; quia talus totum corpus geſtat, ideoque niſi cõplete reſtituatur, id eſt, niſi ligamenta laxiora reddita, & muſculi diſtenti, priſtinum acquirant robur; vel ægri in eandem luxationem recidunt leui de cauſa; vel longo tempore pedem admodum debilem ſentiũt. Oportet ergo vti *pulueribus aſtringentibus, oui albumine* ſubactis, & ſtupa exceptis, circaque articulum impoſitis. Si dolor adſit, etiam tunc lenientia requiruntur.

Oſſa, pedij, tarſi digitorum. Oſſa pedij & tarſi, tam robuſte alligata ſunt, vt nunquam patiantur luxationem. Oſſa vero digitorum pedis raro luxantur, quoniam multis, & iis validiſſimis ligamentis ſuffulciuntur; multis etiam tendinibus. Reponuntur autem, vt in manu *ſupra cap.7.* docuimus.

Libri quinti, de Luxationibus finis.

INDE[X]

INDEX RERVM MEMORABILIVM, QVÆ HISCE CHIRVRGICARVM operationibus libris continentur.

A

ABdominis deſcriptio. 829. Abdomen quid. ibid. Abdominis vulnerum differentia. 830. Eorum ſigna & diagnoſtica. ibid. Prognoſis. 831. Indicationes. 832. Curatio 834

Abdominis vulnerati ſuturæ. 835.836.837

Abdominis abſceſſus quomodo ſecandus. 384

Abdominis contenta non omnia à peritonæo concludi. 304

Abdominis vulnerati triplex ſutura. 403. cur eadem à Galeno proponatur. ibid.

Abdominis aquam in ſcrotum deſcendentem eiiciendi modus. 259

Abdomen ſuendi modi tres ex Galeno. 214. Et quis inter illos melior. 215. Autoris cautio in ſuendo abdomine. 216

Abſceſſus nomen. 595. definitio & cauſæ. ibid. ſigna & folliculus. 569. Cur hi abſceſſus habeant folliculum. 597. folliculus vnde fiat. ibid.

Abſceſſus male inciſi incommoda. 384. 385. Decor obſeruandus in tali inciſione. 386. variæ inciſionis figuræ. ibid. quam ſectionem antiqui potiſſimum elegerint. 387. Quomodo fiat ſectio ad myrthei folij ſimilitudinem. 388

Abſceſſum quemlibet habere venam à ſana parte. 133

Abſceſſus incidendi inſtrumenta. 391

Abſceſſus aperiendi triplex modus. 380

Abſceſſus ſpontanea apertio quando non ſit expectanda. 381. operatio autoris & eius ratio. 382
Abſceſſus differentiæ. 597
Abſceſſus quomodo ab autore curentur. 379
Abſceſſus vbi aperiendi. 394. *quot ſectiones faciendæ. ibid.*
Abſceſſus folliculo contenti cura. 495
Abſceſſus quidam cur habeat folliculum, quidam non. ibid.
Abſceſſuum cũ folliculo chirurgia. 396. *folliculum integrum eſſe extrahendum. ibid. quomodo folliculum euacuatum extraxerit autor.* *397. *folliculus integer quomodo extrahatur. ibid. venam folliculo nutrimentum præbentem eſſe abſcindendam.* 398.
Abſceſſus labia quomodo vniantur. ibid.
Acetum cur Emplaſticis mixtum, leniat dolorem. 550
Acia quomodo differat à lino & filo. 62. *Acia quid.* 63
Aegilops quid, eius principium & progreſſus. 68. 69. *Eius curatio.* 70. 71
Affectus præter naturam quid de eo dicatur. 2. *Quid de parte affecta.* 2. *Quid de miniſtrandi modo.* 3
Alarum vſus. 271
Althebegium quid. 584. *inflatio.* 657
Ancyloblepharon quid. 40. *vnde veniat & quotuplex ſit.* 41
Anginæ apoſtema quomodo rumpendum. 140
Ani partes quot. 304
Ani partes à caua nutritæ. 305.
Ani venæ cur duorum ſint generum. 306
Ani imperforati curatio autoris. 285. *alia ex Paulo. ibid.*
Quando hæc chirurgia non tentanda. 286
Ani procidentiæ cura. 286. *ani vlcerum cauſæ.* 288. *ani vlcerum quantitatem qua ratione autor coniiciat.* 289
Ani vlceris curatio. 289. *Ani fiſtulas duorum eſſe generum.* 290. *duplex modus eas incidendi.* ibid.
Anthracis peſtiferi curatio. 632
Arma an veneno infici queant. 420
Arteriarum affectiones quæ. 376
Arteriarum iugularium vulnera, eorum prognoſis & curatio. 817
Arteriæ aſperæ vulnera, eorum ſigna & curatio. 815
Arterias ſecandi modus ex Paulo.
Arteriarum vulneratarum curatio. 74[illegible]
Articulorum rigiditatem ex mora contractam eſſe curabilem 351. *articulorum rigidita[illegible] difficilio[illegible]*

difficilior quomodo curetur. ibid. caſus de articulo rigido. 352. autoris inſtrumentum. ibid.
Articulus quid. 842
Articuli vulnera. ibid. Eorum prognoſis. 843. Cur hæc vulnera ſint lethalia. ibid. vulnerum differentiæ, & an talia vulnera ſint conſuenda. 844. Eorum curatio. 845
Articulorum abſceſſus quomodo ſecandus. 384
Articuli quinam facilè elabantur, & qui non. 954
Articuli quando vrendi. 367. Articulos dupliciter à pituitoſo humore lædi. ibid.
Articulos in duplici caſu vri. 368
Articulos duobus modis excidere. ibid.
Articulos omnes eſſe frigidos. 369
Articulorum dolor quomodo augeatur. 369
Articuli relaxati remedium, ex Hippocrate. 376. ex Gal. & Aetio. ibid.
Articulorum vſtionis vſus. 371. vſtionis inſtrumenta. 372. Articuli vbi vrendi. 373. ante vſtionem quid agat Hippocrates. ibid. quibus ferramentis vſtio perficienda. 374. articulus immobilis quomodo vſtione curetur. ibid.
Artuum chirurgiæ. 9
Artuum chirurgia quæ & quot. 336
Aſperæ arteriæ ſectionis locum eſſe atramento notandũ. 144. Eius ſectionis quantitas. ibid. In hac ſectione duos muſculos eſſe obſeruandos. 145. ſectionum profunditas quæ requiratur. ibid. Inſtrumenta. ib. Cannulam foramini eſſe indendam. ibid. Cannulæ amplitudo quæ eſſe debeat. ibid. longitudo & figura. 146. Vulnus quomodo ſit conſolidandum. ibid.
Aſperæ arteriæ perforationis vtilitas. 136. Eius difficultates quæ & quot. ibid. Aſperæ arteriæ perforatio quando ſit inutilis. 137. Aſpera arteria quando ſit ſecanda, & quando non. ibid. Quando tuto ſecari poſſit. 139. aſperam arteriam ſecantem oportere eſſe anatomiæ peritum. 140. modus ſecandi. 141
Atheroma quid & quæ eius cauſæ. 598. Signa, indicationes & curatio. 599. Exciſio. 600. Curatio poſt ruptum folliculum. 601
Atheroma ex autoris ſententia quid. 44
Aurium chirurgiæ quot ſint. 124. 125. 126. In hac chirurgia

quomodo tympani eroſio vitanda. ibid.
Aurium chirurgia tertia quæ. 127
Auribus ſi quid inciderit, quomodo extrahendum. 128

B

Bilis atræ cauſæ. 660
Bilis atræ generationis prohibitio. 664
Bilioſus humor duplex. 552
Brachiorum abſceſſus quomodo ſecandus. 384
Bronchocele quid. 131. quomodo differat à ſtruma. ibid. vnde ſic dicta. 132. Quid ſit ſecundũ Celſum. ibid. Curatio. ibid. Situs & conſtitutio. 133
Bubo quid & quæ eius differentia. 617. 618. pars affecta. 619. Signa cauſæ, prognoſtica, curatio. ibid. ſi ſit per criſin perfectam. 620. Bubo per imperfectam criſin excitatus. 621. Bubo à ſola ſanguinis redundantia ortus. ib. Bubonibus cur non conueniant repellentia. ibid.
Bubo ſuppuratus. ibid. Eius inciſio. 623
Bubo peſtilens. 628. nomen, definitio, & differentia. 628. Signa peſtilentis, cauſæ. 629. prognoſtica. 630
Bubones non contagioſi. 617. 618
Bubonoceli curatio. 150. pila autoris in bubonocele. 151
Bubonis non peſtilentis ſigna. 630. Curatio. ibid.
Bubo gallicus, & eius inciſio. 725. purgatio & conſolidatio. 626
Bubonocele quid. 249. Quomodo periculum incurratur ſecandi inteſtinum, aut venam loco bubonis. ibid.
Bubonocele vnde fiat. 250. an ſit dicenda, hernia. ibid. Chirurgiæ Pauli. 151. Cingulum autoris. 152
Bubones rebelles. 627

C

Calculum eximendi ex meatu vrinario modus. 226
Calculum eſſe duplicem. 224. Naturæ conatus in calculo expellendo. 225
Calculum extrahendi conatus. 225. Calculus quando & quibus ſit extrahendus. 226
Calculi veſicæ ſigna. ibid. Calculum extrahendi modus veterum. 228. patientis ſitus. ibid. calculi inciſionem veterum deprehendendam eſſe, & cur. 229. 230
Calculi extrahendi vncus Celſi quid. ibid.
Calculi extrahendi modus neotericorũ. 231. Curatio vulneris in hac operatione facti. 232
Callus quomodo fiat. 940. callum dementia medicamenta. 941

Caloris

Caloris corruptio & eius cauſæ. 633
Caluariæ fractura. 769. Scopi curationis. ibid. num oſſe fracto cutem ſuperpoſitam integram diſſecare liceat. 770. perforatio quomodò adminiſtranda. 772
Cancri curatio per inciſionem quare ſit periculoſa. Et quæ cautiones obſeruandæ. 668. Cancri exciſio. ibid. modi incidendi tres. ibid. ſectionem incommoda ſubſequētia quomodo auertantur. 671
Cancer vlceratus quomodo tractandus. 672
Cancri nomen, definitio, cauſæ & differentiæ, 659. ſubiectum. 661. definitio, ſigna cancri facti. 662. 663. ſigna incipientis & vlcerati. ibid. prognoſtica. 663. Curatio & curationis ſcopi. 664. partis affectæ euacuatio. 666. An & in quibus cancris conueniant repellentia & quæ. ibid. Cancro affectæ partis roboratio. 667
Cancro mammillarum cur mulieres potius quam viri vexentur. 174
Cancer per ſolam chirurgiam curandus. ibid. Medicamentum quo autor vſus eſt ad cancrum. ibid. Cancrum exſcindendi modus autoris. 175. ſanguinis profuſio in cancro exſciſo quomodo compeſcenda. ibid. Cancri ſanatio ſecundùm Celſum. 176. in curatione cancri totius corporis eſſe habendam rationem. ibid.
Cantharidum effectus. 430. Cantharides quo in loco ab autore vſurpentur. ibid.
Capillis cutis inciſio. 34
Capitis oſſis non admodum depreſſi fractura lata quomodo attollatur. 18
Capitis vulnera diligenter eſſe tractanda. 750. Capitis cutis. 751. Capitis vulnerum differentia. 735. 736. prognoſtica. 759
Capitis vulnerum ſimplicium & externorum curatio. 760. an huiuſmodi vulnera ſint conſuenda. 761. ſimplicem cutis capitis inciſionem & ſuturis, & ſine his curari poſſe. 763
Capitis abſceſſus quomodo ſecandus. 387
Carnoſitatem ſeu caruncula auferendi modus autoris. 240
Carnis vitia quæ. 376
Carnis excreſcentias exterendi modi varij. 244. 245
Carpi luxatio. 977. Eius prognoſtica. ibid. repoſitio. 978
Cataracta vnde dicta & quæ eius cauſa. 52. Quomodo fiat. ibid. Eius locus. 53. Curatio. 54. chirurgia. 55

Cataractæ operationem ſubſequentibus malis, quomodo occurrendum. 56. Cur in hac curatione omnes oculi partes patiantur. 59. Quæ detur chirurgia in hac operatione. 60
Catheteris variæ appellationes & materia. 221. Neotericorum inuentum in parando Cathetere. 222
Cauſa eadem quomodo contrarios producat effectus. ibid.
Cauſticorum medicamentorum qualitas. 429. Incommoda. ibid. Cauſticis non eſſe temerè vtendum. ibid.
Cauterium actuale quid. 372
Cauterij actualis varia materia. ibid.
Cauterium potentiale quid. ibid.
Ceratum refrigerans Galeni. 566
Cerebri vulnera & eorum curatio. 781. 782
Cerebri refrigerati obſeruatio. 82
Cerebrum. 733
Ceruicis ligandæ ex Celſo & Paulo modus. 30
Chalacei ratio. 46
Chirurgicæ operationes obſoletæ. 33
Chirurgicæ operationes quid. 1. vnde nominentur. Et in quibus partibus fiant. ibid. Chirurgicarum operationum finis. ibid.
Chirurgiæ oſſium quot. 10
Chirurgicæ operationes difficiles quæ. 29
Chirurgicas operationes difficiles quomodo aliqui ſint executi. ibid.
Chirurgiæ quædam ab autore reprobatæ. 357
Chirurgias proprias aliquando fieri communes. 377. Et cur id fiat. ibid.
Chirurgo omnia mala eſſe oculis inſpicienda. 331
Chirurgiæ locorum anguſtorum obſeruatio. 65
Chirurgiæ vtilitas. 20
Chirurgiæ artuum. 9
Chirurgicæ operationes multæ veterum cur hodie ſint obſoletæ. 151
Chirurgica adminiſtratio quotuplex. 3
Chirurgi cur ſuppuratibus vtantur, quæ ſimul ſiccant & detergunt. 858
Chirurgicæ operationes ſingularum partium. 5. 6. 7. 8. 9
Chirurgiæ præſtantia. 9
Chirurgica inſtrumenta. 4
Cicatricum deformitas quomodo tollatur. 726
Cicatrix concaua. ibid.
Cicatrix eminens, & eius color prauus. 727
Cicatrix alb. ibid. nigra & rugoſa. 728
Cicatrices multiformæ & magnæ. ibid. dura. ibid.
Cicatrix quid. 877

Cicatricem quoto ſiccitatis gradu inducere poſſimus, & quibus id medicamentis peragatur. 875
Circumciſio Albucaſis, Pauli & autoris. 238
Coitus quid. 267
Coitum difficilem reddentia vitia. 268
Colli deſcriptio. 814. Eius vulnera. Et vulnerum prognoſtica. 815
Colli abſceſſus quomodo ſecandus. 383
Colli curatio ex catarrho diſtenti. 135. quæ in hac cura obſeruanda. ibid. Eius chirurgia. 136
Colli tumores eſſe quatuor. 135
Conceptionem probibentia vitia. 369
Concubitum probibentia vitia. 268
Condyloma quid. Et modus eadem exſcindendi. 287.288
Coxendicis articulus quomodo aduratur. 374
Cranij perforationis duplex periculum. 19. Eiuſdem perforationis inſtrumenta qualia ſint futura. 20.21
Cranio vniuerſo fracto cum oſſis depreſſione quid faciendum. 19
Cranio contuſo num in parte oppoſita rima fieri queat. 755
Cranij fracti ſigna in inciſione & perforatione. 756. Cranij fracti in loco contuſionis cute integra exiſtente ſigna. ibid. Fracturæ in parte vicina vel oppoſita ſigna. 758. Quam profunda ſit rima, & penetrationis ad duram matrem ſigna. ibid.
Cranium. 752
Criſis perfectæ conditiones. 620
Cruris interius luxati ſigna. 979. Exterius. 980. In partẽ priorem & poſteriorem. ibid. prognoſtica. ibid. Repoſitio. ibid. 981
Crurum abſceſſus quomodo ſecandus. 384
Cruſtam in vulneribus vaſorum inducentia. 738
Cubiti luxatio. 974. Cur Cubitus difficulter luxetur. ibid. huius luxationis ſymptomata. ibid. Signa & prognoſtica. ib. differentiæ. 975
Cuſtos membranæ. 27
Cutis capitis inciſio. 34

D

Dartos quid. 240
Decorem ſanitatem quoque reſpicere. 356
Decoris chirurgiam ad ſanitatem quoque facere. ibid.
Decuſſorium inſtrumentum quid iuuet. 27
Deligatio proba quæ. 454. Deligationis bonæ ſigna vnde petenda. ibid. Deligationis bonæ

bonæ ſigna poſt factam deligationem. ibid.
Dentium chirurgiæ. 103. Dentes poſſe bifariam conſtringi. 104. Dentium primam operationem eſſe eorum reſerationem. ibid. Dentibus cõſtrictis quomodo ægri cibandi. 105. Dentium exacte clauſorum chirurgia. 106
Dentibus molaribus circumnaſcens caro quomodo auferenda. ibid.
Dens extrahendus quo modo præparetur. 107
Dentium conſtrictorum chirurgia, & duplex eiuſdem difficultas. 108. 109. Qualis in hoc affectu cibus iniiciendus. ib. Ad dentes extrahendos varia inſtrumenta. Et eorum vſus. 110. 111. Dentium reſtitutio. ibid.
Dentium carioſorũ curatio. 106. Dentium in alieno loco natorum chirurgia. ibid.
Dentium extractio. 107. Dentes non temere eſſe extrahendos, & quare. ibid.
Deterſorij boni ſigna. 866
Differentia quid. 841
Digitorum chirurgia. 349
Digitorum cohærentiæ cauſa. ib.
Digitos cohærentes quomodo autor ſeparet. ibid.
Digitorum curuitatis Curatio. 350. Chirurgia. ibid.
Dorſi abſceſſus quomodo ſecandus. 384
Dura meninx. 753
Duræ matris vulnera. 769
Durum quotuplex & quomodo tollatur. 609

E

Ectropion quid. 51. Eius curatio. ibid. Fomenta in hac curatione eſſe præmittenda. ibid.
Empyema quid ſit. 148. Empyematis materia. 149. Vnde ducat ortum. ibid. Empyema in quibus caſibus ſit ſecandum. ibid. Empyematis materia per quas vias ſit euacuanda. 150. Quando ad chirurgiam deueniendum. 151. Modus ſecandi ſecundum Hippocr. 151. 152. Emiſſo pure quid agendum. 152 248
Enchantis quid, quæ eius cauſa & modus curandi. 67
Epididymis quid. 248
Eryſipelas fieri à bile. 552. Eryſipelas fieri à bile alimentali. ibid.
Eryſipelas quomodo differat ab ictero. 553
Eryſipelatis differentiæ. ibid. Locus affectus. 554. Signa. ibid. Quomodo differat ab inflammatione. ibid. Eius cauſæ & prognoſtica. 556. Indicationes. 557. Curatio. 558. 559. 560. 561. 562. An refrigerantibus vti

vti liceat ante corporis purgationem. 562. *Topicum ad Eryſipelas faciei.* 564. *Eryſipelati num humida vel ſicca refrigerantia conueniant.* ib. *refrigerantium materiæ.* 565. *Quandiu his vtendum.* 567. *Eryſipelas digerentia.* 567. *Eryſipelatis capitis ſigna.* 569. *Cauſæ prognoſticæ.* ibid. *Curatio, indicationes chirurgicæ.* 570. *Eryſipelatis cum febre ardente coniuncti Curatio.* 572

Epinyctides. 614

Epiplocelen non eſſe curandam modo dicto. 258

Epulidis chirurgiã. 102

Epuloticorum neceſſitas & facultas. 874

Epulotica aſtringentia & ſiccantia. 875

Epulotica tantum ſiccantia. 876

Epuloticis quando vtendũ. ibid.

Epuloticorum adminiſtrandorum modus. ibid.

Epulotica quotuplicia. ibid.

F

Facici vulnera. 782

Facies pulchra quæ dicatur. 356

Falcetta quid. 393

Falcetta duorum generum. 294

Faſciarum vſus. 453

Faſcia Hippocratis. 447

Faucibus inhærentia corpora quomodo eximenda. 119

Febricitantes, quibus oris partes ſunt exiccatæ quomodo ſint cibandi. 122

Femoris luxatio, eius cauſæ & differentiæ. 979. *Femur cur difficulter luxetur.* ibid.

Fibularum vſum eſſe ſtringere. 404

Fibularum materiã & figuram eſſe ignotam. ibid. *Fibulas ad vulnera ſtringenda à Guidone vocari hamos.* 405

Fibulæ Fallopij quæ ſint. ibid. *autoris de his opinio.* ibid. *quomodo à Fallopio in his diſſentiat.* 406. *autoris argumenta.* 407

Fibulas autoris eſſe aptiores Fallopij & quare. 408

Fici nomen. 591

Ficus quotuplex. ibid. *Eius cauſæ, Locus affectus & curatio.* 591. 592

Filum quomodo differat à lino, & acia. 62

Fiſtulæ quomodo comburantur. 428

Fiſtulæ ſitus curationi ineptus. 912. *Fiſtulæ curatio.* 913. *Fiſtulas proprietate tollentia medicamenta.* ibid.

Fiſtulæ cur frequentius fiant in ano. 914. *Fiſtulæ curandæ in ano.* ibid.

Fiſtula num vna ſit, numque penetret in anum. 915. *Fiſtula non penetrans ſi alte progrediatur,*

diatur. ibid.
Fiſtula in inteſtinum penetrans. 916
*Fiſtula quid.*905. *Eius differentiæ & ſigna.* ibid. *præſagia.* 906
Fiſtula incurabilis quæ. 907
Fiſtulæ curatio. ibid.
*Fiſtulæ callus quomodo fiat.*909. *quibus medicamentis tollatur.* 910
Fiſtulæ profunditas & anguſtia. 911
*Fiſtulis quid linum conſerat.*291
*Fiſtulis magis idoneum eſſe filum ſericum quam linum, & quare.*292. *Quomodo autoris filum aſtringat.*293. *Fiſtularum chirurgia per inciſionem.* ibid.
Fiſtularum ora cur non ſtatim glutinandæ. 295
Fiſtularum cauſæ. ibid.
Fiſtulæ penetrantis ſigna. 296. *modus incidendi.* ibid.
Fiſtulæ à tuberculo exterius ortæ curatio. 297
Fiſtula thoracis cur incurabilis. 168. *Huius incurabilitatis cauſis quomodo ſuccurrendũ.* 169.170. *Eius differentia alia.* 171. *Earum fiſtularum deſperatarum curatio ſecundùm autorem.* ibid. *Earum curatio in corpore cacochymo.* ibid.
Fiſtularum imi ventris cauſæ. 217
Fiſtulas imi ventris difficilis eſſe curationis. ibid. *quomodo autor eſſe curauerit.* 218
*Fiſtularum externarum inciſionis inſtrumentum duplex.*219
Flatus generationis locus. 584
Flatuum cauſæ. 583
Fœminarum naturalium variæ operationes fieri ſolitæ. 262
*Fœmina an poſſit concipere abſque coitu.*267. *hiſtoria Auerrhois abſurda.* 268
Fœtus demortui extractionem eſſe difficilem. 277
Fœtus in vtero ſitus. ibid. *Fœtus naturalis quomodo exeat.* 278. *Cur fœtus in caput exeat.* 279. *Cur in dextrum conuoluatur.* 280
Fœtus in vtero retenti cauſa. 281. *Fœtum ob viarum anguſtiam retentum extrahendi modus.* ibid. *modus extrahendi ex alia cauſa retẽtum.*282
Fonticuli in occipitio vſus reſellitur. 39
*Fonticuli quid & quis illorum vſus.*336. *Quibus morbis conueniant.* ibid. *Siculorum mos in vſu fonticulorum.*337. *Fonticuli cur non fiant vbique, ſed tantùm in peculiaribus partibus.* ibid.
Fonticuli in ſutura coronali vtilitas. 11. *Quibus morbis ſuccurrat,* 12. *Eius loci conſideratio.* ibid,14. *variæ de co opiniones*

opiniones. ibid. 14.15.16. Inſtrumenta, quibus talis fonticulus perficitur. 17
Fonticulos requirere partis rectitudinem. 338
Fonticuli qua ratione iuuent. ib.
Fonticulos in locis commodis eſſe parandos. ibid.
Fonticuli boni conditiones. ibid. 340
Fonticuli locus quomodo explorandus. ibid.
Fonticuli locus in brachio commodus qui. ibid. Quis in cruribus. 341
Fonticuli quonam inſtrumento ſint parandi. 342
Fonticuli qua ratione cauſtico ſint parandi. ibid.
Fonticulis quando conueniat butyrum. ibid. Quomodo fiant per inciſionem. ibid. Fonticulorum inurendorum ferramenta qualia & eorum vſus quis. 343
Fonticulis laminæ ſubſternendæ vſus. ibid.
Fonticuli inſtrumentum ignem abſcondens. 344
Fonticulum vrendi modus. ibid.
Fonticuli iam facti cura. ibid.
Forcipis differentia. 36
Forcipum vtilitas. 27. Cui proſit. ibid.
Forfex quomodo differat à forcipe. 119
Forceps quomodo differat à volſella. 119. à forfice. 120
Fracturæ cum oſſe denudato extra nō eminētis chirurgia. 478
Fracturarū cauſæ & ſigna. 927. prognoſtica. 929. Fractura cur periculoſa. ibid.
Fractura tranſuerſa ſine vulnere. 930. Eius indicationes. ib. Curatio, &c. 931
Fracturæ callus quando generandus, & ex qua materia callus generetur. 940
Fracturarum ſymptomata. 927
Fracturarum vulneris indicationis qua ratione explēda. 470. Earum deligatio, & quæ tali chirurgia obſeruanda. ibid. Earum deligatio. ibid.
Fracturis cur timenda inflammatio. 929
Fractura quid & quæ eius ſpecies. 927
Fractura cum vulnere. 952. fractura vt ſtabilienda. 953
Fracturæ ligatæ ſoluendæ cauſa. 454
Fracturarum ligatio quouſque continenda. 455
Fracturarum obſeruatio digna. 457
Fracturæ eminentis curatio ex autore. 458. Recentiorum inuenta in curatione fracturæ. 459
Fracturæ paruæ deligatio ex autore. 460. maioris. 521. Fracturarum cum dolore curatio,

curatio. ibid.
Fracturæ oſſis magni chirurgia. 462
Fractura quibus medicamentis ſtabiliatur. ibid.
Fracturis quales faſciæ adhibendæ. ibid.
*Fracturæ collocatio qualis eſſe debeat.*463. *Cur mollis, æqualis, ſurſumque vergens.* ibid.
Fractum membrũ quomodo immotum ſeruandum. 464
Fracturis cur capſula adhibenda. ibid.
Fracturæ oſſis per longitudinem curatio. 465
Fractura cum vulnere.ibid.Eius ſpecies. 466. *Fracturæ cum vulnere oſſe non denudato curatio. ibid. Eius incommodum.ibid.Inflammationis accidentia.*467. *Curatio Hippocratis.* 468
Fracturarum indicationes. 469. *cum vulnere. ibid. Quid in hac cura præcedat.* ibid.
*Fractura quid, quæ eius ſpecies & curatio.*432. *Quatuor operationes in fractura requiri.* ibid.
Fracturæ vnio quomodo fiat. ib.
*Fracturarum præcipuam, operationem eſſe coaptationem.*433
Fracturas abſoluendi duo ſcopi. ibid.
Fracturæ conformationem duobus abſolui. ibid.
Fracturarum extenſionem eſſe neceſſariam. 434
Fractura, quæ vltro habeat obſeruanda. 435
Fracturæ cur inflammatio ſuperueniat. 436
Fracti membri congrua figuratio. 437. *Eius congrua figuratio quotuplex.* ibid.
*Figura media quæ.ibid.*438.*Fracturæ in humero extẽſio qualis eſſe debeat.* 440. *In tali fractura mediam figuram eſſe ſeruandam.* ibid.
Fracturæ primam operationem eſſe extenſionem. 442. *Qualis eſſe debeat extenſio.ib. Quod attendendum vt iuſta fiat extenſio.* 443. *iuſta extenſio qualis ſit. ibid. Extenſionis probæ alia requiſita.* 444. *Fracturæ recenti quænam extenſio conueniat.* 445
Fracturæ oſſis magni extenſio quæ conueniat.ibid. Fracturæ eminentia quomodo intrudenda. 446
Fracturæ deligatio. 447. *Intentiones duæ. ibid. Fracturæ faſciæ ex Hippocrate.* ibid. *Faſciarum intentiones quomodo explendæ.*448.*Quomodo eædem faſciæ inflammationem arceant.* ibid.
Fracturarum plagulæ. 450. *Cur Hippocrates adhibeat plagulas.* 451. *Cur cerato obliniat.* ibid.

ibid. plagulæ quibus rebus imbuantur. 451. plagularum tempus & ferularum electio. 452
Frontis inciſio ex Paulo. 28. Quibus morbis conferat. 35
Frontis aduſtio & inciſio quibus conferant. 28
Frontis vulnera & eorum curatio. 782. Frontis vulnus duplex. 783. Curatio. ibid. quando conueniant ſiccantia. 788
Frontis abſceſſus quomodo ſecandus. 383
Furor qua ratione à veteribus fuerit ſanatus. 296

G

GAmmaut quid. 392
Gangræna quid. 633. Eius cauſæ. 634. Gangrænæ ſine affluxu ſigna. 637. cum affluxu. 638. Curatio gangrænæ cum affluxu. 639. à frigore. 640. à calore. ibid. Gangræna à defectu alimenti. 642. Curatio. ibid.
Genarum vulnera. 804. Genarum vulnus profundum. 805. Curatio. ibid. 806
Genu luxatio & eius differentiæ. 982. ſigna & repoſitio. 983
Gibboſitatis differentiæ, cauſæ, materia præſidiorum, & chirurgia. 147
Gingiuarum eroſarum curatio. 101. 102
Glandis tegendæ modus Celſi. 233. 234. autoris. 234. pudenda vnde dicta. ibid.
Glans tecta qualia afferat incommoda. 235. Glandis detegendi autoris. 236. Celſi & Pauli. ibid.
Glandis coalitus cum præputio. 242. Quomodo ſeparandus. ibid.
Glans non perforata quomodo perforandus. 243
Glandularum locus. 618
Globi Sclopetarij extrahēdi ſcopi tres. 423. Globus cum ſpecillo non poteſt pertentari, quid faciendum. 424
Gonorrhœa quid. 917. Eius cauſæ. ibid. Quomodo veſicam exulceret. 918. ſigna, prognoſtica. ibid. Curatio. 919
Gulæ vulnera. 819. Eorum prognoſis & curatio. ibid.
Gummatum cauſæ, & differentiæ. 485
Gummatis exigui Curatio. ibid.
Gummatis Gallici cura. 486
Gutturis vulnera, eorum ſigna, prognoſis & curatio. 816

H

HAemorrhagiæ immodicæ ſymptomata. 730
Hæmorrhoidum Etymon. 298. Earum cauſæ in ſede. 299. differentiæ. ib. 300. 301. hæmorrhoidalium venarum hiſtoria & propago. 301. hæmor

morrhoidales venæ quot. 302. hæmorrhoides cur duorum ſint generum. 304
Hæmorrhoidum abuſus à natura. 307. Earum vtilitas. 308. Hæmorrhoides à caua priſcis fuiſſe ignotas. 309
Hæmorrhoides venæ cauæ in viris vteri hæmorrhoidibus comparari. 318
Hæmorrhoidũ euacuationi quomodo aſſuefaciendum. ibid. hæmorrhoidas menſes prouocare. 320. hæmorrhoidibus quando conueniat chirurgia. 322. hæmorrhoidum tumidarum chirurgia. ibid. 323. hæmorrhoides quomodo vrẽdæ. 322. hæmorrhoides vrendæ quomodo cognoſcantur. ibid. quomodo vſtæ curandæ. ibid. Hæmorrhoidum tumentium cura. 326. Cura exulceratarum. ibid. Inflammatarum & gangræna affectarum. 327
Hæmorrhoidibus exiſtentibus magnis quæ formidanda. 328. hæmorrhoidum fluxus immodici incommoda. ibid. incommoda ſuppreſſionis. ibid. hæmorrhoides immoderatæ quomodo ſupprimendæ. 329. Hæmorrhoidum venæ portæ & cauæ differentia. 334
Hæmorrhoides an ſint aperiendæ non aſſuefacto. 313. hæmorrhoidum euacuatio cur magis conferat ad febres malignas, quam venæ ſectio. 315
Hæmorrhoides quibus morbis conferant. 310
Hæmorrhoidum ex earum cauſis commoda & incommoda. 311. Euacuationem per hæmorrhoides non eſſe aſſuefaciendam. 312
Hepatis vulnera, & quid in his Medico præſciendum. 842
Hermaphroditus vnde dictus. 263
Hermaphroditi fabula. ib. Hermaphroditorum differentiæ. ibid. autoris obſeruatio. 264. vnde naſcantur. ibid. chirurgia. 265
Herniæ aquoſæ cauſæ, ſigna & curatio. 676. Topica. 679. vſtio & apertio. 681
Herniæ varicoſæ cauſæ, curatio, indicationes & chirurgia. 689
Hernia inteſtinalis duplex. 254. quomodo curetur. ibid. per faſciam & bracherium. 254. 255. Herniæ inteſtinalis chirurgia duplex. 255. Curatio per vſtionem. 256. cum extractione teſticuli. 256. Bracherij vtilitas. 257
Herniæ ventoſæ curatio. 684
Herniarum nomen. 675. differentiæ, ſigna. ibid. 676. Cauſæ, prognoſtica. 677

Herniæ omentalis cauſæ & curatio. 683

Herniæ inteſtinalis cauſæ, ſigna & repoſitio. 677. *repoſitorum inteſtinorum cõſeruatio.* 678. *Topica.* 679. *Ad Herniam contumacem. ibid. Curatio per glutinantia.* 680. *per vſtionem.* 681. *per inciſionem. ibid.* 682

Herpes exedens. 649. *Eius ſigna, cauſa & curatio.* 651

Herpes mulieris, eius ſigna, cauſæ, prognoſtica. 648. *Curatio topica & qualia conueniant repellentia.* 649

Herpes quid, quæ eius differentiæ. 648

Homini ad loquendum à natura apta data eſſe inſtrumenta. 113

Humeri fracti extenſio, qualis eſſe debeat. 440. *humero fracto mediam figuram eſſe ſeruandam. ibid.*

Humeri conſtitutio. 965. *Humerus cur facilè luxetur. ibid. Humerus quot modis luxetur.* 966. *humeri luxati ſigna. ibid. Humerus num & perfecte & imperfecte luxari queat.* 967. *repoſitio. ibid.*

Hydrocele quomodo curetur. 259

Hydrocephalus quid, quæ eius cauſa. 72

Hydrocephali ſeroſa humiditas vnde dignoſcatur. ibid.

Hydrocephali differentia & definitio. 72. 73. *dubium de materia.* 73. *Eius ſigna.* 74. *Cauſæ.* 75. *Species.* 76. *prognoſtica. ibid. Curatio.* 77. 78. *Curatio in maximo hydrocephalo.* 78. *Eius ſectio quomodo ſit facienda.* 79. *Eius cura poſt ſectionem.* 81. *Curatio hydrocephali ex ruptura vaſorum.* 82

Hydropicis ſanguinis effuſionem eſſe noxiam. 201. *hydropicorum perforatio vbi inſtituenda. ibid. Locus perforandus quomodo ſit inquirendus.* 202. *hydropicus quomodo in ſectione ſit collocandus. ibid. huius ſectioni quale conueniat inſtrumentum. ibid. Inſtrumentum autoris.* 203. *Modus ſecandi abdomen hydropicorum. ibid. Hydropicis iniiciendarum fiſtularum conditiones.* 204. *Hydropicorum aqua an vnica, vel pluribus vicibus euacuanda.* 205. *qua quantitate emittenda.* 207. *quantitatem illam non poſſe determinari diebus aut vicibus. ibid. Quid faciendum in virium deiectione.* 208. *Autoris modus exiccandi aquam. ibid.*

An

*An fiſtula in foramine relinquenda poſt primam euacuationem.ibid. hydropicis vnde fiat dolor in abdomine poſt euacuationem.*209.*Inteſtinorum dolori quomodo occurrendum. ibid. Hydropici ſi perforationē reformidet quid faciendum.* 210. *Ex hac perforatione autori duos fuiſſe mortuos,& qua de cauſa. ib.*
Hydromphali curatio & chirurgia. 187. *Cur Celſi Chirurgia omittenda in exiguis prominentiis.* 189
*Hydropicorū aquæ duplex euacuatio.*193. *partes, per quas aqua illa educitur. ibid. hydropicis cur hæc operatio conueniat.ibid. Quinam hydropici hac operatione curari poſſint.* 194
Hydropi paruæ non competere perforationem.ibid.Aſclepiadis chirurgia in hydropicis. 195
*Hydropis chirurgia.ibid.*196.*hydropis ſcarificandæ locus. ib.*
*Hydropi quomodo ſint parandi fonticuli.*197. *quomodo ſetaceum ſcroto iniiciendum.*198. *In perforatione abdominis hydropici quid primo faciendum.ibid.quæ partes poſſint in tali perforatione lædi.*199. *hydropicorū vmbilicus quando poſſit perforari.* 200. *an partes carnoſæ vel neruoſæ ſecandæ. ibid.*
Hydroſarcoceles cauſæ, ſigna. 687. *Curatio.* 688
Hypopyon quid, & quæ eius chirurgia. 68
Hypoſpadæon Pauli quid. 243

I

Icterus quomodo differat ab Eryſipelate. 552
Idæam in particularibus non reperiri. 357
Iecur vrendi modus Albucaſis. 182
*Iecoris intemperiem frigidam corrigendi modus autoris.*182
Ignis Perſicus. 629
Ignis duplex. 428
Infantes vari quomodo corrigendi. 353
Inflammationem ſuppurantibus quo morbi tempore vtēdum. 541. *ſuppurantium materia. ib. ſigna materiæ ſuppuratæ in inflammatione.* 543. *Inflammationis puris iam confecti euacuatio.ibid. digerentia pro pure euacuando. ibid. puris euacuatio ſenſibilis.*544. *cutim rumpentia.* 545. *pus quot vicibus educendum. ib.*
Inflammationis poſt ſectionem dolorem lenientia. 546. *Reliquiarum ſuppuratio & euacuatio. ibid. Curatio ſinus & cauitatis.* 547. *Inflammationis ſymptomata curā illius impe*

impedientia. 548. 549. anodyna, & quæ eis miſcenda. 550
Inflammatio quid & quotuplex. Eius differentia à materia & ſubiecto. 505. Generatio. 506. Cauſæ. 507. prognoſticum. 508. Tempora. ibid. 524. indicationes. 508. Diæta eiuſque quantitas. 509. Qualitas. 510. reliquæ res non naturales. 511. chirurgia. ibid. venæ ſectio. ibid. reuulſoria. 512. pharmacia. 514. ſanguinem alterantia & eius cacochymiam eximentia. ibid. Lenientia, alterantia & eorum neceſſitas. ibid. 515. alterantium vires. 515. alterantium gradus. 516. purgantia. 517. Reuellentia. ibid. veſicantia. 519. Dropaces, ſinapiſmi & veſicatoria. ibid. defenſiua. ibid. defenſiuorum diuerſa genera. 520. defenſiuum commune. 521. Aſtringens validiſſimum. ibid. repellentia. 522. remedia topica. 523. num in principio repellentia conueniant. 524. 525. 526
Inflammationis repulſionem fieri dupliciter. 527. repellentium differentia & quando ſingulis ſit locus. ibid. repellentia aquea. 528. mitia, media & valentiſſima. ibid. 529. repellentium gradus à quibus iudicentur. ibid.
Inflammationum aſtringentia. 530
Inflammationis augmentum requirere diſcutientia. 532. diſcutientium qualitas. 533. differentia. ib. diſcutientia ſimplicia & compoſita. 534. inflammationis in vigore curatio. 535. inflammationis vigorem num requirat tantum digerentia, an etiam repellentia. ibid. materia remediorum in ſtatu. 536. inflammationem digerentia. 535. inflammationis curatio per ſuppurationem. 536. inflammationis ſuppuratio quando expectanda. 540. quomodo inſtituenda. ib. ſuppurantium temperatura & facultas. 541
Inflammationis principio cur magis repellentia, quàm digerentia locum habeant. 525
Infibulandi modus. 237
Infibulandi modus idoneus. ibid.
Infrigidans Galeni. 531. 566
Inguinum abſceſſus quomodo ſecandus. 384
Inguinis dilatatio quomodo ab autore aſtringatur. 253
Inſtrumentum decuſſorium quid iuuet. 27
Inteſtinorum vulnera quæ ſint lethalia & quæ non. 211
Inteſtinum prolapſum quomodo reponendum. ibid.

Inteſtinorum ſuturæ quale filum eligendum. 212

Inteſtinorum vulneratorum ſigna, indicationes & curatio. 838

Inteſtina quomodo reponenda. 839

Inteſtinum dilatatum quomodo dignoſcatur. 232

Inteſtinum prolapſum quomodo reponatur. 839

L

Labiorum vulnera, eorum differentia & curatio. 807.808

Labiorum chirurgiæ. 98. Labiorum ſciſſurarum chirurgiæ. 99

Labia curta quomodo reſarcienda.ibid. Si parua labij portio deſit, quomodo curanda, & quomodo, ſi portio magna. 100

Labij inciſi curatio. ibid.

Labiorum cancro obſeſſorum curatio.ibid.Curatio per exciſionem. 101

Lac quomodo à mammillis euocetur. 173

Lac concretum ſi computruerit quid faciendum. ibid.

Lagophthalmus quid, quæ eius cauſa. 49. Curatio. 50

Laryngis vulnera, eorum ſigna, prognoſis & curatio. 816

Lienis ſcirrho quantum proſit aqua calcis. 185

Lien adurendi modus veterum. 183.184

Lienis chirurgia cuiuſdam abſurda. 183. alia autoris. 184

Lienis vulnera & quid in his Medico præſciendum. 842

Ligaturam ſoluendi cauſæ. 455

Linguæ vulnera,& eorum differentiæ.811.Curatio. 812.813

Lingua præciſa quomodo vnienda & extrahenda. ibid.

Linguæ chirurgiæ. 112. Linguæ depreſſio quomodo fiat. ibid. Linguæ deterſio à craſſo excremento.ibid.Linguæ vinculi ſubiecti inciſio,& in eadem operatione obſtetricum temeritas. ibid. Linguæ vinculum in pueris quomodo incidendum. 114. huius inciſionis effectus. ibid.

Linum crudum quid. 372

Lini vſus in fiſtulis. 291. Linum crudum quid ſignificet. ibid.

Linum quid, & quomodo differat à filo & acia. 62

Luxatio. 484

Luxationem vetuſtam difficile reponi. 973

Luxatio quid. 954. Eius differentiæ & diſtinctio. 955. Luxatio vera quot modis fieri poſſit.956.Eius cauſæ.ibid. ſigna generica. ibid. ſigna differentiarum. 957. ſigna luxationis repoſitæ.ibid.indicationes. ibid. Curatio. 958

M

Mammarum affectu duplex. 172
Mammas virorum tumidis veſtibus poſſe corrigi. 177. Mammæ virorum tumidæ quem habeant vſum. ibid. Earum chirurgia ex Paulo. ibid. autoris medicamentum ad mammas virorum tumidas. 178
Mammillarum cancris cur mulieres potius quàm viri vexentur. 174
Mariſcos excidendi varij modi. 288
Maxillæ motum ſurſum eſſe validiſſimum. 123
Maxilla cur facile putreſcat. 123
Maxilla in totum putrefacta quid faciendum. ibid.
Maxillæ luxatio. 962. maxilla cur rarò luxetur. ib. Eius cauſæ & differentiæ. ibid. ſigna, prognoſtica. 963. repoſitio. 964
Medicamenta excedentia. ibid.
Medullæ ſpinalis vulnera, eorum prognoſis & curatio. 818
Melancholicus humor non naturalis vnde fiat. 466
Melancholicum ſanguinem per hæmorrhoidas eſſe euacuandum. 313
Meliceris quid & quæ eius ſigna. 601. Cauſæ & curatio. 602
Melon quid. 61
Membranæ cuſtos. 27
Membrum antequam abſcindatur, quid Medico faciendum. 346
Membri inciſio vbi facienda, huius inciſionis duo ſymptomata. ibid. incidendi modus. 347
Membra non omnia in abdomine à peritonæo concludi. 304
Meningis duræ vulneratæ ſigna. 759
Meningis piæ vulnera. 781. Curatio. 782
Meninges. 753
Meningis duræ vulnera. 779
Menti chirurgia. 123
Morbum quemcunque magnum facere periculum. 74
Mors quid ſit. 633
Muliebrium naturalium vitia. 268
Muſculi valentiores qui. 445
Myocephalon quid. 61. Eius curatio. 62

N

Naſi abſceſſus quomodo ſecandus. 383
Naſi vulnerum ſpecies & curatio. 800. 801
Naſi oſſis vulnera eorumque indicationes & conformatio. 802
Naſi cartilaginis vulnera. 803
Naſi reparandi ratio. ibid.
Narium reparatores primi. 804

Narium vlcus. 95

Neruorum vulneratorum ſigna. 741. *cauſæ & prognoſtica.* 742. *Curatio.* 743

Neruorum punctorum curatio. 744

Neruorum vulneratoum ſymptomata. 745. 746

Neruorum inciſorum curatio. 747

Neruorum contuſio cum exulceratione. 748. *ſine exulceratione, cum dolore. ibid. curatio. ibid.*

Nympha virginum cur ab Aegyptiis excidatur. 265. *Nymphæ chirurgia.* 266. *Eiuſdem carnis excreſcentis. ibid.*

O

Occipitum etiam adultis inuri & quib. in caſibus. 40

Occipitium puerulorum quare exuratur. 39

Occipitij vſtiones vbinam maximè ſint in vſu. ibid. Earum vtilitas. ibid. Quibus ferramentis perficiatur. 40. *modus miniſtrandi. ibid.*

Oculorum vnguis quid ſit. 64. *recentem curari poſſe. ibid. Modus eundem excidendi. ibid.* 65. *Exciſionis duplex præſidium autoris.* 66. *Cautio in eadem operatione adhibenda. ibid. Medicamenta poſt chirurgiam adhiberi ſolita.* 67

Oculi partes omnes cur patiantur in curatione cataractæ. 59

Oculorum vulnera eſſe duplicia. 794. *indicationes vulnerum ſimplicium. ibid. Oculo vno patiente cur difficilius curetur, quàm ſi vterque lædatur.* 796

Oculorum vulnera cum exitu humoris aquei, & vitrei. 798

Oculorum vulnera profundiora, & cur ita vulnerati ſtatim moriantur. 799

Oculis applicanda remedia ab autore inuenta. 54

Oculi purulenti & eorum chirurgia. 56

Oedema vnde dictum. 573. *Oedematis generatio. ibid. de quo œdemate autor agat.* 574. *Loci affecti, modus generationis & definitio.* 575. *ſigna & cauſæ. ibid.* 576. *prognoſtica & curatio œdematis quod eſt ſymptoma. ibid.* 577. *Cura eius, quod eſt morbus. ibid. Topica ad humorem influxum.* 578. *Aquæ digeſtio.* 599. *œdema num etiam per ſuppurationem curari queat.* 581

Olea eſſe inimica oculis. 793

Oleum roſaceum num ſuppuratorium eſſe queat. 774

Omentum prolapſum quomodo tractandum. 212. *qualis huic prolapſui conueniat ſutura.* 213

Operis huius vtilitas. 2

Oris

Oris chirurgiæ.98.Ordo.ibid.Oris partes ob humiditatem multis eſſe obnoxias morbis. ibid.
Os in fracturis duobus modis abſcedere. 472. *Eius cauſæ.* 473
Os quot modis abſcedat. 947. *Eius cauſæ & ſigna.*948.949. *Os abſceſſum num debeat.* ib.
Os receſſurum paruum vel magnum. 949
Os fractum firmans deligatura. 950
Os extrahentia. 952.953
Oſſium affectiones quæ. 431. *Operationes chirurgicæ in oſſibus. ibid.oſſium fractorum vnio quomodo fiat.* 432
Oſſium chirurgiæ quot. 10
Oſſis capitis non admodum depreſſi fractura lata quomodo attollatur. 18
Oſſis carioſi chirurgia,ſigna ſufficientis deraſionis. Curationis per ſcalprum & malleum incommoda. 487. *Quomodo autor his medeatur.ibid. & ferramenta candentia. Curatio in carie profunda.* 488
Oſſa nudata ab aëre corrumpi. 473
*Os in fractura receſſurum quomodo cognoſcatur.ibid. Quid in hac chirurgia obſeruandum.*474. *Oſſis parui receſſuri curatio ex Hippocrate.* 475. *Oſſis magni receſſuri chirurgia.ibid. Eius duo ſcopi. ibid.*
*Oſſis fracti extra prominentis cura.*479.*Eius ferramenta.* 480
Oſſium affectiones quæ. 377
Oſſium chirurgiæ. 476
Oſtracodermatis curatio. 106
Ozæna quid, quæ eius cauſæ, curatio & chirurgia. 93.94.95.96

P

Palati chirurgiæ. 111. *Palati eroſi correctio.* 112. *Palati oſſis detecti inuſtio.* ibid.
Palpebrarum veſicas eſſe ex genere abſceſſuum, qui tunica includuntur. 44
Palpebrarum veſicas in pueris potiſſimum naſci. ibid.
*Palpebrarum coalitus duplex curatio ex Celſo.*42. *Quibus inſtrumentis perficiatur.*43. *Circa dicta inſtrumenta autoris ſententia.* ibid.
Palpebrarum vulnerum differentia. 792
Palpebrarum veſicas incidendi modus. 45
Palpebræ quibus de cauſis oculos irritent. 46. *Earum curatio.* ibid.
Palpebras aſperioribus pilis potiſſimum offendi. 48
Palpebrarum luxatarum duplex chirurgia. ibid.
Palpebrarum abſceſſus quomodo ſecandus. 383
*Papillam extrahendi modus.*172
Partes ſimilares quæ ſint. 376

Partus naturalis quis. 277. *Partus dorſi cur leuiores.* 278
Partus cur in caput exeat. ibid.
Parulidis chirurgia. 102
Pectoris abſceſſus quomodo ſecandus. 384
Pedis & eius digitorum luxatio. 983. *repoſitio cur oſſa pedis rarò luxentur.* 984
Penis foramen ſtrictum quomodo ampliandum. 244
Penis operationes chirurgicæ, ſuperuacuæ & neceſſariæ. 232. 233
Peni fiſtulam immittendi modus. 222. *animaduerſiones anatomicæ in intruſione fiſtulæ.* 223
Pericranium. 752. *Eius vulnera cur non ſint ſuenda.* 762. *Cur læſo pericranio os ſit deradendum.* ib. *horum vulnerum curatio.* 765. *Oſſis deraſio.* 766
Peritonæi rupti cauſa in viris & mulieribus & eiuſdem curatio. 190. *Chirurgiæ.* 191. 192
Phyma quid. 618. 625
Phygethlon. ibid.
Pia mater. 753
Pituita naturalis quæ. 574
Podicis compoſitio. 303
Pollicis pedis vnguis interius intruſi curatio ex autore. 361
Polypus quid, Eius incommoda & cauſæ. 83
Polypus qualis. 84. *Eius differentiæ & curatio.* 84. 85. *Polypi extracti ſigna.* ibid. *Polypi reliquiæ quomodo exterendæ.* 86. 87. *Polypi chirurgia ex Albucaſi.* ib. *Eius chirurgiæ duplex periculum.* 87. *Inſtrumentum ad polypũ extrahendum ab autore inuentum.* ib. *aliud Albucaſis.* 88. *aliud autoris.* ibid. *chirurgiæ polypi quatuor intentiones.* 89. *Inſtrumenta pro prima intentione.* ibid. *alia pro reliquis.* 89. *Incommoda ſpathæ antiquorum ad extrahendum polypum.* 90. *Commoda ferramenti autoris.* 91. *Incommodo vnci & funiculi.* 92
Prægnoſticanda quænam. 2
Præputij coalitus cum glande cautio. 235. *Quomodo ſeparandus.* 236
Profluuium ſanguinis ſcalpris quomodo ſiſtendum. 102
Pruna. 629
Pſydracium quid & quæ eius ſigna. 589. *nomen, cauſæ, curatio.* ibid. 590
Pterygij incommoda. 355. *nomenclatura, cauſæ & incipientis curatio.* 359. *chirurgia grauioris.* 360
Pterygium quomodo à multis curetur. 379
Pulmo cur inflammationi ſit obnoxius. 828
Pulmonis vulnera & eorum curatio. ibid.

Puluis

Puluis ex ranis. 667
Puluis ex limacibus & cancris fluuiatilibus. ibid.
Pus mouentium temperamenta. 857
Puris cauſa efficiens. 538. puris differentia. 539
Pyulcus cur non extrahat pus. 167

R

Radij luxatio. 977
Ramex, vide Hernia.
Ramex quid. 261
Ramex ſcroti quomodo curandus. 261
Ranulæ curatio. 114
Ranulam incidendi modi varij. 115. Ranulæ ſectæ medicamentum adhibendum. ibid.
Renum vulnera & quid in his Medico præſciendum. 842
Ruptura, vide Hernia.

S

Sanguinis fluentis auerſio. 731
Sanguinem melancholicũ per hæmorrhoides eſſe euacuandum. 309
Sanguinis profluuium ſcalpris quomodo ſiſtendum. 102
Sarcoceles curatio. 260. Experimentum autoris. ibid.
Sarcoceles cauſæ, ſigna, curatio & ſectio. 687
Sarcotica quantum calida eſſe debeant. 867
Sarcotici boni ſigna ratione caloris. 868. Sarcoticorum conſiſtentia. 869
Sarcoticorum in vlceribus neceſſitas vnde ſit, & quibus ea polleant viribus. 863
Sarcoticorum vis in vlceribus quanta eſſe debeat. 864. Sarcoticum bonum ratione ſiccitatis. 865
Sarcoticorum vis deterſoria. ibid.
Scalpelli ſpecies alia. 393
Scalpellus in annulo argenteo. ibid. Scalpellis vtendi modus. 394
Scalprorum differentia. 767
Scalprum quando adhibendum. 26. A quo incipiendum. ibid. qua in parte adigendum. ibid.
Scalpri miniſtrandi modus. ibid.
Scalpellus quid ſignificet. 392. Scalpelli variæ differentiæ. ibid.
Scirrho Lienis quantum proſit aqua calcis. 184
Scirrhi cauſarum conſideratio. 613
Scirrhus ex quonam humore generetur. 604. Eius definitio & differentia. 606. ſigna. ibid. Cauſæ. 607. prognoſtica. 608
Scirrhus exquiſitus cur ſit incurabilis. ibid. Curatio. 609. Eius vniuerſalia remedia ad cauſas internas. ibid. Topicorum ad ſcirrhũ facultas. 610. materia & facultas emollientium.

lientium. 611
Sclopetorum ignem nihil efficere vulneribus.719. Sclopetoribus vulnera quid in illis lædat. 720
Scolopomacherij Etymon. 162
Scrofula quid.652. Earum extractio. 658
Secunda vel ſecundina quid.253. modus eas extrahendi. 284
Sedis venæ cur duorum ſint generum. 306
Sedile theſſalonicum. 972
Septica quid. 599
Setaceum quibus inſtrumentis perficiatur. 36. quali acu. 37. Seto quomodo imponatur. ib. Locus Setaceo aptus.ibid. Locus quomodo ſignandus. 38
Seto quid & vnde ſic dicatur. ibid. quomodo traiiciatur.39. de Setaceo nonnullorum opiniones. ibid.
Sinus quid. 905
Spada. 391
Scodeghino. ibid.
Sphaceli chirurgia.345. Qualitas & remedium.ibid. Quid Medico ante abſciſionem membri ſphacelati faciendum.346. vbi inciſio facienda.347. incidendi modus autoris. 348
Sphacelus quid ſit.633. Eius cauſæ. 634. ſigna. 635. prognoſis. 736. Sphacelati membri ablatio ſecundùm modum antiquorum. 644. alius modus. 645.646
Spinalis medullæ vulnera, eorum prognoſis & curatio. 818
Spongiarum facultas. 580
Staphyloma quid ſit.61. eius curatio. 69.70
Steatomatis definitio & ſigna. 603. Cauſæ & curatio. 603. 604
Struma quomodo differat à bronchocele. 131
Strumarum ſectionem duo habere pericula. 133. Strumas non facilè eſſe ſecandas, niſi cùm omnino computruerint. 134
Strumarum ſitus & conſtitutio. ibid.
Strumæ quid, quod earum ſubiectum, partes affectæ.652. ſigna. 653. Cauſæ, prognoſtica, curatio. Et modus eaſdem reſoluendi. 654. Earum ſuppuratio & apertio. 656. puris euacuatio, glutinatio & modus incidendi. ibid. vnguentum præſtantiſſimum.ibid. ſtrumarum extractionem quænã ſequantur pericula. 658
Sudamina quid. 614
Suffuſio. 51
Superciliorum vulnera & eorum curatio. 791
Suppurantia. 862
Suppurantia ſiccantia ſimul, & detergentia cur in vlceribus vſurpentur. 858
Suturæ capitis. 761

Syncipitis aduſtio & inciſio quibus conferant. 28

Syringotomus quid. 301

T

TAbaci in ſuffumigio vſurpati vtilitas. 97

Tali luxatio & eius ſigna. 983

Talpæ topinariæ nomen & ſigna. 593. *Curatio.ibid.inciſio.* 594

*Tela neceſſario ex vulneribus extrahi.*418. *Cur præcepta veterum de telis extrahendis parum valeant. ibid. varia extrahendi inſtrumenta.* ibid.

Temporum venas ſecandi modus ex Celſo & Paulo. 31.32

Temporum abſceſſus quomodo ſecandus. 383

Temporum ſectionem ex Paulo tripliciter fieri. 35

Temporum aduſtiones & inciſiones quibus conferant ex Paulo. 28

Teſtem vnum eſſe altero maiorem. 258

Teſtes quid. 247

Teſtium prima tunica dartos dicta. ibid. ſecundæ tunicæ varia nomina. ibid. Tertia Epididymis. 248

Thuris vtilitas in vulneribus. 738

Tibiarum curuarum emendatio autoris. 353

Thoracis chirurgiæ ſeptem. 148

*Thoracis deſcriptio.*821. *Thoracis vulnera eorumque differentiæ. ibid. ſigna, & prognoſis.* 822. *Cur omne vulnus thoracis ſit periculoſum.* ibid.

Thoracis vulnera penetrantia. 841

Thoracis excrementa quomodo euacuentur per vrinam. 823. *Cur adeo ſit periculoſum materiam in thoracem deſcendere.*825.*Curatio. ibid. Thoracis vulnera lethalia quæ.* 828

*Thoracis ſectionem debere inſtitui in latere ſiniſtro & obliquo.*163. *incidendi modus. ib. Cur primò incidenda cutis. ib. Cur obliquè. Et quomodo cognoſcatur ad cauitatem eſſe peruentum.* 164. *duplex inſtrumentorum vſus.* ibid.

*Thoracis ſectionem debere eſſe paruã & cur.*165.*ſectio quanta facienda,& quomodo foramen anguſtius ſit dilatãdum. ibid. foramini qualis cannula conueniat. Et quomodo pus euacuandum.*165.166.*ſi materia non exeat quid faciendum.* 167

Thoracis fiſtula cur incurabilis. 168. *Huius incurabilitatis cauſis quomodo occurrendum.* 169.170.*harum fiſtularum chirurgia autoris tutior.* ibid. *Thoracis fiſtularum differentia alia.*171.*Earum fiſtularum deſperatarum curatio ſecundùm autorem.ibid.Earum curatio*

ratio in corpore cacochymo. ibid.

Thoracis in hydrope cur ſecet Hippocrates ſupra quartã coſtam omnia, ſuperpoſita, ita vt coſta denudetur. 151. Cur coſtam perforet, non autem ſpatium intercoſtale vt in altera ſectione, in pari pneumonia videlicet ſuppurata. 152. Cur idem Hypocrates vtatur terebra caua, & quid intelligat per cauam terebram. 154. Thoracis materia interna an poſſit euacuari per vſtionem. 154. In hoc caſu cur Hippocrates non doceat modum vrendi. 155. vrendi modus ex Paulo. 156. vſtio hæc quando tutò fieri poſſit. 157. Locus perforandus. ibid.

Thoracem ſecandi quomodo partium externarum læſio quomodo vitanda. 159. Quomodo in hac operatione æger ſituandus. 158. Sectionis huius difficultas quomodo tollatur. 160. In qua parte lateris ſectio hæc molienda. 161. Cur in parte anteriori. ibid. Locus ſectionis quis ſit. ibid. Quomodo inueniendus. ibid. Hippocratis inſtrumentum huic ſectioni aptum. 162. Inſtrumentum Pauli. ibid.

Tonſillæ quid. 117. Tonſillæ quando requirant chirurgiam. ib. Tonſillarum chirurgiam eſſe difficilem ob varias cauſas. ibid. Tonſillarum curatio. 118

Trepana pro perforando cranio. 23

Tripanum autoris. 24

Tripani adminiſtrandi modus. 24

Triplois quid. 18

Tumoris folliculus vnde fiat. 500

Tumoris ſuppurationem & inciſionem à Galeno & Celſo prohiberi. 378

Tumorum cauſæ tres. 246

Tumorum aquoſorum nomen & definitio. 507. Cauſæ. ibid. ſigna, prognoſtica. 508. partes affectæ & curatio. 509. Tumoribus aquoſis cur non conueniant repellentia. 510

Tumores cum folliculo. 502

Tumor flatuoſus quid. 582. Eius generatio. ibid. differentia. 584. Flatuoſus tumor quotuplex. ibid. Locus generationis & ſigna. 584. 585. Cauſæ & prognoſtica. 585. 586. Curatio. 586. 587

Tumoris nomen. 491. Tumor ſub quo morborum genere contineasut. 492. Tumoris definitio Galenica, & eius examinatio. 493. definitio autoris. 494

Tumorem excitans pars corporis

ris quæ. 495
Tumoris cauſa humor. ibid. Tumorum differentiæ ab humoribus ſynceris & impermiſtis. 496
Tumores ſanguinei. 497. Tumores bilioſi. 498. pituitoſi. ibid. melancholici. ibid. Aquoſi. 499. Flatuoſi. 500. Tumores è partium decubitu. ibid. Tumores non exquiſiti ex mixta materia. ibid. Tumores, qui materiam à prædictis diuerſam obtinere videntur. 501. Tumorum curandorum ſcopi. 502. Tumores quando non admittant repellentia. ibid.
Turcarum mos ſecandi frontem. 34
Turundarum vſus in vulneribus. 724

V

Valgorum reſtitutio autore. 354
Varices in ventre rariſſimè inueniri. 216
Varices exſcindendi ſcopi tres. 365
Varicum chirurgia mitior ex autore. 366
Varicum præſeruatio. ibid.
Varix quid, quæ eius cauſæ, & locus affectus. 362. modi curandi ex Celſo. 362. duo dubia in curatione Celſi, de aduſtione varicum. 363. varicum chirurgia per exciſionem. 364. varices excidendi modus ex Paulo. ibid. varicum chirurgia aſpera ex veteribus. ibid.
Vari quid. 353. Eorum cauſæ & chirurgiæ. 354
Vaſis apertio quomodo claudenda. 735
Vectium tres ordines. 18
Venarum poſt aures inciſiones quid iuuent. 30
Venarum iugularium vulnera, earum prognoſis & curatio. 800
Venas temporum ſecandi modus ex Celſo & Paulo. 32.33
Venis internis vulneratis an conueniant externa. 740
Venarum humoris curatio. 261. Scroti ramex quomodo curetur. ibid.
Venas adurendi modus ex Celſo. 33
Venarum affectiones quæ. 376
Ventriculi vulnerum differentiæ, prognoſtica, indicationes & curatio. 841
Ventrem raró occupari varicibus. 217
Ventris imi fiſtularum cauſæ. 217. Cur curatu ſint difficiles. ibid. Quomodo autor eas curauerit. 218
Ventriculum frigidum corrigendi modus neotericorum. 181
Ventriculi vrendi modus. ibid.

Verrucarum

Verrucarum medicamentum autoris. 44

Veſicæ colli carunculæ & earum ſigna. 921. *ſigna diſtinguentia à calculo.* 922. *Curatio.* ibid. *Symptomatum correctio.* 925. *carunculam conſumi vnde cognoſcatur.* ibid.

Veteres morborum per hæmorrhoidas ſanari ſolitorum paſſim mentionem feciſſe ignorata cauſa.

Vinculorum vulnus. 750. *Vinculi contuſio & contorſio.* ibid.

Vini præſtantia in vlceribus. 871

Virginis imperforatæ hiſtoria. 270

Virorum mammas tumidas veſtibus poſſe corrigi. 177. *virorum mammæ tumidæ quem habeant vſum.* ibid. *Earum chirurgia ex Paulo.* ibid. *Autoris medicamentum.* 278

Vlceris veſicæ & penis ſigna diagnoſtica. 918

Vlceris nomen. 848. *Vlceris & vulneris differentia.* 849. *vlcus quid.* ibid. *Vlcerum differentiæ.* 850. *Cauſæ.* 852. *prognoſis.* 853. *vlcera vnde fiant periculoſa.* ibid. *quæ vlcera periculoſa.* ibid. *vlcera maligna.* ibid.

Vlcera maligna quæ. 424. *vlcerum chirurgia ferrum candens.* 425

Vlceris vſtionem impedientia. 426. *autoris induſtria.* ibid. *vlceris exquiſito ſenſu præditi chirurgia.* ibid. *vlcere magis ſubtili exiſtente quid faciendum.* ibid. *vlceris cauernoſi curatio.* 427

Vlcerum generalis curatio. 851. *Omne vlcus perpetua indicatione indigere.* ibid. *vlcerum curandorum quatuor ſcopi.* 854. *Cur primum locum habeant ſuppurantia.* 855

Vlceribus putridis & fluxione vexatis non competere pus mouentia. 856

Vlceribus quando conueniant repellentia. ibid.

Vlceribus dyſepuloticis etiam conuenire ſuppurantia. 857

Vlceribus quando ſuppurantia conueniant. 859

Vlcerum cauſa quomodo amouenda. ibid.

Vlcera ſimpliciora. 861. *vlcerum ſimplicium indicationes ſeu ſcopi.* ibid.

Vlcerum excrementorum ſpecies. ibid.

Vlceris puri & impuri ſigna. 863

Vlceratæ parti circumponenda. 870

Vlceribus quantum conferat vinum. 871

Vlcerum ægre curabilium differentiæ. 878

Vlcus dyſepuloticum quid & quæ eius ſigna. 879. *Cauſæ & curatio.* 880

Vlcerum intemperies quot. 888
Vlceris cum intemperie ſicca ſigna.ibid.prognoſtica & curatio. ibid.889
Vlceris cum intemperie humida ſigna. 892. *prognoſis & curatio.* 893
Vlceribus num reſina & cera conueniat. 895
Vlceris cum intemperie calida ſigna & curatio. 896
Vlcerum cum intemperie frigida ſigna & curatio. 897. *vlceris verminoſi cauſæ, ſigna & curatio.* 899. *vlceris cum oſſe corruptio cauſæ.* 900. *ſigna.* 901. *præſagia & curatio.* 902
Vmbilici prominentiæ cōueniens cingulus. 189. *Ceratum conſtrictiuum.* 190
Vnguium aſperitatis curatio. 358
Vnguis oculorum quid ſit. 64. *Vnguem oculorum recentem poſſe curari.ibid. Modus eundem excidendi.ibid.* 66. *Exciſionis duplex præſidium autoris. ib. Cautio in eadem operatione adhibenda.ibid. Medicamenta poſt chirurgiam adhiberi ſolita.* 67
Vnguium chirurgiæ quæ. 355. *vnguium chirurgia decoris gratia adminiſtrata.* 356. *vnguium oblongiorū & nimium præciſorum incommoda.* 358
Vnguis pollicis pedum interius intruſi curatio ex autore. 361
Vnguentum præſtantiſſimum ad ſtrumas. 656
Vnguentum ex ranis viridibus mirificum. 667
Volſella quomodo differat à forcipe. 119
Volſella quid & vnde ſic dicta. 120
Vrinæ ſuppreſſæ cauſæ & curatio. 220
Vrinæ ſuppreſſæ ſecretum. 221. *Caſus.ibid.ſuppreſſionis vrinæ notatu dignum.* ibid.
Vrinæ ardorem leniendi modus autoris. 240
Vrinarius meatus quomodo poſſit retinere medicamenta. 241
Vſtiones cur noſtra ætate ſint obſoletæ. 179
Vſtionibus duo potiſſimum præſtari. ibid. autoris contradictio. 180
Vſtiones vbi frequentiſſimè ſint in vſu. 39
Vterum adurendi modus in abſceſſu. 182
Vteri orificium agglutinatum eſſe incurabile. 275. *vteri prolapſus cauſæ.* 276. *Curatio.ib. vterū à pene non intrudi.ib.*
Vulnus cauum quid ſit, & qui ſcopi curationis. 722
Vulnerum venenatorum chirurgia. 420
Vulneris operimentum aptum non eſſe medicamentum, nec lintea,ſed cutim. 478

Vulnera

Vulnera vaſorum eorumque ſigna.729.ſigna ſanguinis egredientis ex arteria vel vena. ibid.
Vulnerum vaſorum cauſæ, prognoſtica & ſcopi curationis. 729.Curatio.730.Diæta. ibid.
Vulnera vaſorum internorũ. 740
Vulnera carnis compoſita. 731
Vulnerum ſuturæ quæ habeant inquirenda. 404
Vulnerum venenatorum ſuſpitio. 420. Quid in ſuſpicione veneni faciendum.421.quomodo in his vulnerib. autor vtatur theriaca.ibid. Vulnera periculoſa requirere tutiſſima & comprobata. ibid.
Vulnere exiſtente profundo quid agendum. 422
Vulnerum glutinum quid ſit & quomodo applicetur. 411
Vulnerum lintea quando triangularia ſint formanda & eorum vſus. ibid.
Vulnerum glutinis materia quæ. 412
Vulneris varietatem varia requirere inſtrumenta. 412. vulnus omne ſequentia incommoda eſſe duo.414. vulnerum ſuturarum & fibularum incommoda. ibid. incommodum ratione cicatricis. ibid.
Vulneribus ſuturas & fibulas eſſe alienas. 415
Vulneribus gluten eſſe vtilius quàm deligatura,& cur.ibid. de glutine obiectiones. 416
Vulnerum inſtrumenta quatuor quomodo vſurpanda.417.vulnerum chirurgia alia. ibid.
Vulneribus tela neceſſariò extrahi.417. Cur præcepta veterum de telis extrahendis parum valeant.418. varia extrahendi inſtrumenta. ibid.
Vulnus quid & quotuplex. 399. vulnera quatuor inſtrumenta ad vnionem requirere. ibid. vulnerũ ligaturæ ſpecies tres. ibid.& quomodo vnaquæque fiat. 400. Species neotericorum. 402
Vulneris nomen. 691. definitio, differentiæ,cauſæ.692.Vulnus carnis quodnam dicatur. 693. differentia, præſagia, indicationes. Vulneris hæmorrhagia quomodo ſiſtenda.695.vulneri cur inflammatio ſuperueniat. ibid. Eius indicatio & curatio. ibid.696. purgantia an conueniant & quæ. 698. chirurgia. 700. Vulneribus quandiu ſit metuenda inflammatio.701. Vulnerum deligatio & deligationis ſpecies. 702. vulnerum ſuturæ. 704. quæ ex illis optimæ.705. vulneris deterſio ante ſuturam. 706. ſuturarum altitudo, & numerus punctorum.707.punctorum locus. 708. ſuturæ quamdiu

quamdiu relinquendæ. ibid. vulnerum Fibulæ. 709. vulnerum glutinum. 711. Glutini materia. 712. vſus. 713. 714. vulneri ne quid intercidat quomodo præcauendum. 715. vulnerata pars quomodo præter naturam afficiatur. 716. Glutinantes materiæ quæ. 717. vulnus quando ſoluendum & quoties inſpiciendum. 721

Vuluæ labra glutinata quomodo ſeparanda. 272

Vuluæ abſceſſus quomodo curetur à Paulo. 273. quomodo ab autore. 274

Vuluæ adnata caro quomodo curetur. 275

Vuæ affectus quando medicamentis curentur. 115. quando deſiderent chirurgiam. 116. vuam excidendi modus autoris. ibid.

FINIS.

62